Liber secundus de morbis vulgaribus [i.e. Epidemics, Book 2] ... olim a Galeno commentariis illustratus, qui temporis injuria intercederunt: nunc vero pene in integrum restitutus, commentariis sex et latinitate donatus / Anutio Foësio ... authore.

Contributors

Hippocrates.
Foës, Anuce, 1528-1595.
Hippocrates. Epidemics. Latin.
Galen.

Publication/Creation

Basileae : [Excudebat Jacobus Parcus, expensis viduae Michaelis Isingrinei], 1560.

Persistent URL

https://wellcomecollection.org/works/uuk9fntp

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
https://wellcomecollection.org

I B

HIPPOCRATIS
1560

II 4 62637/B

MEDICAL SOCIETY
OF LONDON

WELLCOME
HISTORICAL MEDICAL LIBRARY

ACCESSION NUMBER

PRESS MARK

HIPPOCRATES

HIPPOCRATIS

COI, MEDICORVM OMNIVM FACILE PRINCIPIS, Liber Secundus de Morbis vulgaribus, difficilimus & pulcherrimus: olim à Galeno Cõmentarijs illustratus, qui temporis iniuria interciderunt: nunc verò penè in integrum restitutus, Commentarijs sex & Latinitate donatus.

Anutio Foësio Mediomatrico Medico Authore.

AD CAROLVM LOTHARINGIVM, Lotharingiæ Ducem Illustrissimum.

LONDON · MEDICAL SOCIETY

BASILEAE
M. D. LX.

ILLVSTRISSIMO ET CLARISSIMO PRINCIPI CAROLO LOTARINGIO, LOTARINGIAE DVCI CLEMENTISSIMO.

OMNES qui in antiquorũ ſcriptis uerſandis totius ætatis ſuæ decurſum collocant (Princeps clariſsime) ita ſe comparare debere ſemper exiſtimaui, ut prouideãt non ſolùm quid oneris in præſentia tollant, ſed etiam quantum in omnem uitam negotij ſuſcipere conentur. Legem enim ſibijpſi indicunt doctrinæ, eloquentiæ, ſcientiarumq; omnium, qui in ueteribus interpretandis de ſua ingenij exiſtimatione cuiuis cognitionem conſtituũt, atq; eò magis ſi id faciunt nulla re

alia commoti, nisi utilitate communi. Nam qui sibi hoc sumpsit, ut priuatim in puluere & umbra delitesceret, facilè is sui facti rationem omnibus probat, si nominis integritatem mauult tenebrarum & parietum custodijs tegere, quàm turpiter de fama & ingenio publicè decernere. Cuius uel leuissima offensio, cùm ab homine moderato & graui alienissima esse debet, tum uerò ab eo qui se rectæ uoluntatis cõscientia hominum opinioni uindicare uult, diligenter animaduertẽda. Omnino miserrima est, & periculi plena publicę rationis cõditio. In qua, ut leuiter feras, minus liberas esse omniũ rerum uoluntates, & uitã tuam pluribus quàm uelles oculis obseruari. Illud uerò quo animo ferendum, in turbulentissimis inuidiarũ procellis & uastissimo iudiciorum anfractu, ubi existimationis tuæ procurationẽ susceptam

ptam nullus habere uelit, eum abs te uitæ rationem repoſcere, qui nõ poſsit ſuæ reddere? Equidẽ ſic exiſtimo, eos ſcopuloſo difficiliq; in loco uerſari, quorũ dignitas in cauſæ contentionẽ uenit, quibusq; de famæ diſpendio iudicij periculum intenditur. Nam cùm omnis iudiciorũ calamitas odioſa eſt, tum illa ingenij, cõmendationis & nominis multò moleſtiſsima: qua nõ de fortunis, poſſeſsionibus, & re familiari ampliſsimè conſtituta iudiciũ exercetur: ſed de laude, honoribus & honeſtiſsimis ſtudiorum præmijs, bonis omnibus cauſæ dictionem leuiſsima multitudinis inclinatio denunciat. Quo in opinionum freto & uoluntatum æſtu, uerſari neceſſe eſt eos, qui lubrica defenſionis ratione ſibi propoſita, per eblandita & nõ enucleata ſuffragia in opinionem doctrinæ irrepunt, hominumq; rumuſculos in

ſuffragatoria laudis nundinatione aucupati, honori uelificantur ſuo, adeoq; obſcura ſpe & cæca expectatione pendent, ut in his magis ualeat omen prærogatiuum, quàm uera minimeq; fucata doctrinæ approbatio. Hanc eandem iudicij leuitatem experiuntur, qui publicæ utilitatis ueſtigijs inſiſtentes, omnes ſuas rationes, ad antiquorum doctrinam aggregarunt, & ueterum Græcorum interpretatione, uelut commendabili aliqua uirtutis ſignificatione, teſtificatam animi beneuolentiam in omnium oculis defigere maluerunt, quàm cauſam ſuſceptam affligere & deſerere. Quod profectò conſilium in Hippocratis noſtri uerſione, cui ſpe iam atq; animo ex longa mentis reputatione incubamus, arripiendum fuit, ut meas rationes ad eos ſcopulos appellerem, ad quos doctiſsimorum uirorum afflictam

nauem,

nauem, & in quibus plurimarum non ita pridem naufragium fortunarum uidiſſem. Quo in curſu nauigationis minimè portuoſæ, ſi cui uidemur nimis cõfidenter non adhibuiſſe in conſilium cogitationum noſtrarum, cæterorum ſeſſorum aut ſociorum deſperationem, quòd adhuc è portu ſoluentes, uelut explorata tempeſtatum ratione, & præteruecta locorum prædonumq; difficultate, nondum in altum inuecti, uelut propè iam ex magna iactatione terram uidentes, ſatis impudenter uictoriæ uota facimus: is ſecum reputet uelim. Quod cõſilio prouideri aut recta animi cognitione, longo rerum uſu exercitati præſentiri potuit, id nos in totum huius longæ nauigationis curſum contuliſſe, ne in uadis hærẽtes & uaſtiſsimo procellarum æſtu agitati, repentè auxilio diminuti deficeremur, ſi flagi-

tiosè imparati ab ijs rebus essemus, quæ cæteris assiduo studiorũ usu, longa ingenij exercitatione & doctrinæ cultu cumulatissimè suppeditantur. Hanc totam procellarũ fluctuationem, hos æstuantis maris Euripos, infinitos uoraginum anfractus, & inexplicatos gurgites, iampridem animo & cogitatione emensi, uelut in tabella descriptos & oculis designatos habemus. Quòd etsi multũ est, longè antè animo præuisas habere tuarũ rationum salebras, à quibus mutata uelificatione, quem cum periculo cursum tenueris, auertas. Tamẽ ut in nauigando tempestati obsequi artis est, etiamsi portum tenere nõ queas: sic in hac maxima uentorũ agitatione, ad istos scopulos nobis impingendum fuit: ut quorum saluti aliquando desperaueramus, eam manu adhibita excitaremus: & ducta temporis ratione, necessariam

sariam potius quàm certã medici=
nam faceremus. Quæ profectò eò
magis urgenda fuit, quòd eum te=
nere cum periculo, cursum quem
cœperam, integris fortunis nostris
non potui, neq; eo cõmutato quo
uolui tamen peruenire. Anni sunt
omnino octo (Princeps clarissi=
me) cùm hæc causa in ista medita=
tione uersatur, & in Latinã Hippo
cratis uersionem omni cogitatio=
ne curaq; incumbimus. Postea e=
nim quàm Medicinæ iurisdictio=
nem confecimus, hanc honestam
scribendi prouinciam ligurire cœ=
pimus, eiusq; curationẽ tanta spe
& opinione deuorare, ut tum pri=
mùm eã tibi sanctissimè uotis nun
cupatis desponderimus. Cuius qui
dem uoti me quondam reum fuis=
se, nunc uerò aliqua ex parte dam=
natum nõ molestè fero. Fidei enim
conducit (inquit ille) in loco debi=
tum retribuere. Illic nanq; animi

propensa uoluntas comprobatur, hîc memoria collaudatur. Qua in nominis professione hac me specula oblector, quòd sors campum dedit, in quo uirtus nostra excurrere cognoscíq; posset, cùm omnes omnium studiorum nostrorum labores in illustrísimi Principis honorem consumerem, eiusq; dignitati addicerem, in quo præsidium meis fortunis cõstitutum, portum ac perfugium fortunæ míseræ multumq; iactatæ oblatum esse arbitrarer. Feci tamen primùm id subtímidè, ut quarum rerum doctorum iudicia sunt constituta, in earum quæstione me tibi uenditarem, nè amplíssimum nomen nostræ infantiæ prætenderem, aut ne qua ex mea summa ignauia labes clarissimæ familiæ aspersa esse uideretur. Sed me cunctantem in istam causam impo suit Antonij Pisonis Medici tui experientíssimi iudiciũ, cui propter summam

ſummam doctrinã atq; obſequentiſsimum officium, bonam copiam eiurare non potes. Is enim ad hoc conficiendum negotium authoritatem ſuam interpoſuit. Cuius dignitati tantum tribuo, quantum & ſtudiorum coniunctio, & inſtituta beneuolentiæ neceſsitudo ab officioſiſsimo poſtulare, perpetua animorum conſenſio à gratiſsimo homine impetrare poteſt. Effecit autẽ animi inductio & illius (me hercule) amor, ut me ſibi affixũ haberet, & meam uoluntatem ad ſummi uiri de meq; optimè meriti dignitatem aggregarem: ne aut leuiter detrectando, collectam florentiſsimi hominis gratiam effunderem, aut curam deprecando, grauiſsimam iudicij exiſtimationem labefactarem. Circunſpectis itaq; rebus omnibus rationibusq; ſubductis, ſummam feci cogitationum mearum, ut me ad eius uiri opinionem adiunge-

iungerem, qui nostrorum consilio
rum conscius, particeps, & admini
ster semper extitit, nostræq; existi=
mationis tam grauis author & ad=
scriptor, ut personam quam mihi li
matulo suo iudicio induxit, & in
qua me sæpe illi ipsi probaui, turpe
sit deponere. In quo suadendo uel
lem profectò nõ solùm salutis meę
ut Medici, sed ut Aliptæ, uirium &
coloris rationem habere uoluisset.
Satis enim mihi perspectum fuit,
quòt in me perpetuos emissarios
incitarem, qui ad nostræ causæ iu=
dicium, animum maleuolentia suf=
fusum atq; inuidia infuscatum po=
tius, quàm æquam rerum æstima=
tionem adferrẽt. Nõ enim uereor,
quin hic meæ uitæ cursus eos of=
fendat fortasse, qui splendorem &
speciem huius instituti intuentur,
solicitudinem autem & laborem
perspicere non possunt. Quorum
maleuolentissimis obtrectationi=

bus non

bus non potuimus ſenſum rectum & confirmatum deponere, nec ue rò de uetere illa noſtra diuturnaq; ſentẽtia depelli. Incurret (ſcio) hæc noſtra laurus nõ ſolùm in oculos, ſed etiam in uoculas maleuolorũ. Sed me ab iſs in ueræ laudis petitione eſſe præteritum non ægrefero, quorum tribum iamdudũ concepta uirtutis opinione totam perdidi. Qui etſi grauem ſe inflixiſſe ſecurim petitioni meę exiſtimabũt, ſi iſs quibus premunt ſuffragiis totum deformauerint: me tamẽ ſuis inuidiæ fluctibus non ita opprimẽt, ut ab his reſpirare aut emergere authoritas noſtra nequeat: nec ſuis maledicentiſsimis conuitiis traductum uſq; eò infatuabũt, ut noſtrum in literis ſtatum iampridem ad cõmunem reipublicæ utilitatem conformatũ, & optima mentis aſſenſione corroboratũ, meritò cõuellere poſsint. Homini pudenti, cùm

ti cùm nihil tam timendum quàm inuidia, tum uerò si præter culpam accidat, leuissimè sustentanda, & in laudem deputanda est. Cùm enim in uita nihil nobis præstandum præter culpam putemus, non uereor ut eum qui se benè actæ uitæ & optimorum consiliorũ conscientia sustentare possit, miserum quis existimet, in quo præsertim absit à culpa. Ego omnem meę ætatis cursum in hoc rerum studio exercui, ex quo homini ad honestum otium satis aditus esse possit, tum uerò ad officiosissimum negotium tutum perfugiũ. In qua ingenij uelitatione, subsidio diligentiã mihi cõparaui, ut cùm adolescẽtiæ nostræ cupiditates deferbuissent, ingraueſcentis ætatis maturitas in honesto negotio cõquiesceret. Dedi igitur operam, ut quo literarum præsidio officiosissimæ artis castra muniũtur, ijs superatis, facilior qua

si reliquæ

si reliqnæ ætatis decursus mihi cõ-
stitueretur. Sed posteaquàm Medi
cinæ professionem confecimus, re
pentè incessi omnibus lætitijs, me
um constituisse uitæ modum, quo
laborem, operam, industriam, offi-
ciumq; nostrum amicis probare-
mus: eaq; studia arripuisse, quæ nõ
modò publici muneris uacationẽ
nõ sustinent, uerumetiam curricu-
lum diligẽtiæ nostræ in amicorum
periculis propulsandis elaboran-
dum esse profitentur, fidem nostrã
spondent, & optimè nauatam ope
ram Reipublicæ communiq; om-
nium utilitati deuouent. In qua a-
nimi propensione diligenter à me
cautũ est, ut cùm de mea in rempu-
blicã uoluntate prolixè & sine ulla
laboris exceptione promitterẽ, ita
studijs moderarer, ne unquam stili
pœnas darẽ. Cuius cautionis me
necdũ profectò pœnitet. Malui e-
nim ut mea animi moderatio, alio-
rum in

rum infamaret iniuriam, quàm leui ter insectando de cuiusquam laude delibare, ne si uocis libertate quibusdam detraherem, inanem & ambitiosum me uiris bonis probarem, qui non possem falsam alienæ gloriæ laudem cernere, quam penitus exhaurirem & in me transfunderem. Quæ cùm ita sint, non potui melius in arcem communis causæ inuadere, quàm si publicæ salutis augendæ insitum in nobis studium, beneficio quodam deuincirem sempiterno, testatamq; nostram memoriam, officio in Rempublicam recentissimo, in omniũ oculis relinquerem. Qua in re accidit mihi, quod homini pudenti & cupido satisfaciendi Reipublicæ, bonisq; omnibus accidere solet, ut consilium sequerer periculosum magis dum me probarem, quàm tutum quod habere posset obtrectationem. Quotusquisque

est enim

est enim qui non uideat, quàm gra
ues mihi inuidiæ tempestates su=
beundæ sint, aut in quantas ho=
minum reprehensiones incurram,
si desultorio quodam modo, in
hunc quadrigarum curriculum de
scendã, omnino ab ijs rebus inops
& nudus, quæ ad tanti ædificij de=
signationem adiumento cæteris es
se solent. Nam quæ res in causæ te=
nuitate dignitati sunt ornamento
& authoritati subsidio, summa elo
quentia cum longo rerum usu cõ=
iuncta, eæ nos planè deficiunt &
apertè oppugnant. Quapropter
nos imbecillitatis nostræ conscij,
Medicinæ parentis amplissimum
nomen infantiæ nostræ non præ=
tendimus, sed æquitatis possessio=
nem quibusuis interdictis defen=
dimus, eaq; nos in hac interpreta=
tionis quæstione, cuius cognitio=
nem probis & doctis hominibus
facimus, recreamus, tuemur, susten

tamus. Satis est nobis iudicatum, nil nisi ingenio perfectum & industria elaboratum huc afferri oportere. Atq; eò fortè infirmior uidetur nostræ causæ defensio, quòd quæ doctíssimis uiris deuota & constituta est hostia, eam propè è medio sinu excludam, quibus me præripere desponsam iam & destinatam laudem ualde est iniquum, præsertim cùm simus, omnium rerũ rudes, nec tam bene de eloquẽtia constituti, ut reseruatam ístam palmam nobis esse putem. Sed me recreat causæ meæ copia & facultas, quæ etsí in hoc interpretationis munere, ex æquitatis campo ad uerborum angustías atq; literarũ angulos quodãmodo reuocat, me tamen ita uerba aucupari uetat, ut ueritatis ius dissolutè debeam relinquere, aut parentis optimi causam nimis impudenter prodere. Magnum est si quis ad literarũ stu-

dia, rerum

dia, rerum usum, naturæ cognitionem, scientiarum ornamenta, eloquentiam adhibuerit. Quæ si animi sensa expedit, philosophiæ recessus aperit, artisq; cuiusque causam propriè & enixè suscipit, dici non potest quanta doctrinæ & ingenij accessio futura sit. At profectò ea orationis uis nõ est, ut quid uis ornatè, distinctè, appositè, & eloquenter efferre possit. Sua cuiq; propria quauis in arte sunt ornamenta, suus decor, sua ueritatis insignia, cuius luminibus nulla poterunt unquàm fucosa uerborum lenocinia obstruere, Medicina suis hoc est, modicis finibus contenta est, redundantem & inanem orationis luxuriam non postulat, dictionem frugi petit, apertam, simplicem, superuacaneam uerborum licentiam respuit, eloquẽtiam non fugit, sed nec certe magnopere desiderat. In Medico si detur, laudo,

quòd ea præsidia quæ cæteris artibus cohonestamento sunt, saluberrimæ arti suppeditant. Sin ea ut cæteris omnibus, deficiunt, nemo est tam profligatus, tam inops animi, tam denique ab omni non modò honestate, sed etiam honestatis simulatione relictus, qui pulcherrimæ & necessariæ domus ædificationẽ, leuissima tectorij iactura uelit deformare. Scitum est, morbos, ut nec eloquentia curantur, nec uerò infantia depelli, aut barbarie propulsari. Quæ omnia quoties mecum reputo, toties mihi uideor in iudicium uenire, non ingenij solùm, sed etiam uirtutis atque officij, ne aut id profiteri uideor quod nõ possim implere, quod est impudentiæ: aut in magna rationum æquitate, saluberrimæ artis castra prodere, quod est omnium causæ præuaricatoris & perfidię. At uerò in hoc interpretationis negotio malui ad

ipsam

ipſam æquitatem delabi, honeſtiſ-
ſimorumq; uirorum iudiciũ ſubi-
re, quàm leui excuſationis obten-
tu, purgationem meam cuiuis eri-
pere, præſertim cùm iſtud ſuſcepe-
rim non tam mea ſponte, quàm do
ctiſsimorũ uirorũ inductione, ſua-
ſu & exemplo, qui omnes Hippo-
crates Galenosq; complexi ſunt,
Quorum cõſilium in tuæ iſtius æ-
dificationis porticu tibi aperiam,
unaq; (ut ſpero) mei inſtituti ratio-
nem ampliſsimę tuæ dignitati pro
babo. Hos ſi cognitores ad meæ
quæſtionis iudicium adhibueris,
non dubito, quin multis iniurijs ia
ctatam atq; agitatam ęquitatem, in
hoc tandem loco conſiſtere & con
firmari patiantur. Nec uerò cauſæ
meæ adeò deſperaui, ut iudicatum
ſolui ſatiſdare nõ debeam, quin po
tius in ſpem certiſsimam uenio, u-
bi rationum noſtrarum cognitio-
nem exercuerint, me non poſſe eo

rum suffragijs premi, sed nec angu stiorem nostram esse petitionẽ pas suros,& æquissimè de absente se- cundum præsentem iudicaturos. Quòd si fugitiua Hippocratis mã- cipia non redhibemus,si eadem li- berali causa manu non asserimus, si iniustis uindicijs ac sacramentis Hippocraticos fundos petiuimus, nõ recuso,quin ubi in rem præsen- tem uentum erit, interdicto de ui hominibus armatis ut morib.dedu ctio fiat, postuletur. Omnino hoc scriptionis genus est idoneum ad cuius quæstionem author & arbi- ter adhibearis (Princeps clariss.) Neqꝫ ulla est ad laudẽ magis com- parata materia, quàm quæ literarũ monimentis corroborata, & æter- na hominum memoria confirma- ta,in omniũ mẽtibus insidet. Quæ quantò sublimiorem nacta erit adi tum,eò expressiora atqꝫ illustriora honorum insignia paritura est. Ab

Hippo-

Hippocrate si discessero, nõ uideo quidnam maius aut clarius in re Medica attrectari possit. Huius quoq; præsidium non nisi numini dicatum, summæ amplitudini consecratũ, in illustrissimæ familiæ nomine constitui debet. Hunc igitur tibi nuncupamus, deuouemus, totumq; tibi tradimus, de manu (ut aiunt) in manum tuam, istam generis claritate nobilissimam, familiæ antiquitate fundatissimam, honorum recensione florentissimam, & nominis amplitudine illustrissimã. Hunc sartum & tectum (quod aiunt) ab omniq; non modò detrimento & molestia syncerũ ut conserues, uerumetiam ut à uitilitigatorum maledicentissimis obtrectationibus præstes integellum, Amplitudini tuę uota facimus. Quòd si te assertore, mihi tanquàm fide publica cautum esse uolueris, studiorum nostrorum fructus perci-

piemus longè uberrimos, cùm industriæ nostræ monimenta in tuæ familiæ nomine apparebunt, ut eius nascenti propè laudi, dignitati, uirtutiq; præsis, æternamq; beneficij tui memoriam laborum nostrorum perpetua dedicatione recolam, dum me officijq; nostri seruitutem nexu & mancipio adstringam sempiterno. Poterã equidem de toto negotio quicquid id est, integrum ad aliud tempus reseruare; præsertim cùm ueniret in maximarum quasi concursum occupationum, communemq; omnium calamitatem attingeret, & exulceratissimis reipublicæ tẽporibus prodiret, quibus nullam alleuationem quisq; non stultissimus sperare debeat: Nisi in communibus miseriis hac me specula sustentassem, ut me honesto otio abderem, cuius fructus abundè mihi constaret, si nauatam in rempublicã benenolentiam,

tíam,grata quadam animi ſignifi-
catione teſtarer. Quæ quídem uel
optímis rebus & uſuí & delecta-
tioní eſſe poſſent,hís uerò tempo-
ríbus,habemus alíud níhíl ín quo
acquieſcamus.Tanta eſt rerum o-
mnium perturbatío, tanta confu-
ſio,íta perculſa & proſtrata fœdíſ-
ſimo bello íacent omnía, ut metuã
ne honeſto otío príuatí (quod eſt
unícum ín malís ſolatíum) à líte-
rís rationem rerum noſtrarum re-
poſcere nõ poſsímus, à quíbus an
tea uítam,modò etíam ſalutem &
dignítatem petebamus. Nec uerò
ad hanc cauſam meditantem deter
ruít,quòd amícorum offícíjs & æ-
grorũ procuratione ímpedíeban-
tur cogítatíones meæ, quæ quod
relíquum ex calamítatíbus erat ſo-
latíj & temporís,íta obſederunt,ut
ne otíum quídem fuerit míhí un-
quam otíoſum.Nam cum nulla re
tam lætarí ſoleo quàm meorũ of-

ficiorum conscientia, tum uerò & artificio nostro, & literarum cognitione maximè delector, quarũ studium quotidie ingraueſcit adeò, et reipublicæ causa & his temporum uitijs, ut nulla res alia leuare animũ molestia possit. Sed profectò M. Catonis illud, quod in principio scripsit Originum suarum, semper magnificũ & præclarũ existimaui, clarorum uirorum atq; magnorũ, non minus otij quàm negotij rationem extare oportere. Quod certè me mouit, ut publicorum commodorum, à quibus nõ inanis aut ieiuni animi uitio, sed naturæ timiditate & ingenij imbecillitate semper abhorrueram, procurationem tandem susciperem, in eorumq; rationem me penitus insererem. Feci igitur hoc in toto negotio, quod nobilissimi architecti facere solẽt, ut cuius ædificationis structuram statim repræsentare non possem,

eius designationẽ & indicaturam in tabella tibi proponerem, ut cùm formam uideris, quale ædificium futurum sit, scire possis. Cuius specimen si tibi probauerimus, nõ dubito quin de tota re optimè æstimare debeas. Mihi sic persuadeo, me hoc in commẽtario totum Hippocratis μυροθήκιον, omnesq; Galeni arculas & pigmenta consumpsisse, in quem quicquid in re Medica iudicij habui, penè cõtulerim: non recusans quin quantum de hoc libro, tantundem de mei iudicij fama detrahatur. Quanquã nihil de me dico sublatius, ascíscendæ laudis causa, sed authoritatis & dignitatis ratione ductus, ne qua in re ab officij nostri religione declinasse uidear. Scio enim quantò maior sit fides & authoritas præconum ludorum Gymnicorum, quo uerecundiores esse solerent, qui cùm cæteris coronas imposuerant uictoribus,

ctoribus, eorumq; nomina magna uoce pronunciarant, cùm ipsi ante ludorum missionẽ corona darentur, alium præconem adhiberẽt, ne sua uoce ipsi se uictores esse prędicarent. Quæ cùm ita sint (Princeps clarissime) operis difficultatẽ, Hippocratis obscuritatem, elegantia tamen aspersam, nostros quoq; labores, silentio præterire decreui, quæ omnia præteruecti sumus, exhausimus, exorbuimus. Ista satis aptè suo loco ponẽtur, & ualde propriam habebũt tractationem. Magnæ tamen est deliberationis, quæ ratio sit ineunda nobis, non quiescendi, sed tuo concessu & beneficio, institutum nostrorum studiorum deuotionem persequendi. Ex eodem enim propè oleo & opera Oeconomiam Hippocraticã exaramus, quæ parentis nostri maiestatem, dignitatem & subtilitatem ita tuebitur, ut amplissimos Gale-

ni campos

ni campos, Asiaticum illud & redundans scriptionis genus, facilè comprehendat. Verborum pressa proprietas, sententiarum concisa subtilitas, sermonis ueneranda antiquitas, artificij cõmendabilis dignitas, Hippocrati in re Medica principi attribuuntur, quæ omnia tam aptè, diffusè, distinctè disponentur, ut uerbis usum, sententijs distinctionẽ, dictioni maiestatem, dignitati authoritatẽ cõseruemus, & palantem Hippocratẽ, magnisq; uulneribus cõcisum, discerptum, mira in sese cõsensione conspirantem & integrum præstemus. Hæc etiam tui numinis auspicijs ducitur, informatur, & polituram accipit: nec audet existimationis aleam prior subire, de aliena fama periculum suæ faciens: quam sibi mauult utilius constare, dum in se nouissimum probetur ingenium, quàm sua temeritate aut leuitate, de patroni

troni fortunis omnibus, uita, salu-
te & ingenio periculose decerne-
re. Vetus est, optimùm aliena insa-
nia frui: eumq; nequicquã alijs sa-
pere, qui sibi ipse non sapit. Magni
interest, quantam de nostris hisce
prædijs, quæ tibi in censu dedica-
mus, æstimationẽ facias. Nam cùm
iudicium æquius est, re integra q;
perdita sustinere, tum uerò longè
est æquissimũ in famæ litis conte-
statione, uelut ingenij quadã pro-
lusione periclitata, leuissimam exi-
stimationis iacturam facere, potius
quàm lite æstimata causa & aduo-
catione cadere. Honesta nominũ
est ratio, nec omnino intemperãtis
creditoris, de lucro potius remit-
tere, quàm de uiuo resecare. Quam
obrem nouus hic colonus, iam re-
cens admodũ ex Latina nostra co
lonia decedẽs, ius sibi ciuitatis Ro
manæ uendicat, à te reposcit & fla-
gitat. Et quia sociorum commoda

& fore

& fortunas de sua fama periclitari uidet, supplex orat & obsecrat, ne in hoc pro socio arbitrio præstare quicquam ei necesse sit, quod commune societatis ius conuellere debeat, aut ne in hoc compromisso & pietatis actione, ei turpe sit pro socio condemnari. Hunc potes tua authoritate & gratia iudicio absoluere, & ab ea calamitate præstare incolumem. Noli igitur committere (Princeps clarissime) ut de reliquo studiorum meorum cursu, quæ in tua Amplitudine sibi constitutum esse præsidium deponent, in tuamq; domum, patrocinium, sicut in aram confugiunt, sinistrum aliquod præiudicium, aut planè factum esse iudiciũ uideatur, ne periculosam exempli imitationem reliquis in posterum cogar prodere. Non ita pridem, huiusce corporis, quod solidum & integrum nuncupamus,

ἀφθασμάτιον tibi oblatum esse me minimus, à uiro tui nominis amantissimo, tuæq; familiæ perofficiosissimo. Sed certè ab eo profectũ esse apparet, qui maluerit de alieno metere, quàm de suo sementem facere. Constat ex elapidato & propè lætificato agro auulsum illum surculum, in fœcundissimum atq; uberrimum solum esse translatum. Nos in senticoso & emacrato fundo culturam primùm nostram facimus. Non æquum est, cùm in aliena causa per se fauorabili aut copiosa, propitium te præbueris: in nostra quæ ieiuna est & arida, eoq; omnibus despectior, auersum & difficilem te præstare. Hanc igitur studiorum nostrorum fœturam, in media temporũ calamitate & plenissimis belli tumultibus editam, has laborum tibi dicatas primitias, si senserimus te eo animo, quo soles cætera, hoc est grato & beneuolo prosequi,

lo prosequi, debebunt tibi gratiam qui longè amplissimos nostrorum laborum fructus percipient, eamq; nos ipsi officij assiduitate, animi propensione, & memoria recolemus sempiterna. Speroq; futurum ut ea cuiuis studiorum nostrorum ratio constet, mihi nõ tam metuendum esse meam uoluntatem ab aliis reprehendi, quàm graue existimandũ, me in hac promissi repræsentatione, qua in posterum tibi deuinctus sum, destitutionis damnari. Quare si me tibi fas est aliquid polliceri (Princeps Clarissime) in me recipio, primùm qua sanctissimi homines pietate erga deos immortales esse solent, eadem me erga tuum nomen & familiam semper fore: Deinde numen uestrum æquè mihi graue & sanctũ, ac deorum immortalium in omni uita futurum. Deus Optimus Maximus faxit, ut floreſcentem firmata iam

stirpe uirtutis, & plenam spei maximæ adolescentiam, istam tuam uotis nostris alere, eiusq; fructus uberes & diuturnos capere possimus. Ex ipsis Mediomatricibus, decimo quarto calend. April. Anno à Virgineo partu sesquimillesimo quinquagesimo octauo.

IN LIBRVM SECVNDVM HIPPOCRATIS DE MORBIS VVLGARIBVS, PRAEFATIO.

LIBRVM hunc de Morbis Vulgaribus secundum, titulo suo non frustrandum, sed in aliorum tribum recensendum esse existimamus. Temporum enim circunscriptiones, & aëris tempestates, quibus morbi uulgò populationem acceperunt, describit: etsi non ita enixè aut propriè, quod in primo & tertio, consilio quodam & ratione fecit, qui iustorum Librorum dignitatem exæquant, & ad æternam rerum memoriam ordine conditi, & cura studioq; exarati esse uidentur.

Illic enim Hippocratis consilium atq; iudicium probatur, hîc tumultuaria quædã rerum collectio nullam rationum summã facit, sed ueluti ex pugillaribus quicquid id est, ad memorię subsidium deprompt um, sententiarum breuitate, uerborum insita proprietate, magna artis complexione commẽdatur. Vt non sit admodum difficile, fugitiuum istud mancipium in Asclepiadarum familiam asserere. Hoc ὑπόμνημα, illud σύγγραμμα Galenus uocat. Quę omnia aliàs cuiuis me probaturum spero, non sine amplissimo accensi nostri testimonio, dum his libris ortum, parentem, nomen & famam assignabimus. Etsi uerò in eandem inscriptionis causam Sextum secum inuoluit, quod parem fortunam experti, stili familiaritate, sententiarum communione, locorum repetitione, miro quodã modo inter se cõspirare uidentur,

in nul-

in nullo tamen nominis hæret crí-
mine. Galenus cùm propter tracta
tionis uarietatem, tum uerò etiam
doctrinæ modum, nominis autho
ritatem paulùm imminuere uide-
tur. Sed profectò istam tituli pro-
scriptionem, sententiarum circum-
scriptione, & propria quadam Hip
pocratis doctrinæ forma, ueluti ip
sa compensatione lenit. Nec uerò
eorum dignitatẽ ulla ex parte istud
conuellit, ut etiam facilè adducar
uix alios esse fœtus, qui se Hippo-
craticos præseferant, eoq; nomine
se æquius immortalitati consecra-
re & doctis uenditare audeãt. Sed
in propriam causam ingrediendũ
est, & communis nõ tanquàm ab-
iecta & afflicta deserenda, sed col-
locationis & ordinis tractatione
differenda. Hunc istum librum ab
Hippocrate scriptum esse, aut cer-
te à Thessalo filio (ut ne longè ab
Asclepiadarũ familia recedas) Ga-

Lib. 6. Epi dem. initio.

leni monimenta cumulatissimè testantur. Res ipsa, uerborum series, scriptionis genus, stili familiaritas, obscuritas denique ipsa & breuitas clamant, ut non aliunde me præconium illi facere posse existimẽ. Tituli cõmendatio etsi (ex Galeni authoritate) non ita propria, non usqueadeo tamen leuis, ut inducí omnino debeat, aliaq; irrogari. Nihil habet in hac de existimatione causa cum sexto commune, præter genuinam soli natiuitatem. Tempestatum inclinationes, regionũ circunscriptiones, aëris affectiones, temporũ constitutiones continet, eorumq; omnium momenta ad morborum facultates ita ponderat, ut nihil magis ad uulgarium morborum opinionem & famam requirendum sit. Quæ omnia etiam Galeni testimonio deferemus. Scribit enim Libro tertio Epidemiorũ, ὃν μὴ δεῖ πρώτῳ τῶν ἐπιδημιῶν λέγε πρό-

Lib. 2. de dieb. decr. & lib. 2. de diff. spi.

Comment. 3. initio.

τασάσεις ἔγραψε τρεῖς, ἐν ταυθοῖ δὲ μίαν ταύτην ἡμῖν νῦν ἡμῖν ἐξηγεῖσθαι πρόκειται. καὶ μὲν δὴ καὶ δεύτερον τῶν ὠνομασμένων ἐσί τινες ἄλλαι γεγραμμέναι, ἀλλ' ὁ δοκεῖ πρὸς ἔκδοσιν ἐκεῖνο, καθάπερ τὸ πρῶτον τε καὶ τὸ τρίτον αὐτοῦ ποιοῦσι. ὁ μὲν ὁ δὲ προγέγραπται περὶ διαγνώσεως τῶν γνωμένων, ὅθεν ἐν ἀρχῇ, τὸ διατάσασις ἐν ἐκείνοις τοῖς βιβλίοις, ἀλλ' ἄντικρυς διαγνώσεως ἄρχεται τῶν ἰσορισμάτων αὐτῷ, καὶ τά τε τὰ γνώμενα νοσήματα καὶ τίνων τοῦ πρόκειται θεραπεύειν. Quibus uerbis hunc penè cæteris exæquat, ut nõ neceſſe ſit, nos in nominis uendicatione eſſe ſubtimidos. Huc accedit Cranônę uulgata temporis conditio, tot ſcriptorum monimentis celebrata, quaq; haud ſcio an ſit alia hoc in toto Morborum uulgarium corpore, ad cauſam quam quærimus magis accommodata, aut ad nomen quod ambitioſè nimis aucupamur, ſua pernicie commendabilior. Quod nobis dicen-

dum hoc loco fuit, ut ex cæcæ opinionis gurgustio aliquãdo emergeremus. Ne quis ad hãc causam præiudicatam opinionem adferat, aut sibi fucum factum his Galeni uerbis existimet. *In proœm. lib. 6. Epidemiorum.* ὁ Περμωνίας ἐπὶ τῷδε τῷ βιβλίῳ πάμπολυ διαλάθει τοὺς πρὸ τοῦ καὶ τρίτου τῶν ὑπομνημάτων, ἅπαντας ἡγουμένους γεγράφθαι πρὸς ἔκδοσιν ὑφ' Ἱπποκράτους μόνα. τῶν δ' ἄλλων τὰ μὲν πέμπτον τε καὶ ἕβδομον φανερῶς εἶναι νόθα. τὸ δ' ἕκτον οὕτω καὶ πρὸ αὐτοῦ τὸ δεύτερον, ἃ ζῶν αὐτὸς Ἱπποκράτης ἑαυτῷ παρεσκεύασεν, φασὶν ὑπὸ Θεσσαλοῦ τοῦ υἱέος αὐτοῦ συντεθεῖναι. καί τινας μὲν ἡγοῦνται καὶ αὐτόν τι παραγράψαι τῷ Θεσσαλόν, τινὲς δὲ ἄλλους τῶν μετ' αὐτόν. φασὶ μὲν οὖν τοῦ πρώτου, καὶ τοῦ τρίτου τῶν ὑπομνημάτων διασκέψεις τέ τινας γράφειν τοῦ πολιέχοντος, ἐφ' αἷς τὰ ὑπομνήσαντα νοσήματα διηγοῦνται. ταύτῃ γὰρ ἔοικεν αὐτῶν αὐτὸς φαίνεσθαι τῇ λέξει χρώμενος, καὶ δὴ οὕτω καὶ τὸ ἐπίγραμμα τοῖς βιβλίοις οὗτος ἐποιήσατο, τῶν ὑπομνημάτων νοσημ-

μάτων

μάτων διδασκαλίας αὐτῆς γινομένης, ὃ
τῆν αὐτοῦ τοῦ Ἱπποκράτους ὠφελημίων, ἃς ἐ-
ποιεῖτο ἡμῖν τὰς πόλεις. ἡγοῦμαι δοῖ δὲ ὄντως μὲν
ὀλίγον ὄσιμ. τὸ δὲ πλεῖσον εἶδος τῆς διδα
σκαλίας, ἀφορισμοί τινες εἶναι φαίνονται,
ἡμῖν προγεγραφὼς ἕκαστος ἰδίαν γεγονότες, ὥ-
στε διὰ χρείαν οἰκείας ὠφελείας, καὶ ταῦτα
τὰ δύο βιβλία συγχύσαι δόξαι τῇ τοῦ
δημίων, ὀλίγιστον ἔχοντα τὸ τῆς ὠφελείας
οἰκεῖον. Quibus abundè à nobis sa-
tis esse factũ existimamus, ne quis
libellum hunc uerè Hippocraticũ
& artis præcepta penè complexũ,
in re minimi momenti, sua com-
mendatione deiecisse, aut (quod a-
iunt) fluctus in simpulo excitasse
uideatur. Hunc uerò totum in sex
Sectiones diuisimus. Quarum pri-
ma cùm omnium nobilissima, tum
etiã longè difficilima, insignes ha-
bet locos de lumbricis, autumno
eorumq; in sese collatione: ipsa ue-
rò signorum doctrina quàm grauiter notata aut breuiter expressa est:

Abſceſſuum denique tota ratio, dignatio etiam ipſa, quantis plebiſcitis rogata, quot decretis confirmata, ſancîta, demum etiam confixa eſt? Vt mihi facilè perſuadeam, tantam huic loco acceſsionem dignitatis & authoritatis eſſe factam, quanta contigit haud ſcio an in re Medica uemini. Secunda, præter ægrorum uariam recenſionem, placitis Medicis leuiter aſperſam, quàm elegantem de angina locum & Galeni doctrina commendabilem continet? Tertia, quàm uariè in tempeſtatis deſcriptione ludit? quàm uerbis ipſis, ſententiarum pondere, denique rerum obſcuritate ſui ſimilis Hippocrates? Et uerò totum de reſpiratione caput, quàm notabile? De tota autem partione, quod dicitur, & fœtus deſignatione, conformatione, motione, incremento & uitalitate, quàm eſt Medici-

næ arcanis consentiens, quàm Philosophiæ adytis consentaneum? Corporis humani deformatio etsi leuiter adumbrata est, pro rei tamen insolentia, Hippocrati fidem non abrogat, sed grauissimis Galeni interdictis à nobis asserta, ad agnatos & gentiles deducta, modestissimèque excusata est. Animi uerò per naturales notas cognitio, in reliquis non tam expeditur, quàm attingitur. Sed qua rerum cognitione condîta, quàm abstrusis sententijs referta? ut uel specie ipsa, mera Parentis nostri obscuritas & breuitas lateat. Quæ omnia, eo animo sunt à nobis expedita, ut facilè quiuis æstimet, ad reliquum negotium conficiendum, non tam uoluntatem, aut studium defuturum, quàm æquissimorum uirorum de optimo rerum sensu iudicium experiundum. Qua in re, si mutuò non respon-

respondetur, apud me tamen plus officij residere facillimè patiar. Nõ eram nescius (lector candide) dum hoc interpretationis munus tollerem, in quàm uastum opinionum fretum ingrederer, aut in quantas hominum reprehensiones incurrerem, quas omnino negligere intemperantis, non uitare uerò dissoluti & ieiuni animi semper esse existimaui. Quo in negotio ea à me adhibita est cautio, ut quorum ictibus appetitam nostram esse existimationem sentirem, eos si non possem effugere, quod tamen artis est reliquum, ne in corpus nostrum redundarent, promptissimis animis eluderem. Equidem diuinum Hippocratis sensum in animi notione tanquàm in uestigio reponere, obscuritatem explicare, maiestatẽ colere, sermonis antiquitatem pro eo ac debemus uenerari, religiosum, difficile, & penè nefas esse semper existi-

existimaui. Quò magis eos qui omnem operam collocarunt suam in Hippocr. scriptis eruendis, laude semper dignos duxi maxima. Omnino nobilissima est Hippocratis Medicinæ parentis, non extincta aut uetustate repressa, sed antiquitate uerēda memoria. Doctrina tum cognitiōe dignissima, tum uerò perpetuis artis firmamentis fundatissima & solidissima. Denique per totos rei Medicæ campos pertinens, latè fusam materiam mira sententiarum breuitate complexa, propria nominum significatione exuberans, simplicem dictionis elegantiam præseferens, obscuritate præcipua, ingeniorum tarditatē longis ante interuallis à se remouit, nunc uerò etiam doctissimos quosq; retardauit. Magna est excellentium ingeniorum in re Medica ubertas, magna doctrinæ authoritas, magna deniq; artis explicatio:

Galeni

Galeni copiam plerique omnes consectantur, Hippocratis subtilitatem mirantur magis atq; suspiciunt, quàm assequantur. Quo in doctrinæ genere palmaris est Iacobi Houllerij præceptoris doctissimi gloria, qui omnem suam industriã in explicando Hippocrate omnibus semper ita probauit, ut facilè in animum induxerit, ad dissipatas summæ ignorationis tenebrarum reliquias persequendas, hanc illi à Dijs immortalibus palmam esse reseruatam. De cuius uiri laude, etsi me quicquam delibare nefas est, spe tamen sum præditus maxima, doctissimos quosque in meis præsidijs & castris uersaturos, si præter uiuæ uocis efficacitatem, quam ad Hippocratis explanationem quotidie adhibet, ad huius quoque laudis accessionẽ, quam ille in Prædictiones Coacas nauauit diligentiam, fortuna nobis

nobis non inuiderit. In hac igitur tãta operis difficultate, me id consecuturum non existimaui, quod cæteri felicissimo ingenio prædi uix sibi uotis desponderãt. Sed profectò informatũ ex fidelissimis eruditissimorũ præceptorũ institutis, uitæ nostræ cursum, præclarum est ad aliquem finem tandem perducere. Quo in consilio id mihi iudicatum est, superata locorum difficultate, & uiarum asperitate præteruecta, nostræ peregrinationis decursum in plano leuiorem fore. Etsi non minus gratum est, extrema delere, quàm prima depellere. Visus est igitur hic portus, & loci natura munitus, & intercluso aditu penè inuius, dignissimus ad quem fortunis adhuc integris appellerem, quòd eo expugnato, ad nostræ causæ arcem expeditiorem uiam facerem, hostiumq; animos frangerem, si eum in quo omni

spe deli-

ſpe deliteſcebant, debilitatum, ſuperatum, & complanatum cernerent. Animos autem in hanc expeditionem addidit, quòd hoc præſidiũ quod in præſentia obſidemus, longis ante ſeculis, fideliſsimis Galeni copijs expugnatum, diligentia euictum, & uigilantia adæquatum eſt. Nunc uerò fato quodam, & miſerabili temporum iniuria bonis omnibus æmula, hoſtibus eſt proditum, & imis ignorantiæ tenebris deditum. Nos in ueteranis Galeni militibus conquirendis, in quibus plurimùm eſt roboris, diligentiæ in conſcribendo & recenſendo exercitu, labori in delectu faciendo, nullis neq; ſumptibus, neque uigilijs pepercimus. Adhibuimus etiam in ſubſidium ueterum exemplarium fidem, quę ſola eſt & certiſsima uulnerum Hippocraticorum medela. De quibus id tantùm hoc loco dicam, me regis Chriſtianiſ-

ſtianiſsimi beneficio, ex inſtructiſ=
ſima illa uniuerſitatis Bibliotheca
Fontanobellæa, in conſilium mea=
rum cogitationum tria exemplaria
adhibuiſſe. Additum etiam quar=
tum opera noſtra perquiſitum, &
amici cuiuſdam beneuolentia ob=
latum. Cuius fides tanti apud me
eſt ponderis, ut ſuo loco & taceri
non debeat, nulloq; tempore inter
moritura ſit eius memoria. De in=
terpretibus, etſi alio loco dicendũ
eſt, hîc tamen tantùm profitebor,
me ad eorũ lectionem tam ſobriũ
adhibuiſſe temperamẽtum, eamq;
modeſtiam, ut ne quem calumnia
perfunderem, authoritatem inter=
ponerem, liberumq; rationi iudi=
cium ad cauſæ integritatem reſer=
uarem. Hîc Caluí nulla pro merito
ſed rara quidem fit mentio, quòd
is eiuſmodi fuerit, ut ei artem deſi=
nere per omnes homines facilè li=
ceret. Alter gladiator eſt plurima=

rum palmarum uetus ac nobilis, cuius insignes multas palmas accepimus, hanc tamen primam esse lemniscatam apparet. Qui ut à gladijs aliquando recessisse uidetur, ita & nonnunquam cæteris tantulum de arte concedere. Steuæ industria, cuius in hunc quoq; librũ impensam fecisse audio, frui nusquam potuimus, etsi illam sedulò quæsiuimus. Quæ cùm ita sint, tuũ erit (Lector candide) gratam uoluntatis æstimationẽ, qua omnem nostrum laborem ad publicæ rationis studium contulimus, fauore & beneuolentia prosequi, ut æquanimitas tua nostram augeat in scribendo industriam. Cuius ad colligendas & constituẽdas nostras reliquias plurimùm indigemus. Magna laus est profectò & gloria, unum hominẽ elaborare in ea scientia quæ sit multis profutura. Sed cùm sint hæc omnia desperationis ple

nis pleniſsima, cuiuis uel modeſtiſ ſimo facilè calumniam ſtruere poſ ſunt. In hoc igitur cæcæ ſuſpicio= nis tormento, cùm plurima ad alie ni ſenſus coniecturã, non ad ſuum iudicium ſcríbantur, ſi minus ex= perti ſunt, quos ad omnia ſummũ & excellens armauit ingeniũ, nos certè ſentimus. Et Herculè ſunt hę res difficiles ad explicandum & ὁμοιοδλεῖς, nec tam poſſunt αὐθηρογρα φεῖσθαι quàm uidentur: & quod ca= put eſt, mihi quæuis ſatis iuſta cau ſa ceſſandi fuerat, niſi inuidiæ ſu= ſpicionem publico compendio e= xiſtimaſſem eſſe inducendam. A te uerò quem leuiter immutatum eſ= ſe metuo, paruam exigui temporis uſuram bonæ de me opinionis in præſentia poſtulo: ut eam, ſi quę di xero tibi probabo, perpetuò reti= neas: ſin aliter, hoc ipſo in loco de= poſitam atq; abiectam relinquas, dum exiſtimes ſecuri nimis eſſe

animi aliorum naufragia ex terra intueri,&

Mart. lib. 10. epig. 30

Si quãdo Nereus ſentit Æoli regnũ,
Ridere procellas tuta de ſua mẽſa.

Aut quod ait Sophocles, νῶϑ ſέγω,
Γυναῖς ἀπεῖσαι ψευδόλογ' φίλοισι φρενί.

Sed iam de cauſa, & fortaſſe extra cauſam, nimis multa. Et bona ſpe ingredi in reliquam oratio-nem nos oportet.

AVTHORES HOC IN OPERE CITATI.

Actuarius.
Aëtius.
Alexander Aphrodisæus.
Alexander Tralianus.
Apollonius.
Aretæus.
Aristophanes.
Aristoteles.
Athenæus.
Auicenna.
Cælius Rhodiginus.
Caluus.
Cicero.
Columella.
Cornarius.
Cornelius Celsus.
Demosthenes.
Dioscorides.
Empedocles.
Festus.
Fuchsius.
Galenus.
Hermolaus Barbarus.
Hesychius.
Hieronymus.
Hippocrates Cous.
Homerus.
Horatius.
Laurentianus.
Macrobius.
Manardus.
Martialis.
Mnesitheus Athenienſis.
Nicander.
Nonius Marcellus

lus.
Oribasius.
Paulus Ægineta.
Phauorinus.
Phrynichus.
Plato.
Plautus.
Plinius.
Pollux.
Ruellius.
Rufus.
Salernitanus.
Sudas.
Theodorus Gaza.
Theophrastus.
Thucydides.
Valla.
Varro.
Vergilius.

Item,

Oeconomia Hippocratis, ab Anutio Foësio ædita, at nondū impressa.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE MORBIS VVLGARIBVS SECVNDVS.

Anutio Foësio Mediomatrico medico interprete & enarratore.

ΤΜΗΜΑ ΠΡΩΤΟΝ.

Sectio prima,

ΝΘρακες γὰρ λιμανῶνι θορινοὶ, ὕφυγρ γὰρ λαύμασι ὕδατι λαύρῳ λιθόλῳ. ἐγγίνετο δὲ μᾶλλον νότῳ. καὶ ὑπεγίνοντο μὲν γὰρ ὑπὸ λέγμασι ἰχῶρες. ἐγκαταλαμβανόμενοι δὲ ἐθερμαίνοντο, καὶ πυγσμὸν γὰρ ἐποίεον, εἶτα φλυκταινίδια, ὥσπερ τυφλοπώνεσσι φλανίσαντο, καὶ ὑπὸ τὸ λέγμα καίεσθαι ἐδόκεον. γὰρ λαύμασιν ἀνυδρίης, οἱ πυρετοὶ αὖτε

ἀρξάτω τὰ πλεῖστα. ἐν τοιούτοισιν δὲ ἢν ὦσι ψυχραὶ, ἰδρωτικώτεροι γίνονται καὶ ἀφ' ἑσπέρης. τοῦτο μὲν ἀνοσηρότερα μένει, ἢ ἄλλως. αὐτὰρ νοῦσον, εἰ μὴ ἔστι ἀπὸ τούτου, ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ νότου τρόπου.

SECTIO PRIMA.

Hippocr. lib. 2. de morbis uulgaribus.

RAnône carbunculi, æstate grassabantur. Per magnos æstus affatim & continenter compluit, idq; ab Austro magis. Sanies quidem plurima cuti subnascebatur, quæ intrò conclusa dum incalesceret, pruriginẽ excitabat. Deinde uerò in pustulas erumpebat ijs affines, quę in ambustis fieri solent. Tantus inerat sub cute ardoris sensus, ut uri uiderentur. Magnis & squalidis æstibus febres, ut plurimùm sine sudoribus: in quibus si leuior imber guttatim defluxerit aut stillauerit, copiosio-

res

res statim sudores in febribus fiunt. Hæc diuturniorem & difficiliorem morbi solutionem habent, quàm si aliter contingerent. Minus tamen, nisi si hæc ab hoc rerum statu, sed & ex morbi natura procederent.

COMMENTARIVS.

Enarratio Anutij Foësij.

QVod solet Hippocrates in his Epimidiôn libris prætexere, ut temporis circunscriptionem & cœli temperiem, certum horum morborum fomitem definiret, id hoc sibi loco faciendum putauit. Non ita tamẽ, ut certos huic temporis cõstitutioni anni limites præfigeret, quod in alijs qui πρὸς ἐνδοσιν destinati fuerunt, fecerat. Nam etsi certum sit, hunc aëris ambitum calidum & paulò humentiorem, hos populares morbos uulgasse. Constat tamen æstate circunscriptum, atq; unius æstatis hanc mutationẽ fuisse, non totius anni, qualis fuit quæ libro tertio describitur. Non admodum insigni hîc humorum putrentium ferita te, quæ uel latissimè grassata est in pestilenti illo statu. Quod etsi sa

tis testatur Hippocr. dictio ἐτος νότιον ἐπομβρον, ἄπνοια διὰ τέλους, et γεγομένου ἦτοι ἐτος ὅλως νοτίου καὶ ὑγροῦ καὶ μαλακοῦ, & alia multa adscripta. Galeni tamen authoritas accedit, qui libro 1. de Temp. & Com. in Aph. 11. lib. 3. & Com. 1. in lib. 1. Epid. & 3. in lib. 3. Epid. has duas temporis circunscriptiones non aliter inter se committit, quàm quòd causæ magnitudine & temporis diuturnitate differunt. Hîc enim æstas sola natiuam temperiem excessit, ijsdem qualitatibus magnum incrementum assumente, toto anno in pestilente statu libri tertij, cum ingenti computrescentis humoris feruore. Vnde nos etiam Hippocratis circunscriptione usi, ἀνθρακώδεις φύσεις, carbunculos æstate grassantes uertimus. Prompto igitur in pluuias æstatis cœlo, putrilaginem humorum multam concitari parerat. Sunt enim putredines, τῶν ἐπομβρίων sobolles: quas σηπεδόνας uocat, & σήψιας. Carbunculi uerò non ab re erumpebant σκήπτωνται δυσκότι τῶν ἐν τῷ σώματι περιττωμάτων, καί τινας ἰχῶρας θερμὰς καὶ ὑγρὰς ἀμέτρως γεννησάντων, ut scribit Galenus lib. de Temp. primo. Eosdem lib. Epidim. 3. cum magna putredine annumerat his uerbis, ἄνθρακες πολλοὶ διὰ θέρος, καὶ ἄλλαι ἀσθενεῖς ἕλκώσεις. Cæterò hic locus est Galeno celebratißimus Com. 1. in lib. 1. Epid. & libro de

Lib. 3. Epid.

Aphorism. 6. lib. 3.

Temp.

Temp. 1. Com. etiam 1. in lib. 3. Epid. & Com. in Aphor. 11. lib. 3. & lib. 2. de Criſ. cap. 3.

¶ ἐν κρανῶνι.] Cranône uerti ſequutus Plin. qui ſcribit: Cranône fontem eſſe calidum citra ſummum feruorem, qui in uinum additus, triduo calorem potionis cuſtodit in uaſis. Cranôna idem Theſſaliæ & Magneſiæ adſcribit, ut ne longius abeam, ne in Galeni reprehenſionē incurram. Nunc mutato nomine, Ceres dicitur. Lib. 37. ca. 2. Lib. 4. ca. 9.

¶ ὕδατι λαύρῳ.] ὕδατα λαῦρα, πολλὰ καὶ μεγάλα ſæpe dicit Hippocrates. Hîc λαῦρα interpretati ſumus, πολλὰ καὶ λαῦρα. πολλὰ γὰρ λέγομεν, κἂν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ὑπίλθῃ, καὶ λαῦρα, ὄξαιφνίδια, σφοδρά τε, λώστη καὶ μεγάλα καλεῖσθαι, ut ſcribit Galen. Quæ omnia uerbo affatim, appoſitè (ni fallor) reddidimus. Cæterū illud λὶ ὅλα, coniunxi λαύρῳ, Galenum ſequutus, prius teſtatis locis, qui id ita connectit. Vt uideatur hîc expreſſiſſe Hippocrates quod aliâs ſcribit, ὕδατα πολλὰ σωρηχέα καὶ ὀπίπη προσαγωγῆς. Adde quòd Gal. ὕδωρ ἐν καύμασιν ὕδατι λαύρῳ λὶ ὅλα, ὕδωρ σωρηχῶς interpretatur. Quod ſequitur, ἰγίνετο καὶ μᾶλλον νότῳ, legit Gal. ἰγίνοντο ἢ. ἰγίνετο ἢ, non malè. Nec uerò uideo cur Caluus νώτῳ quàm νότῳ legere maluerit. Lib. 1. Epid. Com. 2. in libro 1. Epid. Lib. 1. Epid. Lib. 1. de Temp.

¶ ἐν τῷ λήματι ἰχῶρδε.] ὑπὸ τὸ λήμα legit Gal. ἰχῶρες ſaniem uerti, non ſanioſum ſanguinem, ne ἰχῶρες.

quis me sanguinis serum dicere intelligeret. Sed ut humorem quendam serosum, aqueum, tenuem, uirosum, malignum & excedentem explicarem. Quanquam ἰχωροειδὴς αἷμα Hippocrati hæc omnia complectitur, cùm sanguinem κατ' ἀδιηρέτησιν omnes in uasis humores complexũ significet, non ἁπλῶς λιπῶδες καὶ ὑδατῶδες αἷμα, ἀλλὰ καὶ μετά τινος ἰκωδους καὶ πανοῦργος δυνάμεως. Est igitur ἰχὼρ, ἰχωροειδὴς αἷμα, περιέχον ἐν ἑαυτῷ μοχθηρὰν ὑγρότητα λιπῶδη, ἐχ υδατώδη καὶ ἀραιὸν, ἀλλὰ δακνώδη καὶ διαβρωτικήν. Porrò hunc locum adducit Galenus Com. 2. in lib. 6. Epid. ubi ὑπὸ τῷ ῥέγματι legit. Libro autem 2. gnosticôn, ἐν τῷ ῥέγματι, ut hîc, eodem utrobique sensu.

Lib. 6. Epid. sect. 2.

φλύκταινα.

¶ φλυκταινίδων.] φλύκταινα Hippocrati sunt pustulæ in summa corporis cute enascẽtes, quas hîc φλυκταινίδας, aliquando uerò φλυζάκια καὶ ψυδράκια uocat. Harum ortum mirè explicat. Fiunt enim à sanie tenui & erodente, cuti subtenta, humore uelut acriori & biliosiore, concalfactu lancinante & cutem pungente. Quicquid nanq; in cute laxius est, facilè peruadit & penetrat. In corporis autem summa planitie compactiore & densiore hæret. Sunt demum ijs similes, quæ ex ignis ustulatione aut urticæ uredine oriuntur, quas eleganter πυρικαύτας nominat.

Quæ

Quæ libro περὶ χυμῶν. αἱ ἀπὸ πνευμάτων ἐπιγιγνόμεναι φλύκταιναι dicuntur. Huius ſunt generis quæ Hippocrates ἵδρωα uocat, alij ἱδρωτήρια, nos ſudamina aut papulas ſudorum, cum Plinio rectè dicemus. Sunt enim ex eorum genere, quæ in ſummam cutem erumpunt, & eam ulcerum inſtar exaſperant, καὶ γίνονται καθάπερ καὶ αὐτὸ τὸ πνεῦμα ἐν δάκνυται, διὰ τὰς πολλὰς ἱδρῶτας, ὅταν χολωδέστεροι πῶς ἢ ὅλως δακνοδέστεροι τυγχάνωσιν ὄντες. ὀδαξῶσι γὰρ ὅτῳ τὸ δέρμα, καὶ κνησμῶδες ὀργάζονται, καὶ τραχώνωσιν ἀλκωδῶς. Hîc Galenus φλύκταιναι legit 2. Prog. & 1. de Temp. & αἰνίσσετο & ἐπανίσσετο, ut ſolet aliquando uariata lectione, eadem tamen ubiq; notione. Aph. 20. lib. 5

¶ ἰδρῶτα ἐν καύμασιν.] Illud ἰδρῶτα, ſuperiori iunxi: ut ſit, ὑπὸ τὸ δέρμα καίεσθαι ἰδρῶτα. Galenum ſequutus, qui hanc lectionem ubiq; ſeruat.

¶ αὐανθείης.] αὐανθίλω cœlum ſiccũ & ſqualidum uocat, quod ſudum rectè dicimus, ſignificantes ab imbribus ceſſationem. Qua enim forma ἄπνοιαν τὸ νήνεμον intelligit, eadem & αὐανθίλω expreſsit. Vtitur hac dictione Hippocrates libro primo Epid. & Aphoriſmo 24. lib. 3. βόρειον καὶ ἄυδρον τὸ φθινόπωρον αὐχμηρὸν dicens, ὀλίγον γὰρ διαφέρει ξηρὸν, ἢ αὐχμηρὸν, ἢ ἄυδρον εἰπεῖν, Galeno teſte. Hanc ſententiam repetit Galenus prog. 2. ἐν καύμασιν αὐανθίης ὠφελεῖ. αὐανθείης Statu primo

τοὶ ἀνιδρῶτοι τὰ πλεῖστα, τοῖς ὑγιὰ ψυχάσιν, ἱδρωτικώτεροι γίνονται. Vbi ἀμυδροῖς pro ἀνυδρίνις uitiosè legitur. Hìc uerò ἐν ναύμαχσιν, initium alterius sententiæ fecimus, post Galenum, uetustißimum nostrum exemplar secuti.

¶ ταῦτα δυσπρίτατα μένει.] Hic locus propter summam breuitatem Hipp. familiarẽ, ualde obscurus est, & qui Galeni Commentarios temporũ calamitate interceptos deploret, cùm nullam opem adferant interpretes. Mihi intelligendus uidetur de febribus, quæ in medijs æstibus sine sudore fuerunt. Etenim quum febrium maximè sit propria per sudores solutio, nil mirum est, si difficilem habuerint expeditionem febres quæ æstate exæstuante nihil aut parum circa initia sudores mouerunt. Sudorem nanq; criticum, in morborum initijs, quibus maximè cruda apparent, ne natura quidem prouocat, nisi onere uelut oppressa & submersa, periclitãtem humorum gurgitem à se facessat. Quod ex tota Hipp. doctrina apparet, & docet Galenus lib. 1. Criſ. Itaque ὁ ἄλλως ad sudores iudicatorios refertur. Qui uolet hæc omnia ad graßantes tota illa æstate morbos extendere, illud ἄλλως ad temporis iniuriam referet. Pestilente enim statu, criſes paucæ, difficiles, incertæ & minimùm tutæ fiunt. Quod sequitur ἀταρ ὅσον, hũc

sensum

ſenſum complectitur. Vt faciliores iudicatu febres futuras ſignificaret, niſi ea æſtate adeóque ſqualida euenisſent, ut ſudores nullos, aut omnino paucos mouerent: Aut ſi cum paulò copioſioribus ſudoribus contigiſſent. Vtrunque enim διὰ τοῦτο complectitur, & nos ſub rerum ſtatu concludimus, cœli iniuriam & uenenatam intemperiem non excludentes.

¶ τὸν τρόπον.] τὸν νόσου τρόπον morbi naturã uertimus, conditionem, circunſcriptionem, formam, ſpeciem, conſiſtentiam, modum intelligentes. Quem enim alij morborum modum, mores, & morborum formas comprehendentem uertunt, Hippocratis τρόπον exprimentes, nos naturam maluimus dicere, quòd Latinè melius iſta ſonet. Mores nanq; lenitate & feritate circunſcriptos, morbi uerò σύνηθειαν καὶ κακοήθειαν, natura ſatis explicat, cùm animalium naturam feram & mitem dicimus: ut dixit ille,

— Ingenium mitius eſſe feris.

Τρόπος autem Hipp. multa ſignificat, & ex media illius œconomia deprompta eſt dictio. Cùm enim morbis accommodat, τὰ ἤθη, διαφορὰς, πλὴν ὀσίαν, καὶ τὰ εἴδη cõplectitur, ut dum τροπὰς πυρετῶν uocat, diuerſa febriũ genera, ſpecies & differentias indicãs. Qui locus adducitur à Galeno lib. 3. de Criſibus. Vitioſè tamen in noſtris codicibus

τρόπος, ὅνδε πολύτροπος. Gal. τρόπους δὲ καταστάσεις καὶ ὅτε δὲ εἴδεσιν ποιεῖ. τρόπους ὅτου idem quod εἴδη ſpecies ſig: hoſtatur. ffuchſ. de criſ. 2 lib. cap. 4.

Lib. 1. Epid. ſect. 3. & libro in ſta. poſt. cap. 4.

legitur. Quidam enim ἤθεα, quidam ἤθη, quidam etiam ἄθη addunt, cùm ea omnia uox τρόποι includat. Quas uoces, expungendas censeo, ut cum libro Epid. consentiant. Galenus τρόπον τὸ ἦθος significare scribit, initio libri primi Crisêon. Nec alia est significatio huius nominis, quàm speciei & generis, cùm τρόπον ἡμιτριταίου dixit, lib. 1. Epid. Aliter uerò τῶν ἐπαρμάτων τρόπον scripsit, lib. 1. Epid. pro συγκάσει, circunscriptione & consistentia, cùm ea μιγάδα, χαύνα καὶ κεχυμένα uocat. Nec aliud, quàm formam morbi et naturã intellexit, lib. 1. Epid. φθινώδεα τρόπον, καὶ τεταιοφυέα τρόπον scribẽs. Quæ omnia quàm appositè potuimus, uno naturæ uerbo cõclusimus, quo & mores morborum, hoc est, σύνηθεαν & κακοήθεαν comprehendimus. Permutationes autem morborum alio sensu, τρόπους uocat Galenus. Quæ omnia faciunt, ut ostendã multiplicem huius dictionis naturam, non una notione accipi. Cuius frequens est mentio, libro περὶ χυμῶν. De qua etiam multò plura scribimus in nostra Hippocratis Oeconomia. Satis enim hîc fuerit nostram uersionem comprobasse. Erit igitur huius loci sensus: Morbi uitiosam atq; malignam naturam, hoc est pestilentem, iudicationem difficiliorem effeciſſe. Quod in pestilentibus morbis contingere solet, ut scribit

Statu primo.

Cap. 7. lib. 3. de Crisi.

Hippocra-

Hippocrates libro 3. Epid. ἀκρισίαι πολλαὶ, τὰ ἤ ἀύσκριτα. Et ἰδρῶτες ἐ κρίσιμοι. Deinde paulò post. ἐ ἦ γὰρ αἱ γινόμεναι τετίοισιν ἀποστάσιος ἐκρεουσ, ὥσπερ τοῖσιν ἄλλοισι. δύσκριτα μὲν πᾶσι πάντα ἐγίνετο ἢ ἀκρισταὶ. Id autem accidit ob multã malignorum humorum copiam, naturæ uires exoluentem. Aut enim nulla propè, aut difficilis est solutio, aut infida, & quæ recidiuas afferat, ut apparet ex libro primo Epidimiorum. Δύσκριτα uerò Hippocrati sunt, ut interpretatur Galenus, τὰ χαλεπῶς καὶ μοχθηρῶς κενούμενα, ἢ μετὰ πλείονων τι ἢ χαλεπωτέρων συμπτωμάτων, καὶ σὺν ἀγῶνι μείζονι. Vt ἄκριτον & ἀύσκριτον, ἀτελῆ, ἄπιστον, κινδυνώδη, καὶ τὸν μετὰ συμπτωμάτων σφαλερῶν, ἀσαφῆ, ἄσημον, ἢ παλὺ κρίσιν contineant. δυσκρίτους etiam καιροὺς uocat Aphor. 8. lib. 3. κακοκρίτους. ἢ γὰρ μετὰ κινδυνωδῶν συμπτωμάτων αἱ κρίσεις γίνονται τοῖς τοιούτοις νοσήμασιν, ἢ κύτινα ὀλίθριοι, ἢ πάντως ὑποστροπιάζουσιν. ἀύσκριτα quoq; dicuntur Aphor. 29. lib. 4. παλὺ διαφέροντα κρίσιν, ὥστε ἢ κακόκριτα, ἢ ὀ βιαίαν. Porrò qui τρόπον ad speciem & formam febrium referre uolet, alium eliciet sensum, & illud σημὴ καὶ ἀλλὰ aliter quàm nos uertet.

In statu pestilenti.

Statu 2. & 3.

Τὸ δύσκριτον

HIPPO-

HIPPOCR.

Οἱ λαῶσοι γὰρ τῆσι θερινῆσι μᾶλλον γίνονται, καὶ γὰρ τῆσιν ἄλλησιν ὥρῃσιν, ὧν ξηραίνονται δὲ μᾶλλον θέρεος.

INTERPRETATIO,

Æ Statis tẽporibus plurimùm oriuntur febres ardentes, et si alijs quoquè. Æstate tamen sicca & exæstuante, contrahuntur magis & increscunt.

COMMENTARIVS,

Lib. 3. Epid. statu pestilen.

Febres ardentes circũscribuntur, ut inquit Gal. τῷ διηνεκῆ τε λύπης τινὰ καὶ διακαῆ θερμασίας ἢ πυρώσεως. Dicuntur enim febres ardentes, ὅταν ἡ θερμασία διακαὴς ᾖ τὸ ἀνθρώπου, ἅπαντός τε τοῦ λύπου ἔχῃ. Ex his igitur ueluti signis παθογνωμονικοῖς, febris ardentis descriptio conflatur: nec opus est alia signa plurima accedere, quæ necessitatis nullã uim adferunt. Qualia lib. 3. Epid. & 4. de Rat. uict. in morb. acu. describuntur. Satis est enim adesse, τὸ ἄπαντος λύπου, ἀνάψυξιν καὶ λιγυσώδη, καὶ ἀσυσώδη τῶν θερμασίαν. Atq; ex his facilè apparet, in medijs æstibus pullulare, cùm ex ardoribus, proprijs ueluti causis, effecta facilè consequantur. Non alia ratione, quàm quòd æstate febres assiduæ & ter-

Lib. 4. de rat. uict. in morb. acu.

tianæ

tianæ plurimæ graßantur. Inter quas & ardentes numerantur. Hîc autem εν θερινῇσι, non aliud significat, quàm quod lib. de Rat. uict. εν θερινῇ ὥρῃ dixit. Est autem θερινὴ ὥρα, ἡ θερμὴ ἡμέρα, ἄντ' ἀρχῆς τελευτὴ τοῦ ἦαρ, ἄντ' ἐν ἀρχῇ τοῦ θέρεος, ἄντ' ἐν τοῖς μέσοις, ἢ τοῖς τελευταίοις, οὐκ ἐναντία τῇ ἀρχῇ τοῦ φθινοπώρου ἐστί. Ex quo fit, ut alijs quoque temporibus suboriri possint, ijs qui Hippocratis placitum legerunt, νοσήματα πάντα ἐν πάσῃσιν ταῖσιν ὥρῃσιν γίνεσθαι, μᾶλλον δ' ἴδια καθ' ἰδίας ἀντίων ἢ γίνεσθαι ἢ παροξύνεσθαι. Nec hoc nouum uidebitur ei, qui καῦσον νόσον apud Hippocratẽ uiderit, et καῦσον πνευματώδη ἢ ἐν ἐξ ἁπάντων, ὁλὴ λίθῳ διαφθάλη, et καῦσον ἢ καθ' ἡμέραν ἴδιον λέγον ἢ καταστάσεως γινόμενον, κατά τι ἢ συμβεβυκὸς. Ἐπιξηραίνεσθαι uerò non aliò mihi referri uidetur, quàm ad febrium ardentium originem, quam expreßit Hippocrates lib. 4. de Rat. uict. in morb. acut. his uerbis: καῦσος δὲ γίνεται, ὅταν ἀναξηρανθέντα τὰ φλέβια ἐν θερινῇ ὥρῃ ἀδιαπάστως ἔχῃ λειμίας καὶ χολώδεας ἰχῶρας ὑπ' ἐόντα. Et rursus, γίγνεται δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ἐν πορίμοις μάλιστα, καὶ λίψ τε μάλιστα, ὅταν ἀναξηρανθέντα τὰ φλέβια, λειμίας καὶ θερμὰς ὑδρωπικὰς ἀδιαπάστως πρὸς ἐόντας. Illic enim, ut inquit Galenus, διὰ τὸ ἀναξηρανθῆναι, τὰς προκειμένας καλουμένας χολὰς ἁπλᾶς, ὡς ἐν παραδείγματι, πᾶσαι μὲν γὰρ αἱ θερμαὶ καὶ ξηραὶ;

Aphor. 21. libro 3. Libro 4.

19. lib. 3.

Lib. 4. de rat. uict.

Lib. 3. Epid. statu pestilen. Lib. 3. Epid. ἐπιξηραίνεσθαι.

καὶ, τὰς πάντας ὀργάζεσθαι λύουσιν. Cùm igitur ex rebus omnibus plurimùm ſiccantibus, febres ardentes, tanquam ex cauſis effecta ſequantur: non malè mihi uertiſſe uideor, ut utrunq; comprehenderem, τὸ ἐπιξηραίνεσθαι θέρει, æſtate ſicca atq; æſtuante contrahi & increſcere. Malui enim ſignificantius rem ipſam, quàm uerba tantùm exprimere. Niſi ſi fortè utrunq; complexus ſum, explicata rei ipſius natura. Nec uerò in hoc præcipuè tam graui medicinæ parente, uſqueadeò uerbis inhærendum eſt, ut res ipſas negligas. In quo fidem meam requiri paſſus non fuiſſem, ſi reſiccatas febres dicere poſſem, aut ſi quis quid ſit reſiccari febres, intelligere poſſet. Neq; enim ualde fuit operoſum ſic uertiſſe. Niſi ſi quis reſiccatas febres intelligat,
Lib. 6. Epid. quas ξηρὰς Hippocrates uocat, Galenus uerò aduerſus Lycum, exactè ſiccas dicit, & febrium ardentium genere comprehendit, easq; exactè humidis opponit: in quibus ægri confertim ſudant, & ſudoribus nihil aut mediocriter alleuãtur. τυφώδεις καὶ ἰλιγγώδεις uocat. Si uerò ἐπιξηραίνεσθαι augeri æſtate, intendi aut exaſperari intelligas, conſecutionem rerum nactus, uideberis mentem meam aſſequutus.

HIPPO-

HIPPOCR.

Φθινοπώρου μάλιστα ὑγιαίνειν, καὶ ἡ καρδιαλγίη. καί τοι καὶ αὐτὴ ἥσσον κακοήθεοί εἰσι, αὐτό τε τὸ νοσήματος τοιοῦτόν ἐστιν. αἱ ἀσκαρίδες λεῖαι, ὁμοίως τούτῳ. καὶ ἐκεῖναι πλωικαῦται ὀχλέουσι πλημέρης τὰ πλεῖστα, ὁ μόνον διὰ τὸ μᾶλλον πονέειν, ἀλλὰ καὶ αὗται διὰ σφᾶς ἐωυτάς.

INTERPRETATIO,

AVtumnus sua feritate & malignitate, interaneorum animalia maximè gignit, orisq; uentriculi dolorem, qui tamen in eiusmodi morbo minus infestus est. Lumbrici tenues, ascarides dicti, uespere maximè, cui analogia quodammodo respondet autumnus, infestant. Affligunt uerò ut plurimùm hac diei parte, non solùm doloris ratione qui tunc magis urget, sed suopte quodam impetu,

COM-

COMMENTARIVS,

θηριῶδες. Θηριῶδες.] Hæc dictio ex media Hippocratis œconomia, deprompta est. Atq; haud scio, an alia sit quæ æquè multiplicem habeat notionem. θηρίον enim modò ἄγριον ἕλκος Hippocrat. significat, ut ἐν τῷ περὶ τόπων τῶν κατ' ἄνθρωπον: modò intestinorum animalia & lumbricos, ut quoties morbis accommodat, hoc loco præsertim, libro 4. Epid. & 6. & libro περὶ χυμῶν. θηριῶδες etiam ueteribus significauit πᾶν τὸ κακόηθες, εἴτε ἐλέφαντα, εἴτε καρκίνον, εἴτε φθίσιν, εἴτε τὰς ἀσπαρίδας, εἴτε τὰς ἕλμινθας, ut scribit Galenus. In quem sensum aliquando rapitur, τὸ φθινόπωρον θηριῶδες. Hæc enim omnia autumno inuadunt, ob inæqualem cœli temperiem & malignam humorum sobolem. Vnde φθινόπωρον φθινῶδες aliquando Hippocrati dicitur, & βῆχες, θηριώδεις, κακοήθεις. Sic φθινόπωρον θηριῶδες, uocat Aretæus lib. 2. περὶ αἰτίων καὶ σημείων ὀξέων παθῶν, quòd exitiales & ualde maligni morbi eo tempore grassentur. Alio uerò sensu, αἱ ἐπ' ὀλίγον θρασεῖαι παραπρόσοιθε θηριώδεις, καὶ τὰ ἐπ' ὀλίγον θρασέως παραπέσοντα, μελαγχολικὰ θηριώδεα Hippoc. dicuntur. Significat enim θηριώδεις παραφροσύνας, uehemẽtem & ferinam desipientiam, insaniam, cùm laborantes ferarũ ritu adstantes inuadunt. Quos idem per ἀγριαίνειν

Lib. 6. Epid. Com. 1.

Lib. 6. Epid. sect. 1.

Cap. 9.

In Pror. & Coac.

μελάνης μελαγχολικῶς ἢ ἰανικῶς exprimit. Quorum omnium fusiorem demonstrationem & huius dictionis authoritatem in nostram Œconomiã reijcimus. Cæterùm hîc θηριώδης φθινοπώρου, quantum potuimus aptè expreßimus, dicentes, autumnum sua feritate & malignitate interaneorum animalia gignere. Quod enim alij ferinum autumnum dixerunt, non est quòd quis magis intelligat, quàm ipsam Hipp. dictionẽ, quam abundè explicamus, cùm feritatem & animalia ipsa, hoc est lumbricos, hac dictione includimus, ne quid nos quis omisisse censeat. Per feritatem enim, humorũ qui autumno gignuntur uirulentiam & malignitatem intelligimus, quæ est horum omnium causa. Sic hac dictione & causam & affectum exprimimus. Interaneorum autem animalia dixi, paßim Plinium sequutus, ut illud θηρίον aliqua ex parte assequerer. Supereſt ut nostram interpretationem ex Hipp. ipso comprobemus, libro sexto epid. τὸ θηριῶδες φθινοπώρου, de lumbricis aluum infestantibus omnes intelligũt, potius quàm de cæteris morbis qui autũno grassari cõsueuerunt: quòd per θηρία Galenus ea animalia intelligi uelit. Hippocrates etiam libro quarto Epid. morbos autumni in quodam ægro describens, eos ferè omnes, quos hîc & libro 6. epid. enumerat: ubi lumbricum uomitu eiectum

Cap. 6. l. 20.

Sect. 1. Aph. 13.

In exegesi uo cum Hipp. Eumenis uxore.

significat, inquiens: βραχὺ ἀνιμῶσα περὶ τὸ ἦπαρ ἕλκος. Vbi πυρετοὺς ὑπερώδεας, febres quæ à lumbricis excitantur intelligit: aut eas, in quarum declinatione & solutione lumbrici excernuntur: cùm dixit ὑπερώδεας σὺν τῇσι κρίσεσι. Quæ tamen ad lumbricos semper referuntur. Nisi si quis existimauerit febres ὑπερώδεας ab eo dici, eas quæ autumno à bile per æstatem torrida fierent, in quibus desipientiæ immites admodum ἐν ὑπερώδεσι excitarentur, quòd febres etiam prius ἐρυθρὰς uocasset. In qua opinione aliquando fui. Sed præstat nunc mutata quasi uelificatione, mentis etiam cursum commutare. Præcipuè uerò ad hũc locum explicandum facit, quod in Coacis prænotionibus scripsit Hipp. καρδιαλγικὰ περὶ μετὰ τρόφας κοιλίης ὑπερώδεα καταῤῥέγνυται. Nemo enim quin de lumbricis intelligendus sit hic locus ambigit. Cæterum ὑπερώδεας hìc lego, librum Epid. sextum & uetustißimum nostrum exemplar sequutus. ὑπερώδεας tamen si quis legendum censeat, non repugno, dum ægros aut febres intelligat, in quibus lumbrici gignuntur, aut etiam expelluntur.

Lib. 5. de loc. affe. & lib. 2. de pla. Hip. & prol. & apho. 65. lib. 4.

¶ Καρδιαλγίαι.] Galenus passim καρδιαλγίαν, oris uẽtriculi dolorẽ interpretatur, quòd τὸ τῦ γαστρὸς στόμα, καρδίαν antiquis dictum sit. Non est autem mirandum, hunc ipsum affectum plurimũ autumno contingere, ob magnam cacochymiam & bilis

& bilis flauæ, quæ per æstatẽ summa petebat & innatabat, aduſtionem. Quinetiam ob cœli inæ- Aph. 21. lib. 3.
qualitatẽ humores corporis penetralia petentes, uentriculũ & inteſtina autumno affligunt, unde λειντερίαι ἢ δυσεντερίαι. Quod his uerbis expreſ- Aph. 22. li. 3.
ſit Gal. μάλιστα δὲ ἀνὸς ἐν ψυχρῷ ἢ ἀνυμάλῳ, ἢ κακοχύμῳ ἰσαρῷ, βλάπτεσθαι τὰ κατὰ γαστέρα τι καὶ τὰ ἔντερα. λιπαρὲς γὰρ καὶ ἀδικινήτους ἐν τῷ θέρα τοὺς χυμοὺς γιγνομένους, διαλιγόμενον τὸ φθινόπωρον, ψυχρόν τι ἅμα καὶ ἀνώμαλον ὑπάρχον, εἰς τὸ βάθος ἄγει τοῦ σώματος. ἐν τῷ βάθει δὲ ὄντι ἡ τῶν ἐντέρων δίοδος. Lũbricos uerò ſuo morſu & putrilagine παρδιαλγίαν excitare, nõ mirabitur qui uiderit ab ijſdem ſæpe τὰ ἐπιλαπαρικὰ συμπτώματα commoueri. Vnde Hippocrates lib. ſexto epid. τῷ φθινοπώρῳ παρδιαλγίας adſcribit, & in Coacis παρδιαλγικά. Quinetiam lib. epid. 4. in ægra cuius ſuperiori annotatione meminimus, ſcribit, ὕμνοι χολῶν μέλανων, καὶ αἱ παρδιαλγίαι χολώδεις, βραχέα ἀνιῶσα καὶ τὰ ἑλμίνθια. Et paulò pòſt, καὶ ἀσώδεις καὶ παρδιαλγίης. Quòd autem dicit oris uentriculi dolorem in eiuſmodi affectu minus uiolentum eſſe: id ad temporis continuitatem referendum uidetur, nõ ad morbi uehementiam. Lumbrici enim ſuo motu uentriculũ petẽtes, acceſsionibus quibuſdã affligunt, deinde ad inferiora deſcendunt. Et ſolent ferè aut uomitu aut ſeceſſu ui naturæ morbum

euincentis propelli, quod morbũ leuiorem facit. Qui enim in ore uentriculi lũbricos habent, magna ex parte eos euomũt: qui in inteſtinis, per inferiora excernũt: ut ex Aëtio & Paulo apparet.

Lib. 9. & lib. 4.

¶ αἱ ἀσκαρίδες.] Aſcaridas retinuimus lumbricorum tenuium ſpeciem ſignificantes, ne in ambiguo nomine hæſitaremus. Quod ſæpe faciendum in his ſcriptis conſulo. Aſcaridas Gaza tipulam uertit: Hermolaus & Ruellius tineas exponunt. Sunt autem ἀσκάριδες ἕλμινθες ἰχυαὶ καὶ μικραὶ ἐν τῷ ἀποδυσομένῳ ἐντέρῳ γιννόμεναι. ut ſcribit Gal. Cæterum illud ὁμοίως τούτῳ ualde obſcurum eſt: intelligendum tamen eſſe de ea affectione quam habet autumnus ad diei ueſperam, exiſtimo. Ad quam notionem mihi quodammodo uiam muniuit Hippocrates, καὶ ὁ φθινοπωρὸς εἰς ἑσπέρην καὶ αἱ ἀσκαρίδες. Autumnus enim uelut anni ipſius occaſus eſt. Et quemadmodũ aſcarides ad autumnum, ita ſe ad diei ueſperam habent. Vt enim plurimum oriuntur autumno, qui uelut anni ueſperus eſt: ita & ueſpere in die ferè commouentur. Hunc locum longè clarius explicant quæ de autumno ſequũtur. Lumbricos autem uè ſpere & ſub noctem commoueri, omnes ferè animaduerterunt in opere medico faciundo, tum inæqualitatis & frigoris ratione, tum quòd hoc tempore, auiditate quadam naturali ad cibatum feran-

In Exeg.

Lib. 6. epid. aph. 14. ſect. 1

ferantur. Qua quidem ascarides, ut è lumbricorum genere, propter loci & fomitis distantiam plurimùm ducuntur. Accedere ad id potest, quòd morborum insultibus maximè excitantur, qui ut plurimum accessiones (autumno præcipuè) uespere habēt, ut subindicat his uerbis Hippocrates, καὶ ἐν ἀπάσῃ τῇ νόσῳ. οἷον τὸ ἐν λείλῃ παροξύνεσθαι. Quam morbi naturā annotauit in quodam puero, οἷον τὸ ἐς δείλην παροξύνεσθαι, τοιοῦτον ἐν πάσῃ τῇ νόσῳ. Atq; istud etiam satis indicant quæ sequuntur, ὁ μόνον διὰ τὸ μᾶλλον πονίειν. Illud enim ad doloris sensum, quem morborum accessiones infligunt, referendum, quæ in febribus autumnalibus, lumbricis præcipuè scatentibus, uespere magis excitantur. Quod sequitur διὰ σφᾶς ἰωντὰς, naturalis auiditatis sensum, & ad eum proprium quendam impetum significat. Lib. 4. epid.

HIPPOCR.

Ἐν φθινοπώρῳ ὀξυτάτῃ νόσοι καὶ θανατώδεες ἔσονται. τὸ ἐπὶ πᾶν ὅμοιον τῷ δείλης παροξύνεσθαι, ὡς τῇ φθινοπωρίδι ἔχοντι τὴν νόσον, οἷον ἡ ἡμέρη τῆς νόσου, οἷον τὸ δείλης παροξύνεσθαι, τοιοῦτον τῆς νόσου καὶ ἑκάστης πάσης πρὸς ἀλλήλας, ὅταν μήτι νεοτροποιηθῇ ἐν τῷ

ἄνω ἕλκει. εἰ δὲ μὴ, ἄλλης ταῦτα πάσχωσι· ἢ ἂν ἄρχωι. ὥστε καὶ τὸν χειμῶνα πρὸς ἑωυτὸν ὅτως ἔχειν.

INTERPRETATIO,

AVtumnus acutissimos morbos & maximè exitiales gignit. Qui, in eo quòd accessiones uespere moueat, eam omnino habet affectionem ad annum totum morborum, uelut reuersiones & circuitus habentem, quam uespertinæ accessiones ad eam, in qua fiunt, morbi diem. Tale quid euenit, ubi morbus & temporis circumscriptio sibi mutuò respondent: dum ne quid in sublimi illa natura innouetur. Quòd si accidat, ista in alium temporis statum erumpent, quo & plurimùm poterũt & ualebunt. Vt necesse sit, annum ipsum & anni partes sic se inuicem habere.

COM-

COMMENTARIVS,

Ἐν φθινοπώρῳ.] Hinc sumptus est aphorismus 9. lib. 3. Autumnũ autem lethalẽ esse, præter rationes Galeni, quas hìc prudẽs & sciens omitto, his uerbis de autũno scribẽs indicat Hip. ἰσχυρῶς ἢ καὶ ἐν τῇ ἄλλων νοσημάτων μακρῶν, ὅτ' τῶν ὥραν ταύτῳ τιλουτῶσιν οἱ πλῆθοι. Autũnũ lõgè periculosiß. & qui plurimos opprimat, ait Celsus. Pror. 2.

¶ Τὸ ἐπίπαν.] Illud τὸ ἐπίπαν quidam superiori sententiæ iungũt, & sic legitur aph. 9. lib. 3. Sensus autem huius loci subobscurus est. Hìc enim duo inter se cõmittit Hippocrates. Vt enim se habet annus totus ad diem morbi: ita & autũnus in eo quòd uespere accessiones facit, ad accessiones eas quæ in morbi die, uespere fiunt. In quo duo significantur, Autumnum uesperi conferri, & autumnum ipsum, suorum morborum insultus uesperi ferè cõmouere, ut de ascaridibus dixit. Quare & τὸ ἐπίπαν huc referri debet, nec temerè ab Hipp. positum existimandum. Autumnum autem ipsum uesperi unius diei conferri, satis testantur Hipp. uerba, οἷον τὸ ἐν ἑσπέρῃ παροξύνεσθαι, καὶ ὁ ἐνιαυτὸς οἱ ἑσπέρῃ. Et Galeni pulcherrima illa analogia, qua unius diei tempus ad anni tempora examinat. Inquit enim ἀναλόγως γάρ τινα ἔχειν ἡγοῦνται τῶν ἡμέραν πρὸς ὅλον τὸν ἐνιαυτὸν, ὡς τῷ μὲν ἐαρινῷ καιρῷ τὸ ἑωθινὸν, τῇ δὲ μεσημβρίᾳ τὸ θέρος, τῇ δὲ ἑσπέρᾳ τὸ Lib. 2. cap. 2.

Lib. 6. Epid. sect. 1.

Com. 1. in li. 9. epid.

ἰσιάνει, τῇ δὲ μισημβρίῃ τὸ θέρος, τῇ δὲ ἰσπέρῃ τὸ φθινόπωρον, τῇ δὲ νυκτὶ τὸν χειμῶνα. Idem satis indicat hoc loco Hipp. cùm dicit, annũ habere uelu ti morborum ambitus. Id enim ad diei unius circunscriptionem plurimum facit, qua ferè morbo rum circuitus definiuntur.

¶ Τοιοῦτον.] Huius loci sensus, ex his quæ sequuntur manifestior fit. Morbos enim & anni uicißitudines, & temporis statum sese mutuò consequi necesse est, ut certi & legitimi morbi fiant. Illud autem τοιοῦτον ad morbos autumni lethales referri debet. κατάστασιν etiam hîc non aliud significare, quàm temporis circunscriptionem, statum, conditionem & anni uices, ex his omnibus quæ sequuntur, notius est quàm ut demonstratione indigeat. Quod sequitur, ὅταν μή τι νοσηρὸν ποιῇ ἐν τῷ ἄνω εἴδει, sublimem naturam uerti, eum qui supra nos est statum, & nos ambientem aëream naturam intelligens, quæ annuas uicißitudines & temporis conditiones temperat atque moderatur. Quòd si quis ad aliquid maius referre uelit, & superiorem aliquam causam, cœli supremam illam faciem intelligere poterit, in qua syderum motus, ortus & occasus depinguntur: à quibus cœli & aëris temperies originem sumit & tota dependet. Atq; haud scio an ulterius progredi liceat,

Vt initio Cõmen. 3. in lib. 3. Epid.

& an

& an ſupremam illam & æternam naturam intelligat, quæ ſua uelut infinitate, uniuerſitatis numeros temperet, ſtatas temporum uices definiat, ſyderum curſus inhibeat, & Solis & Lunæ alternantes operas in noſtrum uſum commodet. Hîc enim magnum quiddam includere Hippocratis eloquentia poteſt. Fuit nanque (ut inquit Celſus) uir arte & facundia clarus. In Proœmio.

¶ Εἰ δὲ μὴ.] Sin minus uertere potui, ut etiam referrem ad ea quæ præcedunt. Malui tamen ſequi quod præſens eſt, & uerti, Quod ſi accidat, hoc eſt ſi quid innouetur, futurum ut in alio temporis ſtatu, hi morbi præualeant. Nam ſi qua in re naturalis anni temperies aberret, & morborum formas conſequi neceſſe eſt. Legitimis enim temporibus, legitimi morbi fiunt, intempeſtiuis, intempeſtiui: & ſi quando eadem die frigidi aut calidi inæqualitas acciderit, autumnales morbos expectare oportet. Quod ſequitur, ὅτι, ad ea quæ præcedunt uel conſequuntur referri poteſt. Morbos enim anni temporibus reſpõdere oportet, & anni tempora conditionibus inter ſe: ut annum ipſum in ſeſe collatum, naturales ſuas uiciſſitudines habere neceſſe eſt.

HIPOCR.

Ἐν τῖσι παθεσεῶσι παιρόισι γὴ ὡραίως τὰ ὡραῖα ἀναδιδόσι γίγνεται, δυσάθειες γὴ

δυκρινέσατοι αἱ νόσοι, ϕν δὲ δύσιν ἀκαταστάτοισιν, ἀκατάστατοι καὶ δύσκριτοι, ϕν γὰρ περίνθῳ ὅταν τι ἐκλίπωσιν ἢ πλεονάσωσιν ἢ πνεύματος, ἢ μὴ πνεύματος, ἢ ὑδάτων, ἢ αὐχμῶν, ἢ καυμάτων, ἢ ψύξεως. τὸ δὲ ἔαρ τὸ ἐπίπαν ὑγιεινότατον & ἥκιστα θανατῶδες.

INTERPRETATIO,

COnstantibus & certis temporibus & annorum tempestiua tempestiuitate, morbi qui facilè soluantur & consistant, gignuntur. Incertis uerò & inconstantibus, qui neque facilè soluantur, neque consistant. Quale quid in Perintho accidit, ubi uentorum flatus, aut ab his quies & cessatio, aut imbres, aut siccitates, aut uehementes ęstus, aut algores exuperarint, aut defecerint. Ver uerò saluberrimum omnino est, & minimè exitiale.

COMMENTARIVS,

MOrborum naturas & anni tempestates inter se mutua consensione respondere oportet, si certam & legitimam consistentiam

ſtentiam aut iudicium habituri ſint. Morbi enim niſi accenſum quodammodo & adminiſtrum habuerint congruum anni tempus, nullam habent certam circunſcriptionem & formam. Mutuum horum inter ſe concentum ſatis aperit his uerbis Hipp. lib. περὶ χυμῶν. ὑλικίῃσιν, ὥρῃσιν, ἐνιαυτοῖσιν, ὁμοια. Ætates enim, anni ſtatus, & tempeſtatum temperies, ad morborum generationem plurimùm conſentiunt. Aëris nanq; conditio in noſtra corpora ius quodammodo exercet: ut uerum ſit quod dixit Hipp. lib. περὶ ἀέρων &c. ἅμα τῇσιν ὥρῃσιν καὶ αἱ κοιλίαι μεταβάλλουσιν τοῖσιν ἀνθρώποισιν. Hunc totum locum ſatis explicat aph. 8. lib. 3. Sumptus enim eſt ex media Hipp. diſciplina. Quem in ſenſum multa ab eo ſcribuntur libro περὶ ἀέρων, ὑδάτων &c. ea præcipuè parte quæ in noſtris codicibus falsò libello περὶ τῶν κατὰ τρωμάτων, adſcribitur. Multa etiam ſceibuntur in eam ſententiam lib. περὶ χυμῶν. Sed id præcipuè quod ita ſcribit, ὥρης δὲ οἷαι ἴσονται νοῦσοι, καὶ κατάστασις ἐκ τῶν δε, ἦν αἱ ὧραι ὡραίων, ἐὐτάκτως, εὐκρινίας νόσους ποιήσουσιν. Et, ὅ, τι δ' ἂν ἐξαλλάξῃ ἡ ὥρη, ὅμοια ἢ ἀνόμοια ἔσται τὰ νοσήματα, οἷα ἐν τῇ ὥρῃ ταύτῃ γίνηται. Et quæ in hanc ſententiã multa ſcribuntur. Hippocrates uerò, καθεστῶτας καὶ εὐστασίας καιρὸς, non alio ſenſu uocat, quàm quum dixit in fine lib. 3. Epidim. εὐστάθεις δίκαι. Et lib. περὶ χυμῶν.

μῶν. διόπερ καὶ αἱ ὧραι ἄκριτοι καὶ ἀκατάστατοι γίνονται, ὅσπερ καὶ αἱ νόσοι ἐὰν προπεπηγνύωνται, ἢ προανηρίνονται, ἢ ἐγκαταλείπωνται. Quibus in locis tẽporibus adscribit quæ hîc morbis, ex mutua inter seſe consecutione. Vnde satis apparet καθεστῶτας καιροὺς dici, tempora quæ præstitutã à natura temperiem seruant, dum ne quid in aëris conditione & statu, ante definitum diem præoccupent, aut mora quadam etiam tardent aut deficiant. Quod significat τὰ ὡραῖα ὡράιως ἀποδιδόσιν ἔτεσιν. Quæ uerba satis aptè (ni fallor) per tempestiuam tempestiuitatem reddidimus, ut illud ὡράιως ex Plinio consequerer, qui lib. 11. melhoræum à tempestiuitate præcipua dici scribit.

Cap. 14.

Ακατάστατοι etiam πυρετοὶ, lib. 4. de rat. uict. dicuntur ἐφ' ὧν μηδὲν ὀρθὶ παθήματος, ὅπερ σημαίνει τὸ βέβαιον, καὶ μὴ διασώζοντες τὸν ἰδίαν μίαν ἀκριβῶς. Quæ omnia morbis accommodari debent, qui à certa sibi præstituta fórma non aberrant. Tunc enim ἐνηρινέστατοι fiunt. Nam neq; cruda adhuc succorum copia, naturæ irritatione solui anticipant, & uelut erũpunt (quod προπεπέψυνσθαι Hippocrati dicitur, & à Gal. explicatur lib. 3. περὶ κρισίμων ἡμερῶν.) Neq; uerò naturæ imbecillitate & deiectione tardant aut deficiunt, aut etiam longius extenduntur, quàm ut uires ferre poßint: quod προπεπεῖνσθαι καὶ ἐγκαταλείπεσθαι dicit. Ex

προπεπέψυνσθαι.

προπεπεῖνσθαι.

quibus

quibus bene intellectis facile est mentem Hip. explicare. Qui longè plura desiderat, legat libros Hip. à nobis prius adductos, & Galenum initio cõmen. 1. in lib. 1. epid. Hîc enim nobis abundè satis esse factũ arbitror, si digitos (quod dicitur) ad fontes intenderimus. Quòd autem hîc legitur ἐν λὶ τοῖσιν ἀκαταστάτοισιν, λύσκριτοι, ἀκατάστατοι καὶ λύσκριτοι, lego ex nostris codicibus, & aphorism. 8. libro 3.

¶ Ἐν γὰρ πρίνθῳ.] Hîc uerò nunc agit de morbis qui ab Hipp. ἐπιχώριοι dicuntur, & à Gal. fragmento commentarij 1. in lib. 1. epid. Hi enim regionum situm & positum sequuntur. Neq; aëris & tempestatum conditio, medico sola spectanda uenit: sed & ex locorum differentia & situ, perflatu uel insolatu, & irrigatione, morborum genera præsagiẽda sunt, ut docet abundè lib. περὶ ἀέρων, & aph. 3. l. 3. Regionum temperiei morbos accommodari iudicat Hip. lib. περὶ χυμῶν, his uerbis, αἱ λὶ χῶραι πρὸς τὰς ὥρας κακῶς διακείμεναι, τοιαῦτα πίπτουσι νοσήματα, ὁποίη ἂν ὥρη ὁμοίαι ἐοῦσιν, οἷον ἀνώμαλον θάλπος, ἢ ψύχος τῆς αὐτῆς ἡμέρης, ὅταν τοιαῦτα ποιέῃ, φθινοπωρινὰ ἐν τῇ χώρῃ τὰ νοσήματα, καὶ ἐν τῇσιν ἄλλῃσιν ὥρῃσι κατὰ λόγον. τὰ μὲν ἀπὸ ὁδάτων βορβορωδέων ἢ ἑλωδέων, τὰ δὲ ἀπὸ ὑδάτων, λιθιῶντα, σπληνώδεα, τὰ δὲ ἀπὸ πνευμάτων χειτῶν ἢ καὶ κακῶν ἄρχοντα. Plura eiusdem generis

ris uidere licet apud Hippocratem, in ciuitatum collatione ad anni tempestates libro περὶ ἀέρων, in ea parte quæ libro de capitis uulneribus adscribitur. Perinthũ autem Thraciæ oppidum maritimum, destillationibus in thoracem, fauces & pulmonem opportunum, ex his Hipp. uerbis conijcimus lib. περὶ χυμῶν. ἀτὰρ ἢ ἤρ τι πλεονηκὼς ἐν, πρὸν ἢ νοσῆσαι, ἐς ταῦτα ἀποσηρίζεσθαι. οἷον καὶ τοῖσιν ἐν Περίνθῳ βηχώδεσι καὶ λυναγχικοῖσιν. ποιέουσι γὰρ αἱ βῆχες τὰς ἀποστάσιας, ὥσπερ οἱ πυρετοὶ τοιαύτας. Et rursum lib. 6. epid. sect. 7. ubi tussim uere in Perintho grassatum dicit, propter tussim quæ hyeme præcesserat.

¶ Τὸ δὲ ἔαρ.] Ver est saluberrimum, quia bonam nactum est primorum corporum temperiem, & in nullo exuperantem. Quod testatur Galenus, φανερὸν εἶναι τὸ ἔαρ ἀκριβῶς μέσον ἁπασῶν τῶν ὑπερβολῶν. οὔτε γὰρ ὡς ἐν χειμῶνι πλεονεκτεῖ τὸ ψυχρὸν ἐν αὐτῷ τῷ θέρμῳ. οὔθ' ὡς ἐν θέρει πλεονεκτεῖται. καὶ διὰ ταῦτα δὴ καὶ ξηρότητι & καὶ ὑγρότητι & ἰσομοιρίᾳ τίς ἐστιν ἐν αὐτῷ, καθ' ὡς ἐν ἦρι μετρίως τὸ ξηρόν, καθ' ὡς ἐν χειμῶνι τὸ ὑγρόν. διὰ τοῦτο ἐρθῶς εἴρηται πρὸς ἱπποκράτους. ἦρ δὲ ὑγιεινότατον καὶ ὕπνισα θανατώδεις. Etenim illud τὸ ὕπνισα, uera salubritatis causa est, ἀλλ' ἢ τῆς τῶν τεττάρων κράσεως ἰσομοιρίαν, τῆς τε σύνκρασίας αὐτοῦ, καὶ τῆς ὑγείας αἰτίαν. Ver etiam ὕπνισα εἶναι χρὴ, ut scribit Gal. com. 1. in 1.

Lib. 1. de rat. vict.

2. in 1. epid. Quinetiam salubritatem ueris indicant quæ scribit Hip. lib. περὶ ἀέρων, cùm ciuitatis situm laudat, quæ ad Solis exortum spectat. Eam enim ueri comparat, & minimùm morbis obnoxiam facit. ἐοικέ τι μάλιστα ἡ ὅτω διαμελὴς πόλις, ἦρι κατὰ τὴν μεσότητα τοῦ θέρμου καὶ τοῦ ψυχροῦ. τάτε νοσήματα ἐλάττω μὲν γίνεται καὶ ἀθυμότερα.

HIPPOCR.

Πρὸς τὰς ἀρχὰς σκεπτέον τῶν νόσων, εἰ αὐτίκα ἀνθεῖ. δῆλον δὲ τῇ ὠκυδόσει. τὰς δὲ ὠκυδόσιας, τῇσι περιόδοισι. καὶ αἱ κρίσιες ἐντοῦθεν δῆλοι. καὶ τοῖσι γὰ τῇσι περιόδοισι παροξυσμοῖσιν, εἰ πρωϊαίτεροι ἢ ὀ, καὶ εἰ πλείονα χρόνον ἢ ὀ, καὶ εἰ μᾶλλον ἢ ὀ. πάντων δὲ τῶν συνεχέων ἢ διαλειπόντων χρονίων. καὶ τρωμάτων, καὶ τυέλων ὀδυνωδέων καὶ φυμάτων φλεγμονάς. & ὅσα ἄλλα ἐπιφαίνονται ὕστερον. ἴσως δὲ καὶ ἄλλων πρηγμάτων κοινῶν, τὰ μὲν βάσσον, βραχύτερα, τὰ δὲ βραχύτερον, μακρότερα. καὶ γὰ περιόδοισι τὸ ἐπιπρωϊαίτερον. καὶ ἄλλης ἐπιδόσιος ἀπανδιώσης τὴ νόσε. καὶ γὰ τῶν παραχρῆμα ἀπολυμένων, ταχύτεραι αἱ κρίσιες, ὅτι ταχέες οἱ πόνοι, καὶ συνεχέες καὶ ἰσχυροὶ, τὰ δὲ κρίνοντα

ἐπὶ τὸ

ffuchsius παροξυσμὸς legit. 2 de crisi. cap. 4.

ἐπὶ τὸ βέλτιον, μὴ αὐτίκα ὡφαινέσθω.

INTERPRETATIO,

AD dignoſcenda morborum principia, conſiderandum an confeſtim conſiſtendi uigorem habeant. Quod ex incremento manifeſtum fiet. Incrementa autem ex ipſis morborum circuitionibus & ambitibus. Ex quibus iudicationes etiam ipſæ cognoſcuntur, atq; ex acceſsionũ (quę in circuitionibus fiũt) inter ſe cõmiſsione, num maturius, aut diutius, aut magis affligant, nec ne. Ex omnibus autem continuis, aut intermittentibus, aut diuturnis uulneribus & ſputis cũ dolore affligentibus, orientium tuberculorum inflammationes, & quæcunq; ſucceſſu quodam in morbis apparent, atq; adeò ex his quæ uulgò in morbis fiunt: quæ celerius quidem, breuiorem: quæ uerò tardius, diuturniorem ſolutionem indicant: morbo ipſo

bo ipso plerũq; eas quę in morborũ reuersionibus, fiũt accessionũ anticipationes atq; alia incrementa denegante. Eorum enim qui confestim intereunt, uelociores aliquãto sunt iudicationes, quod et celeres sint dolores & continentes & ualidi. Quæ autem in melius decernunt & iudicant, non statim apparere debent.

COMMENTARIVS.

Πρὸς τὰς ἀρχὰς.] Hic locus morborum uniuersalia tempora definit & designat ex singularium temporum inter se commissione, & accessionum, quæ in morborum circuitionibus fiunt, collatione, & eorum quæ in morborum decursu apparent, significatione. Quo fit ut hæc tota sententia ueluti quædam sit pars Aphorismi 12. lib. 1. utrobiq; enim κατάστασις, & uelut morbi totius decursus, illiusq; uniuersalia quatuor tempora, qualitate & quantitate inter se collata, explicantur. Est enim κατάστασις νοσημάτων, ut scribit Galenus, οἷον νοσημάτων ἰδία, καθ' ἣν ἐν τοιῷδε ἢ τοιῷδε σύγκειται τὰ καθ' ἕλκη καιρῷ. Aut, ἐν τῶν ὅλων τοῦ νοσήματος καιρῶν ποιὰ σύστασις. At uerò lib. 1. aphoris. ex morbi natura, circuituum inter se commissione & anni tempore

κατάστασις νόσου. Cap. 4. lib. 1. de Crisi.

iudicatur. Hîc uerò, ex mutua temporum inter ſeſe & acceſſionum comparatione. Quare illud πρὸς τὰς ἀρχὰς, συμβολουτικῶς, & uelut ad principij morborum dignotionem referẽs, uerti, ut hîc temporũ morbi diſciplina cõſtitueretur. Quemadmodum & illud Hippocr. ſumendum eſt, πρὸς τὰς ἀρχὰς τὸς παροξυσμὸς ὑδισκάπτεσθαι. Quanquã hinc tantum habita inſultuum ratione, principij cognitionẽ petimus. At uerò paulò uniuerſalior eſt quæ hîc tractatur temporum morbi diſpenſatio. Nec refert quòd nullam faciat declinationis mentionem, quæ ab omnibus uel nullo negotio facilé cognoſcitur, cùm nihil inſignis momenti in morbo afferat. Nullũ enim periculum à morbo imminet poſt ſtatũ, quum nullus ui morbi in declinatione perierit, ut ſcribit Galenus. Adde quòd nullum adfert ad uictus rationem momentum in morbis, ut nec criſim, quæ uel in ſtatu, uel ad ſtatum fieri debet. ſi modo ſtato à natura, ordine & tẽpore fiat. Hîc uerò ἀρχὴ ſumitur, quemadmodũ ſæpius aliàs apud Hipp. ἀνὴ τῆς ὅλκτὸς πλάτος ἀρχῆς, ὁ τῆς πρώτης ἀμφὸς τ νοσημάτων ἐπιβολῆς, ut ſcribit Galenus lib. 1. de criſibus. In quem ſenſum hunc locũ adducit, ubi tamen πρὶ τὰς ἀρχὰς legit. Eundem quoq; adfert Cõment. 1. in lib. 6. Epid. Ex quo illud, πρὸς τὰς ἀρχὰς, ad doctrinam referri debere ſatis apparet.

Lib. 6. Epid. Sect. 1.

ἀρχὴ.

Lib. 3. de Criſ.

¶ ἀντῖνα

¶ Εἰ αὐτίκα αὐδᾶ] Αὐτίκα, ut aliàs sæpius apud Hip. πλάτος ἴχει χρόνε τοσοῦτον, ὅσον περ καὶ τὸ τῆς ἀρχῆς ὄνομα, καὶ παραχρῆμα δηλοῖ. Etsi enim pro ἀμέλει aliquando ponitur, quod quàm primùm, sine mora, promptè, celeriter, & citò significat: tempus tamẽ latitudinis capax indicat, ut scribit Galenus. ἀνδᾶν uerò de morbis qui consistendi uigorem habent, dicit eleganti metaphora. Tunc enim maximè uigent & florent, cùm sint περὶ ἡλικίας ἀκμὰς ἰσχυρότατα πάντα, ut inquit Hip. Sic lib. 1. Epid. αὐτίκα καὶ σωτηρίης ἔστιν εἰσιν ἀρχόμενοι· ἀνδᾶ καὶ ἀκμάζει. Ex quibus apparet morborum consistentiam, quam ἀκμὴν uocant, significari, non alia ratione quàm quòd in statu uis morbi maximè eluceſcat: quemadmodum succorum corporis efferuescẽtia maximè spectatur cùm morbos sui generis exerunt. De quibus tunc ἀνδᾶν effert Hippocr. lib. περὶ χυμῶν, inquiens, τοὺς μὲν ἂν χυμὸς εἰδέναι ἐν ἧσιν ἄρχοισιν ἀνδάουσι, καὶ οἷα ἐν ἑκάστοισι νοσήματα ποιέουσι, καὶ οἷα ἐν ἑκάστῳ νοσήματι παθήματα. Ex eodem ferè fonte est quòd Hippocr. ἄνδια, τὰ ἱρυθήματα uocat, & sæpe ἀνθηρὰ πλύσματα τε τὰ ἱρυθρὰ καὶ ὕφαιμα dicit. αὐτίκα. Cap. 7. lib 1. de Crisi. ἀνδᾶν. Aph. 30. li. 2. Sect. 3.

¶ Επιλύσει.] Ἐπίλυσις idem Hippocrati quod ἀνάβασις καὶ αὔξησις, ut ostendit Galenus libro de morb. temp. & lib. 1. de crisi. ἐπιλύεσθαι autem & ἐπιλυτικὸν inter se opponuntur, quemadmodum Cap. 3.

ἐνδοιῶναι τὼ φλεγμονὼ, καὶ τὴν ὄγλιον, καὶ τὼ σκληρότητα, καὶ τὼν τάσιν, καὶ τὼν ὀλιγόλω λέγομεν, hoc est remitti, ut sumit Gal. initio lib. 3. prognost. ut & ibidem dicit Hippocr. ἢν δὲ μήτε τὸ ἔρον μηδὲν ἐνδοίη.

¶ Καὶ αἱ κρίσιες ἐντεῦθεν λῷστοι] In morbi enim statu aut ad statum ipsum, optimæ crises fiant necesse est, ut scribit Galen. Tunc enim perfectæ coctiones apparent, & naturæ uires fatiscentē morbum depellunt. Atque huc tota crisium doctrina refertur, ut morbi tempora præcipuè statum ipsum ad crisium & uictus rationem habendam, inuestigemus.

Lib. 3. de Cris.

¶ Καὶ τοῖσι ἐν τῇσι πρηόδοισι.] Incrementi morborum inuestigationem hîc ostendit, ex accessionum mutuis inter se collationibus. Hîc enim τὰς τῶν πριόδων πρὸς ἀλλήλας ἀναλογισμὸς significat. Hunc totum locum Gal. lib. 1 de Cris. elegan-

Cap. 3. ter explicat. ἆρ' οὖν ὑμεῖς εἴποιμεν, ἢ ἱπποκράτης τι παραλέλοιπεν, ἐν οἷς ἐδιδάσκων ὅπως ἄντις ἐκ πριόδων σύμφωνοι νοσήματος ἐπίλοσιν, ἀλλήλοις φησὶ χρῆναι παρεβάλλειν τοὺς παροξυσμούς, εἰ ἐπὶ τὸ πρωϊαίτερον, ἢ ὀψέ, εἰ μὴ ἴσῃ πλείονα χρόνον, ἢ ὀλίγον, καὶ εἰ μᾶλλον, ἢ ἧσσον, τὸ μὲν γὰρ πρωϊαίτερον, ἢ ὀψέ, τοιοῦδέ τι δηλοῖ, εἰ δὲ συνήθως ὥρας ὁ παροξυσμὸς πρὸς λαβεῖν, ἢ ὑστέρησι. τὸ δὲ ἴσῃ πλείονα χρόνον, ἢ οὐ, πότερον πολυχρονιώτερος ἢ βραχυχρονιώτερος ἐγένετο. τὸ δὲ μᾶλ-

μᾶλλον ἢ ὄ, τὰ λοιπὰ τῶν ἐρημένων ὑμῖν ἐμπροσθεν, σὺν αὐτῷ περιλαβὸν ἔχει. καὶ γὰρ τὸ μέγεθος, καὶ τὸ ἦθος αὐτοτι τῦ νοσήματος, καὶ τ ἐπιγινομένων αὐτῷ συμπτωμάτων, ἔτι τὲ πρὸς τέτοις, τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν, σὺν τῷ μᾶλλον τὲ καὶ ἧττον νοεῖν χρὴ περιεχόμενον.

¶ Παύτων δὲ τ σωτηρίων.] Hic locus τ ἐδιγινομένων καὶ ἐπιφαινομένων doctrinam continet, quæ etiam ſymptomata dici poſſunt, ut ſcribit Gal. aph. 12. lib. 1. & lib. 1. de Criſ. Τράματα uerò ut alibi paſsim hîc uocat Hippocr. τὰς ἀπὸ τ ἔξω θεν αἰτιῶν βλαβας, ut eorum nomine βανδύματα, ἀποσήματα καὶ διαστάσεις intelligēda ueniāt, quæ morborum eruptionem faciunt. Quod ſatis per φύματα indicauit, τὰ παρ' ὃς ἐπαρμα τα, & reliquas tumorum præter naturam extuberantias aut abſceſſus, horum ſignorum diſciplina comprehendens. Atqui haud ſcio an hîc ῥωμάτων nomine hæmorrhagia ſubaudienda ſit, cùm ſæpe ῥώματα αἱμορῤῥαγίοντα dicat Hippocr. quibus hæmorrhagia maximè ſolennis eſt. συμφωνότατα γάρ εἰσιν αἱ αἱμορῤῥαγίαι ἐπὶ τοῖς ῥαύμασι. ταῦτα γὰρ αἱμορῤῥαγοῦσι μόνα, inquit Galen. Hæmorrhagiam autem inter ſigna critica ſtatui, nemini eſt dubium. πτύελα autem ὀλιγώδη uocat, tenuia & cruda, quæ cum dolore educuntur, ὃ ταχέως καὶ ὠπτέως, ut ſcribit in Prognoſtico. Quòd ſi alias

Cap. 14. ῥώματα. Gal. cōment. 3. in Prorrh.

Cōment. 3. in Prorrh.

ſputorum malignorum differentias intelligas, quæ propriè πλύσματα ab Hippocr. dicuntur, eadem propè eſt exiſtimatio, dum hîc παθογνωμονικὰ efferri ſigna intelligas, quæ morborũ propriam ſpeciem indicant, & inter critica reponuntur. Thoracis autem morbi ſputis ſignificantur, quæ ſunt Hippocrati maximè celebria exempla. πτυάλων, ὀλιγοῦν quidam legunt, & hanc lectionem in uno exemplari reperi. Malui tamen reliquorum noſtrorum exemplariorum celebritatem & authoritatem ſequi. Quod & hîc facimus cùm legimus ὑπὸ διαλαπόντων ἢ χρονίων. Vbi Hippocr. ſymptomatis attribuit & ſignis quæ morbis debentur, quia in eiuſmodi morbis contingant. Quod illi admodum eſt familiare. Quid uerò ſit πτύαλον, πτύσμα & φῦμα in noſtra Œconomia ſcribimus. φύματα tamen orientia tubercula uertimus, Celſum imitati.

Lib. 5. cap. 18. ¶ ἴσως δὲ καὶ ἄλλων πραγμάτων λοιπῶν.] Id intelligendum uidetur de coctionis ſignis, quæ in urinis & deiectionibus apparent. Coctio enim uerò fieri à natura dicitur, quam calidum innatum, primorum corporum eſſentia, ſua temperie molitur & ueluti πραγματόνται. Hæc autem dum in morbis apparent, certam ſalutis aut ſolutionis prædictionem faciunt, ut teſtatur Hippocr. & Galenus oſtẽdit lib. 1. de Criſ. De ijſdem dixit

Lib. 1. Epid.

dixit Hippocr. καὶ οὖρα, καὶ ὑποχρήματα, ἢ ἱδρῶτις, καὶ λύσιτα, καὶ ὕπνιτα, καὶ βραχία καὶ μακρὰ, τὰ νοσήματα ἐκφαινόμενα ἁπλοῖ. Πράγματα ἰσοινὰ uerò uerti, ea quæ uulgò fiunt, ut uim dictionis exponerem. πραγματεύεσθαι enim de rebus serijs & sedulitatem requirentibus dicitur, qualia ferè sunt naturalium facultatum in coctionibus opera. Quod per τὸ ἐργάζεσθαι lib. 6. Epid. exprimit. Illic enim ἀλλοιῶσαι, μεταβάλλειν, καὶ πέψαι significat. πρᾶγμα uerò apud Hipp. multa pro uaria rerum natura significat, ut τὰ τοῦ νοσέοντος πράγματα, τῷ τοῦ νοσήματος καταστάσιν καὶ φύσιν intelligit. Libro uerò περὶ φυσῶν, ubi de sanguinis extra propria conceptacula putredine agit, ὑγρὸν πρῆγμα humidam naturam uocat, his uerbis. ὁκόταν δὲ ἐκλυθῇ τὸ αἷμα εἰς ἀλλότριον τόπον χρονιζόμενον καὶ σηπόμενον, γίνεται πύον, καὶ ὅτι αὖθις λύεται αὐτὸ ἐκλυθέν, ὅτι κάτω ὑπολυθέν, αὖθις γὰρ ὑπὸ ὑποῤ ἡ ποδὸν προσάντης τὶς ἔσα ὑγρῷ πρήγματι καὶ ἰτόρῳ παντὶ βαθὺ ἔχοντι. Porrò pro βραδύτερον, duo ex nostris codicibus βραδύτερα legunt. Sed nihil immuto eodem constante utrobiq; sensu.

τὰ πράγματα. Sectio 2. Prosi. 1.

¶ Καὶ ἐπὶ περιόδοισι.] Hic locus satis indicat ea quæ dicuntur, de signis coctionis intelligi. Sæpe enim contingit, ut his apparentibus, ne morbus quidem secundam acceßionem habeat, nedum augmentum, τὸ περιττότερον autem acceßio-

nis occupationem significat ut prius.

¶ Ταχύτεραι αἱ κρίσιες.] Κρίσις Hippocrati est ἡ ὀξυτέρα μεταβολὴ νοσήματος, ἢ τελεσχόος γίνεται. Omnem enim in morbis subitam mutationem ad mortem uel salutem κρίσιν uocat, lib. 1. Epid. ut ostendit Galenus lib. 3. de Cris.

¶ Τὰ δὲ κρίνοντα.] Hic locus totam signorum criticorum disciplinam continet. Qui de signis & causis intelligi debet. Signa enim citrica quæ ut signa sint, causarum etiam rationem habent, in morborum principijs, in quibus omnia cruda sunt, ritè uideri non possunt. Principium enim morborum obscuris coctionis signis definitur ut scribit Gal. per totum lib. 1. de Cris. ubi & locus hic ab eo explicatur. Atq; Hippocr. ipse lib. de
Cap. 7. Rat. uict. in morb. acu. longam criticorum symptomatum recensionem faciens, ea in principijs damnat, inquiēs, ταῦτα ἢ ἐν ἀρχῇσιν ἐπιφανόμενα, παραφροσύνης ἀσὶ λυτικὰ σφοδρῆς, πρὶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀποθνήσκουσι. Vbi multa ad hanc rem facientia scribit Gal. & tandem concludit, μεμφῶμαι ἐν
Stat. 3. ἀρχῇ ἐόν ἐν λώιονα εἶναι. Eodem sensu rigorem initio febrium ardentium damnauit Hippocr. libro 1. epid. his uerbis: τοῖσι μὲν ἓν λειποθύμοισιν ἀρχομένοισιν ἐπισήμαινεν, οἷσι τὰ ὀλεθρία σωΐπιπλεν, αὐτίκα γὰρ ἀρχομένοισι πυρετὸς ὀξὺς, ἐπιῤῥίγεσι σμικρὰ. Hic autem locus lib. περὶ χυμῶν, ab Hippo. etiam

legitur,

legitur, & hanc ſententiam repetit Galen. comment. in Aphor. 21. lib. 4. & alibi paſſim, quemadmodum multa huiuſce generis apud Hippocratem reperire licet, propter huius ſententiæ celebritatem.

HIPPOCR.

Τὰ ἰρίσιμα μὴ ἰρίνοντα, τὰ μὲν θανατώδεα, τὰ δὲ δύσκριτα, τὰ προκρινόμενα ἢν ὠμῶς ἰριδῇ, ἴσως φοβεῖ, ἢν δὲ μὴ ἀκρισίαι, γίνοιτο δ' ἂν καὶ ὀλέθρια, τὰ μὲν σμικρά. ὅσα ἰρίσιμα σημεῖα γινόμενα, τὰ αὐτὰ ταῦτα μὴ γινόμενα δύσκριτα. τὰ φαντία δὲ σημαίνοντα, ἰσχνὸν, ὀμόνον ἢν παλινδρομέῃ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀρχαίης φύσιος τὰ φαντία ῥέποντα, ὥσπερ καὶ τὸ ἰσχνὸν σημεῖον ἐπὶ ταὐτὰ ῥέποντα. θεωρεῖν δὲ ὅτῳ δεῖ, βρωμάτων, συμπτώσεως φλεβῶν, ὄγκων ἴσχουδρίων, ἀναῤῥοπίων, καταῤῥοπίων. πολλὰ δὲ καὶ τοιάτων. οἷον, ἀποφθειρουσέων οἱ λιθοὶ προσισχναίνονται, ὀδὲ γὰρ φαντίον, ὀδὲ βῆχες χρόνιαι, ὅτι ὄρχιος οἰδήσαντος παύονται. ὄρχις οἰδήσας ἀπὸ βηχέων ἴσχόμενα κοινωνίης, πηδέων, μαζῶν, γονῆς, φωνῆς.

INTERPRETATIO,

SIgna iudicatoria quæ nihil decernunt, partim mortem, partim difficilem morbi solutionem significant. Quæ uerò præmaturam iudicationẽ dum adhuc cruda sunt omnia occupant, morborum recidiuas conuehũt, & solutionem omnino malam aut propè nullam portendunt. Pernicioſa quoq; euadunt si modum excedãt. Eorum quæ decernere nata sunt, si quæ iudicatoria non fiant, difficilẽ solutionem: Si quæ uerò contraria significant, malum iudicant. Non ideo tantùm quòd recurrunt, uerumetiam quòd priſcam naturam exuunt & ad contraria uergunt, non secus ac ea mala sunt quæ in contraria transeunt. Id quoq; uidendum est in cibis, uenarum subsidentijs, hypochondriorum tumoribus, & his quæ sursum aut deorsum feruntur momentis. Multa uerò eiuſce sunt generis.

Velut

Velut si in abortiones facturis ema cruerint mammæ, neque enim hîc contrarietas apparet, ut nec si diuturnę tusses in testium tumores desinunt & cessant. Vnde fit ut testis ex tussi intumescens, nos consensionis quæ est genituræ & uoci cũ pectore & mammis, commonefaciat.

COMMENTARIVS,

TA *krísima.*] Hic etiam locus integram iudicatoriorum signorum disciplinam continet, quæ per totam Hippocr. œconomiam latè sparsa, & à Galeno libris de Cris. & Prog. fusè explicata, hîc uelut in arctum contrahitur. Ex quo fit, ut hæc Hippocrat. uerba apud Galenũ sint passim celebratissima, propter tam grauis sententiæ pondus & authoritatem. *διάκριτα* uerò etsi ex Gal. interpretati sumus *λαπλῶς ἐπιφόρους κρίσιν ὡσὰι λαπάκριτα, ηγὰι ὲ βεβαίαν, ἢ τὰ μετὰ χαλεπῶν ηγὰι μοχθηρῶν συμπτωμάτων κρίνουσα.* Hîc tamen idem quod *ἄκριτον* significat, ut Gal. Cõment. 3. in Prorrh. interpretatur *διάκριτα γίνεσθαι τουτέστιν ἄκριτα ποιεῖν τὰ νοσήματα.* Comment. uerò 3. in 1. Epid. in Philisci historia, eandem sententiam repetens, *θανατώδη μὲν, οὐ τι τῶν*

τι τῶν ἐπ' αὐτοῖς θανατοδῶν γένηται συμπτωμάτων ἢ σημείων, λύσιμα δὲ, ἐὰν αὖθις τούτων λιαμένη τὰ σημεῖα τῶν χυμῶν ἀπεψίας. Plurima huiusce generis reperire licet apud Hipp. in Prorrh. & Coacis, quæ breuitatis causa omittimus. Meminit uerò huius sententiæ Gal. li. 1. de Criſ. & Aph. 4. li. 7.

Cap. 14.

¶ Τὰ προπεπερασμένα.] Προπέπανθαι Hippocrati dicitur de præcoci & præmatura morbi ſolutione, dum adhuc morbus crudus eſt. Quod euenit irritata expultrice facultate & natura à magna humorum copia & uitio, quemadmodum in morborum inſultibus ſæpiſſimè uſu uenit, ut ſcribit Gal. Quem locum huc lubēs adfero, quia Hippocr. mentem facilè explicat. Λύσιος δ' οὐχ ἥττον τῶν διὰ ὑμοῦρας ἢ γ' ἐπὶ πλεῖ, καίτοι παρεμπίπτουσι, διὰ οὐδὲν ἄλλο, ἢ ὅτι μετὰ τῶν παροξυσμῶν αἱ λύσιες γίνονται. τοῦτο γὰρ διὰπαντὸς αὐτὸ πρός τι δὲ ἐπειρίας μαρτυρεῖται καὶ τῷ λόγῳ σκοπουμένοις, οὐκ ἄδηλον ἡ αἰτία. τὸ γὰρ δὲ ταραχῆς βίαιον, ἀναγκάζει τὴν φύσιν ἀποκρίνεσθαι τὰ λυποῦντα καὶ πρὸ τοῦ λαιροῦ. δύναμις μὲν γὰρ ὅτι αὐτὴ τῶν ἀλλοκρίτων ἐκκριτικὴ, λανθάνει διαλειπουσα πρότερον ἐν ταῖς τῶν φυσικῶν διαχωρήμασιν ἐπομνύμασιν. ὁ καιρὸς δὲ δὲ ἐνεργείας ἐπὶ τῷ τέλει δὲ ἀλλοιωτικῆς δυνάμεως ὅτι. τότε γὰρ ἐνεργεῖν ἐδύνατο διὰ τὰ φύσιν ἁπάντων ἰδιότελεμένων, ὅταν ἐκείνη παύσηται, ἀλλ' ἀναγκάζεται ποτὲ πρὸ δὲ τελείας πέψεως ἀποκρίβεσθαι τὰ λυποῦντα, ὥσπερ ἐνίοτε συμπεπληρωμένης

Lib. 3. de dieb. dec.

μένης ὕλης δὲ πέψεως, ὅτι μέλλει καὶ βραδύνει διὰ ἀῤῥωστίαν. ἄμφω δ' ἔστιν αὐτὰ διάσασθαι σαφῶς ἐπὶ δὲ γαστρὸς. ὁριδιαθεῖσα τι γὰρ, ὃ οὐ προμένει τὴ δὲ πέψεως χρόνον, ἀλλ' οὐδὲς ἐπιρίνει σὺν τῷ λυπεῖσθαι καὶ τὸ χρηστὸν, ὕλης τι περιμενούσης αὐταρκῶς, σύνεστι βραδύνει τι καὶ μέλλει τὸ πρίστον ἐπιρίνειν διὰ ἀῤῥωστίαν. σὺν δὲ γε τῷ κατὰ φύσιν ἔχειν, ὁ δὲ παντελὲς πέψεως καιρὸς, ὅς ἐστιν αὐτὴ δὲ τ προπαρασκευασμάτων ἀποκρίσεως, οὐ ὅτι προλαμβάνον, οὔτ' ἐμέλλον ἔτι παρόντος. ἀλλ' ὡς ἐπὶ τ γαστρὸς, ὅταν καθ' ὅλον ἐκλείπηται τὸ σῶμα δύναμις ὑπαρχεῖν σὺν ἑκάστῳ τ μορίων ἀποκριτικὴ τῶν ἀλλοτρίων, ἥτις οἶμαι καὶ τὰς κρίσεις σὺν ταῖς νούσοις ἀπεργάζεται. καὶ διὰ τοῦτο ἄριστας γίνονται κρίσεις, ὅταν ὕλη περιμένῃ τὰ κατὰ τὸ ζῶον ὑπάρχει πάντα. τὸ δ' προηρεύνησθαι, καὶ γὰρ οὕτως ὀνομάζειν ἔνιοι ἐωθότες ἀκριβῶς, αὐτὸ μαχόμενόν ἐστιν. ὁμοῦ γὰρ τοῦ λυπεῖσθαι ἐπιρίνεται τὰ χρηστὰ, καὶ γίνεται τοῦτο τῆς φύσεως ὁριδιαθείσης, ἤτοι πρός τινος τῶν ἐξόδων, ἢ καὶ τῶν σὺν αὐτῷ τῷ σώματι ἐμπεριεχομένων. Eleganti igitur collatione ostendit Gal. quomodo ponere irritata natura, aut alioqui uiribus defecta, aut externa aliqua noxia labefactata, maturam morborum solutionem occupat: in qua cùm adhuc omnia cruda sunt, nihil momentaneum excernitur, sed quodammodo temerè & sine naturæ prouidentia. Quod προηρεύνησθαι dicitur, ut lib. περὶ χυμῶν, eodem sensu protulit τὸ προηρεύνησθαι

καὶ προ-

καὶ προσηκρίνισθαι, ad quæ omnia τὸ ἰγλιαταλέλειπται sequitur, quod τὰ μὲν τελέως, ἀλλ' ἐκ μέρους λιχμάζοντα ἁπλοῖ, ut scribit Gal. Comment. 2. in libro 6. Epid. Est quoq; locus apud Hippocr. lib. 1. Epid. qui hunc totum explanat. ὧμὰ δὲ καὶ ἄπεπτα, καὶ ἐς λαμπὰς ἀποστάσιας ῥηγνύμενα, ἢ ἀκρισίας, ἢ πόνους, ἢ χρόνους, ἢ θανάτους, ἢ τῶν αὐτῶν ὑποστροφάς. ὑποστροφαὶ uerò Hippocr. morborum reuersiones, recidiuas, recursus & recidentias significant. Et celebria sunt apud eundem ὑποστροφώδεα καὶ φιλυπόστροφα, ut significet ea quæ morborum relapsus conuehunt. Porrò τὸ τῆς ἀκρισίας ὄνομα μίμνημαι λύπου λιγόμενον ὑπ' αὐτοῦ λίτρως (ut inquit Galenus) ὡς ἤτοι μηδ' ὅλως ἰσομελῆ κρίσεως, ἢ μοχθηρῶς ἰσομελοῦς. ἑκατ' ἄμφω δὲ ταῦτα τὰ σημαινόμενα, τῆς ἀπεψίας τ' νοσημάτων, ἀκολουθοῦσιν αἱ ἀκρισίαι. Ἀκρισίαν igitur uerti solutionem morborum malam aut propè nullam, ut utrunq; significatum includerem.

Sect. 2.

ὑποστροφαὶ.

ἀκρισία.

¶ Τὰ μὲν σημηΐα.] In iudicatoriorum signorum disciplina solenne est, ne quod modum excedat, aut etiam intra eum subsistat. Hoc enim ne naturam quidem alleuat, illud uerò dissoluit & omnino effœtam reddit. Quæ prorsus ab eorum signorum natura remota esse debent. Scribit igitur Hippocr. οἱ τοῖσι μανικοῖσι τὰ μηδὲ ἐπιφανόμενα αἱμορῥοΐδεα ὀλέθρια. Quæ ferè his quæ hoc

In Coac. præd.

loco

loco ſcribuntur, reſpondent. Ex eodem ſunt genere quæ ab eodem ſcribuntur, τὰ ἐκ ῥινῶν λάβρα βίην ἀποληφθέντα, ἔστιν ὅτε σπασμὸν ἐπικαλεῖται. Et εἰσὶν ὅτε αἱμορῤῥαγίη λάβρῳ πυκνῷ μιλάνῳ συχνὴ διὰ χώρησις. Et εἰσὶν αἱμορῤῥαγίαι πλείκες, προϊόντι & χρόνῳ, λοιμίαι πονηροῦνται. Quam ſententiam repetit Aph. 27. lib. 4. Eodem modo paſſim τάξιν καὶ ἐπίταξιν damnat Hippocr. Vtrunq; complexus eſt. Sic uerbis lib. 1. Epid. ἐπὶ τετάρων ἀποστάσιες ἐγίγνοντο, ἢ μάλιστα, ὥστε ἀποφέρειν μὴ δύνασθαι, ἢ μάλιστα, ὥστε μηδὲν ὠφελέειν, ἀλλὰ ταχὺ παλινδρομέειν καὶ ξυντείνειν ἐπὶ τὸ λάκκιον. Sect. 2.

¶ Τὰ αὐτὰ ταῦτα μὴ γινόμενα.] Verti, ſi quæ iudicatoria non fiũt, hoc eſt ſi eadem non fiant. τὰ αὐτὰ ταῦτα enim idem eſſe uidetur quod λῳσίμα. Si igitur ſigna iudicatoria appareant, quæ tamen nullam iudicationem ſignificent & nihil decernant, difficilem morbi ſolutionem portendunt. Ac illud eſt τὰ λῳσίμα μὴ λῳσίνοντα, καὶ τὰ ἐπὶ τοῖς λῳσίμοις μηδὲν ὠφελήμενα, ut interpretatur Gal. in Prorrh. Quod ſequitur τὰ ἐναντία δὲ σημαίνοντα, plurimum mihi faceſſit negotij. An re ferri uideatur ad ea ſigna iudicatoria, quæ ut appareant, nedum iuuant: ut contrà, plurimum ſint lethalia, cùm peſſima coniuncta habeant ſymptomata, quæ ab Hippocr. in Coacis & Prorrh. dãnantur his uerbis, μὴ αἱμορῤῥαγίαν μιλάνῳ διὰ

λ& λιανὸν. Galenus enim quæ hîc dicuntur τὰ ἐναντία σημαίνοντα, more Hippocratico, πρὸς τὸ ἐναντίον ῥήποντα uocat, & de his intelligit quæ cum peßimis signis apparent. Videtur enim commen. 3. in Prorrh. celebratißimam illam Hippo. sententiam (τὰ λῳίσιμα) explicãs, hunc locum innuere, quum scribit, λῳίσιμα δ' ἐνταῦθα διορίσασθαι ποτὲ θανατώδη, καὶ ποτὲ λύσιμα. διέλειπται δὲ καὶ τοῦθ' ὑφ' ἱπποκράτης αὐτο. τὰ μὲν γὰρ ἐπὶ τοῖς λῳισίμοις ὀδὲν ὠφελήμενα, λύσιμα. τὰ δὲ καὶ πρὸς τἐναντίον ῥήποντα θανατώδια. μαρτυρῶται δὲ τὰ πρὸς τἐναντίον ῥήποντα ἐν τῶν ἄλλων σημείων, ὥσπερ καὶ ἐμοῦ γε γράφει τὰ λιανοῦδυ διαχωρήματα. γίνοιτο δ' ἄλλως τινὶ τοιοῦτον ἕτερον ὠὰδ& λιανόδης. οἷον ἐμετ&, ὗ ὄρα μοχθηρὰ, λαδάπερ γε καὶ πορίψυξις λύσιν δηλοῦντ&, ὗ ἄδρα τὸ σῶμα τ&, ὗ τῶν ἀκροτηρίων μόνων. ὅτω δὲ καὶ λίψ& διὰ βάθος καὶ λαῦμα καὶ ἀγχὼς, καὶ λυσφορία, καὶ ἀγρυπνία, καὶ τῶν ἄλλων τί τ μοχθηρῶν.. Hîc enim damnantur ea signa iudicatoria quæ secum syptomata lethalia conuehunt. Atque ea τὰ πρὸς ἐναντίον ῥήποντα uocat τὰ μὴ λῳίσιμα καὶ ταὐναντία σημαίνοντα. Vt sæpe Hippo. contrariorum affectionem innuit per τὸ πρὸς ἐναντίον ῥῆσιν. Atq; sic quidem hic locus uniuersalioris illius prius explicatæ sententiæ lumen ésse uidebitur. Mihi uerò uidetur Hippocr. totam signorum cognitionem absoluere, atq; per

τὰ ἐναντία

τὰ ἐναντία σημαίνοντα, ea signa intelligere, quæ etsi eminent, ac iudicatoria uidentur, nihil tamẽ promouent, sed uelut intro recurrunt, ut in tumoribus & abscessibus infidis apparet. Contraria uerò iudicatorijs signis significant, quòd ne iudicationem quidem certam, sed relapsum adferant: ut ne addam quòd contrario quodammodo feruntur impetu, quum eorum quæ morbos soluunt natura, sit ut extrà erumpant & emineant, natura morbi fomitem propellente & abigente. Ista autem suo recursu morbum fouent, & suo uelut intro impetu uires naturæ propè accisas fundituś conficiunt, eamq; suppeditant. Atque Galeno commen. 1. in Prorrh. ita damnantur, καὶ γὰρ ὅσα φύματα καὶ ἐξανθήματα πρὸς τὸ ἔσω μὴ βάθος ἐξανθήσαντα πάλιν ἀφομᾷ, χαλεπώτατα πάντων ἐστίν. Quod satis indicant hæc Hippocratis uerba, οὐ μόνον ἐὼ πάλιν ἀφομᾷ, ἀλλὰ καὶ ἀρχαίης φύσιος τὰ ἐναντία ῥίπτουσα. Quorum omnium mentem satis appositè expressisse mihi uideor, quum dixi, ea priscam naturã exuisse & deposuisse, ac quodammodo in contraria uergere. Sic igitur comprehendemus, quæ ab Hippocrate ἀφανισθέντα καὶ πάλιν ἀφομοιοῦντα dicuntur, quemadmodum libro secundo Progn. dicit, ἐὼ ἢ ἀφανίζωνται καὶ πάλιν ἀφομίωσιν αἱ ἀποστάσιες. Eiusdem ferè sunt generis τὰ ἀσύμμετρα καὶ ἀλόγως ῥασταζωνύσαντα, ἀφανιζό-

μβρα, καὶ τὰ μὴ κατὰ λόγον λυφίζοντα, καὶ ῥιπίζοντα καὶ καταμαλακιζόντα. Quæ Hippocratici sermonis maiestatẽ redolent. De quibus aliâs dicemus.

¶ Παλινδρομέῃ.] Παλινδρομεῖν Hippocrati est introrsùm recurrere et uelut originem repetere. Atq; ita de humorum refluxu dicitur, & accommodatur abscessibus aut tumoribus, qui propter humorum recessum, eumq; quo introrsùm feruntur impetum, detumescunt & uelut subsidunt. Id ita explicat Galenus, ὡς τὰ πολλὰ ἢ τὸ ἀφανίζεσθαι τὰ τοιαῦτα ἐπὶ συμβαίνειν. μεταῤῥιπίζουσι γὰρ ὀργαζόμενα αὐτὰ χυμῶν, ἤτοι κατὰ τὰς αὐτὰς τόπους ὅθεν ὥρμησαν, ὅπερ ἰδίως ὁ ἱπποκράτης ὀνομάζει παλινδρομεῖν, ἢ καί τινας ἄλλους ἐν τῷ βάθει τοῦ σώματος ὄντας.

Comment. 2. in Progn.

Παλινδρομεῖν.

¶ Ὡσαύτως καὶ τὰ λοιπά.] Hîc uniuersalius quodammodo extulit quod prius singulariter. Damnat enim ea omnia, quæ in humorum transpositu in contraria transeunt, hoc est, introrsùm recurrunt. ῥοπὴ enim apud Hippocratem, eorum quæ aliquò ferri nata sunt inclinationem, momentum & libramentum significat, humorumq; μεταστάσει præcipuè accommodatur. De quibus sæpius effert πρὸς τἀναντία ῥέπειν, omnem in oppositione latitudinem intelligens. Damnantur igitur tumores omnes & abscessus, qui iudicatorij quidem extra erumpentes, introrsùm recedunt, non secus ac

Ῥοπή.

omnia

omnia φύματα (sic enim uocant omnes tumores, qui foras educuntur & prominent) quæ commutato quodammodo cursu, sese in sinum & intrò colligunt, ac ueluti commutata uelificatione remos inhibent. Ea uerò his uerbis accusat Hippocrates libro 6 Epidim. φύματα ἔξω ἐξοιδήσαντα, καὶ τὰ ἀποξύα, καὶ τὰ διαφώλια, καὶ τὰ ὁμαλῶς ξυμπεπαυόμενα, καὶ μὴ πορίσκηρα, καὶ καταῤῥοπα, καὶ τὰ μὴ λίπαρα ἀμείνω. τὰ δ' ἐναντία κακά, καὶ ὅσῳ πλείστως ἐναντία κάκιστα. Idem libro 1 Prognost. τὰ δὲ διαπύματα, ὥσθ' ἕρπειν τὰ ἐντοῦθεν, ὁκόσα μὲν ἔξω ῥέπεται αἴρεσθαι δοκέει, μηδέ τι ἰόντα καὶ ὡς μάλιστα ἐκκλίνοντα ἔξω, καὶ ὃν ἐξὺ ἀπόπυητόν μιν, τὰ δὲ μεγάλα τε ἰόντα καὶ πλατέα, καὶ ὃν ἐξὺ ἀπόπυητόν μιν, κάκιστα. Atq; hæc ita esse accipienda uidetur iudicare illud ὥσπερ, & ea quæ de communione cum mammis utero, & cum testibus pectori, sequuntur. fortè uerò aliquis intelligat secludi ab Hippocrate, ea quæ ὁ κατ' ἴξιν, aut κατ' εὐθυωρίαν, sed oppositio quodam ductu feruntur, atque per τὰ ἐκ τἐναντία ῥέποντα significari, uelut dixit in Prorrh. τὰ ἀνάπαλιν αἱμορῥαγέοντα. Vbique enim Hippocrates, ἐν τοῖς τῶν χυμῶν διαλοχοῖς καὶ μεταστάσιν, naturæ ductum & directionem probat, & κατ' ἴξιν uocat. Sic libro 6 Epid. κατ' ἴξιν καὶ πλευρίων ἐλκῶν, καὶ σωτάσεις ὑποχονδρίων, καὶ σπληνὸς ἀπάρσιος, καὶ ἐν ῥινῶν ῥύ-

Sect. prima.

Sect. secunda.

ξιθν, καὶ ὥτα λατ' ἴξιν, τότων τὰ πλᾶσλα ταῦτα καὶ εἰς ὀφθαλμός. Rursus idem, πότερον μὲν ἄρα πανίτων, ἢ τὰ μὲν λάτωθεν ἄνω, εἶτα τὰ παρὰ γνάθες, ἢ καὶ ὀφθαλμὸν, ἢ καὶ ὄς. τὰ δ' ἄνωθεν λάτω δὲ λατ' ἴξιν. λαί τοι καὶ τὰ σιωαγχικὰ ὀρυθήμαλα, καὶ πλευρῶν ὀλιωθήμαλα λατ' ἴξιν, ἢ καὶ τὰ λάτω τοῦ ἥπατος ἄνωθεν λιαλιδύλα, οἷον ὅταν εἰς ὄρχιας καὶ λιεσός.

¶ Θεωρεῖν δ' ἔστω λᾶ.] Certum quendam & ordinatum naturæ motum considerandum significat in corporis inanitione & repletione, atque hypocondriorum tumoribus. Probatur enim is qui ordine quodam naturæ & ritè fit, neque ὡδὶ ταὐταντία ῥιπτει. Βρώμαλα uerò πλήρωσιν intelligo, ex consecutione quadam, ut per συμπτώσιας φλεβῶν, λειτουργείλω. Quæ est (ut loquitur Galenus) ἅπασα λυσώσις ἀπὸ τοῦ συμβιβηκότος, ἐπειδὴ λυγρὰ τὰ ἀργεῖα συμβαίνει γίνεσθαι λατὰ πάσας τὰς λυσώσεις. Non enim aliter sumit Hippoc. quod dixit, μηδὲ τὰς συμπλώσιας ὃς τὸ ἰσχαλέον ἄγειν. Quod igitur illic simpliciter συμπτώσιας extulit, hîc συμπτώσιας φλεβῶν uocat. Celsus uerò concidere dixit, quem hîc sequuti sumus. Malui autem cum præcedenti, quàm cum sequenti coniungere, sequutus nostrorum codicum fidem, ut inanitionem & τὸ λειτουργεῖν, quod est ἀσιτεῖν, intelligerem. Galenus etiam commen. 2. in libro de Ratione uictus, λειτουργεῖαν significare scribit, πλὴν τῶν ἀργείων λύσεων.

Aph. 3. lib. 1.

Cap. 6. lib. 3.

Lib. 3. de Ar.

ψωσιν, λυσίως τι καὶ πρώτως, καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἀσιτία, λιγυριγεία πολλάκις ἔσηται. Ad eorum porrò qui in morbis fiunt abscessuum prædictionem, corporis repletionem aut inanitionem, plurimùm habere momenti, scribit Galenus libro 3 de Cris. ex Hippocrate prognostico. Caluus uerò χρωμάτων, non βρωμάτων, cur legerit non uideo. Κγνιαγεία.

¶ Ογκων ὑποχονδρίων.] In omnibus nostris codicibus impressis ὄγκοι legitur: sed ex perpetuo ueterum exemplariorum consensu, ὄγκων reposuimus, & ad id quod sequitur, iunximus. Quod uidentur etiam feciſſe interpretes. In his uerò hypochondriorum tumoribus, manifestus est naturæ impetus, qui extrà fertur. Qui si intrò propendeat, damnandus est, dum ne qua alia sequatur uacuatio.

¶ Ἀναῤῥοπίων.] Ἀναῤῥοπίῳ καὶ καταῤῥοπίῳ medico considerandam, scribit initio libri περὶ χυμῶν. ubi eam, quæ sursum aut deorsum fit humorum lationem intelligit. Sæpe enim humores suopte impetu, aut naturæ impulsu, in partes incumbunt. Quorum μετάστασις & ductus uidendus est, si natura duce aut morbi impetu fiat. Hunc humorum transpositum simpliciter hîc intelligere possumus, atque ἀναῤῥοπίων καὶ καταῤῥοπίων per se legere. Interpretes ad præcedentia retuliſſe uidentur, & tumorum qui in hypochon

drijs fiunt, inclinationem significant: quia sæpe hac uoce hypochondrijs attribuit Hippocrates, ex quibus uiscerum inflammationes intelliguntur, ut libro sexto Epidim. σπλῆνα κατάῤῥοπον uocat, τὸν κάτω τῆς ῥοπῆς ἔχοντα, ἔτι ἀπὸ τ κατ' αὐτὸν ὄγκων ἐν τοῖς κάτω μέρεσι συνισταμένων, εἰδ' ὅταν εἰς αὐτὰ τὰ κάτω μόρια τ σώματος ὠθῆται τὸς ἐν αὐτῷ μοχθηρὸς χύμους, ὠνόμασε κατάῤῥοπον σπλῆνα, ut inquit Galenus. Ex his uerò omnibus locis τὰ κατ' ἴξιν probari uidentur.

Sectione 2.

¶ πολλὰ ἢ περὶ τ τοιούτων.] Significat in naturæ motibus, quæ solutionem promouent, considerandas mutuas partium inter se affectiones, ex quibus dignoscas, an qui excretiones prouocat impetus, naturali ductu fiat. Et quia ferè de abscessuum tumoribus & subsidentijs loquutus fuerat, quorum cursus facilè apparet. Considerandum etiam monet naturæ ductum in his, quæ nõ ita manifesta sunt: ut in abortionibus (quæ solutionem quandam præ se ferunt) mammarum extenuatio spectanda est, & in diuturnæ tussis cessatione, testium tumor. In his enim solutionum generibus, etsi impetus intrò ferri uideatur: non est tamen contrarius, sed naturalis. Tum quia hîc nulla habetur posituræ & situs ratio, ut in cæteris abscessibus: tum quia ad eam quæ intrò fit inclinationem, uacuatio quædam sequitur. Nulla igitur

igitur in his ſpectanda eſt contrarietas, cùm ea ex mutua inter ſe affectione & conſenſione fiant potius & humorum prolapſu, quàm ex partium ſitu. Illud igitur οὐδὲ γὰρ ἐναντίον, nullam hîc apparere contrarietatem ſignificat, quæ ex partium collocatione & habitu inter ſe pendeat: ut neq; hîc τὸ κατ' ἔξιν, eandem ob cauſam ſpectari poteſt, quod ferè ſpectatur in his quæ è regione & directo poſita ſunt. Quæ omnia etſi facilè in ſuperius enumeratis apparẽt, in his tamen nullo modo quærenda ſunt. Eam uerò quæ ſit κατ' ἔξιν naturæ directionem ſpectari in his, ut nec in alijs quibuſdam debere, ſcribit Galenus libro 6. Epid. ἐπί τινων μὲν οὐδὲ δυνατὸν γνῶναι τὸ κατ' ἔξιν, οἷον ὅτι λιγυροὶ μανίαν ἰάσαντο, κατ' ἔξιν γινομένης τῆς ἀποστάσεως. ἐν γὰρ ὅσοις διαφέρειν πότερον ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρεσι τὸ ἐγλιφὰν ἢ διαδόσεως γενομένης ἐμάνησαν, ἢ ἐν τοῖς ἀριστεροῖς. ὥσπερ οὐδ' ἂν βηττόντων χρονίως αἷμα πλοῦς ἀλγήματος ἀπόστασις εἰθὺς ἔχειν γένηται, μάτην τάχα μετὰ τοῦτο διαφυλάττηται τὸ κατ' ἔξιν, εἰ καὶ μὴ γινώσκομεν ἡμεῖς βεβαίως ἑκάτερον μήτε τὸ πνεύμονος, ἢ τὸ ἐγλιφὰν πεπονθέναι. ἀλλὰ καὶ μελαγχολίαν αἱμορροΐς ἰάσαιτο πολλάκις, οὐδ' ἐνταῦθα γινωσκόντων ἡμῶν τὸ κατ' ἔξιν. ὅτε δὴ καὶ διὰ μύρας αἵματος ἐκκρίσεις διαφυλὰς πολλὰς τῶν νοσημάτων ἴαται, πρόδηλον. ἀλλ' οὐδ' ἐνταῦθα δυνατὸν γνῶναι πότερον διὰ τὰ δεξιᾶς μύρας φλιᾶ

Comment. 2.

βῶν ἡ ἔκκρισις, ἢ διὰ τῆ δεξιτέρας, ἢ δι' ἀμφοτέρων. ἐγένετο, ταύτη μὲν οὖν ἀνσδιάγνωστον ἢ ἄγνωστον ἔχει τὸ διαπ' ἔξιν. In his igitur non ſpectatur directio, ac ne contrarietas quidem. Atque profectò ex hoc loco ſatis apparet quod ſuperius dixit, τὰ ἐπὶ τἀναντία φέροντα, intelligi de his quæ in contraria ferebantur, uelut τὰ ἀνάπαλιν καὶ οὐ διαπ' ἔξιν.

¶ οἷον ἀποφθειρασίων.] Ἀποφθορὰν καὶ διαφθορὰν, abortum uocat Hippocrates, & ἀποφθείρειν καὶ διαφθείρειν, de fœturæ corruptione effert, quod ἐκλιτρώσκειν aliàs dicit. Attici autem, ἀμβλώσκειν. Eſt igitur ἀποφθορὰ ἄμβλωσις, ut inquit Galenus, & quod libro περὶ γυναικείων, βῶσιν uocat Hippocrates. His uerò quæ abortiones paſſuræ ſunt, mammas extenuari ſcribit Hippocrates lib. Aphoriſ. 5. ὁκόσαι διαφθείρειν μέλλουσι τὰ ἔμβρυα, ταύτησιν οἱ τιτθοὶ ἰσχνοὶ γίνονται. Hîc uerò προσισχναίνεσθαι dicit, quod in Aphoriſmis ἰσχνὰς γίνεσθαι. Celſus uerò libro 2. emacreſcere uertit. Quæ omnia de mammarum extenuatione, gracilitate & ſubſidentia intelligẽda ſunt, ut ſatis indicat lib. 1. γυναικείων. ἦσιν αἱ γαστρὶ ἔχουσαι περὶ τὸν ἕβδομον ἢ ὄγδοον μῆνα, βαπίνει τὸ πλήρωμα τῶν μαζῶν καὶ τῆς γαστρὸς συμπίπτει, καὶ οἱ μαζοὶ βισχνοῦνται, καὶ τὸ γάλα ἐ φαίνεται, φαίνεται τὸ παιδίον ἢ τιθυνικὲς εἶναι, ἢ ζώειν τι καὶ εἶναι ἠπιολανόν. Quod enim

Lib 6. Epid. commen. 1.

Aphor. 53. & Aphor. 37, & 38.

Capite 8.

enim hîc προισχναίνεσθαι τὰς τιτθούς, illic τὸ πλήρωμα τῶν λαπῶν συμπίπτειν καὶ τὰς μαζοὺς ὑποσχνοῦσθαι dixit. Ισχνὸν uerò de extenuatione & gracilitate ſemper effert Hippocrates, ut φάρυγα ἰσχνὸν, uocat fauces, in quibus nullus apparet tumor, ſed graciles: & ut Aphoriſ. 34. lib. 4. explicat, οἰδήματι & μὴ ὄντι & ἐν τῷ φάρυγι. Non abſimili admodum ſignificatione ἰσχνόφωνον & ἰσχνοφωνίαν, de uocis imbecillitate poſtea ſcribet. Sic Aphoriſ. 25. lib. 5. τὸ ψυχρὸν πολλῶν καλαχρώμενον ῥοῖσαί τι καὶ ἰσχναίνειν ὀδύνας ſcribit, quod eſt alleuare & minuere. Frigida enim affuſa humorum affluxum cohibet, & hac ratione corpora extenuat, unde et dolorem ſoluit, quia eius cauſam abigit, ut inquit Gal. An uerò abortum ſemper præcedat mammarum gracilitas, eleganter diſſerit Gal. lib. 5. aphor. 53.

ἰσχνὸν. in Prorrh. & Coac.

Sectione 5.

¶ Οὐδὲ βῆχος χρόνιαι.] Aliud genus ſolutionis adfertur, in quo partum inter ſe cõmunio, quàm poſitus potius ſpectãda eſt. In diuturnis enim tuſſibus teſtium tumor ſolutionem indicat, & teſtibus intumeſcẽtibus ſæpe tuſſes ſuccedunt. Tanta eſt genitalium partium cum ſpiritalibus conſenſio. Quod poſtea his uerbis indicabit: ἰσχνοφωνίαν λυσὶς λύει, ὅτι τὸν ἀρτηριῶν καὶ λάρυγγα ἴσχιν. ἅνου τούτου τοῦ τρόπου, ὀχοῖόν τι λύεσθαι. Et rurſus, οἷσι βῆξ ξηρὴ, ὁ λύεται, ἢν μὴ ὀδύνων ἰσχυρὴ ὅτι τὰ ἰσχία, ἢ ὅτι

Sectione 5.

Sectione 1.

τὰ σπίλια, ἢ ὀδ' ἂν ἔρχιν. Sic lib. 1. Epid. πολλοῖσι δὲ βῶχδ ξηρὰ, βήσσησι καὶ ὀλιὸν αὐάγησι, καὶ φυναὶ βραγχώλιδδ ὲ μετὰ πολὺ. τοῖσι ἢ καὶ μετὰ χρόνου φλιγμοναὶ μετ' ὀλιόνης εἰς ἔρχιν ἐτρέρραπαι, τοῖσι ἢ ὀδ' ἀμφετέρης. Et libro 4 Epid. βήσσησι ξηρὰ οἱ τὸς ἔρχιας, καὶ ἐν τ βηχίων ὀδ' ἔρχιν λύεται φλιβοτομηθέντα, καὶ φλιγμαίνουτδδ βήσσησιν. οἱ δ' τοῖς ἐπὶ βουβῶσι πυρετοῖς ἐπιβήσσησι. Idem paulò pòst hoc in libro, abscessum ex tussi in testibus firmari scribit, καὶ ὀδ' ἔρχιας, ἴσχι δ' ὅτι ἐν βηχίων, καὶ ὄρχις αὐτὸς ἐφ' ἑωυτο. Idem quoque subindicant hæc Hippocratis uerba, libro περὶ χυμῶν, καὶ δ' τοῖσι πνιγμοῖσι, καὶ βηξὶ, τὰ πρὸς ἔρχιν. Galenus uerò multis in locis huius communionis meminit, præcipuè uerò lib. Epid. his uerbis: τὸ διαψυχθέντ& ἐν δ' λιφαλῆς ὀδ' ἂν πνεύμονα, μίξ& τι διατὰ πλὼ διοπνοιαν τ ὀργάνων εἰς τὸς ὄρχεις ἀφίκετο, λέλειπται δ' αὐτῷ περὶ δ' διοπνοίας τ γεννητικῶν μορίων πρὸς τὰ διατὰ δῶρεαν, δὶ ἑτέρων γραμμάτων. Meminit etiã libro 3 & 6 Epid. Quibus in locis eleganter consensionis partium inter se rationem aperit. Quæ quia plurimùm ad nostrum institutum faciunt, adscribere non piget. αὐτοὶ λέγουσι τὰς διοπνοίας γίνεσθαι τειχῶς, ἢ διὰ γειτνίασιν, ἢ διὰ πλὼ διατὰ γένο&, ἢ ὄργων οἰκειότητα. διατὰ γὰ& μὲν, ὅταν τὸ νευρῶδδ τῷ νευρώδει, καὶ τὸ φλεβῶδδ τῷ φλεβώδει, καὶ τὸ ἀρτηριῶδδ τῷ ἀρτηριώδει συμπάσχῃ. διατ' ὄργον δ' ὅταν

Comment. 1. & Commen. in ægr. 2. post lla. pæst.

Comment. 2. & 4.

ἀ ὅταν οἱ τιτθοί τι πάθωσι ὁ θώραξ τοῖς γυναικείοις μερίοις. Porrò hunc locum aliter uidetur legisse Cornarius. Vult enim tussim in testium tumores desinere, & cõtrà, testium tumores suborta tussi cessare. Quod etiam uidetur sequutus Medicinæ nostræ lumen, Fuschius suis in libro 6 Epidim. commentarijs. Quæ etsi uera sunt, ut ex libro 4. Epid. apparet, hanc tamen lectionem sic immutasse uidetur. ἀλλὰ βῆχος χρόνιαι, ὅτι ὄρχεις διέλυσαν καὶ παύονται, καὶ ὄρχις διέλυσας ἀπὸ βηχέων. Contra tamen Galeni fidem, ut postea dicemus. Cæterò uidendum est testium tumores, non nisi in diuturnis & siccis tussibus apparere, ut ex prius adductis locis conijcere licet, & ex hoc Galeni loco, qui libro 6 Epid. scribitur, ὥσπερ δὲ ἀὖ βηττόντων χρονίως αὖον πλευρὰς ἀλγήματα ἀπόστασις εἰς ὄρχιν γένηται. Sic & Prorrhetico secundo, tussi diuturnæ testium tumorem adscribit Hippocrates. οἷσι ἢ τῶν παιδίων ὀξαπίνης ἡ ὀφθαλμοὶ διεστράφησαν, ἢ μεῖόν τι ἢ κακὸν ἔπαθον, ἢ φύματα ὑπὸ τὰ αὐχένα ἐφύη, ἢ ἰσχνοφωνότεροι ἐγένοντο, ἢ βῆχα ξηρὰ χρόνια προσίσχουσιν, ἢ ὃν τῶν γαστέρα μέσσοι γεγονότων ἤλυθε φοιτᾶ, καὶ ὃν ἐκλαράσωσι, ἢ σὺν τοῖσι πλευρῖσι διαστρέμματα ἴσχουσιν, ἢ φλέβας παχέας περὶ τὴν γαστέρα λιπόψυχας, ἢ ἐπίπλοον καταβαίνει, ἢ ὄρχις μέγας γίνονται, ἢ χὴρ λεπτὴ καὶ ἀηδιὴς, ἢ πῶς, ἢ λευκὴν ξύμπασα ἐχωλώθη, ἄτερ προφάσιος ἄλλης, τοῖσιν πάσιν εἰδίναι

Et Caluus.

Comment. 2.

σιμ εἰδέναι ὅτι ἡ νῦσος προηγέιτο, πρὸ τούτων ἀπαύτων. Quo fit ut illud βῆχός χρόνιαι, simul iunxerim, & illud ἐκ, non ad id quod sequitur, sed ad præcedens retulerim: ut sit sensus, ἐκ ἐναντίου ὄγκων αἱ βῆχός χρόνιαι ὄρχεις διήσονται πανύονται. Cæterùm quemadmodum in tussi abscessus fit ad testes: ita & in fœmur & coxendicem concrescere probant, quæ superius ex Hippocrate adduximus. Vt etiam lib. 4. Epidim. in tussi tubercula ad aures suborta & suppurationem in humero scribit.

¶ Ὄρχις διδύσας ἀπὸ βηχέων.] Ista uertimus, ut communionem esse semini genitali & uoci cum pectore & mammis, indicaremus. Cuius lectionis nos admonuit Galenus in lib. 6. epid. hunc locum adducens: legit enim, ὄρχις γοῦν διδύσας ἀπὸ βηχέων, ὑπόμνημα λοιμωνίας, τίτθοισι, μαζοῖς, γονῆς, φωνῆς. Vocis autem cum pectore affectio manifesta est, cùm huius totus thorax conceptaculum sit & officina. Mammarum autem tumor uocis mutationem sequitur, dum in pubertatem fit transitus, & semen quodammodo pullulat, quod Φαρίσαν dixit Hipp. Tunc enim uocis asperitas subnascitur, diductis omnibus à copiosiore calore uasis, & mammarum tumor, naturalium lanugo, & menstruorum defluxus apparet. Ac uelut seminis originem testatur uocis asperitas, ita & mammarum

Comment. 4.

Lib. 6. Epid.

mammarum tumor & totius thoracis dilatatio, opificem illum seminis genitalis calorem indicat. Atque haud scio an hîc γονὴ, pro utero sumi possit, ut aliquando apud Hippocratem, ut id referatur ad ea, quæ de abortientibus dixit. Quemadmodum libro περὶ ἀῤῥώστων. γονὰς τὰ γεννητὰ μόρια, uocat. Et Pollux, τὴν μήτραν γονὴν, ab Hippocrate uocari scribit. Quibus uerbis communionem mammarum cum utero subindicaret, quæ tam est per se manifesta, ut demonstratione non egeat. Quæ tamen ex libro 5. Aphoris. desumi poterit. Sensus igitur erit partiũ affectiones inter se considerandas: ut in tussi, testium tumor cum spiritalibus instrumentis, eorum affectionis admonet, atque ex ea consensione mutua, cæterarum partium affectio subintelligi potest. Porrò hîc mihi sensus geminus magis uidetur, quàm si istarum omnium partium communionem inter se in tussi existere intelligamus, quod postea scribat Hippocrates, ἰσχνοφωνίῃσι λυγμὸς γίνεται, ὃν ἢ ἀφυσσόμην καὶ δεξιὴν ὄρχιν. Vnde & uocis & seminis genitalis commutationem suspicari possis.

Libro 2.

Sectione 5.

HIPPOCR.

Ἀποστάσιν ἢ διὰ φλεβῶν, ἢ διὰ ὀστέων, ἢ νούσων, ἢ διαρμάτων, ἢ ἐκτροπέων ἐτόρων. χρησαὶ δὲ αἱ κάτω ἢ νόσοι, οἷον λυγμοὶ,

ἱερσοὶ, ὀσφύϑ βαρέα ἐκ τῶ ἄνω. ἄρισε δὲ μάλισε, αἱ κάτω, ϑ αἱ κατωτάτω κοιλίης, καὶ πρωσωτάτω ἀπὸ τῆ νόσε, καὶ αἱ κατ' ἔκρωω. οἷον αἷμα ἐκ ῥινέων, ὦνομ δ' ὠτὸς, πτύαλον, οὖρον, κατ' ἔκρωω. οἷσι μὴ ταῦτα ἀφισάσιν, οἷον ὀδόντιν, ὀφθαλμοὶ, ῥῖς, ἱδρώς. ἀτὰρ καὶ τὰ ὑπὸ λέρμα ἀφισάμενα ὀν τῶ ἔξω φύματα, οἷον παγγαὶ, ϑ τὰ ἐκπνοῶντα, ἢ ἕλκϑ, καὶ τὰ τοιαῦτα ὀξανθήματα, ἢ λοποὶ, ἢ μάδισις τριχῶν, ἀλφοὶ, λέπραι, ἢ τὰ τοιαῦτα ὅσα ἀφισάσιν μὴ ἐόντα ἀνδρώδεα ῥυῆναι, καὶ μὴ ἡμιῤῥόπως, μὴ ὅσα ἄλλα ἐίρηται. καὶ ἢν μὴ ἀναξίως ἢ πολυβολῆς ἢ νόσε. οἷον τῇ Τιμωνέω ἀδελφιδῆ ἐκ νόσε ἰσχυρῆς, ὀν λακτυλον ἀπεσύειξεν, ὀχ ἱκανὸν δὲ λέξασθαι τὴν νῦσον, ἐπαλινδρόμησεν, ἀπέθανεν.

INTERPRETATIO,

QVæ abscedere nata sunt, ea per uenas, ossa, neruos, cutim, aut alia huiusmodi diuertícula abscedunt, bonaq; sunt, si infra morbum fiant. Qualia sunt uarices & lumborum grauitates, si ex superioribus partibus

partibus ad infernas demittantur. Præsertim uerò optima sunt, quæ ad inferna & infra uentrem maximè & quàm remotissimè à morbo abscedũt, ac ea quæ per emissaria quædam effluunt, aut per emissionem fiunt, quemadmodũ sanguis ex naribus, aut pus ex aure, sputum & urina per emissionem effluunt. Quibusdam non eodem modo abscedit, uelut dentes, oculi, nasus & sudor. Quinetiam quæ in cutem abscedunt, foras erumpentia tubercula, uelut putrescentes & purulenti quidam tumores, aut ulcus, aut reliquæ huiusce generis in cute efflorescentes pustulæ, desquamatio, glabratio & capillorum defluuium, uitiligines, scabies, aliaq; huiuscemodi, quæ confecto & repentino quodam confluxu, non autem dimidiato & semirepentè abscedunt, & quæcunq; alia dicta sunt, etsi non indignè morbi excretioni respondeant.

Quemadmo-

Quemadmodum Temenei nepti, ex ualido morbo quiddam in digitum firmatum est, qui cùm morbo suscipiendo non esset, ex interno recursu obijt.

COMMENTARIVS,

Ἀποστάσιος.] Solutionis morborum cognitionem persequitur Hippocrates. Soluuntur enim morbi excretione (quam ἀπόστασιν κατ' ἔκκρισιν, ἢ κατ' ἔκχυσιν, ἢ κατ' ἔκχυσιν uocat) aut aliò uersa materia & suo pondere in aliquam partem firmata & decumbente, non autem excreta, & ἀπόστασις κατ' ἀπόθεσιν dicitur. Atque hæc duo sunt celeberrima apud Hippocratem abscessuum genera. Quanquam hoc nomen accommodat, μετάστασιν δὲ ἐπέχει νοσήματος ἐς ἕτερον, quum morbi unius, in alterum fit transitus, quæ & solutionis morborum una species est, dum scribit libro primo Epid. ἔστι δ' οἷσιν ὅτε ὀλίγοισιν ὑπ' ἄλλων φυσητῶν, καὶ νοσημάτων, ἀποστάσεις ἐς τεταρταίους ἐγίνοντο. Sic ferè quicquid morbum humorum quadam transmissione & transpositione soluit, Hippocrati ἀπόστασις dicitur: nec id quidem per se, sed ferè appositio excretionis genere. Sic libro primo Epid. ἀποστάσεις νεφρητικὰς καὶ στραγγουρικάς. & passim, ἀπόστασις ἐς στραγγουρίην

Sectione 2.

Sect. 2 & 3.

σφαγγείαν, & ἀποστάσις ἐς αἱμορραγίαν. Et lib. 3. epid. ἀποστάσιας ἐς ἐμπυήματα συμπίπτειν scribit. Eorum igitur quæ abscedunt διάγνωσιν propositurus Hippocrates, primùm ductus & uias ad quas ferantur, edocet: deinde, ex locorum & partium positura distinguit, & dignatione quodammodo, aut accusatione afficit. Tandem uerò duobus quibusdam quasi summis generibus complectitur, ut in ea quæ κατ' ἔκρηξιν, ἢ κατ' ἀπόδοσιν fiant, diuidat. Atq; ex eorum affectionibus totam iudicatoriorum signorum disciplinam absoluit. Porrò non est locus alius apud Hippocr. insignior, aut qui peræquè signorum & abscessuum celebratam cognitionem referat, ut hîc eorum omnium amplam professionem confecisse uideatur. Quò magis nostras uices dolemus, qui edaci temporum intemperie, in tanto Medicinæ auctoramento, Galeni opes & donatiuum uotis tantum suscipere cogimur.

In sta. pest.

¶ Ἡ ἐκτροπῆων.] ἔκτροπὴ hîc non aliud significat quàm quod in uniuersaliori paulò pòst sententia ἐκρολὴ uocat. Cuniculos enim humorum & ductus excipiens, alia quædam diuortia & subterfugia subesse scribit, per quæ subeant & sese uelut insinuent. Hæc autem postea aperit, ἐκτροπὰς igitur diuortia uerti, Hippocratis τρόπον imitatus, cuius in dictionibus facundiã miro quo-

dam modo suspicio. Diuerticula enim intelligo, deflexiones, digressiones, commutationes, decessiones, cùm ueluti à populari uia humores decedunt, & onus suum per abditos quosdam secessus deponunt. Quòd autem in omnibus codicibus ὦ τόνων legitur, expunxi, nostrorum codicum fidem & consensum secutus, & Cornarij authoritatem, qui ne id quidem legisse uisus est. ut ne addam quòd τόνοι ab Hippocrate neruorum nomine cõprehenduntur lib. περὶ ἄρθρων. cùm scribit, ἐλ' αὖ τόνους ἐλκυμιῇ μηχανῇ ἐλᾶ τιθρώσκειν. Et cùm neruos qui glandulis sub axilla uicini sunt ὠδιναιρετάτας τόνας uocat. Sic Galenus lib. περὶ ἄρθρ. τόνας τὰς προαίρετα νεῦρα appellat. Atq; ut maiorem fidem faciam, adscribam Galeni uerba ex cõmen. 1. in lib. περὶ ἄρθρ. ὑποπεῖσθαι τῷ ὑπὸ τῆμασχάλῃ φησὶ τόνας ὠδιναίρας ἅτως ὀνομάζων τὰ νεῦρα, γλοίως οὖν εἴρει τῶν νεοτέρων ἰατρῶν οἴονται τόνας ταύτας ἰκεῖνα τὰ νεῦρα μόνον προσαγορεύειν νῦν, ὅσα κατὰ τὴν συρυγγα ἐξ ἐγκεφάλε πέφυκον. ἐπειδὴ κατὰ τὸ βιβλίον τῶν ἐπιδημιῶν ἔφη, δύο δὲ τόνοι ἀπ' ἐγκεφάλε παρὰ τὸ ὀπίσω τῦ μεγάλε σπονδύλε, καὶ τὰ τούτων ἐφεξῆς. τὰ γὰρ ὠδὶ χεῖρας φερόμενα, πρὸς ἁπάντων ὁμολογεῖται ἀνατομικῶν, ἀπὸ τῦ κατὰ τὸν τράχηλον φύεσθαι νωτιαίε, καθ' ἃ μέρει πλησιάζει τῷ θώρακι, καὶ ὡς φαίνεται ταῦτα προσαγορεύων τόνας σὺν τῇ νῦν ἀρημένῃ ῥήσει, καὶ μετ' αὐτὴν πάλιν ἐφεξῆς.

Commen. 3.

dis, καὶ

λις. ηκὲ κατώτερον δὲ πάλιν ἐν τοῖς περὶ τῆς ῥάξεως λόγοις τένας ὀνομάζει τὰ νεῦρα. Cùm igitur τένοι neruorum appellatione contineantur, non neceſſe fuit eos in parte exprimi, qui in uniuerſum poſiti fuerant. Sic aliquando Hippocra. τένοι ſimpliciter dicuntur, aliquando uerò generis notionem addit, ut τένας νευρώδεας διαντεῖνας uocat lib. περὶ ἄρθρ. ὃς ἰσχυρὸς ὠνόμακεν. Idem uerò σωδεσμος νεῦρα uocat, ut patet ex lib. de fract. & cõmen. 3. in lib. eundem ſcribit Galenus: aliquando uerò σωδεσμώδεα νεῦρα. Reliquum uerò genus naturæ ſimplicis & exanguis τένοντα uocat Hippocrat. anatomici ἀπονεύρωσιν. Atq; ut primam originem & commixtionem indicet νευρώδεας τένοντας uocat lib. περὶ ἄρθρ. ὅτι κεκρασμένην ἔχουσι τὴν οὐσίαν ἐκ σωδέσμων καὶ νεύρων, ut ſcribit Galenus. Atq; hinc fortè occaſionem ſumpſerunt antiqui, ut tria huius primæ naturæ genera neruos uocarent, ut ſcribit Galenus lib. 6. epid. quod plurimùm facit ad totius huiuſce loci confirmationem. τρία ἐστὶ γένη σωμάτων ὁμοιομερῶν ἐν τοῖς ζῴοις αἵματι καὶ ἀκοιλίᾳ φαινόμενα. τὰ μὲν δὴ ἐγκεφάλῳ καὶ νωτιαίῳ, ἃτ δ' ἐν μυῶν φύεται. ὀνομάζεται δὲ ὑπὸ μὲν Ἱπποκράτους τὸ πῖπαν τὸ μὲν πρῶτον αὐτῆ ἐκκεκριμένων σώδεσμος, τὸ δὲ δεύτερον, νεύρῳ τε καὶ τένος, τὸ δὲ τρίτον, τένων. ἔνιοι δὲ νεῦρα πάντα καλέσαντες δὲ διὰ τὸ ἄπορον ὁμοιότητα, τὸ μὲν πρῶτον αὐτῶν γένος, σω-

Comment. 5. ni lib. de frac.

Comment. 1.

λητικὸν εἶναί φασι, τὸ δὲ δεύτερον, ἀιδητικόν τι καὶ προαιρετικόν. τὸ δὲ τρίτον, ἀπονεύρωσιν ὀνομάζουσιν.

Eadem quoq; ijſdem penè uerbis confirmat Gal. lib.1.de placitis Hippocratis, & Pla. Potui iſta confirmare ex libris Galeni anatomicis. Malui tamen huc adducere, quæ à Galeno in Commentarijs ſuis in Hippocr. ſcribuntur, quòd propius quodammodo occaſionem urgeant & originem ſuam redoleant, alibi pluribus iſta confirmaturi. Cæterùm malui eam dictionem expungere, quàm per τόνους τίνοντας intelligere.

Cap.6.

¶ ἢ δὲ ὀστέων.] Oſſa ipſa abſcedere indicat ſatis ἀπόστασις ὀστέων celebrata Hippocr. lib. περὶ ἀγμῶν, & illic expreſſa abſcedentium oſſium ſigna. In annuis etiam & diuturnioribus ulceribus, oſſa ipſa abſcedere ſcribit Hippocrat. In hæc autem omnia hîc enumerata corpora abſceſſum cadere uidetis, qui ἀφιστῶτα σώματα dici à Galeno nouit, quæ unionis diſſolutioni quodammodo ſunt obnoxia. Scribit enim Galenus, εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον. ἐν τῷ νῦν εἰρημένῳ λόγῳ περὶ κατεαγμάτων ποιεῖ τὴν διδασκαλίαν ὑποστὰς τινὰ πάθη γονικῷ τῇ λύσει τῆς συνεχείας. ἔστιν γὰρ ἐγὼ προσαγορεύειν εἰώθαμεν τοῦτο τὸ γένος τοῦ πάθους, ὁ δὲ Ἱπποκράτης ἀφιστῶτα καλεῖ τὰ σώματα τὰ ὅπως ποτὲ συμπεσόντα, ὥστε καὶ τὸ πάθος αὐτῶν ἀπόστασις ἀκόντων ὀνομασθήσεται, καὶ γενήσεται σύνηθες εἶδος τοῦ γένους τῶν παθῶν, ὃ καλοῦσιν

ἰδίως

ἁλίως ἀπόφασιν τι καὶ ἀπόφημα.

¶ Οἷον λιγσοὶ.] Hæc sunt διαδόχιος καὶ μεταβολῆς humorũ morbos cõmittentium exemplа. Horum enim σκύψεις maximè uidẽdas scribit lib. 6. epid. Sect. 4. Qua dictione utitur ἀντὶ δὲ ἀποσκύψεως καὶ μεταφάσεως χυμῶν. Inquit igitur Hip. ἄλλη τόπη, τόποι δεξάμενοι ἢ πόνῳ, ἢ βαρεῖ, ἢ ἄλλῳ τινὶ ῥύσαντι ἢ ἄλλοισιν αἰλοιωνίαι. Quib. uerbis decubitus humoris causas inuestigandas censet, quod etiam repetit lib. περὶ χυμῶν Varices igitur, insaniæ solutionem portendunt, ex secessu & transpositu materiæ morbi ad infernas & remotißimas, uias repurgamentis destinatas. Varices Aoph. 21. lib. 6. Quas ut in abscessuum genere, quod ad inferna repens plurimùm probatur, inspiciendas etiam censet lib. 6. epid. ἢ καὶ τὰ λάτω τοῦ ὕδατος & ἄνωθεν διαδιδόντα, οἷον ὅταν εἰς ὄρχιας καὶ λιγσός. Sect. 2. Quæ decubitus ratio in cæteris quoq; abscessibus non temerè prouideri debet. Est autem λιγσὸς, ut cum Galeno loquar, ἀνώμαλος τῶν φλεβῶν τῶν ἐν τοῖς μηροῖς καὶ σκέλεσιν, ἀπὸ παχέος καὶ μελαγχολικοῦ χυμοῦ & αἵματος. Λιγσὸς. Quò fit, ut non tantùm melancholici affectus sit soboles uarix, sed & crudorum & crassiorum etiam humorum repurgamentum. Scribit enim Gal. in lib. περὶ κράσ. παχὺ παντὸς ἐν τοῖς λιγσοῖς ὄγκος τὸ αἷμα, μελαγχολικοῦ δ' ὄντος πλατάνου τὸ πάθος. ὄντος δ' ὅτι ἰτέας ἁπλοῦ καὶ παχέος χυμοῦ. Nitio com. 3 Porrò uertebratorum or-

biculatim oßium ad lumbos(ut cum Plinio loquar) λιφώματα,uarices ſoluũt humoris quadam aliorſum transfuſione. Quod indicat Hipp.lib. περὶ ἄρθρ. his uerbis,τῶν δὲ κατωτέρω μυδιγτόρα λύσει λιγροὶ γονόμενοι ἐν τοῖσι σκέλεσι,μᾶλλον δέ τι ἐγγινόμενοι λιγροὶ ἐν τῇ κατ' ἰγνύλω φλεβί. οἷσι δ' ἄν τι λύφωμα ἢ λύσει,ἐγγίνονται δὲ καὶ ἐν τῇ κατὰ βαβῶνα.

¶ Ὀσφύος βάρια.] Hoc aliud eſt exemplum tranſmiſſi ad inferiores partes humoris. In lumbos enim ſæpiſſimè tanquam in ſentinam corporis exonerata natura & onere leuata, illinc per inſignes meatus longiſſimè à ſe morbum propellit. Lumbis enim magna illa uena aßidet,quæ in crura propagines mittit, per quæ purgamenta conuehuntur. Quæ cauſa eſt,ut lumbis craßiorum & uiſcidorum humorum colluuione affectis,uarices in inguinibus & poplite appareant. Quod me mouit,ut non ommino ſuſpectam exiſtimarẽ lectionẽ,ſi quis hæc inter ſe coniungat, οἷον λιγροὶ ὀσφύος βάρια ἐκ τῶν ἄνω. Vt ſenſus ſit. Varices quæ lũborũ grauitates leuant, & in partibus inferioribus apparent, tranſmiſſa ex ſuperioribus locis materia, ex eorũ eſſe genere,quæ infra morbi fomitẽ abſcedant,atq; ideo ualde probari. Quòd uerò uarices oriantur effuſo ex lumbis in crura humarum lentore, craßitudine & cruditate

cruditate, ita probat Galenus comment. 3. in lib. περὶ ἄρθρων. ὑπ̀ ἰατρὸ σοφιῶ φλὶψ σὺγυτάτη τ᾽ ὀγὶ, ἡγπάσαις ταῖς ἰάτω φλιψὶν αὕτη χορηγεῖ τὸ αἷμα, τὰς οὖν παχᾶς τάτας ἡκὲ γλίσχρας χυμὰς, ὅταν ποτὲ μᾶλλάβῃ ἅλ ἐν τοῖς περονθόσι μορίοις ἀλωάμως ῥωδέισης, ὡς ἀπώσαθαι τὸ περίττὸν, ἐναποτίδεται ταῖς ἐνταῦθα ἰατ δυνάσαις φλιψὶν, ὑφ᾽ ὧν αὐσυρωύονται μὴν ἡ ἰισσῦνται. παχέων μὴν ἱκανῶς ὄντων, σὺδέως ἐν τῇ ἰατὰ βατβῶνα. μετειωτέρων δ᾽ ὑπαρχόντων, ἐν τῇ ἰατὰ πλὶω ἰγνύαν. ἐνθα γὰρ αὖ πρῶτον ὑποπάχης τι ἡ γλισχρότητ ἐμβραχθέντις ἱσῶσιν. ἐνταῦθα διϊσᾶσι τι ἡ διαυρώσσι πλὶω φλέβα. ἡ γὰρ τοῖς αὖδ τοιαύτης αἰτίας ἔχσιν ἐν τοῖς σκέλεσιν ἰσχὰς, ἀνάλογον τῷ πάχει τ χυμῷ τὰς αὐσυρωομένας φλέβας ἰδεῖν ἔστιν. ἔστὶ μὴν τοῖς παχυτάτοις τὰς σὺγυτάτας, οἵαπέρ εἰσὶν αἱ ἰατὰ βατβῶνα. ἔστὶ ἢ τοῖς ἥττον ἐκείνων παχέσι, τὰς ἥττον σὺγείας, ὁποῖαι ἰατ᾽ ἰγνύας εἰσί. ποτὲ μὴν γὰρ ἐν ταῖς μείζοσι φλιψὶν ἐμφαττόμενοι τὸ πάθ ὄργάζον ται. ποτὲ ἢ εἰς τὰς ἰατωτέρας χωρῆσιν ὅσαι στενότραι.

Sequutus tamen ſum plauſibiliorem uiam & popularem magis. Fit enim in febribus præcipuè ef ferueſcente in uenoſo genere ſanguine, ut tota materia in lumbos ferè effundatur, illicq; ponderis & grauitatis ſenſum afferat, ob uaſorum inſignem capacitatem. Quod in cæteris etiam morbis uſu uenit. Atque ita hunc locum de morborum grauitate ex ſuperioribus partibus demiſſa,

protuli. Qui coniunctam magis sensibus rationem sequi uolet, & eam quam prius retulimus opinionem, is uidebitur non ita longè quæ scripta sunt, referre, sed coniunctè omnia illa leget, nec id sine recentioris nostri codicis assensione faciet. Nostrum fuit utranque lectionem explicare, in quo præsertim in reprehensionẽ non posse incurrere, nos sensimus. Porrò illud ἐκ τῶν αὖω, ad utrunque referri potest, ad λιγρὸς, aut βαρέα ὀσφύϊ, ut abscessuum conditio & natura magis probetur. Quod etiam euenit, si alterum tantùm spectet, ut id quod propius est, respiciat.

¶ Ἄρισται δὲ μάλισται.] In his quæ abscedunt, & bono sunt, conditiones circunscribit, ut infra morbum fiant, & ima corporis petant. Atq; quo magis ad ima corporis, infraq; uentrem deuoluentur, & longissimè à morbo aberunt, tanto profectò dignatione maiore prosequenda sunt. Suntq; hæ ferè omnes affectiones ex loci natura & partium positu desumptæ, tam diligenter inter se committendæ, quàm uidentur ex media Hippocratis schola deductæ. Eos enim qui ad ima repunt abscessus, semper probauit Hippocrates, ut in Prognost. ὁκόσοισι ἀποστάσιος γίνονται ἐκ τῶν περιπνευμονικῶν νοσημάτων πρὸς τὰ ὦτα ἢ πρὸς ἀκρόχορδον, ἢ ὅτι τὰ κάτω χωρία καὶ συρίγγουται, ὅτοι περιγίνονται. Et paulò pòst, αἱ ἀποστάσιος ὅτι τὰ

σκέλεα

φκίλια ἐν τῇσι περιπνευμονίῃσι τῇσιν ἰσχυρῇσι τι καὶ ἀδηνιλιώσσι, λυσιτελέειν μὴν πᾶσαι. Libro uerò sexto Epidem. ὧν μὲν κάτω τὸ ὑμφαλὸς κατασῇ τὰ ἄνω ἐν τοῖσι κάτω ἕδρεισιν, ἀγαθόν, ὧν δὲ ἄνω, οὐχ ὁμοίως κάκα τῶν νοσεόντων, ὧν μὴ ἱκπυήσῃ. Quibus uerbis uidetur Hippocrates partes superas & imas umbilico circunscribere, totum epigastrium & hypochondria intelligens, ut libro Aphorism. 2. τὸ περὶ τὸν ὀμφαλὸν τὰ κατ' ἀδιγάστειον χωρία uocat. Vult igitur abscessus ipsos à uisceribus longissimè discedere, quod innuit per τὰ μάλιστα κοιλίης. Nec aliud uidit lib. 6. epid. scribens, ἢν καὶ τὰ κάτω τοῦ ἤπατος ἄνωθεν διαλιλόντα. Etsi enim in abscessum quæ κατ' ἔξιν fiunt doctrina, naturæ directionem prouideri uult, si hepar superant, aut infra subsistant: uiscerum tamen conditiones significat, regiones corporis hepate definiens. Hanc uerò corporis circunscriptionem probat Galenus, in quibus multa ad huius loci sensum faciunt. τοῖς μιμαγχικοῖς τὰς τῶν πλευρῶν ὀδμὰς κατ' ἔξιν γίνεσθαι προσηκόν, ἐξὸν ἅπτεσθαι πότερα καὶ περὶ τῶν εἰς τὰ κάτω τοῦ σώματος ἀποστάσεων ἀεὶ φυλάττεται τὸ κατ' ἔξιν, ἢ ὲ, μᾶλλόν γε ἐν τῇ περὶ ταύτης φύσει διηπόρησεν. ἀλλ' ἐκεῖ μὲν ἦρκε τὰς εἰς τὰ κάτω, νυνὶ δὲ τὰ κάτω τοῦ ἤπατος, ὅσον ὡς ἔοικε τὸ διάφραγμα τὸ ἦπαρ τῶν ἄνωθεν καὶ κάτω τοῦ σώματος ἁπάντων μορίων, ἴδιόν τε γὰρ ἀυτοῦ τὰ ἐντὸς τῷ διά-

Sect. 2.

Aph. 35.

Sect. 2.

Comment. 2. in lib. 6. epid. 6.

φράγματι. καὶ διὰ τοῦτο ὅσα τῶ ὕπατός ἐστιν αὖω, ταῦτα καὶ τῶ διαφράγματος αὖω τετύχηκεν ὄντα, τὰ μετὰ τῶν μεσεντέρων λυπεῖται καὶ πνεύμονα, καὶ τὸν ταῦτα περιέχοντα θώρακα, καὶ πολὺ μᾶλλον ἔτι τὰ μετὰ τὴν τραχηλον καὶ φάρυγα. τὰ δ' ἄλλα πάντα κάτω τοῦ σώματός ἐστι, πρὸς ἄλληλα μέντοι παραβαλλόμενα, καὶ αὐτῶν τῶν αὖω, τὰ μὲν μᾶλλόν ἐστιν αὖω, τὰ δ' ἧττον. ὃ δ' ἐστὶν ἡμῖν ἐν τοῖς ἔτι λεγομένοις πᾶσιν, ἐνίοτε τὸ μὲν ἧττον αὖω, κάτω λέγειν, ὡς πρὸς τὸ ὑπερκείμενον αὐτοῦ παραβάλλοντι. τὸ δ' ἧττον κάτω, καὶ τοτ' αὖω πρὸς τὰ κάτωθεν αὐτοῦ. καὶ διὰ τοῦτο ἀμέλειαν τῆς τοιαύτης ἁμαρτάδος εἰς ὑδρωπικὴν ἀπὸ ὀλίγου ἐκτείνεσθαι, ὁμωνυμία τις τοῖς γίνεται καὶ ταραχὴ κατὰ τοὺς λόγους. οἷς δὴ μεμνημένοι ὅταν ἀκούσωμεν λέγοντες αὐτοὺς τὰς εἰς τὰ κάτω τῶν ἀποστάσεων ἀμείνους εἶναι, σκοπεῖσθαι χρὴ κατά τινα τρόπον, χρήσιμος ἔσεσθαι κάτω, μετὰ τοῦ καὶ προσδιορίζεσθαι τὰ τῶν μορίων ἀξιώματα. διὰ τοῦτο γὰρ ὡς ἁπλῶς τὸ πλεῖστον αἱ αὖω τῶν ἀποστάσεων εἰσὶ χαλεπώτεραι, διότι μυελώδεσι τοῖς ταῦτά ἐστι τὰ πάσχοντα τὸ αὐτὸ πάθος τοῖς κάτωθεν. ἐάν τι γὰρ ἐγκέφαλος ἑαυτοῦ πάθῃ ξ, ἢ φόβος ἢ πνεύμων, ἢ θώραξ, ἢ καρδία φλεγμαίνῃ θανατῶδες γίνεται τὸ νόσημα. τῶν δὲ κάτω τὸ ὕπατος φλεγμαινόντων, ὀλίγοι πάνυ διαφθείρονται, καὶ μάλιστα ἐὰν ὀρθῶς θεραπεύωνται. καὶ αὐτὸ δὴ τὸ ἧπαρ τὰ μυρία τῶν σιμῶν πολὺ μυελωδέστερα. διό τινες αὐτὰ τῶν αὖω μορίων τὸ σώματος ἔλος τίθενται, καθάπερ καὶ τὴν γαστρὸς

γαστρὸς τὸ σῶμα. Hunc totum locum protuli quòd mirè partium corporis circũscriptiones aperiat, ut quæ τὰ ἄνω καὶ ἀνωτάτω καὶ κάτω καὶ κατωτάτω Hippocrati dicantur, intelligatur. In quo etiam abscessuum ad ima repentium sententiam approbatam uides. Quod etiam fecit Galenus commẽt. 2. in Progn. hunc Hippocr. locum subindicans. ἐπὶ τῶν ἰσχυρῶν παροξυσμονιῶν, ἀποστάσεις εἰς τὰ σκέλη γίνεσθαι, πάνυ μὲν ἀγαθὸν ὄψιν. εἰ γε δὲ καὶ πάντος μᾶλλον ἀληθὲς ὑπάρχει, τὸ κατὰ τὸ κάτωθεν τῶν ἐπιδημιῶν ὑπὸ τῶν ἀγαθῶν ἀποστάσεων εἰρημένον, ὡς ἄριστα πασῶν εἰσὶν αἱ μάλιστα κάτω καὶ πορρωτάτω τῆς νόσου. Est & in abscessuum laudandorum æstimatiõe, τὰς ἀποστάσεις ὅτι μάλιστα ἔξω τρέπεσθαι ut scribit in Coacis, & de tumoribus præter naturam per erysipelas significat, aph. 25. lib. 6. quod etiam in Coacis repetit.

¶ Καὶ αἱ κατ' ἔκχυσιν.] Ἀποστάσεις κατ' ἔκχυσιν ἢ κατ' ἐκχολὴν uocat Hippocr. quæ per emißionem & effluxum humoris uitiosi fiunt. & ita corpus leuant, & eas quæ per corporis emissaria & effluuia repurgamentis uias idoneas habentia, effluunt. Quales sunt tinesmi & dysenteriæ, quæ confluentibus in intestina superfluis fiunt, quibus in renes deriuantibus ἀποστάσεις ἐπὶ τὴν τραχηλίαν fiunt. Sunt igitur ἀποστάσεις κατ' ἔκχυσιν, uelut totius uitiosi humoris in corporis sentinã confluxus,

Sectione 2.

confluxus, quales ῥεύματα scribit Hippocrates lib. 1. epidem. Galenus τὰς κατ' ὄγκον λιχμώσεις interpretatur. Confluxione enim quadam uelut totius corporis colliquatione, morbũ deponunt, ut indicat Hippocrates libro primo Epidem. γιγνομένων δὲ χρόνων μακρῶν, καὶ πόνων πολλῶν, καὶ σωτηρίης, ἐπὶ τρίτον ἀποστάσιος ἐγίγνοντο. His ponuntur ἀποστάσεις κατ' ἀπόθεσιν. quæ dignitate inferiores sunt, & restagnantibus aut effundentibus se in abiectas corporis partes humoribus fiunt, qui per libera effluuia expurgari nequeunt, uelut in coxendicum & articulorum abscessibus euenit, qui quòd in diuturnis morbis maximè fiant, frigidam & crassam materiam præ se ferunt, atque adeò potius concoctionem longam & solutionem lentam, quàm humorũ effluuium expectãt. Cæterum etsi restagnatione humorum in renes effusa fiat ἀπόστασις εἰς νεφρούς, consepto in urinæ uijs humore: non est tamen quod quis existimet ἀπόστασιν κατ' ἀπόθεσιν dici, quin potius κατ' ὄγκον uocari debet, cùm bono sit & plurimos à præsentissimo discrimine liberarit,

Sectione 2.

ut scribit Hippocrates libro primo Epidem. Licet enim in renes confluxus fiant, expurgatur tamen per liberas toti corpori uias, nec proprium renum affectum affert, ut his uerbis indicat Hippocrates libro primo Epidem. ὁ νεφρικὸς, ἀλλὰ

τρίτοισιν

τοντίοισιν αὐτ' ἄλλων ἄλλα. Quod etiam in his quæ in dysenterias abscedunt, euenit. Quas ne quis κατ' ἀπόδοσιν ἀποστάσεις esse cẽsẽat, Galenum audiat. Scribit enim, καὶ διὰ τῆς ἕδρας ἐκκρίσεις γίνονται μοχθηραὶ πολλάκις, ἀπαθῶν μὲν τῶν κατὰ τὸν γαστέρα μηνύντων, ἐκκαθαιρομένης δὲ δι' αὐτῶν ὅλης τοῦ σώματος, ἢ ἀποστάσεως ὅσης κατ' αὐτὸν κατ' ἐνέργειάν τινα, κατ' αὐτὸν τὸν Ἱπποκράτην βουλόμενον, ὃ μόνον κατ' ἀπόδοσιν ἀλλὰ καὶ κατ' ἐνέργειαν ἀπόστασιν γίνεσθαι. ὅτως οὖν καὶ διὰ νεφρῶν καὶ οὐρήσεως ἔστιν, ὅτε παῦλαν ἐκκαθαίρεται τὸ σῶμα, μηδενὸς αὐτῶν τῶν ὀργάνων ἴδιον ἐχόντων πάθος, ὅσπερ οὖν καὶ προειρημένης κατασκάσεως ἐγίνετο, διότι καὶ προειλκωμένους αὐτοὺς, ὁρᾷ κατάλληξιν, μειοῦσθαι δ' ἐχρῆν καὶ μίγισθαι τῶν γινομένων σημάτων, καὶ πλείστης ἐρρύσατο τῶν ὀνίνασθαι τοῖς μιγίστοις ἐκνοσήμασιν, εἶσιν ὅτε τὸ φαρμακεῦσθαι ἐράπιτο, καὶ ἐς τοῦτο ἀποστάσεις ἐγίνοντο. τοῦτο οὖν ἔστι τὸ καὶ νῦν ἀρημένον, ὑ νεφρίτιδαι, ἀλλὰ τοῦτοισιν ἄλλα αὐτ' ἄλλων. καὶ γὰρ τὸν ὅλον τῷ σώματι πεπτόντων ῥυσάντων ὅτε νεφροὺς καὶ οὖρα, ἐκκρίσεις ἐπιγίνοντο παραπλήσιαι ταῖς νεφριτικαῖς. Rursus paulò pòst, καὶ ἡμᾶς ἔφαμεν ἐκκαθαιρομένης τοῦ σώματος ὅλης, τὰ πεπτώματα διὰ τῶν νεφρῶν, τὴν φαρμακείαν αὐτοῖς γίνεσθαι μὲν καὶ ἄλλως, μάλιστα δὲ διὰ λεπτύνοντα τὰ συῤῥέοντα ὕδατα, ἐφ' ᾧ καὶ νῦν αἰτίᾳ σωίσει. μιμνῄσθαι χρὴ πάλιν ὅτι καὶ νῦν ἀποστάσεις οὐδὲ τὴν φαρμακείαν ἔφη γίγνεσθαι, καίτοι κατ' ἐνέργειαν ἢ κατ' ἀπόδοσιν τὰ λεπτύνοντα

Comment. 2. in lib. Epid. 1.

πάντα

πεπώτων χυμῶν ἀποχωρησάντων ὅλου τοῦ σώματος. ὥσπερ γὰρ διὰ γαστρὸς πολλάκις ἐκκαθαίρεται τὸ σύμπαν σῶμα, ὅταν καὶ διὰ νεφρῶν καὶ ὑστέρας, χρόνια τούτοισιν τὰ κατὰ τὴν γαγγραίναν καὶ ὑπόνοια ἐκκαθαίρουσθαι ὅλον τὸ σῶμα διὰ τῆς γαγγραίνης. ταῦτα δ' ἀναγκαῖον ἦν πάσχειν τὰ μόρια, ἐν ᾧ ἐκκρισις ἐγίγνετο τῶν λεπτῶν οὐρων, ἁπλοέστατα καὶ καθαρώτατα, καὶ τῷ στοιχείῳ τῆς ἀποπέψεως εὐχυλότατα, διόπερ καὶ ὑπόνοια ἔχειν ἐν αὐτῇ τῇ διόδῳ τοῦ οὔρου. χρόνῳ δ' αὐτοῖς πλείονι τὰ τοιαῦτα συμπτώματα ἐγίνετο, διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐκκαθαιρομένων περιττωμάτων. Idem quoq; libro tertio Epid. illud Hippocratis in Pythione explicans, Comment. 2. ἐν γαγγραινώδεσι ἐγκύστου ἀπόστασις, scribit: Ἱπποκράτης αὐτοῦ ποτὲ μὲν ἁπλῶς γράφοντος γίνεσθαι τὴν γαγγραίνην, ἐνίοτε δὲ οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ προσιδέντος αὐτῇ τὸ τῆς ἀποστάσεως ὄνομα, καθάπερ καὶ ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ἐπιδημιῶν ἐν τῇ δευτέρᾳ καταλαβάσει. γράφει γοῦν ἁπλῶς μόνον δὲ χρηστὸν καὶ μέγιστον τῶν γινομένων σημείων, καὶ πλείστας ἐρρύσαντο τῶν ὄντων ἐν τοῖσι μεγίστοισι κινδυνώδεσιν, οἷσιν ἐπὶ τὸ γαγγραινῶδες ἐτράπετο, καὶ ὅτι τοῦτο ἀπόστασις ἐγκύστου. προσαγορεύοντος γὰρ ἀποστάσεις αὐτοῦ, ἐν τὰς κατ' ἔκκρισιν τῶν λυπούντων χυμῶν γινομένας, ἐ μόνον τὰς κατ' ἀπόθεσιν, εἰπόντος, ὥσπερ ἐπὶ δυσεντερίαν ἐν ἕτερος, οὕτως καὶ ἐπὶ γαγγραίνην ἀποστάσεις ἔφησε γίγνεσθαι, καθαιρομένης δὲ ἐν ταῖς φλεγμοναῖς καὶ καυσωδεσι κακοχυμίας καὶ ἀμφοτέρων τῶν ἐκκρίσεων, τοῦτο γοῦν ἐν αὐτῇ τῇ δευτέρᾳ καταστάσει τῶν

ὄρων

ὕδρωψ ὀλίγου ἐμπεσὸν, ὃς ἄρτι παρῳήμλω ῥήσεως, αὐτὰς ἐγραψεν ὡδί. τραγεμώδια δὲ νηφείλικὰ, ἀλλὰ τὰ τοῖσι αὖτ' ἄλλων ἄλλα τετίσιν αὐτὶ δὲ δὲ ταῖς φλιψὶ λιακοχυμίας, καὶ τ ταύτη πυρετῶν ἀπολυθεώτων αἱ λυσάρσεις ἐγένοντο, τ μοχθηρῶν χυμῶν ἐκκενουμένων διὰ δὲ λύσεως, ὥσπερ σὺν ὀτέ διὰ τῶν σύτερων. ἡ τοίνυν λῆξις ἡ ἀπὸ τ ἐκκενουμένων σεμμίαν ἔντων, εἰς γάρετο. τὸν τραγεμώδιαν. ἐλάχθη γὰρ ἡ λύσις ὅτι τὸν ἀπόκεινον ὁρμῶσα τ ὕδρωψ σὺν ταῖς τραγεμώδιαις, ὡς ἀξιολόγως ὑπ' αὐτῶν πληρωθῶναι, διὰ δ ἴστιν αἰτίαν, ἤτοι τὸ μὴ φύσειν αὐτῶν τὸν ποιότητα, καὶ διανοωδῶν γενόμενον, ἢ τὸ δὶ ἀῤῥωσίαν βαρύνεσθαι πρὸν ἀθροισθῶναι, λαβὲν ὀλίγου παντάπασιν ἦ. Hos Galeni locos adducere uiſum eſt, ut tota natura ἀποστάσεων κατ' ἔκρουν conficeretur. Porrò quod ad præſentem locum attinet, abſceſſus qui per effluuium fiunt, bono ſunt, & dignatione naturæ his qui per repoſitionem fiunt priores, ut ſcribit Galenus libro primo Epidem. in Metonis hiſtoria, τῶν γοῦν ἀποστάσεων αὐτὸς ὀλίδαξεν, ἀρίστας μὲν εἶναι τὰς κατ' ἔκρουν, δευτέρας αὖτ τὰς ποῤῥωτάτω τ πεπονθότων μορίων, καὶ κάτω τὸ σώματ. Et rurſum, ὁ μόνον ἢ πεπασμὸς τ νοσημάτων σκοπεῖσθαι προσῆκεν, ἢ ποιεῖν αὐτ, ἑκάτερον γὰρ ἀλυσὶς, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀποστάσεις τὰς κατ' ἔκρουν. ὥσπερ καὶ μάλιστα χρὴ σκοπεῖν, ἤτοι τὰς κατ' ἀπόδοσιν εἰς ἀμφότερα μέρη. δεύτερ γὰρ ἦτ σκοπὶς ἀποτυγχανομένου τὸ κατ' ἔκρουν, Rurſus, ἢ μὲν

Comment. 3.

Comment. 1. in 1 Epidem.

Comment. 5. in lib. 1. epid.

ὑ μὴν γὰρ εἰς ἰδιοκλίτορα νοσήματα, ηὲ τόπος ἀκυρότερος διαλχὺ, σωτύεται. ὑ ἦ εἰς χαλεπώτερά τι νοσήματα, ηὲ τόπος λυσιωτέρης, ἐλίθεται, ὅτω ἦ ηὲ ἀποστάσεις, αἱ μὴν κατ' ἴκρυν ἀμείνους, αἱ δὲ κατ' ἀπόθεσιν, ἧσσον ὠφέλιμοι. τούτων δ' αὖτ', αἱ μὴν πορρωτέρω τι τὸ λύμενον τόπε, ηὲ εἰς ἄκυρα μόρια πάσχοντος, ἀγαθαί· αἱ ἦ ἐναντίαι τούτων, μοχθηραί.

¶ Οἷσι μὴ ταῦτα ἀποστάσιος.] Hic locus designat ἀποστάσεις κατ' ἀπόθεσιν, quas prioribus opponit. Fiunt autem quasi per repositionẽ & resolutionem quandam humorum in ignobiles corporis partes. Cornarius legisse uidetur, ἧσι μὴ ταῦτα ἀποστάσιες.

Ταγαί.

¶ Ταγαὶ.] Ταγαὶ, strumas quibusdam, alijs tumores putrescentes significant. Antiqua uox & Hippocrati parum usitata, qualis φύγια & γογγρῶνες. Est & ταγὸς, rancor Paulo Æginetæ, & τάγες Alexandro Aphrodisiensi, quum scribit, τὰ ἐλαιώδη καλοῦμενα τάγεσιν ὑποκύσεις. In hac abscessuum doctrina pro quibusdam tumoribus accipi certum est, qui sua putredine in cutem erumpunt.

Libro 2. natural. quæst.

¶ Η λοποί, ἢ μάδισις.] Λοπὸς, folium tenue, aut exilem corticem significat, qualis est cepæ tunica & arborum libri. Hîc desquamationem & squamam indicat, quæ in impetigine aut porrigine, affrictu decidit. Λοπὸς, etiam Hippocrati libro secundo

Λοπός.

bro secundo περὶ ἀνθρώπου. extremam cutis superficiem significat, teste Galeno. σύνηθες δ' ἐστὶ τὸ λέπεσθαι καὶ τότε τὸ ἐξωτάτω σκληρότερόν τι καὶ πυκνότερον, ὀνομάζει λεπόν. Vnus ex nostris codicibus, λεπὸς non λοποὶ legit. Μάδησις uerò est capillorũ defluuium, depilatio aut glabratio. Meminit Hippocr. lib. 3. Epidem. μάδησίς τε ὅλης τῆς κεφαλῆς ἐγίνετο καὶ τοῦ γενείου. μάδησις igitur non μάδωσις, ex omnium nostrorum codicum consensu legendum. In sta. post

¶ Ἀποστάσεις ἀνθρώπου ῥοῦσασαι.] Dicuntur hîc ἀποστάσεις ἀνθρώπου ῥοῦσασαι καὶ μὴ ἠμιεῤῥέπως, quæ confecto quodam impetu, non interrupto aut dimidiato, in totam corporis planitiem erumpunt. Qualia hîc ἐξανθήματα nominat, ἀλφοὺς καὶ λέπρας. Sunt tamen ex eorum numero, quæ κατ' ἀπόθεσιν fiunt. In cutem enim decumbunt, quæ sua uilitate humorum sordes, ueluti sibi affixas recipit, non autem effluxu quodam deponit. Addit autem ἀνθρώπου καὶ μὴ ἠμιεῤῥέπως, uniuersalem et eum qui ex omnibus corporis partibus in cutem fit humorum impetum, indicans, qualis est in scabie. In cæteris uerò humorum effluuijs, unica uidetur humorum reptatio, & in unicum spiraculum libratio, etsi ex ductuũ dignitate effatu digna fiat uacuatio. At q; hîc secutus sum omniũ codicũ texturam, qui hæc omnia inter seſe iun-

gunt. Si quis de his quæ κατ' ἔκρυσιν abscedunt intelligat, ad insignes uacuationes referens, literã aliter distinguat necesse est. Cæterum duo codices, uetus unus, & alter recentior, ὑμιτέροισι legunt. Porrò quod sequitur καὶ ὅσα ἄλλα ἔχεται, de his quæ in partem quandam, non autem totũ habitũ corporis decumbunt, intelligendum, qualia sunt exempla, ὀλόυτις, ὀφθαλμοὶ, & qui in digitum confirmatus est abscessus.

¶ Ἢν μὲν ἀναξίως δὲ νόσ.] περιβολὴ hîc morbi excretionem & depulsionem significat, cùm natura circũ se quâ potest, in corporis partes morbum proijcit, & ueluti circumfundit. Vtitur hac Sectione 2. dictione Hippocr. lib. 1. Epidem. ὀξυδήμαλα μικρὰ, καὶ ὀυκ ἀξίως δὲ περιβολῆς τ νοσημάτων, ἢ ταχὺ πάλιν ἀφανιζόμενα. Idem igitur significat ἀξίως δὲ περιβολῆς δὲ νόσ. quod ἀξίως δ' ἰκανῆς νόσ. Cornarius ἀξίως legisse uidetur. Nos nihil mutauimus, cùm opposita in eandem doctrinam cadant. Sunt autem quæ hîc significat ex eorum genere, quæ in morbis, μὴ μεγάλα λόγου καὶ ὀυκ ἀξίως fiunt, nec pro morbi dignitate leuant, quæ crebrò Hippocrati suspecta sunt.

HIPPOCR.

Ἀποστάσιες ἢ διὰ φλεβῶν, ἢ διὰ κοιλίης, ἢ διὰ ὀυρέων, ἢ διὰ διαχωρημάτων, ἢ ὑγ

ἢ περὶ ὀστέα, ἢ περὶ τὸν νωτιαῖον, ἢ περὶ τὰς ἄλλας ἐπιφύσεις. σῶμα, αἰδοῖον, ὦτα, ῥῖνας. ἐξ ὑστέρης ἀποκαμνόωσι τὴν τρίστεωσιν, τῇ ὑστεραίῃ ὡς ἄριστα τῷ ὀσφύϊ, ἢ ἐς τὸν μηρὸν, καὶ ἐς ὄρχιας, ἔστι δ' ὅτε ἐκ βηχέων. καὶ ὄρχις αὐτὸς ἐφ' ἑωυτοῦ. βηχώδεες ἀποστάσιες. αἱ μὴ ἄνω τρέπωσι πυελίης, οὐχ ὁμοίως τελέως ῥέουσαι. αἱμορῤῥαγίαι λαῦροι ἐκ ῥινῶν, ῥέουσαι πολλαὶ, οἷον τὸ Ηρακλείῳ ἐκ ἐγίνωσκον οἱ ἰητροί.

INTERPRETATIO,

QVæ peruenas, aluum, neruos, aut cutem abscedunt, ad ossa, medullam dorsalem, aut alia quædam emissaria effluunt, qualia sunt, os, pudendum, aures, nares. Vteri affectus octauo mense iudicationem subeuntes, postridie uelut in lumbos aut fœmur decumbũt. Interdũ uerò ex tussi in testes, & in testem per se solùm. Quæ in tussi abscedere nata sunt, si in superiore corporis parte, quæ supra uentrem est, fiant, non æquè perfectè leuant. Sanguinis ex naribus eruptiones, quæ libe-

rales sunt & largæ, ut plurimũ morbos soluunt. Quod in Heragora nõ satis reputarunt medici.

COMMENTARIVS,

Ἐκροὰς.] Ἐκροαὶ hîc sunt spiracula, emissaria et effluuia per quæ abscessus expirãt, uelut effluxus quidam, qui dum per partes quasdam destinatas feruntur, morbos eluunt. Prius ἐκτροπὰς dixit effugia quædam, per quæ humores erumpunt. Hîc enim sententiam quodammodo uniuersaliorem concludit, & auctariò tullios & canales, per quos quæ abscedunt, corpus expurgant, indicat. Sic τὰς οἰκείας τοῦ ἐγκεφάλου ἐκροὰς uocat Galen. cerebri per quæ expurgatur emissaria. Ex eodemq; fonte ἐκροὰς σωματικὰς uocat corporis ductus, per quos humores excluduntur. Hi enim arte naturæ in quauis ferè parte insunt præcipuè nobili, ut molestiam à se depellat. Qui si ex uitiosa conformatione aut etiã infarctu conniueant, apprimè solicitandi sunt.

In Arte paru.

¶ Ἐξ ὑστερῆς ὀκλασμὸν.] In abscessuum decubitu annumerat uteri affectus, qui octauo mense iudicati, in lumbos aut femur firmantur. An uerò octauum mensem ab abortu, an uerò à conceptu intelligat, statuere in re tam dubia non possum, in qua præsertim Galenus ipse hæreat, dum artis cognitioni, operam facit tando medicam, experientiam

perientiam rerum magistram in tam obscura re rum adumbratione, iungendam esse censet. Idem scribit uteri affectus iudicatoriorum dierum statutis et præfinitis circumscriptionibus definitos, atq; solutionis ordine qui ab Hippocr. in Prog. describitur, iudicatos, aliquando uerò in octauũ & decimum mensem incidisse. An uerò cõtingat ut octauo mense & decimo uteri affectus aliò fir mentur, ut in coxendicem, lumbos, ilia & femur, & qua de causa id fiat, in quo Galeni fidem & diligentiã obstringo, non est quod quis meam requirere possit. Qui præsertim uideat Galenum in his experientissimum artis usum desiderasse, nec sibi satisfeciſſe. Certum est, hunc librũ cum sexto Epidem. non esse scriptum πρὸς ἱπποκράτους, sed uelut ὑπόμνημα quoddam εἰς ἀφορισμοὺς καὶ προγνωστικοῖς, quæ sunt uelut aduersaria quædam, exceptum. Atq; adeò subesse multa quæ ex fortuito concursu, non uniuersali collectione, sed ex singulari quadam animaduersione concludant. In quibus aliquando iudicium suum interpon Galenus, aliquando uelut in salebra hæret, idq; post uariam tam multorum interpretũ mentem. Tantæ fuit molis uiro acerrimo, in fœcunda seculorum beatitate & secundo scriptorum flumine, Hippocratis sensa eruere. Qui tam longo interuallo à nobis uelut fugitiuus exceßit, ut iam

redhiberi non poßit, aut ſi redhibeatur ne agnoſci quidem, cùm ferè nullus ex tam numeroſo fœtu geminæ familiæ notas præ ſe ferat. Hic igitur locus ex ualde obſcuratis cenſeri debet, & ad ſententiam primam lib. 6. Epidem. referri. Multa enim quæ in hoc libro deſignata ſunt & uelut expreſſa, in ſexto Epidem. tractationem ſuam expediunt, propter tractationis & ſcriptionis commune utriq; genus. Quod itaq; hìc tantùm attingit atq; delineat, illic fuſius ſcribit his uerbis, ὁπόσηι δὲ ἀποφθορῆς περὶ ὑστέρω καὶ αἱ λυμάτων ἐς λαγωβολίην βάπτεται, καὶ κατὰ τὸ βρέγμα αἱ ὀδύναι, καὶ ὅσαι ἄλλαι ἀπὸ ὑστέρων, ταύτησιν οὐ δηλοῖ ἢ δίαιτα μησὶν ὀγδόωι τελευτᾶι. Cuius ſententiæ extremum hìc tantùm expreßiſſe uidetur. Hìc igitur ὑστέρης uteri affectus indicat, ut illic ὅσαι ἄλλαι ἀπὸ ὑστέρων. Huc autem locum iſtum referri debere ſatis indicāt. quæ Galen. ſcribit de octaui & de cimi menſis motionibus, ab interpretibus falſò utero attributis, ubi & hunc locum deſignat. Quod miror ab interpretibus non præuiſum, dum ſe exemplarium fide tutantur & literam immutant. Galeni locus eſt initio ſexti Epide. ὁμοίως δὲ τούτοις εἰσὶν ἀπίδανοι καὶ ὅσοι φασὶ τὸν ἕβδομον μῆνα, καὶ τὸν ἔνατον τὰς ἀποκυήσεις τῶν ἐμβρύων ἔχειν. τὸν δὲ ὄγδοον καὶ δέκατον, τὰς παρὰ φύσιν ἀποστάσεις ὑστερίσας εἰκὸς μῆνι, τῶν κατὰ φύσιν, ὥσπερ

Sectione 1.

κατὰ

λαῖς τὸ λοίπιον τῶν ἐπιμηνίων ἐρρῆθαί φασι, κατ' ἐκεῖνο τὸν λέξιν εἰ ἢ φησι, τῇ ὑστεραίῃ, ὡσανεὶ τῷ ὑστέρῳ χρόνῳ ἢ μηνί. Qui locus satis indicat nos geminam scripturam retinuisse, & Hippocr. mentem indicasse. Etsi enim Galenus interpretes damnat, id tamen facit in causarum inuestigatione, quòd motus quosdam naturales & præter naturam utero attribuerent. Quod satis indicat illud ὁμοίως τέτοις εἰσὶν ἀπίθανοι. Deinde neq; nos τῇ ὑστεραίῃ, ὑστέρῳ μηνὶ interpretamur. Quod scimus à Galeno cæteris interpretibus attributum & reprehensum. An uerò æquum sit post octauum aut decimum mensem uteri affectus in fœmur decumbere: consule Galenum, qui in obscura rerum ambage, certam experientiam requirit, & oculatã fidem. Quanquam enim id aliquando accidisse dicit: Ex uteri tamen plurimis affectibus, in coxendicem firmatum abscessum, sed non in multis, scribit. Solenne uerò est Hippocrati in tota γυναικείων πραγματείᾳ, uterum in lumbos, ilia, fœmur & coxendicem decumbere. Quod etiam testatur lib. περὶ φύσι& παιδίου. Porrò Cornarius longè aliter hunc locum legit, ἐς ὑστέρης λοχαμίωια: νὰ τῶν λεγόντων &c. Nos in perpetua nostrorũ codicũ consensione nihil immutauimus, dum Hippocr. menti coniunctã lectionẽ retinuimus, & genuinã uetustatem redolere ex Gal. probauimus.

¶ Καὶ ὃν ὄγχιας.] Hæc omnia ſimul iungo, & hunc ſenſum elicio: In tuſsi interdum decubitum in utrunq; teſtem, interdum in alterum per ſeſe fieri. Non enim uideo quid aliud indicet, καὶ ὄγχις αὐτὸς ἐφ' ἑωυτο. Hanc autẽ eſſe rerũ naturã, ut in tuſsi uterq; teſtis aut alter tantùm intumeſcat, ſatis probauimus ſuperioribus locis. Porrò quod ſequitur βηχώδεις ἀποστάσιον ad utrunque referri poteſt, ut intelligat eos qui in teſtes fiunt decubitus, abſceſſus eſſe tuſsiculoſos, ſi præcedentibus iungas. Nos quod coniunctum magis eſt ſecuti ſumus, uetuſtiſsimum noſtrum codicem cui plurimùm fidimus, imitati. Idq; uelut ex collatione intelligendum cenſemus. Vt in tuſsi teſtium tumorem, & ea quæ infrà abſcedunt, ijs quæ in ſuperiores partes decumbunt præſtare dicat. Quod uniuerſali illa approbata abſceſſuum notione ſatis confirmatur. Sic enim æquius uiſum eſt huc referre, quàm plauſibilem illam & planè confertam ſententiam eodem ſenſu retexere. Cæterũ in tuſsi abſceſſus in ſuperiores partes fieri teſtantur Hippocr. uerba quæ ſcribuntur lib. 4. Epide. τοῖσι παιδίοισι γαστηρες παραχώλιον, καὶ βῆχις ξηρὴ ὃν ὦμον ἔχειν ὅτι ἀποπύει σὺν τῇσι βήξεσι τῇσιν ὑστερησιν. Et rurſus, ὃν δὲ τὰ ὦτα βήσσοντες, καὶ ὠδυνεραίνοντες ἐκπυγνύμενα περὶ ἑβδόμαιον ἢ καὶ ὀγδόον.

Ibidem. Idem quoq; ex longa tuſsi abſceſſus in manus & lumbos

lumbos secedere facit.

¶ Αἱ μοῤῥαγίαι λαῦροι.] Hæc continentur numero τῶν λυσίμων καὶ λυόντων, quod in cæteris quoque excretionibus iudicatorijs uidendum est, si non pro morbi dignitate leuent. Sic Hippocr. libro primo Epidem. liberalem sanguinis fluxionem febres ardentes soluisse scribit. ὧν δὲ τῶν παύσων τὰ παθήματα, οἷσι μὴ λαλῶς καὶ λαψιλίως διὰ ῥινῶν ἡμοῤῥάγησαν ἐν τῇ λαλαξάσει ταύτῃ ἀποθανόντα. φιλίσκῳ γὰρ τῇ Ἐπαμίνωνι καὶ Σιλλίῳ τεταρταίῳ καὶ τιμοκλείῳ σμικρὸν ἀπὸ ῥινῶν ἔταξεν καὶ ἀπέθανον. Sect. 3. Rursus paulò pòst de mulieribus, febribus laborantibus & hæmorrhagia solutis. τῇσι μὲν οὖν πλείστῃσιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσι γυναικεῖα ἐπιφαίνετο. ἔστι δ' ἧσι ἐκ ῥινῶν ἡμοῤῥάγησεν καὶ παρδόνοισι πολλῇσι τότε πρῶτον ἐγένετο. ἔστι δ' ἧσι καὶ ἐκ ῥινῶν καὶ τὰ γυναικεῖα τισὶν ἐπιφαίνεσθαι, οἷον τῇ Δαιδαλσίως θυγατρὶ, παρθένῳ ἐπιφάνη τότε πρῶτον, καὶ ἐκ ῥινῶν λαῦρον ἐῤῥύη. καὶ ὀλιγίλῳ εἴδεα ἀποθανεῖσαν ἧσι τούτων τι λαλῶς γένοιτο. Hæmorrhagia igitur copiosa & morbum leuans semper ab Hippocr. commendatur. Quæ uerò defecta est & tantùm sanguinem è naribus stillat perpetuò, damnatur. Hinc illud Prorrhetici, μυκτὴρ ἀποτάσσων ὀλίθριον. Et in Hippocr. doctrina celebrata τάξις καὶ ἀπόταξις. Qua de re alibi scribimus. Quid autem utilitatis adferat sanguis copiosè effluens, quid etiam periculi

denunciet qui infra modum manat, & uelut è naribus ſtillat: Atq; adeò quàm prauæ ſint excretiones, quæ infrà modum ſubſiſtunt, ſatis indicat

Comment.1. Galen.in Prorrh. τῆς ἓν ἀπὸ τῶν ῥινῶν φάξεως ὅσης ἀεὶ καπῆ σημεῖα, τελειοτάτη λιπαίνεται τὸ νοσῆμα τοῦ ἰκανὸν ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν ἡμερῶν γίνηται. φαίνεται γὰρ ἐγκειρήκυῖα μὲν ἡ φύσις ἀποῤῥίψασθαι τὸ λιπαρὸν τῶν λιφαλῶν ὑθροισμένον πλῆθος, ἐλλείπουσα δὲ, πρόδηλον δ' ὅτι λιπαίνεται τὸ γένος τῶν τοιούτων σημείων. ἢ γὰρ ὄσα φύματα, ἢ ἐξανθήματα πρὸς τὸ δέρμα τὸ βάθος ἐξανθήσαντα πολυειδρομῇ, χαλεπώτατα πάντων ἐστί. ἢ οἱ ἀρξάμενοι μὲν ἰδρῶτες, ἐυθέως δὲ παυσάμενοι, ἢ ἔτοι μοχθηροί, ἢ τὰ διαχωρήματα δ' ὁμοίως, ὅσα τι δὶ ἀμοιβραγιῶν, ἢ μύρας ἐπὶ γυναικῶν ἰσχῆται. πάντα γὰρ ταῦτα χείρω τῶν μηδ' ὅλως ἐπιφανεύτων, ὅταν ἀρξάμενα παύσηται. συίσι γὰρ συμβαίνει πίπτουσαν ἔτι τὰ λυποῦντα τὴν φύσιν, ἐδέπω τῆς ἀποκρίσεως αὐτῶν ἐχέσθαι. τῶν δ' ἀρξαμένων μὲν, ἐυθέως δὲ παυσαμένων, ὥσπερ ὁρμὴ τὶς ἐμφαίνεται, τῆ φύσεως ἐκκρίναι τὰ λυποῦντα σπουδάσης, ἢ ὅτως δὲ ἀδύνατον, μὴ δυναμένης ὁ προῄρητο ἐκτελέσασθαι.

Cõmen.2.in Prorrh. Rurſus. ἐπὶ τῶν νοσούντων εἴτι ἢ τοῦτο τῶν ἰαλέου μοχθηρῶν ἔστι σημείων, ἀποκρίνεσθαι σμικρὰ, ἐὰν ἄμα διὰ μυκτήρων, ἔστι διὰ τῶν φαρύγγων, ἔστι δὲ ἀμφοτέρων ὁτιοῦν πρόσπτωμα. ταυτὸ δὲ τοῦτο ἰσχνὶ τῶν ἱδρώτων ὄντων, ἢ τῶν διὰ μήτρας ἐκκενουμένων. ἐδὲν γὰρ τῶν περισσῶν σμικρὸν ἐκκρίνεσθαι προσῆκεν, ἀλλὰ πάντα

ταῦτα τὰ ὅτῳ κῳδύμῳνα, λυσῖν ὑάτορον, ἢ μὲν τεγόμμνα διὰ τὸ πλῆθ ἀποχεῖται τῶν πεπονθότων μορίων, ἢ τῆς φύσιως ἀσθένειαν ὑπολείκνυται, πρεπομένης μὲν ἐκκρίνειν τὰ περιττὰ, μὴ δυναμένης δέ. Hic igitur locus celeberrimus est in tota Hippocr. πραγματείᾳ. Et hunc Galenus significat in lib. 1. Epidem. in Metonis historia, cùm scribit, ὅτι ὁ ἄρρωστος μαρτυρεῖ τῷ ἰκαβόλῳ λόγῳ τῷδε, αἱμορραγίαι λαῦροι ἐκ ῥινῶν ῥέονται τὰ πολλὰ. φαίνεται γοῦν ὑπὸ μόνης αἱμορραγίας ὠφελούμενος καὶ σωθεὶς, καίτοι γ' ἐκ ἀκίνδυνα ἔχων σημεῖα. Commen. 3.

HIPPOCR.

ΤΑς φωνὰς οἱ τραχέας φύσει ἔχοντες, καὶ αἱ γλῶσσαι ὑποτραχέες. καὶ ἴσαι τραχύτητες ὑπὸ νόσων ὡσαύτως αἱ ὃν ἐόσαι σκληραὶ τῇ φύσει καὶ ἄνοσοι τοῦτ' ἔχουσιν. αἱ δὲ μαλθακαὶ καὶ βραδύτεραι ἐς ἁμαρτωλίην, ἢ χρηστὸν, ἢ ἀρχαίη φύσις. σκεπτέον καὶ τὰ ἀπὸ τῶν δακτύλων τὰ μακροκέφαλα, καὶ μακραύχενα ἀπὸ τῶν ὠλενοψίων. καὶ τῶν φλεβῶν ἡ εὐρύτης καὶ παχύτης ἀπὸ τῶν αὐτῶν. καὶ στρυφνότητες ἢ γλαυκότητες, καὶ βραχύτητες, καὶ λεπτότητες. καὶ ἀπὸ τῶν γλαυκίων, ὧν αἱ φλέβες δύρειαι. καὶ αἱ κιλλίαι, καὶ τὰ ὀσέα, δύρεα. εἰσὶ δὲ ὅτοι οἱ λεπτοὶ, οἱ δὲ πίονες

δὲ ὠίονες ταὐαντία τοτέωμ. καὶ ᾧ τοῖσι λιμαγχικοῖσιν αἱ μετριόπητες ἀχὲ τοτέωμ σκεπτέαι. αἱ προαιξήσιες ἑκάσῳ ἀ μειῶσι. καὶ αἱ μειόσιες ἀ προαιξῶσι. καὶ τοῖσι προαύξεσιμ, ὁποῖα συμπροαύξεται, καὶ ὁποῖα συγκρατώεται, καὶ διασφάξιες ποῖαι καιναὶ τῶν φλεβῶμ.

INTERPRETATIO,

QVibus uoces natura ſunt aſperæ, ijs linguæ ſunt ſubaſperæ, Quod idem uſu uenire ſolet in ijs aſpredinibus, quæ ex morbis contingunt. Hoc igitur habent, quæ natura nõ autem ex morbo duræ ſunt. Molles uerò ad noxiam & utilitatẽ tardius quàm prior illa natura tranſeunt. Videnda quoq; ueniunt, quæ ex uiuendi ratione oblonga ſunt capita, & ceruices quæ ex his quæ in pronum fiunt inflexionibus longæ ſunt. Venarum etiam capacitas & craſſitudo, quæ ex eadem cauſa fit, cõſideranda eſt, & coarctationes & latitudines, breuitates & exilitates. Et qui-

Et quibus contrarijs ex causis uenæ latæ, ijs uentres & ossa lata quoque sunt, gracilesq; existunt, quibus exponãt obesi & pingues. Ex his quoque uidendi sunt, quinam ad inediã moderatè se habeant, & quæ fiunt adauctiones, quidnam cuiq; detrahant, & quidnam diminutiones adaugeant, & quænam cum his quæ augentur simul increscant aut firmitudinem & robur capiant. Videndæ etiam quęnam sint uenarum inter se distantiæ & intercapedines.

COMMENTARIVS,

Τας φωνὰς. Hic totus locus naturarum cuiusque cognitionem præ se fert. Videtur enim Hippocr. quasdam corporum affectiones, ex quibus tota facultatum naturalium temperies & essentia eruitur, designare. An uerò ea ad aëris populariter uitiati conditionem, & ad uulgò grassantes morbos referat, ut suprà enumeratũ cœli statum contingant: id non temerè dubitari possit. Quẽadmodum lib. 1. Epidem. notas quasdam adfert, quibus tunc conflictatas naturas cognoscamus. Inter quas μιλανότριχας, ἰδύτριχας, μιλανοφθάλμους Sect. 5.

λαυροφθάλμους, ἰσχνοφώνους, τραχυφώνους, τραυλοὺς, ἐρεθίλους enumerat. Idem quoque libro tertio Epidem. φωνὰς λιπαρυμένας καὶ κατειλουμένας scribit: Quòd par esset in temperie cœli calida & humentiore partes spiritales & cerebro subiectas plurimùm affici. Sic in hac putrilaginis conditione resiccatis & concalfactis animæ ductibus & uocis instrumentis, subasperiores & grauiores uoces fiebant. Hæc tamen quia quandam uniuersalitatis notionem habent, naturarum generale uidetur esse specimen. Vocis autem asperitas ex resiccatiõis inæqualitate oritur (ut scribit Galenus) spirituum uias exasperante, quæ si plus æquò increscat, διατάξεως φωνῆς: si uerò intra auiditatis humoris & saliuationis terminos subsistat, λαότητα φωνῆς efficit, quæ sunt celebria Hippocrati nomina. Quæ uerò hìc τραχύτητα scribuntur, ex earum genere esse uidentur, quæ Latinis graues & asperæ dicuntur. Quæ cùm spirituosarum partium capacitatem, robur, & confectam animæ efflationem indicent, calidi natiui essentiam & uires arguunt. Atque ut hæ pro caloris organa ampliantis copia uariant, ita & in ætatis commutatione apparent ὅταν ἀφροδισιάζωσιν ἀρχόμεναι ὑπὸ τραγίσεως, ut scribit Hippocr. Tunc enim calidi natiui coagmentatione, interna omnia uiscera fouentur, capacitates fistulantur &

In flat. post.

In Arte parua.

Gal. Com. 1. in Prorrh.

Lib. 6. Epid.

tur & intumescunt, atq; adeò uox ipsa ingraue-
scit. Quæ semper in uiris grauiore quodam so-
no, copiosam caloris uim indicat. Vnde πολύδρ-
μοι μιγαλόφωνοι ab Hippoc. dicuntur lib. 6. Epi- Sect. 3.
dem. Ex quo facilè coniecerim hîc ab eo σκληρὰς
uoces uocari, quæ uirilitatem & corporis fir-
mitudmẽ consequuntur, ut μαλθακὰς opponat,
quæ molles, eneruatas & uelut elumbes uoces
significant. Ac ne id quidem sine translatione,
quemadmodum & antiquis dictæ sunt μέλαιναι
καὶ λοιγαὶ φωναὶ, ut testatur Galenus in Prorrhe. Commen. 1.
μαλθακὴ igitur φωναὶ ὀξυφώνους καὶ λιπαροφώνους si-
gnificat, qui (quanquàm inter se differant) cali-
di tamen interni penuriam indicant, ut scribit Ga Commen. 3.
len. lib. 1. Epidem. Possunt & τραχεῖαι raucedi-
nem quandam & crassitiem præseferre, quæ inæ
qualis humorem in fauces prolapsu, asperitatem
quandam habent. Quod maximè in hoc aëris sta
tu contingebat, Hoc igitur uirilis & ualentioris
naturæ signum est, illud effœminatæ & succum-
bentis indicium. Porrò monet Hippoc. non tan-
tùm geminam & innatam temperiem cõsideran-
dam esse, sed adscititiam & ex ratione uiuendi
inductam, uidendam, quæ in nos plurimùm ha-
bet iuris. Quod satis indicant, τὸ φύσει καὶ ὑγιὲς νό-
σῳ & σκληρὸν τῇ φύσει καὶ αὔξησει. & τὰ ἀπὸ τῶν
διατέτων τὰ μακροκέφαλα.

¶ Αἱ αὖ

¶Αἱ οὖν ἕξεις σκληραὶ.] Durum etsi de tactiliũ qualitatum genere dicitur, hìc tamen ad uoces transfertur ut molli repugnet. Sunt igitur duræ uoces quæ ex calore & duritie, magnáq; instrumentorum capacitate fiunt, quæ grauibus comprehenduntur: ut molles, quæ uocis exilitatem, instrumentorum tenuitatem, mollitudinem & angustiam significant. Quemadmodum uerò, illud in uiris, ita hoc in mulieribus aut euiratis deprehenditur. Quòd autem scribitur τῆτ' ἔχεσιν, obscurum est an asperitatem in duris uocibus requirat, ut quæ uoces duræ dicuntur, ex aspredine contingãt. Quod etsi uerùm est, potest tamen anni tempus quo grassati sunt hi morbi, in quibusdam naturis circumscribi, ut intelligas eos demum plurimùm conflictatos, qui subasperas & duras uoces habuerint, quales in uiris insunt. Quæ cùm ex spirituum & caloris copia contingant, plurimam subesse calidam & humidam materiam necesse erat, ut temporis humentis & calidi accessione, magna putrilaginis soboles concitaretur. Mulieres uerò & frigidiores naturas, quibus sunt molles & exiles uoces, parum huic noxiæ affines fuisse scribit, quod optima cautione, hoc est frigidiore innato temperamento sese ab aëris iniuria uindicarent. Si quæ uerò in hos morbos decidèrent, ut ijs contingebat quæ paulò calentio-

calentiore & humentiore sanguine abundabant, eæ ob uirium defectum præsens subibant discrimen, atq; uix leuabantur. Atq; id est quod scribitur, αἱ δὲ μαλθακῇσι ἧσσον βραδύτεραι ἐς ἀμφοτερίλιν ἢ χρηστὸν, ἢ ἀρχαίην φύσιν. Priorem enim naturam eam intelligit, quam prius enumerauerat in uocibus subasperis & duris. Quæ si uitio aut humorum confluxu uias constringente, in molles transibant, iam desciscebant à genuina illa natura, & periculo magis erant obnoxiæ. Atq; adeò ἀρχαίῃ φύσιν sæpe uocat Hippocr. primã illam & genuinam naturam, quæ ex recessu in ea quæ præter naturam sunt, uelut ex repugnantia quadam, intelligitur, ut uidere est ex his Hippocr. uerbis quæ prius aperuimus. ἀλλὰ ἧσσον τῆς ἀρχαίης φύσιος ἢ τὰ ἐναντία ῥέποντα. Porrò hoc in loco uariant nostri codices. unus enim ex recentioribus pro τῆσι ἔχουσιν, ταῦτ' ἔχουσιν legit, & illud αἱ δὲ μαλθακῇσι, εἶσι δὲ scribit. Alter uerò, ἧσι δὲ.

¶ Καὶ τὰ ἀπὸ τῶν διαιτέων μακροκέφαλα.] Ex præcipuis corporis partibus tota temperies facilè æstimatur, & uniuersa σημειώσεως doctrina, ex partium delineatione ad uniuersalem naturæ notionem progreditur. Sic non insolenter Hippocrates ex cerebro proprias corporis affectiones elicit, quòd huius proba efformatio & naturæ conueniens, tanquàm probè iacta funda-

menta, solidam corporis molem stabiliat & firmet. τὸ γὰρ αἷμα τὸ (ut inquit Galen.) ὃ διαπλάσσουσαν τὰ κατὰ τὴν κεφαλὴν ὄντα πολλάκις καὶ σύγχυσις, καὶ τὴν φυτικὴν δύναμιν ἐν κεφαλῇ ἐξασθενῆσαι, καὶ τὴν φυσικήν τε καὶ ἀναπνευστικὴν ἀνομαλομερῆ, ἐν ᾗ πᾶσαι τὰ ἁπλᾶ μόρια τὴν ἀδιάρρηκτον τάξιν φυλάττειν, σύλογον ὑπάρχειν σύνεσις δὲ ἀρχῆς ἰσχυρᾶς. καὶ δὴ τῷ τοιούτῳ ζώῳ τὰ οἷον θηρία τὸ παντὸς σώματος ἀναγκαῖον εἶναι γενναῖα. Quod item facti tauit Hippocr. libro sexto Epidem. id rursus hoc loco monet, ut ex cerebri, capitis, ceruicis circumscriptione totum temperamentum inuestigemus. Cæterum oblonga capita, quòd capitis rotunditatem & cœlum (ut cum Plinio loquar) labefactent, uitio sunt, quia in hac elongatione capacitas non insit libera, quæ uentriculos cerebri & motionis uitalis officinam sua libertate defraudet. Vt nec thoracem satis est prælongum esse, nisi & amplitudinem adiungas, quæ libera uiscerum septa & indefatigatas calidi natiui operas liberaliter foueat. Vt uerò non semper crassum caput, sic nec oblongum quidem uitio est, dum nostri opifex, efformatricis operæ robur indicarit, quæ materiæ ubertatem tam appositè elocat, ut in nullo defecta esse uideatur. Quod in φοξαῖς λιφαλαῖς uidere est, quæ ut non omni ex parte uitio uertuntur, sic & in oblon-

Commen. 1. in 6. Epidem.

Sectione 1.

gorum

gorum capitum numero quodammodo inserenda sunt. Tantum uerò abest ut semper damnanda fuerint oblonga capita, ut etiam quibusdam æstimationis & generositatis locũ obtinuerint, ut scribit Hippocr. libro qui uulgò περὶ ἀέρων, ὑδάτων, τόπων, inscribitur, ex Galen. uerò sententia περὶ οἰκήσιων καὶ ὑδάτων καὶ ὡρῶν καὶ χωρῶν inscribi debet. Hippocratis de Macrocephalis uerba sunt, αἱ γὰρ ὧραι αἱ μεταλλάσσουσαι τῆς μορφῆς τὴν φύσιν, εἰσὶ διάφοροι, ὧν δὲ διάφοροι ἐῶσι μετὰ σφῶν αὐτέων, διάφοραι καὶ πλέονες γίνονται τοῖς ἄλλοισιν· καὶ ὁκόσα μὲν ὀλίγον διαφέρει τῶν ἰδνόων, παραλείπω· ὁκόσα δὲ μεγάλα ἢ φύσει ἢ νόμῳ, ἀρίω περὶ αὐτῶν ὡς ἔχει. καὶ πρῶτον περὶ τῶν μακροκεφάλων. τούτων γὰρ ὅπως ἔστιν ἄλλο ἰδνῶ ὁμοίως τὰς κεφαλὰς ἔχον ὀλίγον. τὴν μὲν γὰρ ἀρχὴν, ὁ νόμῳ αὐτιώτατῳ ἐγένετο τὸ μέγεθος τῆς κεφαλῆς. νῦν δὲ καὶ ἡ φύσις συμβάλλεται τῷ νόμῳ τοὺς γὰρ μακροτάτην ἐχοντας τὴν κεφαλὴν γενναιοτάτους ἡγέονται. Porrò quod hîc additur ab Hippocrate, ἀπὸ τῶν διαυτέων, cautionem significat adhibendam in naturarum dignotione, ut innatas & geminas ab assumptis & acquisititijs secernamus. Quædam enim capita naturali efformatione oblonga sunt, quædam etiam industria & consultò, idq; ex consuetudine, ut eodem quoque libro scribit Hippocrates, ἔχει δὲ περὶ νόμου ὧδε, τὸ παιδίον ἐπεὰν

ται γένηται, τάχιστα τὴν ἰσχάλεω αὐτὸς ἔτι ἀσκαλῆ ἐόσαν μελαχρῶ ἐόντος, ἀναπλήσασθαι τῇσι χοιρσίν, καὶ ἀναγκάζεσθαι ὀξὺ τὸ μῆκος αὔξεσθαι, διεσμάτι προσφόρους, καὶ τιχνύματα ἐὐτυπέα, ὑφ' ὧν τὸ μὲν σφαιροειδὲς τῆς ἰσχάλεω ἰσκεῖται, τὸ δὲ μῆκος αὔξεται. αὐτοὶ τὴν ἀρχὴν ὁ νόμος κατεσκεύασατο, ὥστε τοιαύτην τὴν φύσιν γένεσθαι. τὸ δὲ χρόνῳ προϊόντος, εἰ φύσει ἐγένετο, ὥστε τὸν νόμον μηκέτι ἀναγκάζειν. ὁ γὰρ γόνος πανταχόθεν ἔρχεται, ἀπὸ τε τῶν ὑγιηρῶν ὑγιηρὸς τῷ σώματος, ἀπό τε τῶν νοσηρῶν νοσηρός. εἰ οὖν γίγνονται ἐκ τῶν φαλακρῶν φαλακροί, καὶ ἐκ γλαυκῶν γλαυκοί, καὶ ἐκ διεγραμμένων, γριβλοί, ὡς ἔλεγε τὸ πλῆθος, καὶ περὶ τὰς ἄλλας μορφὰς ὁ αὐτὸς λόγος, τί κωλύει καὶ ἐκ μακροκεφάλου μακροκέφαλον γίγνεσθαι. νῦν δὲ ὁμοίως ὂν ἔτι γίγνονται ὡς πρότερον. ὁ γὰρ νόμος ὂν ἔτι ἰσχύει, διὰ τὴν ἀμέλειαν τῶν ἀνθρώπων. περὶ μὲν οὖν τούτων ἅτις μοι δοκεῖ. Porrò capitis conformationi, ceruicis quoq; æstimationē iungit, quòd dorsalis medulla ex cerebro tanquā caudex neruorum propaginem fruticans, originem sumat. Illinc enim ex corporis firmitate & robore certißimum iudicium sumpseris, cùm motus & totius corporis actio in neruos redundet. Quo fit ut capitis celaturam, ceruicis & reliquarum partium forma consequatur. Vnde ab Hippoc. scriptum est, οἱ φοξοὶ οἱ μὲν μεσηφάγχεσι ἰσχυροί, Bene enim constitutum caput, ceruicis latitudo

Lib. 6. Epid.

titudo & torositas sequitur. Paruũ uerò, uertebrarum tenuitas, oblongum, ceruicis longitudo. Ex quibus quænam sint neruorum & totius molis uires facilè conijcias. Oblongam autem ceruicem, quòd neruorum coarctationem & tenuitatem, ideoq; debilitatem significet, uitio uerti satis indicat amplæ & breuis ceruicis bonitas, qua torosos commendamus, ut robustos & firmos, & Galen. scribit lib. 6. Epidem. ubi λιρατοβραύχενδς & μακραύχενδς interpretatur. λιρατὸς μὲν αὐχὼν ὁ ἰσχυρὸς ὀνομάζεται, διὰ σκληρότητα καὶ μέγεθος ὀγκων τοιοῦτος γινόμενος τὸ πάχος. ὅτως δ' ἔχουσι καὶ οἱ πορικὰ μέρη τοῖς ὀγκοις μῦδός τι καὶ τένοντδς, καὶ σιώδεσμοι. μακροὶ δ' αὐχένες, οὐχ ὅτως εὐαρεστ μέσοις γίγνονται, ἀλλὰ καὶ μοχθηροὶ τὸ πάχος ἅσὶ παραπλησίως τῷ σχοίνῳ καὶ μακρῷ θώρακι, καὶ γὰρ καὶ τοῦτον εὐρεῖαν ἔναι προσῆκον, ὁ πλατὺν μόνον, ἢ μακρόν. Quin etiam uulgò hebetes, stupidos, molles, et ad quæuis munia ineptos, longa spina infamamus, ex ceruice ingenium æstimantes, quemadmodum etiam diuus Paulus Iudæos σκληραύχενας uocauit. Porrò in capitis æstimatione ceruicis conformationem considerandam esse, quod hîc & lib. 6. Epidem. scribit Galenus, dum laudabilem capitis figuram describit, ex qua in cetera facilè deducaris licet. Eius uerba sunt, ὁ μὲν οὖν μικρὰ λιφαλὸς μοχθηρᾶς ἐγκεφάλε καλασκευῆς ἴδιον σημεῖον, ἀλλ' ὁ

Comment. 1.

ἢ διὰ ῥάμβου ἐγένετο ἡ ἐγχειρίσις δυνάμεως, ὕλῃ χρηστῇ τινι, καὶ πολλῇ δημιουργήσης, ἀγαθὸν σημεῖον. εἰ δὲ διὰ τὸ μάνης ἡ ὕλης τὸ πλῆθος, οὐκ ἀγαθόν. διορισέον οὖν αὐτὰ, τῷ τε σχήματι, καὶ τοῖς ἀπ' αὐτοῦ πεφυκόσι τῷ σχήματι μὲν, εἰ εὔρυθμος, ἀεὶ γὰρ ἀγαθὸν τοῦτο σημεῖον. τοῖς δὲ ἀπ' αὐτοῦ πεφυκόσιν, εἰ πρατὺ χύλου τί ἐστιν, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐξοῖς ἄρτια διάκειται. καὶ εἰ τὸ νευρῶδες αὐτῷ σύμμετρον, εὐτραφές τί ἐστιν καὶ εὔτονον. εἰκαῖον δὲ σχῆμα ἰνφαλοῦς, ὥσπερ ἂν εἰ νοήσαις σφαῖραν ἀπειβοῦ κυρίου, κατέχεσθαι ἀτρέμα πεπιλημένου, ἀνάγκη γὰρ τῆς τοιαύτης, λυπρότερα μὲν ἢ κατὰ σφαῖραν γεγίσθαι, τάττε ὀπισθίων, καὶ τὰ ἐμπροσθίων, εὐθύτερα δὲ τὰ κατέχεσθαι. At uerò quia ad capitis commendationem sequitur ceruicis & totius neruosi generis delineatio, ex quibus tanquàm ex uero specimine possis rem totam æstimare: maxima adhibenda est diligentia, ut posticum, cerebrum & cerebellum ipsum consideres, & quænam huius forma sit maximè commendabilis, & quænam eminentia non sit explodenda, intelligas. Inde enim tanquàm à radice dorsalis medulla uelut caudex erumpit, quæ in uniuersum corpus diuersos stolones emittit. Huius te cautionis admonet Galenus libro sexto Epidemio. ἐπεὶ τοίνυν ἤτοι διὰ τὴν εὔλειαν ὀστέων τῶν ἐδοχῶν, ἢ διὰ τὴν ἐπάξησιν αἱ φοξαὶ γίνονται ἰνφαλαὶ, πρῶτον μὲν σὶ χρὴ προσέχειν

Commen.

προσίχειν τὸν νοῦν, πότερον αὐξηθείσης ἢ μειωθείσης τῆς ὀβοχῆς, ἡ φοξότης ἰγσύνετο. μιμπτὸν γὰρ ἀεὶ τὸ μειωθείσης. ἀ μιμπτὸν δ' ἀεὶ, τὸ προαυξηθείσης, ἀλλὰ σωιπισκέπτεσθαι χρὴ τλωικαῦτα, πρῶτον μὲν τλὼ ὀυσχημοσύνλω τῆς ἰπαυξήσεως. αἱ γὰρ ἀπριπεῖς ἰπαυξήσεις εἰσί μοχθηραὶ. δεύτερον δὲ, πότερον ἡ κατ' ἰνίον ὀβοχὴ τῆς λιφαλῆς αὐτῆς γίγονε μάλλων, ἢ τὸ κατὰ πρόσωπον μέρος κῦξηται, βέλτιον εἶναι νομίζοντα αὐξηθῆναι τλὼ κατ' ἰνίον. αὐτίκα γὰρ ὕτε λυσιτάτη τῶν λοιλιῶν ὀβὴ τὸ ἰγκιφάλε, κὴ ἡ τῶν νευτικῶν μύλων ῥίζωσις. ἅτε λαθρίης σκοπᾶν τὸν αὐχένα, πότερον ἀσθενὴς ἢ ῥωμαλέος ὄνιμ. ἰὰμ γὰρ ἥτ' ὀβοχὴ μητ' ἀσχήμων ἦ, μηδ' ὑπερβαλλόντως μεγάλη, γγναῖόν τι αὐτῶν ἰκδέχεται τράχηλος, ἀποδέχου τλὼ φοξότητα τῆς τοιαύτης λιφαλῆς. ἰσχυροὺς γὰρ εὑρήσεις τούτες, τάτ' ἄλλα λᾶν τοῖς ὀσοῖς. Idem quoque in Arte parua, εἰ δ' ἡ κατ' ἰνίον ὀβοχὴ μειωθείη τινί, σωιπισκέπτε τάτι νοῦσε κὴ τὸν αὐχένα σὼ τοῖς ἄλλοις ὀσοῖς. κατὰ φύσιν μὲν γὰρ ἰχόντων, ἐυδρείᾳ τῆς ὕλης ἀ δυνάμεως ἀρρωστίᾳ τοιῦτος ἰγίνετο. φαυλοτέρων δ' ὑπαρχόντων, ἀσθενὴς ἡ ἀρχή. τὰ πολλὰ δὲ ταῖς κατ' ἰνίον σκλείαις, ἀσθένεια τῶν ἐμμελέων ἕπεται, κὴ σπανίον πάνυ τὸ μὴ τοιοῦτον. κὴ τλὼ φοξοτέραν δὲ κατ' ἰνίον ὠθισκέπτε λιφαλλὼ, ἀφ' αὑτῶς τῶς ἐφ' ὅλης αὐτῆς μεγάλης γγνομένης διορεισμοῖς. ὡς τὰ πολλὰ δὲ καὶ ταῦθα σὼ εὐρύθμῳ τῷ σχήματι γγνομένης τ' παρεγκιφαλίδος, ἀγαθὸν σκε

μέσον, λὼ οἵνιοι τ̃ ἰατρῶν ἐπίθιον ἐγκέφαλον ὀνομάτσιν. Ex his igitur Galeni uerbis, capitis probam aut uitiatam figuram, & eam quæ est capitis ad ceruicem habitudinem, quiuis intelligere poterit. Quæ ideo adduximus, quod Hippocrates in naturarum temperie capitis & ceruicis meminerit, ut coniunctam cum Hippocrate doctrina Galeni assensionem ostenderemus. Porrò quod addit ἀπὸ τῶν ἰδιοκινησίων eiusdem est notæ, ac cætera quæ asciitiam naturam significant. Est enim ἰδιοκίνησις, ex eodem ferè genere quod Hippocratis libro περὶ ἄρθρ. λύσιν aut λύσωμα uocat. Nos eas quæ in pronum fiunt inflexiones, uertimus, non inclinationes simpliciter, quod illud aph. 26. lib. 3. σπονδύλου τὸ κατὰ τὸ ἰνίον ἔσω ὄσιας, inclinationes, Celsus uerterit. At uerò quæ ex eiusmodi assuetudine uitia fiunt, congenitis malitia cedunt: quod etiam in reliquis temperamentorum notis maximè uidendum est, ut scribit Galen. lib. de Temp. ἰδιοκίνητοι γὰρ φύσεις εἰσὶ τὰ ἤθη.

Cap. 1. lib. 2.

Lib. 2.

¶ Καὶ τ̃ φλεβῶν ἡ σύγκρισις.] Hic locus in tota ὑγιάσεων διαγνώσει admodũ est celebris. Ex uasorũ enim habitudine & totius solidi eminentia, facile est de hominis ingenio statuere. Cùm igitur sanguis ipse, in quo maxima est uitalitatis portio, per uenas uelut per riuos, in totum corpus ad natu-

naturalis auiditatis sensum effluat: necesse est ex uasorum capacitate aut angustia, illius copiam & efficaciam æstimari. Quibus igitur sua copia sanguis & magna spirituum efferuescentia uenas inflat, hi ab Hippocr. ἐπίφλοιβοι dicuntur, quod φλοιὸς διαφανίας habeant, ut idem interpretatur lib. 6. Epide. Atq; eos ὀξυδυμοτέρους esse censet, naturam totam ex uenarum tumore dijudicans. Calentiorem enim temperiem in magna calidi inauctione non temerè fieri iudicandum est, atq; inde ampliores uenas, cùm calidi sit uelut propria actio, ampliatio et intumescentia. Quod aperte testatur Galen. lib. de temp. his uerbis, διαλασκάλ& δὴ καὶ τούτων τῶν γνωρισμάτων ὥσπερ οὖν καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ὁ δαυμάσι& Ἱπποκράτης, ὅσοι μὲν γὰρ σὺρυτέρας ἴσχουσι τὰς φλέβας, θερμοτέραν φύσει, ὅσοι δὲ στενοτέρας, ψυχροτέρους. τὸ θερμὸν γὰρ ἔργον αὐξῆσαί τε καὶ διαφυσῆσαι τούτους, ὡς σὺλόγως εἰς ταυτὸν, ὡς τὸ πολὺ, συμβέβηκε στενότητι μὲν φλεβῶν, ἕξει πιμελώδεί τε καὶ παχυτέρᾳ, λιπαρότητι δ' ἕξι& σὺρυτέρᾳ φλεβῶν. Quæ causa est ut hi ferè demũ sint graciles aut σὺσαρκ& non πιμελώδεις & obesi, quibus uenarum tumor apparet. Quod calidi continuam eius quæ in sanguine est dulcedinis depastionem significat. Quæ omnia in obesis & angustiorum uasorum naturis secus eueniunt, ut scribit Galen. ὅσον σὺ ἅιματι πῖον τί ὄντι καὶ λιῶφον, καὶ

Sectione 5.

Libro 2.

λιπτὸν, ἐν μὲν τοῖς θερμοτέροις σώμασι. τροφὴ γίνεται τοῦτο τῷ θερμῷ, κατὰ δὲ τὰ ψυχρότερα διασώζεται. καὶ τῶν φλεβῶν ἔχει διπλόμενον, ἐπειδὴν μὲν ψυχροῖς περιπίπτῃ μορίοις, οἷόπερ οἱ ὑμένες εἰσὶν, ἐκείνοις περιπήγνυται. κατὰ δὲ τὰ φύσει θερμότερα μόρια, τοιαῦτα δ' ἐστὶ διπλοῦτι τὰ σαρκώδη, διαπαντᾶται τι πρὸς τὸ θερμὸν καὶ διαφορεῖται, πολὺ δ' ἧττόν τι πρὸς τῷ ψυχροτέρῳ τῆς ἰκμάδος, ἔτι καὶ τὸ τῆς διαύτης ἀταλαίπωρον ὑδατῶδές τι καὶ αὐτοῖς τοῖς σαρκώδεσι μορίοις, πιμελῶν. ὅτῳ τοι μὴ τὰ φλοιώδοντα ζῷα πολλάκις εὑρίσκεται πιμελωδέστερα. καὶ χωλαίνεις ἀνδρῶν, ὅτι καὶ τῇ ἰκμάδι ψυχρότερον ἀεὶ ῥέουσι τὸ θῆλυ, καὶ οἰκεῖα τὰ πολλά. Cæterò quod hîc ſcribitur ab Hippocr. gracilibus amplam eſſe uenarũ capacitatem, obeſis uerò anguſtam, multis locis conſentit cum Galeni doctrina, præcipuè lib. de Temp. & Commen. in Aph. 44. lib. 2. ἄλλο ἐστὸν σύσαρκον φῦσαι τοιῦτοι σύμμικτον, ὥστε μήτε παχὺ εἶναι μήτ' ἰσχνὸν, ὅταν γὰρ ἄμφω δυνατὸν καὶ ἐς μακρὸν ἀφικνεῖσθαι γῆρας. εἰσὶ δ' ὑποβάλλει τὸ σύμμικτον, ἀμείνων μὲν ἡ ἰσχνότης, μοχθηρὰ δὲ ἡ εἰς πάχος ὑποβολή. ἰσχναὶ γάρ εἰσι τούτων αἱ ἀρτηρίαι καὶ αἱ φλέβες, ἧς διὰ τοῦτο καὶ αἷμα, καὶ πνεῦμα παντελῶς ὀλίγον ἔχουσιν, ὥστ' ἐπειδὰν προέχωνται κατὰ τὴν ἡλικίαν, τάχιστα αὐτοῖς ὑπὸ μικρᾶς πρόφασις ἡ ἔμφυτος θερμασία διαφθείρεται. οἱ δ' ἰσχνοὶ ταύτῃ μὲν ἐπιτηδειότεροι τῷ δὲ διαπνεῖσθαι τὰ λύσια μόρια μικρὸν ἔχοντος

δὲν ἔχοντ& πρόβλημα, πρὸς τῶν ἔξωθεν αἰτίων ἑτοίμως βλάπτονται. ὅσοι μέντοι φύσει μὴ ὗσαν σύμμετροι, διαίτῃ δ' ἀργοτέρᾳ χρησάμενοι, παχεῖς ἐγένοντο. τούτοις ἐὰ μὴ σφηνὸς μὴ πιμελῆς ἐπιτρέφῃ πλῆθ&, ἀλλ' ὑγιεῖα αὐτὴ φλέβας ἀσὶ μὴ αἱ αἱτησίαι, μὴ διὰ τοῦτο μείονα ἔχουσι τῶν ἐμφύτων θρμασίαν. Quem quidem locum integrum apposuimus, quòd mirè huic loco quadret, genuinam naturam ab externa et assumptitia distinguens. Idem quoq; lib. 6. Epidem. in gracilibus sanguinis copiam inesse probat, ubi de muliere extenuata agit, cui propter menstruæ purgationis suppreßionem, tribus diebus plus quàm tres sanguinis libras eduxit. Et paulò pòst ubi φλέβας διαφανέας interpretatur. Plinius quoq; obesis minus copiosum sanguinem esse scribit, quoniam absumatur pingui. Quod & scribit Celsus libro secundo: Interest (inquit) inter copus ualens & obesum, inter tenue & infirmum. Tenuioribus magis sanguis, plenioribus magis caro abundat. facilius itaq; illi detractionem eiusmodi sustinent, celeriusq; ea, si nimium pinguis est aliquis, affligitur. Quibus efficitur ut ex his notis facilè in naturæ cognitionem deducamur, & pro sanguinis portione & affectione, animantis æstimemus ingeniũ. Animaliũ enim fortiora quibus sanguis crassior, sapientior quibus tenuior, timidiora quibus

Commen. 5.

Li. 11. cap. 38.

Cap. 10.

quibus minimus, at quibus nullus hebetia. Quibus uerò multus & pinguis iracunda. Item gracile corpus infirmum, obesum hebes est, ut scribit Celsus ex Hippocrate.

¶Καὶ ἀπὸ τ̃ ἐναντίων.] Cornarius ad ea quæ præcedunt, retulit, & ijs adiunxit. Nos nihil immutamus & sequentibus apponimus, ut τ̃ σύστυτι βραχύτητι καὶ λιπαρότητι φλιβῶν opponatur, atq; de uasorum amplitudine intelligatur, quæ cum ijs pugnantes habet causas.

¶Οἱ δὲ πίονδε.] πίονδε dicuntur obesi & præ pingues, quos alibi Hippocr. παχέας σφόδρα uocat. Est autem πῖον quæ in sanguine est dulcedo, ex qua alimur & deperditas naturæ uires refici mus, continuam calidi depastionem perpessa: alimenti benigna illa & succulenta portio quæ partibus nutriendis agglutinatur & in sanguine innatat. Calidis uerò naturis adustione in amaritiem uertitur, frigidis congelatione condensatur in pinguitudinem, ut satis apparet ex loco superiore, annotatione à nobis adducto, ex lib. 2. de Temper. & ex Hippocr. lib. 6. Epidem. τὸ χολῶδες ἀπὸ πίονος. Et rursus οἷσι τὸ μὲν πῖον χολῆ ξανθὴ. Est igitur πῖον illud pingue & dulce quod in bilem uertitur in calidis naturis, ut scribit Gal. πίονα ἀκριβέον ὃ μόνον τὸ λιπαρὸν, ἀλλὰ καὶ τὸ γλυκύ, καὶ ὅλως τὸ ἐν τοῖς ὑγροῖς φύσιν ὑγρόν, μόνοι γὰρ οἱ παρὰ φύσιν

πῖον.

Sectione 5.

Sectione 6.

Commen. 5. in lib. 6. Epide.

φύσιν διακείμενοι, πικροῖς καὶ στυφνοῖς, καὶ ὀξώδεσιν ἐδίσμασι χαίρουσιν. ἢ ἢ διατὰ φύσιν ἔχοντες ἢ ἀπειρίαν ἔτι, τάτε λιπαρὰ καὶ τὰ γλυκέα, καὶ τὰ γε μικλιμίαν ἔχοντα ἰσχυρὰν ποιότητα, μηδ' ἡδονῆς προσφέρονται, παύτ' οὖν τὰ τοιαῦτα τὸ πίον ὄγκον σὺ προφῇ, καὶ διὰ τοῦτο καὶ πίονα ἄρτους, καὶ λιπαρὰν χύραν ἐρήκασι πολλοὶ τ παλαιῶν, διάφορον σὺ δεικνύμενοι διὰ τῶν προσηγορίων τούτων ὑπάρχειν αὐτὴν τ ὑγιαίνουσιν ἡμῖν ἀμέμπτως ἐθιομένων λαφπῶν. Commen. 6.

Quod repetit scribens, ὅτι τὸ πίον ἢ μόνον ἐπὶ τῶν λιπαρῶν καὶ πιμελώδες εἰρῆσθαι χρὴ νομίζειν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ γλυκὺ & παντὸς, ὡς προσλαμβάνεσθαι τῷ λόγῳ, καὶ τὸ μέλι καὶ τὸ σίραιον, ὅπερ ἕψημα καλοῦσιν οἱ ἀπὸ τῆς ὑπερφίας Ἀσίαν ἄλλοι δυσ.

¶ Καὶ σὺ τοῖσιν λιμαγχικοῖσιν αἱ μετριότητος.] Μετριότητα habilitatem naturæ & aptitudinem ad ferendam inediam uocat. Qui enim angustas uenas habent propter alimenti defectum, non sine periculo famem tolerant. Quibus uerò ex uasorum capacitate liberalis alimenti copia suppeditat, ijs longa cibi mora minimum obest. Atq; adeò ex uasorum capacitate famis tolerantiam spectari uult. Hanc μετριότητα moderationem uocat Celsus, dum scribit initia morborum primùm famem sitimq; desiderant, ipsi deinde morbi moderationem, ut neq; aliud quàm expedit, neq; eius ipsius nimium sumatur. Hunc porrò locum sic interpretatus, Cap. 16. lib. 2.

Lib. 2. de Temperamen.

pretatur Galenus. εἰσὶ ἄματις εἰν πιμελώδης τε καὶ παχὺς, καὶ τὰς φλέβας εὐρείας ἔχει, ἀλλ' ὅτ' ἂν φύσει πιμελώδης ἐγένετο. ὥσπερ εἰ καὶ σφυρὰς μὲν ἔχει τὰς φλέβας, εἰν δ' ἰσχνὸς, ἀλλ' ὅτ' ἂν ἐξ αὐάγκης φύσει τοιοῦτ'. ἐμοὶ μὲν τοῖσι λιμαγχνικοῖσι, φησὶ, τὰς μυρίότητας ἀπὸ τετίων σκεπτέον, τῆς τῶν ἐγγείων σὺν τῷ ἀκολούθῳ καὶ σφύτητ', ἀ τῆς ἄλλης ἕξεως ὅλ' τ' σώματ'. οἱ μὲν γὰρ σφυρὰς ἔχοντες τὰς φλέβας, ὀλίγαι μοίτι ἀσὶ, καὶ μακρὰς ἀσιτίας ἀ φέρουσιν. ὅσοις δ' σὺν ἕξει καὶ πλῆθ' ἄματ', τούτοις σύνεσι, καὶ χωρὶς βλάβης ἀσιτῆσαι. Qui locus me impulit, ut Galeni lectionem sequerer, & illud ἀπὸ τετίων σκεπτέον superioribus iungerem. Dicuntur autem Hippocrati λιμαγχικοὶ, qui summam inediam ferunt, uelut qui fame necantur, quos λιλιμαγχνμελίους uocat, eos significans qui λιμοκτονίᾳ torquentur. Est autem λιμοκτονία Hippocrati ἡ παντελὴς ἀσιτία, quæ & λιμαγχία dicitur. Qua dictione utitur Rufus ἐν τῷ περὶ τῶν ἐν νεφροῖς παθῶν, scribens. ἀ μὲν εἰς ἅπαν αἱ λιμαγχίαι τούτοις συμφέρουσιν, ὥσπερ τὰς ἄλλας φλεγμονὰς, ἀλλά τι καὶ προσαρτέον, φυλάσσοντα τὸν πυρετὸν ὅπως τὴν ψαλῶσι, καὶ ὅπως ἐπτείνουσιν. Pluribus tibi hac de re satisfactum cupimus in nostra Œconomia.

Prorrh. 2. & lib. de Arte.

Lib. de rat. uict.

¶ Αἱ προαυξήσεις.] Hæ sunt τῆς ἀδηλότητος φύσεως καὶ κατ' ἰδ' (ut loquitur Galen.) notæ, quæ nō minus quàm genuinæ et primæ uidendæ sunt.

Multè

Multi enim à natura uitiosam adepti habitudinẽ ingenio et diligentia postea cõpensarũt: ut cõtrà multi felices naturæ dotes socordi uita et ignauia labefactarunt. Crassis igitur et corpulentis succulẽta carnea moles, quibusdã etiã pinguitudo augetur, pro instituta uictus ratione, atq; ita alterũ alteri cædit, pro qualitatũ ex quibus promouentur habitudine. Quibusdã etiam utrunq; incrementa suscipit. Quæ facilè intelliges ex Gal. li. de Tẽp. 2.

¶ Καὶ διασφάξις] Διάσφαξις uel διασφαγὴ interstitium aut interscißionem, distantiam & intercapedinem significat. Hìc igitur διάσφαξις φλεβῶν communem uenarum inter se distantiam & diuortium significat, quod in corpore uenoso & gracili facilè apparet, in corpulento aut obeso ægerrimè, non secus ac in mollibus. Atq; ex huiusmodi affectione reliquum corpus æstimes licet, dum confluentis sanguinis copiam ex riuorum frequentia dijudicabis, & (ut inquit Celsus) uis corporis melius ex uenis quàm ex ipsa specie æstimatur. Certum est autem quibusdam numerosiores esse uenas pro cuiusque proprietate, dum tamen à naturæ scopo nihil in primarum uenarũ diductione aberret. Atq; ex hac uenarũ intercapedine, licet de corporis corpulentia et carne coniecturam sumere, quæ nihil aliud est quàm uenarum intertextura & plexus.

Διασφάξις.

Cap. 10. lib. 2.

Quod

Quod eleganter scribit Rufus ἐν τῷ περὶ ὀνομασίας τῶν ἀνθρώπου μορίων, his uerbis. σαρξ δὲ τὸ ἐν τοῖς σπλάγχνοις μεταξὺ τῶν ἀγγείων πιπτούσης, ἀλλὰ ὑφῆτις καὶ πλήρωμα τοῦ πλεγματος τῶν ἀγγείων, ὡς μὲν τὰ κοινὰ μεταξὺ ἢ καὶ τῶν μυῶν ἰνώδης, καὶ σφιρὰ, καὶ ἐπὶ τοῖς ἕλκεσι καὶ τοῖς ποιλώμασι τῶν ὀστῶν αὖξει καὶ γινομένη. Aliud uerò quiddam sonat διάσφυξις. lib. περὶ προφῆς, cùm scripsit, αἱ τῶν φλεβῶν διάσφυξις.

HIPPOCR.

Αἱ δὲ ἔξω ῥήξιες, αἱ μὲν πολλὰ ἕλκεα τὰ πλεῖστα ἀσινέα τοπικαυτικά, αἱ δὲ σμικρὸν αὔξουσαι τοῦ ὀμφαλοῦ καὶ λειχῆνα. ὀδυνώδεες αὗται καὶ ἀσώδεες, καὶ κοπρίγμενοι, οἷον καὶ ὁ πιτυακὸς, γίνονται δὲ αὗται ἢ ἀπὸ πληγῆς, ἢ ἀπόσεως, ἢ ἐμπυήσεως ἑτέρης. οἷσι δὲ μεταξὺ τοῦ ἔντερου καὶ τοῦ ἑλέγματος ἐμφυσᾶται, καὶ ὁ καθίσταται, ὁ δὲ τῶν χοιρῶν οἷον ὁ πολυχλώριον, τό, τε ἐκ λευκοχροίης, ὅτι ἀπὸ τοῦ ἥπατος παῦ ὁ τοιοῦτον. καὶ ἀπὸ τοιούτου ἡπατικὰ νοσήματα ἐν τοιούτοισι. καὶ ἴκτεροι οἱ ἀπὸ ἥπατος οὐ ὁ ὑπόλευκον, καὶ ὑλατανόμενοι, καὶ οἱ λευκοφλέγματοι. οἱ δὲ ἀπὸ σπληνὸς μελαντεροι, καὶ ὕδρωπες, καὶ οἱ ἴκτεροι, καὶ αἱ λυ-

αἱ δυσελκίαι τῶν ἐκλύσεων, τῶν ὑποφαινομένων, καὶ τὸ δέρμα καταῤῥήγνυται, ἢ τὰ χείλεα, οἷον Ἀντίλοχον καὶ Ἀλδύας, τὸ ἀπὸ τῶν χυμῶν τῶν ἐντὸς σώματος τοῦ ἀλμώδους. ὅτι ὑπὸ τὸ δέρμα μάλιστα καὶ ἀπὸ κεφαλῆς ὅταν ἀπὸ τοῦ πλεύμονος διαθορμαίνεται.

INTERPRETATIO,

QVæ ad imum uentrem rupta fiunt si circa pubem accedunt, ut plurimũ statim sunt indolentia. Quòd si dextram umbilici superiorem partem attingant, dolorem & corporis iactationẽ afferunt, & stercoris per uomitum eductionem, uelut etiam Pittaco accidit. Fiunt autẽ rupta ex plaga aut diruptione, aut alterius assultu. Quibus quod imũ uentrem & cutem intercedit, inflatur nec quiescit, ijs color pallido multo suffunditur, ac uelut ex albido pallescit, quòd eorum omnium in hepate causa sit, atque hepaticis morbis conflictentur. Quinetiam

morbi regij qui ex hepate fiunt, colorem ſubalbidum habent, non ſecus quàm qui ex aquoſo hydrope aut pituita alba periclitantur. Qui uerò ex ſplene fiunt tum morbi regij, tum hydropes nigricantiores ſunt. Sed & in ſubalbidis lenticoloribus ulcera perægrè ad cicatricem ueniunt, ac cutis & labia diffinduntur, quod Antilocho & Aleuæ accidit. Id autem oritur ex ſalſugino ſi corporis humoribus, cùm in cutem à capite, maximè ex pulmone concalefacto, deciderit.

COMMENTARIVS,

ῥῆξις. Αἱ τῶν ἥπατων ῥήξεις.] Ῥῆξις περὶ ῥῆγμα Medicis carnoſæ partis diuulſionẽ ſignificat, ut paſſim teſtatur Galen. in Methodo medendi. Quæ ſit ἐκ βιαίας πληγῆς ἢ ἐκτατώσεως, ἤτιν & ἕλκος ἰσχυρᾶς διαιρέσεως. Hippocrates uerò ex uiolento inſultu, aut plaga, aut diuulſione fieri uult, quod interpretatur Galen. in aph. 22. lib. 6. διαστραμμένου τι περὶ ῥηγνυμένου ἐκτὸς τοῦ σαρκώδους αὐτοῦ μέρους τοῦ μυὸς, γίνεσθαι τὸ ῥῆγμα ſcribens. ἔμπροσθεν autem, imum uentrem uocꝰ, quòd ſignificet

Lib. 4. meth.

Aph. 35. lib. 2 ἔμπροσθεν.

Galeno

Galeno τὸ κάτω χωρίον τ γαστρὸς, ὅσον ὀδὶ μεταξὺ τῶν λαγόνων κὴ τ ὀμφαλοῦ. ὡς εἰς ἡμία ταῦτα διαιρεῖσθαι τὸ σύμπαν, ὑπερεχόν λέγων, τὰ πρὸς τ ὀμφαλὸν, κὴ τὸ ὕδρωψ. Rufus etiam σὺν τῷ πρὸς αὐθρώπως μορίων scribit τὸ ὑπὸ κάτω τ ὀμφαλὸ, ὑπογάστριον κὴ ὕδρωψ. Quæ uerò rupta ad imum uentrẽ fiunt, tutiora esse par est quàm quæ ad superiorẽ umbilici partẽ ascendũt, ubi sunt uiscerũ cõceptacula. Quòd autẽ de stercoris uomitu addit, qui ex tenuioris intestini inflãmatione cõtingere potuit, empirica est collectio Pittaci nomine insignita, quod crebrũ est Hippodum aduersariorũ suorũ fidem, in raro rerũ euentu à peculiari ægroti denominatione emendicat.

¶ Οἷσι τὸ μεταξὺ τ ὕδρ.] Hæ sunt hydropis instãtis notæ, ex quibus morbi periculum præsagias, per totã Hippo. πραγμάτειαν sparsæ. Hîc uerò nõ secus uideas huius morbi fomitẽ, quã cũ in Prog. dicit ἔχοντι δὲ οἱ πλῆσαι ὕδερωπες ἀπὸ τ ἰχωρώνων κὴ ἀσφύων, οἱ δὲ ἀπὸ τ ἥπατος. Meminit enim hîc hydropis qui ex splene cõtrahitur, quẽ etiũ illic omiserat. Quorũ omniũ proprias notas et attributiones, ex prognostico requires. Quibus igitur flatus in imo uentre atq; illius inanitatib. cõceptus est, cum iliorũ dolore: Si hæc neq; remediis, neq; tempori cædant, suspectum hydropẽ faciũt, ut scripsit Hip. ὁκόσοισι τρόφοι κὴ πρὸς ὀμφαλὸν πόνος, κὴ ὀσφύες ἄλγημα μὲν λυόμενον, μύτι ὑπὸ φαρ- Aph. 11. lib. 8

μακέης, μήτ' ἄλλως, εἰς ὕδερσιν ξηρὸν ἰσχύεται. Idem quoq; in Crasis ὑπὸ ὀμφαλὸν πόνος, καὶ ὀσφύος βάρος, φαρμακείη μὲν νοῦμφα, ἐς ὕδερσιν ὠιῶδες ξηρὸν ἀποτιλοῦσα. Et rursus, τοῖσιν ξηροῖσιν ὕδερσιν ὠιώδεσιν προσημαίνουσι. τρόφοι περὶ τὸ λεπτὸν ἐμπίπτοντες ἰλαρὸν.

Cap. 2.

Quæ Hippocratis signa refert Celsus lib. 2. ex quibus hydropem prædicit. Inquit enim, Vbi dolor in imo uentre & coxis est, aqua inter cutẽ instat. Sed hoc morbi genus ab ilibus oriri solet. Idem propositum periculum est his, quibus uoluntas desidendi est, uenter nihil reddit, nisi ægrè & durum, tumor in pedibus est, idemq; modò dextra modò sinistra parte uentris inuicem oritur atque finitur. Sed à iocinore id malum proficisci uidetur. Eiusdem morbi nota est, ubi circa umbilicum inteſtina torquentur (τρόφον Græci nominãt) coxæq; dolores manent, eaq; neq; tempore neq; remedijs soluuntur. Quibus ea quæ in Prognostico et Aphorismis scribuntur, expreßit Celsus. Porrò aquæ intercutem ex iecinoris uitio ortæ, colorem ex subalbido pallidum esse uult, ut ex cæterorum omnium morborum, qui à scopo aberrantem & intra munia subsistentem, sanguinis officinam causantur. Quæ dum floridum sanguinem suo munere destituta operari nequit, seroſum & aqueum alimentum partibus apponit, quod ὑχρολύκους alibi ab Hippocr. uocatos facit. Quin

Quin & album colorem in ictero à pituita attribuit Hippocr. σὺν τῷ τῶν σὺτὸς παθῶν.

¶ Υλαταυόμενοι.] Υλαταυόμενοι uelut aqueſcentes dicuntur, qui in hydropem prompti ſunt, aut qui tenuem & aqueum natura ſanguinem habent, & in idem fere recidunt. ὑλῳώδεις Hippo. & Aretæo dicuntur. Hîc hydropis genus efferre uidetur, quòd leucophlegmatiam, ex pituita alba ſuffuſum affectum, iungat. Eodem ſignificato ὑλαταυόσας mulieres uocauit Hippocr. lib. 6. Epidem. quas (ut ſcribit Gal.) σὺιοι μὴ ἤκουσαν τὰς ἐχόσας ὑπιτηδείως ἀλῶναι τῷ λιαλὰ τὸν ὕδρωπα πάθει, τινὲς δὲ τὰς φύσει λιπαρὸν, καὶ ὑλατῶδις ἐχόσας αἷμα. Leucophlegmatiam autem quandam eſſe hydropis ſobolem, teſtatur Hippocr. libro περὶ παθῶν. γίνεται δὲ ὕδρωψ, καὶ ἀπὸ τοῦ σπλεῶνος ὅταν πυσώσῃ, καὶ ἀπὸ τοῦ ἥπατος, καὶ ἀπὸ τοῦ λευκοῦ φλέγματος, καὶ ἀπὸ ἀνοσγτηρίης καὶ λειγτηρίης. Fuſius autem illius originem & naturam ibidem aperiens inquit, φλέγμα λευκὸν ὅταν ἔχῃ, τὸ σῶμα οἱόν τε παχὺ λευκῷ οἱ λήματι. καὶ τὸ αὐτὸ ὑμενίης, τὸ μὲν λεπτὸν ῥᾷον ἄνω, τὸ δὲ φαυλότερον, καὶ τὸ οἴδημα ἄλλοτε ἄλλη τοῦ σώματος, μᾶλλόν τι καὶ ἐλάσσον γίνεται. τούτῳ φάρμακα διδόναι κάτω, ὑφ' ὧν ὕλης ἡ φλέγμα λαμβάνεται, διαιτᾶν δὲ, σιτίοισι καὶ ποτοῖσι καὶ πόνοισιν, ὑφ' ὧν ξηρότατος ἴσαι καὶ ἰσχνότατος. ἡ δὲ νοῦσος αὕτη γίνεται ἀπὸ φλέγματος, ὅταν τις ἐκ πυρετῶν πολυχρονίων φλέγμα-

Υλαταυόμενοι.

Sectione 1.

πόλυς ὧν ἀκάθαρτος γένηται, ῥέωνταί τι τὸ φλέγμα αὐτὸ αὐτὰ τὰς σάρκας, καὶ λυπότερον μὲν ἐλεὺ τοτὲ ἢ ἄλλως ἢ φλέγματος· ὁ δὲ χρὼς φαίνεται λυπότερος. τὸ γὰρ αἷμα ὑπὸ πολύδους τοῦ φλέγματος, ὑγιαρώτερον γίνεται, καὶ ὅτι καὶ ὁμοίως ἐν αὐτῷ τὸ σύγχυσον, καὶ διὰ τοῦτο λυπότεροί τε φαίνονται καὶ ἰκλίνεται ὑ νόσος φλέγμα λυπόν. ἢν μὲν οὖν θεραπευθῇ ἀρχομένης τῆς νόσου, ὑγιὴς γίνεται. ἢν δὲ μὴ, ὅτε ὕδρωπα μιθίσταται ἡ νόσος, καὶ διέφθειρε τὸν ἄνθρωπον. Celsus quoque leucophlegmatiã secundũ hydropis genus facit.

Cap. 21. lib. 3.

¶ Καὶ αἱ λυσιλκίαι τ' ἐκλύσιων ὑποφανώλικον.] ὑποφανώδεις dicũtur lenticolores, lentem colore referentes, quales sunt ferè omnes lienosi, quibus splen durus & magnus est. Ab impuritate enim illius uisceris ater ille sanguis pallido mixtus & aliquando subalbido, ex nigricante uiridem colorem abundè saturatũ in cutem suffundit. μιλάγχλωροι Aretæo dicuntur. Iis item omnibus ulcera quæ sæpe tibias infestãt ægrè cicatricẽ obducũt, & (ut inquit Celsus) aut omnino nõ saneſcãt, aut certè cicatricẽ uix recipiũt. Quod hîc λυσιλκίαν uocauit, ut ne addam in hydrope ulcera perægrè curari propter continuũ salsæ pruriginis fomitẽ & humentis materiæ copiã, quæ curationis scopum peruertit, quo ulcera resiccari postulant. Quod scripsit Hipp. lib. 6. aph. τοῖσιν ὑδρωπικοῖσι τὰ γινόμενα ἕλκεα ἐν τῷ σώματι ὲ ῥηϊδίως ὑγιάζεται.

Aphoris. 8.

Celsus

Celsus quoq; lib.3.in hydropis ſpeciebus difficilẽ ulcerũ ſanationẽ teſtatur. Cõmunis (inquit) omnium eſt humoris nimia abundantia, ob quã ne ulcera quidem in his ægris facilè ſaneſcunt. Atq; idipſum deſignare uidentur αἱ τῶν ἰκλσύκων τ ὑποφαιωδῶν ἀνσιλκίαι, quæ à ſalſuginoſo corporis humore fouentur, ut eorum cauſam quoq; reddere uideatur. Porrò ulcera lienoſis abundare, ac cutem ipſam diffringi, oris uitia et fœtores ſubeſſe, uidere eſt ex Hipp. ἐν τῷ περὶ παθῶν, dum ſcribit, ὁκόσοι σπλῆνα ἔχουσι μέγαν, ὅσοι μὴ εἰσὶ χολώδεες, ἢν πόχροιόν τι γένονται ἢ ἀκανθίναι ἢ ἀνσώδεες ἐν τ στόματ ἢ λοιοί. Et lib. περὶ τ ἐντὸς παθῶν, πάσχει αὖ ὑπὸ τότε τὸ νοσήματ τάδε. ἡ γαστὴρ φυσᾶται, μετὰ δὲ καὶ ὁ σπλὴν οἰδέει, καὶ σκληρὸς ἔστ. ἢ ὀδόντας ὀξέας ἐμπίπτοισιν ὀδ τὸν σπλῆνα. ἡ δὲ χροιὴ ῥέπει ἢ καὶ ὀχρὴ μέλας, ἰκτερ, σιδηρώδης. ἢ ἐν τ ὠτὸς ἢν πὸν ὄζει. ἢ τὰ ὄλα ἢν πὸν ὄζει. ἢ τὰ ἀπὸ τῶν ὀδόντων ἀρίσκεται. ἢ ἐν τῶν ἐνυμένων ἕλκεα ἐκφύγνυται, ὁκοῖα περ ἰδιοκνήθιες. τὰ δὲ γῖγα λειαίνεται ἢ ἡ λόπ ὀχ ὑποχωρέει. Sic Aretæo lib.1. περὶ χρονίων παθῶν, lienoſi ſunt λαχένη, σιδαλέος, ἰδέῃ ἀπρεπέες, πολυπλκέες πάντῃ, μάλιστα δὲ ὀδ ἐνύμας. τρηχύλας, πελιδνὰς, λοίλας, ῥυπαρὰς, ἀνσαλδέας τὰς ἕλκεα. Celſus uerò uelut Hip. emiſſarius, li.2. hæc expreſsit, inquiẽs: At quibus magni lienes ſunt, his gingiuæ malæ ſunt & os olet, aut ſanguis aliqua parte pro-

Cap.12.

Cap.14.

Cap.7.

rumpit. Quorum si nihil euenit, necesse est in cruribus mala ulcera, & ex his nigræ cicatrices fiant. Cæterò labrorum rimæ, quòd diuersam à reliqua cute naturam habeant, diuturnæ sunt nec facilè coalescunt, magnamq; interiorum uiscerum impuritatem & intemperiem significãt, non secus ac manuum fissuræ & impetigines aut pedum rhagades.

HIPPOCR.

Τας ἀφορμὰς ὁπόθεν ἤρξατο κάμνειν, σκεπτέον, εἴτε κεφαλῆς ὀδύνη, εἴτε ὠτὸς, εἴτε πλευρῆς. σημεῖον δὲ ἐφ' οἷσιν ὀδόντες, καὶ ἐφ' οἷσι βεβῶνες. τὰ γινόμενα ἕλκεα, καὶ ἐρίνοντα πυρετὸς καὶ φύματα. οἷσι ταῦτα μὴ πρόσεστι ἀκρισία. οἷσιν ἐγκαταλέπεται βεβαιότατα ὑποχρονίη καὶ τάχισα. τὰ ὠμὰ διαχωρήματα καὶ ὑγρὰ. λιγχὼν σώρεος ἢν ἐλαίῳ ἐφθὸς ἴσησιν, οἷον τὸ ναυτοπαίδιον καὶ ἡ μυριοχαύνη.

INTERPRETATIO,

VIdendæ sunt causæ ex quibus quis laborare cœperit, siue morbus ex capitis & auris, aut etiã lateris dolore initiũ sumpserit. Quibusdam uerò dentes, quibusdam etiam

tiam glandularum tumores, morbo rum significationem afferunt. Quæ erumpere & febres decernere nata sunt ulcera ac tabernacula, si non affuerint, iudicationem ipsam tollunt. Quibus uerò intrò subsistunt, certissimas & celerrimas morborũ recidiuas afferunt. Milium solidum oleo incoctum, liquidas & crudas deiectiones sistit, ut exẽplo est nautæ puer & Myriochaune.

COMMENTARIVS,

MOrborum significationes, denunciationes & argumenta uidenda esse significat, ut quánam ex parte, aut quánam ex occasione, morbus incœperit, cognoscatur. Sæpe enim ex leuibus initijs magnum excitatur incendium, quod sua mole increscens, demùm spem adimit. Sæpe etiam neglecta occasio præcipitium attulit, dum morborum notas, locorumq; affectorum designationes ueluti uelitares præteriuimus. Considerandum igitur diligenter, quánam ex causa morbum conceperimus, aut quámnam sedem hîc primùm obsidet. Præcipua enim medelæ pars est, affectum locum & morbi occasio-

ἀφορμὴ. nem rimari. ἀφορμὴ autem Hippocrati πρόφασιν
Commen.3. significat, ut ſcribit Gal. lib. 3. Epidem. quæ nil
aliud quàm cauſam manifeſtiſſimã & euidentem
Commen.3. denotat, ut idem ſcribit lib. 1. Epidem. fuſius ue-
Commen. 3. rò lib. 6. Epidem. hãc uocem explicat. Qui locus
à me lubenter adducitur, quòd huius celebratiſſi
mæ ſententiæ mentionem faciat, & ſenſum ape-
riat. ἀφορμὰν δὲ λέγειν ἔοικεν ὁ Ἱπποκράτης, ἢ σχε-
δὸν ἅπασιν οἱ παλαιοὶ πᾶσαν ὕλην πράγματος ἀφ'
ἧς ὁρμὴ γίνεται πρὸς τὰς ἐριξεῖς συνεργείας, εἴτε ἀρχὴν
εἶναι, εἴτε τὸ ἄλλο αἴτιον, εἴτε λύσαι δύναμις ἔστιν, εἴτε χω-
ρίον, εἴτε πίστις, εἴτε πρᾶξις, εἴτε αἴτιον, ἐφ' ὁτιοῦν ἀ-
πλῶς ἄλλο τινὲς δ' οἴονται τοὺς πρωτοπαθοῦντας τόπους
ἄλλων ἀφορμὰς ὀνομάζειν αὐτὸν, ἀποδέικνυσθαί τι ἢ
τοῦτο φασὶν διὰ τῆς δ' τῆ φύσεως. τὰς ἀφορμὰς ὁπόθεν
» ὕρξατο λύεσθαι, σκιαπτέον. ἐπεὶ ἢ τοῦτο τὸ σημαινόμε-
» νον, ὡς πρόσθεν εἶπον, ὅτι τὰ λοιπὰ πολλῶν τοιούτων
λοιπὰ μέρος ἐστί. οἱ μὲν γὰρ ῥήτορες ὧσπερ ἢ οἱ ἰατρικοὶ,
ἢ οἱ φιλόσοφοι, ἀφορμὰς τῶν ἀνθρώπων, συνεργείας εἰρή
κασιν, ὡς αὖ ἢ περὶ τούτων διαλεγόμενοι. μιμησάμενος
δ' ὑφ' Ἱπποκράτους τοῦνομα λοιπὸν ἢ τὰ ἄλλα πολλὰ
τῶν φυσικῶν συνεργούντων ἢ παθῶν, συν οἷς ἅπασι λυσινόμ
ενον τὸ ὁπόθεν ὕρξατο γεγένθαι. νῦν μὲν γὰρ ἔστι τὸ εἰρη-
μένης φύσεως ὁ Ἱπποκράτης ὁπόθεν ὕρξατο λύεσθαι ἐφη.
λύονται δὲ ὡσαύτως λέγεσθαι, ἢ τὸ ὁπόθεν ὕρξατο πολι
τεύεσθαι, πολεμεῖν, ἀρχεσθαι, μάχεσθαι, φιλεῖν ἀλλήλους,
μισεῖν, συμπονεῖν, ἢ παῦν ὁτιοῦν ἄλλα τοιοῦτον. Porrò
hic to-

hic totus locus propter suam celebritatẽ repetitur ab Hipp. lib. 6. Epid. Quod me mouit utiſta à superioribus ſeiungerẽ. Cæterũ quænã morborũ notæ, aut occaſiones ante morbũ, aut etiã in morbo ipſo ſpectãdæ ſint, habes fuſiſſimè apud Celſũ. Sectione 3. Lib. 2. cap. 7.

¶ Καὶ ἐφ' οἷσι βυβῶνες.] Hæc eſt locorum affectorum deſignatio, aut etiam morborum indicatio. βυβῶνες enim etſi de inguinibus Hipp. dicuntur, glandularum tamen inflammationes in genere ſignificant. Quæ cùm oriantur ex humorũ copia & uitio, aut uiſcerũ inflãmatione, aliquando etiam ex ulcere partium uicinarũ & conſenſione quadam cognatarum, morborum ſpecimen edunt, malignorũq; præcipuè, ſi abſq; ulcere & cauſa manifeſta fiant, ut apparet ex Aph. 55. lib. 4. Tunc enim uiſcerum inflammationem aut peſtilentem humorũ corruptionem arguũt. Ideoq; ualde ſuſpecti ſunt hi bubones, ut ſcribit Galen. lib. 1. de diff. feb. Porrò plurimùm facit ad huius loci ſenſum quod ſcribit Hipp. lib. 6. Epid. Cap. 7. Sectione 3. αἱ ἀποφάσιες οἷον βυβῶνες, σημεῖον μὲν τῶν τὰ βλαστήματα τὰ ἐχόντων, ἀταρ καὶ ἄλλων, μάλιστα δὲ περὶ τὰ σπλάγχνα, λακοειδιες δὲ ἔστοι. Hi enim uelut ſtolones quidam & propagines interiorum naturam referunt, atq; adeò malè affectorum uiſcerum indicaturam præbent.

¶ Τὰ γχρόμφα ἕλκια.] Hic locus ad ſignorũ doctrinam

ſtrinam pertinet, quam prius abſoluimus. τῶν enim λειπομένων nomine continentur. Quæ ſuprà damnauit Hippocr. his uerbis, τὰ λεῖσιμα σημεῖα γινόμενα, τὰ αὐτὰ ταῦτα μὴ γινόμενα, λύσιμα. Tubercula uerò & ulcera in diuturnis præſertim febribus iudicationẽ facere ſcribit Hippocr. in Aph. ὁκόσοισι πυρετοὶ μακροὶ, τουτέοισι ἢ φύματα ἢ τὰ ἕρπητα ἢ πόνοι γίνονται. Et rurſus, οἷσι τοῖσι πυρετοῖσιν ἀποφύματα μὴ λυόμενα πρὸς τὰς πρώτας λείσιας, μὴ κακὸν σημαίνει. Quod ſequitur ex genere deficientiũ numeratur, quæ ab Hipp. ἐγκαταλιμπανόμενα dicuntur: partim quidem à nobis iam explicata, partim uerò poſtea dicenda. Hîc uerò ἀκρισίαν ex uetuſtiſſimorum exemplariorũ fide, cum Cornario legimus, non ἀκρησίαν, ut cæteri interpretes lib. 6. Epidem. Quæ dictio uictus intemperantiã ſignificat, ut paulò pòſt ſcribemus, parumq; hîc habet commercij.

Aph. 44. lib. 6 & aph. 65. lib. 7.

Aphoriſm. 51 lib. 4.

Sectione 3.

¶ Τὰ ὠμὰ διαχωρήματα.] Liquidam & humentem aluum milium ſiſtit, quòd frigidam et ualentius ſiccantem naturam nactum ſit, ut ſcribit Hippocr. lib. 2. περὶ διαίτης. λίγχρων χόνδρος, λυβύρνια, ξηρὰ ἠὲ ῥάσιμα μετὰ σύκων ἰσχυρῶν τοῖσι πίνουσιν. αὐτοὶ δὲ οἱ λίγχροι ἑφθοὶ βόφιμοι, ἢ μύτοι διαχωρέουσιν. Gal. uerò lib. 7. de fac. ſimpl. med. idem teſtatur his uerbis λίγχρος ψύχει μὲν κατὰ τὸν πρῶτον τάξιν, ξηραίνει δὲ ἴσως κατὰ τὸν δεύτερον

ἐκλείπει

ἐκλιλυμένῳ, ἢ τὴν λουτέραν ἐκτεταμένῳ. ἔστι δὲ πᾶν καὶ λιπαρὸμενον ἐπ' ὀλίγον. ἐξ οὗ τὸ τοιαύτης συστάσεώς τι καὶ ὑφάσεως, ἰδιόμενον μὲν ὡς ἴδιωμα. παντελῶς ὀλιγόφορον ὂν ἁπάντων σχεδόν τι τῶν σιτηρῶν ἰδιωμάτων. Cæterùm ut me quid omittam, unus ex noſtris codicibus ναυτοπαιδίον legit. Et quòd μυελοχαύη ſcribitur, haud ſcio an ad eam originem referatur, quòd μυελοχαύλω τὴν ὀπὴ μυρίοις χαινομένῳ interpretatur Galen. in dictione μυοχάνη. μυοχάνλω autem fuiſſe peruetuſtam lectionem, ſatis teſtatur quod à Galeno ex Dioſc. ſcribitur in dictione τερμαφάγε. τῆς χασκάσης enim fuiſſe ἰωίδιτον apparet. In Exeget.

FINIS PRIMÆ SECTIONIS.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE MORBIS VVLGARIBVS SECVNDVS.

Anutio Foësio Mediomatrico medico, interprete & enarratore.

ΤΜΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Ην ἡ ἐκκαρδιάλγει, καὶ ὀδὸν ἔχειν καθίσατο. πάλιν ἐς ῥοιᾶς χυλὸν ἀλφίτων ἐπιπάσσασα, καὶ μονοσιτίην ἤρκεσε, καὶ ὀκ αὐξάνει, οἷα τὰ χαρίεντα. αἱ μεταβολαὶ ὠφελέουσιν. ἢν μὴ ἐς πονηρὴν μεταβάλλη, οἷον ἀπὸ φαρμάκων ἐμέουσιν πυρετῶν ἕνεκα. αἱ ἐς ἀκρητέσθρα τελευτᾶν, σῆψιν σημαίνουσιν. οἷον Δεξίππῳ. ἡ δὲ ἔξαψις ἀπὸ ὑγρῆς κοιλίης ὥδλησε. λυσμοὶ δ' ὀκ οἰδίας

ἀπ οἶδα ποσαίη, ὁ πρώσω. ἔσχε δ' ἐπὶ καὶ ἀπόσημα γ' ὑγιεῶνι, ὅπερ μελανθὲν ἀπέπλεινε, μὴ ἡ Στυμφαγοῦο ἐκ παραχῆς ὀλίγη μέρε πολλὰ ἐγόασι, καὶ παιδίο μετάστασιν θήλεος ἀπὸ φθορῆς πεπράμωσεν ὑγιήνασι ὦδισε. Μόσχω λιβῶντι ἰσχυρῶς, ὠδὶ ζοῦ βλεφάρῳ ζοῦ ἄνω ὑριδὴ ἐγένετο πρὸς τὸ ὦρς μᾶλλον, ἐπειτα ἀζελκώθη ἔσω. πέμπτη μὴ ἔκπη ἔσωθεν πύον ἐξέφαγε. τὰ κάτω θερ' ἔλυσε. βοβὼν πρὸ οὗς ἦν. μὴ κάτω ὠδὶ ζοῦ πραχήλῳ κατ' ἴξιν τοῦ ἄνω βοβῶνος.

SECTIO SECVNDA.

MVlier oris uentriculi dolore conflictabatur, qui non cõquiescebat. Hæc tenuissimo farinæ hordeaceæ polline mali punici succo macerato semel die in cibatu contenta, non reuomebat, uelut Charioni contigit. Mutationes si non in deteriora mutentur bono sunt, quod in ijs uomitibus accidit, qui sumpto medicamento in febribus fiunt. In quorum extremo

quæ

quę ſincera & meraciora uomitu re iecta ſunt, putredinem ſignificant, quemadmodũ Dexippo contigit. Serapis ex liquida & humente aluo intumuit. Pruritus autem haud ſcio quoto die nõ ulterius progreſsi ſint. Ex abſceſſu uerò in lateris inanitate orto & nigrefacto, mortua eſt. Stymargi uxor ubi uentris perturbatio quæ perpaucos dies durauerat, plurimùm conſtitiſſet, & ex abortione quadrimeſtris fœtus fœminei conualuiſſet, intumuit. Moſcho ex calculo grauiter laboranti in ſuperiori palpebra hordeolum innatum eſt, quod ad aurem magis uergebat & intrò exulceratum fuit. Quinta aut ſexta die pus ex internis erupit, atque inde inferiorum partiũ affectiones ſolutæ ſunt. Glandularum ad aures tumor aderat, & earum quæ collo ſubiacent inflammatio, ſuperiori tumori è directo reſpondens.

COMMEN-

COMMENTARIVS,

EMenso iam propè bono nauigationis cursu, quæ reliqua sunt, non ità celebrem nacta sunt doctrinæ authoritatem, nec tam confertam dignationis existimationem retinent: sed uelut ex empiricis collectionibus emersa, raritate quadã Hippocratis amplitudinem ostentant, interdum etiam ex euentu fidem emendicant. In quibus ea ferè cautio adhibenda est, quã in cæteris Hipp. libris perpetuò requirit Galenus. Vt hausta ex purissimis fontibus parentis doctrina, scopum nobis intendat: ad quem ueluti collimantes, certo quodam iactu cætera omnia dirigantur. Sparsæ uerò sunt per totam Hippocr. πραγματείαν fidissimæ quædam notæ, quæ facilè eorũ quæ ex obseruatione parum celebri scripta sunt, nomen & famam deleant, qualia multa sunt hoc toto in libro. Sed profectò prima illa sectio omnino dignà uisa est, in qua doctrinæ suæ professionem conficeret, ingenijq; neruos omnes intenderet Hipp. Quæ uerò sequũtur, tam sunt inter se dissimilia, ut non ex eodem fonte manasse uideãtur: quanquàm quædam sunt quæ suo parenti nihil detrahunt. Quæ ut pauca sunt, inter sentes tamen & uepres tam suauiter spirant, ut facilè omnes ad se alliciant, & sua authoritate paucitatem cont-

penſent. In quibus, ne patiemur quidem diligentiam noſtram requiri, ubi parenti nos obſequuturos putabimus. Quòd ad hunc locum attinet, codices omnes excuſsi, ſectionis ſecundæ initium faciunt. Noſtri uerò manu ſcripti, ne ſectionem quidem nominant, ſed hoc totum ægrorum recenſione diſtinguũt, atq; hîc ſectionis loco ἀρρώστων πρῶτον, inſcribunt. Sed quia eos nõ uſqueadeò conſentientes in ſuorum ægrorum catalogo, per totum hunc locum reperio, malui uulgatam lectionem ſequi, in eo præſertim quod Hippocratis authoritatem & fidem nulla ex parte uellicat.

¶ Γινὸν ἐναφλιάλγει.] Vomitus remedium ſcribit, atq; adeò quænam æſtimatio facienda ſit de his quæ uomitu reijciuntur, ſignificat. Eſt autem λαφλιαλγία, oris uentriculi dolor, præſertim cùm acrimonia humorum proritat & mordet, qualis in angoribus & mœrore confectis uſuuenire ſolet. Hîc autem uomitum bilioſum ſæpe præſagit, ut ſcribit Hipp. in Prog. Inde uerò denominationem ſumpſit, ut & καφλιωγμὸς, quòd λαφλίαν hoc eſt uentriculi oſculum afficiat & mordeat. Iſta etſi paſsim apud Galen. ſcribuntur, afferam tamẽ unum locum ex Prognoſtico, qui noſtram mentem aperiat, τὸ δὲ τῆς γαστρὸς στόμα, καλεῖται δὲ τοῦτο ὡς ἰσμὴν καὶ λαφλία, διὰ τὸ μίγνυσθαι ὧν ἔχει

Commen. 2.

ἰχνυσέρων αἰσθητικῶν, ὅλον λανθάνει τῶν κατ' αὐτό. λανόμενον οὖν ὑπὸ τοῦ πικροχόλου χυμοῦ, τὸν καλούμενον ὅπου καρδιαγμὸν ὀργάζεται, διὸ καὶ χολώδεις αὐτοῖς ἔμετοι γίνεται. τοιοῦτον γὰρ καὶ ὁ Θουκυδίδης ἐδήλωσεν οὕτω φησί, καὶ ὁπότε ὀδὼν τὴν καρδίαν ἐπύρεξε, καὶ ἐπεγίγνετο αὐτοῖς, καὶ ἀποπαθάρσεως χολῆς ὁπόσαι παρὰ τῶν ἰατρῶν ὠνομασμέναι εἰσίν, ἐπῆσαν. τὸ γὰρ ἐπεγίγνεσθαι, ὅτι τῆς πρὸς ἔμετον ὁρμῆς ἄνω, οὕτως γε καὶ καρδίαν ὀνομάσας τὸ στόμα τῆς γαστρὸς: διὸ δὴ καὶ τὰς λύσεις αὐτο, καρδιωγμός τε καὶ καρδιαλγίας ὀνομάζουσιν. Qui locus indicat antiquis non solùm medicis, sed & historiæ parenti Thucydidi usitatum fuisse sermonem, ut uentriculi os καρδίαν uocarent. Qua de re plura habes libro secundo de Placitis Hippocratis & Platonis, ubi hic locus à Galeno adducitur, dum καρδιαλγίας notationem aperit. Quo authore hîc nobis satis esse factum oportuit. Galeni locus est, ὥσπερ γὰρ τὸ κατὰ τὸν θώρακα στόμαχον, ὅτω καὶ τὸ τῆς γαστρὸς στόμα καρδίαν ὀνομάζουσιν οἱ παλαιοί, καὶ πάμπολύ γε τοὔνομα ὄζει παρ' αὐτοῖς, ἀλλ' ἐγὼ δυοῖν ἢ τριῶν ὑπομνησθήσομαι τῶν παρακειμάτων, ὅπως τὸ σαφῶς συλλέξασθαι τὸ σημαινόμενον ἐν τῆς λέξεως. ὁ μὲν δὴ Νίκανδρος οὕτως φησίν,

— λὺ μεσσίλιον ὑδρηλέσπιον, οἱ δὲ λοχαίλιον
λιλέεσθαι στομάχου. Θουκυδίδης δὲ ὧδε, καὶ ὁπότε
εἰς τὴν καρδίαν πτέξειεν, ἀνίησιν αὐτοῖς ἢ ἀποκα-

Et 5. de locis affect.

θαρσεις χολῆς πάσαι, ὅσαι ὑπὸ τ ἰατρῶν εἰσιν ὀνομασ-
μέναι ἐπήισαν. ὁ δὲ Ἱπποκράτης. γινὴ ἐκφλέγμει, ἢ
ἀλσὶ λαδίῃ, πλὴν ὅτ ῥοιῆς χυλὸν ἄλφιτον ἐδὶ πάσ-
σουσα, καὶ μονοσιτέων ὑγιείσι, καὶ ἀνηλίκῳ οἷα τὰ λυγίσ-
νῳ. ἅπαντες ὅτοι ἁπλόσιν σύνεργῶς τὸ σῶμα τῆς γα
στρὸς ὀνομάζεσθαι λαγῶας, ὥστι ταύτης μὲν τῆς λαγ-
ῶιας εἴη ἄν τι πάθος ἡ λαγωιαλγία. Qui locus non
ſine menda legitur, ut ſatis apparet.

¶ πάλλω.] πάλλω ἀλφίτων, polentam ex Plinio uertere potuimus. Quod enim Dioſcorides lib. 3. μετὰ παιπάλης ἀλφίτου dixit, is cum polenta uertit. Noluimus tamen cum rerum impendio, magis eloquentiam ipſam quàm ueritatem ſequi. Polentæ pollinem, cum cæteris etiam dicere potuimus. Sed polenta, Plinio teſte, à farina hordeacea diſtat, eo quòd torreatur. fiebat enim pluribus (ut idem ſcribit) modis polenta. Græci perfuſum aqua hordeũ ſiccabant nocte una, ac poſtero die frigebant, deinde molis frangebant. Erant qui uehementius toſtum rurſus exigua aqua aſpergerent ſiccarentq; prius quàm molerent. Dum igitur à polenta differre intelligimus. πάλλω ἀλφίτων, tenuiſſimum farinæ hordeaceæ pollinem aut farinam hordeaceam in pollinem ſubactam, ex Plinio uertimus. Nam quod eſt antiquis πάλαι ἢ παιπάλη, hîc πάλλη ab Hippocr. dicitur, quod farinæ florem aut pollinem tenuiſſimũ ſignificat, etſi id

Cap. 74.

Cap. 11. lib. 20

Cap. 25. li. 22.

Cap. 7. lib. 18.

Cap. 25. li. 22.

etsi id proprie de tritici flore effertur. Est enim παπάλη, ut scribit Pollux, τὸ λεπτότατον τοῦ ἀλεύρου. παλιῶσαι uerò apud Hippocr. ὑδροπάσαι Galeno teste, significat, quod farinæ in primis accommodatur. Vtrunq; hîc iungit Hipp. πάλλω ἀλφίτων ὑδρωπάσασα scribens, quod maceratũ farinæ hordeaceæ pollinem diximus: ut idem sit quod λούσασθαι, quemadmodũ ἄλφιτα λούσασθαι dicimus, & ἄλφιτα λοῦκὰ παλιῶσιν Homero διαβρέχειν significat, ἄλφιτα uerò farinam hordaceam intelligimus, non secus ac ἄλευρον triticeam. In quam notionem nos facilè ducunt Platonis uerba ex lib. 2. de republica. δεήσονται δὴ, ἐκ μὲν τῶν λευκῶν ἄλφιτα σκευάζόμενοι, ἐκ δὲ τῶν πυρῶν ἄλευρα. Pollux quoq; lib. primo dum scribit, ἀπὸ μὲν λευκῶν λέγεται πόσα σάυν, καὶ ἄλφιτα. Galen. etiam lib. 1. de alim. fac. ἐκ τῶν νέων λευκῶν φρυγεισῶν συμμέτρως, τὸ μάλιστον ἄλφιτον γίνεσθαι scribit. Quibus ex locis, si quis polentam intelligat, nõ magnopere laboro, dum rerum notiones distinguat. Hic porrò cibus plurimùm desiccat et parum nutrit: farina uerò hordeacea punici succo subacta, desiccat magis, & uomitum sedat, non secus ac ἄλφιτα cum uino aut stero exhibita aluum exiccant. Galen. lib. 1. de alim. Qua in significatione hîc à nobis sumptum nemo damnauerit, etsi Galeno τὰ ἄλφιτα, de cæteris frugibus moderatè molitis intelligantur.

In Exegesi.

Odyss. ξ. et Iliad. λ.

Cap. 12.

In Exegesi.

Omnia noſtra exemplaria, ἄλφιτον pro ἀλφίτων legunt cum Galeno, mendoſè tamen, ut & πλὼν pro πάλων uitioſè quoq; legitur.

¶ Αἱ μεταβολαὶ ὠφελέουσιν.] Eorum quæ uomitu reijciuntur mutationes ad deteriora uergentes, ut in omni ſuperuacaneorum genere, damnandæ ſunt. Etſi enim ea propelli bono ſit, uarias tamen corporis affectiones & naturæ perturbationem magnam ſignificant. Vomitum uarietates damnat etiam in Prorrhetico his uerbis, καὶ ἐμετοι μετὰ ποικιλίας ἰσχνὸν, ἄλλως τε καὶ ἰσχὺς ἀλλήλων ἐόντων. Mutationes igitur excrementorum quòd exquiſitam uariorum humorum perpurgationem afferant, non omnino uituperandæ ſunt, niſi ad deteriora uergunt, & continenter fiãt, aut peßima alia ſigna portendãt. Quod de omni excretionũ genere intelligi debet, quemadmodum de deiectionibus ſcribit Galen. αἱ μεταβολαὶ τῶν διαχωρημάτων πολλὰς ἰδέας ἐκφαίνουσι χυμῶν, ἀκριβεστέρου ἐκκαθαίρεσθαι τὸ σῶμα, πλὴν εἰ μὴ σωτηρίας καὶ σπουδὴν ἔχοιεν σημεῖα. Quænã autem ſint illæ uomituũ uarietates indicat Hipp. εἰ μὲν τὸ ἐμούμενον πρασοειδὲς, ἢ πιλιὸν, ἢ μέλαν, ὅτι ἂν ἦ τοιοῦτον, τῶν χρωμάτων, νομίζειν χρὴ πονηρὸν εἶναι. εἰ δὲ καὶ πάντα τὰ χρώματα αὐτὸς ἄνθρωπος ἐμέει, καὶ πάντα ὀλίγιστον ὕδωρ γίνεται, τάχιστον δὲ θανάτου σημαίνει τὸ πιλιὸν τῶν ἐμεσμάτων εἰ ὅλοι ἀνασῶλες. Quæ omnia

In Aphor. 14. lib. 2.

Lib. 2. Prog.

omnia ijsdem penè uerbis damnauit in Coacis. πρασοειδὴς ἐμετ@, ἢ μέλας ἢ πιλιὸς πονηρόν. ἐὰ δὲ ἢ πάντα τὰ χρώματα ὁ αὐτὸς ἐμέσι, ὀλέθριον. τάχιστον δὲ θανάτου σημαίνει, ὁ πιλιὸς ἢ μακώδης. ἧσσον δὲ θανάσιμ@ ὁ ὀρυδρὸς ἐμετ@, ἢ μάλιστα ἐὰ μετὰ αὐάγκης ἐμέσιτο ἐπωλιών. Quod uerò hîc Hipp. de uomitu extulit, idẽ de alui excretionib. alibi effert. Aph. 14. lib. 8 ἐν τῇσιν ἔ λειλίης ῥύσισιν αἱ μεταβολαὶ τ διαχωρημάτων ὠφελέουσιν, ὧν μὴ ὄντ τὰ πονηρὰ μεταβάλλη. Atq; uerò ut in illo aphorismo deiectiones spontinas significauit per ῥύσιας, sic hîc quoq; uomitus ultroneos indicat, ut satis declarãt quæ sequuntur, οἷον ἀπὸ φαρμάκων ἐμέσι πυρετ ἔνια. Ex quib. etiã aliud quiddã significari uidetur: nempe uarias excrementorũ fõrmas, si sponte procedant in deterius, peiores esse, quàm si à medicamẽto uaria perpurgante detrudantur. Id quod in deiectionibus uarijs animaduerti uoluit Hipp. lib. 4. Aph. Aphoris. 21 cùm dixit, ἡχὶ ὁπόσῳ ἂμ τὰ χρώματα ἐν τῷ οχωρημάτων πλείω πονηρότερα ᾖ, μᾶλλον λώιον, σὺν φαρμάκῳ δὲ ἄμεινον. A medicamento enim ea educi, nihil mirum est. Et quod scribit Gal. τὰ πλείω χρώματα τὰ παρὰ φύσιν, αὐτόματα μ ἐκκρόμενα, σημεῖα πολλῶν ἔτι διαθέσεων ἐν τῷ σώματι ἐνδεικτικά. τὰ ὑπὸ φαρμάκων δ ἀγόμενα πιφυκότ@ ἐκκρεῖν ὕλη πλέονα χυμῶν, ἐδὲν ἄτοπον σημαίνει. Porrò de reiectionum uarietate plura habes in Prognostico

& Coacis & Aphorismo à nobis adducto.

¶ Αἱ δὲ ἀκρητίσθρα τιλοῦται.] Solenne est Hippocr. in omni superuacaneorum genere τὸ ἄκρητον, quod sincerum & impermixtum significat, condemnare. Sic in Prognostico, sputũ egregiè permixtum esse uoluit, ne ex cuiusdam coloris dominio, naturæ motus inæqualis prævaleret. Inquit enim συμμιμιγμένον δὲ φαίνεσθαι τὸ ξανθὸν ἰσχυρῶς τῷ πτύελῳ. εἰ γὰρ πολλῷ ὕστερον μετὰ πλείω ἀρχλὼν τὸ ὀλιγόνης ἀναπλύοι, τὸ ξανθὸν εἶον, ἢ πυῤῥὸν, ἢ πολιὸν βῆχα παρίχον, καὶ μὴ ἰσχυρῶς ξυμμιμιγμένον, λιάκιον γίνεται. Vt enim ἄκραιον uitaret, συμμιμιγμένον ἰσχυρῶς iunxit. τὸ γὰρ μὴ συμμιμιγμένον ἄκρατόν ἐστι, ut inquit Galen. Atq; ea simul iungenda esse, Hipp. uerba satis indicant, & Gal. fusius explicat lib. 1. de Cris. Quin & ἄκρατον ipsum nominatim damnat, cùm inquit, τότε γὰρ ξανθὸν ἄκρητον εἶον, λιυδιωῶδες. Et rursus paulò pòst, εἰ δὲ ἀκ ὅτως ἄκρητον ὥστε καὶ μέλαν φαίνεσθαι, λειυότερόν ἐστι ἔστο ἱκανόν. Item in Prorrhetico, ἐμέσματα ἄκρητα, ἀσώδια, πονηρά. In uomitu uerò quod sincerum est reijcit, in Prognostico scribens, ἐμετῶ δὲ ὠφελιμώτατῶ, ὃ φλέγματῶ καὶ χολῆς συμμιμιγμένῶ ὡς μάλιστα, καὶ μὴ παχὺς λιαρὰ, μήτε πολὺς ἐμέσθω. οἱ γὰρ ἀκρητάστροι λιακίες εἰσίν. In Coacis item, ἐμετῶ δὲ ἀλυπότατῶ φλέγματῶ καὶ χολῆς συμμιμιγμένῶ, μὴ πολὺς δὲ λιαρὰ ἐμέσθω. τὰ δὲ ἀκρητίσματα τῶν

Ἄκρητον.

Capite. 5.

ρα τῶν ἐμεμλένων λαπίω. Et paulò pòst, οἱ λατὰ μι-
κρὰ ταχέως, χολώδεις, ἄκρητ& ἐμετοι λαπόν. Eadem
de deiectionibus paßim apud Hippocr. reperies.
ἄκρητα enim διαχωρήματα in Prog. Prorrhe. & In Exegeſi.
Coacis damnat. Eſt autem ἄκρητον, ut ſcribit Gal.
τὸ ἄμιγδ ἑτέρᾳ, καὶ πλὴν αὐτοῦ φύσιν διασωζόμενον Commen. 2.
ἐπικεινῦ. Idem lib. 2. Prog. καὶ διὰ ταύτης δ λέξεως
ἐδήλωσεν, ὁποῖόν τι λαλεῖ τὸ ἄκρατον, ἀντιθεὶς αὐτῷ
τὸ μεμιγμένον. ἁπλωτικὸν δὲ ἀχ ἧκιστα καὶ αὐτὸ τὄ-
νομα ἔχει τὸ πρὸς αὐτὸ σημαινόμενόν. καὶ γὰρ οἶνον ἄ-
κρατον εἶναι λέγομεν, ᾧ μὴ μέμικται τὸ ὕδωρ, ἢ πα-
τάπασιν ὀλίγον μέμικται. καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον ἄ-
κρατον ἔχει τι καὶ λέλεκται πρὸς τῶν ἑλλίνων, ὅταν αὐ- Cõmen. 2. in
τὸ λαθ' αὐτὸ μόνον ἄμιγες ἑτέρας ὐσίας ὑπάρχῃ. Rur Protrh.
sus ἄκρητα διαχωρήματα λαλεῖσθαι scribit, τὰ μόνον
ἐνα δ ἀπονενόμενον ἔχοντα χυμὸν ἄμικτον ἑτέροις.
Sunt & ἄκρητοι ὑποχωρήσεις Galeno in Aph. αἱ Aphoriſ. 23.
ἄμικτοι ὑγρότητ&ι ὑλατώδεις, αὐτὸν μόνον ἔχουσαι εἰλι- lib. 7.
κρινῆ ὑποῤῥέον ὑδατῶδη χυμὸν, ἔτε τὸν δ ξανθῆς χο- Commen. 1.
λῆς, ἔτε τὸν δ μελαίνης. Idem lib. 1. Epidem. τὰς ἀ-
κρήτους ἐκκρίσεις τὰς ἀκεμβῶς χολώδεις uocat. Hæc
uerò atq; huiuſcemodi plura quæ peculiarem
Hipp. eloquentiã redolẽt, habes in noſtra Hippo
cratis Œconomia, quã tibi in doctrinæ Hippo-
craticæ ſubſidium paramus. ἄκρητον igitur quod
meracum eſt, ſignificat. Nos ſincerum, ex Celſo
uertimus. De pulmonis enim excretione & ſpu-

Capite 8,

to scribit lib. 2. Et tamen nihil peius est quàm sincerum id edi siue ruffum est, siue cruentum, siue album, siue glutinosum, siue pallidum, siue spumans, nigrum tamen peßimum est. Quæ uerba, Hippocratis prognosticum interpretantur. ἄκρατα autem communi quadam notione damnantur, quod (ut scribit Galen.) καὶ τὰς αἰνωμάλους ἁπάντων λυσεις καὶ τῶν πολὺ διαφερόντων ἁπλο. νὰς, αὐτός τι ὁ Ἱπποκράτης μέμφεται, καὶ ὡ πεῖρα δι. δάσκει ὅτως ἔχειν. Porrò uideri mirum poßit, cur ab Hippocrate scriptum sit, extremos uomitus impermixtos & paulò meraciores putrilaginẽ significare. Salutis enim indicium esse uidetur, ubi ea quæ nocent & ualde suspecta sunt, uacuari possunt. Vt in febribus tertianis intermittentibus contingit, quarum integritatem non facilè sit persentiscere, nisi ad extremum reiecta bile, quæ sub præcordijs morbum fouet. Quod ut nõ statim fit ac primis uomitibus, sic ubi ad extremum contigit, liberaliores remißiones facit. Sed profectò quæ hìc de uomitu scribuntur, sunt his affinia quæ de deiectionib. finceris dixit in Prorrhetico. τὰ τιλουτῶντα ὑποχωρήματα εἰς ἀφελήσια ἄκρητα, παροξυντικά. fieri enim potest ut extremæ deiectiones quæ ferè morbos leuaturæ sunt, exacerbationes tamen morborum significent, dum in peius desinunt. Et tantum abest, ut mutationes finiant,

Lib. 1. de Cri. cap. 5.

nes finiant, ut si sincerum & impermixtum reijciant, nouum morborum fomitem concipiant, quum ea prioribus longè sint formidabiliora. Quod etiam in uomitu cõtingit, in quo, ut ne mutatio quidam in melius uergat, ad extremum tamen deteriora longè procedunt, quæ magnam humorum inæqualitatem significant, & post diu turnam per uomitum reiectionem, extrema meraciora certas putredinis humorũ causas indicant.

¶ Κριδὴ ἐγένετο.] Κριδὴ paruulum est abscessus tuberculum, oblongum palpebræ cilio obueniẽs, quod à similitudine nobis hordeolum dicitur. de quo Paulus lib. 3. κριδὴ ὄγκιον ἀποσημάτιον κατὰ τὴν τοῦ βλεφάρου ταρσὸν ἐπίμηκες. Celsus uerò lib. septimo, In eadem palpebra super pilorum locum, tuberculum paruulum nascitur, quòd à similitudine hordei, à græcis κριδὴ nominatur. Tunica quiddam quod difficulter natureſcit, comprehensum est. Κριδή. Cap. 7.

¶ Ἐξελκώδη ἴσω.] Caluus ut uaria immutauit quæ cõsultò præterimus et ridiculã uersionis speciẽ præseferũt: ita hìc ἐξω pro ἴσω legisse uidetur.

HIPPOCR.

Ὅτῆς Ἀρισαὶς γυναικὸς ἀδελφὸς, χλιαινόμενος ἐταλαιπώρει ὀδοῦσι, ἔπειτα γὰρ λοιμὴ τερμινθοι ἐγένοντο. ἔπειτα

ἔπειτα σωεχὴς πυρετὸς ἐγίνϵτο. καὶ τῇ ὑσδραίη ἱδρὼς ἐγίνϵτο. καὶ τὰς ἄλλας τὰς ἀρτίας ἐγίνϵτο ἀεί. ἐπὶ δὲ ὁ πυρετὸς εἶχϵν, ἦν δὲ ὑπόπωλιος. αἱμορῤῥάγει ἐξ ἀρισδοῦ πυκνὰ καὶ κατ' ὀλίγον ἐκρίδη, τῇ ὑσδραίῃ, ἀρισδρὸν πρὸς ὃς οἴδημα. τῇ δὲ ὑστέρῃ, καὶ πρὸς δεξιόν, πόσον δὲ οὖρον καὶ ἐπεχλιαίνετο. ταῦτα κατεμωλύδη, καὶ οὐκ ἀπεπύησϵν. ὁ πρὸς Αλκιβιάδην ἐλδὼν, ἐκ πυρετῶν ὀλίγων πρὸ κρίσιος, ὄρχις ἀρισδρὸς ὠδήσϵν. ἦν δὲ ποδάγρα μέγαν ἔχων. καὶ δὴ τότε ἐκρίδη ὁ πυρετὸς, εἰκοσαῖος. διὰ πέντε ὑπεχλιαίνϵτο ἄλλοτε ἐν ἄλλοις, ἐν ἕπτυϵν ὑπόπωμα δηρὸν. ἦν ἡ χεὶρ ἡ δεξιὴ, σκέλος δὲ ἀρισδρὸν, ἐκ τῆς βυχωλίης βραχὺ οὐκ ἄξιον λόγου βηξάσης, παρελύδη παραπληγικῶς. ἄλλο δὲ ὁδὶ ἐμπεπλοιώδη, ὅτε πρόσωπον, ὅτε γνώμη, ὁ μὲν ἰσχυρῶς παύλη. ὑδὶ τὸ βέλτιον ἤρξατο χωρέειν, πρὸς εἰκοστὸν ἡμέρην. σχεδὸν ἐγένετο οἱ πρὸς γυναικείων καταῤῥῆξιν, καὶ ἴσως τότε πρῶτα γινόμδα. παρδένος γὰρ ἦν. Απήμαντος οὐ ὁ τοῦ τέκτονος πατὴρ τοῦ τὴν κεφαλὴν καταγόντος, καὶ Νικόρατος οὐκ ἀξέβησεν. ἦν δὲ ἑτέρωδι ἐν νεφρὸς ἀλγέ-

ἀλγήματα, ἐρωτήματα. ἤρεσεν γὰρ αὐτὸς ἀεὶ πληρῶσθαι ποτοῦ ἢ σίτου.

INTERPRETATIO,

ARistæi uxoris frater ex uia delassatus incaluit, eiq; postea Terminthi in tibia coorti sunt. Adfuit febris continua & postridie sudor, qui & reliquis diebus paribus cum febre semper subortus est. Præbebat autem suspicionem lienis aliquantulum malè affecti. Sanguis ex nare sinistra crebrò fluxit, atq; ita subinde iudicatus est. Postridie secundum aurem sinistram tumor, sequentiq; die etiam secundum dextram subortus est, qui tamen minor erat & intepescebat. Hi omnes sensim cōquieuerunt aut euanuerunt, nec suppurarunt. Ex moderatis febribus ei qui ab Alcibiade uenerat, & lienem magnum habebat, ante iudicationē testis sinister intumuit. Et sanè tunc illi febris die uigesimo iudicata est. Deinde aliquādo subincale-

incalescebat, & aliquatenus floridũ conspuebat. Quæ ex tussi paucum & nihil effatu dignũ reiiciebat, huic manus dextra & crus siniſtrũ syderata & resoluta sunt. Nulla autem alia pars immutata est, non facies, nõ mens ipsa, ac ne illis quidem partibus ualidè admodum. Ad uigesimũ diem in melius processit. Quod ferè circa mensiũ eruptionẽ cõtigit, qui iam primùm illi, quòd illibatæ esset uirginitatis, fortè apparuerũt. Apemãtus & fabri illius qui caput fregit pater, & Nicostratus, tussi nihil reiecerũt. Decũbebant autẽ alioqui ad renes dolores. Ad interrogata dicebãt, eos sẽper potu aut cibo impleri.

COMMENTARIVS,

Τ ἑρμινθοι ἐγένοντο.] Terminthi Hippoc. dicuntur nigra quædam in tibijs præcipuè erũpentia tubercula, terebinthi fructui nõ absimilia, ut testatur Gal. lib. 6. Epid. τὸ δὲ τερμίνθου ὕδωρ ἔνομα μελαίνων τινῶν ἐκφυμάτων ἐν τοῖς ἰνίοις μάλιστα γινομένων ὅθι ἀκανθικὸν ἀπὸ τῆς ἰσχιάδος σχῆμα, ἢ χρόαν, ἢ μέγεθος ὁμοίωται τῷ καρπῷ τῆς τερμίνθου ὕδωρ γίγε-

Τερμινθοι.

Gommeo. 3.

θην γιγονός. Sunt etiam Galeno τέρμινθοι οἱ τῷ τὸ τερμίνθε λαφυρῷ παραπλήσιοι λατὰ τὸ σύριγμα σωιεστάμενοι παρὰ φύσιν ὄγκοι. Est & quibusdam τέρμινθος ἀπόστημα περὶ τὸν ὑπιφάνειαν γινόμενον μετὰ φλυκταινώσεως, ὃς ῥαγέισης ἰχῶρ τις ἀπορρεῖ ηλὶ ἡ ὑποκειμένη σὰρξ λατάρρηκτος φαίνεται. Quo magis miror, Caluum huiusmodi tubercula per rubores tibiarum expreßisse. Retinui igitur nomen Græcū, quod sæpe soleo in Hippocrate, doctrinæ & celebritatis causa. In antiquis enim authoribus ea quæ appositè & significanter admodum indita sunt, nomina immutare, mihi maxima semper fuit religio. Vtitur hac dictione Hipp. lib. 6. Epidem. & lib. περὶ χυμῶν ad extremum. Porrò addendum uidetur duo ex nostris exemplaribus manu scriptis, hunc ægrum recensere ordine secundum, atq; ante hunc adscripsisse ἄῤῥηξ & λύτης. In Exegesi. Sectione 2.

¶ Καὶ τὰς ἄλλας τὰς ἀρτίους.] Τὰ ἄλλα legit Caluus: alij ad sudores referunt, quod & feci, & sequentibus coniunxi.

¶ Πυκνὰ ηλ λατ' ὀλίγον.] Interpretes ista cōiungunt ut de crebra sanguinis fluxiōe, sed quæ paulatim irrūperet, intelligātur. Nos λατ' ὀλίγον ἐπιδη iunximus, ex uetusto nostro exemplari.

¶ Κατιμωλύδη.] Κατιμωλύθη, ὑφανίδη, ηλ λατὰ βραχὺ ἀπιμαφάνθη significat. Exemplum est enim

enim parotidum quæ ſenſim conquieuerũt & euanuerunt, nec ad ſuppurationem peruenerunt.

Μωλύεσθαι ἢ μωλύεσθαι.

μωλύεσθαι igitur, aut μωλύεσθαι, Hippocrati ſenſim diſparere, euaneſcere, ſedari, & conquieſcere ſignificat, & τὰ μωλυόμενα, τὰ ἡκατὰ βραχὺ ἀπὸ μαραινόμενα interpretatur Galen. Qua dictione utitur Hippocr. lib. 4. Epidem. etſi locus mendo non caret. μωλύσει enim pro μωλυόμενα legitur.

In exegeſi.

Sectione 2.

Vtitur etiam lib. 6. Epidem. in hac ſententia, σωτηρίδη, σώζεται ὁ ἕτερος διὰ τὸ ἐμωλύθη καὶ βραδὺ αὔξεται. Conformationem enim maris et motionem celeriorem quàm fœminæ eſſe indicat, incrementum uerò tardari & conquieſcere. Quem locum exponens Gal. huiuſce loci nos admonuit. Inquit enim, ἔστι οὖν ὁ Ἱπποκράτης αὐτὸς ἐγραψε τὸ ἐμωλύθη, τοιοῦτόν τι φαίνεσθαι σημαίνειν, οἷον λέγειν τῷ ἑτέρῳ τῶν διδυμαίων σῶμα φησὶν, ἀργὸν πορὸν παρ' ὃ εἴληπται, τῇ δ' ὑστεραίῃ καὶ λεπτὸν, ἤτοι διὰ τοῦτο. καὶ σωτηρία αἰνίττεται ταῦτα καὶ ἐμωλύθη, ἢ διὰ ἀπεπυήσατο. τὸ γὰρ τῆς ὀξείας διαφύσεως καὶ μεταβολῆς παυσάμενον, καὶ ἀποψυχθὲν, ὅτως ἐνόμασεν. Galen. item in Prorrh. hanc Hippocr. ſententiam explicans. τὰ ἐπώδυνα ἀκρίτως διαμωλυθέντα, φλεγμονὰς, τὸ διαμωλυθὲν τὴν διὰ βραχὺ λύσιν σημαίνουσθαι ſcribit. Quibus ex locis eam quæ ſenſim fit ſolutionem & tranſmutationem, intelligi per διαμωλύθη manifeſtum eſt. Porrò etſi à Galeno aliter

Commen. 3.

aliter quàm in nostris codicibus hic locus legitur. Id tamen non effecit, ut nostram lectionem immutaremus. Illius uerò sensum nobis attulit. σωιλεσαίνετο enim quod leniri & residere significat, ἐπιχλιαίνετο interpretatur. Accessiones enim finiri et decedere, sæpe intepescere dicit Hippocr. ut earum insultus increscere, incalescere uocat. Cæterùm simile quoddam exemplum habes lib. 1. Epidem. de parotidibus, quæ ad utranque aurem uergebant nec suppurarunt, sine dolore tamen sublatæ sunt & dissparuerunt. Sectione 1.

¶ Ὁ παρὰ ἀλκιβιάδῃ.] Huic ægro duo ex nostris exemplaribus numerum præfigunt. ἄῤῥωστος ῥίτ. Atq; in hoc concursu, sinistri testis tumor, ex his censeri debet, quæ κατ' ἔξιν fiunt, quemadmodum & in lienosis sanguinis ex nare sinistra eruptio. ὑπαυθηρὸν autem ὕφαιμον ηγεὶ ὑπέρυθρον significat. Sunt enim αὐθηρὰ πλύσματα τὰ ἐρυθρὰ τῇ ὕφαιμα, ut scribit Galen. Est & πρόσωπον αὐθηρὸν & ἐρύθημα Hippoc. quæ subrubrum significant, & sanguinis copiā ostentant: ut et αὐθηροὶ dicuntur, qui florida & rubra sunt facie. αὐθηρὸς γὰρ ὀνόμασεν ὡς εἰκὸς αὐτὸς (ut scribit Gal.) ὥσπερ ὀλίγον ἐμπροσθεν ἐρεύθεος ἐκάλεσεν. σημεῖον δ' ἂν εἴη τοῦτο τὸ κατὰ τῶν λιφαλῶν πλήθος ὑδροισμένον μετὰ θερμότητος. Hippocrati usitatam dictionem parum uidit Caluus, cùm multùm spuere dixit. Ὑπαυθηρὸν. In exegesi. In Prorrh.

¶ Η ὑ χεὶς ὑ λεγὶὼ.] In magna & uehementi tußi quæ ex deſtillatione fit, manus aut crura effici ſæpe ſcribit Hippocr. Contingit enim delata materia in thoracem, ſi ſuperiores partes ad primum aut ſecundum intercoſtale affectæ fuerint, manus ipſas, quæ inde neruorum propaginem habent, affici. Sic in Ageſios puella, quæ ſuſpiriosa erat, ad dextram coxam & manus, cùm laboraret, dolor erat. Cuius rei rationem reddit Galenus, ἀπηκόατι ἤδη ηϗὶ ὅιατ' ἄλλον λόγον ἐπότε τὰ τῶ ὑγρῶν & αὖα πάσχοι, ὅιατὰ τὸ πρῶτον τι ηϗὶ δεύτερον μισοπλεύριον, εὐλόγως τὰς χεῖρας εἰς συμπάθειαν ἔρχεσθαι, νοσέων εἰς αὐτὰς ἀφικνουμένων ἐν τούτων τῶν μισοπλευρίων. Sic in Pythione, qui ſputorum uarietate laborabat, manuum tremores annotat, quòd ſuperiores thoracis partes, quæ colli uertebras contingunt, & ex quibus manus mouentur, ab humorum pondere degrauatæ, ad actiones eſſent ineptiores. Cæterum in tußi diuturna, magna eſt abſceſſuum ſoboles. Aut enim in articulos decumbant βῆχες ἰσχιώδεις ηϗὶ εἰς ἄρθρα τηκέσονται (ut ſcribit Hippocrates) aut in manus, fœmora, crura, lumbos, teſtes, aut alias corporis partes à naturæ impetu propelluntur. Id ſatis indicat Hippocrates libro ſexto Epidem. ubi præcipuè crurum & manuum ſyderationes celebrat. οἱ μὲν ἐκῶ

Lib. 6. Epid. Sect. 4.

Lib. 3. Epid.

Lib. 6. Epid. Sect. 7.

Sectione 7.

σῶν ἢ φώνησι πολίου παλαιπωρήσαντος, ἢ ῥιγώσαντος, εἰς λιμώγχας μᾶλλον ἐτελεύτων. οἱ δὲ τῇ χειρὶ πονήσαντες, ὀδὺν χεῖρας μόνον παραπλήγινοι. οἱ δ' ἱππεύσαντες, ἢ πλείω ὁδοιπορήσαντες, ἢ ἄλλοτι τοῖσι σκέλεσι παλαιπωρήσαντες, τουτέοισι δὲ ὀδὺν ὀσφύων ἢ σκέλεα ἀνῆκεν παραπλήγινα. ἠκὶ ὀδὺν μηδὲς ἠκὶ λυήμας λύπη ἠκὶ πόνος. σκληρόταται δὲ ἠκὶ βιαιόταται, αἱ ὀδὺν τὰ παραπλήγινα ἄγουσαι. Idem lib. quarto Epid. in tussi manus dextræ resolutionem ponit, in his qui manibus laborabant. In his verò qui ex equitatione aut itinere defatigabantur, in fœmur aut lumbos decubitum. Nil igitur mirum videri debet, si in hac muliere manus aut cruris resolutio ex tussi, quæ non idoneè repurgabatur, acciderit, quæ meritò ex prima menstruorũ eruptione iudicata est.

¶ Ἀπήμαντος.] Omnia nostra exemplaria id cum superiori coniungunt, leguntq; παρδίνου γὰρ λῶ ἀπήμαντος, quam lectionem sequutus est Caluus. Quæ tamen in hoc sequutus non sum, quòd Apemanti libro quarto Epidem. frequentem mentionem faciat. Quinetiam historia est, quæ Apemanti, fabri, & Nicostrati simul meminit, doloresq; renum in ijs, urinam cruentam, inanitatum laterum & umbilici affectiones celebrat. Ἀπημάντῳ ᾧ τὰ ἐν τῇ ἴδρῃ ἀλγήματα ἐν τῷ λιγυρῷ λιγυρῶνι, καὶ παρὰ τὸν ὀμφαλὸν κάτωθεν Ibidem.

ὀλίγον. καὶ ἐν δεξιῷ πρὸ τοῦ ἀλγήματος, πρόδηλα αἱ-
ματῶδις. ἕλκει ῥίτη, καὶ ὁ τέτταρα ὅτι τὰ ἕτερα, ἐν τῇ
αὐτῆς ἰξύϊ. καὶ ὅτι πρόδηλα αἱματῶδες, λέγοντος
δὲ ἀμφότεροι, ὑποστάσεις ἔχον, καὶ τοῦτο ῥίτη. ἐπει-
χλαίνετο δὲ πλεῖστα ἀπύματος. ὁ ἕτερος ἐν σὺσι, εἰ
μὴ ὅτι τὰ ἀμετρά. καὶ Νικοστράτῳ προσιγγιτότι τὰ ὑ-
φέρα ἐν τῶν δεξιῶν. ματώτερον ἢ οἷσι σὺ τοῖσιν ἀρι-
στεροῖσιν πρόμακρα δὲ πρὸ τοῦ ἰσχιῶνος, μέχρι πρὸς ὀμφα
λὸν ἀμφοτέροισιν.

¶ Ἡμεῖν γὰρ αὐτῶν.] Duo ex noſtris exemplaribus, uetus unum, alterum recens, αὐτέως legunt. Quam lectionem ſecuti ſumus cum interpretibus. Videntur autẽ eſſe eorũ qui ægris aſsidebant uerba, quæ nimiam intemperantiã morbi huiuſce fomitem accuſant. In renum enim affectibus, Hippocratis eſt conſilium μὴ ἐμπίπλασθαι. Vrget quippe dolor ὅταν πλησῶνται σίτου, καὶ ὅταν πλείονά
ζωσιν αἱ ὀδύναι, ἰώδεα. καὶ ῥᾷστα μὲν γίνονται, λύοντες
δὲ ὅταν σίτου ἐμπλήσωσι.

Lib. 6. Epid. Sect. 1.

HIPPOCR.

Οδώδας τὰς ἰσχυροτάτας, ὅτῳ τρόπῳ
ἀλγυοίη ἄν τις ἰδὼν, ὁ φόβος, αἱ δυ-
φορίαι, αἱ τ' ἐμπειρίαι, καὶ αἱ δειλίαι. ὕδωρ τὸ
ταχέως θερμαινόμενον, καὶ ταχέως ψυχό-
μενον, ἀεὶ ἀσφότερον. τὰ βρώματα καὶ τὰ
πόματα πείρης δεῖ, εἰ ὠδὶ τὸ ἴσον μένει. ῥη-
τέον ὅτε

τίμωρίαι.

τέον ὅτι αἵματος ῥυέντος ἐκχλοοῦται, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα ὅτι πρὸς τὸ ὑγραίνειν. καὶ ξηραίνειν, καὶ θερμαίνειν, καὶ ψύχειν, πολλὰ ἄν τις τοιαῦτα εὕροι. τὸ δ' ἐκκοινθήμερον ἀπόφθαρμα αἴσχιον τοῦ ὠὸν σχέσεσιν ὑγιεινόν. ἡρακλείης ὧδε τοῦ λακῶ ὀγλοαίω. λυσεντοριώδης μᾶλλον ὅσις ἄρα καὶ τεινεσμώδης. θηλάζουσα εἶτα ἐκθύματα αὐτὸ τὸ σῶμα παύτη εἶχον, ἐπεὶ ἐπαύσατο θηλάτουσα, καθέσει θέρεος τῇ τοῦ σικυέως, ὃς τὰ σκύτινα ἐποίησε. τεκοῦσι καὶ ἀκλυθείσῃ τελέως, ἐλόκει τοῦ μὴ χωρίς τι τὸ ὑμενοειδὲς ἀπέσχον, ἀπῆλθον τεταρταίῃ λακῶς. σραγγριώδης γὰρ ἐγένετο. αὐτίκα συλλαμβάνουσα ἔτεκεν ἄρσεν. πολλὰ δὲ ἔτεα ἤδη ἔσχε, τὰ ὕστατα καὶ ὀλίγα μιῶναι εἶη. ὅτε δὲ τέκοι, διέλιπον ἐπ' ὀλίγον ἡ σραγγρίη.

INTERPRETATIO,

VEhementissimos dolores conspicatus aliquis, quônam modo dignoscat, terror, tolerandi facilitas, experientia, ipsaq; timiditas & ignauia indicãt. Aqua quò citius

calefit aut frigescit, eò semper leuior est. Cibi & potus num æquales moras faciant, ut iudices, experientia opus est. Dicendum etiam, quòd in sanguinis profluuio ex pallido uirescunt. Et quæcunq; alia huiusce generis: Nempe quòd ad humectandum, siccandum, calefaciendum, & refrigerandum, talia multa inueniri queunt. Ejectus abortu fœtus masculus sexaginta dierum, in partuũ suppressionibus salubris. Hercules mali octauo die intumuit. Quisquis tinesmo aut tinani egerendi uoluntate prehenditur, is profectò plærunque ex torminibus laborat. Lactanti pustulæ per totum corpus eruperunt, quæ ad æstatem consederunt, ubi lactare desiisset. Coriarij illius qui coriariam faciebat, uxori, ubi peperisset atq; omnino absoluta esset, ex locellis membranosum quiddam subsistere uisum est, quod quarto die demissum est, non sine

pernicie

pernicie tamen, cùm difficultate urinæ premeretur. Quæ ubi non multò pòst concepisset, marem peperit. Per multos autem annos iam idipsum durauerat, & ad extremũ menses non prodibant. Vbi autem peperisset, sensim urinæ difficultas intermisit.

COMMENTARIVS,

Ὀδύνας.] *Dolorum propriæ affectiones & differentiæ, ab Hippocrate commendatæ sunt Medico in Aph. & libro sexto Epidemi. ubi dolorum tempora & circumscriptiones notas esse uult. Modus autem & uehementia ex tolerandi facilitate aut difficultate, experientia ipsa, terrore, aut alicuius ignauia conijci facilè potest. In affectibus enim perpetiendis fortitudo & constantia dolorem alleuat, minusq; suspectum facit, quæ uel ex tolerandi facilitate, & laborum assiduitate, aut animi magnitudine depromitur. Contrà uerò uel leuis affectus, in eo qui demissi aut dissoluti est animi, dum uires suppeditat, totum corpus in perniciem trahit, & dolores uehementes suspectósque facit. De dolorum proprietate & affectionibus, habes fusissima apud Galenum ex Asclepiade lib. 2.* Aph. 3. lib. 6. Sect. 7.

de loc. affect. Hic autem locus, totus est συμβολωτικός. Quónam uerò iure istud de dolorum uehemẽtia ad superiora retulerit Caluus, nõ uideo. Certus tamen sum, hunc locum ualde ab eo esse perturbatum.

¶ Υλως τὸ ταχέως.] Aquarum dignatio ex leuitate, facili transmutatione, & mollitie æstimatur, ut uitium ex duritie, grauitate, & contumacia. Hinc passim apud Hipp. lib. περὶ ἀέρων &c. & 6. Epidem. ἀτέραμνα ὕδατα, σκληρὰ καὶ βαρέα, μελανὰ καὶ λυφὰ celebrãtur. Hic uerò locus sumptus est ex aphorismis. Quem Celsus lib. 2. cum cæteris bonitatis notis trãstulit, inquiens: Facilis etiam & necessaria cognitio est, naturam eius requirentibus. Nam leuis pondere apparet, & ex his quæ pondere pares sunt, eò melior quæq; est, quò celerius & calefit & frigescit, quoq; celerius ex ea legumina percoquuntur. Eandem leuitatis notam probat Hipp. lib. περὶ ὑγρῶν χρήσιος, his uerbis, τὰ ὕδατα ψυκτικὰ θερμαντικὰ διὰ λεπτότητα. Plinius etiam attingit lib. 31. Omnem utiq; decoctam utiliorem esse conuenit, item calefactã magis refricari subtilissimo inuento. Aquarum uerò probarum notas, fusius habes apud Galen. lib. 6. Epidem. & Oribasium libro quinto Collect. Medic.

Aph. 26. lib. quinto. Cap, 18.

Capite 2.

Commen. 4.

¶ Ἐπὶ τὸ ἴσον μένει.] Illud ἐπὶ τὸ ἴσον μένει, obscurum

scurum est an ad temporis moram qua alimenta conficiantur, referatur, an uerò ad uires & facultates. Qua ratione ἰσχυρὰ καὶ ἀσθενῆ διαιτήματα uocat Hippocr. Etsi uerò ratione constat & parentis testimonio, πληρῶσθαι ῥᾶον ποτῷ ἢ σιτίῳ: pro cuiusq; tamen naturæ affectione & alimenti proprietate, usus & ciborum experientia magis proficit. Vbi singulis certa quædam adhibenda, non autem uniuersitatis norma cõseruanda est. Quosdam enim alia alijs magis delectant & iuuant. Et βρώματα τὰ μὴ ταχέως ὑφαίνεται, τὰ δὲ βραδέως, ut scribit Hippocr. lib. 6. Epidem. Quorum ratio non nisi longo usu dijudicari potest. Has in alimento cuiusq; singulares dotes spectandas innuere uidetur Hipp. lib. περὶ φυσῶν, his uerbis, ὑγρὴ φύσις συμπάβλητος μᾶλλον ἢ ξηρὴ, ξηρὴ φύσις συμπάβλητος μᾶλλον ἢ ὑγρή. Hæc igitur non tam ad mutationem, quàm ad qualitates & alimentorum uires referenda sunt. Etsi uerò utrunq; rectè intelligi potest.

Lib. 6. Epid.

Aph. 11. lib. 2.

Sectione 5.

¶ Ὅτι αἱματος ῥυσίης ἐκχλοοῦται.] Difficilis & obscura est hæc lectio propter uariam interpretum & codicum lectionem. Caluus ἐκχλοιοῦται legisse uidetur, quam lectionem ut sinceram codicibus nostris duobus ducibus sequutus sum, ut idem sit ἐκχλοιοῦσθαι quod χλωραίνεσθαι. Quibus uerbis uirentem ex pallido colorem significa-

Ἐκχλοοῦσθαι ἢ ἐκχλοιοῦσθαι.

mus. χλοιῶνται enim ὡσεὶ ηχὶ χλωραίνονται interpretatur Galenus, quod & χλοοῦνται dicitur, ut χλὸς, χλωρότης, & χλοῶδες χλωρόν. Sensus igitur est facillimus, ex nimia sanguinis profusione ἐκχλοᾶσθαι aut ἐκχλοιᾶσθαι, hoc est, colorem corporis uiuidum deformari, ac ex pallido uirescere aut flauescere. χλωρὸν enim ὠχρὸν aliquando significat, ut scribit Galenus libro sexto Epidemio. Qui colores refrigerato corpore, exhausto cum sanguine spiritu & calido natiuo procedunt. Quod enim accidit in magna eruditatis copia & humorum proluuie, ut permixtione bilis, saturatus ex uiridi color pallescat, uelut in hydropis specie sæpe apparet, id etiam in larga & liberali hæmorrhagia perfricto corpore contingit. Quod χλωράζεσθαι aut λαχανίζεσθαι de huiusmodi colore dicitur, quòd maximè herbidum colorem imitetur, quæ certa sunt cachexiæ signa. Quemadmodum in inflammato & iam purulento hepate ægros χροιὴν χλοηφάφυς uocat Aretæus libro primo περὶ σημείων ηχὶ αἰτίων χρονίων παθῶν. Quibus uerò nõ ita magna est uiscerum & humorum impuritas, ijs exhausto quodammodo & resiccato humido asperatur sanguis, & bilis ferocientis uires induit. Vnde scripsit Hippocrates lib. sexto Epid. εἶχεν αἷμα ῥᾷ πολὺ ἐν ῥινῶν, οἷσι μὴ ἔχρηται ἄνευ πυρετοῦ. Et

In Exegesi.

Commen. 3.

Capite 13.

Sectione 6.

τοι. Et rursus, ὅτι ἐξ αἱμορραγιῶν ὑλοῤῥῶνται. Quæ omnia per τὸ ἰκλύεσθαι significauit. Quo magis miror Cornarium pro ἰκχλοσῶνται, ἰκχλιάίνουται legisse: nisi & ἰκχλοῶνται, ex quibusdam codicibus sumpsit, quod bilescere significat. Meminit uerò huius loci Galenus in Prorrhet. fœdo tamen exemplariorum nostrorum errore. Scribit enim, ὃτι ὀρθῶς δὲ προσέθηκε σὺν τῇ προκειμένῃ ῥήσει λυσῖν συμπτωμάτων τῆς λίψης, καὶ τὸ ἰκλύεσθαι τὴν ἰσχίσιν, τὸ μὲν γὰρ τῆς λίψης, ὅλ' ὅλως ἴδιον. ἀδιαχίσεως αἵματός ὄζει. τὸ δὲ ἰκλύεσθαι ταῖς ἐκ μήτρας ἐκρύσεσι τὸ αἷματος, ἢ ταῖς ὑπισχίσεσιν ἕπεται. καὶ λυκνῶς εἴρηται κατὰ τὸ δεύτερον τῶν ἀδιαλειπῶν, αἵματος πολλοῦ ῥυέντος συνέχεσθαι, εἶθα καὶ τὸ σημαινόμενον ἐνεργάσεται ἐκ τῆς ἰκλύεται φωνῆς. Vbi cuiuis apparet ἰκχλοῖσθαι non συνέχεσθαι legi debere. Idem libro sexto Epidemi. τῆς αὐτῆς διαφορᾶς ἐστι ὁ λόγος τῷ κατὰ τὸν δι' ὃν ῥῆσιν εἰρημένῳ, ὅτι αἵματος ῥυέντος ἰκλύονται. γίνεται γὰρ ἀμφότερα ψυχομένου τοῦ σώματος. Vbi etiam pro ἰκχλοισῶνται ἰκλύονται legit, facili uocis affinitate. Ni si omnino ueriſimile est, Galenum hunc locum per τὸ ἰκλύεσθαι interpretatum ex consecutione quadam, ut priore loco demonstrauit, et ex Prorrhetici uerbis patet. ἀλλὰ καὶ τὸ τούτοις ἐφεξῆς εἰρημένον τὸ ἰκλύεσθαι, πρόδηλον ὅτι κατικὸν ὄντι σύμπτωμα, καθότι διέλειπεν διὰ τὸ δεύτερον ἀδιαλειπῶν.

Commen. 3.

Commen. 4.

Commen. 3.

Hunc

Hunc enim locum innuere uidetur. At uerò ne cuiquam τὸ ἐκχλοιῶσθαι insolens uideatur, pluribus locis apud Hipp. celebratur in Coacis prædictionibus, cùm scribit, τὰ ἰκτερώδεα ἀπὸ παυσανέμης, οἷσι λύγγες, λοιμίαι διαφεύγουσι, ἴσως δὲ καὶ ἐπίστασις, ὅτοι ἐκχλοιοῦνται. Et rursus, αἱ φυσηναὶ διὰ μηρῶν αὐασταίσιες ὑποχόλισχροι ἔχουσαι μηρὰ λοπρώδεα μετ' ὑποχονδρίης καὶ πλευρῶν ἀλγήματα ἰκτερώδεες. ἆρα ὑδηταύτων ὅτοι ἐκχλοιοῦνται. Et rursus ad extremum, πρὸς τὸ ἐκχλοιῶσθαι σύπνοον ἄσινόν τε λοιμίας ἐπεισιλθόσης. In qua significatione utrobiq; ἐκχλοιῶσθαι χλωραίνεσθαι ualet. Qua de dictione aliàs fusius dicetur. Porrò quidam codices ἐκχλοῦνται ἀπὸ χλοάω legunt, quod flauescere & uirere significat. Alij etiam ἐκχολοῦνται, quod est bilescere. Nos in tanta exemplariorum uarietate nihil immutauimus, & receptã lectionem usurpauimus: cùm idonea suæ authoritatis habeat testimonia.

¶ Καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα.] Hunc locum ex antiquissimo nostro codice, qui apud me plurimùm habet authoritatis & fidei, reposuimus. Sic enim legit, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, ὅτι πρὸς τὸ ὑγραίνειν, καὶ θρμαίνειν, καὶ ψύχειν πολλὰ ἄν τις τοιαῦτα εἴποι. Cuius antiquæ lectionis uestigia, inducta tamen & mirè perturbata retinet Caluus. Eam ne agnoscit quidem Cornarius. Neq; uerò me huiusce lectionis

ctionis pœnitet, quam ex Galeni monumentis eruere est facile. Lib. enim 6. epidem. hunc locum innuere uidetur, ubi illud Hippocratis πρὸς τὰς ἀρχὰς interpretatur. Qui totus locus ut huiusce lectionis uestigia inuestigentur, apponendus est. χρῆται γὰρ σύνοιδα τῇ πρὸς τὰς ἀρχὰς φωνῇ ὁ Ἱπποκράτης, ὡσεὶ καὶ κατὰ τίνα τῶν λέξιν εἴπει, πρὸς τὰς ἀρχὰς τῶν νόσων διαφέρει τὸ σπουδάσθαι ἐπὶ αὐτίκα αὐδᾶ, καθάπερ καὶ τῷ φάναι, ὁ καὶ πρὸς τὸ θερμαίνειν, καὶ ψύχειν, καὶ ξηραίνειν, καὶ ὑγραίνειν, πολλὰ ἄν τις εὕροι τοιαῦτα. ἐγὼ γὰρ ὡς ἀντιθέσεως, οὐδ' ὡς ἀντιλέγων, ἀλλ' ὡς συνεργοῦντα πρὸς τὸ θερμαίνειν, ἢ ψύχειν, ἢ ξηραίνειν, ἢ ὑγραίνειν χρῆσθαι. πολλὰ φησὶν ἄν τις εὕροι τοιαῦτα. διαλειπέτω δὲ ἡμῖν ἐν οἷς ἐξηγούμεθα τὸ λοιπὸν τῶν ἰδιωμάτων. Ex quibus uerbis liquidò constat hunc esse locum, quem Gal. ex 2. Epidem. adducit. Neq; enim alibi usquam reperias. Neq; uerò magni interest, si pro εἴποι, εὕροι legas. ut ex Galeno sumpsimus. In quo eiusdem authoris secuti sumus consilium, dum illud πρὸς accepimus συμβουλευτικῶς. Porrò illud ὅσα ἄλλα ad ῥητόν, & hæc omnia ad βήματα καὶ πόματα referri posse uidentur, ne quis longius abeat. Caluus quoq; aliter hunc locum legisse uidetur, ut ex eo nihil insigne elicere possis. Commen. 2.

¶ Τόκων ἐν ἰδιοχύσοισιν.] Id omisit Caluus.

¶ Ἐκθύματα.] Ἐκθύματα Hippocr. sunt pustulæ in Ἐκθύματα.

læ in ſummam cutem erumpentes. Quarum ortum & appellationem ſic explicat Galen. libro tertio Epidemi. Commen. 3. πρόδηλον μὲν ὅτι παρὰ τὸ ἐκδύειν, ὅπερ ἐστὶν ἐξερμᾶν, ἡ προσηγορία τοῖς ἐκδύμασι γέγονεν, ἐπὶ τῶν αὐτομάτως ἐξανθούντων διὰ τὸ δίερμα. γένεσις δ' αὐτοῖς ἐκ τῶν περιττῶν δηλονότι χυμῶν, ἄλλα καὶ τῇ ποιότητι προσηκόντως ἔπεται, τῶν μὲν χυμῶν λεπτῶν ἐκκρίσεις ἐργαζομένων μᾶλλον ἢ ὄγκους. τῶν δὲ παχέων εἰς ὄγκον ἐξαιρόντων τὸ δίερμα. Non abſimili admodum ſignificatione ἐκκνησίαν ἔκθυσιν uocat libro ſexto Epidemi. Hippocratis, Sectione 1. ὡσὰ καὶ ἐξόγκωσιν, ut inquit Galenus, παρὰ τὸ ἐκδύειν ὅπερ ἐστὶν ἐξερμᾶν.

¶ Τῇ τοῦ σκυτέως.] Hîc duo illi noſtri codices qui cæteris ægrorum numerum annotarunt, ἄρρωστον τέταρτον adſcribunt.

¶ Πολλὰ δὲ ἰτρικὰ ἔθλη ἔσχε.] Iſtud de urinæ ſtillicidio et difficultate, quæ multis annis tenuerat, intelligendũ uidetur. Sẽſim enim poſtea intermiſit.

¶ Διέλιπεν ἐπ' ὀλίγον.] Vetus noſtrum exemplar ἐπ' ὀλίγον χρόνον legit.

HIPPOCR.

Ἰσχίον δέ τις ἤλγει, πρὶν ἰσχειν. ἐπεὶ δὲ ἴσχυν, ὀκτὼ ἐπ' ἤλγει. ἐπεὶ δὲ ἔτικεν. εἰκοσαίπ, ἐδόκει, αὖθις ἤλγησεν. ἔτικεν δὲ ἄρσεν. ἐν γαστρὶ ἐχόσης ἐν κνήμῃ κάτω δεξιῇ, ἢ τρίτῳ

τρίτῳ ἢ τετάρτῳ μηνὶ, ἀγανθήματα πρὸς
ἀ τῇ μάννῃ χρώμεθα καὶ ἐν χειρὶ δεξιῇ παρὰ
μέγαν δάκτυλον, ἐκ οἶδ' ὅτι ἔτεκε, κα-
τέλιπον γὰρ ἀβάμωον. ὥκει δὲ ὡς ἐγὼ οἶμαι
τὰ Αρχελάου πρὸς βορέην Ιερημνῷ ἡ Αντιγονέος
ἢ πόλει τῷ Νικόμαχον, τέκνον παιδίον, σαρκῶν
δες μὲν, ἔχον δὲ τὰ μέγιστα ἀμηκεμηνία.
μέγεθος δὲ ὡς τετραδάκτυλον αὐόσεον. ὑ-
σδρον δὲ παχὺ στρογγύλον. αὖτη δὲ ἀδμα-
τώδης ἐγένετο πρὸ τοῦ τόκου. ἔπειτα ἅμα
τῷ τόκῳ πῦον αὐθμισγνὸ λίγον οἷον, ἐκ δυ-
θιλῶδες. δυγατέρας τεκόσης διδύμας καὶ
δυσοκησάσης καὶ ὁ πάνυ καθαρθέισης, ἀβώ-
δησεν ὅλη. ἔπειτα ἡ γαστὴρ μεγάλη ἐγένε-
το. τὰ δ' ἄλλα ἐταπεινώθη. καὶ ἐρωδρὰ ἔδη
μέχρι τοῦ ἕκτου μηνός. ἔπειτα λυπρὰ καθάρ-
ματα πάντα ἤλθε τὸν χρόνον. πρὸς δὲ τ' ἀφρο-
δίσια οἱ ῥόοι ἔβλαπτον. καὶ οἱ ἄκρητα ἐρυ-
θρὰ ἐκυδύμηνα ἦεν.

INTERPRETATIO,

CVidam ante conceptum co-
xendicis dolor commotus, à
conceptu ceſſauit. Vigeſimo autem
à partu die rurſus doluit. Marem
igitur

igitur peperit. In inferiori tibia dextra, itemq; in manu dextra ad pollicem, prægnanti tertio aut quarto menſe puſtulæ eruperunt, ad quas thuris micas concuſſu eliſas (mannam uocãt) adhibere ſolemus. Quę an pepererit, neſcio. eã enim reliqui ſemeſtrem. Habitabat autem, ni fallor, in Archelai ædibus, ad rupem. Antigenis uxor quæ ad Nicomachũ habitabat, carnoſum puerum peperit, membris quidem & præcipuis corporis partibus diſtinctum, magnitudinem uerò quatuor digitorum qui non excederet, totusq; eſſet exoſsis, tandem etiam craſſus & rotundus. Ipſa autem ante partum ſuſpirioſa erat, ſimulq; cum partu pus paucum uomitione reiecit, quale ex furunculo. Ei quæ ex difficili partu gemellas edidit, nec admodũ perpurgata eſt, uenter totus intumuit, tandemq; in magnitudinem excreuit, reliqua uerò depreſſa ſunt

& ſubſe-

& subsederunt. Ad sextũ mensem rubra, deinde reliquo toto tempore alba admodum profluxerunt. Hæ uerò fluxiones ueneri officiebant, il liq; merè rubicunda prodibant.

COMMENTARIVS,

Σχίσιν δὲ ἔτις.] *Hæ tam uariæ partuum circunstantiæ & concursus, parum aut nihil momenti habent, ex eorumq; sunt numero quæ communes rerum affectiones potius, quàm certas & proprias naturas ostentant. Qualia multa hoc in libro & cæteris* Hippocr. *monimentis scribuntur. Quæ dum firmis & indubitatis artis fundamentis nituntur, ea nedum doctrinam è sede constantiæ dimouent, ut sua uarietate plurimùm etiam recreent, & suspensas opiniones obseruatione confirment: dum tamen his historiæ fides constet, nec uelut præiudicata authoritate ad se diligentiorem speculationem & cæterorũ conformationem rapiant. Illa igitur ut leui brachio ab* Hippocr. *attinguntur, ita & leuiter percurrenda sunt. Neq; enim ea accuratè animaduerterat, ut diligentia adhibita explicaret, qualem in cæteris librorum* Epidem. *historijs nauauit, sed ut è re nata sese offerebant, ita in diaria & aduersaria coniecta sunt. In hac ægra igitur*

ueriſimile eſt, uteri parte dextra affecta, cùm in coxendicem decubuiſſe, atq; ita dolorem concitaſſe. Qui conceptu roboratus, etſi dolorem ſedauit, naturæ tamen benignitate uitium aliò propulit, idq; κατ' ἔξιν, dum puſtulæ quarto aut tertio menſe, ualido iam fœtu, in tibia & manu dextra enatæ ſunt. Puſtulæ uerò ex uteri affectibus in cutem erumpentes, inflammati uteri aut erysipelatæ laborantis certiſſima ſunt indicia, ut ſcribit Hippocrates libro περὶ γυναικείης φύσιος. Mannam porrò, micas thuris concuſſas eliſas, cum Plinio diximus. quem alij thuris pollinem dicunt, intelligentes. Dioſcorides enim mannam thuris ἐγχονδρον probat, hoc eſt, cum micarum frequentia et grumoſam. Eſt uerò manna Græcis, thuris puluiſculus, aut excribratio & concuſſio quædam, eiuſq; purgamentum. ὑπόσεσμα λιβανωτοῦ uocat Galenus. Quæ eodem teſte, thuræ magis adſtringit & ſiccat, atq; eo nomine ad ulcera magis commendatur. Scribit enim, ἔστι πυπλικώτερον μὲν φάρμακον ἡ μάννα τοῦ λιβανωτοῦ. Libro etiam decimotertio, ἔστι ὑπόσεσμα λιβανωτοῦ τὸ φάρμακον τοῦτο, φύψεώς τι μετέχον ὀλίγης, καὶ διὰ τοῦτο, καὶ αὐτὸ τοῦ λιβανωτοῦ πρὸς ἕλκια βέλτιον. ἐπεὶν & γὰρ ἐν τῇ πυκλικῇ διωὰμεώς ἐστι μόνης, ὡς οὐ μὴ μετέχον φύψεως. καὶ μᾶλλον ὁ λιπαρώτερος ἐν αὐτῷ, καὶ τῇ χροίᾳ λευκότερος.

Cap. 14. li. 12

Cap. 84. lib. 1

Lib. 5. Meth.

τρ@. ὥσπερ γε καὶ ὁ τὸ δὲ ξανθότρ@ ξηραντικώτρ@ ὄφι. τῇ δὲ μάννῃ ἢ φλοιῶτι λιβανωτὸ μίμηλα σμικρὸν, ἀφ' ὃ τὸ φύφον ἔχει. Vbi legitur, ὅπερ δὲ ὡς ἐγὼ οἶμαι τὰ Αρχελάε, duo ex nostris codicibus ὡς τὰ ἀρχελάε legunt.

¶ Η αὐτιγόν@.] Hic locus uitiosè legitur in omnibus impressis codicibus. Lego igitur ex nostris exemplaribus manu scriptis. ἡ Αντιγον@ ἡ περὶ τὸ Νικόμαχον. Quam lectionem secuti uidentur interpretes. Porro quòd hîc de tantillo fœtu carneo toto & exosse scribitur, mirum uideri possit, nisi suspicionem imperfecti & uelut aborsu reiecti fœtus faceret. Huius autem loci & exempli meminit Galen. libro tertio περὶ δυσπνοίας, ubi spirandi difficultatem istam causasq; explicat. κατὰ μὲν τοι τὸ δοὺτρον τῶν ὑδατιδικμιῶν, ἐπὶ μὲν τῆς Αντιγόνης προσπὼν, ὡς ἀσθμα τῶλης ἐγένετο περὶ τόκε, μετὰ ταῦτα ὑδρῶπα, ἔπειτα ἅμα τόκῳ πῦον ἀνύμισεν. ὥσθ' ὁμολογᾶ καὶ τοτο τοῖς ὑφ' ἡμῶν ἀποδιδειγμένοις, ἀσθμαίνεσι μὲν γὰρ οἱ πνεῦμ' ἀναπνέοντες, ἅμα, καὶ τὸν θώρακα μέχρι πολλᾶ διαφύλλοντες. γίγνεται δὲ τοτο, ποτὲ μὲν ἐν διαθέσει πολλῆς εἰσπνοῆς δεομένης, ἀμέλει καὶ τοῖς ἀγαμβοῖν ἢ ὀπισθεν ἄλλως ὀξέως γυμνασαμένοις τὸ τοιοῦτον συμπίπτει, καὶ πᾶσι τοῖς περιπάτοις πνευστοῖς. γίγνεται δὲ ὡς ἐλέχθη, διάπυησιν ἐμφραξις, ἢ θλῖψις, ἢ στροφὴ εἰς ἐν τοῖς ἀναπνευστικοῖς ὀργάνοις ὑπάρχει.

τοιοῦτον δέ τι φαίνεται συμβῶναι καὶ τῇ τοῦ Αντιγένους, ὡς ἐδήλωσε τὸ ὦον.

¶ παύυ μαθαρθείσης.] παύτῃ μαθαρθείσης legunt duo ex nostris codicibus, unus recentior, alter antiquissimus.

¶ Καὶ ἐγυδρη εἶν.] ὄρυδρὰ ἴσα lego cum interpretibus, seruata nostrorum codicum fide.

¶ πρὸς δὲ τὰ ἀφροδίσια.] Quotquot licuit uidere codices, constantissimè hanc lectionem retinent. Vnde mirum subit, qua ratione à ueteribus Hippocr. interpretibus ὄρᾳ pro ῥέοι lectum sit. Quod testatur Galen. initio lib. 6. Epidem. interpretum antiquorum mentionem faciens. Hunc enim locum apertissimè innuere uidetur, cùm scribit, ἐπεὶ δὲ σύνιστι καὶ κατ' ἄμφω σφάλλονται, πολὺ βέλτιον ἐδόξει μοι φυλάττοντι τὴν ἀρχαίαν γραφὴν, ἀεὶ μὴν σπουδάζειν ἐκείνῳ ὄμοιον εἶναι, μὴ δυνηθέντι δέ ποτε τοῦτο πρᾶξαι, πιθανὴν τὴν ἐπανόρθωσιν αὐτῆς ποιεῖσθαι, καθάπερ ὁ Ηρακλείδης ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν ἐποιήσατο, κατὰ τὴν λέξιν ἐκείνην ἐν ᾗ γέγραπται. πρὸς δὲ τὸ ἀφροδίσιον αἱ ὄρᾳ ἔβλεπον. ἐπειδήπερ τοῖς ὄμμασιμέγιστοις τὴν ὄρᾳ γραφὴν ἀπιθανῶς ἔχειν, τάχα φησὶ, βύρα μὴν ἂν γεγραμμένον διὰ τοῦ υ. τῆς μέσης δὲ γραμμῆς ἐν αὐτῇ διαφθαρείσης, ἐδόξεν ὁ βιβλιογράφος ὄρᾳ γεγράφθαι. δυνατὸν γὰρ δὴ ὅτω. καὶ λιπτῆς ἴνες ἀπολωλύας, συναπόλλυσθαι τὴν γραμμὴν ταύτην, καὶ μιᾶς αὐτῆς ἀφανισθείσης

In proœmio.

φθυγέσης, καὶ μετ' ἀρχὰς οὐδὲν αὐτῶν ἀμυδρὰν γὰρ φᾶσαν, ἀξίτυλον αὐτῶν ὑπὸ τοῦ χρόνου γενέσθαι. Ex quibus Galeni uerbis antiquam lectionem fuisse coniectabis, πρὸς δὲ τὸ παρὸν διάφορον αἱ ἀρχαὶ βιβλίων. Sed id parum habiturum est momenti, dum in uaria interpretum commißione, magnam inter se in una lectione dissensionem ponit Galen. Inter quos maximè Heraclidis Tarentini iudicium in emendandis antiquis lectionibus probat, quòd ille maximè rei probabilitatem assequatur, quod in hac dictione feciſſe uisus est. Atq; hoc ipsum se facturum recipit Galen. in interpretandis Epidem. libris. Nam est autem quòd speret quisquam ex huiusmodi locis qui saltuatim adferuntur, semper genuinam lectionem elicere se posse. Quod iam multis locis hoc in Commentario adductis, ac inter se uariam tamen lectionem ex uno Galeno referentibus, testatum uolumus. Quotus enim quisq; est qui non uideat, quàm parum ad huius loci sensum ἀρχαὶ καὶ ὑγρὰ faciant? Par est igitur antiquam lectionem retinere, & hunc locum fluxionibus illis uarijs accommodare, de quibus tota agit historia. Quæ quantum ueneri exercendæ officiant, satis apparet in his mulieribus, quæ hac lue profluuij muliebris conflictantur, dum magno naturalium calore, pruritu, lumborum & inguinum dolore, imi uentris con-

tensione uehemẽtiq; fœtoris tædio conficiuntur.

HIPPOCR.

Τησι χρονίησι λειγντρίησιν ὀξυεγμίη γγνομθήη, πρόσθεν μηδέποτε γθομένη, σημεῖον χρηστὸν, οἷον δημαινέτη ἐγθύσι. ἴσως δ' ὄν καὶ τεχνήσασθαι, καὶ γὰρ αἱ ταραχαὶ αἱ τοιαῦται ἀλλοίωσιν ἴσως δὲ καὶ ὀξυεγμίαι, λειγντρίῃσι λύσιν. Ιήθη ἐλλεβόρω πόσει Λυκίη, τὰ ὕστατα ἀπλῶ μέγας, καὶ ὀθλώδεα, καὶ πυρετὸς, καὶ ὄν ὦμον ὀθλώδεα, καὶ ἡ φλὲψ ἡ ἐπὶ ἀπλῶτα, ἐπ' ἀγκῶνι ἐτέτατο, καὶ ἔσφυζε μὲν πολλάκις. ἔσι δ' ὅτε καὶ ἀνετμήθη, ἀλλ' ἅμα ἔδρωτι διήλθεν ἢ αὐτόματον. ἀφ' ὧν δὲ ἐάντων ὁ ἀπλῶς τὰ λεπτὰ φλετέινθο, ὠνθλυμα φλεβιπλασιάζετο, ὁ μὲν μέγα παρεφέρθο, πθριεσέλλθο. φύσα φλῖσα, ὁ δ' ἐγείκάτω ὁδὲν, ὁδὲ ὄρει. ἀπέθανε πρὸ τθ τόκθ. τὰ ἀμφὶ φαρύγγα ἐπερόρροπα, ὁρμήσαντα δὴ ἐφειλκώθη, ὡθὴ τὰ ἀειθρὰ μετῆλθεν. ὄν ἀπλῶτα ὀθλώδη ἦλθεν ἀκρίσως. Ιέρωνι ἐκρίθη πφτεκαταίφ. τῇ Κῴθ ἀδελφαίη, ἥπαρ ἐπύρθη ἀπλωικὸν τρόπον. ἀπέθανε θλυτραίη. βίῳ ἅματε

ὄρει

ὄρεα ὑπέρπολυ ἀνυπόστατον, καὶ αἷμα ἐξ ἀεισδροῦ. ἦν γὰρ καὶ ὁ πλεὼ λυγρὸς καὶ σκληρὸς, καὶ ἄνω πρὸς τὸν ὑποχόνδριον.

INTERPRETATIO,

Diuturnis & trahentibus intestinorum læuitatibus, ructus acidus bono est qui prius non adfuit, qualis Demenetæ cõtigit. Quẽ & arte parare fortè licet. Nam & huiuscemodi perturbationes, prioris status immutationes afferunt, fortè etiam intestinorum læuitatem acidi ructus soluunt. Lyciæ, quæ ueratri potione sanata fuit, ad extremum splen magnus fuit cum dolore & febri. Dolores uerò ad humerum pertingebant. Vena quę ad splenem est in cubito distendebatur, & plerunq; quidem pulsare uidebatur. Interdũ uerò neq; secta est, sed simul cum sudore aut spõte sua cõsidebat. Quib. procedentib. splen ad dextra pertẽdebat, spiritus ex in-

ternis duplicem elidebat ſomum, neq; tamen magna erat reſpiratio, leuiter mente mouebatur, cooperie batur, & flatus intrò ſuberat, nec quicquam infra ſubibat, neque me= iebat. Obiit ante partum. Quæ ſua irruptione ad alterutram faucium partem uergebant, exulcerata non ſunt, in ſiniſtram partem tranſierũt, lienem dolor inuaſit, idq; ſine iu di= catione. Hieroni ad decimumquin tum iudicatio facta eſt. Coi ſorori ad inſtar ſplenis iecur intumuit, & die ſecunda obiit. Bioni cùm ex lar ga urina nihil ſubſideret, ſanguis ex nare ſiniſtra erupit: lienem enim durum & incuruum habebat. Cùm uerò ſurſum emerſiſſet, recidiuam paſſus eſt.

COMMENTARIVS,

Aph. 1. lib. 6

Τῆσι χρονίῃσι.] Hæc eadem ſententia paulò aliter, eodem tamen ſenſu legitur in Apho riſmis. σὺν τῇσι χρονίῃσι λειγοτρίῃσιν ὀξυγγμίη ὑδιγχρομένη, μὴ πρότερον χγρομένη, σημεῖον ἀγαθόν.

γαδὸν. Cuius quidem explicatio cùm fusissimè à Galen. scripta sit, illinc petendam censeo, ne actum agere uideamur. Porrò istud enumerari debet in morborum transpositione et in alios morbos transitu. ὥσπερ γὰρ (ut scribit Galen.) ὁ τεταρταῖος ἐὰν ἐπιπλευρίαν ἴσχῃ, καὶ πυρετὸς ὀξὺς οἷος οὐ σφόδρα μὲν, ἦ καὶ διατάρροια, καὶ ἄδηλα, διατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, ὀφθαλμίαν μὲν διάρροια, λαιγυτόριον δὲ ὀξυρεγμία, καὶ πλευρίτις σφοδρὰ πνευμονίαν. λήθαργον φρενῖτις. idq; τῆς τῶν νόσων μεταπτώσεως ratione. Ad quam etiam istud referri uidetur, καὶ γὰρ αἱ ταραχαὶ αἱ τοιαῦται ἀλλοιδσιν. ὀξυρεγμίαν uerò acidum ructum significare tam uulgare est, quàm quod notissimum: ut mirari subeat quæ nam iure cibi uehementem appetentiam hîc & in Aphorismis pro ὀξυρεγμίᾳ Caluus supposuerit.

In fine lib. 6. Epidem.

¶ Καὶ ἡ φλὲψ.] Vero est simile istud de magna lienis inflammatione intelligi debere, indeq; huic ægræ emotam fuisse mentem. Magnitudo enim de uisceris inflammatione aut tumore Hippocr. semper effertur, & μεγαλοσπλάγχνους eos uocat, teste Galeno, ὃν οἷς φύσει μεγάλα σπλάγχνα εἰσὶν, ἀλλ' οἷς διατάσει πάθους εἰς ὄγκον ἤδη συῤῥεύσαντα ἢ φλεγμαίνοντα, καὶ οἰδισκόμενα. Lienis etiam magnam inflammationem, febris, dolor ad humeros & iugulum pertingens, splenis tumor ad iecur repens, & duplex illa spiritus elisio significat,

Cõmen. 3. in lib. de rat. uictus.

quæ mentem desipientia tentatã testabatur, ut
Sectione 3. passim uidere est apud Hippocr. & Galenum, & posteà scribimus. Hîc enim τὸ πνεῦμα ἐνιδιπλασιάζετο, illam Philisci spirationem exprimit, quã
Lib. 1. Epid. his uerbis describit Hippocr. τότῳ τὸ πνεῦμα διὰ τέλεος ὥσπερ ὑπὸ ἀναπαλυμένου. In utroq; enim par erat lienis inflammatio. Huius uerò loci meminit Galen. libro tertio περὶ δυσπ. duobus in locis, ubi respirationis inæqualitatem eiusq; causam explicat, & modò Lyriã, modò Lycinam uocat. μετὰ δὲ ταύτην τὴν συμβάσιν τῇ λυκίνῃ, περὶ ἧς ὀλίγῳ πρόσθεν ἐλέγομεν, ἐγράφη, πνεῦμα ἐνιδιπλασιάζετο ἐπὶ μᾶλλον μέγα. κατὰ λόγον, ἐπιπόνου γὰρ αὐτῆς τὸ νοσεῖν διὰ τὸν ἐγκάρδιον, ὅσπερ καὶ τῶν ἄλλων ἐπίσχισιν παντελῆ γενέσθαι. διὰ τοῦτο μὴν διὰ, τὸ διπλασιαζόμενον ἐγίνετο πνεῦμα, διότι διὰ μέγα; ἢ διότι κατέψυκτο; προσῆλθε γὰρ φησι. τότῳ δ' ἐνδιέχθη χρώμενον τῷ ὀνόματι, μετὰ τῶν ἀποψυχομένων τὴν ἐμφυτον θερμασίαν. Vbi Galenus bis ἐνιδιπλασιάζετο, non ἐνδιπλασιάζετο legisse uidetur.

¶ Ἐπ' ἀγκῶνι ἐτίτατο.] Interpretes istud de uenæ sectione acceperunt. Atq; eos in opinionem ferè induxit quod sequitur, ἔστι δ' ὅτε καὶ ὀπὴ ἐτμήθη. Ex redditione enim quadam legunt. Sed profectò illud ἐτίτατο, uenæ sectionem significare non potest, sed uenæ quæ splenì respondet, distensionem à crasso, fœculento, & feruescente sangui-

sanguine, cui, maximè propter lienis inflammationem, præsentissimo est remedio uenæ sectio. Sic φλέβ' τιλαμένω dicuntur Galeno, uenæ sanguine distentæ. Cæterùm illud ἰσφυξε inflammationis & tumoris præsefert iudicium, in quibus pulsus ab antiquis inesse dictus est, ut postea scribimus. Tumorem uerò adfuisse testãtur, quæ scribuntur, ἀλλ' ἅμα ἱδρῶτι λιῆλθεν, ἢ αὐτόματον. Hunc enim sponte aut cum sudoribus subsedisse significat. Atq; huc malo referre, quàm si quis σφυγμὸν ex Hippocr. doctrina de conspicuo & ualente arteriarum percussu intelligat, indeq; de sipientiam præsagiat, quòd postea scribat Hippocr. ὃ αὖ ἡ φλὲψ, ἢ ἐν τῷ ἀγκῶνι σφύξη, μανικὸς καὶ ἐξύδυμος· De leui enim mentis emotione παραφέρετο extulit, & de uena locutus uidetur, cùm scribat, ἔτι δ' ὅτι καὶ ὑπ' ἐτμήθη.

Ad Glauc. Sectione 6. Sectione 5.

¶ Ἀλλ' ἅμα ἱδρῶτι λιῆλθεν.] Illud λιῆλθεν ualde est obscurum. Cornarius ad sanguinem retulit, qui unà cum sudore aut sponte prosiluisset: sicq; uidetur legisse ἀλλ' ἅμα σὺν ἱδρῶτι λιῆλθεν. Etsi uerò λίεσθαι Hippocrati passim de fluxili humorum liquatione & excrementorum humidorum profluxione dicitur: malui tamen id de uena intumescente intelligi, quæ cum sudore aut sponte discuteretur, desineret & subsideret. Atq; ita præterijsse, hoc est cessisse, & tumorem pertran-

pertrãsisse sumi debet. Quo in sensu discussit dixit Caluus. Sed nõ uideo quónam illud suaue referat.

¶ Οὐ μὴν μέγα παρεφέρετο.] Illud ὃ μὴν μέγα ad superiora retulimus, cum Galeno & cæteris interpretibus. Cuius rei causam reddit Galen. loco superius adducto. Codices uerò quidã simul iungunt, ὃ μὴν μέγα παρεφέρετο, uitiosè tamen. παραφορὰν autem παράκρασιν & παραπλῆ, non nisi de leui mentis emotione effert Hippocr. quorum magnitudinem additis paucis quibusdam uerbis auget, ut patet ex Prorrhetico, & nos alibi scribimus.

¶ Πορφύριζε.] Hoc distinximus & absolutè illud πόρφυριζε cum Galeno legimus. Quidam codices πόρφυριζε φύσα σὺν ὕδατι legunt, ut de flatibus intrò obuolutis intelligatur. Galenus πόρφυριζε legit, ut ex loco prius adducto patet, idq; satis explicat. Idem πόρφυριζε τοῖς πόρβολάοις ἐχυτὸν ἐοικόσιν interpretatur. Qui locus me mouit, ut uulgatam lectionem retinerem. Similis est omnino phrasis lib. 3. Epidem. ἐπλακαλικάτη, πρωὶ ἄκρια ψυχρὰ, πόρφυριζε. Et rursus αὐαιδέως πάντων ἔχων, ἀὰ πόρφυριζε. Caluus ita hunc locum perturbauit, ut quidnam uiderit, perspicere non possis.

In exegesi.

Ægrot. 1.

Ægrotor. 15. post fi. post.

¶ Τὰ ἀμφὶ φάρυγα. Phrasis est Hippo. admodum

dum familiaris, ut sæpe τὰ παρ' ὄς, & τὰ διατὰ φάγυγα scribit in Coacis, τὰ ἐπαίρματα aut σκληρίσματα, ἐγκύματα aut διδύματα significans. Videntur autem ista esse ex infidorum abscessuum genere, qui ut nihil decernunt, ita & suo intrò recursu suspecta sua mala faciunt. Incertum autem an ad superiora referantur, quod & fecit Caluus, an uerò sui generis per se solam obseruationem rapiant.

¶ Ἐγκρόῤῥοπα.] Vtitur ea dictione sæpe Hippocr. tumores intelligens, qui in partem unam ex his quæ ambigunt decumbunt. Sic lib. 1. Epid. ἐπαίρματα παρὰ τὰ ὦτα πολλοῖσιν ἐγκρόῤῥοπα ἦν. Et rursum, φλεγμονὴ μετ' ὀδύνης ὃς ἔσχεν ἐγκρόῤῥοπος. Et paulò pòst ubi de angina loquitur, οἵσι μὲν οὖν ἦν ὃς ἐρθὴν ἔξωγκωμα, μήτε ἐγκρόῤῥοπον, ἕτοιμοι ὅτι παραπλησίως ἐγένοντο. Sectione 1.

¶ Ἦν γὰρ ὁ σπλὴν λυγρὸς.] Hoc nomine uisceris tumorem significat, ut in Philisco scribit. σπλὴν ἐπήρθη πυρετῷ λυγρῷ. Sic in Prognostico, τῶν ἐπιχρονίων πόνους ἔνιοι τὰ λυγρώματα uocat, ἃ διὰ τῶν ἐμπροσθεν διδύματα προσηγορεύομεν, ut inquit Galenus. ἔνιοι δὲ ταῦτα, πάντως εἰ παρὰ φύσιν ὄγκοι, χωρὶς μὲν φλεγμονῆς ἕτοιμοι γινόμενοι, πνευματώδεις, καὶ μάλιστα ὅταν ὦσι πρόσφατοι. Lib. 1. Epid.

HIP-

HIPPOCR.

Ἡν δὲ τῶν λιγυαγχικῶν τὰ παθήματα τάδε. τὸ τραχήλου οἱ σπόνδυλοι ἔσω ἐρρέπουσι. τοῖσι μὲν πλέουσι, τοῖσι δὲ πέλας, καὶ ἔσωθεν γνάθου ἔγκοιλον ἔχουσι ὁ τράχηλος. καὶ ἥκιστα ταύτη φαίνεται. ἢν δὲ καὶ κατωτέρω λινὸν ὀδύνῃ καλεομένην ὀσῶδες, ὃ ἔχ ὁμοίως ὀξὺ ὄδυνον. ἔσι δ' οἷσι καὶ πάνυ πόδι φέρεσι, μείζονι διαφορέῃ. εἰ μὴ ξυὼ ἔφη ὀδύντι καλεομένῳ, φάρυγξ ὁ φλεγμαίνοντα. λιγυμὴν δέ, τὰ ἔνδον γνάθου ὀγκηρὰ, ὁ φλεγμαίνουσιν ἕλκεα. ὀδὲ βδελλοὺς ὀδόντι ὥδηκαν. ἀλλὰ φύσει μὲν καὶ γλῶσσαν ὁ χείλεος τρέφοντος. ἀλλὰ μείζων τε αὐτέοισι ἐδόκει εἶναι, καὶ πεπεπισέρη. καὶ ἔνδον γλώσσης φλέβος ἐμφανέος. καταιτιᾶσθαι δὲ ἠδύναντο. ἢ πάνυ χαλεπῶς. ἀλλ' ἐς τὰς ῥῖνας ἔφυγον ἐ πάνυ ἐβίαζον. καὶ δι' ἀμφοῖν ῥινῶν διαλέγοντο. πνεῦμα δὲ τοῦτοισιν ὁ πάνυ μετέωρον. ἔσι δ' οἷσι φλέβες αἱ ἐν λιροτάφοισι, καὶ ἐν λιεφαλῆσι, καὶ ἐπ' αὐχένι ἐπαφᾶσθαι. βραχὺ δέ τι τουτέων τοῖσι παλιγκοτάτοισι. λιρόπαφοι θρόμβοι. καὶ τ' ἄλλα μὴ ἀνυσταίνοιεν, ὁ ἀνιώμενοι οἱ πλεῖστοι.

πλεῖσοι, εἰ μὴ καταπίνειν πρόθυμοίντο, ἢ πύαλον ἢ ἄλλότι δεῖ οἱ ὀφθαλμοὶ ἐγκαθήμενοι. οἵσι μὲν οὖν ἦν δὲ ὀρθὸν ἀξόγκωμα, μήτε ἐτορόῤῥοπον, ὅτι ὅτε παραπλήσιοι ἐγίνοντο. ἀπολύμενον δὲ εἴτινα εἶδον, ἀναμνήσομαι. οὓς δὲ οἶδα νῦν, προσεγράφοντο. ἦν δὲ τὰ μὲν τάχιστα ῥήζοντα τὰ δὲ πλεῖστα, καὶ δὲ τεσσαράκοντα ἡμέρας ποιεῖ. ὧδε δὲ οἱ πλεῖσοι καὶ ἄπυροι πολλοὶ δὲ καὶ πάνυ ὠδὶ πολλῷ χρόνον ἔχοντές τι μέρος τοῦ ἀξογκώματος. καὶ κατάπυσις. καὶ φωνὴ γίνεται. ἰόνες γε τηκόμενοι, μινύθουσιν τινὰ παρεῖχον, πονηρὸν οὐδὲν δοκέοντος κακὸν ἔχειν. οἱ δὲ ἐτορόῤῥοπα ἔχοντος ὅτι ὁπόσθην ἂν ἐγκλιθείησαν οἱ ασόνδυλοι ταύτῃ παρελύοντο. τὰ δ' ὠδὶ θάτερα εἰλίνοντο. ἦν δὲ ταῦτα γὰρ προσώπῳ καταφανέα μάλιστα, καὶ τοῦ στόματος, καὶ τοῦ ῥινὸς γαργαρεῶνα δαφράγματι, ἀτὰρ καὶ γνάθοι οἱ κάτω, πρόγλαστον τοῦ λόγον, αἱ δὲ πρόπλευραι, ὁ δὲ πάντος τοῦ σώματος ἐγίνοντο, οἷον ἀξ ἄλλων, ἀλλὰ μέχρι χειρός. τὰ ὑπὸ τοῦ λιμαγχικοῦ, ὅτοι καὶ ὠτίονα ἀναπύοντος καὶ

καὶ βραγχώδεσι ἦσαν. οἷσι δ' ὀρθὸν ἐπέπνου, οἷσι δὲ καὶ ξυὼ τυρετῷ, ὅτοι πολλῷ μᾶλλον ἐλύωνοι ἐδάλεγμοίσιν ἀλλοχόοι, καὶ φλέβες τοτέοισι μᾶλλον ἐπηρμέναι. καὶ πόδες. πάντων μὲν ψυχόταροι. τὸ τῶν δὲ μάλιστα. καὶ ὀρθοστατεῖν ὅτι ἀδλωα τώτροι. καὶ οἵλνες μὴ αὐτίκα ἔθνησκον. οὓς δὲ ἐγὼ οἶδα, πάντας ἔθνησκον.

INTERPRETATIO,

ERant autem eorum qui ex ãnegina laborabãt affectiones huiusmodi. Ceruicis uertebræ modò plurimùm, modò uerò prope erant, ut intrò uergerẽt. Collumq; ipsum qua parte cauitatis internæ significationem præseferebat, cõtactu dolorem sentiebat. Cuidam uerò affectus ipse paulò infra os, cui dentis nomen est, pertingebat, nec ita præceps erat: quibusdam etiam maiori ambitu circumscribebatur. Qui si secundam uertebram dentem appellatam non attingeret, fauces nulla inflammatione tentabantur, sed subsi-

subsidebant. Partes quæ sub malis intumescebant, nõ erant inflammatis affines, neq; ulli glandulorũ inflammatio adfuit. Sed cùm hæc secundum naturam se haberent, linguam non facilè conuoluebant, maior enim & prominentior ipsis esse uidebatur. Quæ sub lingua sunt uenæ, erant conspicuæ, nec deuorare aliquid poterant, nisi admodum molestè. Quòd si ui cogerentur, in nares erumpebat. Sermo etiam ipsis per nares efferebatur. Respiratio his non admodum elata, neq; sublimis. Quibusdam uerò, temporum, capitis & ceruicis uenæ intumescebant. Atq; horum quibusdam paululum dolores exasperabantur, quibus tempora incalescebant, etsi aliàs non febricitarent. Multis non præcludebatur spiritus, nisi si saliuam aut aliud quiddam deglutire cuperent. Neq; introò defigebantur oculi. Quibus igitur neutram in

partem deflectebat tumor, sed recta procedebat, ijsne membrorum quidem resolutio accidit. Quòd si quem horum perijsse mihi constiterit, eum recensere non grauabor. Sed ij omnes quos uidere licuit, superstites permanserunt. Atq; horũ quidam quàm celerrimè alleuabantur, plurimi uerò quadraginta dies percurrebant, idq; non paucis sine febre contigit. Multis etiam in longum ualde temporis interuallum tumoris aliquid protrahebatur, cuius rei indicium deglutitio & uox quoq; ipsa præbebant. Ipsæ quoq; columellæ eliquatæ, imminutionis prauam quandam significationem præseferebant, etsi nihilo deterius habere uidebantur. Quibus uerò in alterutram partem tumores decumbebant, ij ea ex parte, unde uertebrarum inclinationes fiebant, neruorum resolutione tentabantur, atque inde uersus alteram trahebantur, Ap-

tur. Apparebant autem hæc maximè in facie, ore, & eo quod ad gurgulionem est interſepto. Quinetiã genæ inferiores non temerè immutabantur. Cæterùm quæ ab angina fiebant leues membrorum reſolutiones, non totum corpus perrepta bant, quod in alijs fieri ſolet, ſed ad manus uſq; pertingebant. Atq; ij cõ cocta quidem, ſed pauca, nec ſine moleſtia expuebant. Quin & ij qui bus in rectum tumor decumbebat, expuere quoque poterant. Quos uerò febris infeſtabat, hi multò grauiori difficultate ſpirandi conflictabantur, & inter loquendum alienio res uidebantur, ipſis quoque uenæ magis intumeſcebant, atque horum omnium pedes erant frigidiſſimi. Ex quibus iſti præcipuè, ſi qui non illicò mortui ſunt, erigere haud quaquam ſe poterant. Verùm omnes quos uidere licuit, mortui ſunt,

COMMENTARIVS,

ΗΝ δὲ τῶν λιγυαγχικῶν.] Hic locus rarum et penè insolens anginæ genus complexus, multis nominibus à Gale. celebratur. Atque tam per se insignis est, ut eam anginæ formã, quæ ex uertebrarum colli inclinatione aut peruersione oritur, fusissimè explicet, quæ aliàs ab Hippocr. uel leui brachio attingitur. Quo nomine impulsus Galenus, huius totius loci explicationem attulit lib. 4. de loc. affect. Etsi uerò diuersa anguinæ genera in Prognostico attingit Hippocr. quæ à recentioribus nouam omnino appellationem sortita sunt, ut testatur Galenus. Hæc tamen anginæ forma, quæ ex ceruicis uertebrarum inclinatione & excauatione (quam κύρτωσιν & σκολίωσιν uocat Hippocr.) orta est, ab alijs prætermissa, multis in locis ab Hippoc. ipso significatur, hîc uerò tota depingitur. Cuius causa est musculorum laryngis inflammatio, aut neruorum & ligamentorum ceruicis uertebris communiũ contensio, quæ consensione quadam prima ceruicis uerticula intrò attrahunt, et excauationem extrò præseferunt, atq; ita repandam ceruicem ostentant. Hoc uerò anginæ genus admodum præceps esse, pluribus locis innuit Hippocr. præcipuè uerò lib. Aph. 4. ὧν ἀπὸ τοῦ αὐχένος ἐχομένων ὁ ῥάχις καὶ ὄπισθεν ἰδὼν γράφηται, τὴν μόγις ἰσχ-

Capite 5.

Commen. 3. in prog. lib. 4 de loc. affect. & Commen. in Aph. 34. libro 4.

Aphor. 35.

μόγις διατείνειν δύνηται, οἰδήματος μὴ ὄντος ἐν τῷ ῥαχίτῃ, δανάσιμον. Quam sententiam repetit lib. 7. Idem significat in Prorrhetico. οἷς πνεῦμα ἀνέληται, φωνὴ δὲ πνιγώδης, ὁ σπόνδυλος ἐγκάθητ, τετίοισιν ἐπὶ τῶν τιλευτῶν, ὡς συσπῶντος τινὸς τὸ πνεῦμα γίνηται. Quod in Coacis ijsdem omnino uerbis scribitur. Lib. etiam Aphorismorum tertio, σφονδύλῳ τῷ κατὰ τὸ ἰνίον ἐσπωσίας celebrat, quas Celsus lib. 2. uertebrarum quæ in spina sunt inclinationes exprimit, non aliud significans, quàm anginam ex uerticulorum compressione excauationeq; ortam. Quinetiã eandem ipsam ceruicis obliquationem intelligit lib. περὶ ἄρθρων scribens. καὶ μέν τοι καὶ ἀναγκάζονται κατὰ τὸν μέγαν σπόνδυλον λοξὸν τὸν αὐχένα ἔχειν. ὡς μὴ προπίπτῃ ἡ αὐτοῖσιν ἡ περιφαλὴ. προσχωρίλω μὲν οὖν πολλῷ τῷ φάρυγι παρίχει καὶ τοῦτο εἰς τὸ ἔσω ῥῆγος. καὶ γὰρ τοῖσιν ὀρθοῖσι φύσει ἀσφυξίαν παρίχει τοῦτο τὸ ὀφθαλμῶ ἔσω ῥίψῃ ἐς τ' αὖ αὐανθῇ. Αἱ δ' τὸ τοιοῦτον σχῆμα ἐξεχέβρογχοι οἱ τοιοῦτοι τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον φαίνονται ἢ ὑγιέες. Quibus uerbis secundæ uertebræ compressionem significat, quam hîc μέγαν σφόνδυλον, ut paulò pòst ἐσθόντα uocat. Galenus uerò hoc affectionis genus non omisit in Prorrhetico. ἐκ ἐμνημόνευσε δὲ οὐ δι' ὃ δι' ὀλίγου λόγῳ τῶν ἐπὶ τοῖς τοῦ ῥαχίτου σπονδύλοισι εἰς τὸ πρόσω ῥοῦσασι ἰνανάγκην, διάτι τὸ σπάνιον τῆς διαθέσεως, ὅτιτε μᾶ

Aphor. 6ix

Aphor. 26.

Capite 1.

Commen. 30

Commen. 1.

ἅπασι καὶ τότε συμφλεγμαίνειν οἱ τ' λάρυγ@ μῦς.

Quæ omnia eo nomine à nobis adducta ſunt, ut indicaremus eam anginæ ſpeciem etſi rara eſt, ab Hippocr. tamen ſæpißimè ſignificatam, nec non à Galeno crebrò expreſſam, à recentioribus tamen omnino omiſſam. Hunc porrò locum adducit Galen. in Prorrh. ubi Hippocr. mentem ſatis aperit. καὶ μέντοι καὶ περὶ τῶν πνιγωδῶς σύνεχομένων, ὃ διὰ τῶν σὺν πυρέτῳ προσηγορίαν, ὅτι διὰ τῶν φλεγμονῶν τῶν σὺν τῷ λάρυγγι μυῶν, ἀλλὰ διὰ τῶν ἀδιακαμένων μὲν τῷ λάρυγγι, καὶ τῷ στομάχῳ, τοῖς πρόσω δὲ μέρεσι τῶν ῥαχίτεων μυῶν ἐπιβεβλημένων, ἐμπροσθέν τε καὶ κατ' αὐτὸ τοῦτο τὸ πρόρρητικὸν βιβλίον εἴρηταί μοι, νῦν δὲ ὧν ὠφελήσαμεν τὸ λοιπὸν βιβλίον τῶν ἐπιδημιῶν, ἔνθα φησί. ὧν δὲ τῶν συναγχικῶν τὰ παθήματα τοιάδε. τὸ ῥαχίτεος οἱ σφόνδυλοι εἴσω ἐρρίπου, τοῖσιν μὲν ἄνω πλέον, τοῖσι δὲ ἐπ' ἔλαττον. καὶ ἐξόδῳ δ' ὧν λίθῳ ἐγκοίλης ἔχων ὁ ῥάχις@, καὶ ὕλγει ταῦτα φαυόμεν@. ὧν δὲ διατάτερόν τινι τ' ὀλόντ@ διαλαμβάν, ὃ ἐχόμοίως ὀξύ ὄζειν. Quæ uerba eodem modò leguntur à Galen. lib. de loc. affect. ubi uides nonnihil ab hac ſcriptione uariare, ut & aph. 35. lib. 4. ubi eadem quibuſdam tamen omißis adducuntur. Illud enim τοῖσι μὲν πλέον, τοῖσδε δὲ ἐπ' ἔλαττον omittitur, quod hîc τοῖσι δὲ πίλας ſcribitur. Caluus ἐπ' ἔλαττον legit. Illud quoq; καὶ ἐσωθεν εὔλιν@ ἐγκοίλον ἔχων ὁ ῥάχις@

Commen. 2.

aliter

aliter legit Galenus quam lectionem secuti sunt interpretes. Nos nihil mutauimus, ubi eandem Hippocratis mentem non sine fidelißimis testibus retinere potuimus.

¶ Τῦ ὀδόντ@ λαλιομελύς.] Secundam ceruicis uertebram ab Hippoc. dentem uocari scribit Galenus libro de Oßibus, hunc locum innuens. Turbinatus enim ille processus pyrenoides dictus, canino denti omnino similis est, qui capitis motum ad annuendum & renuendum præstat. Huius uerò appellationis rationem exactè persequitur Gal. in Prorrh. πρόδηλον δ' ὅτι τὸν δεύτερον σπόνδυλον ὅλον ἀπὸ μέσης ὀδόντα λέγουσιν, ἢ μόνῳ αὐτοτλῶ ἀπόφυσιν ἐκείνῳ, ᾧ οἱ μὲν ὀδοντοειδῆ προσαγορεύουσιν, οἱ δὲ αὔτιμυς ὀδόντα. διότι παραπλήσιός πως φαίνεται τῷ λαλαμελύῳ λευκῷ ὀδόντι. Commen. 2. Lib. uerò de loc. affect. 4. καὶ μέντοι καὶ ὅτι κατὰ τὰς πρώτας γίνεται σπονδύλους ὧν ὁ δεύτερ@ ἔχει τλῶ ὀδοντοειδῆ λαλαμελύῳ ἀπόφυσιν, ἀφ' ἧς ὅλως ὑπότινων ὀδὰς προσηγορεύθη. Hanc eandem uertebram lib. περὶ ἄρθρων, μέγαν σπόνδυλον uocat, ut ex eo quem suprà adduximus loco patet. Vnde miror à Iulio Polluce scriptum esse, primum colli uerticulum ὀδόντα ab Hippocr. dici. Scribit enim, τῶν δὲ σπονδύλων ὁ μὲν πρῶτ@, ὁ σὺν τῷ τραχήλῳ τριφόμν@, ἐπιστροφεὺς ὀνομάζεται. Ἱπποκράτης δὲ αὐτὸν καὶ ὀδόντα λευκῆ λαλιᾷ. Libro 2. Vt non mirum sit si abrogata

Rhetorum fide in re Medica, præceptorum authoritatem imploremus. Qua in re, ne Platoni quidem parcit Galen. ὀρθῶς uerò non legit Galen. ubi hunc locum adducit, sed simpliciter τὸ ὀλόντος ἀλγεμένου.

¶ Ὁ ἀχόμοιος ὀξύ ὄφιν.] Vbi insolens anginæ genus descripsit, quod ex uertebræ introrsum propulsione natum erat, absq; ullo proprio gutturis affectu. Quibusdam eandem anginam adfuisse scribit infra secundam uertebram, quæ latè etiam inferiores uertebras popularetur: non adeò tamen præcipitem aut acutam fuisse indicat. Superiores enim spinæ uertebræ affectæ maiorem noxã afferunt, quàm inferiores. Atq; eam habes huius loci fusissimam explicationem lib. de loc. affect. 4. ad quam pro totius huius loci interpretatione sæpe confugimus. Galen. etiam in Prorrhetico hunc sensum exprimit his uerbis, ἐπεὶ δὲ μετὰ τὸ εἰπεῖν. ὧν δὲ ἀλγεῖται τινὶ τὸ ὀλόντος ἀλγεμένου, προσέθηκεν, ὁ ἀχόμοιος ὀξύ ὄφιν, ἐλύπησε μίνδιωον ἀχόμοιος ὄπιφυσιν ὀξεῖαν ὁ γράψας τὸν τὸν σπόνδυλον τοῦτον. ὥσπερ καὶ πάσχειν ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς καταλέγων τὰ μεγάλα πάθη τῶν παίδων εἶπεν, σπονδύλου τὸ κατὰ τὸ ἰνίον ἕως ὤσιδος ἢ ἄλλου σπονδύλου ἀκέων χρὴ παρὰ τὸν εἰρημένον. ὅταν γὰρ οἱ ἐπινείμωνται μῦδος ἐν τοῖς πρόσω μέρεσιν αὐτῆ φλεγμήναντος, ἢ ἐπωσιοῦν συνταθείσης, πρὸς ἑαυτὸς ἐπιπάσωμ

Comment 2.

ται ὁ-

ται ὅλον τ' σπόνδυλον, ἡ μὲν ὀπίσω χώρα λειοτέρα φαίνεται, θλίβεται δὲ ὁ λάρυγξ, ἢ διατὰ τοῦτο πνίγονται. σπανιοτάτη δὲ ἡ τοιαύτη διωάγχη γίνεται. καὶ νῦν οὖν ὁ σπόνδυλος αὐτὸς ἐγκαθῆσθαι δοκεῖ. Porrò hîc etiam uariat lectio. Galen. enim utrobiq; legit ὁ ὁμοίως ἐξύ ἐστιν, quod de ipso affectu interpretatur, ut sequentia satis indicant. Vt mihi suspectum sit, quod ab Interpretibus ad instar generis græci uersum est. Videntur enim os ipsum non affectum sequi. Quod uerò sequitur ἔστι δὲ οἵ σι καὶ πάνυ περιφερὴς, περιφανὴς legit Galenus libro de loc. affect. 4.

¶ Οὐδὲ βουβῶνες ἐδόκεον ὠδήσειν.] Βουβῶν Hippoc. ex Galeno glandularum inflammationem significat. Vnde miror ab Interprete locorum affectorũ uiro doctißimo & diligentißimo, et à Caluo quoq;, id esse de inguinũ tumoribus expressum, qui nihil profectò habẽt cum angina cõmune. Intelligi enim debet de glandularum colli inflammatione. Sensus enim est, in eo anginæ genere, quod ex inferiorum ceruicis uertebrarum propulsione ortum erat, nullam fuisse faucium inflammationem aut tumorem, quemadmodũ in secundæ uertebræ excauatione contingebat, sed eas subsedisse. Quod hæc uerba significant, εἰ μὲν ξὺν τῷ ὀδόντι διαλιομένῳ, φάρυγξ ἂν φλεγμαίνουσα, λειομένη δὲ. Partes quoq; quæ sub genis leuiter tu-

ment, & colli glandulæ, nullius inflammationis significationem dederunt, ac ne cuiquam intumerunt. Quæ omnia non ita præceps periculum indicabant. Satis autem mihi conscius sum βουβῶνας inguinum tumorem Hippocr. significare & Polluci. ut & βουβῶνος inguina esse. Scribit enim εἰσὶ δ' ἐπὶ τοῖς μηροῖς ὑπὸ τοῖς γλουτοῖς βουβῶνες, οἷς ἡ κὰὶ τὸ ψόας & ὁ βουβὼν ὑπογίνεται, ἡ κὰὶ τὸ βουβωνιᾶν ἐκάδειν, ὡς ὁ Καλλίας. Præstat tamen uerborum usum ab ipsis Medicinæ parentibus exposcere. Cæterum Galen. pro ἀεμελὴς ἐγκεμμένη legit, ubi interpres aliud quiddã legisse uidetur, & pro ἀλλὰ φύσει μᾶλλον, ἀλλὰ τῇ φύσει μᾶλλον.

Libro 2.

¶ Γλῶσσαν δ' ῥιᾴδίως τρέφοντες.] Hæ sunt pessimæ anginæ propriæ affectiones & ualde celebratæ notæ, lib. 3. Epidem. Vbi autem ὁ ψαὺν ἐλίασον legitur, duo codices nostri ἐλιάσοντο legunt, Galenus uerò ἐλιῶντο.

Commen. 2.

¶ Πνεῦμα μετέωρον.] Πνεῦμα μετέωρον, respiratio est sublimis & elata, quæ in magna spirandi difficultate suspiriosos torquet, quæ etiam anginæ familiaris est, interceptis spiritus meatibus. Ita enim sublato toto corpore & erecta ceruice spiritum trahunt. Quod πνεῦμα ἀνειλκόμενον ἡ κὰὶ πρόχειρον uocat Hippoc. Non enim aliud quàm μετέωρον intelligit, ut ex hoc Prorrhetici placito satis apparet, cùm scribit, οἷς πνεῦμα ἀνειλκυσῆ, φωνὴ

Πνεῦμα μετέωρον.

φωνὴ διὰ τανιγώλης· ὁ σπάνδυλος ἐγκάθηται, τετίοισιν ἐπὶ τ τελευτῶν, ὡς συσπῶν[ται] ἰνὸς τὸ πνεῦμα γίνεσθ.

De hac enim anginæ specie loquens, respirationem hanc elatam & sublimem intelligit, quæ ad exitum magna spiritalium uiarum angustia cōuulsionem quandam præsefert. Eam autem respirationem his uerbis interpretatur Galen. δοκεῖ δέ μοι τὸ ἀνειλημμένον πνεῦμα, τὸ ἄνω ἑλκόμενον λέγειν, ἐφ' ὃ διὰ τὸν ἐμπροσθεν λόγον ἦλθον εἰρῆσθαι τότε τε πρόχειρον καὶ τὸ μετέωρον, ὅταν τοῖς ἄνω μέρεσιν ὁ θώραξ μεγάλῳ ποιεῖ τῷ ἀναπνοῇ εἰσπνέοντων, ὡς φαίνεσθαι διηρμένας τὰς ὠμοπλάτας. Idem quoq; πνεῦμα οἷον τοῖσι πνιγομένοισι explicans, hunc locum adducit, & πρόχειρον per μετέωρον interpretatur. Inquit enim ἀπόπνοιαν οὖν σύνταθιν μὲν ὀνόμαζεν πρόχειρον τὸ τοιοῦτον πνεῦμα, διὰ δὲ τὸ δύσπορον ὑδὲ ἁπλοῦν μετέωρον. πρόχειρον μὲν ἐπειδὴ φαίνεται προχείρως, ὅπερ ὄφελον ἑτοίμως τε καὶ ῥᾳδίως τοῖς τ διὰ μυελῶν βαινομένοις. ἐνθένδε ἡμῖν αὐτ αὐτιδιαιρεῖν τοῖς ἀποκηρυμμένοις ἢ μὴ φαινομένοις τὸ πρόχειρον, μετέωρον δ' ἐπειδὴ τὰ μετέωρα μέρει τῷ θώρακι· οἷ ὄντως ἀναπνέοντες φαίνονται διηνεκῶς. Longè uerò fusius lib. 3. Epid. πνεῦμα μετέωρον in muliere ex angina laborante describit. Quem locum, quòd propriè ad nostrum sensum faciat, non pigebit integrum apponere. πρότερον δ' τῶν εἰρημένων ἐπ' αὐτῆς ἐπιμνησόμεθα τὰ μὲν σαφῆ, τοῦτο γάρ ἐστι τὸ μάλιστα προσ-

κείμενον

Comment. 15 Prorth.

Comment. 2.

πέμπτον μοι ἐν τοῖς ἐπιδημικοῖς βιβλίοις. φαίνεται δὲ τὸ πνεῦμα μετέωρον ὃν εἶναι σαφῶς. ἀμέλει Σαβῖνος ὑπὲρ αὐτοῦ λιχτὰ τῶνδε τῶν λέξιν ἔγραψε. μετέωρος δ' ἦν ὁ ἀναπνοή. τετάσθαι ἄκρα τῇ ῥινὶ αὐτῆνα, διὰ φλεγμονὴν τῆς ἀρτηρίας, διαπεπλεγμένης τῆς εὐρυχωρίας, καὶ μηκέτι δυναμένης τῆς ὅλης τὸ πνεῦμα τοῦ εἰς τὸν πνεύμονα γίνεσθαι. ἀσαφὲς δ' ὅτι καὶ τοῦτο τοῦ Σαβίνου ῥῆσις. ὡς ἔφασκε πάλιν ἑτέρους λέγεσθαι. δοκεῖ δέ μοι βέλτιον εἶναι ἄλλην ἐκείνης ἀναπνεῖν ἄκρα τῇ ῥινί, τοὺς διυσπνοοῦντας αὐτῆς ἐν ταῖς ἀναπνοαῖς τὰ πτερύγια. πολλοὺς γὰρ τῶν νοσούντων ὅταν ἴδωμεν ἀναπνέοντας. ὡς ἐν μὴ ταῖς εἰς πνοαῖς διαφέρειν αὐτά, καὶ συμβαίνει γε τοῦτο τοῖς τε πεπονωμένοις ὑπὸ δυσπνοίας, ἢ πορφυρομονίας, ἢ ἐμπυήματος, ἔτι τε τοῖς ἀρρώστοις τῶν δυνάμιν. ὅπως μὲν ἂν ἐπὶ τῶν ἀρρώστων γίνεται, νῦν ἐκ ἀνάγκη λέγειν, ὅπως δ' ἐπὶ τῶν διὰ στενοχωρίαν τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων, νῦν ἐρῶμεν, διὰ τί μετέωρον ὠνόμασε, ὁ Ἱπποκράτης τὸ τοιοῦτον πνεῦμα συνεχυκνούμενος. φαίνεται γὰρ τοῖς οὕτω διακειμένοις τὰ τε θώρακος ὑψηλὰ μέχρι τῶν ὠμοπλάτων διανέμοντα, καὶ τοῦτο εὔλογον εἰρῆσθαι νῦν ὑπ' αὐτοῦ μετέωρον πνεῦμα γινόμενον, ἐ μόνον ἐν τοῖς διυσπνοϊκοῖς, ἀλλὰ μᾶλλον τοῖς πορφυρομονικοῖς, καὶ τοῖς ἐμπυϊκοῖς ὀνομαζομένοις πάθεσι. γίνεται δὲ καὶ χωρὶς πυρετῶν, ἐπὶ τῶν ἰδίως ὀνομαζομένων ὀρθοπνοϊκῶν τε καὶ ἀσθματικῶν. ἀπὸ γὰρ τοιούτων συμβεβηκότων, ἑκάστου τῶν ὀνομάτων τῷ πάθει τούτῳ τέθειται, τὸ

ται, τὸ μὲν ἄθμα, διὰ τὴν ὑπεναγόντων ἀναπνοὴν, ἢ καὶ τοῖς βραμᾶσιν ὀξέως γίνεται. τὴν δ' ὀρθόπνοιαν ἐπειδὴ διὰ τὸ πνίγεσθαι κατακειμένους, σχηματίζεσιν ἑαυτὰς ὀρθίους. εἴωσι δὲ καὶ ἀναγκάζονται καὶ τελέως ἀγανίσασθαι. γίγραπται δὲ μᾶλλον τῷ προγνωστικῷ κατὰ λέξιν ὅτως λεγομένων. αἱ δὲ λιπώγχαι βανότατα μένεισι, καὶ τάχιστα ἀναιρεῖσαι, ὅσαι μήτ' ἐν τῇ φάρυγγι ἐκδηλον μηδὲν ποιέωσι, μήτ' ἐν τῷ αὐχένι. πλεῖστον δὲ πόνον παρέχουσι, καὶ ὀρθόπνοιαν ἐργάζεται τοῖς πυγώδεσι πάθεσι, καὶ τὸ προσηγορευόμενον ἀρτίως μεγάλως πνεῦμα. κατὰ φύσιν μὲν γὰρ ἔχοντες. ὅταν δὲ ἡσυχίαν πάντων, τῶν κατὰ προαίρεσιν ὠμὴν ἐνεργειῶν, μόνοις τοῖς κατὰ τὸ διάφραγμα μέρεσι τοῖς κατὰ τὰς φρένας ἀναπνέομεν, ὡς ἐν τοῖς περὶ τῶν τῆς ἀναπνοῆς αἰτίων ἐδείχθη. πλέον δ' εἰσπνοῆς δεόμενοι, καὶ τὰ συνεχῆ τοῖς κάτω συγκινοῦμεν. ἐπειδὰν δὲ πλέφης δεόμεθα, καὶ τὰ κατὰ τὰς ὠμοπλάτας μόρια συνδέομεν ἅπαντι τῷ διάφραγμα βιαίως ἐνεργοῦντες. ἀλλὰ ταῦτο μὲν ὑμῖν ὑγιαίνουσι γίνεται, βραμᾶσιν ὀξέως, ἢ ἐπωσᾶν σφοδρῶς συνηθεῖσι, διὰ τὸ πλέον εἰσπνοῆς δεῖσθαι. κατὰ δὲ τὰς περιπνευμονίας. καὶ τὰ τῶν ἐμπύων πλύσματα ἤτοι πάθη, καὶ τὰς ἐπὶ τῶν πυρετῶν ὀρθοπνοίας, διὰ τὴν ἰσχνοκοιλίαν τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων, ἃ διαμένων κατασχεθαι τοσαύτην ἀσίαν ἀέρος ὅσης χρήζει τὸ ζῶον. ἀναπληρωτὸς οὖν ἡ χρεία τῆς ἀναπνοῆς γινομένη, κίνδυνον ἐπάγει πνιγοῦς, καὶ διὰ ταῦτα ἀναγκάζονται συνεχῶς τι καὶ πάντι τῷ διά-

φρατι

ξαι πειᾶσθαι τὴν ἀναπνοὴν. ὅτι δὲ ἡ συνάγχη, καὶ μὴ κατὰ τὴν πνεύμονα διοίδησιν ἢ πνεύμονος ἐν ἄλλοις ἀναπνέομεν, ἄφραπτοί εἰσι καὶ διαθραυεῖς· φλεγμαινόντων ἢ τῶν ἐν τῷ λάρυγγι μυῶν, στενοχωρία γίνεται, κατὰ τὴν εἴσοδον τὴν τραχύτητα ἐξωθεῖν ἀέρος ὀλίγου διὰ τὴν εἰσπνοὴν ἐλαττομένην, ὥστε καὶ νῦν διαθέτερα μὴ αἰτίαν, ὡσαύτως δ' ἀπλήρωτος ἡ χρεία γίνεται τῆς ἀναπνοῆς, ὡς ἐπ' ἀθμαλεῶν, ἐμπύων ἢ καὶ πριπνευμονικῶν συνεγίνετο. διὰ τοῦτο ὀξυθυμοῦσιν οἱ συνεχόμενοι διανίστασθαι καὶ μὴ παντὶ τῷ σώματι βιαίως ὑπισχνεῖσθαι τὴν ἐξωθεῖν ἀέρα. κατὰ τοῦτο μὲν οὖν τοῖς ἰσχνοῖς τὸ μετέωρον ὠνομάσθαι συνάγχη λογίσαιτ' ἄν τις, συγχωρεῖ δὲ καὶ διὰ τὸ μεταιρέειν ἑαυτὸν ἐθέλειν ὅταν ἐπιῤῥεῖν, ἑαυτὸν σημαίνοντος τῷ μετέωρος συνάγχῃ· τῇ δὲ κατὰ τὸ προγνωστικὸν ὀρθοπνοίᾳ. quib. ex Gal. uerbis uel cuiuis patet quid sit μετέωρον συνάγχη, quodq; præcipitẽ anginã sequitur, ut patet ex Prognostico. Vnde hic ὁ πάνυ μετέωρον adscripsit, leuius anginæ genus subindicans, quod ex inferiorũ cerui cis uertebrarũ permotione ortũ, fauciũ angustiã et inflãmationẽ alleuabat, ut nõ tanta cum molestia quàm prius, spiritũ traherent. Quod postea his uerbis testatur, ὁ συνεχόμενοι οἱ πλεῖστοι, ἐπὶ μὲν ἰσχνῷ προδυμέοντο, ἢ πλύσαλον, ἢ ἄλλό τι. Par erat autẽ in hocanginæ genere, nullã inesse sublimẽ et elatã respirationẽ, quæ paruæ respirationis genere cõtinetur, cùm nullũ pulmonis affectum, ac ne propriã quidem ipsarũ fauciũ affectionẽ foueret, ut scribit Gal. lib. 3. περὶ ἀναπν. ubi huius loci totius

tius aptißimã habes explicationẽ. Scribit enim, ἐφεξῆς ἢ πρὶ τ γινομένων τότε λιπαγχικῶν διαλιγό μενος, ὡδὶ γράφει. πνεῦμα ἢ τοιοῦτον ὲ παύνμετέωρον. ὡς δηλονότι μᾶλλόν τὰ πολλὰ τοῖς λιπαγχικοῖς γιγνο μένων τ πνευμάτων. ὅταν ἢ λαλᾶν ἔθος αὐτῷ τὸ μηδὲν πνεῦμα, πρὸς ὃς λόξει τινὶ, αὐτόθι πως μέχρι τ φάρυγγος εἰσιὸν, ἐπ εἰς τὸ βάθος τ θώρακ@ λαμβχομένων. ὅτι ἢ λοιπὸν ἄτομον αὐάγκην ὑπάρχειν τὸ πνεῦμα τοῖς ὀτιοῦν ὀδυνω μένοις τ ἀναπνευστικῶν ὀργάνων, ἐμπροσθεν ἐξητ. τ ἓν ἡ αἰτία διὰ τὸν τοῖς λιπαγχικοῖς ὲ παύν τὸ πνεῦμα μετέωρον; ἢ διότι μὴ ἢ τότ λιπάγχης εἶδος αὐτοῖς ἐν διαμενόντως ἐγένετο. πρῶτον μὲ γὰρ ἐρᾶ, φάρυγξ ὲ φλεγμαί νουσα, λειμένη ἢ. εἶθ ὅτω φησὶν, ὲ πνιγόμενοι οἱ πλεῖ στοι, εἰ μὴ λαλάτειναν προθυμοῖντο. πρὸς ὅλως ἡ διάγνωσις ἅπασα τ. τότε γενομένης λιπάγχης, ἁπαξ μὲ ἐκλείπειν τὸν μᾶναι τὸν φάρυγγα, τὰ δ' ὑπερκαθιόντα ἑαυτῆ μέχρι τὰ σπονδύλους τ ῥαχέως παθεῖν, πρὸς γὰρ ὃν πρὸς μιλαστῶναι φησὶ πρὸς αὐτὰς τὰς σπονδύλας, τὰς μὲ ἄσω μένους, τὰς ἢ πρὸς τὰ τὰ πλάγια. μήτ' ἄρ ἄλλα τινὸς τ ἀναπνευστικῶν ὀργάνων πάσχοντος, ἀλλὰ μηδὲ τ φά ρυγγος αὐτ κατὰ τ ἴδιον λόγον, ὅτι μὲ τῇ λειπανείᾳ τ δύσπνους συναπολλαύσης τ παθημάτων, διόντως ὲ παύ νυ μετέωρον δὴ αὐτοῖς τὸ πνεῦμα. μηδ' ὅλως μὲ γὰρ ἐν φλεγμένης τ φάρυγγος, δὲ ἂν μετέωρον δὴ μηδαμῶς ἐπὰ δ' ἐπ τ συμπάσχειν τοῖς παρακειμένοις ἠναγκάζετο, διὰ μέ σην τ ἐρεθισμένων διαβάσεων ἐκτείνασθαι μέχρις πύκνωθεν.

¶ Τοῖσι παλιγκοτάτοισι. Παλιγκοταίνειν, de his affectionib. quæ recrudescũt, affert Hip. in li. περὶ ἐγκῶν

ἀχμῶν. καὶ τὰ λυπούδη παθήματα παλίγκοτα λα
λᾶ, καὶ τὸ παλιγκοταίνειν τὸ οἷον πάλιν λυποῦσθαι, ut ſcribit Gale. Quod omnes mouit, ut de recrudeſcentibus doloribus interpretarentur. Ionicum autem eſt & ualde poëticum uocabulum λύτος & παλίγκοτος. Κότος enim doloris acerbitatẽ & amarulentiam ſignificat, quæ ex indignatione & iracundia concipitur, ut apud Homerum Iliad. α'.

Εἰ ὥς γάρ τι χόλον γε καὶ αὐτῷ μαρ λυκαπίψῃ,
Ἀλλά γε καὶ μετόπισθεν ἔχει λύτον ὄφρα τελέσσῃ.

Παλίγκοτος autem iracundum, uindicem & horribilem ſignificat.

Atq; haud ſcio an hic locus rectè de his qui amarulentiores ſunt, & quodammodo ad iram procliuiores intelligatur. Iracundioribus enim huiuſcemodi omnia facilè apparent. παλιγκοτωτάτοισιν autem legi debere manifeſtum eſt, ex lib. loc. affect. non παλιγκοτάτοισιν, ut in omnibus impreſsis uitioſè legitur.

¶ Καὶ τ' ἄλλα μὴ πυρεταίνοισιν.] Εἰ καὶ τὰ ἄλλα μὴ πυρεταίνοισιν, legit Galen. Quam lectionem retinent omnes noſtri codices.

¶ Οἷσι μὲν οὖν ὧδε ἔχει τὸ ἐρεθιζόμενον.] Hunc locum fuſiſsimè habes explicatum apud Galen. libro de loc. affect. 4. quò te ſæpius, pro loci huius inſtituto ablegamus.

Ην δὲ τὰ

¶ Ην δὲ τὰ μὴ τάχιστα.] Ῥᾴσσειν, est meliusculè se habere & conualescere. Vnde et ῥαστώνη Prorrhetico 2. τὰς δὲ ὑποστροφὰς προσδέχεσθαι, οἵσιν ἂν ῥαστῶναι γένωνται, μήτ' ἐν ὑπνοισι, μηδοίμοισι, μήτε σημείων ἀγαθῶν ἐπιφανέντων. Huius dictionis Hippocraticæ plurima habebis alibi exempla.

¶ Μινύθησιν τινὰ παρέχειν.] Hæc impressorũ exemplariorum lectio duorum uetustißimorum codicum fide nixa est, quam ideo libentius secutus sum: ut ne addam, dictionem hanc Hippocr. satis esse familiarem. Est enim μινύθησις imminutio & decrementum. Qua dictione utitur libro περὶ χυμῶν, cùm πνεύματος μινύθησιν scribit. Sunt & μινυθήματα, ut interpretatur Gal. ἰσχνότητες καὶ ἀπορίαι. Et μινυθῶσαι, λεπτυνθῆναι significat, ut apparet ex Hippocr. dictione ἐν τῷ περὶ ἰητροῦ. τὰ δὲ μινυθήματα, πολὺ προσλαμβάνοντα τοῦ ὑγιοῦς ἐπιδεῖν ὡς ἂν ἐπιλειπῆς τὰ σωζόμενα πλείονα ἢ κατὰ μάλα μινύθει. Atq; adeò huius loci sensus erit manifestus, colliquatas columellas nullius inflammationis significationem exhibuisse, sed specie decrementi & imminutionis prætextu aut opinione, affectum non admodum exasperatum, ut ne mali quidem suspicionem præbuerit. Huius uerò lectionis uestigia remanent apud Galen. libro de loc. affect. cùm μινύθησιν uitiosè pro μινύθησιν legit. Caluus quoq; μινύθησιν legisse ui

Μινύθησις.

detur. Interpretes alij μύνσιν legerunt. Cæterũ Galenum cum quibuſdam alijs codicibus imitatus ſum, dum μινύθησιν πονηρὸν ſimul iunxi. Quod & fecit Cornarius. Cæteri uerò, ſequentibus addunt.

¶ Οἱ δὲ ἐπιῤῥόωσι ἔχοντος.] Hunc etiam locũ integrum explanatum habes lib. 4. de loc. affect. ad quem recurras licet.

¶ Τὰ ὑπὸ τὸ λιωαγχικὸν.] Iſtud obſcurum ſenſum habet. Galenus τὰ ἀπὸ τὸ λιωαγχικὸν legit, & ſuperioribus iungit. Vbi interpretes illud τὰ ἀπὸ τὸ λιωαγχικὸν ita ſumit, ut intelligat reſolutionem ad manum procedere, ab ea parte quæ angina urgetur. Caluus ſequentibus iunxit. Cornarius ὑπὸ legit, quod & fecimus, ad ſuperiora referentes. Cæterum apud Galen. παραπλησίως legitur, ubi hîc παραπλησίαι.

¶ Καὶ γνάθοι οἱ κάτω παρηλάσθησαν.] Παρηλάσθησαν legit Galen. quam lectionem ſecuti ſumus, ex fideliſſimo noſtro exemplari.

¶ Οὗτοι καὶ πίπονα ἐναπʃύοντος.] In hoc anginæ genere, ex muſculorum ceruicis uertebris adiacentium affectione orto, concoctio per ſputa proceſſit, atq; ita allcuatus eſt morbus. Erat enim hic tumor ἐκ τῶν ἀπέπτων φυμάτων numero, quæ ut cruditate angunt uel maximè, ita & concoctione circunſcribuntur. Id ita ſignificat Gal.

Cap. 5. lib. 4. de loc. affect.

καὶ γὰρ

χρὴ γὰρ ὑμᾶς ἐπίστασθαι τὰς σπονδύλους ὀξίστασθαί ποτε τῆς οἰκείας θέσεως, ἤτοι γ' ἐπίωσιν, ἢ πληγῆς, ἢ τινὸς ἄλλης παρὰ φύσιν ἰδιοπαθείας τὰ συμφυῆ τοῖς σπονδύλοις αὐτοῖς ἢ τῷ νωτιαίῳ νευρώδη σώματα, λιτὰ ἢ δίπλα τῷ γένει ταῦτα. τὰ μὲν ἕτερα τῶν κατὰ φύσιν μορίων τὰ ἕτερα, τῶν παρὰ φύσιν, ὅγκοι τινὲς, ὃς ἰδίως μονοβάτης σὺν τοῖς λοιποῖς ὀνόματι, λύπλυπον ἀπίπλα φλέγμα. δῆλον δ' ὅτι ἐπὶ τὸ προγεγραμμένης κατασάσεως, ὡς αὐτῷ τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν ἐγραψεν, οἵτινες ἂν κείμενοι τοῖς τραχήλοις σπονδύλοις ἔπαθον μῦθον. ἴσως ἢ ἡ φυματώδης τις ὄγκος ἐγένετο τις, διὸ μὴ πᾶσαν φησὶν αὐτὸς πίπονα, πιφθέντων δηλονότι τῶν φυμάτων.

¶ Καὶ βραγχώδεις ἦσαν.] Βραγχώδεις sunt qui raucedine laborant, quales hos extitisse ob musculorum ceruicis inflammationem, uero est simile. Credibile est enim ex crudo tuberculo humoris aliquid exudasse, quod arteriam ipsam irrigarit, ut ne addam uiciniam cerebri, ex cuius fonte in magna partium uicinarum inflammatione, aliquid semper dimanauit, quod in spiritus uias deriuatum, raucedinem concitauit. Atq; ea est codicum impressorum lectio. Nostri uerò codices unico propè consensu, pro βραγχώδεις, βραχυμόγις legunt. Quo nomine, eos qui non ita in angusto sunt, sed meliusculè habent parumq; laborãt, intelligas licet. Quam lectionẽ secutus uidetur Caluus. Atque haud scio an ἀναπλέοντες βραχυμόγις

eos qui pauca & cum ſumma moleſtia aliquid expuunt, ſignificent. Cuius lectionis ueſtigia ſuperſunt apud Galen. Legit enim ὅτοι ηϗὶ πτύουσι ἀναπτύοντες βραχὺ μόγις ὕσαν. Hancq; lectionem receptiſsimam ſequuti ſumus.

¶ Καὶ διαλεγομένοισιν ἀλλοχόοι.] Οἱ διαλεγομένοις ἀλλοχέοι dicuntur, qui alienos ſerunt ſermones, nec mente nec uerbis ſibi conſtant, quod delirij ſignum eſt, quale adfuiſſe in his qui febribus conflictabantur in hac inflammatione & magna ſpirandi difficultate, probabile eſt. Hos ἀλλοφάσοντας uocat Prognoſtico tertio, qui παραπαίοντες ηϗὶ παραφρονοῦντες dicuntur Galeno. Nos hanc lectionem retinuimus ex duobus fideliſsimis ijſdemq; uetuſtiſsimis exẽplaribus. Quidam uerò cod. cum Gal. legunt, ηϗὶ λύσπνοοι ηϗὶ διαλεγόμενοι, σιοιλοχέοι. Caluus, ἀλλοχροοι, aut etiam ἀλλόχροιοι, legiſſe uidetur.

in Exegeſi.

HIPPO-

HIPPOCRATIS COI LIBER DE MORBIS VVLGARIBVS SECVNDVS.

Anutio Foësio Mediomatrico medico, interprete & enarratore.

TMHMA TPITON.

Σ Γερίνθον πρὸς ἡλίου τροπὰς ὀλίγον, τὰς θερινὰς, ἤλθομεν. ἐγερόνει ἡ ὁ χειμὼν δύσις, νότος. τὸ ἔαρ καὶ τὸ θέρος, πανύ ἄνυδρον μέχρι πλειάδων δύσιος. εἰ γάρ τι καὶ ἐγένετο, ἦν ὅσον ψέκας. καὶ ἐτησίαι τὰ πάντα ἔπνευσαν. καὶ οἱ πνεύσαντες, διεπασμένως. τὸ θέρος ἰαῦσοι ἐπεδήμησαν πολλοί. ὥσπερ δὲ αὐήμερι, καὶ χειμῶνι παραχώσθεν,

λεπτοῖσιν, ὑγιατώδεσιν, ἀχόλοισιν, ἐπ' ἀφροῖσι πολλοῖσιν, ἴσχοντα ἔσιν ὅτε καὶ ὑπόστασιν πεθγότα, ὀξυοίωμ δὴ καὶ ὀξυθειαζόμενον τὸ ἰκελον. ἴσα τῷ εἴδει δὴ χωρήματα δὴ πανὸς, ἰκανὸν. ἐν τετράσι πολλοὶ λιωματώδεες ἦσαν καὶ διάφοροι. οἱ δὲ ὀξυπνοι τριτῶν ἐγίνοντο. ὅτε δ' ἐγερθεῖεν κατενόσεν πάντα. πυθύματα μετέωρα ὁ μὲν πάνυ. ὅρα λεπτὰ μὲν τοῖσι πλείστοισι, καὶ ὀλίγα. ἄλλως δὲ ὅκ ἄχροα. αἱμορραγίαι. ἐκ ῥινῶν ὅκ ἐγίνοντο, εἰ μὴ ὀλίγοισιν. ὁ δὲ παρωτίδες, πολὺ ὧν ὕστερον γράψω. ὁ δὲ παλιῶδυ ἐπήγεντο, ὁ δὲ δεξιὸν ὑποχόνδριον, ὁ δ' ἐπώδυνον καρπα, ὁ δ' ἐντεταμμένον ἰσχυρῶς. καὶ δέ τι ἐσημαῖνον. καὶ μάλιστα ἐκρίνετο πάντα τὰ πολλὰ πολὺ τεσσαρεσκαιδεκα, ὀλίγα σὺν ἱδρῶτι, ὀλίγα σὺν ῥίγει, καὶ πάνυ ὀλίγοισιν ὑποτροφαὶ ἐγίνοντο. ὑπὸ δὲ τὰς ψεκάδας τὰς γλυκείας ἐν τῷ θέρει, ἐπεφαίνετο ἱδρώς. ἐν τοῖσι πυρετοῖσι καὶ λιπόθυμα αὐτίκα ἱδρῶτες ἐπ' ἀρχῆς ἐγίνοντο, ὁ μὲν κακοήθως. καὶ τοῖσιν ὑπὸ ὄδυνον τὸν χρόνον, καὶ ἐκρίθη σὺν ἱδρῶτι. ἐγίνοντο δὲ ἐν τοῖσι θρινοῖσι πυρετοῖσι, πολὺ ζωὴ καὶ βράχισματα ἐν τῷ χρῶτι μεγ

χρώματα,

χρώματα, τοῖσιν ὑπὸ ἰωνώπων γινομένοις μάλιστα ἴκελα ἀναθήγμασιν, ὁ πάνυ κνησμώδεα. ταῦτα διατέλει μέχρι μείσιος. ἀρξαμένη δὲ ὀλίγη ἐξανθήσαντα. γυνὴ δὲ ὀλιγάκις ἀπέθανεν, ἢ ταῦτα ἐγένετο. βαρυήκοοί τε πᾶσαι, καὶ ἰωματώδεες. πρόσωπα δὲ πάντα πᾶσαι ἰωματώδεες ἦσαν ἐμελανθάνετο. ἔσεσθαι, ὁ μὲν ἥλιος σύμπαν διετέλεον. ἰωματώδεες δὲ καὶ ὑπανώδεες, ὁ θέρος καὶ μέχρι πληϊάδων δύσιος. ἔπειτα μὲν ἀγρυπνίαι μᾶλλον. ἀτὰρ ὀλίγη ὁ σύμπαν ὑπὸ τὸ καταστάσιος ταύτης ἐθνησκον. καὶ λίθων ἢν ἐκ γένεος ἔχεσθαι, ὁ δὲ τοῖσι γόνασι ἐστάναι, ἀλλὰ παρὰ λόγον ὥρεον ἄν τις ἰήσασθαι ξυμφέρειν. καίτοι ὑπὲρ πολλὰ ἔστιν οἷσι τὰ δ' ἰόντα ἦν. τῷ γὰρ ψύχει καὶ ὑπὸ βεβλημένον. ὡς ἔλκοι ἢ τὸ ψυχρόν. βάλπει δὲ τὸ τοιοῦτον εἶδος ἐκπωματωγῆς ὄν, μᾶλλον, καὶ ὁ μηδὲν τῇ φύσει πάθει γίνεσθαι, ἐφ' οἷσί τε καὶ ὀνῖα τὰ σημεῖα, καὶ πλέω ἢ μέιω γινόμενα, χάσμη, ἐξάρμος, σκορδύνημα, ἔρευξις, φύσα. πάντα τὰ τοιαῦτα διαφθείρουσιν. ἦσιν γὰρ πυρεῖσιν ἀσώδεσι, φρικώδεσιν, ῥιγοδόνοις πρόσωπα, κοπιώδεες, ὀμμάτων ὀδυνώδεες, καρηβαρίαι,

παραπληγίαι. καὶ γυναικεῖα ἦν ὠφαίνη-
του. μάλιστα δ' ἦσι πρῶτον, ἀτὰρ καὶ παρ
θένοισι, καὶ γυναιξίν, ἦσι δὰ χρόνα, ἀτὰρ οἳ
ἦσι μὴ ἐν ᾧ εἴθισαι χρόνῳ, ἢ ὡς δεῖ ὠφαί-
νονται. ἔπειτα ἔξω χροὶ γίνονται, μέγα δ'
ἐν ἅπασι, τὸ μὲν ὄξος, καὶ ἐν ᾧ χρόνῳ καὶ ἐφ'
οἷσι. τοῖσι πάνυ χολώδεσιν ἐν πυρετοῖσι μά
λιστα. ὅλως οἷσιν ὑδρὶ σκέλεα ἢ κάθαρσις.

SECTIO TERTIA.

PErinthum uenimus ad solstitium penè æstiuũ, ubi hyems placida et australis fuit. Ver autem atq; æstas ualde sicca ad uergiliarum occasum. Quòd si quæ pluuia decidisset, guttatim defluebat, eratq; rori simillima. Etesiæ nõ multùm spirarunt, idq; dispersim & cõtractim. Æstate febres ardentes plurimæ populariter grassatæ sunt: in quibus nulli aderãt uomitus, sed alui perturbationes ex tenuibus, aquosis, non biliosis, & spumantibus multis, quæ interdum depositæ subsidebant.

sidebant. Quibus sanè simile erat quod aëri exponebatur. Aluiq; secessus eandem perpetuò speciem referentes malo erant. In his multi soporati leuiterq; mente emoti, præcipueq; ex somno tales euadebant, cùm uerò expergiscerentur, de omnibus rectè sentiebant. Respiratio non admodum elata. Vrinæ multis quidem tenues & paucæ, nec alioqui decolores. Sãguinis ex naribus fluxus non nisi paucis contingebãt, atq; sub auribus tumores, parotides dicti: de quibus postea scribam. Neque uerò lienis tumor aderat, aut præcordij dextri magnus dolor, aut ualida contensio: etsi quiddam erat, quod leuem præberet significationem. Iudicabantur uerò maximè omnia ut plurimùm ad decimũ quartum diem, partim cum sudore, partim uerò cum rigore, nec nisi admodum paucis recidiuæ contingebãt. At uerò dum guttatim roris modo

ſub æſtatem decidebant pluuiæ, ſu dor apparebat. Quinetiam febrium initio quidam ſudores ſtatim fiebãt, neque tamen malignè, & quibuſdã ſub hoc tempus iudicatio cum ſudore facta eſt. In febribus autem æſtiuis circa ſeptimum, octauum & nonum diem, aſpredines quædã miliaceæ, culicum morſibus ferè ſimiles, quæ tamen non admodum pruriebãt, in ſumma cute ſubnaſcebantur, & ad iudicationem uſq; perdurabant. Ac ne eæ quidẽ maſculorũ ulli eruperunt. Mulier uerò cui talia fierent, nulla mortua eſt. Hebetiori tamen erant auditu & ſoporoſæ, quãuis antea nõ admodũ ſoporoſæ eſſent, quibus iſta euenire debebãt. Neq; tamen in totum perſeuerabãt. Æſtate uerò etiam ad Vergiliarum occaſum in ſoporem & ſomnũ pronæ erant, poſt ea quippe inſomnia magis urgebãtur. Verùm neq; prorſus ob iſtam tẽporis conſtitutionẽ morie-

moriebantur. Aluum igitur non licebat, ne per ea quidem quę assumebantur, sistere: sed eam, quæ præter rationem fieret, medelam conferre posse, facilè quis existimasset: quãuis permulta quibusdã procederet, ex eo qui in cubili frigido substrato fiebat decubitu. frigidum quippe exulcerat. Calido uerò quicquid huiusce est generis, sensim magis procedit. Et quãuis nullus natura affectus inerat, quibus huiusce modi signa aut maiora aut minora aderãt, oscitatio, tussis, sternutamentũ, pandiculatio, eructatio, flatus, reliquaq; eiusce generis pernicię afferebãt. Quibus in febribus quę cũ corporis iactatione & horrore accidũt, uultus rubet, lassitudines, oculorũ dolores, capitis grauitates, aut leues membrorũ resolutiones adsunt. In quibus uidendum si menstrua appareant, præcipuè uerò quibus primùm erumpũt. Quin & uirgunculis & mulieribus

quibus

quibus ex longo interuallo, sed & quibus non consueto tempore, aut ut decet, apparent, & si succedente tempore plurimùm pallidæ fiant. Plurimi autem refert uidere in omnibus, quod & postea consequitur, & quo tempore, & in quibus, uelut bilioſis admodum, in febribus maximè, quibusdam prorsus in crura purgatio secedit.

COMMENTARIVS,

Ἐ πτέμπτου.] *Tertia huius operis sectio, ut reliquæ, etsi multa insolenter scripta continet, propter summam parentis breuitatem, plurima tamen ex cæteris illius oraculis depromit, quæ minus usitatis tantum abest fidem ut detrahant, ut etiã lucem addant. Proponit autem quandam temporis circumscriptionem & aëris statum non parum suspectum, quæ ferè est horum librorum materia & scopus. Toto igitur anno quem describit, impense squalido & sicco, quis non febrium ardentium rabiem meritò suspectabit? cùm ne ab imbribus quidem ullis, aut uentorum flatibus, tam uehementi squalori quies aut interspiratio*

interſpiratio daretur? Vnde præter ſudorũ proluuiem & rigoris concuſſationem (quæ ſunt febrium ardentium effugia) aluus ipſa tenuibus, ſpumantibus, & aquoſis proluebatur. Mulieribus autem præcipuè periculum creauit hic anni ſtatus, quòd temporis ſiccitate efferata bilis, humidam naturam miſerè exagitaret aut uarijs modis uexatam dimitteret: unde ſopores, leues etiã membrorum reſolutiones ortũ habuerunt. Quæ ſummam ſuccorum inæqualitatem dum arguũt, in hac præcipuè tempeſtatis deſcriptione, quæ magnis ſqualoribus conflictatur, ualde ſuſpecta ſunt, ut ſcribit Galenus. Atq; hæc quidem omnia natiuam aëris temperiem conſequebantur. Reliqua uerò quæ uelut accidentium & auctariorum turba circunſcribuntur, ex naturarum & affectionum proprietate magis dependent, quæ cuiuis ex ſtatus ipſius conditione, affectionum natura & ægrorum temperie æſtimare licet. Cæterùm ſuſpectam hîc ut & in alijs Hippocrati ſcriptis κατασάσιος indicaturam reiecimus, non ſolùm uetuſtiſſimorum exemplarium fide moti (quod etiam fecit Caluus) ſed Galeni authoritate ducti, qui lib. 3. Epidem. huiuſmodi præſignia ſuppoſititia eſſe ſcribit. Comment. 3. in lib. 1. Epid. & Commen. 1. in lib. 3.

Initio Commen. 3.

ἐν μὲν τῷ πρώτῳ τῶν ἰδίων κρισίμων κατασάσεις ἐγραψέ φης, ἐν τοιαύτοις δὲ μίαν ταύτην, ὡς νῦν ἡμῖν ὀφείλεται προσεῖναι, καὶ μέντοι καὶ τῷ δοκ-

τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν εἰσί τινες ἄλλαι γεγραμμέναι, ἀσὶ δὲ λοιπαὶ πρὸς ἑκάστοις ἐκάνο λαθάπερ τὸ πρῶτον τι καὶ τὸ δεύτερον αὐτῷ πεποιῆσθαι, ἐν μὲν δὴ προγέγραπται τὰ διηγήσεως τῶν γεγομένων, σύδενος ἐν ἀρχῇ, τὸ διατάσασις, ἐν ἐκείνοις τοῖς βιβλίοις, ἀλλ' αὖτις ἐνεγκεν διηγήσεως ἄρχεται τῶν ἐφεξομένων αὐτῷ, διατὰ τι τὰ γεγόμενα νοσήματα, περὶ τίνων τὸ πρόκειται θεάσιν. Porrò hoc initium adducit Gal. lib. 3. περὶ λυσεων. ut postea ostendemus.

¶ Ἐγίγνετο δὲ ὁ χειμὼν σύδιος.] Mira est interpretũ de hac uoce cõtentio. σύδιος enim modò tepidum, modò serenum, quibusdam etiam tranquillum significat. Non placidum uertimus, Aristotelem in Quæst. naturalibus & Pollucem sequuti, apud quem σύδιος ponti malaciam significat. Aristoteles uerò σύδιον pro placido cœlo sumit, & γαληνίαν ἢ ἄπνοον θάσιν interpretatur, sic σύδιεινὸν καὶ σύδιον τὸ ῥιφυρὸν uocat, & σύδιοπλοτέραν θάλατταν. Phauorinus quoq; σύδιον καὶ σύδιον τίθησι τὸ ἄπνοον ὑγρὸν ἢ ἀβροχίαν, ἢ αὐθρίαν interpretatur. Atq; uerò ut ea significet, neq; tamen satis inter primæ notæ uiros constat, an ex placito 12. lib. 3. huius uocis authoritas peti debeat. Illic enim à Manardo & Fuchsio uiris in re Medica doctißimis, & multis codicibus desideratur, etsi quibusdam adscribitur, ut & in lib. περὶ ἀέρων &c. unde totus ille aphorismus desumptus est, à quibus-

Sect. 25. quæst. nat.

Sectione 26.

Sectione 23.

quibusdam legitur. Nos uerò placidam hyemem intelligimus à uentis pacatam & quietam. Cui ne australis quidem temperies repugnat, quæ naturales qualitates calido & humido affectas, hyemi impertit. Vnde horum morborum ex putredine ortorum semina iacta sunt. Quòd si quis hîc tepidam hyemem intelligi uelit, non malè feriatam habebit ille Laurentiani authoritatem, quæ Theodoro Gazæ attribuitur, & Manardo tolerabilior uidetur. Ac ne his quidem authoribus satis perpetuus est & constans huius uocis consensus. Quidã enim ὄβλιος legunt, alij ὀβλίου & ὀβλιον, alij etiam ὀβλιαιον. Aristoteles uerò & Pollux, ὄβλιος.

¶ Ανυδρον.] ἄνυδρον etsi humidi carentiã & defectum significat, quod Latinè sudum dicitur, siccum tamen intelligi ab Hippocr. ex Galeno satis probauimus. Vnde uox est ἀνυδρία Hippocr. admodum familiaris. Sectione 2.

¶ Καὶ ἐτησίαι ἀκμάζοντος ἐπνέουσαν.] Ardentissimo æstatis tempore in exortu Caniculæ, statim à Prodromis quadraginta diebus perflat Aquilo, qui (ut inquit Plinius) mollit sydera æstate media, mutatq; nomen, & Etesias uocatur. Sæpe igitur Hippocrates, æstatis & ardoris statum Etesiis circumscribit, atque non temerè suspectum habet ambientis aëris statum, qui ab Etesiis Libro 18. capite 24.

ab Eteſiis medijs cœli ardoribus liber eſt, qualē annotat lib. 1. Epidem. & 3. Molliri enim ijs creditur Solis uapor geminatus ardore ſyderis. Quod uerò ſequitur, οἱ πνεύσαντες διεσπασμένως, familiaris eſt Hippocr. locutio, qua non continentem, ſed intermiſſum, diſſolutum & diſperſum eorum perſpiratum ſignificat, cui τὸ συνεχῶς καὶ ἐπὶ πᾶσι προσαγωγῆς πνεῖν opponit lib. 1. Epidem. Vbi etiam æſtatis ſiccitatem ijſdem penè uerbis deſcribit. αὐχμηρίαι, ἐτησίαι ὀλίγα σμικρὰ διεσπασμένως ἔπνευσαν. Rurſus lib. 3. Epidem. διὰ αὐθεσίην, δρυμὸν, πνίγα μεγάλα, ἐτησίαι σμικραὶ διεσπασμένως ἔπνευσαν.

Statu. 1.

In ſtat. peſt.

Plin. cap. 47 lib. 2.

St. 2. & 3. ſt. 1.

St. peſt.

¶ Ἐξοῖον δὲ τὸ βαυθειαζόμενον.] Iſtud magnã tenuium & mordacium humorum acrimoniam indicat, quæ ne depoſitis quidem excrementis, et ſub dio refrigeratis, ſpumantem feruoris ebullitionem deponeret. Illud enim βαυθειαζόμενον aëri expoſitum & ſub dio refrigeratum ſignificat, quo in ſenſu à Dioſ. ſcribitur. τεθέντα uerò hîc eo ſenſu ſumitur, quo διάμεινε ἔξω πολλὸν χρόνον dicit Hippocr. lib. 1. Epidem. ut depoſita & reſeruata recrementa ſignificet.

Libro 3.

Hiſtor. 4.

¶ πολλοὶ λυματώδεες.] παραφορὰ Hippocrati eſt leuis deſipientia & mentis emotio. Deſipientiæ enim magnitudinem conceptis uerbis circunſcribit Hippocrates, ut ſcribit. Galen. in Prorrhetico,

rhetico & lib. 3. Epid. ἐνθι γὰρ αὐτὸς ἄλλοτε ἄλλοις ὀνόμασιν συλλέγνυσθαι τὸ πλῆθος τῆς παραφροσύνης, λεῖσαι καὶ παραλεῖσαι. καὶ παφρενιχθῆναι λέγειν, ἢ πάλιν παρακόψαι καὶ ἐπτῶσαι, μανῆναί τι καὶ ἐκμανθῆναι. Κῶμα verò est εἰς ὕπνον καταφορὰ, ut scribit Galen. in Prorrhetico & lib. 3. Epidem. Cuius origo ex cerebri refrigeratione & humectatione petenda est. Tunc enim sensationum ipsarum grauitas & ignauia, indeq; somnolentia ipsa perpetuum penè soporem conuehit. Tametsi ex nimia facultatum animalium debilitate ac uelut extinctione quandoq; pendeat, motione ipsa sopita, ac penè in totum intercluſa. Etsi verò materiæ ratione hi duo affectus inter se pugnant, sæpe tamen pro periculosa humorum complexione miscentur & concurrunt: ut indicat τὸ κῶμα μετὰ τ̃ παραφροσύνης in Sileni historia, & illud Hippoc. celebratum, κῶμα βαθὺ μετ' ἀγρυπνίας καὶ κῶμα ἀχ ὑπνώδης. & κωματώδεις οἱ φρενῖτικοὶ καὶ οἱ κωματώδεις. Vero autem est affine huiusmodi soporem leui desipientia mixtum à crudis, frigidis & crassis, tenuibus & calidis succis originem cepisse. Quorum significationem præbent hi fœminarum præcipuè affectus, & quæ ab Hippoc. scribuntur βαρυήκοοί τε ἦσαν καὶ κωματώδεις. & rursus, κωματώδεις δὲ καὶ ὑπνώδεις, totiusq; anni uehemens siccitas & æstatis uehementissimus ar-

Commen. 2.

Commen. 2.

Lib. 3. Epid.

In stat. pest.

dor. Quæ humorum pugnantia & contrarietas, maximorum morborum causa est, ut & meritò

Commen. 3. Galeno ualde suspecta sit, cùm scribit lib. 3. Epid. χελιπώταλα τὰ νοσήματα εἶναι ἐν οἷς ἀθρόϊσται πλῆθος χολωδῶν καὶ ὠμῶν ἢ ἀπέπτων χυμῶν.

¶ Οἱ ἢ ὀξ ὕπνων τοιῶτοι ἐγίνοντο.] Id totum omisit Caluus.

¶ Πνεύμαλα μετέωρα ἐ μὲν πολύ.] Habes huius loci amplissimam enarrationem apud Ga-

Libro 3. len. lib. περὶ λυσπν. Quæ profectò quòd totius ἰατραστάσεως circunscriptionē habeat, suo merito hîc apponi debet. ἐφεξῆς δὲ τῆσδε τῆς ἰατραστάσεως ἐτέρας μνημονεύει, γεγομένης ἐν περίνθῳ τόν δὲ τόπον ῥόπον ἀρχόμενον τῆς διηγήσεως, ὃν Πέρινθον περὶ ἡλίου δυσμὰς ὀλίγον τὰς ὀδρινὰς ἤλθομεν. ἔπειτα διηγεῖται τὴν ὅλην τῶν νοσημάτων ἰδέαν, ἀπὸ λυσίου μὲν ἀρξαμένην, ἐμετώδη δὲ γεγομένην, καὶ μέχρι πλείστου χρονίσασαν. ἀλλὰ καὶ ὡς χωρὶς ἐμέτων οἱ λυθῆσει τοῖς ἐγίγνοντο, καὶ ὡς ἡ γαστὴρ αὐτοῖς διεχώρει πολλὰ, καὶ ποτὸ προσίθηκεν. ὥστ' ἐκ τούτων καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, σύλλογον εἶναι, τῆς ἰατραστάσεως τὴν ὑπόθεσιν ἐν φλέγμασι διασκομένοις γεγενημένην. ἀπαθῶν μὲν τῶν αὐαπνευστικῶν μεναύτων, καὶ τοῦ στόματος τῆς ἰλιάδος, ἐκ δὲ τῶν ἰατατέρω μορίων αὖθις ὁρμωμένην τὸ λυσῶδες. εἰκότως οὖν αὐτοῖς, ὅθ' ὥσπερ οἷς ἐν πνεύμονίτι καὶ λαρλία πλῆθος ὕδατος ἐφ' ἑβδομαίας πυρώδους, ἐγένετο μέγα τὸ πνεῦμα, μικρὸν δὲ

πρόν τι δὲ κῶν πανταπασιν, ὡς μήτ' ἐλκωμένοις, μήτε λιπιψυγμένοις. ἅπερ οὖν τὸ μετέωρον ἐλκὸν τοῦ μηδὲν διαφόρου ἁπλοῦ. διὰ λόγον αὐτοῖς φησὶ, τὰ πνεύματα μετέωρα γίγνεσθαι, ὁ μὲν πανύγε.

¶ Τραχίσματα ἐν τῷ χρῶτι ἐγχρώλια.] Hæc papularum origo populariter grassantibus morbis admodum familiaris est, atq; inde non temerè suspecta esse solet, quòd febrium ardentium & maximæ putredinis specimen exhibeat. Vt uerò pro fomitis & materiæ modo differunt, ita suspectã magis suam significationem faciunt. Hîc enim tantum aspredines uocat, culicum punctauris affines, quæ summam corporis planitiem uel leuiter impressa macula aspergerent. Quarum leuis illa affectio causam minus improbat, quòd à sanguine concalfacto nulla mordaci subeunte materia, hæc cutis exasperatio nata sit, cùm & pruritum nullum excitaret, & mulieribus tantùm (quibus per menses sanguis repurgari solet) contingeret. Has tamen cutis aspredines uel bono fuisse satis constat, quòd naturæ uiribus morbum profligantis & in summa corporis deturbantis, diebus præsertim criticis excitarentur, & mulieres omnes ab exæstuante febrium ardentium intemperie liberarent. Quale quid hoc anno Domini milleſimo quingenteſimo quinquageſimo octauo, ad hyemis extremum

in hac celeberrima Mediomatricorũ urbe à me obſeruatum adhuc populariter graſſatum eſt. Pueros enim pleroſq; omnes uulgariter afflixit leue quoddam exanthematũ genus, culicum morſibus ſimile, papularum nihil referens, ſed tantùm ruboris maculas frequentes in facie, in cæteris corporis partibus raritate inſignes, aſpergẽs. quod ut confeſtim ortum, ita et ſtatim deferbuit, idq; ad totius ſeneſcentis morbi remiſſionem. Quod quidem uehementes & propriè quodammodo contumaces ſpiritalium partium affectiones iudicaſſe uiſum eſt. Mulieres etiam & uirgunculas malè habuit, ut non ſecus quàm hîc putreſcentis pituitæ in hac humida natura ſignificationem afferret. Hoc autem ſymptomatis genus leue eſſe parumq; ſuſpectum ſemper prædixi, nec eſſe ex uera exanthematum aut papularum ſpecie, cum magna etiam ſpectantium contentione aſſerui. Naturæ enim robur, contenſionem, & ſanguinis leuem feruorem potius quàm uenenatam humorũ corruptelã animo præſenſi. Itaq; hoc non leue per ſeſe ſymptoma, leui tamen de cauſa et naturæ beneficio ortũ, uerbis molliuit Hipp. τρηχίσματα λιγχρώδια uocans, τοῖσιν ὑπὸ λωνώπων γινομένοις μάλιστα ἴκελα ἀναλύγμασιν. Suſpecta magis ſunt ἐξανθήματα ἐρυθρὰ, πρασύλα οἷον ἰόνθοι, qualia deſcribit in Sileno. Sæpe uerò huiuſce ſi-

Lib. 3. Epide.

iusce similitudinis meminit Hippocr. & culicũ morsiones ac puncturas suis monimentis celebrat. Vt lib. Epidem. 7. σκιλίωμ τὸ χρῶμα οἷον ὑπὸ λωνώπων ἐγκαλαλαμάσειμ scribit. Et paulò pòst in Pherecyde, ὑπὸ λωνώπων ἀναλύγματα notat. In Coacis uerò λωνώπων ἐχγυτύμαλα uocat, dum scribit, λοιπὸς παραχώλης ἐπίστασις διὰ ταχέως βλαυδεῖ, οἷα λωνώπων ἐχγυτύμαλα, ἢ ἐς ὄμμαλα λαμπρώλης ἀπόστασις ἔρχεται. Cæterò non multum absimili elegãtia has in summa cute extantes papulas λυσιλώσιας uocat, quæ sunt (ut interpretatur Galen.) νύξεις τινὲς λυκομώλεις οἷαι ἢ ἀπὸ λυίλης γίνονται. Sunt enim uelut urticæ uredines quædam (ut Plinij uerbis utar) & punctu- In Exeget. ris ab urtica affines. Scribit enim Prorrhetico secundo, ἐπανίστασθαι οὖν περὶ τῆς τοῦ αἵματος ῥήξεως, ἐὰν ἐγκύπτῃ σὺν τῇ νιάτητι, ἢ αἱ λυσιλώσιες σὺν τινὶ τῷ φύσει ἢ τῷ μεταφρενίῳ ἐν σῶμα. Rursus, ναρκαὶ δὲ ἢ Cap. 45. lib. 9 λυσιλώσιες οἷσι διὰ τῆς λιφαλῆς διαΐασσι, τότε μὲν διὰ πάσης, τότε δὲ διὰ μέσης τινὸς, πολλάκις δὲ ἢ ψυχρόντι δοκέει χύτρισιν, ἐὰν διαχωρέῃ διὰ τῆς λιφαλῆς, τότους ἐπανίστασθαι, εἰ ἢ ἐς τλῶσαν ἄκρην ἀφικνέεται ἡ λυίλωσις. Et paulò pòst, αἱ λυσιλώσιες δὲ ἢ τὰ μελαγχολικὰ ταύτῃσιν ὕδατος, ἢ τοῖσιν αἰνολέσιν, λῶν μὲν τὰ λεπταμίλια τιλίως ὑφανισμένα ἦ. Qui locus plurimùm facit ad nostrum institutum, dum huiusmodi symptomatis mulieres solas affectas fuisse

ſcribit, quæ naturali menſium profluuio defectæ fuerunt.

¶ κοιλίῃ μὲν οὖν.] Hunc locum non eſt facilè conſequi, ob uarias interpretum lectiones. In quo Caluus ſui ualde ſimilis eſt, dum longiſſimè à noſtra lectione recedit. Nos plauſibilem magis noſtrorum codicum ſenſum adſcripſimus, illudq; τῇ σὺν ψύχει λεῖσθαι ὑποβλημένῳ, ad id quod propius eſt retuli. Cuius cauſam reddit, ὡς ἥλκοῖ μὲν τὸ ψυχρόν. Porrò quod ſequitur, καὶ τὸ μαλίν τῇ φύσει πάθει γίνεσθαι, mendum habet, & ex noſtris codicibus legimus καίτοι μηδὲν τῇ φύσει πάθος γίνεται, quam lectionem ſecuti ſunt interpretes.

Σκορδίνημα

¶ Σκορδίνημα.] Σκορδίνημα eſt διάτασις μετὰ χάσμης, magna totius corporis cum oſcitatione extenſio, quam Latini pandiculationem uocant. ut σκορδίνασθαι διατείνεσθαι καὶ μάλιστα μετὰ χάσμης Gal. ſignificat. Pollux lib. 5. σκορδίνασθαι λέγουσι τὸ μετὰ χάσμης ἀποτείνειν ἑαυτόν.

In Exegeſi.

¶ Φεικώδεσι.] Φεικώδεις πυρετοὶ, ſunt febres quæ magna ſui inſultus parte cum horrore aut inæquali frigoris ſenſu inuadunt. Quod etſi eſt affectionis & ſymptomatis nomen, more tamen ſuo Hippocrates aliquando morbis, aliquando uerò ægris accommodat, ut λοιμώδεις uocat eos, qui triplici illa laſſitudinis genere afficiuntur, & ſæpe

& sæpe febribus tribuit, in quibus magna crudorum humorum copia, grauitatis sensum musculoso generi facit, indeq; in spatiosam articulorum laxitatem decubitum procurat. Nil igitur mirum est, si in magna crudorum, crassiorum & mordacium humorum sobole, aut etiam inæqualitate, quæ ista temporis circunscriptione mulieres plurimùm pessundabat cum horroris & lassitudinis sensu, oculorum dolores, capitis grauitates, & leues quædam syderationes subortæ sunt. Ista enim succorum inæqualitas præcipuè totius corporis arcem & speculam ita occupauerat, ut sensationum officinas interciperet & sopiret, quemadmodum antea descripsit Hippocrates. Vnde procliuè fuit, tam magnum confluentem in præcipiti positum, ad sibi proximos subiecti corporis riuos deriuari. Sæpe autem fit, ut in tam uaria corporis succussatione menses moueantur, quod ualde bono est. Sic ad totius huius loci sensum scripsit in Coacis. τὰ φεικώδεα λευκώδεα, λιχηνώδεα, ῥαχήλου ὀδωνώδεα, γυναικεῖα διαῤῥύγνυσι. Idem in Prorrhetico, εἴσιν ἐκ ῥίγεος πυρετοὶ λευκώδεες γυναικεῖα διαῤῥήγνυσι, ῥάχηλος δὲ ἐν τούτοις ὀδωνώδης, αἱμορῥαγικός. Quod ijsdem penè uerbis in Coacis repetit. At uerò nisi mẽstrua profluxissent, uero erat affine propter τὸ τοῦ προσώπου

Vt Aphoris. 31. lib. 4.

ἱρουδ@, hæmorrhagiæ ſuſpicionem aliquam ſalu briter futuram. Sunt autem φεικώδεις πυρετοὶ (ut ſcribit Galen.) ἐν οἷς μίχει πλέῃ τ ἀναβάσιως τι καὶ ἐπιλύσιως λιλαμμένης τ παροξυσμ. αἱ φρίναι γένονται τοῖς νοσοῦσιν. ὁ γὰρ λὴ τὲς γι λατὰ τλὼ ἀρχλὼ τ ἐπισημασίας φεικώδεις γγομλὲς ὅτως ὠνόμασιν, ἀλλ' ἐφ' ὧν ἐπὶ πλεῖσον ὅλε τ παροξυσμ, τὸ τ φρίνης ἐκτίταται σύμπλωμα, κὴ γίνεται λίστως, ἐνίοτι μὴ ἀναλιπλώσεις ποιέσης τὲς ὠδιτάσιως, ἐνίοτι ἢ αὐτὸ τὸ μόνον, ἀνώμαλον ἀνάβασιν. ἡ λιαφορὰ λὶ ὅτι ἐν τῷ ποσῷ τ χρόνε. βραχέσι μὲ γὰρ παύν λιαλείμμασι λιοριζόμλνον ἀπ' ἀλλήλων τ φεικωδῶν μινήσεων, ἀνώμαλός τι καὶ φεικώδης λίνησις λέγεται. μειζόνων λὶ τ λιαλειμμάτων ὄντων, ἀναλίπλωσις γίνεταί τι καὶ ὀνομάζεθ τὸ τοιῦτον σύμπλωμα, κὴ γίνεται μάλιςα αὖτε λατὰ τὲς ἡμιτριταίες ὀνομαζομλνες πυρετὲς, λιὸ καὶ ῥᾳδίως τὸ πολὺ καὶ τίτλαρις εἰσίν. λιλειπται λὲ τοῦτο ἡμῖν, ἐν τοῖς πρὸ πυρετῶν λογισμοῖς, ὁ ἡμιτριτᾶ@ ἐπ' ἀνωμάλῳ σωιεσάμλν@ χυμῷ, τὸ μὲν τι πικρόχολον λειμὲν, τὸ λὲ τι φλεγματῶλες συνόμλνον ἔχοντι. τοιύτες οὖν τό τι σωιζεσθαι φησὶ τὲς φεικώδεις πυρετὲς λιὰ τλὼ γγομλύλω λατάσασιν, ὡς πρόεσηται μοι. Lib. uerò de diff. feb. 2. φεικώδεις ὀχ ἁπλῶς τὲς μετὰ φρίνης ἐσβάλλοντας, ἀλλ' ὅσοις τὸ πλεῖσον μέρ@ τ παροξυσμ λατειλύφασιν αἱ φρίναι, ἔπν. Huiuſcemodi porrò febres horridæ ſunt ferè tabis comites, ut patet ex lib. 1. Epid. & initio Coacarum,

φεικώδεις πυρετοί. Comment. 1. in 1. Epidem.

Capite 8.

carum. τὸ φειικῶδες καὶ τὸ λύσπνοιον, σὺν τοῖσι πόνοισι σημεῖα φθινώδεια. Rursus quoq;, οἱ φειικώδεες πυκνὰ ὀδυνέσιν ἐμπύησιν ἔχονται, ἀτὰρ καὶ πυρετὸς τὸν τοιοῦτον ἄγει ἐς ἐμπύησιν. Plurimùm autem horrore tabidi laborant, quòd quæ in thorace computruit materia, sua acrimonia tenues thoracis mẽbranas, quæ uiscera tegunt, lancinat & pungit. Totius uerò corporis membranæ cùm inter se mutua quadam cognatione respondeant & consonent, quodammodo inuicem concutiuntur.

¶ Τὸ καὶ ὀξῦς.] Duo nostri codices, quorum unus antiquitatis prærogatiuam habet, alter uerò recentior est, illud τὸ καὶ ὀξῦς omittunt, quod hîc non multùm facere uidetur. Licebit autem si addideris ad ea quæ præcedunt referre, alioqui consequentibus omnia magis respondebunt. Calauus, τὸ καὶ ὀξὺς legisse uidetur: uertit enim, qua de causa.

¶ Ἐπὶ σκέλεα ἡ διάδοσις.] In his qui sese à longo præsertim morbo colligunt, instauratis paulatim uiribus, uidemus in crura, debiliores alioqui & remotiores corporis partes, morbosarũ reliquiarum decubitum, qui ex eorum est genere quæ διὰ ἀπόδοσιν abscedunt. Atq; ita sensim recreatis uiribus morbus euanescit & digeritur. Quod etiam in dies obseruamus in his febribus tertianis, quæ propter materiæ permixtionem

nothæ ſunt, & plurimùm noſtro cœlo affligunt. Id autem contingere uidetur propter crudam multam, & craſſam materiam, quæ dum uniuerſim expurgari non poteſt, paulatim à natura euincitur & longè propellitur, humorum grauitate & copia aëroſam bilis naturam ſuo momento deturbante, naturaq; tandem omnia ſuppeditante, & ad imas partes morborum relegante. Ex quo fit, ut tunc plurimi ſpaſmi flatulenti (qui maximè tibiarum muſculos affligunt) proueniant, quorum origo ab inæquabili illa materiæ complexione, naturaq; in eam robur ſuum attentante eſſe poteſt. Fit enim ut bilioſi ſucci craßis crudisq; mixti, dum à naturali actione digeruntur, flatus perſæpe excitent. Quod in frigidorum craßiorumq; humorum concoctione accidit. Vnde idem quoquè in quartanæ declinatione, quæ uirgunculas ſæpe affligit, obſeruauimus: ut dum à morbo confirmantur, plurimis ſpaſmis flatulentis & tibiarum grauitate conflictentur. Eum autem morborum in crura decubitum agnoſcit uulgus, dum febrim in tibias ſeceßiſſe dicit. Quod & Hippocratica Œconomia non eſt indignum. Scribit enim in Coacis. οἷσιν βλάφυης ἀπυλιφοῖσιν ἐσσιν ὑποχονδρίοις καὶ λαφοίνης πόνος, καὶ πόρὶ σκέλια, καὶ τὰ λάπαρα μίγρα, καὶ λοιλὶν ἀπῦρται, λύσι φλιβοτομίη, καὶ λοιλίνης ῥύ-

λίης ῥύσις πυρέξαι βλαβερὸν τέτοισι. μακροὶ γὰρ οἱ πυρετοὶ καὶ ἰσχυροὶ γίνονται, καὶ βῆχες, καὶ πνεύμασι καὶ λυγμοὶ γίνονται. λύεσθαι δὲ μελλόντων τέτων, πόνος ἰσχυρὸς ἰσχίων, ἢ σκελέων, ἢ πρὸς πῦσις ἢ ὀφθαλμῶν φύρησις ἐπιγίνεται. *Porrò similis est & eiusdem propè naturæ tam frequenter celebratus ab Hippocrate, in coxendicem decubitus, quem per* τὰ ὀξέα ἰσχία ἀλγήματα *passim inculcat. Et hîc quoquè mensium profluuium ex decernentum genere statuitur, quæ hac tempestate morbis grassantibus effugium aperuerunt: eorumq; uires omnino represserunt.*

HIPPOCR.

Φαρμάκων τε τρόπος ἴσμεν. ἐξ ὧν γίνεται ἐκ ποίης ἕκαστα. ὁ γὰρ παντὸς ἄλλος ἄλλοι ἄλλως οὐ λέγεται. καὶ ἄλλοθι πρωΐτερον, ἢ ὀψίτερον, λαφθέντα διαχειρισμοῖσιν. οἷον ἢ ξηρανάι, ἢ κόψαι, ἢ ἑψῆσαι. καὶ τὰ τοιαῦτα ἐς τὰ πλεῖστα. ὁκόσα ἑκάστου, καὶ ἐφ' οἷσι νοσήμασι, καὶ ὁπότε τοῦ νοσήματος, ἡλικίαι, εἰδέαι, διαίτησι, ὁποίη ὥρη ἑκάστου, καὶ ἥλιος καὶ ὁκοίως ἀγομένη, καὶ τὰ τοιαῦτα.

INTER-

INTERPRETATIO,

MEdicamentum uerò naturas esse scimus, ex quibus ut talia & huiusmodi sint, habent. Neque enim omnes uno & eodem modo, sed aliæ aliter se habent. Quin aliàs quoque tardius aut maturius sumpta differunt, & præparationes ipsæ, quale est siccare, tundere, incoquere, & cætera huiuscemodi. Plurima uerò prætereo, quæ huc cõsideranda ueniunt, quęnam cuique conueniant, & in quibus morbis, & quo morbi tempore. Ætas etiã cuiusq;, forma, uictus ratio, anni quoq; tempus quódnam sit & qualiter circunscribatur, aliaq; id genus in speculationem ueniunt.

COMMENTARIVS,

Αρμάκων.] *Insignis est ualde huius loci cõmendatio, quo medicamentorũ purgantium differentias & effecta persequitur Hippocr. Atq; eò commendabilior, quò parcius de horum natura ab ipso parente & Galeno scriptum est. Libri enim de Medicamentis purgantibus,*

tibus, quos φάρμακα passim uocat Hippocr. in libro περὶ παθῶν, desiderantur, & nihil præter merum titulum breuesq; clausulas reliquerunt. Ac ne eos quidem à Galeno unquam uisos suspicor. Et quos ille de Medicam. purg. compositione promittit libros, in lib. κατὰ γένη, nunquam editos, multis mihi rationibus persuasi. Ex quo factum est, ut tota medicamentorum purgantiũ natura & ratio, multis sit ambagibus obscurata & à plurimis sugillata. Hîc igitur medicamentorum purgantium naturam, uires, & effectiones, uelut per transennam, circunscribit Hipp. atq; quid in his assumendis uidendum sit, monet, ut uix alias habeas in tota purgatione indicationes, quàm quæ hîc adscribuntur. Quas quia Galen. in τῶν λαβαιρομένων libello, & in Methodo, fusissimè persequitur, lectorem in plano nõ moramur, nobis satis abundè factũ existimantes, si breuia et præcipitia complanauerimus, in hoc præsertim loco qui uidetur de industria ab omnibus interpretibus & codicib. deformatus. Caluus certè, in hoc ita se gessit, ut ex eius uerbis quid colligas nõ habeas, dum medelas pro medicamentis scribit. Qua in re, quod sæpe soleo, idẽ quoq; mihi factitandum duxi, ut ad fidum Hippocratis interpretem Galenum, tanquã ad sacram anchorã confugerem. Is igitur libro de Theriaca ad Pisonem,

nem, totum hunc locum adducit: in quo etsi litera mutilata est, & quadam ex parte mendosa, Hippoc. tamen sensus elici potest, ut uelut ex duorum locorũ commissione, genuina lectio extrahi. Locum igitur integrum apponam, ut mecum de ipsa uarietate totoq; sensu facilius arbitrium feras. τινὰ δὲ τῶν φαρμάκων τῶν ἀρχῶν, ἐδὲ ὅλως ὀδὴ τοῖς ἀνθρώποις σώφρονα. τὸ γοῦν ὠὸν ἥκιστον τὸς μὴ ψάρας βίφει. καὶ τῶν θανατικῶν δυνάμεων ἐπ' αὐτῶν ἐπίσχει, ὑμᾶς δ', ὡς ὅτι ἀγνοεῖς, αἰνιγμᾶ. καὶ ὁ ἑλλέβορος τῶν μὲν ἀτυχούντων ὀδὲ φροῦ, τὸς δὲ ἀνθρώπους διαφθείρει ἰσχυρῶς. σῦκα δὲ σὺν ἁλσὶ μόνον καὶ μύρτων τινῶν σὺν τῷ σώματι τῶν ἰσχνώσεων ἰδίως ποιόμενα. ὁ γὰρ θαλάττιος λαγὼς, ἕλκει τὸν πνεύμονα, καὶ ἡ ἰσχὰς ἰδίως τῶν ὑγιῶν ἰσχνοῖ. πολλὰ δὲ τῶν φαρμάκων πάλιν ἀναιρέτως τινὰ τῶν μορίων τῷ σώματος ὠφελεῖ πίνειν. πάσχον γὰρ τὸ ὕπαρ πολλάκις, σὺν πάθει ἡ βοτάνη ἀγωνιστικῶς ὠφέλησι, καὶ ἡ μυροβάλανος τὰ σπλῆνα ὄνησι. τὸ ὑ σαρξιφραγὶς, καὶ ἡ βετονίκη, τὸς νεφροὺς δίυδρικοὺς ἰσχνῶς, καὶ ὁμοίως ἄλλα ὀδὲν ἄλλων, ὡς τῇ πείρᾳ τετηρήκαμεν, οἷα φάρμακα, ἅπερ ὑμεῖς ὡς ἔφην ἀκριβῶς διατάξοντες, ἕως ἂν ἑκάστῳ τῶν παθῶν τὸν κατάλληλον προσφορὰν ποιόμεθα, διδασκάλῳ καὶ τούτων ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων ἄπαντων. Ἱπποκράτῃ τῷ ἀρίστῳ χρώμενοι. ὅτι γὰρ ἀκριβεστάτῳ τῶν περὶ τὰ φαρμάκων τέχνῳ πεποίηται, καὶ ὃς ἄλλων πλείστων ὑπ' αὐτοῦ λεγομένων ὀδὲν ἰδεῖν. μάλιστα ἂν ὃς ὧν φησιν, σὺν τῷ β τῶν ἐπιδημιῶν ὅτω. φαρμάκων δὲ

πων δὲ φύσεις ἴσμεν, ἐξ ὧν γιγνόμενα ἑκάστα. ὁ γὰρ αὐτὸς ὁμοίως, ἀλλ' ἄλλοι ἄλλως σύγκεινται, καὶ ἄλλα ἔσχατα πρωϊαίτερον, ἢ ὀψιαίτερον ληφθέντα, καὶ οἱ διαχειρισμοὶ, οἷον ξηράναι ἢ πόψαι, ἢ ἑφθῆσαι, καὶ τὰ τοιαῦτα ἴσως τὰ πλεῖστα μειώσει πλέω, καὶ ἑκάστων ἐπάγω, καὶ ἐφ' οἷσι νοσήμασι, καὶ ἐφ' ἥτι τ νοσήματ ἡλικίᾳ, σιτία καὶ διαίτας ἑκάστων, ἢ ὥρῃ ἑτέρᾳ, ἑκάστων ἄγαμαι καὶ τὰ τοιαῦτα. διὰ γὰρ τούτων ὡς ὁρᾷς καθολικώτερον ἡμᾶς διδάσκει, πρὸς γνῶσιν καὶ τὰς φύσεις τῶν φαρμάκων εἰδέναι, καὶ τ καιρὸν διατάξειν, ἐν ᾧ τις τὸ φάρμακον μέλλει λαμβάνειν, καὶ τὰς ἰδέας τῶν λαμβανόντων ἐπιβλέπειν. εἰσὶ γὰρ ὡς ἀληθῶς, οἱ μὲν εὐκόλως λαμβάνειν δυνάμενοι, ὥστε καὶ πίπτειν αὐτὰ πολλάκις, ἢ διατὰ μυελὸν ὑπ' αὐτῶν διαχωρεῖσθαι, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ βοηθὸν αὐτοῖς γίνεσθαι αὐτὸ τὸ φάρμακον. ἔνιοι δὲ ἀφυῶς ὅταν ἔχωσι πρὸς τὰς φαρμακείας. ὡς μηδὲ τὴν ἀρχὴν αὐτῷ χρῆσθαι δύνασθαι, ἀποστρέφεσθαί τε αὐτοῖς τὸν στόμαχον, καὶ πρὸς τ χρῆσιν ἐκπύεσθαι ῥᾳδίως. Ex quo cuiuis manifestũ est naturas medicamentorũ hoc in loco ab Hipp. explicari, ac uires, facultates, et uariorũ effectorũ rationes: quæ à totius rei natura pendent, intelligi. Quod effecit, ut φύσεις Latinè naturas uerteremus, cùm differentias et eorũ diuersitates significare uolumus. In quo reconditius aliquid & magis philosophicum ab Hipp. fortè expectandum est. Medicamentorũ uarias actiones & facultates, à totius rei substantia & natura

tura pendêre, quod est in omni medicamentorũ disciplina ualde controuersum, & totis Medicorum scholis exagitatum. Atq; adeò hac de re sententiam tulit Galen. contra Asclepiadem lib. de Theriaca ad Pisonem, proprias medicamentorum actiones ab eorundem natura educens, cùm scribit, ὑμᾶς δὲ ταῦτα ὁρῶντας, καὶ τῷ λόγῳ δὲ ἑκάστε φύσεως τῶν φαρμάκων τὸ οἰκεῖον τῆς δυνάμεως φιλαλήθως ὁμολογεῖν τὸ δυνατὸν εἰλόμενος, μαθητὰς ὅτι φάρμακα φυσικῇ τινι δυνάμει ἕλκειν τὰ οἰκεῖα πέφυκεν, ἀπειρῶς ἐδιδάξαμεν. ὥσπερ καὶ σὺ τῷ τῆς μαγνήτιδος λίθου ἕλκειν τὸν σίδηρον εἰς ἑαυτὴν, δύναμίν τινα ἐλκτικὴν εἶναι αὐτῷ. τῆς ἐμφύτου δυνάμεως, σύλλογον ἑαυτοὺς ἐποιήσαμεν. δυοῖν γὰρ ὄντων ἃ ὥσπερ ἡ σὺ ὑμῖν φύσις, κατὰ τὸν Ὅμηρον, καὶ ἄγουσα τὰ ὅμοια πρὸς τὰ ὅμοια, ἕτερα τὰς θείας δυνάμεις ἑαυτῆς ἐπιδείκνυται. καὶ τῶν ἄλλων δὲ ἁπάντων τὴν φύσιν φιλοτίμως διεταξόμεθα, ἵνα καὶ τὴν δύναμιν αὐτῶν κατ' ἴδιον συνεργεῖ, ἀπειρῶς ἐμάθομεν. συρίσκομεν γοῦν σὺν τῇ διατάσει αὐτῶν γινόμενοι, τὰ μὲν ὡς ἔφην κατ' ὄλας ἑαυτῶν συνεργοῦντα τὰς ὀσίας, τὰ δὲ καὶ μικτὴν σὺν τῇ ὀσίᾳ τὴν δύναμιν ἔχοντα, καὶ διαπλῶν ἀποτελοῦντα τὴν συνέργειαν. ὅτι φανερῶς πολλάκις, ὡς καὶ τὰ συναντιώτατα ὑπ' αὐτῶν ἐπὶ τὸ σῶμα τοῦ γινόμενα ὑμᾶς βλέπειν, καὶ δᾶῶμα τοῖς ὁρῶσι τὸ τοιοῦτον εἶναι δοκεῖ.

¶ Οὐ γὰρ πάντις.] Hic locus in omnibus exemplaribus impressis deficit, et aliqua ex parte mendosus

dosus est. Reponendus igitur fuit ex Galeni loco & nostris exemplaribus, atq; ita legendus, ἐ γαρ̀ πάντ@ ὁμοίως, ἀλλ' ἄλλοι ἄλλως σύγκεινται. Quam lectionem sequuti sunt interpretes, οὖ κεῖν ται, tamen duo fidelißimi nostri codices legunt pro σύγκεινται.

¶ Διαχειρισμοῖσιν.] Διαχειρισμοὶ, sunt medicamentorum dißpensationes, administrationes, & præparationes, Compositiones uulgò dicimus, quæ manuũ tractationes exigunt, pro quarũ diuersitate interdũ uariãt. Cæterùm sequuti sumus Galen. non uulgatos codices, quamuis illis sua poteſt constare lectio, quæ tamen implicatior est & obscurior. In eo uerò quod sequitur, uitiosa est Galeni lectio, & nostri nobis codices fuerunt imitandi. Quotus enim quisq; est qui illud explicet ὡς τὰ πλεῖστα μειώσει πλείω; Lego igitur οὐ γ τὰ πλεῖστα ηχὶ ὀκόσα ἰκάστῳ &c. uetustißimo nostro codice authore. Neq; enim attinet aliorum lectiones hîc annumerare, cùm sint extra aleam, nec ita plausibiles propter suam uarietatem, in eo præsertim ubi hærendum non sit, Διαχειρισμοί.

¶ Καὶ ὁπότε τῳ νοσήματ@.] Aliter legisse Galenum apparet ex loco nobis prius adducto. Magis tamen mihi arridet hæc lectio duorum codicum authoritate firmata. Quod enim sequitur, ad indicationes in assumendis medicamentis spe-

ctandas referri debet, ut cuiusque ætatem, formã & temperiem, consuetudinem & uictus rationẽ, totius anni temporis circunscriptionem in consilium adhibeamus. ἰδέαν enim hîc non aliud significari existimo, quàm formam, quæ ex primorum & maximè simplicium corporum inter se temperie constat, totamq; totius corporis essentiam & notionem præsefert, temperamentum dicimus. Et uerò id significauit Galen. cùm τὰς ἰδέας τῶν λαμβανόντων ἐπιβλέπειν suasit.

¶ Ὁμοίως ἀγομένη.] Proprium nos ambientis aëris statum, et eam quæ nos afficit temporis designationem intelligit. Anni tempus enim spectari uult quale & quódnam sit, an propriam temperiem seruet: an uerò statis suis uicibus dispensetur, & legitimo ductu procedat. Indeq; eum qui nos fouet, aëris statum considerandũ censet. Id enim significare uidetur ὁμοίως ἀγομένη. Ἀγωγὴν enim lib. 1. apud Hipp. τὸν ἐπιέχοντος κατάστασιν uocat, ut notat Gal. in eum locum commentario.

HIPPOCR.

Ζωίλῳ τῷ παρὰ τὸ τεῖχος, ἐκ βηχὸς ὠπείρης, πυρετὸς ὀξὺς, νὴ προσώ πῳ ἐρυθρὸς, καὶ λοιλίη ἀπολελαμμένη. πλεῦ πρὸς ἀνάγκλιν. πλευρὴ ὀδυνίη ἀσφαρῆ. νὴ ὕδρος κατ' ἴξιν ὀδυνώδης πάνυ καὶ λιφαλὴ

κεφαλὴν τοσοῦτον. πύον δὲ πανὸς ὑπόπυον ἐνόσει. ἀλλὰ τὰ ἄλλα ἐκείθη. καὶ ἡ ὃς ἐρρύη πῦον πολύ. πρὸς ὀγδόην ἢ ἕβδομον. αἱ δ' ἀρχαὶ τῆς φάτνης ὀδυνηραὶ τοῦ ὠτὸς. ὑπὸ οἷον ὄφεως ἄνευ ῥίγεος ἡ κρίσις. ἴδρωσε κεφαλὴν καὶ τὰ. καὶ ὅτε ἐμπεσοῦσα ξύγκαυσος καὶ ἀερισμὸς πλευρᾶς. ἄνω ἄμα ὠτί, ἀνωδυνίη μάλιστα κατ' ὠμοπλάτην, ἀτὰρ καὶ ἔμπροσθεν πύελα πολλὰ, κατ' ἀρχὰς πυγόντα ἀνθηρὰ, καὶ ἀμφὶ ἑβδόμην ἢ ὀγδόην. ἔπειτα ἐπίπονα. κοιλίη ἐσύκει μέχρις ἀμφὶ φάτνην καὶ λεκάτην. ἡ ὀδυνη ἀπέσβη. οἴδημα ἀνίει, καὶ ἱδρώτια ἐγένετο. ὅμοια ἐκείνοις. δῆλα δὲ ἦν καὶ ἄλλοισι καὶ τῇδε. πρὸς γὰρ ἀρχομένην τὴν τοῦ ὠτὸς ὀδύνην καὶ ἡ γαστὴρ ἐπεταράχθη. ἐρρύη δὲ ἐκ τοῦ ὠτὸς φάτνῃ, καὶ ἀκείθη τεσσαρεσκαιδεκάτῃ ἄνευ ῥίγεος ἡ νοῦσος τῇ αὐτῇ ἡμέρῃ. ἀτὰρ καὶ τὸ πύελον λαιρότερον ἦεν, ἐπεὶ τὸ ὃς ἐρρύη καὶ πεπειρότερον. ἱδρῶτες δὲ καὶ ἕρπητα, οὐδὲ πολλὸν χρόνον περὶ κεφαλῆς ἐγίνοντο. ἔζηρανθη ὡς τρίτῃ. ὁπόσα ἀσήμως ἀφανίζεται λύσκεται. καὶ οἷον τῇ Πολεμάρχου παιδίσκῃ ἐρυσίπελας.

INTERPRETATIO,

ZOilo qui ad murum habitabat, ex matura tussi, febris acuta suborta est, & faciei rubor, aluusq; intercepta nil, nisi coactè reddebat. Lateris sinistri & auris quæ è directo erat, magnus dolor. Caput uerò non ita dolebat. Purulentum quodammodo expuebat semperq; ægrotabat, alioqui cætera iudicata sunt, & ad octauum aut nonum diem ex aure pus multum erupit. Ad noni diei initia auris dolor cessauit, atq; haud scio quomodo sine rigore iudicatio consecuta est. Caput ualde sudauit, auriscq; & lateris sinistri stabilis erat quidam ardor. Supernè unâ cum aure ad scapulas præcipuè, dolor sedatus est. Sed & prius sputa multa reiecta sunt, quæ ad expuitionis initia, & circa septimum aut octauum diem florida erant, deinde uerò laboriosa. Aluus substitit ad nonum & decimum

cimum diem, dolor extinctus est, & tumor remittebat, sudoresq; parui fiebant, qui neq; tamen decernebant, ut ex secessibus ipsis alijsq; satis manifestum fuit. Incipiente enim auris dolore, aluus perturbata est. Nono autem die ex aure pus erupit, iudicatusq; est morbus absq; rigore decimoquarto eodemq; ipso die. Quin & sputum copiosius et coctum magis procedebat, ubi pus ex aure liberius effluxit. Sudores autem & serpentia ulcera longo posstea interuallo in capite fiebant, quę tertio die exiccata sunt. Quæcunq; absq; iudicationis significatione disparent, malè decernunt, uelut in Erysipelate, quod Polemarchi ancillæ contigit uidere, satis licuit.

COMMENTARIVS,

Ζωίλῳ.] *Ex hoc concursu parotidum significatio portenditur. Verũ enim fuit in febre acuta, capitis dolore, uultus rubore, alui suppreßione, hypochondrij tumore et contensione, parotidum materiam sursum ferri.*

Sic enim illas præsagit Hip. in Prorrh. τὰ λυομενῶν, ἀσαώλη, ὑποχόνδρια ὀλιγώδεα, αἱματώδεα μικρὰ, ἢν τούτοισι τὰ παρ' ὃς ἐπαγίσανται. πρόσθεν ἢ τὰ πρὸ πρόσωπον. Rursus q;, ὑποχονδρίου σύστασις μετὰ λιγώματος ἀσαώλεος ἢ λιφαλαγίης, τὰ παρ' ὃς ἐπιῤῥεῖ. Demum parotidũ materia in pulmones translata naturæ robore depulsa est. Quod sæpe in Coacis obseruatur. τὰ παρ' ὃς κατασὰς βηχέα μετὰ πλυσμονίην ἰόντα. Hìc uerò multiplex est affectuũ complexio, ex eorum quæ diuersi sunt generis concursione, quod in Hipp. doctrina non est admodũ insolens.

Κοιλίη ἀπολελαμμένη.

¶ Κοιλίη ἀπολελαμμένη.] Κοιλίη ἀπολελαμμένη τούτοισι ἐπισχημένη, ut interpretatur Gal. in Prorrhetico. Sic enim aluum duram, siccã & interceptam uocat Hipp. λοιλίαι ἀπολελαμμέναι. σμικρὰ ἢ μέλανα σπυραδώδεα πρὸς αὐάγκλω χαλῶσαι, μᾶσσον ἐπὶ τούτοισι ῥηγνύμενον, λαπόν. Idem quoq;, οἱ λιφαλαγικοὶ, λατόχως παραπεσόντες, λοιλίης ἀπολελαμμένης, ὄμμα θρασώδεες, αὐδηροὶ, ὀπισθοτονώδεες γίγνονται. Rursus. οἱ ἐν πυρετοῖσι ἐφιδρῶντες λιφαλαγώδεες, λοιλίης ἀπολελαμμένης σπασμώδεες. Quin et eos quibus aluus intercepta est, ἀπολελαμμένους uocat in Coacis. ἀπολελαμμένοι ἐφιδρῶντες, ἦρα τούτοισι τὸ θολερὸν πνεῦμα ἢ τὸ γονοχολὲς λιπαρὸν, λύγξ σημαίνει. Nõ absimili etiã locutione τὰ σῖτα ἀπολελαμμένα scribit, dum τὰς ἐπισχημένας τῶν γαστέρα significat, ut scribit Gal. in Prorrhetico. τὸ σῖτον enim

Commen. 2.

de cibo,

de ciborum reliquijs & alui recrementis ab Hippocr. efferri alibi ſcribimus, ubi & huiuſce locutionis plura alia habebis exempla.

¶ Πρὸς αὐάγκλω.] Πρὸς αὐάγκλω dicit Hipp. de reſiccata aluo, quæ nil niſi coactè & medici ope reddit, τοτὲ μὲν τὰ πρηγματοῦσθαί τι τὸν ἰατρὸν ἢ διὰ λιγυτῆτα, ἢ διὰ βαλανέα. τὸ γὰρ πρὸς αὐάγκλω τοιοῦτόν τι συμαίνει, ut ſcribit Gal. in Prorrh. Sic λοιπὸν πρὸς αὐάγκλω ὑγρὰ χαλῶσαν, ſæpe uocat Hipp. in Prorrh. aluũ ſtudia & induſtria noſtra humentem. Eſt enim τὸ πρὸς αὐάγκλω ὑγρὰ χωλᾶν, ὅπερ σὺν τισι διαχωρέειν εἴωθε λέγειν. Comment. 2.

¶ Αἱ δ' ἀρχαὶ.] Secutus hìc ſum antiquũ noſtrũ codicẽ qui ita legit, αἱ δ' ἀρχαὶ τ' σὺν ἄτης, ὀδυνης τε ὠτὸς τέλος. Quã lectionẽ ſequutus eſt etiã Caluus.

¶ Καὶ ὅτος ἐμπεδοτίμη.] Mirum eſt quódnã hìc impedimentum intelligat Caluus, niſi ſi ἐμποδισμὸς ξυγκαύσεως legit, nullo profectò ſenſu. Cornarius de ſudore capit. Ego uerò uetuſtiſſimi noſtri codicis fide fretus, ὠτὸς lego, & ardorẽ illum pertinacẽ retinentemq; ad aurẽ & latus refero.

¶ Ανο ἅμα ὠτὶ.] Id totum perturbauit Caluus.

¶ Επειτα ἐπίπονα.] Πτύαλα αὐδηρὰ quænã ſint diximus in Com. ſect. 2. Quòd uerò ἐπίπονα uocat Hippoc. etſi de ſputis efferri in tota ſua πραγματείᾳ rarum eſt, nullam tamen habet difficilem notionem. Certum eſt enim, ἐπίπονα πτύαλα

dici, quæ difficulter & laborioſè educuntur. Ἐπιπόνως nanq; de his quæ implacidè & intoleranter affligunt dicitur. Hippoc. lib. 1. Epid. Ἐπιπόνως ταῦτα τοῖσι πλείστοισι, ſignificans τὰ συμπτώματα τοῖς πλείστοις τῶν λοιμώντων ἰδίως πόνως συμβῶναι, τυτίστιν ὀκ σὺφόρως, ὅθ' ὥστι ῥᾳδίως ἀνέχεσθαι πόρρι ὄντας ὀρθοστάδιον, ἀλλὰ τὸς πλείστος αὐτῶν γινέσθαι λιποψυχίας, ut interpretatur Galenus. Non abſimili ratione Hippocr. τὰ ἐπίπονα ἕρα dixit in Prorrhetico, τὰ μετὰ πόνου ἀποκεινόμενα καὶ λοιμώμενα innuens ex Galeno, etſi iſtud plurimùm negotij interpretibus faceſſat, qui ἐπίπονα in πόπονα deformant.

¶ Ἡ ὀδύνη ἀπόσβη.] Iſtud ſuperioribus coniunxit Caluus: nos omnes codices ſequuti, ſequentibus addidimus.

¶ Οἴδημα αὐξάν.] Vetus quidam codex cum recentiori altero αὔξει legit, quod ſecutus eſt Caluus. Nos nihil in receptiſſima lectione immutare uoluimus.

¶ Οπόσα ἀσύμφωνα.] Alterum eſt σημειώσεως caput in tota iudiciorum doctrina celeberrimum, & ab ipſo Medicinæ parente uarijs uerbis ornatum, nec uerò ſemel inculcatum, quòd magnum ad ἰητρίσεως diſciplinam pondus adderet. Infida igitur iudicatio cenſenda eſt, ſi morbus abſq; ſignis concoctionis aut ſolutionis euanuit, quod παραλόγως

λόγως καὶ ἀσύμως ἀφανίζεσθαι ἢ ἀσφίζεσθαι uocat Hippocr. Sæpißimè enim damnat ea quæ præter rationem, nec ex morbi dignitate leuant, quæ παραλόγως ῥυίσοντα uocat, ὅταν μήδ' ἰδρῶτ& γένεται μέγας, μήτ' ἐμέτε, μήτε διαχωρήσιος, ἀλλὰ μηδὲ ἀποτόματ& ἀρισίμε, λυθῶσι συμβῇ τῷ νόσου, ut interpretatur Galen. in Prorrh. & aphorißmis. Iudicationem igitur fidam & ßabilem αὖου λυτηρίων σημείων ßatuere non eßt, alioqui ßuspectas recidiuas faciet, ut initio τῶν περὶ ἀρισίμων ὑμερῶν ßcribit Gal. τ νοσημάτων αἱ λύσεις, ὅσαι μὴ διατὰ βραχὺ μειωδεόντων, ἀλλ' ἐξαίφνης παυσαμένων γίνονται, δίεονται πάντως ἵνα ὦσι πίσται, δ ἀψιλὲς τιν& ἐκκρίσιως, ἢ ἀποστάσιως ἐκ ἀφανὲς, ὡς ὅσα γε χωρὶς τότων ἐῤῥαστώνησαν ὑποψοσιάζειν φιλᾶ. Idemq; rurßus, χρὴ τοίνυν οἱ μέλλοι βεβαίως παύεσθαι, μεγάλη ἰσχυρὸν νόσημα, προηγεῖσθαι τ λύσιως αὐτο, τὰ περὶς Ἱπποκράτες ἐυσημάτε μένα λυτήρια σημεῖα. τοτο μὲν ἰδρῶτας χρηστὲς δι' ὅλε τ σώματ& γιγνομένες, ἢ ὕρων πλῆθ&, ἢ διαχωρημάτων, ἢ ἐμέτων. τοτο δ' αἱμορῥαγίαν ἐκρινῶν, ἢ τινὰ ἄλλων αἱματ& ἐκκρίσιν, οἷον ἐξ αἱμορῥοΐδων, ἢ ὑσθρῶν. τοτο δὲ εἰς τὰς ὑπὸ τοῖς ὠσὶν ἀδένας, ἢ εἰς ἄλλότι τῶν ἀκρέων μορίων, ἢ ἀρθρων ἀπόσκημα. ὅσοις ἢ μηδετὲς τ τοιότων σημείων ἐμφανέντ& ἐλοχεῖ πεπαῦσθαι τὸ νόσημα, περὶ τότων ὁ πάντα θαυμαστὸς Ἱπποκράτης, γνὶ μὲν καθόλε λόγῳ. τόμελι τ ῥόπον ἀπεφλίατο. τὰ ἀσύμως ῥαστωνήσαντα φιλυπό

Comment. 2. & aph. 27. libro 1.

γρόφα. κατὰ μέρος ἢ ὅλα τι τ ἀφορισμῶν αὐτῶν, καὶ ὅλα τὸ προγνωστικὸ γράμματος, ἐχόμενα ἢ καὶ ὅλα τῶν ἐπιδημιῶν ἐξήγησιν. Hæc igitur Galeni uerba locum totum explicant, uiamq; ad Hippocratis adyta muniunt. Sit igitur hæc prima uelut lemniscata palma, dum ipsius parentis arculas & pigmenta in sui notitiam consumimus. Libet enim per se satis confirmatum locum & sua authoritate celebrem parenti uelut postliminio restituere, atq; uelut fugitiuum mancipium redhibere, dum omnes Hippocraticæ locutionis uindemiolas eò reseruatas cõferemus, ut abortiuũ fœtum agnoscat. Ex eodem igitur fonte manant, quæ ab Hippocrate in Prorrhetico scribuntur, τὰ ὀλίγιστα ἀσύμφωνα ῥαστωνήσαντα δαύτερον συμαίνει. Et τὰ ἐπώδυνα ἀκρίτως κατακωλυθέντα, φλαῦρα. Et δίψα παραλόγως λυθεῖσα ἐν ὀξέσι κακόν. Idem quoq;, πλευρὸν ἄλγημα ἐπὶ πλύσεσι χολώδεσιν ἀλόγως ἀφανισθὲν, ἐξέστησαν. In Coacis quoq;, τὰ ἀλγήματα ἀφανιζόμενα χωρὶς προφάσιος ὀλίγιστα. Rursusq;, τὰ ἐν πονηροῖσι σημείοισι λυφίζοντα καὶ τὰ ἐν χρηστοῖσι μὴ ἐνδιδόντα δύσκολα. In Aphorismis uerò, τοῖσι μὴ κατὰ λόγον λυφίζουσιν, ὃ δεῖ πιστεύειν, ὀλίγοι φοβεῖσθαι πάλιν τὰ μοχθηρὰ γινόμενα παραλόγως. Idem uerò Medicinæ parens in fine huius sectionis scribit, τὰ οἰδήματα παραλόγως ῥηῖζοντα, λίβδηλον. Et rursus, κακοηθέστατα τὰ ἀφανιζόμενα ἀγαθά. In

Prognosti-

Prognostico itidem, ὁκόσοισιν οἱ πυρετοὶ παύονται, μήτε σημείων γινομένων λυτηρίων, μήτε ἐν ἡμέρῃσι κρισίμοισιν, ὑποστροφὴν προσδέχεσθαι χρὴ τοιούτοισιν. Galen. etiam suo more locum apertissimè explicat, inquiens, ὅταν μηδέτερον ὦν εἴπει γένηται, τότε χρὴ προσδέχεσθαι τὴν ὑποστροφήν, οὐχ ὅταν τὸ ἕτερον μὲν αὐτῶν γένηται, τὸ δ' ἕτερον μή. τὰ γὰρ ἀλόγως ῥαγωνήσαντα φιλυπόστροφα, μᾶλλον ἐν ἡμέρῃσι κρισίμοις γένηται τοῦτο. δῆλον δ' ὅτι ταῦτα ἀλόγως ῥαγωνῆσαι λέγοιτ' ἄν, ὅσα μήτε μετὰ σημείων λυτηρίων, μήτ' ἐν κρισίμοις ἡμέραις ἐλλοξεπιπαῦσαι. Idem etiam in Prorrhetico, τὸν καθόλου λόγον celebrat, καθ' ὃν πάντα τὰ παρὰ λόγον ῥηΐζοντα, πρῶτον μὲν ἄπιστα φησὶν ὑπάρχειν, ἔπειτα καὶ κινδυνώδη πολλάκις, ὅταν καὶ αὐτὰ παρὰ λόγον ῥηΐζοντα τὰ κινδυνώδη συμπτώματα. Idē quoq; in Hermocratis historia lib. 3. Epid. eam quæ præter rationem & nullo ex merito fit, morborū alleuationē suspectā habet, nō minus quàm si in maximis morbis febris præter opinionē desinat, aut nescio quò repentè auolet. Scribit enim, τὸ γὰρ ἅμα πυρετῷ διακαεῖ, καὶ χυμὸν ἔχοντι διλονότι διανυώδη καὶ λεπτὸν, ἐξαίφνης. σύμπτωμα σχεῖν ὑγροῖς καὶ ψυχροῖς καὶ ἀδήκτοις ἐπόμενον χυμοῖς, σὺν λείψανόν ἐστι τοῦ πεπαῦσθαι τὴν ἔμπροσθεν διάθεσιν, ὀλιγάς γε κρισίμους γεγονότος, ἀλλὰ τὸ νικηθῆναί τε καὶ σβέννυσθαι τὴν ἔμφυτον θερμασίαν. ἔφηται μὴν ὅπου πλέον περὶ τούτων ἐν ἑτέροις. ἀλλὰ καὶ νῦν ἐν λυφαλαίοις

Comment. 2.

λιφαλαίοις ἅπαξ ἀρκείτω λελέχθαι περὶ τῶν ἀλόγως ἐπὶ χαλεποῖς νοσήμασιν ἀπυρέτων γιγομένων. ὅσοι γὰρ αὖ ὀλιθριωτέρων προκηρυσαμένων σημείων ἄμεινον ἴσχειν λέξωσι, τοσούτῳ τῷ νόσον ὀλιθριωτέραν ἴσχειν.

Plurimis uerò alijs locis in tota criſium diſciplina infidas & malè decernentes iudicationes damnat Galen. quæ quia cuiuis in his uel mediocriter uerſato prompta ſunt, lubens omitto, & ad Hippocr. dictionem reuertor. ἀφανίζεσθαι igitur de his quæ diſparent & euaneſcunt: dicitur, quod dum temerè in morborum ſolutionibus & iudicationis diſciplina accidit, damno eſt, tunc̃q; ἐξαίφνης, παραλόγως, ἀλόγως, αὖον προφάσει, μὴ κατὰ λόγον, ἀκρίτως, ἀσήμως, aut aliud quid tale addit, quod eſt χωρὶς σημείων ἤτοι ἐκκρίσεως ἢ ψύξεως, ut ſcribit Galenus in Prorrhetico. ἀφανίζεσθαι etiam de tumoribus præter naturam ſubſidentibus aut diſparentibus effert Hippocrates in Prognoſtico & libro tertio Epidemiorum, quemadmodum & de parotidibus euaneſcentibus καταδύεσθαι dixit lib. 6. Epidem. τετίσι προσίλλεσθαι καὶ ἀφανίζεσθαι. πολλάκις γὰρ μεμαθήκαμεν τὸ ἴδιον αὐτοῦ τῷ κατὰ τὸ καταδύεσθαι φωνῇ, ὅτι ταῖτα τὰ ὀπωσοῦν προσιλλόμενα φέρουσι, ἐπειδὴ ἰσχνότερα γίνεται. Quemadmodum in Prognoſt. de uentris tumore in hydrope ſubſidente καπάτσιν dixit, αὐτὶ τοῦ λυσοῦν καὶ προσίλλειν τὰ τῆς γαστρὸς οἰδήματα. τὸ δὲ

Ἀφανίζεσθαι.

Commen. 2.

Initio Sect. 4.

ἀφανι-

ἀφανισθῶσι τινὰ τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων εἰπεῖν (ut inquit Gal.) ὃ ταυτὸν σημαίνει τῷ παύσασθαι φαύλα. γυναικώτερον μὲν γάρ τι λυθεῖ τὸ παύσασθαι, τὸ δ' ἀφανισθῶσι, τὸ διὰ ταχέως παύσασθαι καὶ οἷον ἐξαίφνης ὅθεν λυτικὸν. Ex quibus omnibus satis apparet hæc Hippocrati esse familiaria, quibus solutionem significat, ἀφανίζεσθαι, λυφίζεσθαι, ῥηΐζεσθαι, λαπάσσεσθαι, μαλύσσεσθαι, ῥαγωνῦσθαι, λειοῦσθαι, λυθῶσι. Vnde & λυφισμὸς Erasistrato dicitur lib. 2. περὶ πυρετῶν. Quæ, ut ex media Hipp. doctrina sumpta sunt, ita cæteris iuncta, affectionem euariant & mutant. De quibus etsi in nostra Œconomia abundè satis tibi factum cupimus, in tam uetusti tamen authoris consensu firmando, nihil quod ad huius loci sensum faceret, passus sum requiri. In his enim primæ notæ authoribus (Hippocratẽ & Aristotelẽ intelligo) cùm propter reconditam uetustatem, tum uerò non raram obscuritatem, uerba præcipuo quodam modo obseruari consulo, ubi præsertim, dum de rerum & uerborum significatione quæstio est, plurima exempla delectant, ut neque nos quidem unquam multæ in his lectionis pœnituerit.

Comment. 2. in Prog.

HIPPO-

HIPPOCR.

Οἱ ὧν βουβῶσι πυρετοὶ κακὸν πλὴν τοῦ ἐφημέρου, καὶ οἱ ὧδε πυρετοῖσι βουβῶνες, κακίονες, γὰρ φῦσιν ὀξέσιν ἐξ ἀρχῆς ἀφικνέασθαι. τὰ δὲ οἰδήματα ἔσχον δρίοισιν ἔσω ἀφορμὴ μαλθακὴ, καὶ ἔντασιν ὀλιγέρη. ἐπ' αὐτῶν ἄνω σπογγύλον, γὰρ φῦσι λεξιοῖσι οἷον ποδαγρέα, ἀποπυητική. ἄλλο μακρόσπορον ὧδε πλέον. ἀλλοιεχυμένον, ἄλλο κάτω ῥέπον, ἢ γάθος ἢ γάθος ξυνάτασις μέχρι τοῦ ὀμφαλοῦ. γὰρ πάσῃ τῇ ἄνω ἴξει, ἢν ἐπανάληψ ἢ ἐπίληψαι ὦσι τὰ ποδαγρέες, ἢν μὲν οἰδήμα ᾖ, ἀκείτως λεπτύνεται θέρμη. ἢν δὲ ὄγκος ἀναφύγῃ, ὦσι ἐμπύησιν ὁρμᾷ. πυκνὰ οἰδήματα, σμικρὰ μεγάλα, ἀραιὰ, ἔξεισιν, ἔξω μέγα, ἔσω σμικρὸν. τὸ μὲν ἐκτεῖνον, τὸ δὲ κατεπεῖγον. λιπλῆ ἔσω ἐπανάκλησις, οἷον ἐπειπνέουσιν γὰρ θρμῷ ψυχρόν. ἰητήριον σωμεχέων χασμέων, μακρόπνοος. ζῶσιν ἀποτοισιν ἢ μόγις μικρόπνοος.

INTERPRETATIO,

FEbres ex glandularum tumoribus ortæ, præter diarias, malæ. Sed & glandularum tumores, qui in febri-

in febribus accidũt, deteriores sunt, si in acutis statim quidem remiserint. Qui flatibus conflictatur cum molli præcordiorum tumore & neutrius lateris contensione, ijs supernè in dextris rotundum quiddam ac ueluti circunferentia aliqua pure plena. Quod modò ualde extensum est, modò uerò diffusum, interdum etiam deorsum uergit, & utrinque ad umbilicum contensionem facit. Si flatus in ea quæ sursum fit in directum, latione in rotundum quiddam concludatur, & uelut comprehendatur, absque iudicatione calore attenuatur. Quòd si illud effugerit, ad suppurationem fertur. Spiratio frequens, parua, magna, rara: foras magna procedit, intrò parua. Hæc quidem protensa, illa uerò urgens. Duplicata intrò reuocatio, qualis superspirantibus: Calida item & frigida. Oscitationes assiduas, longa spiratio

sanat.

ſanat. Iis qui non bibunt, aut ne uix quidem, breuis ſpiratio plurimùm confert.

COMMENTARIVS,

Ἐπὶ βουβῶσι πυρετοί.] Aphoriſmus eſt 55. lib. 4. Glandularum tumores qui abſq; ulcere aut cauſa manifeſta fiunt, ualde ſuſpectos eſſe prius diximus, cùm humorum uitium & copiam, tum uerò uiſcerum inflammationẽ præſeferãt. Διαφέρει γὰρ ὅτοι βουβῶνες (ut ſcribit Hipp. li. 6. Epid.) σημεῖον μὴ τὰ βλαστήματα τὰ ἐχόντων, ἀταρ καὶ ἄλλων, μάλιστα δὲ περὶ τὰ σπλάγχνα. Quo in loco uidetur horũ capitũ quæ hîc ſubnotauit deſignationem quandam proponere. Febres igitur ex glandularum inflammatione ortæ, ſi cauſam habeant manifeſtam, aut ſi diariarum numero comprehendantur, parum ſuſpectæ ſunt, ut ſcribit Galenus. Quamuis effrenata noſtri temporis libido & ingluuies, bubones multos ex mala uictus ratione, in pueris præcipuè, inuehat, aut quos panos quidam, alij bubones uenereos uocant, non ſine febre, citra tamen periculi denunciationem, cùm ex bubonum curatione ſatis conſtet febris ablatio. Cæterùm βουβῶνας ὀνομάζουσι τοὺς ὀξαφθέντας ἀδένας, ut ſcribit Galen. Porrò recens quoddam exemplar, Διανοεῖ legit ex Aphoriſmis.

Sectione 2.

Cap. 7. lib. 1. de diff. feb.

Lib. 13. meth.

¶ Καὶ οἱ

¶ Καὶ οἱ ἐπὶ πυρετοῖσι βουβῶνες.] Vt ſuſpecti ſunt bubones qui febres adferunt, ita profectò in febribus orti ſuſpectam magis ſuam originem faciunt: fomitem enim habent uiſcerum inflammationem & humorum magnã corruptelam, quales in peſtilenti ſtatu febribus malignis ſuperueniunt. Atq; adeò facilè internam uiſcerum habitudinem prædicunt, quorum ſunt ſtolones & propagines, & (ut loquitur Hippocrates) φλεγμασίαι. In his quoq; febribus, quibus glandularum tumores ſuperueniunt, morbi diuturnitatem ſuſpectat Hippoc. in Coacis, ἐν πυρετοῖσι βουβῶν & ἄλγημα, νοῦσον χρονίην σημαίνει, quòd uberrimum habeant malignorum humorum prouentum, præcipuum febrilis materiæ fomitem. Quo in uices ſuccedente, & ad glandulas uelut ex interno penu demiſſo, facilis eſt de tota uitioſorum humorum mole æſtimatio. Quòd ſi ſtatim quidem & in febrilis incendij limine remiſerint, tum uel maximè malo ſunt, quòd affectas & propè acciſas fatiſcentis naturæ uires teſtentur, dum præcipuus animi locus eſſe debet, in ſæuiſſimo ingruentis morbi & dolorum impetu. Glandulæ enim ſunt uelut publica uiſcerum totius q; corporis ſentina, in quam deſtinata eſt à benè habita natura horum eluuices, ideoq; uiſcerum affectorum indicaturam præferũt. Quæ profectò nos im-

pulerunt. Vt illud σὺν τοῖσιν ὀξέσιν ὃς ἀρχῆς παραμάσσωτον, superioribus cõiungeremus cum maxima noſtrorum codicum parte. Quod etiam ſecerunt interpretes.

¶ Τὰ πνεύματα.] Hæc de flatibus eſſe intelligenda, quæ corpus peruadunt & quodammodo perreptant, ſatis indicant quæ ſequuntur, dum in arctũ quoddam comprehenſum flatum à calore tenuari aut in ſuppurationem uerti ſcribit. Ne quis uerò miretur τὰ πνεύματα Hippocrati de flatibus dici, fidem faciet, quod πνευματώδεις περὶ τῶν ἐμπεπνευματωμένων καὶ ὑπὸ πνεύματος πεφυσημένης γαστρὸς dicuntur, Galen. lib. 3. περὶ δυσπν. quod & aliàs demonſtrabimus. Iſtud uerò mirè perturbauit Caluus, dum ſuperioribus iunxit.

¶ Οἷον περιφύσεια ἀποπνικτικὴ.] Tres ex noſtris codicibus, quorum duo propter ſummã antiquitatem & toties expertam fidem, magni ſunt apud me ponderis, ἀποπνύξη legunt. Quæ lectio improbanda non eſt.

¶ Ἢ μὴ ἐπανάληται καὶ ἐπίληπτοι. Duo fidiſſima exemplaria ἐπαναλήπτοι legunt, quam lectionem etiam cum Caluo ſecuti ſumus. Quædam etiam ἐπαναλῶται, alia uerò ἐπαναλύται. Cornarius ἐπανάληται legiſſe uidetur. Atq; haud ſcio an ἐπαναλῆται ad errabundam & uagantem flatus ſurſum lationem referri poſſit. Pro ἐπίληπτοι duo exemplaria, quo-

plaria, quorum unum uetus, alterum recens, ἐπίλημμα habẽt. Vbi uerò τῇ ἄνω ἕξει, leg. Caluus ἕξῃ.

¶ Πυκνὰ πνεύματα. Nolo esse longior in re præsertim facili & trita. Locus hic totus respirationum complexiones referens, à Galeno explicatur libro tertio περὶ ἀναπν. Neque uerò adeò sumus impudentes, ut præter Galeni interpretationem, nostram uelimus requiri. Atq; adeò noster hic uanus esset labor, ni Galeni desideraretur industria. Porrò etsi quæ hîc de respiratione scribuntur, specimen exhibent eorum quæ libro sexto Epidemiorum accuratius absoluuntur: illinc tamen eorum explicatio desumenda est quòd multa necessaria ab antiquis exscriptoribus (ut Galeni opinionem sequar) hîc omissa sint. Habes igitur absolutam respirationis doctrinam lib. 6. Epid. his uerbis. πνεύματα σμικρὰ, πυκνὰ μεγάλα, ἀραιὰ, σμικρὰ ἀραιὰ. πυκνὰ μεγάλα, ἕξω μεγάλα, ἔσω σμικρὰ, ἔσω μεγάλα, ἕξω σμικρὰ, τὸ μὲν ἐντεῖνον τὸ ἧ διατιτᾶγον. ἁπλῆ ἔσω ἀναπλήσις, οἷον ἀποπνίξιν, θορμὸν, ψυχρόν. Quæ omnia etsi ex his primis lineis ducta & absoluta uidentur, est aliquid tamen quod in his requiratur, ut ex Gal. sententia aliquãdo dicturi sumus. Mihi uerò satis abũdè feciſſe uideor si digitos (quod dicitur) ad fontes intẽdero, ex quibus facilẽ eorũ omniũ quæ hîc scribuntur notionẽ hauries, ne necesse sit

Sectione 2.

Sectione 2.

respirationum inter se affectiones recensere, quæ multis uerbis ijsq; necessarijs à Gal. enumerantur. Cæterò non satis esse uidetur, Galenum in testem huius loci uocasse, nisi literæ uarietatem indicaro. His enim uerbis adducit Galen. πνεῦμα σμικρὸν πυκνὸν, μέγα ἀραιὸν, σμικρὸν ἀραιὸν. In quibus complexionum penuriam satis conijcere licet, etsi eodem in libro postea eadem quæ hîc scribuntur, referat, πνεύματα πυκνὰ σμικρὰ, μεγάλα ἀραιά. In quibus Hippocr. prima tantùm coniunctarum respirationum capita attingere uidetur, ut absolutiori disciplinæ uiam muniat. Quod etiam in Prognostico fecisse, dum paucis uerbis totam respirationis πραγματείαν comprehendit, multis probat Galen. Eorum deniq; omnium quæ hîc scribuntur, expressam habes effigiem lib. 6. Epidem. utrobiq; tamen deploranda est Galeni diligentia, hîc quidem temporum iniuria, illic uerò scripti in hunc librum Epide. 2. cõmentarij securitate. Nolim Calui meminisse, adeò uidetur celebratißimum à Galeno locũ parũ comprehendisse, ita hîc omnia perturbat. Nec uerò eum pro merito excipimus, quòd à doctißimis huius seculi luminibus miserè uexatus dimissus sit, quodq; piacularis ista expiatio in iustum uolumen excrescere posßit, si quis dignè illius interpretationem excutiat.

Turpe

Turpe eſt difficiles habere nugas, »
Et ſtultus labor eſt ineptiarum. »
Inquit ille. Atq; ſi quando illius præter noſtrum inſtitutum leuiſſima mentio incidit, ne quis illud obtrectet metuo:
—Nuſquam deliciæ ſupiniores. »

¶ Ἐξεσιν ἐξω μίγα.] Reſpirationis differentias in expiratione & inſpiratione (quæ illius partes ſunt) complectitur. Hîc autem quodammodo diminutæ ſunt, atq; ex lib. Epide. 6. reſtituendæ. Neq; enim ita ab Hippocr. ſcriptas eſſe exiſtimare debemus, ſed ſcriptorum incuria uitiatas. ὥσπερ ὃ τὸ μιταγράφειν τὰς παλαιὰς ῥήσεις προπετὶς, ἔτως καὶ φυλάττοντας ὡς γέγραπται. βραχείας τι τίσιν ἢ προσθέσεσιν, ἢ ὑπαλλάξεσιν, διαλύσαι τὰς ἀπορίας, ἀγαθῶν ὄντων ἀνηκέστων ἔργον. Operæpretiũ eſt igitur, Galenum ipſum uerum parentis interpretem & emendatorem hac in re audire libro tertio περὶ ἀυσπν. ὅτι μὲν ὄν ἐχ ἡ τελάρτη μόνη κατὰ τὸ πυκνὸν καὶ μίγα συριγία παραλείπεται κατὰ τὸ λοῦτρον τῶν ἐπιδημιῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐφεξῆς λυοῖμ, ἐν οἷς παραβάλλοι τὶν ἐκπνοὴν τῇ εἰσπνοῇ, καὶ τέτων ἡ λουτέρα, γέγραπται μὲν ἐν τῇ νυνὶ προχειρήσει, παραλέλειφθαι δ' ἐν τῷ λουτέρῳ τῶν ἰδιδημιῶν, πρόχειρον σωιδεῖν. ὅπτι γὰρ ἐκείνῳ τῷ βιβλίῳ πρόσκειται, τὸ, ἴσω μίγα, ἔξω μικρὸν, ἀλλὰ περὶ δακτύλου μόνον ἴδιος τῆς ἀυσπνοίας δηλῶται, κατ' ὃ μίγα μὲν

ἐκπνεῦτ πνεῦμα, μικρὸν δὲ εἰσπνεῖται. πολλαχέθεν δ' οὖν δύρισκειν ὀδὶ καὶ προσγεγραμμένον τοῦτο τὸ λεῖπον, ἀλλ' ἐν τοῖς πλάσοις καὶ ἀξιοπιστοτάτοις τῶν ἀντιγράφων παραλελεῖφθαι, καὶ ὀλίγον τοῦτό γε πρὸς τὸ παρὸν διαφέρει. προκείται γὰρ ὑμῖν τῶν τελευτήσαν ῥῆσιν ἐπισκοπεῖσθαι, τῶν νῦν γεγραμμένων. ὅτι μὲν ἔν ἐν τοῖς ἴσω τι καὶ ἔξω φορᾶς τὸ πνεύματος, ἡ τῆς ὅλης ἀναπνοῆς σύνεργος σώζεται ὑπάρχει, καὶ ὅτι τὸ μὲν ἕτερον αὐτῆς τῶν μορίων εἰσπνοὴ, τὸ δ' ἕτερον ἐκπνοὴ προσαγορεύεται, λέλειπται μὲν καὶ διὰ τ πρώτου γράμματος σύδὲς ἴκατ' ἀρχὰς, ἀλλὰ λῆρ εἰ μὴ πρὸς ὑμῶν εἴρηται, σχολὴν ὀλεῖς ἀγνοεῖ. Neque uerò Hippocr. ipse in Coacis Prænotionibus horum typum referens, diminutas has inſpirationis & expirationis affectiones extulit, cum ſpirationis διωρίαν docens, ſcribit. καὶ τὸ μέγα ἔξω πνεόμενον, σμικρὸν δὲ ἔσω. καὶ τὸ μικρὸν ἔξω, μέγα δὲ ἔσω. διάνισον δὴ καὶ πλησίον θανάτε.

¶ Τὸ μὲν ἐκτεῖνον.] Differentiæ ſunt alterius partis reſpirationis, quæ ſecundum motionẽ ſpectari debent, in tarditate & uelocitate. Id indicat Gal. lib. 3. περὶ ἀνσπν. τὰς δ' ἐφεξῆς δύο διαφορὰς, ἐν αἷς λέγεται, τὸ μὲν ἐκτεῖνον, τὸ δὲ κατιτεῖνον, τ μορίων τῆς ἀναπνοῆς θατέρε, νομιστέον ἰδίας ὑπάρχειν, ὁ μὲν κατὰ τὴν ὀσίαν εἶναι μάλιστα τῆς κινήσεως ἔφαμεν. ἐκτεῖνον μὲν γὰρ τὸ βραδὺ, κατιτεῖνον δὲ τὸ ταχὺ, βραδύτης δὲ καὶ ταχύτης ἁπάσης κινήσεως ἀχύ-

ευσα.

σιμα. In Coacis etiam, καὶ τὸ ἐκτεῖνον καὶ διατιτρᾶγον δὶ ἄμυγδον scribit Hippocr.

¶ Διπλῆ ἴσω ἐπάνακλησις.] Inæqualitatem respirationis constituunt hæ differentiæ, quæ profectò tam in expiratione quã inspiratione spectari debet, ut meritò expirationẽ à scriptore utrobiq; omissam potius quàm ab Hippocr. censetur Galen. Nisi fortè ea breuitas ex philosophorum schola prodierit, ut uno oppositionis membro posito, alterum tacitum intelligi par sit. In his enim tanti parentis arcanis considerandа esse sæpius est inculcandum, τῶν λοιπῶν πάντων σιωπῇ βραχυλογίαν, καὶ τῶν Ἱπποκράτους αὐτῷ μεγαλοφροσύνων. φαίνεται γὰρ δεινὸς πολλάκις ὁ ἀνὴρ ὢν, ὅσα μὲν καὶ τοῖς ἄλλοις ἰατροῖς ὀφεῖ γνώσεως παραλείπων, ὡς ὑπὸ μηδενὸς τῶν γνησίως ἀσκουμένων τὴν τέχνην, ἀγνοεῖσθαι δυνάμενα, τὰ δ' ἐν τοῖς τοιούτοις ἀγνοούμενα, πάντ' ἐπιμελῶς τε ἅμα καὶ σαφῶς ἐξηγούμενος, ut Gale. uerbis utar. Nec uerò opus est aliena industria, ubi Galeni optimè nauatam operam adhibere possumus. Is igitur libro tam sæpe adducto in mediũ, his de respirationis differentijs ita scribit, τὸ δ' ἐφεξῆς λεγόμενον, τὸ, διπλῆ ἴσω ἐπανάκλησις οἷον ἐπεσπνίχσιν, ἤγουν μὴ δυσπνοῦς ἀνωμάλως, ἀλλωτικὸν, ἐπιζητεῖ ἢ τῶν αὐτῶν αὐτίθεσιν ἐπιτεινόμενος, ὧν ἕνεκα πέπεισμαι παραλειφθῆναι πρὸς τῶν μεταγραφόντων μᾶλλον, ἢ πρὸς Ἱπποκράτους αὐτοῦ, ἀγνοεῖσθαι δὴ φαίνεται

Libro tertio. περὶ ἀνάπν.

μιμνημονύ& σὺν ἑτέροις συγγράμμασι ἡ τοιάυτης τῆς δυσπνοίας εἴδους, ὡς ὠδιδλέξω σαφῶς σὺν τοῖς ἑφεξῆς. ἐπὶ δὲ τῷ δοκεῖ πρὸς Ἱπποκράτης αὐτὸ παραλελεῖφθαι, ὅτ& αἱρεῖται τὰ χείρω πρὸ τῶν βελτίονων. τὸ μὲν γὰρ μηδ' ὅλως αὐωμαλίας μνημονεύσαι κατὰ μηδ' ἕτερον τῶν τῆς αὐαπνοῆς μορίων, ἀλλά τελέως ὠδιλαθέσθαι τὸ καὶ παραλιπεῖν, οὐκ ἐμοὶ τοῦτο κατὰ τὸν Ἱπποκράτης ὑπομένειαν, ἀλλ' ἐγώ γ' αὖ ἐπὶ καὶ τὸ νῦν γεγραμμένον ὑπὸ τῆς εἰσπνοῆς ὅδ' ὅλως ἐγέγραπτο, τὸ γεγραφὼς ἁμάρτημα ὑπάρχειν αὐτὸ μᾶλλον, ἢ Ἱπποκράτης εἰπεῖν ἐτόλμησα. λόγον δ' ἂν οὗ ἔχον ὅτῳ τινὰ, τοῖς τὰ χείρω νοοῦσιν. ἐπεὶ ἢ καὶ τὸ τῆς εἰσπνοῆς εἶδ& ἐμήνυσι σαφῶς ὅτως, ὡς μὴ μόνον εἰπεῖν, ἀπλῶς εἶσω γίγνεσθαι τὸ πνεῦμα& τὸν ἐπανάκλησιν, ἀλλὰ καὶ τὸ οἷον ἐπεισπνέυσαι προσθεῖναι, πῶς αὖ τις ἐθ' ὑπολάβει τῆς ἐπνοῆς αὐτὸν ὑπιλαθέσθαι. Quam hîc uerò uocat duplicatam & eliſam reſpirationem, non aliam eſſe quàm quæ offendens, interciſa, deficiens, reuocata, & uelut reuulſa, ab Hippocr. dicitur: ſcribit Galen. eodem libro, teſtimonia multa afferens, quæ hîc omittenda nõ ſunt, cùm multùm ad rem faciant, quæ per ſe obſcura eſt, tum uerò quòd in tam anguſto & recondito Medicinæ parente nihil omittendum exiſtimem, in quo ne aliquid quidem ſatis explicatum & apertum eſſe poteſt. διάτι δ' ὀλὲν ἐγραψαν σὺν τῷ προγνωστικῷ περὶ τῆς αὐωμάλου δυσπνοίας, διάτοι γινώσκων αὐ-

σκων αὐ-

σκων αὐτῶν ἐχ. ἐν τῷ δευτέρῳ καὶ τῷ ἕκτῳ τῶν ἰδιδημιῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ πρώτῳ καὶ ῥίτῳ, καὶ πρὸ σίτι καὶ τῷ περὶ διαίτης ὀξέων καὶ τοῖς ἀφορισμοῖς, καὶ ἀλλαχόθι πολλαχόθι τῶν συγγραμμάτων. ἐν μὲν γὰρ τῷ δευτέρῳ καὶ τῷ ἕκτῳ διὰ τῶν προγεγραμμένων ῥῆσιν ὑπομιμνήσκουσιν ἐπωδὴν, διπλῆν ἴσως ἐπανάκλησις, οἷον ἐπεισπνίξιν. καὶ πρόσθι διὰ μὲν τὸ δεύτερον τῶν ἰδιδημιῶν, ἐν τῷ διηγεῖσθαι τὰ τῇ λυπούσῃ συμβάντα, πνεῦμα δὲ διπλασιάζετο, προσγραφή. τοῦτο γὰρ ἀδὲν διαφέρει τοῦ, διπλῆν ἴσως ἐπανάκλησις, οἷον ἐπεισπνίξιν. ἐν δὲ τῷ ἕκτῳ, ὧν πνεῦμα ἐγκαταλείπουσαί φησι. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ταυτόν ἐστι τῷ διὰ τῶν περὶ διαίτης ἐρημένῳ, πνεῦμα προσπλάττον ἐν τῇ αὔῳ φορῇ. ὡς γὰρ ἐσπνιουντίς τινος ἐχ ἅπαξ τοῦτο ῥηθῆσιν, ἀλλ' ἡσυχίᾳ διακόπτουσι τῶν ἐνεργεῶν ὁμοίως τοῖς διαπνεομένοις παιδίοις, ἕτως ἢ ἐκπνιόντος. ἀλλὰ διὰ τοῖς μετὰ τὸν περὶ τῶν λοχῶν λόγον, πνευμάτων προτάσεις ἐρῶμεν, τῶν διακεκομμένων ἐνεργειαν ἐνδεικνύμενον. ἐν δὲ τῷ πρώτῳ τῶν ἰδιδημιῶν ἰδὼ φιλίσκης τόν δὲ τὸν τρόπον ἔφη. τότῳ πνεῦμα διατίλλοις, ὥσπερ ἀναπαλιομένῳ. ὁμοίως γὰρ τῷ, διπλῆ ἔσω ἐπανάκλησις, εἴρηται διαὐταῦθα, τῷ ἀναπαλομένῳ. πάλιν δ' ἐπὶ τῆς Δρομάδος γυναικὸς, πνεῦμα ἀραιὸν, μέγα, αὐτίκα ἀνισπασμένον, ἔφη. καὶ γὰρ καὶ τοῦδ' ὡσαύτως εἴρηται. ἐν δὲ τοῖς ἀφορισμοῖς, διαίτι ποτὲ σημαίνει τὸ τοιοῦτον πνεῦμα, ἐκδιδάσκει γράφων ὧδε. ἐν τοῖσι πυρετοῖσι τὸ πνεῦμα προσπόπτον διακὸν, σπασμὸν γὰρ σημαίνει.

Prius Sect. 2.

Sectione 2. Libro 2.

Aph. 68. li. 4.

Plura uerò alia huius rei exẽpla undiq; corrogabimus, dum Œconomiam Hippocratis contexemus, in qua totam Hippocraticæ dictionis rationem ſubducere conabimur. Porrò Galen. in aph. loci huius meminit & lib. de rat. uict. in morb. ac. ubi altera reſpirationis inæqualitas quæ expiratione perficitur, ab Hipp. celebratur. πνεῦμα uerò πρόσπαλον καὶ πρόσπαλαιον Celſus ſpiritũ eliſum uocat lib. 2. aph. lib. quarti, ſuo more uertens. Quorum faucibus in febre eliditur ſpiritus, inſtat his neruorum diſtentio. In Coacis etiam celebratur λεπτὴ ἴσω ἐπανάκλησις ὁποῖον ἐπισπάσιον.

Aph. 68. li. 4.

Commen. 2.

Capite 7.

¶ Θρῦμον, ψυχρόν.] Vltima eſt reſpirationis oppoſitio, qua de multa habes in Prognoſtico & Coacis. Et uerò de his ultimis differentijs ſic Galenus lib. 3. περὶ δυσπν. ἀφιξὶς δὲ πρόσκειταί τις αὐτῇδιστις ἄλλη δυσπνοιῶν ἐπὶ τελευτῇ τοῦ λόγου παντὸς, ὡδίπως γεγραμμένη, θρῦμον, ψυχρόν. ἵνα ἁπλοστέρον διὰ ταῦτα προσυπακούωμεν τὸ πνεῦμα διαφέρον γὰρ μέγα καὶ μικρὸν καὶ πυκνὸν, καὶ ἀραιὸν, ὅταν καὶ θρῦμον καὶ ψυχρὸν ἐκπνέηται τὸ πνεῦμα. διαφέρει τοίνυν ταῦτα παρακέοντές τινες. ἐξ ὧν αὐτοὶ μὴ σωίασιν, ἐπανορθοῦνται, καὶ μεταγράφειν τὸν λέξιν τολμῶσιν, ἐκ ψυχροῦ καὶ θρῦμον, ὡς νῦν εἴρηται, γράφοντες, ἀλλα σωάπτοντες αὐτὰ τῷ προειρημένῳ. καὶ ὅταν ἀναγινώσκωντες, οἷον ἐπισπάσει θρῦμῷ ψυχρὸν. ἤτοι μὲν ἔμ-

μὴν ἦν πρὸς τὸ μηδενὰ νοῦν ἔχοσαν ὀργάζεσθαι τῶν λέξιν, ὅτι μηδ' ἀνεγνόκασιν τὰ τῶ παλαιῶ βιβλία, διατάλλοι γίνονται. πάντως γὰρ ἂν ἐμέμνωντο τῶν ἐν ἑτέροις ἐπ' αὐτῶ γεγραμμένων, πρί τι θόρμβος καὶ ψυχρᾶς ἐκπνοῆς, ἅ τινα λόγον ἔχει, ἢ ἐν ἐκείνοις αὐτὸν γράφειν, ἢ ἐνταῦθα παραλιπεῖν, ὃν ἂν ἀπᾶν ἔχοιεν. εἰ μὴν γὰρ ὃν ἐνόμιζεν ἐκ τῶν δυσπνοιῶν εἶναι τῶν θόρμβων καὶ ψυχρᾶν ἐκπνοῶν, ὃ μάλιστ' ἐν ἑτέροις, ὡς δυσπνοιῶν ἐμνημόνευσεν. εἰ δ' ὀρθῶς ἐν ἐκείνοις ἔγραξεν, ὃν ὀρθῶς νῦν παρέλιπεν. ἀλλ' ὃν ὧδ' ἔχει ταῦτα. καὶ γὰρ ἐνταῦθά τι μάλιστ' ἐν τῇ διαιρέσει τῶν δυσπνοιῶν πρόκειται, καὶ τί ποτ' ἦν δύλοιν πνεύμασιν ὀρθῶς ἐν ἑτέροις εἴρηται. Quæ Galeni uerba nostram satis lectionẽ approbant, quam ex 6. Epid. cõsentientibus nostris exẽplaribus desumpsimus, eamq; quæ in omnibus impreßis est, reijcimus.

¶ Ἰατήσιον σωτηρίων χασμάτων.] Tẽporis iniuria horũ locorũ explicationẽ absorbtã, restituit Galeni diligentia & aßiduitas. Adest enim uelut succenturiatus libro tertio περὶ δυσπν. & nobis tam abundè satisfacit, ut ne cuiusquam operam requiramus. Inquit igitur, λέπεται δ' ἔτι τὰς ὑπολοίπους ἐξ ἁπάντων αὐτῶν τῶν συγγραμμάτων ἐξηγήσασθαι ῥήσεις, ἀρξαμένους αὖθις ἀπὸ τοῦ δευτέρου τῆς ἐπιδημιῶν. ἐν ἀμφοτέροις γὰρ τούτοις ἴσης βιβλίοις ἐφεξῆς τῇ πρώτῃ πασῶν ἐρμηνεύῃ ῥήσει τῇ διδασκούσῃ τὰς διαφορὰς ἁπάσας τῶν δυσπνοίας ὠφελίμως γέγραπται.

ἰατήσιον

» ἰκτύελον σωιχίων χασμίων μακρόπνοος. ἐν τοῖσιν ἀ-
» πότοισιν, καὶ μόγις πίνουσιν, βραχύπνοος. ἐνταῦθα εἴτε
τὴν ἄνθρωπον μακρόπνοον, εἴτε τὴν λύσπνοιαν αὐτὴν ὀ-
νόμασεν, ὅτι τὸ διὰ μακροῦ χρόνου γινόμενον, τοῦτο τὸ ἀραιὸν πνεῦμα, καὶ προσίεται τὸ πολύ, δηλοῖ διὰ τῆς προσηγορίας ταύτης, ἐν τῷ δυτέρῳ δηλοῦσι λόγῳ, ἰκθάπερ καὶ ὡς τὸ δι' ὀλίγου, τοῦτο τὸ πυκνὸν καὶ προσίεται τὸ μικρὸν, ἐν τῷ βραχύπνοος. ἰκτύελον οὖν, ἤτοι σημεῖον ἢ αἴτιον, ἑκάτερον γὰρ ὅτι δέξασθαι τῶν σωιχῶν χασμῶν, τὸ μέγα καὶ ἀραιὸν γίνεσθαι τὸ πνεῦμα. σημεῖον μὲν, ὡς ἐκ ταὐναντίας τῆς διαθέσεως μεθίστα μένης. αἴτιον δὲ, ὅτι ἐναντίον ἐναντίᾳ τὰ ἰάματα. χασμῶνται γὰρ καὶ σπογγιζῶνται σωιχῶς ἀτμώδους τινὸς καὶ παχέος πνεύματος ἐν τῷ μυώδει γένει διατελοῦντος, διαθέσει διαλειπούσῃ δι' ἑτέρων. σύθυς δ' οἷς τοῦτο συμβέβηκε, καὶ σωιχῶς ἐκπνέουσιν, ὡς ἂν ἐκπαθαινομένου τε καὶ λιχνομένου τοῦ τοιούτου πνεύματος ἐν ταῖς ἐκπνοαῖς. εἰ δέ τις μηκέτι σωιχῶς, ἀλλ' ὕδλη διὰ μακροῦ χρόνου τὰς ἐκπνοὰς ποιεῖται, δῆλον ὡς αἱ πρὸ παρχουσαι διαθέσεις αὐτῷ πέπαυται, καὶ σημεῖον ὅτως ἰκτύελον, ἡ μακρόπνοια τοῦ χάσμης ἔσται. καὶ μοὶ δοκῶ μὲν καὶ ὡς αἰτίῳ ἐωμένῳ τῷ μακρόπνοιαν τὰς χάσμας τὰς σωιχοῦς, ἀκόλουθον ἐγχωρεῖν. δοκεῖ μοι δὲ καὶ αὐτὸ μηκέτι δεῖσθαι μακροῦ λόγου. τὸ γὰρ ὡς πλείστου τῶν ἀναπνοῶν ἐπισχεῖν, ὅσπερ ὀνομάζεται διατάλειψις πνεύματος, ᾧ λόγῳ τὰς λυγμὰς ἰᾶται, τούτῳ καὶ τὰς χάσμας ἰάσεται, καὶ γὰρ οὖν καὶ ποιοῦσιν ἐπὶ τοῖς γυμνασίοις αὐτὸ σύμπαντες οἱ ἀθληταὶ, διώσα-

σθαι τῇ

θαι τῇ βίᾳ σπούδουσις, ἅπαν ὅσον ἐν τοῖς κατὰ λεπτὰ πόροις, ἢ ὑγρῶν ἢ ἀτμῶν ἴσχεται. διὰ ταῦτα μὲν οὖν, ἡ μανρότητα τῶν σωληνῶν χασμῶν σημεῖόν ἐστιν, ἢ αἴτιον ἰκρινόν. Ex quibus cõijcere licet ſpiritus contentionem redintegrato uelut intus calore ac in ſeſe aucto, flatuum omnium ac humorum præter naturam copiam digerere. Eſt enim ipſe ſibi fomes & pabulum, atq; inde calidum concipit, cùm ab aëre externo uentilari non poſſit. Vnde procliuè eſt oſcitationes, pandiculationes, ſingultus (exundantem flatuum ſobolem) ab ipſa ſpiritus contentione ſanari, calido flatus diſſipante & diſcutiente. Quin & certum eſt πλεῖον τὸ πνεύματος κατάληψιν febrim etiam magnam excitare, ut de ſeipſo refert Hieronymus. Promptè enim aëroſa in nobis eſſentia ignem cõcipit. Porrò multis nominibus celebratus à Philoſophis πνεύματος κατάληψις, ut ab Ariſtotele & Aphrodiſienſi in Quæſtionibus naturalibus, & à Galen. lib. 5. de Symp. cauſis. Tuſſim enim eam quæ ab intemperie frigida fit, ſpiritus contentionem ſanare ſcribit, ob eam quæ à concepto intus calore fit partium ſpiritalium temperatam æquabilitatem. αἱ δὲ γε βίαιοι βῆχες, ἐκ νικῶνται καταλήψει πνεύματος. ὁποῖόν δέ τι πρᾶγμά ἐστιν κατάληψις τοῦ πνεύματος, εἴρηκα μοι πολλάκις ἐν ἄλλοις εἴρηται, καὶ ἐν μέσῳ γε τῷ παραυτίκα γεγράφθαι, καλύουται τὸ κατὰ σκλήψει

ταλήψει τῷ πνεύματος, αἱ κατὰ ἀναπνοὴν βῆχες, ἀλλὰ μὴ θέρμαι πνέονται πρὸς αὐτὰς, ἐὰν μὴ παύσωμεν μεγάλαί τινες ὑπάρχωσιν. αὐξάνεται γὰρ ἡ ἐν τοῖς ἀναπνευστικοῖς ὀργάνοις θερμασία διὰ τὴν ἐπίσχεσιν τῆς ἀναπνοῆς, διεξέρχεσθαί τε τὰς φλεβὰς πόρους ἀπαύστους, τὸ πνεῦμα θλιβόμενον ὑπὸ τοῦ θώρακος βιαίως. ἀμφοτέρων δὲ τούτων γιγνομένων, ὀμαλύνεται παῦσις, καὶ εἰς ὁμοιότητα ἰσότητος ἀφικνεῖται. Est porrò μακρόπνους ἤτοι μακρὸν ἀναπνέων, ἢ διὰ μακρά. ut scribit Galenus.

In Exegesi.

¶ Τοῖσιν ἀπότοισιν.] De hoc loco sic rursum Gal. ἐν δὲ αὖ τοῖσιν ἀπότοισι μὴ μόγις πίνουσιν, ἢ βραχύπνοια. τοῦτο δ' ἐκ ἔτι σαφῶς, ἀλλ' ἧδη συμβολικώτερον εἰρηται. πότερον γὰρ τὰς φρενιτικὰς ὑγιεῖς ὑπ' αὐτοῦ δηλοῦσθαι νῦν, ὅτι μὴ δι' ἄλλων εἶπεν. οἱ φρενιτικοὶ βραχυπό
" τῃ, φόβῳ ἐκπλώμενοι δρομώδεις, μᾶλλον ἢ οἷς ἐκτέτα
" κται τὰ περὶ τὸν πνεύμονα καὶ τὴν καρδίαν, ὡς ἀναπνεῖν τε ἅμα διὰ μακροῦ, καὶ ψυχρὸν ἐκπνεῖν. εἰσαγομένη γὰρ ἐν ἀμφοῖν ἡ βραχύπνοια, σημεῖον ἐντεῦθεν. ὅτι ἡ τοῦ ἐκτέτα γμένων, ἐ σημεῖον μόνον, ἀλλὰ καὶ αἴτιον, ὡς καὶ ἡ ἐκτάλη ψις τοῦ πνεύματος ἐκπνεῖν ἧδιόν τε τὰ περιττὰ, καὶ διὰ τοῦτο ταύτην ὅτι τῶν λυόντων τι καὶ χασμωμένων πολλὰ, καὶ σκοροδινωμένων, καὶ σωτόνως γιγυμνασμένων παραλαμβανόμενον, ὅτως ἡ σωτυχὴς ἀναπνοὴ, ῥιπίσαι τι ἅμα καὶ ἐκθερμάναι τὰ ἐκτεταγμένα διωθήσεται. ἐκτὰ τοῦτον δὴ τὸν λόγον, ἐκεῖνο τῷ δυτέρῳ τῶν ἰδίων ἡμῶν συμβόλων ἰδίως δύειν, ἐξυδυμίης ἐμποιεῖν, καὶ χροιῆς ἀναλήψιος σῶμα, καὶ ἐκχυμώσιος. ὡς καὶ τῆς ἐξυδυμίας

ὀξυθυμίας ἐπιγέρειν τὴν ἔμφυτον θρμασίαν διωκαμένης, ἀλλ' ὅτι γε πυκνοτέραν ἐργάζεται πάντως ἡ ὀξυθυμία τὴν αὐαπνοὴν, ὀλίγοις ἀγνοεῖ, παραληψόμεθα δὲ αὐτὴν ὅπη τ' διαψυγμένων τε καὶ ἀχροόντων καὶ ἰσχνῶν ἐν διαλειμμάτων τέ τινων, καὶ προσκόντων διαιρῶν, ὃ γὰρ δὴ σωιχῶς τι ὄτως, ὡς ἄγαν βλάπτει τὴν διώαμιν. ἀλλ' ὥσπερ τὰ γυμνάσια τὰ ῥωννύοντα τὴν ἔμφυτον θρμασίαν, ἐκ ἄμοιρα ποιεῖσθαι διλούομεν, ἀλλ' ἐν διαρρῶτι καὶ μόρῳ παραλαμβάνομεν, ὅτω καὶ βραχύπνοιαν, ἔτι διατα μόνας, ἔτι καὶ μετὰ ὀξυθυμίας ἐπιτηδούομεν, ἐκ αὖθι διαιρεῖ καὶ μόρα παραληψόμεθα. Cæterùm quosnam perfrictos & διατιθυγμένους uocet, fusius illic explicat. In quibus βραχύπνοια, τάσιν ἡ διὰ βραχέ & χρόνου δίνησις τ' αὐαπνευστικῶν ἐργανων, ὥσπερ δὴ καὶ πυκνὸν πνεῦμα διαλέγειν, ἄτιόν τι ἆμα καὶ σημεῖον ἐντελὲς ὑπαρχει. Porrò mendosos esse impressos omnes codices satis apparet, atq; ita esse legendum, ἐν τοῖσιν ἀπότοισι, καὶ μάγις πίνυσι βραχύπνους. fœdior est quoque unius recentioris codicis scriptio, qui μαηρό πος legit, ut æquius fuerit ne meminisse quidem.

HIPPOCR.

Κατ' ἴξιν. Ἐν πλευρῶν φύσεις ὁλικαὶ ὅλης, καὶ φύσεις ὑποχονδρίων, καὶ παλιωὸς ἐπάρσεις, ἐκ ξυνῶν ῥήξεις. τὰ ἐγκαταλιμ-

καταλιμπανόμενα μετὰ κρίσιν ὑποστροφάς. τὸ γοῦν πρῶτον ἀπολωθῆν ἐπάρσιον, ἢν μὴ ὀδὰξ ἀθρόα τελευτήσῃ, αἱμορραγίαι γίνεται. ὑποχόνδριον λεξιὸν σπασις, ἢν μὴ λιεξοδεύσῃ ὧρα, αὕτη γὰρ ἡ κατάληψις ἀμφοῖν καὶ ὑποστροφαί. ἀκρασίας δὲ ποιεῖσθαι αὐτὴν ἡγεμόνιον. τὰς δὲ παρακλίνειν ἥλη γινομένας ἀκρλέχεσθαι ἢν ἴωσιν ἥλη. καὶ ὁποῖα λεῖ. καὶ ὁπόσα. μὴ ξυμφορᾶν λέ. τὰς δ' ἀκρτρέπειν, ἢν παύσῃ ἀσύμφοροι ἔωσι. μάλιστα δὲ ταύτας μελλούσας. εἰ δὲ μὴ, αὖθις ἀρχομένας. αἱ τεταρταῖαι αἱμορραγίαι λυσκεῖσαι. οἱ λαλείποντες μίαν τῇ ἑτέρῃ ὑπορρίγοῦσιν ἅμα κρίσει ὀδὰξ ἑβδόμῳ.

INTERPRETATIO,

SEcundum directionem laterum & præcordiorum cõtensiones laboriosæ, tum uerò lienis tumores & sanguinis è naribus eruptiones fieri debent. Quæ post iudicationẽ relinquũtur, recidiuas facere solent. Primùm igitur in lienũ tumoribus, nisi in articulos desinant, uel sanguinis è naribus eruptio, uel præcordiũ dextri

dextri contensio fiet, nisi si urinæ irruperint, & uiam quodammodo sibi fecerint. Sunt enim uelut utrorun que interceptio. Atq; sic quidē meritò horum recidiuæ fient. Hæc igitur perpendentem, abscessus procurare conueniet, si non fiant: quosdam uerò qui iam fiunt, declinare: quosdam etiam qui quà & qualiter oportet prodierint, recipere. Qui uerò ne abundè quidem prodeunt coadiuuandi sunt: quidam etiã qui prorsus sunt incommodi, auertẽdi, atq; eò maximè si nullam adhuc sui significationem edidêre, sed in futuro sunt, alioqui uerò cùm adhuc rude habuerint initium. Sanguinis è naribus eruptiones, quæ quarto die fiunt, difficilem faciunt iudicationem. Febres quæ uno die intermissionem, altero uerò perfrictionem habent, iudicium ad septimum circuitum sustentant.

COMMENTARIVS,

Κατ' ἰξιν.] Est receptißimum in tota crisêon διωξία hæmorrhagiã naturæ directionem affectui ſitum ſpectare debere: alioqui quæ oppoſito modo fit, damno ſemper fuit. Vnde τὰ αἰνάπαλιν αἱμορῤῥαγίσια damnat in Prorrhetico Hippocrates. Hîc uerò laterum & præcordiorum contenſiones & inflãmationes, tum etiam lienis tumores proponit ad naturæ ductũ conſiderandum, quibus ualde familiaris eſt ſolutio per ſanguinis è naribus fluxionem. Porrò ut hic totus locus ualde eſt per ſe celebris, ita etiam repetitur lib. Epid. 6.

Sectione 2.

¶ Τὰ ἐγκαταλιμπανόμενα.] Nolo affectare diligentiam in re ſuperuacanea & admodum trita. Aphoriſmus eſt duodecimus lib. 2. qui repetitur lib. 4. & 6 Epidemiorum, ijſdem omnino uerbis. Idem quoq; ſignificauit prius in fine ſectionis primæ cùm ſcripſit, εἴσιν ἐγκαταλείπεται βιβαίτατα καὶ ἐπιστροφαὶ καὶ τάχιστα. Quod etiam ſcriptum eſt ſect. 3. lib. 6 Epidemiorum. Sunt uerò τὰ ἐγκαταλιμπανόμενα τὰ τῶν μοχθηρῶν χυμῶν, λείψανα. & τὸ ἐγκαταλείπεσθαι effert Hippocrates de his quæ infra modum & ex parte uacuantur. τὸ μὲν ἐγκαταλείπεσθαι τὰ μὴ τελέως, ἀλλ' ἐν μέρει ἰσχνὰ μένα ἀπολοιπόντα, ut inquit Galenus. Eodem propè ſignificato dixit Hippocr. lib. 6 Epid. καὶ

Sectione 2.

Τὰ ἐγκαταλιμπανόμενα.

τὰ μὲν

ἕως μὴν ῥυέντων ἐγκαταλέπηται ἕτοιμον. διὸ τῶς γὰρ ἀνέσομεν τὸ ἐγκαταλείπεσθαι (inquit Galenus) καθ' ἕνα μὲν τρόπον, ἐπὶ τὸ νοσοποιοῦντος χυμὸς, καθ' ἕτερον δὲ ἐπὶ τὰ νοσώδεις διαθέσεις. Sed hæc conuenientiorem suo loco sortientur tractationem in nostra Œconomia, quam in tuum usum urgemus quantum possumus. Hunc locum Galeni doctrina maximè commendatum, mirè conturbauit Caluus, cùm superioribus iunxit.

¶ Τὸ γοῦν πρῶτον.] Lienum tumores & hypochondriorum contensiones quæ uiscerum inflammationes fouent, hæmorrhagiæ crebrò soluunt, nisi si materiæ decubitus aliò prorumpat. Celebris uerò est in toto opere medico, ex lienè in iecur humoris transumptio, & contrà. Quod satis significat apud Hippocratem, αἱ διαλήξιες τῶν ὑποχονδρίων ὅταν οἷαι ὦσι ἀλλοῖσι, καὶ τῶν σπλάγχνων τῶν φλεγμονῶν οἷα λύωνται, ἢ ὅταν πατὼ σπλωὶ, καὶ ταὐαντία καὶ ὅσα τοιαῦτα. In quorum genere animaduertendum est, ἐπικινδυνώδεις μὲν εἶναι τὰς εἰς ἦπαρ ἐκ σπλωὸς, ἀκινδυνώδεις δὲ καὶ πρὸς ἀγαθὸν μᾶλλον, ὅσαι διαδοχαὶ νοσημάτων ἀφ' ἥπατος εἰς σπλῶα γίνονται. ut scribit Galenus libro sexto Epidemiorum. Hic uerò locus integer ex libro sexto Epidemiorum sumendus & reponendus est. Illic enim ἢ αἱμορραγία γίνεται ἢ ὑποχονδρίου διαλήξεως σύστασις legitur. Comment. 24

¶ Ην μὴ λιγοδύσιν ἔρᾳ.] Vrina copiosa, uiscerum redundantiam intercipit: quæ si non copiosè fluat, reuersionis morborum causa est. Atq; id est quod per hæc uerba intelligit. αὕτη γὰρ ἡ κατάληψις ἀμφοῖν. Est enim uesica, uelut corporis sentina publica, quæ uiscera ipsa eluit. Certum est enim lienem ipsum, etsi sæpius per aluum expurgatur, per urinas tamen quandoq; defæcari, ut in urinis nigricantibus, quæ splenis morbos soluunt, uidere est. Sic igitur κατάληψις τῶν χυμῶν διὰ τῶν οὐρητικῶν ἀπόληψιν significare hîc mihi uidetur, quemadmodum κατάληψιν ἔρων aut ἀπόληψιν sæpe dicit Hippoc. Quòd si ad uiscerum inter se consensionem referas, affectus interceptionem & humorum receptam exundantiam κατάληψιν etiam intelliges, quæ meritò recidiuas faciet. Cæterò hic locus lib. 6. Epidem. aliter legitur. ἢν μὴ ὀξυδύσιν ἔρᾳ. αὕτη γὰρ ἡ ἐγκατάληψις ἀμφοτέρων, αἱ ὑποστροφαὶ τούτων εἰκότως. Est & διάδυσις τοῦ πνεύματος celebrata Hippocr. lib. περὶ φυσῶν. Caluus hîc utrunq; deiectionum genus addidit.

¶ Αποστάσιας.] Procurandorum abscessuum rationes edocet, ubi de his quæ ex abscessuum genere in morbis remanent, egit. Atq; adeò ex abscessuum disciplina hæc animaduertẽda erant post ea quæ Sectione prima dicta sunt. Hic uerò locus

locus ex lib. 6. Epid. sic corrigendus uenit, neutrobiq; enim est integer. ἀποφάσιας οὖν ποιεῖσθαι αὐτὸν ὑγροῦμενον, μὴ γινομένας, τὰς ἐγκλίνειν δεῖ γινομένας. τὰς δὲ ἀπολείχεσθαι λῶν ἴσως, οἷαι δεῖ, καὶ ἢ δεῖ, ἐπόσαι δὲ μὴ σφόδρα, ξυνδρᾶν. Quam sententiam fœdissimè disiunxit Caluus, & longè infelicius interpretatus est, cùm huius principium superiori sententiæ cõiunxit. Illud uerò παρακλίνειν, quo sensu accipit? Quid enim per [datura in cubile] intelligat, nõ uideo. Duo ex nostris codicibus, antiquus unus, alter recentior, pro ἀρχομένας, ὀρχομένας legũt. Quam lectionem secuti sunt interpretes.

¶ Αἱ τεταρταῖαι αἱ λοῤῥαγίαι.] Signorũ quæ ut solutionem morborum adferunt, ita & causæ rationem habẽt, quarto die suspecta esse significatio debet, ut prius diximus, τὰ γὰρ λῳνοντα ὅτι αὐτίκα ἐπιφανίαν. Morborum enim initijs cruda ad huc omnia solutionem nullam, spem uerò aliquã præseferre possunt. Hinc profectò sanguinis eruptiones quæ quarto die fiũt, suspectæ esse debẽt, cùm quartus ἐπιλυτικὸς sit, ac uix criticus, τὰ δὲ ὀξέα λῳνεται ἄμεινον ἐν ῥινῶν ῥύντος, ἢ λειμίμῳ, ut scribit in Coacis. Etsi uerò hanc sententiam repetit 6 Epid. sæpe tamẽ in tota sua doctrina inculcat. In Coacis scribit, ἢ λαύσωρόσις ἐκ μυκτήρων τεταρταίῳ λυκνὸν, ἢν μή τι ἄλλο ξυμπίσῃ, πεμ-

πλαίω ἢ ἥσσον λιποθυμώδεις. Et rursus ἐβδομαίοισιν ἢ ἐνδεκαταίοισιν, ἢ πεντεκαιδεκαταίοισιν ῥύσιες ἐκ ῥινὸς λύσιν ὡς ἐπιτοπολὺ τοῖς πυρετοῖς. In Prorrh. etiã et Coacis, τεσσαρακοίσιν αἱ τοιαῦται αἱμορραγίαι λυσιμα-τώδεσι. De τάξει aut ἀδιτάξει quomodo quarto die suspecta sit, prius diximus, et aliâs agit Hipp.

¶ Οἱ διαλείποντες.] Istud de tertianis febribus intelligendum esse, quæ ad septimum circuitum soluuntur, indicat aphoris. 59. lib. 4. Quem repetit in Coacis, ῥιγοῦσι ἀκεραίοις ἐν πέντε ἢ ἐν ἑπτὰ πυρίδιοισιν ἢ τὸ μακρότατον ἐν ἑνδεκα, λήγουσι. Tertianas uerò sæpius solutionem ad septimum non sustentare, sed ad quintum circuitum iudicari in dies experimur, etsi nothis plurimùm abundamus, ut ne ad breuem & expeditam solutionem exquisitæ requirendæ sint. Quo fit ut hæc sententia, quæ lib. 6 Epid. repetitur, integrum magis habeat sensum, dum ἐν τῶν πέντε, ἐς τὰ ἑπτὰ legit.

HIPPOCR.

Σκόπω ἐκ λοιμώδεος χολώδεος, ἢ φαρυγγώδης φλεγμονῆς, φλαύρως διακριθέντι, ἢ λοιλίη ἀπελήφθη, καὶ πυρετὸς συνεχὴς ἐγένετο. καὶ γλῶσσα ξηρὴ ἦν, καὶ ἄγρυπνος. ἦτορ ξήρασις ἰσχυρῶς ὁμαλῶς ἢ σμικρὸν ἄν τὸ κάτω ξηρὸν τοῖσι πλεξιοῖ σι πονοῦ-

σι ωνδῦμα ὑπόπωκνον, ὑποχόνδρια ἤλγει, καὶ αὐαπνέων καὶ στρεφόμενος. ἄνδυ δὲ βηχὸς ἀνεχρέμπτετο. ὑπὸ παχέος πέπλος δυθεῖσα, ἀπὸ τοῦ ὑποχονδρίου μὲν ἀπῶσεν. ἐπεραιώθη δὲ ὀλίγῳ. τῇ δὲ ὑσεραίῃ βάλανοι δύο πεσεθεῖσαι ὀκ ἐφάνησαν. ἔρον δὲ παχὺ καὶ θολερὸν, λείη καὶ ὁμαλή. καὶ ἔση λοιλίη ἐν θολερότητι, ἥτε γαστὴρ μελανοτέρη ἦν, ἐπαλλὼ ἐπημμένος, καὶ κατάρροπος ἐγένετο. ποτῷ ἐχρῆτο ὀξυγλύκει. δεκάτῃ, αἷμα ἐξ ἀεισορροῦ ὑδατῶδες ὀλίγον ἦλθεν. ὁ πάνυ δὲ ἀπὸ ἀρρωστίης αὐτὸ ἔσχε. καὶ ἔρον ὑπόστασιν εἶχεν. ἐν δὲ τῇ ὑποστάσει, ὑπόλευκόν τι περιεχόμενον περὶ ἀγγείῳ λεπτὸν. ὅτε οἷον γονοειδὲς, ὅτε ἀνόμοιον, ἐρρύη ἔσω βραχύ, τῇ δὲ ὑσεραίῃ λειθεὶς, ἀπύρετος, καὶ ὑπῆλθεν ὑπόγλισχρον τῇ ἑνδεκάτῃ. τὸ δὲ τι περὶ ῥῆν χολῶδες. ἔρρε δὲ διάθεσις πολλὴ, καὶ πλήθει καὶ ὑποστάσει. καὶ πρὶν μὲν οἰνοποτέειν ἤρξατο, μικρὸν λάπῃ ὁμοίῃ. διῆλθε δὲ τῇ ἑνδεκάτῃ. ὡς ὀλίγον ἐόντων. γλίσχρα δὲ καὶ λοπρώδεα θολερά. τοιοῦτον εἰ λεπτότατον ὅτι καὶ ὁ Αντιγένης ἐν Περίνθῳ, τὰ περὶ τὰς γλώσσας αἱρόμενα συ-

σρέμματα καὶ ταπεινὰ ἐόντα λιθίδια. καὶ τὰ ῥῖσι πολαγεικοῖσι. τὰ ἀδφνέα παρ' ἄρθρα ἐκείνων ὅτι, καὶ γὰρ ἡ ὀσέων φύσις καὶ τὸ σκληρύνεσθαι ὧδε ἄπομ καὶ τὸ σωτείνεσθαι.

INTERPRETATIO,

SCopo post mucosorum & bilio sorum exitum & faucium inflã= mationẽ, eximproba uictus ratio= ne aluus restitit, & febris continua prehendit, lingua erat florulenta, & insomnia conflictabatur. Partium quæ ad pubem sunt, ualida conten= sio & æqualis, paulatim ad imum dextræ partis uergens. Respiratio erat subfrequens cum præcordiorũ dolore inter respirandum, & cùm loco dimoueretur, aut sese conuer= teret, absq; tussi subcrassa excrea= bat. Peplos exhibita præcordiũ qui dem alleuauit, nihil autem transmi= sit. Postridie glandes duæ immissæ, nullo modo apparuêre. Vrina cras= sa erat & turbulenta, subsidentia ue

rò æqua

rò æquabilis & læuis. Aluus etsi turbata erat, restitit tamẽ, uenterq; contrectatu aliquãto mollior erat. Lien intumescebat & subleuabatur, suoque momento deorsum librabatur. In potu erat acetum mulsum. Decima sanguis ex nare sinistra aquosus & paucus prodijt, quod ægro non magnum adiumentum attulit. Vrina subsidentiã habebat, in qua subalbidum quiddam inerat tenue, matulæ adhærens, quod neq; erat genituræ, omnino simile, neq; uerò dissimile. Effluxerat autẽ breui interuallo. Postridie, ex iudicatione à febre omnino liber. Vndecima uerò, uiscidum aliquãtulum subijt. Cum profluuio autem bilioſum quid effluxit. Multæ urinæ perpurgatio cũ copia, tum etiam subsidentia, quæ ante uini usum tenui pituitæ ferè erat similis. Vndecima prodierunt alui fæces, paucæ quidem, uiscosæ tamen & conturbatæ. Quod an iudi-

cationem haberet, non secus ac Antigeni in Perintho decidit, dubitari poterat. Podagricis humorum coitus & tubercula dura in lingua subleuantur, & humiles calculi concrescunt, imbecillitatesq; illis circa articulos fiunt. Ossium enim natura quòd indurentur aut contendantur in causa est.

COMMENTARIVS,

Σκόπω.] *In affectuum σωσδρομῆ maximum habet momentum lienis tumor, hypochondriorum contensio, & imarum uentris partium distentio, quæ præcipuorum uiscerum affectiones præseferunt, & flatuum insignẽ in inanitatibus copiam magnamq; illarum infarcturam. Vnde aluus obstinatißimè restitit, neq; coacta quicquam reddidit. Lienis tumor & deorsum propẽdentia aut libratio, primam habuit in hac δυσρίᾳ animaduersionem, & spiratio subfrequens, uiscerum malè affectorum certas notas exhibuit. Hæc tamen tam inopinata malorum congeries, secessibus & conferta urinæ perpurgatione tandem soluta est. Cæterùm Gal. huius historiæ meminit lib. 3. περὶ ἀνσπν. dum πνεῦμα ἀναπνευσον explicat, huiusq; respirationis causam ad-*

ſum addit, ſcribēs. τὸν ἰφιξῦς αὐτῷ γιγαμμένης δυσπνοίας ἐπὶ ἀῤῥώστια τινὲς ἃ τὸ ὄνομα Σπόπος, εἰκὸς αὖ ἤδη μνημονεύειν λαμβάνοντας. ἔχει δ' ἡ τοιαύτη παλαιᾶ λέξις ὧδε. πνοῦμα ἢ ὑποπνικόν, ὑποχόνδρια ἴλλγει, καὶ ἀναπνέων ἡδὺ φερόμενον. φαίνεται ἢ καὶ ὅτι ὁ ἀῤῥώστος μαρτυρῶν τοῖς πολλάκις ὑφ' ἡμῶν προειρημένοις. ἐπεὶ γὰρ τὰ ὑποχόνδρια τοῖς ἀναπνευστικοῖς ὀργάνοις συνῆπται, διὰ τοῦτο ὀδυνωμένων αὐτῶν ὑποπνικὸν ἂν τὸ πνεῦμα. Quod effecit ut illud ἐν τοῖσι λεξιοῖσι ad ſuperiora adiungerē, quibus certè magis competere uidetur.

¶ πέπλος ἀποθέσεα.] Peplus & peplium gentilitate & figura affinia mendicamenta antiquis Medicis uſitatiſſima, bili & pituitæ expurgādæ flatibusq; expellendis. Quod teſtatur Hipp. lib. 2. de rat. uict. in morb. acutis, dum πέπλιον μᾶλλον φυσέων ἰατικὸν ἔμπλαστρον εἶναι ſcribit. In quem uſum hîc exhibita peplos fuit. Grauatis enim obſtructione & flatibus hypochondrijs ipſis, nihil tamen alleuauit, quòd meatuum coniuentiā & humorū farctura liberare nō potuerit, etſi à præcordijs deorſum propulerit. Has eaſdem uires Rufus peplio attribuit fragmento περὶ ἰαθαρτικῶν φαρμάκων. πέπλος ἢ πέπλιον ἰσχυράτω μήτριον ἰδέαν ἀλλήλων, ὅτι τὸ ἰαθαίρειν τὸ ἧττον ἔχει τῶν ἀποθέσεων, μετὰ φυσῶν ἰατικὰ πλῆθος, ἢ ξηραίνοντα ἰαθαίρει πρέπως. Quin & Actuarius Meth. medendi 5. poſt bilis atræ & pituitæ eductionē, flatus

flatus quoq; disrumpere testatur, in primisq; flatulentis affectibus auxilio esse, ijs præcipuè qui melancholiæ præbent exordium, lienis inflationes, uteri & intestini laxioris iuuare. Sed & huc uenit Plinius audiendus, qui lib. 27. scribit. Peplos quam aliqui Sycen, alij Meconium aphrodes uocant, ex una radice tenui fruticat, fŏlijs rutæ paulò latioribus, semine sub fŏlijs rotundo, minore quàm candidi papaueris. Inter uites ferè colligitur meßibus, siccaturq; cum fructu suo, subiectis aquis, in quas excidat. Hoc poto aluus soluitur, bilis ac pituita detrahitur. Media potio est acetabuli mensura, in aquæ mulsæ heminis tribus. Et cibis inspergitur obsonijsq; ad molliendam aluum. Ex quo fit, ut non temerè in hoc lienis tumore & inflatione tentatum sit hoc medicamentum. Cæterò hoc in loco uariant nostra exemplaria. Quæ enim plurimùm uetustatis habent, omnino duo, αὐτὸ ἐμπλητο ὑποπάχος legunt: quam lectionem cum interpretibus secuti sumus. Recentia uerò ab impreßis non recedunt. Quæ lectio sanè non usquequaq; improbanda est.

Capite 12.

¶ Επιφανὲν ὄλιν.] Caluus aliter legit hũc locũ, ἐρρύσιον ὄλιν, aut aliud quid tale uidisse uidetur.

¶ Οὐ παύν λι ἄῤῥωστος.] Rara et insolens phrasis Hippocrati. Cornarius λι αὐτὸ τοτο legit, nec aliquid magni elicere potuit. Caluus ridiculam sanè

sanè uersionem facit, si ad sanguinem refert, cui ut satis faceret mutandum illi genus græcum fuit. Non uideo quinã sensus alius adferri possit, præter eum quem in nostra uersione posuimus, ut intelligamus. ὁ μὲν γὰρ ἐπὶ τι ἀῤῥυσ& διὰ αὐτὸ τοῦτο ὠφελήσει. Etsi enim lineis intumescentis hypochondrijq; inflammati, propria est per hæmorrhagiam iudicatio: eam tamẽ quæ morbis leuamentum aliquod allatura est, ne infra modum quidem subsistere oportet, ut prius dixit, dieiq; iudicatorij celebritatem habere, necesse est. Vnde non mirum est, hanc irritam fuisse, cùm paucum sanguinem, aquosum, & die decimo profuderit.

¶ Λάπη ὁμοίη.] Λάπη Hippocrati tenuem pituitam, albam, & uiscidam significat, quæ ferè ore reijcitur, interdum acida, interdum acris & salsa, aut dulcis & fatua, saliuationis propémodum comes, σιάλῳ enim ea ferè semper iungit, proq; diuersa qualitatis specie uariè afficit. Modò enim λάπλω ὀξείλω, modò ἁλμυρλὼ uocat. Vtitur hac dictione Hippocr. lib. 2. περὶ νόσων. λὼ ὕδωρ ἐπὶ τῷ ἐγκεφάλῳ γένηται, ὁ μὲν ὠὴν ὀξεῖη ἴσχει διὰ τ βρέγματ& καὶ τῶν μετάφρων ἄλλοτε ἄλλη. καὶ ῥῖγ& καὶ πυρετὸς ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε. καὶ τὰς χώρας τῶν ὀφθαλμῶν ἀλγέει καὶ ἀμβλυώσσει, καὶ ἡ ἰδέη σχίζεται, καὶ δοκέει ἓν τὸ ἐνὸς δύο ὁρᾶν. καὶ λὼ αἰναῃ, σκοτοδινίη μιν λαμβάνει, καὶ τὸν αὔχμον ὀκ ἀνέχειν, ὀδὶ τὸν ἥλιον, καὶ

Λάπτει

καὶ τὰ ὦτα τίβριγε. καὶ τὸ ψόφῳ ἄχθεται ἀκόων, καὶ ἐμέει σίελα καὶ λάπλω, σύνεστι δὲ καὶ σιτία. Idem paulò pòſt, ὧν ὀρυσίπελας σὺν τῷ πλεύμονι γένηται, βὴξ ἔχει, καὶ τὸ σίαλον ἀποπλύει πολὺ καὶ ὑγρὸν, οἷον ἀπὸ βρόγχε. ἔστι δὲ ὅτε αἱματῶδες, καὶ ὀδύνη ἴσχει τὸ μεταφρένον καὶ τὰς λαγόνας, καὶ τὰς λαπάρας. καὶ τὰ σπλάγχνα μύζει. καὶ ἐμέει λάπλω, καὶ οἷον ὄξος καὶ τὰς ὀδόντας αἱμωδιᾷ. Rurſus quoque σὺν τῇ νόσῳ λεγομένῃ ἀναύτῃ. ὅκ ἀνέχεται ἄσιτος, ἀλλὰ βιβρωσκὼς, ἀλλ' ὅταν μὴ ἄσιτος ᾖ, τὰ σπλάγχνα μύζει, καὶ διαρθιώσει. καὶ ἐμέει ἄλλοτε ἀλλοῖα καὶ χολὴν, καὶ σίαλα, καὶ λάπλω, καὶ λεπτόν. Iterum quoque σὺν τῇ μελαίνῃ νόσῳ, μέλαναν ἐμέει οἷον ῥοῦγα, ὅτι μὲν αἱματῶδες, ὅτι δὲ οἶνον τὸν δριμύτερον, ὅτι δὲ οἷον πολύπε δόλον. ὅτι δὲ, λεπτὸν οἷον ὄξος, ὅτι δὲ σίαλον καὶ λάπλω, ὅτι δὲ χολὴν χλωρὴν. Idem uerò σὺν τῷ περὶ τῶν σύνεσε παθῶν, in peripneumonia ὀρθύγεται ὀξὺ, καὶ ἐν τῶν σπλάγχνων ἢ πλευμόνων, οἷον γαστὴρ ῥυλλίζει, καὶ ἐμέει λάπλω ὀξέϊλω. Paulò pòſt σὺν φθίσει ῥίγη, σύνεστι ὑπὸ τὸ πνίγματος καὶ τῆς προθυμίης τὸ βήσσειν, ἀθρόον ὑγιεσι χολὴν, ποτὲ δὲ λάπλω. Rurſus σὺν τοῖς παχέσι διαλελυμένοις νεύμασι, σύνεστι δὲ ἐμέει λάπλω ὀξέϊλω, σύνεστι δὲ ἁλμυρὴν· Atq; hæc tibi adducenda fuêre exempla de dictione minus populari & uſitata, dum ſe ſuo loco & meritò uberiori tractatione inſinuabit. Vero autem eſt affine, ante

uini

uini usum, urinam colore & consistentia fuisse tenui, & albæ pituitæ similem, à magna crassorum, crudorum & flatulentorum humorum copia: in pituitoso omnino morbo, originem, à mucosis & biliosis trahente, cum magna præcordiorum obstructione. Cuius etiã rei significationem auget urina crassa & turbulenta cum subsidentia initio apparente læui & æquabili, & quæ subalbidum quiddam uasi adhærens haberet, genituræ neque omnino simile, neq; uerò dissimile. γονοειδὲς γὰρ ἔσον (ut ait Galenus libro sexto Epidemiorum) τὸ ὑπὸ πραξαγόρᾳ καλουμένου ὑαλώδους χυμοῦ λίνωσιν ὅλου. Sunt hæc enim certissimæ pituitosi morbi & cruditatis pleni notæ. λάπλω autem non satis intellexit Caluus, cùm spumosam bilem uocauit. Commen. 2.

¶ Διῆλθε δὲ τῇ οὐλικάτῃ.] Id ad urinam non satis appositè retulisse mihi uidetur Cornarius. Nos antiquissima nostra exemplaria imitati, de sequentibus deiectionibus intelleximus. Quod ferè fecit Caluus, nisi quòd διῆλθε ad superiorem sententiam apponit: & ὁλοκάτῃ legit.

¶ Τὰ περὶ τὰς γλώσσας.] Συσχήματα καὶ συσχοφαὶ φύματα καὶ σκληρίας significant. Est enim humorum congeries, quæ tubercula dura parit. Podagrici autem cùm toto neruoso genere sint imbecilles et fluxionibus obnoxij, his tamen quæ ab excremen- Τὰ συσχήματα.

excrementis pleno cerebro deriuãt, ſæpe tentantur. Vnde nõ mirũ eſt tuberculis linguæ affligi, quæ etiam meridiantibus, & uix dum cibũ ſumptum edormientibus, plerunq; negocium faceſſunt. Statim enim ab exhalantibus cibis cerebro oppleto, magnus fit excrementorum prouentus, qui in loca uicina decumbit, linguamq; & fauces ſalſugine & acrimonia propemodum uellicat, lancinat, conuellit, & puſtulis opplet, quas φλυκτίδας uocat Pollux. Et hæc ſunt pituitæ acidæ & ſalſæ ſemina. Quæ pro materiæ æternitate moram trahunt, & ſua magnitudine ſunt conſpicua. συγχύματα autem, humorum coitum ex Celſo uerti, qui ex tuberculorum eſt genere. Sic enim libro quinto Hippocratis σύγχυμα uertere uidetur. Calculos uerò in articulorum inanitatibus fieri à craſſis & uiſcidis humoribus certum eſt, qui oppleta articulatione partes uicinas diſtendunt, & motum impediunt, diuturnitate uerò temporis & benigni caloris penuria pro loci & humoris natura, duritiem & callum concipiunt. Oſſium uerò natura cùm dura ſit per ſe & inflexibilis, articulationibus multis ad motũ indiguit, quæ propria ſunt arthritidis cõceptacula. Oſſa enim reapſe terrea, humore aliquo, ſed uiſcido, glutinoſo & craſſo irrorantur. Quæ ſi acceſſione humoris præter naturam obrigeãt,

Capite 13.

tum ad

tum ad motum inepta sunt, atq; ipsa distensione & affrictu humorem illum imis cauitatibus incuneatum indurant, & ueluti suo affixu obfirmant. Quibus casibus ualde sunt obnoxij podagrici, ob numerosam pedum articulationē. Porrò τὰ ἀδυνία ad ἄρθρα non retuli, quòd non pateretur constructio, neq; παρ' ἄρθρα ἀδυνία legi ut interpretes, quòd nullum haberem huiusce lectionis authorem, sed τὰ ἀδυνία impotentias & imbecillitates ad actiones & motum intelligo, satis nota phrasi. Vel τὰ ἀδυνία παρ' ἄρθρα articulorum imbecillitates significant, quæ calculum fouent, huiusq; causam habent. Sic enim alium sensum elicies. Certum est nanq; pedum debilitatem, articulorumq; ab ipsa calidi officina remotissimam distantiam, his miseris casibus deuoueri. Non me latet, hunc locum aliter sumi posse propter summam obscuritatem, in qua ingeniosam cuiusq; probamus industriam. Caluus ita hūc locum obscurauit, ut quid intelligat eruere non facilè possis. Porrò ubi τὸ σωτείνεσθαι legitur, nos τὸ σωτέινεσθαι legimus ex nostris exemplaribus.

HIPPOCR.

Τὸ δὲ Ἱπποκράτες ἐκ τετραετοῦς φύσεως ἀπεκρύφθ, ὑσόψυχθ φανερῶς δηκέσαι, ἔφοδθ ὑδὶ πᾶν τὸ σῶμα κὰὶ

ἱδρὼς ἐκρίθη ταύτῃ. καὶ μετὰ ταῦτα γυναικεῖα πλείω πλήθει καὶ χρόνῳ. τότε γὰρ ἀπέσχε. μὴ ἑστάναι ἔδοξεν ἀπόστασις. ᾧ τοῖσιν σφύζουσιν αἱμορραγέσι σχῆμα ἐνύρτε ὄμ, καὶ τὸ ξύμπαν εἰ ἐκ τοῦ πάντα κατάντεθ ἄνωθεν ποιοῖτο. διὸ καὶ αἱ ἀποπλέσιθι αἱ ἐν τῇσι φλεβοτομίῃσιν ὁρμῶσι. αἱ δὲ ἰσχυραὶ διωλύουσιν αἷμα. τὸ γὰρ μόνον καὶ τὸ ἐπόχολον ὀξυρεγμιῶδες. ἴσως δὲ θι μέλαναν τούτοισι τελευτᾷν. ῥίγη ἀρχέτω γυναιξὶ μὲν μᾶλλον ἀπὸ ὀσφύος ἢ ἀπὸ νώτου θι κεφαλῆς. ἀτὰρ καὶ αὐχμέουσιν ὄπισθεν μᾶλλον, ἢ τὰ ὄξωθεν τοῦ σώματος. οἷον πήχεων, μηρῶν, ἀτὰρ καὶ τὸ πέρμα ἀραιόν. πλεῖστοι δὲ ἡ θρὶξ τῶν ζώων.

INTERPRETATIO,

HIppostrati uxori præcordij sinistri tumor, ex quartana annua in fastigium sublatus est, cùm palâm frigidula esse uideretur, obor to frigoris impetu & sudore per totũ corpus peruadente, iudicata est. Ad hæc menses, qui tunc restiterant, magna copia, & per longum inter-

uallum

uallum eruperũt: neq; aliqua in parte subsistere, abscessus uisus est. In his quæ pulsant & sanguinem fundunt, positus figuram amplam & laxam esse oportet, idq; omnino si ex prorsus decliui, accliuis fiat. Quare quæ in uenarum sectionibus deligationes fiunt, sanguinis impetũ promouent, ualidæ uerò inhibent. Qui natura sunt sanguinei & aliquantulum bilioſi, acidis ructibus conflictantur, atq; adeò uerendum, ne in atræ bilis morbum desinant. Rigores mulieribus à lumbis inchoant magis, & per dorsum ad caput feruntur. Quin & uiris posteriore magis quàm anteriore corporis parte, ut cubito & fœmore. Id autem comprobat cutis ipsius raritas, cuius indicium est, pilorum in animantibus generatio.

COMMENTARIVS,

Τὸ τῆς Ἱπποκράτ.] Hîc ἴαρμα, συμμεμιγμένον, συλλέγωμα, aut aliquid tale subaudiendum est, non insolente Hippocratis phrasi, τὰ παρ' ὃς efferente, quæ τὰ παρ' ὃς ἰαράματα dicimus. Æquum autem fuit ex annua quartana, tumorem hypochondrij sinistri subortum. Cuius designationem omisit, propter consensionẽ quã cum superiori historia habebat. Illic enim in scopo lienis tumorem & præcordij sublationem celebrauit. Hic autem tumor sudoribus, diuturno & copioso menstruorum profluuio, meritò iudicatus est, nec ulla amplius in parte substitit. Mensium quippe effusio hæmorrhagiæ respondet, quæ propriè quidem huiusmodi tumores soluit. Porrò per τεταρταῖον συνάυσιν, quartanæ diuturnitatem significauit, quemadmodum lib. 6 Epidemiorum, ὁ πρόσω συνάυστο τεταρταῖος. Pro ἀπὸ κορύφης, ἀπὸ λαγυφῆς legisse uidetur Caluus.

Sectione 6.

¶ Ἐν τοῖσι σφύζουσιν.] Istud est συμβολητικὸν ad sanguinis profusionem. In his enim quæ sanguinem fundunt, pertusi membri figura & situs cõfert plurimùm, ut ampla sit, neq; astricta, neque compressa, quod scribit Oribasius Coll. lib. 7. et Paulus lib. 6. Sic enim sanguinis riui ex fonte haustum humorem promptius effundunt. Quod in nostris uenarum pertusionibus uidendũ est. Adstrictio-

Capite 12.
Capite 40.

ſtrictiora enim uincula, uaſorum compreßione fluxum inhibent, quæ ubi laxamenti paululum ce perint, inſtitutum ſanguinis curſum adiuuant. Quæ omnia rectè à noſtris Chirurgis administrantur. Etſi enim firmior deligatio uenarũ mobilitatem firmat, & ſua protuberantia conſpicuum locum facit, aperta tamen uena non eſt cur eam amplius requiramus, ſed laxata deligatione fluxilem magis humorem reddimus, eiq; curſum procuramus. Quo in loco αἱματοφιλοιβοιτάσιϐ, aut αἱματοφλιϐητάσιϐ unica dictione an intelligi poßint. dubitare facit quod ſcribit Galen. in Exegeſi. Quem in ſenſum huius quoq; loci meminit, αἱματοφλοιβοιτάσιϐ, ὅτως μὲν οἱ πρὸ τοῦ Διοσκουριάδου γράφοντες, τὰς ἐπισχέσεις τ ἀπὸ τοῦ αἵματος ὑγρὰ μόνον λυθῆναι, ὅτι καὶ ἀλλαχῆ φησίν, ἐν τῇσι φλεγμήσησι αἱμορραγίησι σχῆμα σύριττ. οἱ πλείους μέντοι γράφουσιν αἱματοφλιϐητάσιϐ, καὶ λυθῆναι νομίζουσιν ἐκ τοῦ ὀνόματος, τὰς πλήρεις αἵματος καὶ ἐπιτεταμένας φλέβας. Quæ omnia ad ſalientis ſanguinis ex uenis tumidis & plenis impetum, referuntur. In quem ſenſum quæ ex hoc loco afferuntur, uſurpari poſſunt, dum pro φλιεγήσησι, φλυζήσησι legas, & σχῆμα σύριττον. Quæ eſt ueterum exemplarium lectio. Sic enim ebullientem & ſcaturientem ſanguinis impetum intelligas licet, uelut ex fœcunda & abundante uenæ eructatione,

quo modo & accipi φλιξόσησι potest. Ac proinde ex hoc præcipuè loco emendanda hæc lectio uidetur, contra tamen omnium quæ adhuc uidere licuit exemplarium fidem. Cuius rei admonet Galenus in dictione φλυξόσησι, dum βλυόσας, hoc est scaturientes, interpretatur. Ex quo hanc esse genuinam lectionem manifestum est. Nam ut illud σφύξσιν, ad partium inflammationem, cui pulsum antiqui tribuebant, aut uerò ad eum quem ex media ueterum doctrina, uenarum percussum dixit Plinius, referas, nil magni prosus contenderis. Nolui tamen tam temerè receptam ab omnibus lectionem immutare, ubi probabilem cum ueri specie sensum elicere potui. Qua tamen in causa, si me cognitorem adhibueris, non admodum auersum in huius extremæ lectionis confirmatione habebis. Σχῆμα uerò situm & figuram corporis significat, non secus ac libro sexto Epidemiorum τὰ σχήματα ῥηΐσοντα, eiusdemq; libri sectione septima, in nimia sanguinis profusione, ubi rationem sistendi consulit, dum scribit, αἵματος φλεβῶν πάσιβδ, λειποθυμίη, σχῆμα, ἄλλη ἀπόλειψις, μετώπου & συσφρὺς, πρόσθιοις, ἐπίλυσις. Quem locum innuit Galenus eo loco, quem prius ex Exegesi sub notauimus. Quod sequitur τὸ ξύμπαν, ad membrum unde sanguis profluit, reduci potest, aut

Sectione 3.

absolu-

absolutè (ut diximus) capiendum. Caluus legisse uidetur, διὸ καὶ αἱ ἀποδύσεις ἐν τῇσι φλεβοτομίησιν μέτριοι ὄφελον. non malè tamen. Quod uerò sequitur, αἱ δὲ ἰσχυραὶ λωλύουσιν, οἶμαι τὸ ἔναιμον. Vbi secutus sum antiqua nostra exemplaria, quando impressa uitiosa esse deprehendi. Legi enim αἱ δὲ ἰσχυραὶ λωλύουσιν αἷμα. Quod etiam uidit Cornarius.

¶ Τὸ ἔναιμον.] Ructus acidos esse corruptelæ ciborum à frigidis & natura pituitosis humoribus sobolem, testatur Galenus libro de symptom. caus. ut nidorulentos calidis & bilioſis succedere. Scribit enim, αἱ διαφθοραὶ διυσώδεις μὲν ἐπὶ τοῖς θερμοτέροις τε καὶ χολωδεστέροις ἐδέσμασι συμπίπτουσιν, ὀξώδεις δὲ ἐπὶ τοῖς ψυχροτέροις φύσει καὶ φλεγματωδεστέροις. ὅταν δὲ μετὰ τοῖς πυριτώμασιν, ὀξώδεις μὲν ὅσα φλεγματικὰ καὶ ψυχρά, διυσώδεις δὲ, ὅσα θερμά τε καὶ πικρόχολα. καὶ αὖτὴ δὲ ἡ γαστὴρ, ἐπὶ μὲν τοῖς ψυχροτέροις νοσήμασι τὰς ὀξώδεις, ἐπὶ δὲ τοῖς θερμοτέροις, τὰς διυσώδεις ὀργάζεται μεταβολάς. Idem rursus libro de Ratione uictus in morbis acutis, μάθοιμεν δὲ ὅτι διά τε τὸ ψύχειν τῆς γαστρὸς αἱ ὀξυρεγμίαι γίνονται, καὶ διὰ φλέγμα πολλάκις ἀθροισθὲν ἐν αὐτῇ, καὶ διὰ πολὺ θερμὸν ἐπίπαν, ἢ καὶ συμμίξαν μὲν ὄντων, ἀλλὰ ψυχρᾶν τῇ δυνάμει. Quibus eadem propè scribit in libro primo de Locis affectis. Quæ affectionum

Libro 6.

Commen. 2.

cauſæ perpetuæ ſunt Galeno, atq; omnino eædem in tota ſua πραγματείᾳ. Certum tamen eſt, non ita conſtantẽ eſſe aſſenſionem ὀξύλα frigido tribui, cùm interdum calido cauſam acceptam ferat, quod in multis ſanguineis, bilioſis & ſucculentis uidere licet, in quibus æquabilis illa proborum per ſe ſuccorum probitas, à calido intus exagitata facilè aceſcit. Quod in externis ſuccis appareret, qui natiui càlidi ab externo calido depopulati defectu, acorem concipiunt. Quod præter rerum magiſtram experientiam ſatis indicauit Alexander Trallianus lib. 12. ἡ ἀπεψία γίνεται διὰ θερμότητα, ἢ διὰ ψυχρότητα ἢ μᾶλλον δυσκρασίαν. καὶ γινώσκεται ῥᾳδίως ἐκ τῆς ὄρυγος. διαφωνεῖ μὲν ἐπὶ τῶν διὰ θερμότητα ὀξώδης δὲ, ἐπὶ τῶν διὰ ψυχρότητα ἀπεπτούντων. δεῖ δὲ οὐ μόνον ταῖς ὄρυξαις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι προσέχειν σημείοις, ὑλικίᾳ λέγω καὶ ἡμέρᾳ, καὶ ἰδιοκαθούματι, καὶ βίῳ, καὶ τῇ ἄλλῃ πάσῃ διαίτῃ προλαμβάνοντα. ὅτι γὰρ εἰ διαφωνεῖ ὄξινον ὄρυγὺ, πάντως ὑδατι καὶ θερμῶν ἀποκρίσεων δεῖ τὴν ἀπεψίαν εἶναι. ἐκ δ' ὅτι γὰρ ἐγένετο. καὶ διά τὴν τῶν ἐναπολειφθέντων ποιότητα, ἢ διαφωνοῦσιν αὐτῶν φαγόντων. ἃ μὲν γὰρ ἡ ὀξώδης ὄρυγὺ πάντως ἀποκρίσεων δίδωσι ψυχρᾶν λέγω τὴν δυσκρασίαν. πολλάκις γὰρ καὶ ὀξώδης ῥοφεῖ καὶ πέπτει, τὴν ὀξώδη παρισοῦσαν ὄρυγι φαυλῶται. ἐκ δ' ὅτι διὰ καὶ θερμότης. γίνεται γὰρ καὶ ὀξώδης ὄρυγὺ ὃ μόνον διὰ ψύξιν, ἀλλὰ καὶ

διὰ θερ-

διὰ θερμῶν δυσκρασίαν, καὶ ἀμήχανον τοιούτων ὀργὴν παύσασθαι, εἰ μὴ ψυχρόσῃ καὶ ὑγρανθῇ διαίτῃ χρήσαιτό τις. δεῖ οὖν ἐν αὐτῷ, ὡς εἰρήκαμεν, διαγινώσκειν, καὶ ὅταν διακρίναντα, βίβλιον αὐτῶν ποιεῖσθαι θεραπείων. Idem quoq; paulò pòſt, ὑ ὀξώδης ἀπυρία ὃ παύει πύφνιξ ταχέως ἀνάπλεων πυρετὸν, εἰ δὲ ἄρα καὶ συμβῇ γενέσθαι πυρετὸν, ὑπονόει, καὶ ζήτει μή ποτε ἄρα καὶ διὰ θερμῶν ἐγένετο δυσκρασίαν ἡ ὀξώδης ὀργή. συμβαίνει γὰρ ἔνθ' ὅτι μὲν μόνον διὰ ψύξιν, ἀλλὰ καὶ διὰ θερμότητα πολλάκις ἐπιγίνεσθαι. τὸ γὰρ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν ἐκτὸς ὁρῶμεν. συμβαίνει γὰρ ἐν τοῖς θερμοῖς παύειν οἰνήμασιν, ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν τοῖς ψυχροῖς παύειν, τὸν οἶνον ἔνθ' ὅτι ἐς ἐξωλὲς μεταβάλλεσθαι. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ζύμης τὸ αὐτὸ δράσασθαί φησι. καὶ γὰρ αὕτη ἐν θερμοτέροις οἰνήμασιν ἐγχρονίσασα, ῥέπεται εἰς τὸ ὀξῶδες. τὸ δ' αὐτὸ ὑφίσταται καὶ ψυχθεῖσα ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ ἀέρος. ὥστε ὑπὸ τῶν ἐναντίων ἴσμεν τὸ αὐτὸ γίνεται σύμπτωμα. προσέχειν οὖν ἀνάγκη καὶ τοῖς παροῦσι σημείοις, καὶ τοῖς προηγησαμένοις, ὥστε ἐκ τούτων δυνατὸν αὐτῷ γνῶσαι τί ποτ' ἐστὶ τὸ αἴτιον, εἴτε θερμὸν, εἴτε ψυχρὸν, καὶ ὅτου ἐπὶ τὴν θεραπείαν ἐρχεσθαι. Quibus ex locis quid ſit ὀξυρυγμία ſatis apparet, ut mirari non deſinam cur in mentem uenerit Caluo, ut ſemper appetentiam uerteret. Quod ſequitur huiuſmodi naturas in atræ bilis morbos uergere, ex facili humorum commutatione & ſucceßione dependet. Atq; adeò ſcribit

Hippocrates libro sexto Epidemiorum, sectione sexta, ὡσαύτως τὸ ἐπίχολον καὶ ἔναιμον σῶμα μελαγχολικὸν, μὴ ἔχον ἐξεφρύσιας.

¶ Ρίγια ἄρχεται.] Vbi Galeni industria suppetit, supernacaneum existimo nostram enarrationem protrahere. Locus est ex aphorismo sexagesimonono libri quinti, qui libro sexto Epidemiorum sectione tertia repetitur. Cuius etiam meminit Galenus libro πρὸς ῥίγους, dum τὸ νοσῶδες ῥῖγος, his sententijs intelligi contendit. Rigoris nomen retinuimus, nec frigus uertere uoluimus, quod facit Cornelius Celsus: aut perfrictionem, ut multi, affectata potius Latinitate, quàm pro rei dignitate. κατάψυξιν enim quæ perfrictionem sonat, aliud esse à rigore contendit idem Galenus libro πρὸς ῥίγους, his præcipuè uerbis:

Ρῖγος γὰρ, εἰ μὲν ἅπας ἁπλῶς κατάψυξιν ἔποις, ὡς τινὲς ἀπεφήναντο, κατάφορον τὸ σφάλμα. πολλῶν μὲν ἰσχυρῶς καταψυχομένων, ὃ μὲν καὶ ῥιγοώντων, ἀλλ' ὃ δὲ καὶ ἀκατάψυξιν ἰσχυρὰν, ὃ δὲ τοῦτ' ἀλλὰ διὰ. οἱ γοῦν τομαχικῶς ῥιγοῦντες ἢ καρδιακῶς, ἰσχυρῶς μὲν εἰσι κατεψυγμένοι, ῥιγοῦσι δὲ ἀ. τὸ δὲ σαφὲς ῥόμῳ λέγειν κατάψυξιν τὸ ῥῖγος, εἰς ὃ πρῶτοι τῶν ἰατρῶν ἀπεφήναντο, ἀφορμὴν ἴσχυσε τῆς ἀπάτης, τὸν βρασμὸν καὶ τὸν ἱδρῶτα τὸν τοῖς σφοδροῖς ῥίγεσιν ἑπομένων.

ξυγμὸν. ἐξισχύεται δ' εὐαρῶς ἐπὶ τὸ μηδ' ἅπασι τοῖς ῥίγεσιν συμβιβάσαι. μόνοις δὲ τοῖς σφοδροῖς. μηδ' οἷς συμβιβᾷ, φρόμα τὸ γινόμενόν πάθος ἐστὶν, ἀλλὰ τινὸς οἷον σεισμοῦ τι καὶ κλόνος.

Ex quibus liquidò conſtat, perfrictionem ipſam rigori exprimendo minus eſſe idoneam, ſed κατάψυξιν affectionis tantùm eſſe nomen. Cæterùm uitiatam eſſe ſcripturam nemo eſt qui non uideat. Aut enim legendum eſt, ut in Aphoriſmis, ἀταρ ἢ ἀνδράσιν ὀπιθεν μᾶλλον ἐμπροσθεν. Aut certè lectio libri ſexti Epidemiorum ſequenda eſt.

Ατερ ἢ ἀνδράσιν ὄπιθεν μᾶλλον ἢ ἐμπροσθεν. φρίασσι γὰρ τὰ ἔξωθεν μᾶλλον, ἢ τὰ ἐνδοθεν τὸ σώματος.

Cuius lectionis ueſtigijs uetus noſtrum exemplar ſequor. Cur autem perfrictionis in rigore aut horrore ſenſus, in corporis extrema primò impetum faciat, indicat Galenus in prædicto libro περὶ ῥίγους:

Εν ᾧ δὲ σωσύει μὲν εἰς τὸ βάθος τοῦ σώματος, καὶ τὰ σπλάγχνα, τὸ αἷμα, καὶ σὺν αὐτῷ ἀκλονότι καὶ ἡ θερμασία, ψυχρά τε καὶ ἄναιμα γίνεται τότε κατὰ τὸ ἄκρα μόρια, καὶ σκελῶν καὶ χειρῶν τὰ τελευταῖα, διότι πλεῖστον ἀφίσταται τῶν σπλάγχνων. Miror denique quomodo Cal-

do Caluus hanc ſententiam toties à Galeno explicatam ita obſcurauerit, ut uix intelligas quid uelit.

HIPPOCR.

Ἡσιν δὲ ἔσω τοῦ τεταγμένου χρόνου ἑκάστησι τὰ τικτόμενα ἀπόγονα γίνεται. τὰ ὠμοφαινόμενα γὰρ οἴσι μησὶ γίνεται. οἱ πόνοι γὰρ πυριόλοισιν, ὅτι γὰρ ἑβδομήκοντα λυνέεται, γὰρ τριπλασίοσι τελεῖ). ὅτι μετὰ γυναικεῖα λεξιά. τὰ δὲ ἀφισορὰ χάσκων ὑγρότης. δι᾽ ὧν ἀπιόντων λιπότης ξηροτάτης, ὅτι βαθυν λυκνὸν δι᾽ ἀκριδὲν αὖ θις ἄυξεται. καὶ βραδύτερον. ὧν πλείονα χρόνον οἱ πόνοι πρὸς τρίτῳ ἡμέραν πρὸς τῇσι πρωτογόνοισι καὶ ἕκτῳ πρὸς τῇσιν ἑκάστων. μηνιαῖοι, δευτεραίῳ τεταρταίῳ. ἃ δεῖ εἰδέναι εἰς τὸν ἐπτάμηνον, ἢ ἀπὸ γυναικείων ἀριθμητέοι οἱ γόνεα μηνῶν, ἢ ἀπὸ τῆς ξυλλήψιος καὶ εἰς ἑβδομήκοντα καὶ διακοσίοισιν οἱ ἐλλιπεῖς μηνῶν γίνονται, καὶ ἔτι πρὸσ ἐπὶ τούτοισι, καὶ ἤτοι τρῖς ἄρσεσιν, ἢ καὶ τῇσι θηλείῃσι, ταῦτα ποιέεται ἢ τἀναντία. τῶν βρωμάτων καὶ ποτμάτων, οἱ ὦμοι καὶ οἱ μασοὶ ἐμφυσῶνται. καὶ τῶν γὰρ τῇ κεφαλῇ αἱ ἀκρη-

αἱ ἀκρησίαι, καὶ τὰ ἐμφυσήματα ποιέσσιν αὐξήσιας, ἐτ' ἂν τὰ ὀσέα σφρεωθῇ, τῶν ὠλενιαίων περίοδος, τὰ πρὸ τούτων βαρέα ἀδελφὰ τῶν ὀκταμηνίων πόνων. πρωΐτοκων τὰ γάλακτα, ἢ μὲν τροφῆς μεταβαλλόσης, ἢ δὲ ὀκταμηνίου ἀπεπτούσης. διὸ τὰ ὠλενήνια, ἀδελφὰ τῶν ὀκταμηνίων πρὸς δὲ κάμνοντων γινόμενα ἰσχνά.

INTERPRETATIO,

QVibus intra præfinitum tempus nulla fit noxia, eæ uitales partus edunt. Quòd si quid gestationis tẽpore appareat, in quos mentes incidat, uidendum est. Labores certis temporum circuitibus fiunt, & fœtus qui septuaginta diebus mouentur, ter ĩsdem in sese ductis perfecti fiunt. Ad purgationis mẽstruæ extremum, ubi sinistra & dextra dehiscunt, humidi quod tunc procedit copia, quæ per ea quæ prodeunt satis indicatur, siccissimam uictus rationem desiderat. Efformatus fœtus, quò uelocius mouetur, eò tardius in-

dius incrementum habet. Labores ut plurimùm tertio supra quinquagesimum die, & sexto supra centesimum contingunt. Quòd si menstruam rationem ineas secundo & quarto mense. Quæ ad septimestrẽ partum necessariò considerandа ueniunt. Aut certè à profluuio menstruo aut conceptu, menses nouem supputandi sunt, dum ex ducentis & septuaginta diebus, ex Græcorũ ratione menses prodeant. Videndum etiam si quid ad hoc accedat. Quinetiam num ista in maribus & fœminis fiant, num uerò contrà eueniat. Ex edulijs & potibus humeri ac mammæ intumescunt, quin & uictus intemperantia & flatus incrementum capiti addunt, quo ad ossa firmitatem acceperint. Menstruarum purgationum certus quidam est circuitus. Quæ igitur ante has fiunt grauitates, laboribus qui ab octimestribus fœtibus accidunt, affi

nes sunt:

nes sunt. Primiparārū lac ab alimento mutationem, octauo uerò mense complementū & absolutionem adeptum est. Quocirca menstruæ purgationes, si in his quæ ad decimum mensem tendunt, octimestribus nō absimiles fiant, pernicioſæ sunt.

COMMENTARIVS,

Ησιν ὀδίνων.] *Nostri seculi petulans intemperantia & effrenata luxuria, miseram de fœtu securitatem in mulierum animis indidit: ut non deteriore conditione diuinæ mentis domicilium, & totius uniuersitatis alta specula, in lucem edi possit, cùm deploratissima suæ conformationis habeat primordia, in quibus inconstans unius mulierculæ arbitrium, ad omnia præceps, paginam utranq; faciat. Ita perfectissimum omnium animantium cæteris imperaturum, & fortunæ alumnum, uentris alueo concluſum, in horas & momenta ſexcentis casibus, ut fluctibus, obruitur. In quibus non alia maior pernicies, quàm gulæ & libidinis intemperies. Tantæ molis est, eum qui dominari in cætera possit, propitio partu in lucem edere. Vt sæua mercede & ferè cum uitæ dispendio, naturæ munera nobis dependenda sint, quæ*

lucis

lucis huius usuram propè iniqua conditione mortalibus nouercata est. Tam iustis igitur lachrymis miseræ huius uitalitatis necessitas quiritanda est. Isq; demum profectò uitā æqua lance pensitabit, qui semper fragilitatis humanæ memor fuerit. Diuinus igitur Hippocr. huiusce matrum circa fœtum indiligentiæ sibi bene conscius, eas eleganter hoc placito monet, ut intra statum pariendi, totumq; gestationis tempus, ab his quæ fœtum lædunt & propè diuellunt, sibi temperent. Qualia sunt nimia uitæ incontinentia, uoluptatis & libidinis indulgentia, animi affectiones insignes, petulans saltatio & corporis elegans nimis pressura, uestium strictura, cæteraq; id genus quæ abortionis periculum plurimùm aduehunt, plurimaq; memorantur ab Hippocr. lib. 1. γυναικείων. Quòd si quid etiam à natura noxiæ incumbat, ex his quæ minimæ ab arbitrio nostro pendent, minus uitalem fœtum futurum significat. ἀπόγονα uerò hîc idem quod Hippocrati γόνιμα aut γονὰς libro περὶ σαρκῶν significat, etsi successionem quandam uitalitatis & propaginem auctariò retinet. Vt ambigua sint exemplaria quæcunq; ἄγονα legunt, ut scribit Galen. Quare mirum uidetur quomodo Caluus non perfecta aut non uitalia uerterit. Cæterùm quæ hîc plurima ab Hippocrate de partione eiusq; tempore

ἀπόγονον.

In Exegesi.

scribuntur

ſcribuntur eadem lib. 6 Epidemiorum repetuntur: qua in re non eſt quòd poſt diligentiſſimam doctiſſimi Fuchſii optimeq; nauatam induſtriam cum tædio longiores ſimus.

¶ Τὰ ἐπιφαινόμενα.] Iſtud cùm diligentiſſimè ſit à Fuchſio unaq; doctiſſimè enucleatum, uidemur hìc magna laboris parte defuncti. Caluus hãc ſententiam cum ſequente iunxit, nec quid uideret intellexit.

¶ Οἱ πόνοι σὺν τοκετοῖσι.] Hîc πόνοι, partus labores ſignificant, qui circa fœtus eductionẽ fiũt, dum ſuo maturitatis robore, diſruptis membranis & calcitratione exitum ſibi molitur. Tunc temporis enim membranæ (fœtus in utero uelamina) non ſecus ac ſpicarum paleæ ſuo maturitatis tempore laxantur, & fœtus grandeſcentes roboris pleni, ſuopte impetu uincula diſrumpunt ac uiolant, partumq; fieri cogunt. Quod ſeptimo menſe contingere ſcribit Hippocrates. Hi igitur partus labores ſtato tempore fiunt, ſeptimo, octauo, nono, decimo, undecimoq; menſe. Motionis autem fœtus in utero tempus, etſi non undiquaq; conſtans eſt, marem tamen tertio, ut fœminam quarto menſe moueri, paſſim ſcribit Hippocrates, quod tota philoſophorum ſchola retinet. Septimeſtrem autem fœtum ut perfectionis, ita & motionis prærogatiuam quandam ha- πόνοι.

t

bere oportet, ut etsi tertio mense moueatur, eius tamen initia attingat. Qui igitur septuaginta diebus mouetur, septem mensium partum facit. Ter enim in se ducta septuaginta, ducentos ac decem conficiunt dies, quæ ratio septimestrium est est ex Hippoc. Non secus si nonaginta ter in se se duxeris, ducentos ac septuaginta dies (nouimestrium rationem) conficies. Hæc uerò triplicatis ratio, etsi diligentißimè et apertißimè à Macrobio libro primo Saturnalium ducitur, celebratur tamen ab Hippocrate libro περὶ σαρκῶν, his uerbis: ἔχει δὲ τὸ ἐπτάμηνον γενόμενον, ἡμέρας ἑπτάκις ἑβδομάδων. ὃν δὲ τὸν ἑπτάκις ἑπτάκις ἑβδομήκοντα ἡμέραι. ἡμέρας ἑπτάκις δὲ ἑβδομάδων αἱ σύμπασαι ἐννακόσιαι καὶ χίλιαι. Capite 6. Hîc uerò deficit triplicata illa nouimestrium ratio, quæ libro sexto Epidemiorum adscribitur, et profectò addenda uidetur ex ueteri nostro exemplari. Sic enim legit: ὃ, τι ἐν ἑβδομήκοντα λύεται ἐν ἡμέραις τελεῖται, καὶ ὃ, τι ἐν ἐνενήκοντα λύεται, ἐν τριακοσίαις τελεῖται. Quanquam paulò aliter lib. 6. Epidem. legitur. Porrò si cui uetus & pristina lectio arrideat, assensorem habet Hippocr. lib. περὶ φύσιος, fœtus formationem & incrementum ex opinionum uarietate pensitantem, dum scribit. ὃν τύπωσιν, ἐν ἡλίοις, ὃν λύσιν ὁ, ὃν τελειότητα σί. Sic enim fœtus cõformationi dies quinq; & triginta tribuit, motui septuaginta

ptuaginta, absolutioni ducentos & decem. Qui numerus septimestrium rationem ex Hippocrate facilè init, et hanc triplicitatis auctionem comprobat. Ac ne quis de maribus id solùm dictum existimet, addit postea, ἄλλοι φασὶ ὃς μὲν ἐν λίνησιν, οὗ δὲ ἐξοδον σι'. Certum est enim ex Hippocratis ratione, marem triginta, fœminam duobus & quadraginta diebus conformari.

¶ Οτι μετὰ γυναικεῖα.] Menstruæ purgationis statis uicibus uteri sinus dehiscunt, ad repurgamentorum uias, quæ humidioribus naturis pleniora sunt, ut pro innatantis humoris copia semen extinguant, & ueluti inundationis copia obruant. ὁκόσαι γὰρ ἰκμαδύγρους ἔχουσι τὰς μήτρας, ὑπὸ λυΐσησιν, ἀποσβέννυται γὰρ αὐτῶν ὁ γόνος, ut scribit Hippocrates in Aphor. Exiccantem igitur uictus rationem humentioribus naturis rectè consulit primo γυναικείων Hippocrates, si modò conceptum procurare uelimus. Cui etiam subscribunt Aëtius libro decimosexto, & Paulus libro tertio. Ac ueluti dum semina terræ mandamus, si humentiorem agrum nacti, præ aquarum copia semen terræ affigi non potest, sed statim eluitur, ut radices agere non possit: ita longe citius id in hac uitali semente accidit, ut nimio humidi affluxa genitalis urina totius ἀκμιουργίας opifex, suopte impetu iam fluxilis Aph. 62. lib. 5

elabatur & effluat, in exiccatis interioribus oſculis tenacius ad fœtificandum inhæreat. Quod hìc conſulit Hippocrates, ut ne addam, eum conceptus rationem obiter innuere, dum deſinente menſtrua purgatione ex hiantibus uteri oſculis liberis ſtudendum eſſe innuit. Quod etiam ſcribitur lib. 1. περὶ γυναικείων. ὧν μὲν οὖν ξηρότητι καὶ ἀναιμίη καὶ σύμπαν γένηται, ὅτως ἴτω παρὰ τὸν αὐλεῶνα τοῖσιν ἀρχομένοισιν ὑδρωπικοῖσιν. ἄριστον δὲ σὺν ἀπολείπεσθαι, καὶ ἔτι ἐόντων μᾶλλον ἢ ἀποφανέων. Rurſus quoq; paulò pòſt. ὧν δὲ ἀποκαθαρθῶσιν αἱ γυναῖκες, μάλιστα σὺν γαστρὶ λαμβάνουσιν, ἐμπρησθεῖσαι, καὶ ὁ γόνος σφῆσι ῥώννυται, ὧν μισγέωσιν ὅτι χρὴ, ἢ ὅτῳ αὐθρώπῳ ῥηϊδίως μίσγεται. καὶ ὧν ἐπικρατήσῃ τῷ ἑτέρῳ ἀδελφισαι. τότε γὰρ μάλιστα τὸ σπέρμα τῶν μητέρων λίχνον, καὶ τιτανόδες ἐστι καὶ μετὰ τὰς καθαρσίας, καὶ αἱ φλέβες τὴν γονὴν σπῶσιν· σὺν δὲ τῷ πρὶν χρόνῳ, τὸ τε σπέρμα τῶν μητέρων μέμυκε. καὶ μᾶλλον αἱ φλέβες πλέαι αἵματος ἐοῦσαι, ἧσσον ὁμοίως σπῶσι τὴν γονήν. Idem quoq; ſcribitur lib. περὶ φυσ. παιδίου. ὅτι ὧν μὲν ἀποκύσωσι τὸ αἷμα τοῦ ὑὸς γυνὴ, λαμβάνει σὺν γαστρὶ, ὧν δὲ πλήρης ἦν, ὁ μὲν γὰρ τῶν μητέρων καὶ τῶν φλεβῶν γινόμενον τὸ αἷματος, λαμβάνουσι πρὸς σφᾶς αἱ γυναῖκες τὰς παίδας, μετὰ γὰρ τῶν καθαρσίων τὴν καθάρσιν, αἱ γυναῖκες λαμβάνουσιν σὺν γαστρί. Galen. quoq; lib. περὶ σπέρματος priore, idem ſcribit, dum ſenſum attractionis in utero ineſſe contendit. γίνεται

dit. γίνεται δὲ μᾶλιστα τὸ τοιοῦτον, ὅταν πεπαυμένων τῶν καταμηνίων, ὑγιέα μᾶλιστα συλλαμβάνουσιν αἱ μὴ ῥαιστὸν γονεῖν. Reliqui interpretes, dextri sinus mentionem maris conformationi, ut siniſtri fœminæ, accommodant. Quod etſi facilè ſubindicatur, non eſt tamen quòd exprimi debere uideatur.

¶ Ὅτι θᾶσσον λυκθεὶν.] Maris perfectio et in utero conformatio eandem quæ motionis maturitas dignationem habet. Perfici enim marem triginta diebus, fœminam duobus & quadraginta, teſtes ſunt omnes philoſophi præcipuè uerò Ariſtot. lib. 7. hiſtoriæ animaliũ, & Galenus lib. 6. de ſem. priore. Cuius rei maris calidiorem & robuſtiorem naturam cauſam facit. Eſt enim fœminarum natura (ut inquit Ariſtotel.) ἀῤῥωστοτέρα καὶ ἀτιμοτέρα. Doctrinarum uerò lumen Diuinus Hippocrates huiuſce conformationis tempus & celeritatis cauſam aperit lib. περὶ φύσ. παιδίου, his uerbis: πολλαὶ γυναῖκες ἤδη διάρθρεσαν ἔσχον, ὀλίγῳ πρόσθεν ῥιῴκουσαι ἡμέρῃσιν, καὶ εὔαρθρον ἐφαίνετο. ὁπόσαι δὲ ὕστερον, ἢ ἅμα τῇσι ῥιῴκουσαι ἡμέρῃσι, διηρθρωμένα ἐφαίνετο τὰ ὄντα, καὶ ἐπὶ τῇ ἕβδομῃ σὺν τεσσαράκοντα καὶ δύο ἡμέρῃσιν. ἐπὶ δὲ τῷ ἕβδομῳ, σὺν ῥιῴκουσα. ἰσοῤῥέπουσι γὰρ αἱ ἀναμβλώσιες τῶν παιδίων καὶ τῶν λοχείων αἱ καθάρσιες. αἴτιον δέ ἐστιν, ὅτι τὸ θῆλυ πήγνυται ὕστερον, καὶ διαρθροῦται, ὅτι ἡ γονὴ ἀσθενεστέρη

Capite 5.

ὀξὺ, καὶ ὑγροτέρη τῆς θηλείης ἢ τὸ ἄῤῥεν. καὶ ἀνάγκη ὀξὺ διατὰ τοῦτον τὸν λόγον, ὕστερον φύγγυσθαι τὸ θῆλυ, ἢ τὸ ἄῤῥεν. καὶ ἡ διάθαρσις χρονιωτέρη τότε ἔσται ἐπὶ τῇ θηλείᾳ ἢ τῷ ἄῤσενι. Hîc igitur τὸ διανεικὸν, διαπλαδὲν, διαῤῥωδὲν καὶ μορφωδὲν significat. At uerò eadem celerioris motionis in maribus causa est, quæ & conformationis. Vitalitatis enim robur, & ex calidiore crassioreq; semine sumpta primordia, in causa sunt, ut mas tertio mense, fœmina uerò tum demum quarto, in utero moueatur. Quod testatur Hippocr. lib. περὶ φύσ. παιδίου. ὅταν δὲ τὰ ἄκρα τοῦ σώματος καὶ τοῦ παιδίου ὀξωδῆ ἔχῃ, καὶ οἱ ὄνυχες καὶ αἱ ῥῖνες ἐῤῥιζώθησαν, τότε δὴ καὶ διανίεται. καὶ ὁ χρόνος ὃν τοῦτο γίνεται. τῷ μὲν ἄῤσενι, ἑβδόμῳ μησίν. τῇ δὲ θηλείᾳ τεσσαρσὶν. ὧδε γὰρ ἕκαστον συμβαίνει. ἔστι δὲ ἃ καὶ πρόσθεν τῶν παιδίων, τότε τὸ χρόνος διανίεται. διανίεται δὲ πρῶτον τὸ ἄῤσεν, ἀπὸ γὰρ ἰσχυροτέρης καὶ παχυτέρης γονῆς γίνεται. Idem etiam repetit primo γυναικείων. Præcocius autem incrementum adesse fœminis solet, ob humidam naturam & ceream membrorum mollitudinem, quæ materiam ad auctionem, reapse efformationi sequacem imuitat. In solidioribus autem & firmioribus naturis, robur firmitudinem addit, nec ita facilè ob materiæ tenacitatẽ, membra diducuntur, aut uasa ipsa fistulantur. Quæ causa est cur citius maribus, fœminæ pubertatis primitias

primitias decerpant. ut scribit Hipp. lib. περὶ ἑπταμήνων. καίτοι τἆλλα ὅταν χωριαθῶσιν τὰ μικρὰ αἰὲ δυνατίζει τὰ λόγου βάσεον ἢ βῶσι, καὶ φρονήσωσι, καὶ γηράσκωσι διὰ τὸν ἀσθενέα τι τὸ σωμάτων, καὶ τὸν λίαν τάχυ. Ad huius uerò sententiæ pondus, Plinij fides acceßionem magnam facit, dum scribit lib. 7. fœminas gigni celerius quàm mares, sicut celerius seneſcere, ni mendum ſubeſſet. Philoſophorum enim placitis repugnat, fœminas maribus celerius gigni. Quare me facilè æquum ferent iudicẽ, qui gignere, non gigni, legendum eſſe exiſtimabunt, fœminæ enim liberorum procreationi celerius maturæ fiunt quàm mares. Capite 43

¶ Οἱ πόνοι.] Laboris nomine quicquid toto geſtationis tempore accidit, hîc intelligitur, ſiue in fœtus conformatione, ſeu motu, abortione, perfectione, aut editione contingat. Vt autem homo incerto ſpatio gignitur, ita demum inconſtantes ſunt labores. Pro uaria enim cœli, regionis, ætatis, uictus, temperamenti, mulierumq; ſemen excipientium natura, geſtationis & fœtus, ac demũ partionis ambigua eſſe tempora par eſt. Quod in terræ ſeminibus mandandis accidit. Eſt enim quoddam quod triũ menſium ſpatio proueniat, & à rei ruſticæ peritis trimeſtre triticum dicitur, quoddam uerò quod in annum maturitatem aut incrementum differat. Hanc in tota fœtura

leuitatem indicat Hippocrates libro περὶ ἐπταμήνων, his uerbis: τῶν δὲ γυναικῶν αἱ συλλήψιες τῶν ἐμβρύων, καὶ οἱ ῥωσμοί τε καὶ οἱ τόκοι ἐν τετάρτῳ τῷ χρόνῳ λήγουσι, ἐν ᾧπερ αὖτε νοῦσοι, καὶ αἱ ὑγίειαι, καὶ οἱ θάνατοι τοῖς σύμπασιν ἀνθρώποισι. ταῦτα δὲ πάντα, τὰ μὲν, διὰ ἡμερέων, τὰ δὲ κατ' ἐνιαυτόν. ἐν πᾶσι γὰρ τοῖς χρόνοισι τετάρτοισιν ἔνεστι πρὸς ἕκαστον, πολλὰ μὲν ξυμφέροντα, πολλὰ δὲ πολέμια. ἐν μὲν οὖν τῶν συμφερόντων αὖτε ὑγίειαι γίνονται, καὶ αἱ αὐξήσιες. ἐν δὲ τῶν ἐναντίων, αὖτε νοῦσοι καὶ οἱ θάνατοι. Libro ue rò Epidemiorum sexto, ὧδε πλείονα χρόνον οἱ πόνοι, ῥίπτω, πίμπλω, βάλλω, ἐνάτῳ μηνὶ, λύτρῳ, τεταρτῳ, ἕκτῳ. Vbi pares imparibus menses coniungit. Quã sententiã hìc quædam exemplaria legunt, & hanc lectionẽ secutus uidetur Cornarius. Porrò quòd hîc tertium & quinquagesimũ cum sexto & centesimo attingit, non longè abest ab opinione libri περὶ φορῆς. ἄλλοι δ' ὧδε ἰάλλω, ὃν πρῶτον ἄλμα ϛ'. ὃν τελεόσπλα τ'. Cæterùm illud μηνιαίοις, ad πόνους referendum uidetur, et hoc sensu capiendũ. Quòd si rationem per menses ineas, quos diximus labores in tertium et quinquagesimum diem incidere, secundo mensi tribues: quos autem in centesimum sextum, quartum mensem attingent. Hæc enim dierum supputatio in hos menses exire solet.

Sectione 8.

¶ Λεῖ εἰδέναι ὃν τὴν ἐπτάμηνον.] Rationem habendam

bendam esse septimestris & nonimestris partus significat, eiusq; qui hos menses superat. Vitales enim sunt, & rationem hebdomadum Hippocraticarum subeunt. Nouem autem menses, ducentorum & septuaginta dierum numerum conficiunt, ut indicat Hippocrates libro περὶ σαρκῶν. ἐννέα δὲ μηνῶν καὶ δέκα ἡμερέων γόνος γίγνεται καὶ ζῷ, καὶ ἔχει τὸν ἀριθμὸν ἀκριβέα ἐς τὰς ἑβδομάδας. τέσσαρες δεκάδες ἑβδομάδων ἡμέραι εἰσὶν δεκτικόσιαι ἑβδοήκοντα. ἐς δὲ τὴν δεκάδα τῶν ἑβδομάδων, ἑβδομήκοντα ἡμέραι. Quam Hippocratis opinionẽ sequitur Auicennas fen 21 tertij. Quòd autem hîc Græcos menses uocat plenos & integros, quos solares dicimus, intelligit: ut ex Hippocraticæ πραγματείας numeris satis conijcere licet, quos partioni attribuit. Etsi ea ratio non usqueadeo constans est & solida, quin negotium uel sagacissimo facessere posit. Quando uerò nostri seculi doctrinarum præcipua lumina hunc dierum & mensium calculum attigerunt, non est quòd ad eorum authoritatem nostrũ intercedat iudicium: dum ea tantùm quæ in rem præsentẽ sunt, dicere uoluimus, uberioremq; huius negotij cognitionem aliò amandamus. Quod sequitur, καὶ ἔτι προσίτι τούτοισι, decimum & undecimum mensem designat, qui prædictos dierum accessione superant. Subauditur autem ex Hippocratis La- Capite 1.

coniſmo σκιαπτίον, aut ἀᾶ εἰλύειν, aut aliud quid ſimile, ut ferè in ſuperiore tota periodo, quod non eſt in hoc ſcriptore infrequens aut inſolens.

¶ Τῶν ὀμμάτων καὶ ὠμάτων.] Lactis originẽ non aliam eſſe quàm ſanguinis, comprobat eadem utriuſq; eſſentia & natura. Lac enim ſanguinem eſſe in mammis expreſſum, & ibi à glandulis ſua affectione candefactum, certum eſt. Sunt igitur mammæ in fœminis capacitatis uteri indices, quæ maturam uiro & plenis nubilem annis puellarem integritatem oſtentant. Quod σφειγαῦ dicit Hippoc. lib. περὶ γυναικείων καὶ ἀφόρων. Incrementum igitur in fœminis & maturiores annos ex mammarum ſucculentia & diſtenſione oſtendit Hipp. & Ariſt. lib. 4. de gen. animalium. Etſi poſſunt à flatibus intumeſcere, qui fungoſam & ſpongioſam mammarum naturam ſubleuant. Incontinentia quoq; & plenior uictus ratio capiti incrementum addunt, quo ad oſſa ipſa ſtabilitatem grandiori ætate determinatam acceperint, quæ ut author eſt Ariſtotel. ſerò pueris durantur. ἀκρασία autem, idem quod ἀκρασία, incontinentiam & uictus intemperantiam aut luxuriam ſignificat, ut ex Ariſt. in Quæſtionibus naturalibus patet. ἀκρασία tamẽ ferè ſemper Hip. impotentiam ſignificat. Deſcribit igitur Hipp. grandioris ætatis & uirilitatis terminos, dum membra

Capite 8.

Lib. 7. Ariſt. animal. hiſt.

Sectione 27.

membra ipsa perfectam absolutionem compleuerint. Hæc autem sententia adeò ex sese obscura est, ut quid uoluerint interpretes, difficilè sit ex eorum lectione eruere.

¶ Τῶν ἐπιμηνίων ὡρισμένη.] Cùm stata sit et determinata à natura purgationis mẽstruæ in fœminis uicißitudo, si quæ quibusdam de causis, repurgamentorũ aditus impeditos habeãt, ut ſuſpecta ſua mala, ita et ſanitatẽ in præcipiti habere debent. Quod multis modis explicat in ſuis Muliebribus Hip. Hîc uerò grauitates et uteri pondera quæ purgamentis cõcluſis cõtingunt, ſugillat & octimeſtribus laboribus æquat, quòd magnã malorũ molem ſecũ aduehãt. Sæpe enim grauiores inde labores quàm in fœtus editione ſuſtentãtur. Sæpe uerò mortis periculum in propinquo eſt, cùm purgamentorũ lenta quæ ſex mẽſes ſuperat ignauia, medicamentorũ opem refugiat, ut ſcribit Hip. in Muliebribus. Etſi uerò ſunt apud eundẽ plura quæ purgationis menſtruæ moram cõdemnant, eſt tamen præcipuus quidam in rem præſentem locus, primo περὶ γυναικείων, ex quo abundè ſatis noſtræ enarrationi factum uolumus, ὧν αἱ τὰς ἐπιμηνίους παντάπασι μὴ ἰοῦσαι, γίνεται τοιάδε, ἢ πάχος, ἢ γλίσχρα ἢ πολλά. χρὴ οὖν πρῶτον τῶν πολλῶν καθῆραι, ἄνωθεν καὶ κάτω, ἔπειτα τὰς ὑστέρας προσθεῖναι, ἀφ' οὗ αἷμα καθαίρεται καὶ διαλείπειν, καὶ πίσσαι ὑφ' ὧν αἷμα

αἷμα

ἅμα ἐκ. πίνειν δὲ καὶ μετρίως μὲν ἐν οἴνῳ τῷ ἀπὸ λαυδὸς, ὧν δ' οἱ ῥόδον μὴ γίνηται, ἔστω ὅτι δοκίμων ἐγκύμονα ἄνευ, καὶ μισγομένῳ αὐδρὶ, ἀλείφειν, ὅτι δοκίμων ἐγκεφαλίτιδι. καὶ βρίθος ἐν τῇ γαστρὶ ἐγγίνηται. καὶ ἡ γαστὴρ πρόπτεται, καὶ ἐμέρηται ὑδροφισμένως ὡς ἐν γαστρὶ ἔχουσα. καὶ μαρμαίρειν, ἐπ' ἐνίοις ἡμέραις πρωτίστοντα μάλιστα ἴωσι, καὶ πόνος ἔχει, ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε τῇ γαστρὸς τὸ κατὰ τὸ ὀμφαλὸν, τόν τε ῥάχιν, καὶ τὰς βουβῶνας, καὶ τὸν ὀσφῦν. καὶ ἐπ' ἐνίοις μῆνες δύο ἢ τρεῖς γένωνται, ἔστιν ὅτε ἐρράγη οἱ κατὰ τὸ αἰδοῖον τὰ κατα μήνια ἀδρόα, καὶ δοκέει ὥσπερ σαρκία εἶναι τὰ ἀπίεντα, ὡς ἐκ διαφθορᾶς, καὶ μέλανα. ἔστι δὲ ὅτε καὶ ἕλκεα γίνεται ἐν τοῖσι μήτρησι. καὶ δύσεται προσέχειν τῇ μελίτῃ. πολλοῖσι δὲ συμβαίνει, ὥστε δοκέειν, ἐξ ἐνιαυτοῦ ἔχειν ἐν γαστρί, ἢ καὶ ὀλίγῳ ἐλάσσονα χρόνον, καὶ ἡ γαστὴρ πρόπτεται. καὶ τὰ ἄλλα οἱ δοκέει γίνεσθαι ὥστε ἐν γαστρὶ ἐχόντι. ἐπεὶ ἔστιν ὅτε καὶ πύοντα. ἐρράγη ὑπὸ τὸ βουβῶνος ἅμα τῷ πίπτειν ἢ ἅλλῳ μέρει, καὶ ὁδὸν ταύτην ἐποιήσατο. ἔστι δὲ καὶ ἕλκεα γίνεται ἐν τοῖσι μήτρησι καὶ κάτω ὑπὸ τὸ βουβῶνος καὶ κινδυνεύσῃ ἀποθανεῖν. ἐν δὲ καὶ πρηγνήται ἄφορος ἔσται. ἔστι δὲ ὅτε κατὰ τὸ αἰδοῖον ῥήγνυται. καὶ χωρεῖ αὐτὴν σκληρότης καὶ πυώδεα. καὶ ἀπὸ τούτων ἕλκεα ἐγγίνεται ἐν τοῖσι μήτρησι. καὶ κινδυνεύσει καὶ χρὴ, ὅκως μὴ τὰ ἕλκεα παλαιὰ γένηται, ἐκβρύειν προσέχοντα. ἄφορος δὲ καὶ αὐτὴ γίνεται, ἐν γε καὶ ἐνδῷ, ἐν δὲ μὴ οἱ ῥαγῇ τὰ κατα μήνια διεφθαρμένα ἐξ ἐνιαυτοῦ, πέσεται πάντα ἅμα τῇ ἀτόκῳ τὰ κατα μήνια ὁδὸν δ' ἐναμέλγειν ἐφυ-

ρᾶν. καὶ

γῶν. καὶ ὧν μὲν ἀραιότερόν ἐστιν, ὑγιὲς ἔσται. ὧν δὲ μὴ, διαρρήσασα καὶ ἐς ἐκτὼ μῆνας δύνεται. Labores autem octimestres magnum in puerperio negotium facessere testatur Hippocrates libro περὶ ἑπταμήνων καὶ ὀκταμήνων, cùm eam quæ in octauum mensem incidit uteri gestationem operosam, molestam & perdifficilem, cùm fœtui, tum uerò etiam puerperæ esse scribit. Huic quidem ob pueri in utero cõcluſi inordinatos motus, uteriq; tum se incommodius habentis proprias affectiones, suspectam esse partionem necesse est: fœtum uerò lædi oportet à proprio quo se imbellis adhuc præcipitat exeundi motu, & à matris uteriq; in quo continetur affectu. Atq; adeò hæc ad unius lectionis comprobationem dicta sint, quæ πρὸς τούτων legit. Quæ ueteris nostri exemplaris authoritate non temerè confirmatur. Constans uerò codicum impressorum est fides, ut πρὸ τούτων legant. Sicq; non ante purgationem menstruam fœtum concipi contendet Hippocrates, aut certè minimè uitalem & laborioſum ualde. Qua in opinione est Aristoteles libro secundo de gen. animal. Quo in genere octimestres malè audiunt. Ac uelut in arborum genere luxurioſam florum indulgentiam & ueluti decidentem canitiem fructus sequitur. Sic non nisi prius repurgatis succis per destinatos naturæ ductus, fœtum fœliciter gigni nefas esse uide- Capite 44

se uidetur. Quod scribit Hippocrates libro περὶ φύσιος παιδίου, his uerbis: ὅτι μὲν ἀποκρίνεται τὸ αἷμα τοῦ ὑγροῦ, λαμβάνει τὸ γαστρί. μὴ δὲ πλήρης ἦι, ὀλίγων γὰρ τῶν μητρίων καὶ τῶν φλεβῶν γινομένων τὸ αἷμα τοῦτο, λαμβάνουσι πρὸς σφᾶς αἱ γυναῖκες τὰς παιδίας. μετὰ γὰρ τὸ καταμηνίων τὸν καθαρσιν, αἱ γυναῖκες λαμβάνουσιν τὸ γαστρί. Idem rursus lib. περὶ ἀφόρων. μὴ δὲ γυναικὶ μὴ χωρεῖν τὰ καταμήνια πάμπαν ἢ ὑπὸ παντῶν τῶν εἰρημένων, μὴ ὅτως ὁ ξυλλαμβάνει. αἱ γὰρ φλέβες τὸ αἵματος πλήρεις ἐοῦσαι, τὸν μυλὸν ὁ λείχονται. καὶ τὸ τῆσι μήτρησι αἵματος τὸ ναί τι χρονίης πᾶσα μηχανὴ ὅτι ἀποκωλύει τὸν μυλὸν ῥήγνυσθαι. Per βαρία uerò, uteri pondera significauit Hippocrates, quæ uteri offensionem indicant Galeno triplici affectionis genere distinctam, mole, pondere & morsu. Vt hoc quasi nomine laboriosam partionem designaret. ἀδελφὸν etiam αὐτὶ τοῦ ὁμοίου sæpe ponit Hipp. ut ἠδελφισμένως ἔχειν αὐτὶ τοῦ ὁμοίως, ex primo περὶ γυναικείων, & ἠδελφισται pro οἰκείωται, ut interpretatur Galen. Quod apertius quoq; declarat lib. 2. de rat. uict. in morb. τὰ ὁμοιότροφα μᾶλλον ἢ ὡς ἂν ἔτυχε τις ἀνάγκη συγχωρεῖν, μᾶλλον, ἠδελφισμένα σώματος αὐτῷ. διότι τὰ συγγενέστατα οἰκειότατά τε εἰσι καὶ συγγενέστατοι ἁπάντων οἱ ἀδελφοί.

In Exegesi.

¶ Πρωτοτόκων τὰ γάλακτα.] Lac sola albedine à sanguine differt. Est enim purior & pinguior sanguinis portio, à uenis utero cum mãmis communionem

munionem habentibus ſublata, ratione ſitus & loci colorem immutans, non autem propriam eſſentiam. Ab alimento enim primam mutationem capit, dum ſanguinis officina alimonium uniuerſo corpori diſpenſans, utero demittit ad fœtus nutricationem. Quod enim fœtui in aluo concluſo uitalis auræ rudimentum extitit, idem in lucem emiſſo, huius lucis uſuram & largitionem præbet. Prouida nanque futuri naturæ indulgentia, deſtinatum fœtui commeatum, extremo geſtationis tempore, in mammas uelut in cellam penariam & pronum condit ad huius uitæ initia. Vt non fœlicius fuerit aliunde uitam auſpicari, quàm à naturæ benignitate lac pro cibo diſpenſante, dum ſolidiori alimento uſum ſuppeditauit. Ingruente igitur partione, ſuo non deficit operi, lactiq; abſolutionem præbet, ne nondum nato nutrix indulgentior, quàm emiſſo, mater eſſe uideatur. Hæc lactis origo ex ciborum immutatione ab Hippocrate ſatis definita eſt, libro περὶ φύσιος παιδίου. ὁκόταν λιγνὺς τὸ ἔμβρυον, τότε δὴ ἐπισημαίνει καὶ τὸ γάλα τῇ μητρὶ. οἱ γὰρ μαστοὶ ἄρχονται, καὶ αἱ φλεβὲς ἐργῶσι. τὸ δὲ γάλα ὃ χωρίει, καὶ τῇσι μὲν πυκνοσαρκήσῃσι τῶν γυναικῶν ὕφορον τὸ γάλα ἐπισημαίνει καὶ ἤρξηται τῆσι δὲ ἀραιοσαρκήσῃσι, πρόσθεν. δὲ ἀνάγκη ἦ τειλύδες, γένηται τὸ γάλα. ὁκόταν αἱ μήτραι ὀγκηθεῖσαι ὑπὸ τοῦ παιδίου,

παιδίοις, πίπτουσι τῶν λοιμῶν τῆς γυναικὸς, τῆς δ' ὁπόταν πλήρης ἡ ὅσης ὁ πισμὸς γένηται, ἀποπηδᾷ τὸ πιότατον ἀπό τι τῶν βρωτῶν καὶ τῶν ποτῶν ἔξω, ὃν τὸ λιπαρὸν, καὶ τῶν σάρκα. ὥσπερ δ' ἔρμα ἔστις ἀλείψειεν ἐλαίῳ πολλῷ, καὶ ἐάν ἀνάπτωμεν, καὶ ἐπῶν ἀνάπτη πίπτει τὸ ἔρμα, διαπηδοῖεν ἂν πιεζούμενον τῷ ἔρματι ἔξω τὸ ἔλαιον. ὅτω δὲ καὶ τῆς λοιμῆς τὸ πιαρὸν ἐν αὐτῇ ἐχόσης ἀπὸ τῶν βρωτῶν καὶ τῶν ποτῶν πιεζουμένης ὑπὸ τῶν μητρίων διαπηδᾷ τὸ πίαρ εἰς τὸ ἐπίπλοον καὶ ὃν τῶν σάρκα. λεῖον ἀραιόσαρκον ἐν ἡ γυνὴ, θᾶσσον αἰσθάνεται τῆς διαπηδήσιος. ὧν δὲ μὴ, ὕστερον. καὶ τὰ ἐν γαστρὶ ἔχοντα ἐμπύημα, ὧν μήτι νοσέει ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ποτοῦ καὶ σίτου, πιότερα γίνεται διὰ τοῦτο. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ γυνὴ. ἀπὸ γὰρ τοῦ πίονος διαθερμαινομένου καὶ λουτρῷ ἰόντος τὸ γλυκαινόμενον ἀπὸ τῆς θερμῆς τ' ἀπὸ τῶν μητρίων, ἀποδλιβόμενον ἔρχεται ἐς τὸς μαζὸς, καὶ εἰς τὰς μήτρας δὲ ὀλίγον ἔρχεται, διὰ τῶν αὐτέων φλεβῶν. τείνουσι γὰρ εἰς τὸς μαζὸς. τότε καὶ εἰς τὰς μήτρας, φλέβια ταῦτά τι καὶ παραπλήσια ἄλλα. καὶ ὁπόταν ἀφίκηται εἰς τὰς μήτρας ἰδίῃ ἴσχει τὸ γάλακτος, καὶ τὸ παιδίον ἀπ' αὐτοῦ ἐπαυρίσκεται ὀλίγον. οἱ δὲ μαζοὶ διεχόμενοι τὸ γάλα, αὖ ρονται πιμπλάμενοι, καὶ ὁπόταν τίκῃ ἀρχῆς λινύσιος ὑπογιγνομένης, χωρὶς τὸ γάλα εἰς τὸς μαζὸς τότε, ἢν θηλάζει. ἔχει γὰρ ὅτω. δηλαδομένοιν τοῖν μαζοῖν, σύριγγες γίνεται τὰ φλέβια ὑπὸ τὸς μαζός. σύριγγες δὲ γινόμενα, ἀπὸ τῆς λοιμῆς ἕλκοντα, τὸ πιαρὸν τοῖν μαζοῖν διαδιδόασι. καὶ γὰρ καὶ ὁ αἰὼν ἔχει λαγνείην πολλὰ,

σύριγ-

ὑγρώτερα γινόμενα τὰ φλέβια, μᾶλλον ἐπάγει τὴν λαγόνα. Libro uerò περὶ γυναικείων primo, τὸ δὲ γάλα ὅπως γίνεται εἴρηται μοι ἐν τῇ φύσει τοῦ παιδίου, τὸ ἐν τόκῳ, ἑωλὸν ἢ λυΐσηται ἡ γυνὴ, διαταμώτατα ἐὰν μάλα χωρεῖ, πολὺ ἔστιν οἷσιν ὀλίγα. ῥήγνυται γὰρ ὃν τρόπον μαθὸς τὸ γλυκύτατον ἢ ὑγρὸν, ἀπό τε τῶν σιτίων καὶ τῶν ποτῶν, καὶ ἐκθλίβεται. καὶ ἀνάγκη δὴ, καὶ τὸ ἄλλο σῶμα διαφωνεῖσθαι μᾶλλον, καὶ ἧσσον πλῆθος γίνεται τοῦ αἵματος, τοῦτο ὅταν γίνεται. Hæc ergo de lactis origine ex parentis optimi monimentis dicta sunto, quæ etsi popularem magis quàm philosophicam demonstrationem habent, propter authoritatem tamen non sunt aspernenda. Cæterùm etsi quæ hîc dicuntur, de lactis colostra circa partũ, & de prima in partu lactis spongiosa densitate intelligi possunt: coniunctim tamen intelligi debere uidentur. Ante menstruas purgationes, qui conceptus fiant, laborioſissimos esse & octimestribus ualde affines, cùm in his primiparis lac ab alimento mutationem, octauo uerò mense complementum accipiat. Vnde fit ut eorum partus in octauum mensem sæpe incidat, quo nomine operosa & difficilis partio esse solet. Quòd si in quibusdam mulieribus quæ gestationem ad decimũ mensem extendunt, menstruæ purgationes octimestribus similes fiant, hoc est laborioſi, & difficiles ante constitutum tempus menstruum con-

ceptus, eos periculoſos eſſe ſignificat. Plures enim labores ſuſtentari neceſſe eſt, et octauo menſe ualde ſuſpectos, & uerò decimo partui familiares & maximè moleſtos. Quare cũ fœtui tum etiam matri creari periculum eſt uerò affine. His autem obſcuriſſimis uerbis innuere uidetur Hip. primiparis quæ ante menſtruas purgationes cõcipiunt, difficiles adeſſe partiones, quæ octauo mẽſe cõtingant, quòd menſtrui ſanguinis inopia fœtus ad nonum aut decimũ menſem in utero ſuſtentari non poßit. Quod etiam ſignificat lib. περὶ φύσ. παιδίꝭ, his uerbis, ἡ ῥοφὴ καὶ ἡ αὔξησις ἡ ἀπὸ τῆς μητρὸς ἰσχυρὸν, ὅκ ἔτι ἀρκοῦσα τῷ παιδίῳ ἔσῃν, ὁπόταν οἱ λόγοι μειῶσι παρέλθωσι, καὶ τὸ ἔμβρυον αὐξηθῇ. ἕλκει γὰρ ἀπὸ τοῦ αἵματος ὃ ἐστὶ τὸ γλυκύτατον, ἅμα δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ γάλακτος ἐναυρίσκεται ὀλίγον. ὁπόταν δ' αὐτῷ σπανιώτερα ταῦτα γένηται, καὶ ἀλγὸν ἐν τῷ παιδίῳ, πολὺν πλείονα τῆς ὑπαρχούσης ῥοφῆς, ἀσπαρίζει, καὶ τὰς ὑμένας ῥήγνυσι. καὶ μᾶλλον τοῦτο πάσχουσιν αἱ τῶν γυναικῶν πρωτοτόκοι. ἐπιλείπει γὰρ τοῖσι παιδίοισιν ἡ ῥοφὴ ὃ τὸ αὐξήσαι. ἄχρις αὖ τῶν λόγων μειώσῃ. ἐπιλείπει δὲ διὰ βάρος τοιόνδε. εἰσί τῶν γυναικῶν τινες αἱ μὴ αὐξήσαντα τὰ ὑστερικὰ ἐναδαίρονται, αἱ δὲ ἐλάσσονα τοῦτο δὲ ἧσσον ἀεὶ γίνηται σὺν φύσει καὶ σὺν γένει, μικρῶν σφέων ἔσῃν. αἱ δὲ τὰ ὑστερικὰ ὀλίγα μεθιεῖσαι, αὗται καὶ τοῖς παιδίοισι, ἢν χρόνῳ τὸ ὕδατον, ὅταν ἤδη ἀλγὸν ἐν, τῷ ῥοφῷ σπα

σπαστῷ ὦσι

γινητέλω παρέχεσθαι, ποιήσειν ἀσπαρίσεων, καὶ πρόδηλον τῶν δίκην μιλωῶν ὀξυλθῶν ἐπείγεσθαι. ὀλίγον γὰρ ἀπὸ τῶν νέων μητρῶν χωρεῖ τὸ αἷμα. ὡς δὲ καὶ ἔστι τὸ πλεῖστον συμβαίνει, καὶ ἀγχελάπλους εἶναι ταύτας τὰς γυναῖκας, τὰς ὀλίγα τὰ λοχαμιώια μιθιείσας. ξηρότεραι γὰρ καὶ πυκνοσαρκότεραί εἰσιν. Quibus ex uerbis præproperàm esse primiparārum partionem uides & laborioſiſſimam, maximè uerò earũ quæ paucum alimentum fœtui ſuggerũt, quales ſunt quæ menſtruis carent. Sic enim paulò pòſt ſcribit: καὶ τὰ μὲν ἐλάσσω ῥοφῶν ἐν τοῖσιν ἐμβρύοισιν ἔχοντα, θᾶσσον τίπτει, τὰ δὲ πλείω ὕστερον. Difficiles uerò primiparārum partus, multis locis eodem libro celebrantur. Quinetiam lac octauo menſe concoctionis abſolutionem accipere, teſtatur quod de lacte extulit Empedocles.

¶ Μιλὸς ἐν ὀγδοάτῃ δεκάτῃ πῦον ἔπλητο λοιπόν.

Ariſt. uerò lib. 4. de gen. animal. huius uſum ante ſeptimum menſem inutilem eſſe ſcribit. Atque hic mihi uiſus eſt iſtius obſcuræ admodum clauſulæ ſenſus ex medijs tenebris eruendus. Vt non ſit mirum, nobis Antabatarum more pugnantibus incertam eſſe belli uictoriam. Veterum autẽ exemplarium fides, & conſecutionis ratio effecit, ut clauſulam unam inter ea quæ ſequuntur ualde diſſimilem, ſuo loco reſtituerem, & quaſi agnatis adderem. Capite 8.

HIPPOCR.

Τρωμάτων ἢν ἰσχυρῶν ἐόντων, οἴδημα μὴ φαίνηται, μέγα κακόν. τὰ χαῦνα, χρηστόν, τὰ ἄνω νεμόμενα, κάκιον. οἴσιν οἰδήματα ἐφ' ἕλκεσιν, ὁ μάλα σώζονται. τούτων δὲ ἀφανιζόντων ἴσχνης, οἵσι μὴ τὰ ὄπισθεν, σπασμοὶ μετὰ πόνων. οἵσι δὲ ὄν τὸ μετόπισθεν, ἢ μανίαι, ἢ ὀδυνῶσι πλευρὸν ὀξέαι. καὶ δυσεντερίαι ῥυθραί. τὰ οἰδήματα παλαιόγονα ῥηγνύοντα, λύεται, οἷον ἐπὶ τοῦ Ἀνδρονίκου παιδίῳ τὸ ὀρυσίπελας ἐπαλινδρόμησεν, ἢν μὴ ὄν τὸ αὐτὸ ἐλθόν. χρηστὸν τὸ σημαίνει. ὅταν τε γνέσιον περὶ τὸ ὀστοῦν ἄλλο διεδύη. ἕτερον τριταῖον ἐκ γνεστῆς γνομένου ἀπεπύησεν. γίνεται δὲ τοῦτο ἑβδομαίου ὑγιής. κακοήθεστερα τὰ ἀφανιζόμενα ἴσχνης.

INTERPRETATIO,

MAgnis & profundis uulneribus tumores nisi apparuerint, ingens subest malum. Qui si laxi & molles fuerint bono sunt, si uerò sursum serpant damno. Tumores in ulceribus â conuulsione & insania uindi-

uindicãt. Qui si de repente disparẽt, his quidem quibus à tergo fuerant, cõuulsionem cum dolore: illis uerò quibus à fronte, insaniam aut acutos laterum dolores, aut sanguineã intestinorum difficultatem conuehunt. Nam & tumores temerè præterq; rationem alleuantes, imposturam significant, quale quid in Andronici filio intrò recurrens, erysipelas portendit: nisi si quid bonæ existimationis ad eundem locum recursus attulit. Hoc circa ortum ad aurem erat, postea ad pubem distributum est. Quod alteri tertio ab ortu die eruperat, suppuratum est nono, & septimo sanus euasit. Longè tamen maligniora sunt, quæ de repente euanescunt.

COMMENTARIVS,

Τρωμάτων.] Placitum est 66. lib. 5. quod aliter paulò legitur: ὧν τραυμάτων ἰσχυρῶν ὄντων ἠδὲ πονηρῶν οἱ δι' ἡμέρας μὴ φαίνηται, μέγα λακὸν, τὰ χαῦνα χρηστὰ, τὰ σύντομα λαπά. Vt autem

tumores in uulneribus ab Hipp. probantur, ita et Celsi præceptum animo defigendum est quod

Capite 26. scripsit lib. 5. de uulneribus agens. Nimis intumescere uulnus periculosum, nihil intumescere periculosissimum est. Illud indicium est magnæ inflammationis, hoc emortui corporis. Quod autem hîc legitur, τὰ αὖω νεμόμενα, duros & renitentes tumores significat, qui ut plurimùm, cru-

Sectione 2. di sunt (τὰ σῶμα in aphorismis uocat) mollibus longè deteriores. Sic libro Epidemiorum sexto, τὰ ὁμαλῶς ξυμπεπαυόμενα καὶ μὴ τραχυσκληρὰ φύματα probat Hippocrates, quæ ὁμαλοῖς æquat. In his enim æquabilitatem laudat, in illis uerò obstinatam renitentiam, à crudis, lentis, frigidis & cœtu difficilibus humoribus, damnat. Ea inter se sic opponit Galenus, ἔστι μὰς αὐτιθέσεως ὡς ἔστι τραχυσκληρὸν καὶ ὁμαλὲς ἀρκέσει τὸν λόγον ποιήσασθαι. τὸ μὲν σκληρὸν τοῦ μαλακοῦ φανερότερόν ἐστιν. αὐτὸ δὲ τοῦ σκληροῦ, τὸ μᾶλλον σκληρόν. εἰ δ' ἔστι σκληρότερον, ἔστι καὶ τραχύτατον, οὕτω δὲ καὶ τὸ μὲν μέτριως μαλακὸν, ἀγαθὸν μετρίως ἐστί. τὸ δὲ τελέως μαλακὸν, οὐκ ἀγαθὸν καὶ τοῦτο τελέως. Porrò ex Galeni sententia μέτριως μαλακὸν coniunxi. Ex omnibus enim lectionibus eam magis approbat.

¶ Οἷσιν οἱ λήματα.] Aphorismus est sexagesimus quintus libri quinti, quo subitam tumorum in ulceribus disparentiam conuellit Hippocrates. Etsi enim

Etsi enim uniuersale est σημειώσεως præceptum, repentinum eorum quæ extrà apparebant recursum, iudicationem suspectam facere, quod multis in locis uniuersale facit Hip. idem tamen peculiare ulcerũ speculationi attribuit. Quæ cùm cuiuis in re Medica mediocriter uersato ex Aphorismis sint perspicua, miror quo iure huius sententiæ principiũ hoc modo peruerterit Caluus. Tumores uulnerum si non ualde lancinent nec furient. Quid nanq; his uerbis intelligat, nõ uideo. Quod hîc legitur σπασμοὶ μετὰ πόνων, in Aphorismis σπασμοὶ τέτανοι scribitur. Et ubi hîc δυσεντερίαι ὀρυδρώδεις: illic, ἢν ἐμπύησις, ἢ δυσεντερίη ἰὼν ὀρυδρὰ ἢ τὰ οἰδήματα. δυσεντερίαν ὀρυδρώδη, sanguineam intestinorum difficultatem uertimus. Gal. secuti, qui hanc δυσεντερίαν αἱματηρὰν uocat. Scribit enim, δυσεντερίαν δὲ ἱστάσθαι φησὶν, ἐὰν ὀρυθρῶν ὄντων τῶν οἰδημάτων, ἐξαίφνης γένηται μετάστασις. ἐπάνω μέν τοι τὴν δυσεντερίαν ὀνομάζομεν αἱματηρὰν, ὅτις ὄξιν αἷμα τῶν κενώσεις δὲ σύντομον χωρὶς ἐλκώσεως. Commen. Cuius duplex genus facit lib. 6. Epid. dum scribit οἱ δ' ὀρυδροὶ καὶ πρὸς μελαγχολίαν ὑδατώδεσι, παχὺ καὶ θερμὸν ἔχοντες αἷμα, τοῖς φρενιτικοῖς τε καὶ μανικοῖσιν ἐπέτως ἑάλωσαν νοσήμασι, καὶ δυσεντερίαις ταῖς αἱματηραῖς ὡς ἐπὶ πλεῖστα. μεμαθήκαμεν γὰρ ὅτι διττοί τινές εἰσιν· ἐξ ἐλκώσεως μὲν ἀναβρωδίνοντων τὸν σύντομον ἑτέρα διαφορὰ, πολλὸν δ' αἵματος ἐκπυεσ-

μένε διὰ τῶν εἰς ἔντερα διαδυκνεόντων φλεβῶν καὶ λοιπά. Huius etiam dysenteriæ sanguineæ, quæ solam humorum copiam absq; interaneorum ulcere significat, meminit lib. περὶ φύσ. ἀνθρώπε, Hipp. et Gal. lib. 5. de loc. affect. Copiosissimè uerò com. 4. in lib. περὶ ἄρθρων. Quare uero est simile, ex inflammationis intrò recursu suppurationes fieri, materia in thoracem deriuante, aut intestinorum difficultatem cruentam illuc rapta tumoris materia quæ inflammationem à sanguine fecerat. Intestinorum autem difficultatem dixi, etsi αἷμα ἐκχώσεως contingat, cùm sanguinis per intestina excretionem intelligam, non minori licentia quàm in ἀνοσφρήσιας uocabulo.

¶ Οἱ λόγματα παραλόγως ῥηῖσοντα.] Hæc duo præcipua sunt totius σημειώσεως capita, quibus à nobis abundè prius satis esse factum uidetur.

¶ Ἡμῖν μὲν ὅτι αὐτὸν ἐλθὸν.] Istud mirè obscurarunt interpretes. Caluus planè nõ intellexit. Nos de erysipelatis ad eundem locum quem prius afflixerat recursu intelligimus, qui omnem suspectionem leuauit.

FINIS SECTIONIS TERTIAE.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE MORBIS VVLGARIBVS SECVNDVS.

Anutio Foësio Mediomatrico medico, interprete & enarratore.

TMHMA TETARTON.

ΠΕΡΙ ΦΛΕΒΩΝ.

Γατίτις γὰ ὀσφύϊ, μέχρι τοῦ μεγάλου ὠνοῦλου λάτωθεν, καὶ ὠνοῦλοισι πρόσλιλοῖ γὰτοῦθεν. μετέωρος δ' ἵππατος, καὶ δξὺ φρενῶν ἐκλαμβάλλει. καὶ ἡ μὲν ὀυθεῖα εἰς λαπάδας. γὰτοῦθεν δὲ αἱ μὲν ὀυ πάχιλοι, αἱ δὲ ἐπ' ὠμοπλάτας. αἱ δὲ ἀκραμφθεῖσαι λάτω, παρὰ ὠνοῦλους καὶ πλευρὰς ἀκλίνουσι. καὶ

ἀξ ἀρισερᾶς μὲν μίαν ἐγγὺς λιλιίδων. ἐκ δὲ δεξιῶν δὲ ἐπίτι αὐτῇ χωρίον ἄλλη. ἡ δὲ σμικρὸν λατωτέρω ἀποκαμφθεῖσα, ὅθεν μὲν ἐκείνη ἀπέλιπε, προσέβαλε πλευρῇσι, τῇσιν ὠλιοίπασιν ἁπάσας ἢ φύσεν, ἢ φύσεν. ἀποχίλας παρ' ἑκάτερα λιλυμένα ἔσα. ἀπὸ μὲν τ' λαρδίης ἐπίτι χωρίον φρενῖσι ἀρτηριοῖσι μᾶλλον ἐόσα ὑδὶ τὰ νῶτα κάτω τ' ἀρτηρίης, ἐς ὃ λατανάλωθῇ ἢ ἔλθῃ. ὅθεν ἡ ἧπατίτις ἐμετεωρίσθη. πρότερον δὲ πρὶν ἢ φρενῶσθαι ἐλθεῖν, παρὰ τὰς ἐχάτας δύο πλευρὰς ἐδιαιρέθη. καὶ ἡ μὲν φύσα. ἡ δὲ φύσα τῶν ὠνοδύλων ἐλθοῦσα, λατανάλωθη. ὀλθεῖα δὲ ἀπὸ λαρδίης πρὸς λιλιίδια τέινουσα ἀνωθεν ἢ ἀρτηρίης ὀξύ. καὶ ἀπὸ ταύτης, ὥσπερ καὶ παρ' ὀσφῦν λάτωθεν ἢ ἀρτηρίης ἄϊσται ὀλίγον τὸ ἧπαρ. ἡ μὲν ὑδὶ πύλας καὶ λοβόν. ἡ δὲ ἄλλο ὀξὺ ἧς ἀφορμᾶται, σμικρὸν λάτωθεν φρενῶν, φρένδε δὲ πρόσπεφύκασι τοῦ ἥπατι, ἃς ὁ ῥάδιον χωρίσαι. δύσαὶ δὲ ἀπὸ λιλιίδων. αἱ μὲν φύσαι. αἱ δὲ φύσαι ὑπὸ σπλῆνα ὀλίγον. ὅπου δὲ φύσαι ἔνδοθεν, ὅπως οἶδα. φρένδε δὲ λάτω λατὰ τὸ μὲν ὠνόδυλον τὸ λάτω τῶν πλευρῶν,

ἢ νεφρὸς

ἡ νεφρὸς ἀπ' ἀρτηρίης, ταύτη ἀμφιβεβήκει, αἷς ἀρτηρίαι μὲν ἐκ τοῦ τρώντος ἐκπεφύκασιν φλέβιον καὶ φλέβιον ἀρτηρίης τόνον ἔχουσαι. ταύτη δέ πη παλινδρομήσασα ἀπὸ μασχάλης ἡ ἡπατίτις ἔλκυσιν. ἀπὸ δὲ τοῦ ἡπατίτιδος ἀπὸ τῶν νεφρῶν αἱ μέγιστοι δύο, ἡ μὲν φλέβιον, ἡ δὲ φλέβιον φέρονται μετέωρος, πολυσχιδεῖς τε ἀπὸ τῶν φρενῶν εἰσὶν ἀμφὶ ταύτας. καὶ πεφύκασιν ἄνωθεν δὴ φρενῶν. αὗται ἦ μᾶλλόν τι ἐμφανέες. δύο δὲ τόνοι ἀπ' ἐγκεφάλου ὑπὸ τὸ ὀστέον τοῦ μεγάλου σπονδύλου ἄνωθεν καὶ πρὸς τὸ στόμαχον μᾶλλον ἑκάτερος θεν τῆς ἀρτηρίης παρελθὼν, ἑκάτερος ἐς ἑαυτὸν ἥλθεν. ἴκελος ἑνί. ἔπειτα οἱ σπόνδυλοι καὶ αἱ φρένες πεφύκασιν, ἐνταῦθα ἐπελθόντων. καὶ τινες ἐνδοιασοὶ πρὸς ἥπαρ καὶ σπλῆνα ἀπὸ τούτου τοῦ κοινωνήματος ἐδόκεον τείνειν. ἄλλος τόνος ἐκ τοῦ κατέρωθεν σπονδύλου παρὰ ῥάχιν παρέτεινεν ἐκ πλαγίου σπονδύλου, καὶ τῆσι πλευρῆσι ἀπένευον. ὥσπερ αἱ φλέβες ἔστως ὅτι ἀπὸ φρενῶν ἐς μεσεντέριόν μοι δοκέουσιν τείνειν. ὧν δὲ τοῦτο οἱ ἐδόκεον ἀπέλιπον. αὖθις δ' ὅθεν φρένες ἀπεφύκεισαν ἀπὸ τούτου ξυνεχέες τόνος καὶ μέσον κάτωθεν ἀρτηρίης, ὑπὸ ἐωί-

τὸ ἐπίλοιπον παρὰ πόνον λύλος ἀπελίλοιπ
ὥσπερ αἱ φλέβες μέχρι καταναλώθησαν,
λιελθόσαι δὲ τὸ ἱερὸν ὀστέον.

SECTIO QVARTA.

DE VENIS.

IEcoraria per lumbos ad magnam uſq; uertebrã deorſum fertur, indeq; aliquid ex ſeſe uerticulis adñcit. Ex hepate ſublata per ſeptum tranſuerſum cor rectà, deinde iugula adit. Hinc uerò partim ad ceruicem, partim ad humeros, quædam etiam inferius paulò reflexæ, ad uertebras & coſtas declinant. Ex ſiniſtris quidem una ad clauiculas tendit, ex dextris etiã in aliquem illa parte locum. Alia uerò paulò inferius deflexa, ubi illa deſinit ſeſe coſtis adiũgens, dum eã quę in corde eſt attigerit, ad ſiniſtra ſe flectens. Deorſum uerò demiſſa ſecundũ uertebras deſcendit, donec eò perueniat unde ſe ſublimem erigit, re-

git, reliquis omnibus costis adhæ-
trinq; singulis per sese sola propagi-
nes mittēs, à corde aliquatenus, idq;
ad sinistra magis porrecta, postea ar
teriæ se submittens quousq; cōsum
pta fuerit, eoq; peruenerit unde ie-
coraria sublimis emersit. Quo pri-
usquā perueniat, ad extremas duas
costas scinditur, & in utranq; uerti-
culorum partem progressa ibi con-
ditur. Quæ uerò recta à corde iugu-
la petit, supra arteriam euadit, indé-
que non secus ac dum ad lumbos
est, arteriæ subtensa in iecur insilit,
modoq; ad portas & fibram, modò
uerò in id quod est reliquum dein-
ceps excurrit, paulò infra septum
transuersum, quod ita hepati incum
bit ut facilè separari non possit. Bi-
partitò autem ad clauiculas scindun
tur, & hinc & inde sub pectus ad
imum uentrem pertingunt. Quónā
uerò inde ferantur, mihi nōdum con
stat, At septum transuersum infra

ad uer

ad uertebram quæ ſub coſtis eſt po=
ſitũ habet, atq; ea in parte qua renes
ex arteria utrinq; eminent. Ex qui=
bus arteriæ enaſcuntur, quæ utraq;
ex parte cum arteria neruũ habent.
Atq; huc quadamtenus ex corde re
means iecoraria deſinit. Ab iecora=
ria uerò per ſeptũ tranſuerſum duæ
maximæ uenæ hinc & inde ſuble=
uantur, quæ multifidã ramorũ pro=
pagínem, per ſeptum emittunt, eíq;
cõplexu adhærent. In ſuperna autẽ
illius parte magis cõſpicuæ extant.
Duo uerò nerui à cerebro infra ma
gnæ uertebræ os à ſuperiore parte
perreptant, & ad gulam magis ab u=
traq; arteriæ parte utraq; pertingẽs,
inſeſe uelut in unum coit, dein ubi
ſeptum & uertebræ exiſtunt, ibi de=
ſinunt. Etſi quidam ambigunt, & ab
hac communione ad iecur & lie=
nem ferri uidentur. Alius neruus u=
trinq; ex uertebratis orbiculatim oſ
ſibus ſecundum ſpinam, per obli=

quam

quam uertebrarũ partem extenditur, & costis distribuitur. Atq; hi nõ secus ac uenæ ipsæ per septũ transuersum ad lactes pertendere mihi uidentur, in quibus etiã desinũt. Rursus autẽ ab eo loco unde septũ exoritur, cõtinuitate quadã per mediũ infra arteriã quod est reliquũ ad uertebras, quemadmodũ & uenæ ipsæ emittunt, quo ad in os sacrum procurrentes consumpti condantur.

COMMENTARIVS,

HVmani corporis compaginem, & structuram etsi Medico pernecessariam, adeò tamẽ securè attrecta uit prisca seculorũ authoritas, ut uix ante Dioclis Carystij aut Herophili tẽpora, exacta corporis partium speculatio monimentis tradita fuerit. Veterũ enim in erudiendis liberis industria, & assiduus per successiones labor, cùm magistra rerum experientia, scriptionum monimenta leuauit, dum prisca illa antiquitas posteritati corporis deformationem per manus traderet, in eiusq; cognitione nõ secus ac in literis & palæstra (uelut in his quæ ingenium scire deset) liberos solertes daret. Quæ causa tantam scripto-

ſcriptorum de partium interiorum poſitu penuriam fecit, ut in his priſcorum fides capite diminuta uideatur, & uerò ridenda ſolertia. Quis enim Hippocr: uenarum è capite fontes, & quatuor ſanguinis riuulos, aut Ariſtotelis de uenis originem & commenta ferat? ne Platonis ſomnia recenſeam. Ac ne ultra temporum æquitatem ferar, ſimplex illa & minimè fallax canities, uiſcerationes perpaucas exercuit, & ſeſe inſpectionis interaneorum raritate tuetur: ut non mirum ſit, ſedulam poſteritatem ἀναστομικῆς δοξίας authoritatem ſartam tectam retinuiſſe, cùm in dies nouitas induſtriæ benè nauatam operam collocet, & ad operoſam Galeni diligentiam magna ſolertiæ acceßio, continua ſedulitate facta eſſe uideatur. Tantæ molis erat Medicinã omni ex parte perfectam tradere, dum defectas propeq; acciſas maiorum uires poſteriorum gnauitas reſarcit & experientiſſima rerum cognitio compenſat. Quotus enim quiſq; eſt qui non uideat pulſuum ſymmetriam & interaneorum deſcriptionem ab antiqui nominis authoribus uixdum inchoatam, magna poſteritatis impenſa auctam, cumulatam & perfectam? Ad cuius cognitionem in dies aßidua manuum attrectatio & fidelis αὐτοψία addit, dum ad ſcriptorum monimenta magna ingeniorum fœlicitas acceßit, quæ quotidie

nouos

nouos parit fœtus atq; præiudicatam authoritatem æquitate lenit. Sic in Galeni & ueterum parentum doctrinam incurritur, & quod usu ipso condiscitur, nullam fidei authoritatem desiderat. Quod æquitas & mentis sibi bene conscię ministra ratio suggerit, id facilè uindicias secundum libertatem postulat, & à se animi maleuolentia suffusi inuidiam propulsat. Ingrati tamen est animi nimiumq; confidentis, maiorum monimenta deformare, dignationem eleuare, & authoritatem conuellere. Venarum distributio multis locis in Hippocrati scriptis celebratur, ita tamen ridiculè, ut uarium inde progressum intelligas, & in Asclepiorum familiam agnata esse certò quis existimet. Hinc pendet pudenda illa uenarum ex cerebro deriuatio, quæ quatuor uelut sanguinis riuos in totum corpus demittit, libro περὶ φύσ. ἀνθρώ. per corollarium assuta, à qua Hippocratis nomen palàm liberat Galenus. Etsi libro περὶ ὀστέων φύσ. non grauiore multo fide adscribitur. Multæ sunt aliæ partitiones uenarum apud Hippocratem ut lib. περὶ ὀστ. φύσ. & libro περὶ τόπων τῶν κατ' ἄνθρωπον. in quo uenæ cauæ processus, ut libro περὶ ἱερῆς νόσου explicatur. Quæ omnia etsi prioris soli fertilitatem redolent, inexplicabiles tamen habent aditus & excessus, eosq; permultos. At uerò quæ hîc adscri-

bitur uenarum delineatio, ex Aſclepiadarum uindemia decerpta eſt, cùm ſuæ genuitatis locupletiſſimum teſtem Galenum ferat, qui Comment. 2. in lib. de nat. hum. & lib. 6. de placitis Hippocratis & Plat. Comment. quoq; tertio in lib. de art. huius aſſenſionis authorem Hippocratem facit. In qua quamuis quædam ſoli indulgentiam ubertatemq; redolent, multæ tamen uelut in elapidato agro ſunt ſalebræ, ut in eo tolerabilius fuerit ſterilitate quàm fœturæ fertilitate delinquere, in quo neceſſarium ualde eſt temperamentum, multæq; præ luxuria interlucanda ſunt. Neq; tamẽ hæc eò pertinent, ut mimxiſſe in patrios cineres uelim, aut priſcam ueterum diligentiã, quæ temporum æquitate ſe ſuſtentat, notandam exiſtimem. Non enim ſolùm hoc eruderandum aut expurgandum mihi propoſui, dum neq; uiſceratione damus, neq; uerò inde uelut ex Albano carnes Latinis petimus. In quo non tam mihi uerendum eſt diligentiam meam requiri, quàm affectatæ nauſeæ condemnari. Anatomen (quæ per ſe magnum Medicinæ corpus eſt) ex multis Galeni monimentis diligenter petendum exiſtimo, non hîc perfunctoriè attingendam. At uerò quicquid ferè de anatomica diſciplina ab Hippocrate ſcriptum eſt, hîc conſumitur: eoq; nomine deploranda maximè uenit librorum Galeni περὶ

τῆς Ἰατρ-

τῆς Ἱπποκράτης ἀνατομῆς iactura, ut taceam eiusdem in hunc librũ ὑπομνήματα, quæ præter oculatam rei demonstrationem, sententiam de tota causa tulissent.

¶ Ἡ πατίτις.] Hic locus integer repetitur lib. περὶ ὀστέων φύσ. & à Galeno magna ex parte adducitur libro sexto de placit. Hippocratis & Pl. Vbi Hippocrates ut sanguinis officinam iecur esse existimauit, ita & sanguinis riuos inde deducit, dum per uenam iecorariam, quæ & caua dicitur, & in omnes corporis partes sanguinem rigat, nutriendoq; animali idoneum alimentum dispensat. Quod his uerbis senserat libro περὶ φυσῶν. ῥίζωσις φλεβῶν ἤπαρ, ῥίζωσις ἀρτηριῶν καρδίη, ἐκ τούτων ἀποπλανᾶται ἐς πανδ' ἄιμα καὶ πνεῦμα, καὶ ὁρμασίη διὰ τούτων φοιτᾷ. Quod etiam uidit Aretæus post Hippocratem uetustissimus author libro secundo de Cur. morb. ac. qui hæc Hippocratis uerba repetit, σὺν ὀσφύϊ autem hîc addit: quòd per lumbos iecoraria ad inferiora demittatur, non secus ac Galenus libro de Venarum sectione, λοίλω ἐπ' ὀσφύϊ uocat. Inquit enim συμπεπληρωμένης ἤδη τῆς ὀξυγόνου ἀπασῶν τῶν ἄνω φλεβῶν, ὅπῃ τὰς ὑπολοίπους μετέλθωμεν, ὅσαι τὰ κάτω τῶν φρενῶν ῥέφουσιν ἀπὸ τῆς ἐπ' ὀσφύϊ λοίλης γεγόμεναι. Et rursus, καὶ μὴν δὴ ὅτι τῷ κατ' ὀσφὺν νωτιαίῳ φλέβι, ἀπὸ τῆς ὑδρωμένης σύνδα τῆ λοίλης, ἐμφύον-

ται διὰ ὅλου ἕκαστον ῥῆμα μία, λέλεκται πρόσθεν ὅπως ὁδὸν ἔτι ἐπόλοιπον ὄφιν, τὸ ἐπ' ὀσφῦϊ διοίλης ἀποβλάσημα διηγήσεως δέομενον. Venæ autem cauæ progreſſum ex media antiquitate deductum, ab ipſo Aretæo antiquitatis authoritate memorabili deſcriptum, hîc apponendum duximus, quòd & uetuſtis authoritatem habeat non minimam, & maximè ad hoc inſtitutum faciat. Scribit igitur lib. 2. de morb. ac. ἀπὸ τῶν πυλίων τὸ ἧπαρ σίφαξ φλὶψ διαΐασει μέσον τὸ σπλάγχνου. ἀεὶ γὰρ ὁδὸς λεπτὴ καὶ πλατύνα σχιζομένη, ἐπὶ τέλος ὁδὸς ἀφανὴς τῆσι ὄψισι πάντη τὸ ἧπαρ σκιάζηται. τοῖσι δὲ τετέων πέρασι ἄλλων φλεβῶν πόρατώσιες διατὰ τὸ σῶμα ξυγκέονται, αἵπερ ἐκ λεπτῶν καὶ πλατύνων, μέζονές τε καὶ ἐλάσσονες γίγνονται, ἐπιτελέως ἐν μέσῳ τῷ ἥπατι, ὅς μίαν φλέβα μεγάλην σωαγείρονται. οὗτοσὶ δὲ οἱ λοιπαὶ ἐξ ἀποσχίσιος γιγνόμεναι, πέρην τὸ ἧπαρ ἀφικνέονται. ἡ μὲν γὰρ ἄνω τὸν πρῶτον λοβὸν διαπερήσασα, ἐκ τὰ ἐντὸς αὐτέης ἐκφαίνεται. ἔπειτα περήνασα τὸ διάφραγμα ἐμφύεται τῇ καρδίῃ. διοίλη φλὶψ ἥδε διαλέγεται. ἡ δὲ ἑτέρη, τὸν κάτω λοβὸν τὸν πέμπτον διαπρήνασα μέχρι τῶν ἐντερῶν, ἐπὶ πλέον ῥάχιν ἕξεισι, καὶ τῇδε παρατέτατται, μέχρι τῶν ἰσχίων. ἀταρ καὶ ἥδε διοίλη ὄνομα τὸ αὐτὸ, ὅτινες μία καὶ ὠυτὴ ὀφὶς ἡ φλὶψ πλέον ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ ἥπατος ἴσχουσα. ἀεὶ γάρ τις ἐκδέλει, διελάσαι αὖ ἔλασμα καὶ ἀπὸ τῆς αὔωθεν τὸ ἐπὶ πλέον καρδίης διοίλης φλεβὸς ὁδὸν πλέον παρὰ τὴν ῥάχιν, καὶ ἀπὸ τὸ ῥάχιος διὰ τοῦ ἥπατος

Capite 8.

ὕπατος ἐπὶ τὴν καρδίαν, αὕτη γὰρ ἡ αὐτή.

¶ Μέχρι τοῦ μεγάλου σπονδύλου.] Hippocrates libro περὶ ἀρθρ. μέγαν σπόνδυλον multis locis secundam uertebram (quam prius ὀδόντα uocauit) intelligit. Hîc uerò pro osse sacro sumi uidetur, quod uertebratim cæteris uerticulis annectitur. Id indicat Galeni locus comment. 2. in lib. de nat. hum. ἀπὸ δὲ τῆς μιᾶς φλεβὸς τῆς μεγίστης, ἀποφύσας γίνεται καθ' ὅλων τῶν μεταξὺ τῶν τοῦ νωτιαίου πόρων ὡς Ἱπποκράτης ἐγραψεν, ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν, τότ' αὖθις πρὸς ταῖς ἰλέοσι πέρας αὐτῆς, καὶ τὸ κάτω πρὸς τῷ ἱερῷ ὀστέῳ. In fine etiam huius sectionis de uenis agens, διελθόσας δὲ τὸ ἰσχίον ὀστέον dixit. Ad lumborum autem extremum uena caua in crura distribuitur, dum uertebris in transcursu pullulos & propagines mittit. Popularem uerò magis lectionem secutus sum, quam probat Galenus & codicum nostrorum magna pars. etsi aliter legatur lib. περὶ ὀστ. φύσ. Quam lectionem secuti sunt interpretes. Sic enim legisse uidentur. ὑπατίτις ἐν ὀσφύϊ μέχρι μεγάλου σπονδύλου, κάτωθεν καὶ σπονδύλοισι προσλιθοῖ. ἐντοῦθεν μετέωρος δὲ ὕπατος καὶ διὰ φρενῶν ἐς καρδίην. Quanquam illud δὲ ὕπατος, libro περὶ ὀστ. omittitur.

Lib. 6. de pl. Hipp. & Pl.

¶ Αἱ δ' ἐπ' ὠμοπλάτας.] Hîc triplex ille uenæ cauæ ad iugula progressus uariè deformatur. Vnus enim in axillas deducitur. Alter uerò ad an-

teriora thoracis sub pectoris osse perreptat. Tertius uenulam tres superiores thoracis costas nutrientem designat. Etsi hæc sæpe pro mutua rerum natura & uicissitudine uariant. Plausibilem autem lectionem secutus sum ueteribus codicibus testatissimã, refragantibus nostris exemplaribus, quæ et cæteris nõ improbatur. Lib. enim περὶ ὀστ. φύσ. & libro de placit. Hipp. & Plat. ἐν ἀριστερῷ ἢ ἐπί τι αὐτῆ χωρίον legitur, & ἄλλη sequenti clausulæ adiungitur.

¶ Η ἢ σμικρὸν κατωτέρω ἀποκαμφθεῖσα.] Duo ex nostris exemplaribus, recens unum, & alterũ medium, huic clausulæ aliam præponunt. ἄλλη ἢ ἐπατέρωθεν ἀποκαμφθεῖσα. quam ex lib. περὶ ὀστ. φύσ. secutus est Cornarius. Eam nos omisimus, grauiore codicum fide & Galeni authoritate freti, ne uideremur secturas uenarum una propaginis accessione minimè necessaria augere. Quod autem sequitur, his in codicibus magna parte defectum est, & ex cæteris locis reponendum fuit manifesto uitio. Etsi enim miro inuentu propagini, quæ ad superiores costas descendit, uenam ἄζυγον iungit: intermedia tamen, quibus ueluti sublicis fulcitur, omisit. Quæ etsi uitio non carent, magno tamen codicum inter se consensu, Parentis disciplinam excusant, dum rei æquitatem quadantenus amplectuntur. Legendum igitur, ἄλλη δὲ σμικρὸν κατ-

πρὸν ἰατώτερον ἀποκαμφθεῖσα, ὅθεν μὴν ἐκείνη ἀπέλιπε, προσέλωνι τῆσι πλευρῆσιν, ἐφ' αὐ τῇ ἐπ' αὐτίνης τ' ἰαρδίης προσύχη ὁπικαμπτομένη ὀυ τὰ ἀριστερά. ἀποκαμφθεῖσα ἢ ἰάτω, ὅπῃ σφονδύλυς ἰατεβαίνει, ἐφ' αὐ ἀφίκηται ὅθεν ἤρξατο μετεωρίζεσθαι, ἀποδιδοῦσα τῆσι πλευρῆσι τῆσιν ὑπολοίπησιν ἁπάσας σὺν θεῷ κὴ σὺν θεῷ ἀποσχίδας παρ' ἑκάτερ' διδοῦσα μίαν ἴσας. ἀπὸ μὴν τ' ἰαρδίης, ἐπί τι χωρίον σὺ τοῖσιν ἀριστεροῖσι μᾶλλον ἴσας. Vbi uenæ paris expertis originem attingit, quæ ad quartam thoracis uertebram supra cordis inuolucrum enata, nouem inferioribus costis affigitur. Ea demum est uetustißimi exemplaris lectio, quæ mihi ex omnibus magis arridet, quòd minimum ab his quæ lib. περὶ ὀστ. φύσ. & sexto de placit. Hipp. & Plat. deflectat. Cæterum huius clausulæ extremum, sic à Gal. legitur, μίαν δ' ἴσας, ἀπὸ μὴν τ' ἰαρδίης ἐπί τι χωρίον, σὺ τοῖσιν ἀριστεροῖσι μᾶλλον ἴσας ἑπεται, &c.

¶ Ἐπὶ τὰ ὑπονώτια.] Ἑπεται omnia exemplaria legunt, quam lectionem cum Cornario secuti sumus. Caluus codicibus impreßis innixus est, istaq; simul iungit. Illud uerò κὴ ἐλθὼν, omittitur libro περὶ ὀστ. φύσ. & pro ἐλιαγίθη, ἐλιχώθη passim legitur.

¶ Εὐθεῖα ἢ.] Libro περὶ ὀστ. φύσ. & apud Galenum legitur, ἡ ἢ εὐθεῖα ἀπὸ τ' ἰαρδίας πρὸς ἰλλιάδας τείνουσα.

¶ Καὶ ἀπὸ ταύτης ὥσπερ καὶ παρ' ὀσφῦν.] Secuti sumus hac in parte exemplarium nostrorum uetustatem & multitudinem. Libri toties à nobis adducti sic legunt: καὶ ἀπὸ ταύτης ὥσπερ καὶ παρ' ὀσφῦν λέγωδιν ἡ ἀρτηρίης, καὶ ἀπὸ ταύτης ἀίσσει εἰς τὸ ὕπαρ. Vitiose autem lib. de pl. Hipp. & Pl. pro ἀρτηρίας, καρδίας scribitur.

¶ Η δὲ ἄλλο ἢ ὑς ἀφορμήκει.] Vitium est hac in parte. Melius cæteri codices: ὃ ἢ ὅτ τὸ ἄλλο, ἐξῆς ἀφορμήκει σμικρὸν λάτωδεν φρενῶν. Etsi mendum est lib. περὶ ὀστ. φύσ.

¶ Φρένοδ ἢ λάτω.] Secuti sumus hac in parte codices impressos, qui cum duobus ex nostris consentiunt, libro περὶ ὀστ. φύσ. legitur, φρενόδ ἢ λατὰ τ σπόνδυλον τὸν λατὰ τῶν πλευρίων. lib. uerò 6. de placit. Hippoc. & Pl. φρενόδ δὲ λατὰ τὸν σπόνδυλον λάτω τῶν πλευρίων, ἢ νιφρὸς ἢ ἀρτηρίας ταύτη ἀμφιβεβηκῶς. uitiose tamen pro ἀμφιβεβήκει.

¶ Αἷς ἀρτηρίαι μὲν ἐν τω φλεγμ&.] Mendosa est hæc lectio, ex cæterisq; locis restituenda. Secutus sum Galeni lectionem, ἀρτηρίαι δὲ ἐν τότε ἐν πιφύκασιν σῦδεν καὶ σῦδεν ἀρτηρίη τόνον ἔχουσα. Quam lectionem secuti sunt etiam interpretes libro περὶ ὀστ. φύσ. αἱ ἀρτηρίαι δὲ ἐν τότε ἐμπεφύκασιν σῦδεν καὶ σῦδεν ἀρτηρίαι ῥόπον ἔχουσαι. Vbi ῥόπον, pro τόνον legitur. Exemplar nostrum recens μὲν non legit. Vetus autem ἢ habet. Medium autem σῦδεν

tem, σὺθϛ καὶ σὺθϛ ἀρτηρίης.

¶ Ταύτη δὲ πη παλινδρομήσασα.] Impressorũ codicum lectio cæteris anteponenda fuit, quòd cum Galeno consentiet. Sic enim legit: ταύτη δὲ παλινδρομήσασα ἀπὸ καρδίης ἡ ὑπατίτις ἵληγιν. Liber περὶ ὀστ. φύσ. ταύτη τῇ παλινδρομησάσῃ ἀπὸ καρδίης. Cornarius, ταύτη δὲ ϖϖ παλινδρομησάνη, legisse uidetur.

¶ Ἀπὸ δὲ τῆς ὑπατίτιδος διὰ τ νηρῶν.] Pro νηρῶν, φρενῶν, ex omnibus exẽplaribus reposui.

¶ Πολυσχιδεῖς.] Hic quoq; Galenus secutus sum, πολυσχιδεῖς διὰ τῶν φρενῶν εἰσίν, ἀμφὶ ταύτας, ἃς καὶ περιφύκασιν. αὕη δὲ φρενῶν αὗται μᾶλλον ἐμφανίδε. Lib. περὶ ὀστ. φύσ. legitur, ἀμφὶ ταύταις καὶ περιφύκασιν, αὕαδϛ δὲ φρενῶν. αὗται δὲ μᾶλλόν τι ἐμφανίδε. Cornarius, αὕωδϛ φρενῶν legit, & reliquis coniunxit. Hactenus Galen. lib. 6. de pl. Hippoc. & Pl. Hippocratis literam legit.

¶ Δύο δὲ τόνοι.] Hæc neruorũ ex cerebro origo ex media est Hippocr. disciplina, quæ Praxagoræ & Aristotelis commenta per sese ipsa satis refutat, etsi hæc neruorum diductio non dexteriore quàm uenæ fortuna usa est. Huius loci meminit Galen. in libro περὶ ἄρθ.: ubi τόνους ab Hip. neruos dici contendit. Qua de re cùm prius diximus, tum uerò aliàs dicturi sumus, ὑποκεῖσθαι τῷ ὑπὸ τῆ μασχάλη φησὶ τόνους ὑπικαίρους ὅτως ὀνομά- Comment. 1.

ζων τὰ νεῦρα. γελοίως οὖν οἵ τε νεοτέρων ἰατρῶν οἱον ζαν τόνες τ' αὐτὸς ἐκεῖνα τὰ νεῦρα μόνον προσαγορεύειν, ὅσα κατὰ τὴν συζυγίαν ἐξ ἐγκεφάλου πίφυκεν. ἐνίοις δὲ οὐ κατὰ τὸ βιβλίον τῶν ἀνατομικῶν ἐφη, δύο δὲ τόνοι ἀπ' ἐγκεφάλου παρὰ τὸ ὀπίσθιον τοῦ μεγάλου σπονδύλου, καὶ τὰ τούτων ἐφεξῆς. Neq; tamen inde exactam neruorum distributionem, ut neq; uenarum partitionẽ petendam censeo, uelut ex libris anatomicis, qui ea ex composito pertractant, sed uelut ex aduersarijs quibusdam & pugillaribus, quæ memoriam refricent, & aditum ad difficiliora muniãt, uberrimamq; rerum segetem temerè suggerant, quæ ὑπομνήματα Græci uocant. Quo nomine ea quæ hoc toto libro scribuntur, aptè insigniuntur. Hanc igitur minus seriam neruorum sectionem uelat Gal. Comm. 3. in lib. περὶ ἄρθρ. ὅτι ἡ τε παρὰ τεταμένων τοῖς σφονδύλοις μερῶν ὑπομνηματικῶς ἢ συγγραφικῶς εἰ τῷ δευτέρῳ τῶν ἀνατομικῶν ὑπ' αὐτὸ λελεκται, παραπλησίως τοῖς ἄλλοις ὅσα κατ' ἐκεῖνο τὸ βιβλίον ἐλείφθη ὑπομνήματά τινα τοῦ Ἱπποκράτους ἢ συγγράμματα. Meminit huius quoq; loci Galen. lib. 1. de loc. affect. cùm digitorum tendones Hippocratis tonis similes facit. Porrò quòd ad literam attinet, libro περὶ ὀστ. φύσ. δύο δὲ παχεῖς τόνοι legitur.

¶ Ἔπειτα δὲ σφόνδυλοι.] Quædam exemplaria legunt ἔπειτα ὃ οἱ σφόνδυλοι καὶ φεύγει πίφυκασιν, οὐταῦθα

ἐντᾶῦθα ἐτιλοῦτων. Alia pro ὃ, ἢ legunt. Quæ lectiones cum interpretibus secuti sumus. Lib. περὶ ἑπ. φύσ. legitur, ἔπειτα οἱ σφόνδυλοι καὶ φρένες πρὸς φύσιν ἐντᾶῦθα, ὃ ἐτιλοῦτων.

¶ Καί τινος ἐν λοιαφοί.] Id mihi melius uertisse uideor ἐλόκιον, ad neruos cum perpessione referens, quàm ad aliorum opinionem. Quod & fecisse Caluum apparet. Videtur autem Hipp. hoc loco neruorum plexus tertium, sextum & septimum innuere, & inter se permiscere. Quorum medius interaneis omnibus subiectisq; uisceribus sensationem ministrat. In quo cum septimo præcipuè ambigit. De quo (cùm magnum hac in parte locum occupet) scribuntur quædam à Galeno libro περὶ νεύρων ἀνατομῆς, quæ apponere operæpretium uidetur. Etenim plurimùm ad huius loci notitiam faciunt. οἵ γε μὲν λοιποὶ πρὸς ἄλλα μόρια τὸ λάρυγγος μῦός, ὁ διὰ παντὸς ἀπὸ τῆς ϛ' συριγίας λαμβάνουσι νεῦρα, διαδόσεις ὀλίγοι τὸ λαβύρινθοειδὲς τε καὶ ὑοειδὲς ὀστοῦν ὀνομαζόμενον τῷ φρένῳ συνάπτοντες, ὥσπερ ἂν ἀκριβῶται μὲν ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν, ἐν αἷς καὶ περὶ τῶν ῥιῶν λέγεται νεύρων τῆς νομῆς, τῶν διὰ τοῦ ῥήματος, ὃ διατὰ τὸ τέλος ὅτι τῆς λαβυρινθοειδοῦς ῥαφῆς ἐκπεπτώκασι καὶ τοι γε ἐπάτροπον ὀλίγον δεῖν ἅπαντες ἓν ἅπαν νομίζουσιν, ὃ παραπίπτοντος ταῖς διαφυτίοις ἀρτηρίαις ἐπὶ βρόχῳ διαλαμβάνομεν, τὸ ζῶον αὐτίκα

ἄφωνον

ἄφωνον γίνεται. παρὰ τούτων μὲν οὖν καὶ οἱ τὸ λάρυγγος μῦδες ἀποβλαστήματα λαμβάνουσιν. τῶν δὲ ἄλλων ἁπάντων, τὸ μὲν εἰς ἑκατέρας τὸ φάρυγγος μῦς, καὶ δὴ γλώττης τὴν ῥίζαν ἀφικνεῖται, τὸ δὲ ἐπί τε τὸν δὴ ὠμοπλάτης μῦν, καὶ τὸ πλατύ, καὶ τινὰς ἄλλας τῶν τῆδε λελύθασι διὰ αὐτὰς καὶ τῶν παραφρενιτικῶν ταῖς ἀρτηρίαις, ὅπη ὀλίγαι τῶν ἀποφύσεων, ἃ διάτε τὸ βραχύ καὶ τὸ θώρακος φρένωμα ποιεῖται πρὸς ἐμπίπλαν τῷ σώματι δὴ γαστρὸς, εἰς ὅπερ ἡ πλείστη μοῖρα διατείνεται τε νεύρων τούτων. ἀλλ' ἐκεῖνο θαυμαστὸν, ὅτι ταῖς μὲν φρεσὶν ἐξ αὐτῶν τινὰ λίγουσιν ἀπονέμεσθαι μόρια, μηδ' ὅλως λαμβανόντων τῶν φρενῶν ἐκ ταύτης συρίγγιας, μὴ διὰ τὸ σμικρότατον. ὅτι δὲ ἐκ μέσης τοῦ θώρακος, ἀνάπαλιν ἥκει τινὰ μόρια ἐκ τούτων τῶν νεύρων, ἐπὶ τινὰς τοῦ λάρυγγος μῦς, ὅπη ἔτι λέγουσιν, ὅσῳ τινα λιμὸν ἔχουσι ταῦτα. διαὶ τοι τοιαῦτα δὴ ἀφωνίας ὄζειν αἴτια τοῖς ζώοις βλαβέντα. καὶ ἡ μεγάλη συρίγγια τῶν παρὰ δὴ ἀρτηρίας νεύρων, ὅτι ταῦτα ὄζειν αὐτῶν μόρια, τὴν φωνὴν ἀναιρεῖν πέφυκεν, εἰ βλαβείη. ποικίλη δὲ καὶ ἡ μετὰ τὰς φρένας νομὴ τῶν νεύρων τούτων. καὶ γὰρ παρὰ τὸ διατὰ τοῦτο τὸ μέρος νωτιαίας λαμβάνει τινὰ μόρια, καὶ διασπᾷ πρὸς τὰ ταύτης σπλάγχνα, καὶ τοῖς ἐρημένοις ἐμπροσθεν ἀπὸ τῆς ῥίτης συρίγγιας διαφέρεσθαι διά τε βραχύλα καὶ τὸ θώρακος, ἀναμίγνυται. διαίτοι γε ἅπαντες αὐτὰ πάλιν ταῦτα τὰ παρὰ τὰς ῥίζας τῶν πλευρῶν διαφρόμενα, τῆς ἴκτης συρίγγιας ἀποβλαστήματα εἶναι δοκοῦσιν. ποι-

κῆσιν. ποικίλη δὲ ἡ ἡ τούτων ἰδία μίξις πρός τι τὰ τῶν μυοπλούριων νεῦρα, ἡ τὰ κατ' ὀσφῦν σχεδὸν ἅπαντα τὰ σμικρά. ἡ τὸ λείψανον τῶν ἐπὶ τὸ στόμα δι' ἰλιόλιας ἰόντων. ποικίλη δ' ἐνομὴ ἡ κατὰ τὸν ἐντὸς τοῦ περιτοναίου χῶρον, ἐν ᾧ πρόκειται νεῦρον ὀλίγον ἀκρίβειαν ἐξηγήσασθαι. At uerò septum transuersum ex prærogatiua quadam, solùm ex omnibus quæ infra claues sita sunt, neruos ex colli uertebris accipit. Ex tribus enim ceruicis spondylis propagines in unum neruum coalescunt, qui septum mouet, ut scribit Galenus libro decimotertio de Vtilitate partium.

¶ Ἄλλος ἢ τόνος.] Alteram neruorum originem attingit, quæ ex spinali medulla (cerebrum analogia referente) deducitur & inferiores omnes capitis cœlo partes sensu afficit. Cæterùm ἐκ πλαγίων σπονδύλων legi, quod uiæ neruorum securitatem indicat, potius quàm ἐκ πλαγίου σπονδύλου, ut libro περὶ φύσ.

¶ Ὥσπερ αἱ φλέβες.] Libro περὶ φύσ. legitur ὥσπερ αἱ φλέβες αὗται διὰ φρενῶν εἰς μυελοειδέα μοι δοκέουσι τείνειν. Caluus istud ὥσπερ αἱ φλέβες superioribus iungit. Rursus quod sequitur, uariam habet lectionem: & quoniam oculatam cognitionem refugit ualde est obscurum. In quo codices impressos secutus sum, nec insolens admodum lectio mihi uisa est, si σὺν τετάροισιν τόποις aut χωρίοις addas. Lib.

das. Lib. περὶ ὀστ. φύσ. legitur, ὅθεν δ' αὗται βέλτιον, καὶ οὐδὲ σὺν θεῷ ἐβιαιφύησαν ἀπὸ τοῦ ξυσχίου ἰόντες. Vbi ἀπὸ τοῦ, pro ἀπὸ τούτου uitiosè ponitur. Quam lectionem nullo suo magno meritò secutus est Cornarius.

¶ Διελθεῖσαι δὲ τὸ ἰσχνὸν ὀφθὸν.] Melius libro περὶ ὀστ. φύσ. μίσχει καταναλώσασαι τοῦ διελθόντος τὸ ἰσχνὸν ὀφθόν. Vt id ad neruos potius quàm ad uenas referatur. Hactenus uenarum & neruorũ sectio ab Hippocrate deformatur. In qua enarranda, si quis exactam à nobis partium corporis humani delineationem desiderat: habeat ille, integra hac de re uolumina plerosq; omnes conscripsisse, ex quorum fontibus oculata anatomicæ disciplinæ cognitio haurienda est. In quo minimè mihi sudandum esse existimaui, dum sectionis finibus me contineo, ne in latissimos uoluminum campos excurrendum foret. Næ malè feriatus ille existimari decet, qui nostram industriam suspectum habebit, quòd cornicum oculos non confixerim, aut uerendam parentis pietatem & disciplinam censorijs posteriorum moribus non sugillarim. Illa sit alienæ laudis seges, hæc sint eorum trophæa, qui ex aliorum incommodis suam adaugent industriam, dum per indignitatem ascendunt & dignationem assequuntur. Mihi sobrium doctrinæ temperamentum, temeraria in

ueteres

neteres quoſq; incurſione aut leui uelitatione potius ſemper fuit.

HIPPOCR.

Ἐν Αἴνῳ ὁ ἀπὸ τοῦ ξυνεχέως θήλεσι ἄρσενος, σκελέων ἀκρατέος ἐγένοντο, καὶ διετέλεον. ἀτὰρ καὶ ὁ ἀποφαγέοντος γονάλγεος, ὥστε μὴ δύνασθαι ὀξυθυμίην ἐμποιέειν. καὶ χρώματος ἀναλήψιος ἕνεκα καὶ ἐγχυμώσιος, καὶ δυθυμίης, καὶ φόβος, καὶ τὰ τοιαῦτα. καὶ ἢν μὲν τὸ ἄλλο σῶμα σωνοσέῃ, ξυνιᾶται. εἰ δὲ μὴ ὁμοίως. ἡ στυμάργεως οἰκέτις ἢ ἰδιωτικὴ ἐγγίνεται, ὡς ἔτεκε θυγατέρα ἐπέστρεπτο τὸ σῶμα τὸ αἰδοίου, καὶ ὃν ἰχῶρ, καὶ σκέλος ὀδυνᾶται, παρὰ σφυρὸν τυπθεῖσα ἐῤῥήγνυτο. καίτοι καὶ τρόμοι ἦσαν σῶμα πᾶν κατέχουσι, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ πρόφασιν διελθεῖν, καὶ τῆς προφάσιος τοῦ ἀρχοῦ.

INTERPRETATIO,

IN Æno qui continenter leguminibus uescebantur, tum mares tum fœminæ, crurũ impotentia conflictabantur, cũ qua uitã tolerabant. Et uerò qui eruo in cibũ utebantur

bantur ex genuum dolore labora-
bant. Adhíbenda díligentía eſt, ut
præceps acerbaq; íracundía índu-
catur, cûm coloris reficiendi, tum
etíam ſuccorum ín corporis habí-
tum effundendorum gratía. Quod
etíam ín lætitía & motu cæterisq;
íd genus uídendum eſt. Vnaq; to-
tíus corporis curatio (ſí íd male
habeat) procuranda eſt: ſín ſecus,
ín íd ípſum anímí uíres íntenden-
dæ. Stymargi ancílla Idumæa ex fi-
líæ partu uteri oſculum conuolu-
tum habuít, & ín coxendícem &
tíbíam dolor firmatus eſt. Secta ad
malleolum uena conualuít, etſí to-
tum corpus tremores occupabãt.
Verùm ad cauſam ípſam, & cauſæ
occaſionem, aut primordía, deue-
níendum fuít.

COMMENTARIVS,

*IN magna Cerealiũ ſeminum penuria, quæ fru
gum ſideratione aut carbunculatione accidit,
deteriores & uulgata plebecula leguminibus
uictum*

uictũ miserè trahit ob annonæ grauitatem. Itaq; defectu purioris sanguinis ex improbo penu praua rum succorum soboles, in totam corporis molem redundat, quæ alendis partibus minus idonea membrorum impotentiam deinde tabem temporis progressu conuehit. Quod in Aëno libera Thessaliæ ciuitate factitatum est, dum ex assiduo leguminum esu, in magnã crurum mollitiem & genuum dolores inciderunt. Dum enim alimenti impuritas corpus grauat & exuccum reddit, membrorum actiones exoluit. Vnde crurum firmitas emollitur, & oneri succubitura genua labant, quibus ueluti sublicis & statuminibus erecta corporis compages innititur. Sic igitur σκιλίων ἀκρότητα subnascitur, quam τῶν σκιλίων ἐκθήλυνσιν uocat Hippocrates libro sexto Epidemiorum, quæ σὺν ἀῤῥωστίᾳ καὶ ἰσχνότητι ἢ τῶν ἄλλων ἀδυσεκίαν significat. Qualis adesse solet longo morbo confectis, aut his qui ex magna ualetudine tardius confirmantur & intempestiuius apricantur. Hæc uerò ex malo uictu morborum popularium uulgatio, libro sexto Epidemiorum ab Hippocrate repetitur. Cuius etiam meminit Galenus comment. 2. in lib. de nat. hum. his uerbis: ὅτι μὲν τὸ λοιπὸν πολλοῖς νοσήμασι λοιμὸν ἔχει τὴν αἰτίαν, ὀρθῶς εἴρηκεν, ὥσπερ γε καὶ τὰ ἄλλα πάντα τὰ κατὰ τὴν ξύσιν· ὁ μὲν ὀρθῶς εἰς μόνον τὸν ἄῤῥωστον τῶν λοιπῶν

Arist. quæst. natur. sectione 1. quæst. 5.

νοσημάτων ἀναφῦσαι γένεσιν, εἴπερ οἱ ἐν Αἴνῳ ἐν λιμῷ, ὀσπριοφαγήσαντες σκιλίων ἀγρίων ἐγένοντο, ἀταρ καὶ ἐρεβινθοφαγήσαντες γοργαλίων. ἴσμεν δ' ὅτι καὶ πυρὸς ἡμιπαπεῖς διὰ λιμὸν ἀναγκασθέντες ἐδίαιταν τινὲς, λοιμὸν ἀπὸ δὲ λοιμῶδες αἰτίας ἐνέσπασαν νόσημα, καί τις πρατόπιδον ὅλον ὕδατι μοχθηρῷ χρησάμενον, ὁμοίως ἐν ἅπασι τοῖς πρατιώταις τὴν βλάβην ἔσχε. Vnde satis apparet, in magna ciborum auiditate Æni populares ex leguminum esu, in uulgares morbos incidisse. Quem locum innuit quoq; lib. de alim. 1. de eruo agens. εἰ δ' ἄνθρωποι τίλιος ἀπέχονται τοῦ σπέρματος τούτου, καὶ γὰρ ἀηδίστατον ἔστι καὶ μανόχυμον, ἐν λιμῷ δέ ποτε μεγάλῳ μαθὰν καὶ Ἱπποκράτης ἐγραψεν, ὃς αἰνάγκης βιαίας ἐπ' αὐτὸ παραγίνονται. Quibus ex locis facilè conijcias uetustißimorum exemplarium lectionem, præcipuè genuinam esse quæ ita legitur: ἐν αἴνῳ ὀσπριοφαγήσαντες ἐν λιμῷ, quòd istud superioribus locis addiderit Gal. ut uitiosa sint exemplaria quæ ἐν αἵματι, pro ἐν λιμῷ legunt. Porrò quid ὀσπρίων nomenclatura intelligendum ueniat, habes apud Gal. lib. 1. de alim. ὄσπρια καλοῦσιν ἐκεῖνα τὰ λημητρίων σπερμάτων ὃς ὧν ἄρτος γίνεται, λυάμους, φακοὺς, ὄροβίνθους, φακοὺς, ἐρέμους, ὄερβον, ὀρόβους, λαθύρους, ἀγάνους. ὄχρους, φασήλους, τίλιν, φακῖν, εἴτι τοιοῦτον. Ex quibus ingens putrilago, humorumq; corruptela oritur, ut docet initio libri περὶ δυσχυμίας καὶ μανοχυμίας. Cæterùm

terùm γοωαλγὶς ea forma ferè dicitur, qua ὑσιγαλγὶς ἕξ& dicitur, libro de Ratione uictus in morbis acutis. Pro ξωιχὼς, ξυγγῳᾶς, aut aliud quid tale legisse uidetur Caluus.

¶ Επιτηδεύειν ὀξυθυμίῳ.] ὀξυθυμία est uehementior & concitatior animi impetus atque impulsus, quo quis acerbè excandescit, & in iram celerior præcipitatio, cui ἀθυμία animi demissio, deiectio & desponsio repugnat. Animosæ enim facultatis affectiones cùm sint, hæc animi uehementiam sequitur, & magno calidi excessu in insanam & furiosam temeritatem erumpit. Illa frigidi copia exanimationem & animorum mollitudinem præfert. Hoc ideo nomine Galen. in morbosarum cordis affectionum notis, ὀξυθυμίαν ηαὶ ἀθυμίαν opponit. Idem libro ὅτι τὰ ϑ ψυχῆς ἤδη τοῖς τοῦ σώματος λυάσιοι ἕπεται, ὀξυθύμους uehementer concitatos & furiosis proximos uocat, ab exuperante cordis calore. ηατὰ μὲν τοι τοῦτ' ἀι τοῦτ' ῥῆσιν, ὅτι τῷ παλαιοτέρῳ τρόπῳ τῆς ἐμπυϊώδους χοώμην&, ἐπ σφοδρᾶς ἰυνύσεως τῆς ἀρτηρίας ἐτιμήσατο τὸν μανικὸν ηαὶ ὀξύθυμον αὔθεωπον, ἐπεὶ διὰ τὸ πλῆθος ϑ θερμασίας ἐγάζεται, ποδρὸς δὲ ηαὶ βαρεῖς, ηαὶ δυσηινήτους ἡ ϑ λυάσεως ψυχρότης. Rursus in Arte parua, inter calidioris cordis notas accensam ὀξυθυμίαν facit. Commentario quoq; quinto, in sexto Epidemiorum;

ὀξυθυμία.

In Arte par.

φαίνεται συναργῶς ἐν ταῖς ὀξυθυμίαις, μείζονά τε καὶ σφοδρότερον ἢ καρδίᾳ ποιεμένη τὸν σφυγμὸν ἅμα ταῖς κατ' ὅλα τὸ ζῶον ἀρτηρίαις. Quæ omnia ὀξυθυμίαν animi ferocientis & præcipitis motum esse arguunt ex immoderato cordis calore enatum, quamuis Galenus frigidioribus aliquantulũ natu ris attribuat. ὀξυθύμους enim uocat eos qui leni occasione commouentur, ex rationis potius imbecillitate quàm calidioris cordis affectione. Quod humentiori paulò cordi citra calidi dominium accidit. Quales sunt fœminæ, quæ etsi frigidæ sunt, iracundæ tamen & præcipitis iræ deprehenduntur. Galeni uerba sunt ex Comment. 2. in lib. 1. Epidemiorum, ὅτι λέλεκται περὶ τῶν ὀξυθύμων εἰπών, ὃς ἐναντιωτάτους φησὶ τοῖς δυμώδεσιν ὄντας, αὐθαδεῖσι μὲν γὰρ εἰσὶν οἱ δυμώδεις, καὶ κατηφονητικοὶ τῶν μικρῶν πραγμάτων. μικρόψυχοι δ' εἰσὶν οἱ ὀξύθυμοι, διότι τὸ γενναῖον τῆς τῶν αὐθαδῶν ψυχῆς ἐνέχουσιν. ὥστε καὶ οἱ ὀξύθυμοι ψυχρότεροί τε ταῖς κράσεσι καὶ ἀνσθαδιαφόρητοι γενήσονται. Vt igitur utrunque complectetur, ὀξυθυμίαν præcipitem & acerbam iracundiam satis appositè mihi uertisse uideor, cùm parum ab ὀργίλοις differant ὀξύθυμοι, ut pro ijsdem sumpserit Galenus: & apud Hippocr. ὀργίλοι αὐτὶ τῶν ὀξυθύμων legantur. Ex quibus facilè colligas ὀξυθυμίλω uiam ad iram facere, nondum tamen in eam irrupisse, ideoq; iracundiam

iracundiam præcipitem & excandescentiam dicimus, non iram ipsam. Quod satis apertè indicat Aretæus libro primo de Cur. morb. diutur. optimus Hippocr. æmulus. ὀξυθυμίλω ἀόργητον epi lepticis consulens, hoc est frequentem excandescentiam, quæ neq; tamen in iram erumpit. Scribit enim (hunc locum, ut reor, innuens) ἀταρ ἢ ἐν τῷ παντὶ βίῳ χρὴ ὀξυθυμίλω ἀόργητον ἐμποιέειν. Hîc tamen pro uehementiore animi affectu sumi potest, qui ex animosæ facultatis excandescentia oritur, & in totum corpus caloris sensum effundit, cum quo & caloris integritas renouatur, & cum sanguinis impetu in partes corporis macie confectas succorum benignitas infunditur. Frigidioribus igitur & propè exolutis naturis, eam cum diligentia inducendam consulit Hippocrates, cùm in excandescentia ex celeriori arteriarum percussu, longè auctior calor in corporis partibus concipiatur, & succulenta humiditas cum calido ex penetralibus ad planitiem amandetur. Quod indicat Hippocr. placitum lib. sexto Epidemiorum, quod ad huius sententiæ explicationem plurimùm facit. ὀξυθυμίη ἀναπαῦ ἢ λιχανίλω ἠδὲ πνεύμονα δὲ ἰωντὰ, ἠδὲ δὲ λιφαιλὰ, ἠδὲ τὰ ὀδμὰ ἠδὲ τὸ ὑγρὸν, ἢ δὲ ὀὐθυμίη ἀφίησι λιχανίλω. In cuius loci enarratione Galenus hunc locum satis aperit. χρήσιμον δὲ τῶν εἰρημένων ἡ γνῶσις εἰς τὸ

Capite 4.

Sectione 5.

ποτὲ μὲν φυλάττεσθαι τὴν ὀξυδυμίαν, ποτὲ δ' αὐτὴν ἐπιτηδεύειν. φυλάττεσθαι μὲν, ὅταν ἡ λαρδία καὶ ἡ λιφαλὴ θερμότερα τοῦ προσήκοντος ὑπάρχωσι κατὰ φύσιν τὴν ἀνισχναίνουσαν, ἔτι καὶ μᾶλλον ἐπίπλαστον. ἐπιτηδεύειν δὲ ἐν τοῖς παθήσι ψυχροῖς, καὶ τῇ φύσει ψυχροτέρᾳ λιφαλῇ. ὡσαύτως δὲ ἡ λαδ' ὅλου τὸ σῶμα ἐξάσις, εἰ μὴ θερμοτέρα τοῦ δέοντος, ἤτοι κατὰ πάθος ἢ φύσιν, βλαβήσεται μεγάλως ὑπὸ δὲ ὀξυδυμίης. ἡ δ' ἐναντίως τῇδε μεγάλως ὀνήσεται τοῦτο γάρ τοι καὶ παρὰ τὸ δοῦτορον ὑδιδημιῶν ἐδείκνυμεν ὑπ' αὐτοῦ διδιδαγμένον. ἵνα εἴπῃς. ὑδιτηδεύειν ὀξυδυμίῃ ἐμποιεῖν, καὶ χροιᾶς ἀναλήψιος σύγκα καὶ ἐγχυμώσιος. Lib. etiã 3. περὶ δυσεν. huius ſententiæ explicatio paucis expeditur. κατὰ τοῦτον οὖν τὸν λόγον, λέγω τῷ δοῦτέρῳ τ' ἐπιδημιῶν συνιδόντας ἐπιτηδεύσιν ὀξυδυμίης ἐμποιεῖν, ἢ χροιᾶς ἀνάληψιος σύγκα ἢ ἐγχυμώσιος. ὡς καὶ δὲ ὀξυδυμίας ἐπιγείρειν τὴν ἐμφυτον θερμασίαν διαμαίνης. ἀλλ' ὅτι γε πυκνοτέραν ὀργάζεται πάντως ἡ ὀξυδυμία τὴν ἀναπνοὴν, οὐδεὶς ἀγνοεῖ. παραλαμβάνομεν οὖν αὐτὴν ἐπὶ τῶν κατεψυγμένων τε καὶ ἀχροώτων καὶ ἰσχνῶν, ἐν διαλειμμάτων τε τινῶν, καὶ προσηκόντων καιρῶν. ὁ γὰρ δὴ σωτὴρ γε ὅτως, ὡς ἄγαν βλάψαι τὴν δύναμιν. ἀλλ' ὥσπερ τὰ γυμνάσια τὰ ῥωννύοντα τὴν ἐμφυτον θερμασίαν, οὐκ ἀμέτρα ποιεῖσθαι κελεύομεν, ἀλλ' ἐν καιρῷ τε καὶ μέτρῳ παραλαμβανόμενον, ὅτω καὶ βραχύπνοιαν, εἴτε κατὰ πόνους, εἴτε καὶ μετὰ δὲ ὀξυδυμίας ἐπιτηδεύομεν, οὐκ ἄνευ καιροῦ καὶ μέτρου παραληφθέν-

παραλειφόμενα. Lib. quoq; de pl. Hippoc. & Pl. 6. Ἱππωκράτης δ' αὖ πάλιν ὁ δ' αὐτὸς ἅπτεται τοῦ περὶ δὲ τοιαύτης εἰπεῖν τι. μάλιστα μὲν ἢ μικρὸν πρόσθεν ἐγραψα ῥήσει, διὰ δ' ὧν ἐν τῷ σφυγμῷ δὲ διατ' ἀγῶνα φλιβὸς, ἐτιμαίρετο πρὸ τῶν δὲ ψυχῆς ὑδῶν, ὕδλη ὑ διὰ τῷ θραπεύειν ἀχροίας τι καὶ ἰσχνότητας ἐναντιψυχρύσεις ἕξεσι σώματ&. ἐπιτήδευσιν γὰρ φησιν ὀξυδύμα ἐμποιεῖν, καὶ χροιῆς ἀναλύψι& σύνεσα καὶ ἐγχυμώσι&. Rursus lib. de Theriaca ad Pisonẽ, in Asclepiadẽ agẽs de patibili primarũ et simpliciũ naturarũ qualitate, loci huius meminit. ἐπὶ γὰρ τι νῶν ἐπιλελυμένων σφόδρα, ὀξυδυμίαν τινὰ τῷ ἀῤῥώστῳ ὁ δαιμάσιος Ἱπποκράτης ἐνάσθαι συμβουλεύς, ἵνα τῷ σὺ λένῳ τ' ὀρμῆς, τὸ ἄτονον τ' ἐπιδύσιος ἰασώμεθα. Quibus ex locis maxima oneris nostri parte defuncti sumus. Neq; enim aliũde explicatio petenda est. Cæterũ quoniã de perfrictis naturis quas Gal. διατιψυγμένας uocat, egimus, necesse est quæ sub hãc appellationem cadant exponere, atq; eò præsertim quòd prius dum de his ageremus, istud subticuimus. Lib. igitur 3. περὶ ἀνσπν. διατιψυγμένων ita explicat. περισχεῖν δ' ἐν ταῦθα χρὴ τῷ λόγῳ, καὶ μὴ νομίζειν τῶν αὐτῶν εἶναι διάθεσιν τῇ νεῦν ὑφ' ἡμῶν ἀπλασμένῃ, τῶν διὰ τὸ προγνωστικὸν, ἐφ' οἷς ἐλεγε, ψυχρὸν δ' ἐκπνεόμενον, ἐν τ ῥινῶν καὶ τ σώματος ὀλίθριον ὕδλη διαφέρειν γίγνεσθαι. ἐπὶ γὰρ τῶν ἐν ὀξεῖσι νοσήμασι, περὶ ὧν ἐν ἐκείνῳ τῷ βιβλίῳ ποιεῖται τ λόγον, ἡ τοιαύτη δύ-

σπνοια, θανατον δηλοῖ. τοῖς δ' ἄλλοις νοσήμασιν, ὅσα χωρὶς πυρετοῦ, ψυχρότης τὴν ὅλην ἕξιν τοῦ σώματος καταλαμβάνει, συμπίπτει μὲν οὐδὲ τούτοις ἀκινδύνως, ἐπὶ μὲν δὴ ἅπαντός γε ὀλιθρίως. ἐν τούτων δ' ὅσοι καὶ ὑπὸ λιπαρὴν πνίγονται, καὶ ὅλως αἱ ἄπνοιαι πᾶσαι, γυναιξὶ μὲν σωτηρίως, καὶ μάλιστα ταῖς ἐπουσαις συμπίπτουσαι, σπανίως δέ ποτε καὶ ἀνδράσι. ὅτι γὰρ τῶν τοιούτων ἁπασῶν διαθέσεων ὑπὸ πλήθους ὕλης ψυχρᾶς, ἡ περιφυτὸς θερμασία βαρύνεται, δῆλον φλεγμονὴ ὑπὸ πολλῶν ὑγρῶν ξύλων καταπνιγομένης. ὥσπερ καὶ ἀνάψαι ποτὲ δυνατὸν ταύτην λιπαρήσαντα δὴ ὕλης, ἐφ' ὧν μέν τοι λαπαρὰν δὴ ὕλης δὲ ἀνάγκης αὐτὴν σωματοειδῆ ἔννυται, καθάπερ ὅτι τῶν ἐν τοῖς ὀξέσι νοσήμασιν ὅτως ἐκπνεόντων, ὀλιγὰ σωτηρίας ἐλπὶς ὑπολέλειπται.

¶ Ἐγχυμώσεως.] Ἐκχυμώσεως passim in adductis apud Galenum locis legitur. Est autem ἐκχύμωσις τῶν χυμῶν ἔκχυσις, succorum ex proprijs conceptaculis in habitum corporis refusio & expressio, quæ naturæ propulsu, aliquando etiã Medici consilio promouetur. Quod hìc cõsulit Hippocr. corporis tabem & partium quarundã macilentiã liberaturus. Excandescentia enim sanguinem in totum corpus dispergit, cum quo succosa humorũ pinguitudo in inanitates permeat, in quibus uiuiscit & nutricationem lætificat. Libro Epidemiorum sexto, τὸν ἐόντα χυμὸν σωτικὸν μὴν

In Exegesi.

Sectione 2.

μῶν ſuadet Hippocrates, ubi naturam moleſtiam corporis deturbantem ſollicitari uult. Sic libro περὶ χυμῶν, μὴ τὰ ἐπιχυμωμένα εἰς τὸ ἔσω ἀπολαμβάνειν, ἀλλὰ τὰς ἀφόδους ξηραίνειν. Ex eodem fonte eſt celebrata ἐκχύμωσις, libro περὶ ὑγρῶν χρήσιος. Vbi Hippocrates ἐκχυμώσεις εἴωθε τὰς ἐν τῶν ἀγγείων ἐκχύσεις καὶ λιγνώσεις ὀνομάζειν. Vt ſcribit Galenus in libro ſexto Epidemiorum. Eſt igitur ἐκχύμωσις in genere omnis humorum ex uenis in corporis inanitates expanſio. λυγίνης γὰρ λέγεται ἐκχύμωσις, ὅταν ὁ κατὰ μέρος χυμὸς ἐντὸς τοῦ ἰδίου γένηται ὄρυδρος, συμβαίνει γὰρ τοῦτο ἐπὶ τῶν ἀφιγμένων σωμάτων, ἀλλὰ καὶ τῶν περιτιθασμένων, ὅτ' ἀγγείου ῥήξεως γενομένης, ἡ τοῦ αἵματος αὔοδος ἐς τὰ δι' σαρκὸς πιλιώσεις ἀραιώματα. Latini ſugillata, liuores aut liuentia uocant, quæ Græci ἐκχυμώματα. Hoc ſignificato libro περὶ ἀγμῶν, ἐκχυμᾶσθαι τὰ φλέβια dicit Hippocr. σημεῖον βελτίονος ἐκχέασθαι τὸν ἐν ἑαυτοῖς περιεχόμενον ὑγρὸν χυμὸν, ὅπερ ἐστὶ τὸ αἷμα. γίγνεται δὲ τοῦτο διαφανέντος αὐτοῦ τοῦ χιτῶνος. ὅσα γὰρ διάτρητα σώματα, πλὴν φυσικῶν ἐνώσιν ἀπόλυται κατὰ πολλὰ μέρη καὶ μικρὰ διασπώμενα, καθ' ἃ καὶ περιεχεῖται τὸ αἷμα. τοῦτο οὖν τὸ ἐκχυθὲν αἷμα, διέχονται μὲν αἱ περιεχόμεναι χῶραι τῶν φλεβῶν, διεξάμεναι δὲ ὑπὸ φυλάσσοντος οἷον ἐδέξαντο. μιλαίνεται μὲν γὰρ ἐν τῷ χρόνῳ, καθάπερ εἰ καὶ ἐκτὸς ἐκχυθὲν ἐχρόνισε, καὶ γίνεται πάθος ὃ καλεῖται θρόμβωσις, ἐξ ὃ παθὼν

Comment. 2.

Gale.comm. 2. in libro de fract. Aphoriſ. 16

ματος ἐγχυμένης τῷ αἵματι, δεόμενος μὴν ἴσως τὸ αἷμα λεπτυνθῆναι καὶ ἐφι. μᾶλλον δὲ γίγνεται τῇ χρόᾳ, καὶ σήπεται σὺν τοῦδε μοχθηρᾶς. Quibus ex uerbis ἐγχυμώσεων natura proponitur, quas idem Medicinæ parens paulò pòst τῶν φλεβῶν ναυσιώσεις uocat, quòd uelut in nauseabunda ſtomachi redundantia cibus, ita ab his ſanguis refundatur & reſtagnet. Sunt enim ναυσιώσεις αἱ παρεισχύσεις τοῦ αἵματος ἃς δὴ καὶ ἐγχυμώσεις ὀνομάζει, ut ſcribit Gal. In Exegeſi. Quæ fiunt ὅταν αἱ φλέβες ἀποπλύσί τι καθ' ὅλον ἐμέσιν ἐξ αὐτῶν αἷμα, βαρυνόμενα διά τι τῶν σφῶν αὐτῶν ἀδύνειαν ἢ ἐν τῷ φλεγμαίνειν ἴσχεσι, καὶ διὰ τὸ πλῆθός τι καὶ τὸν λεπτὸν αὐτοῦ τοῦ αἵματος. Comment. 2. Galeno authore in libro de fract. Hæc igitur de ἐγχυμώσει dicta ſunto, quamuis in noſtra Œconomia ampliorem tractationem habitura ſint. Cæterùm nihil immutandum exiſtimaui, & ἐγχυμώσεως quæ ſuccorum in partem adhæſum aut infuſum ſignificet retinui, ut maciei reſtaurationi magis quadret, idq; aſſentientibus duobus uetuſtiſſimis exemplaribus. Caluus hunc locum Gal. authoritate celeberrimũ adeò deformauit, ut ne aliquid quidem elici poſſit.

¶ Καὶ σὺθυμίης.] Vitium eſt in noſtris codicibus impreſſis. Aut enim σὺθυμίη καὶ φόβος, aut σὺθυμίλω καὶ φόβῳ legendum, authore uetuſtiſſimo exemplari. Cuius lectionis ſenſus eſt apertiſſimus ex

mus ex Hippocr. sententia. ὑ δὲ σὺν θυμίῃ ἀφίκοι λαφαίλω. Ac ueluti dum gaudio gestit animus, sanguinis præcursu magna spirituũ copia per spongiosam corporis raritatem euanescit: ita in metu relicta conspicua planitie, calor penetralia subit, & in imo uelut penu reconditur. Hic igitur locus totus cum superiore est συμβολουτικὸς, & penè his uerbis adumbratus libro περὶ χυμῶν. οἱ φόβοι, οἷον αἰσχύνη, λύπη, ὀδύνη, ὀργή.

¶ Η Στυμαργέω οἰκέτις.] Stymargei ancilla ex partus purgamentis minimè libera, ob uteri cõuolutionem, sectione uenæ ad malleolum conualuit, etsi tremores à sanguinis concluſi & humorum grauitate totum corpus occupabant. Non alio utar interprete huius sententiæ, quàm Gal. lib. περὶ ῥόμβου καὶ σαλμῶ καὶ ῥίγους. ὅσοι διὰ πλῆθος ὑγρῶν βεβαρημένης τ δυνάμεως ῥίγεσιν, αἱ λιγνώσεις ἰάματα τούτοις. διαφέρει δὲ καὶ Ιπποκράτης διδάσκει λέγων. ἡ στυμαργέω οἰκέτις, ἣ δὴ αἷμα ἐγένετο, ὡς ἔτικτε δυσκόλως, ἀπέσφαλτο δὲ τόμα τ μήτρας, καὶ ὅτ ἰσχίον, καὶ ὅτ σκέλος ὀδυνῶν παρὰ σφυρὸν φλεβοτομηθεῖσα, ἐρρίγοσε. καίτοι ῥόμβοι τὸ σῶμα πᾶν διατεῖχον, ἀλλ' ὅτι τῶν πρόφασιν δεῖ ἐλθεῖν, καὶ τ προφάσεως τῶν ἀφορμῶν. γυναῖκα μέμνηται μετὰ τόκον, διαταρσάντος τῶν λεγομένων τὰ λοχεία διάφαρσιν, εἶτα ῥομβώδης γενομένη. τοῦτο φησὶν ἰασάμενον φλεβοτομήσας ἀπὸ σφυροῦ. καίτοι ῥόμβοι τὸ σῶμα πᾶν εἶχον.

τί δὴ ἔτιε

τί δὴ ἕτερον αἰνίττεται ἐνταῦθα, ἢ ὅτι ἕτερον ἐστὶ φλεβοτόμησις ψυχρὸν γὰρ εἶναι πεπίφυται τὸ παθος ὁ βρόμος. τὸ δ' αἷμα θερμόν. ἔνιοι ἐτόλμησαν αὖ τινες αἵματος λυγοῦν, ἐν πάθει θερμαίνεσθαι δοκοῦντι, ἀλλ' ἐγὼ φησιν ἐτόλμησα. καὶ διδάσκει καὶ διατί. ἀλλ' ἐπὶ τῶν πρόφασιν δεῖ ἰδεῖν, καὶ δι' ἣν προφάσιος τῶν ἀφορμῶν. τὸ συνοχλοῦν φησὶν ἐπιφάμενον, ἢ ἔτι συνοχλοῦντος τῶν αἰτίων. τὸ μὲν οὖν συνοχλοῦν. ὧν αἵματος πλῆθος. αἰτία δὲ αὐτοῦ, ἢ μίμησις ἡ πρὸς τὸ ἰσχίον ἔγκλισις, διὸ ὧν ἐστὶ καταῤῥῆξ τὸ γύαιον. ὅσπερ οὖν ἰχῶν αἷμα λυτικὸν ὂν μὴ λυγρόμενον, ἀλλ' ἐν τῷ σώματι πλανώμενον, ἄχθος ὧν τῇ φύσει. ὧδε ἐπιγνὸς τὸ βρόμος τῶν μὲν προφάσιν αἵματος πλῆθος, ἀφορμὴν δὲ προφάσεως, τὴν μίμησιν τὸ πάθος, εἶτα ἔτι μὲν πλήθους ἐνδεικνύμενον τῶν λυσιτελῶν, τὸ πιπονθὸς δὲ μέρος τὸν τόπον διὸ ὃ χρὴ λυγῶσαι. σωθεὶς ἄμφω ταῦτα, τῶν ἀπὸ τοῦ σφυροῦ φλεβοτομίαν μὲν ἐποιήσατο. φλεβοτομίαν μὲν ὅτι λυγοῦν αἷμα ἐβούλετο, ἀπὸ σφυροῦ δὲ, μίμησις γὰρ ἐπιπόνδει. ὅτι μὲν οὖν αἵματος πλεονάζοντος φλεβοτομεῖν χρή, δῆλον εἶναι παντί. τὸ γὰρ αἷμα ἐν φλεβὶ περιέχεται. ὅτι δὲ μίμησις πασχόσης, περὶ σφυροῦ, ἢ μετ' ἰγνύαν χρὴ τέμνειν, ἐγὼ μὲν πρότερον δι' ἀνατομῆς διδάξαιμι τὰς συνεχείας τῶν φλεβῶν, ἐν αὖ ἔπεσθαι δοκοῦσι τῷ λόγῳ, ἄλλη γὰρ ἄλλῳ μέρει τὸ σώματος συνωκεῖ φλέψ, καὶ χρὴ διὰ τῶν συνεχῶν ἀεὶ τὰς λυγώσεις ποιεῖσθαι, ὡς ἔγωγε τὰς μηδὲν συνεχούσας τῷ πιπονδότι μέρει φλέβας σύντομοις, ὅτι τὸ πιπονδὸς ἰᾶσθαι καὶ βλάπτειν ἀεὶ τὸ ὑγιές. ἀναγκαῖον οὖν ἀεὶ

σῶν ἀεὶ φαίνεται τῷ μέλλοντι ἰκανῶς ἰᾶσθαι, τὴν αἰτίαν ἐπίστασθαι δεῖ διὰ τί γίνεται τὸ πάθος. Qui locus ita apertè hanc sententiã explicat, ut superuacaneũ sit aliquid de nostro addere. Celebratur etiam à Galeno libro περὶ φλεβ. πρὸς ὀρειβάσιον. eiq; explicationẽ adhibet. Eius uerba sunt, ἐκεῖνο δὲ πως ἄρεται, ἐν τῷ μαργίνῃ σπείρεσθαι δεῖ αἷμα ἐγγένηται, ὡς ἔτι καὶ δυνατήρα, ἀπέρραπται τὸ στόμα πρὸς ἰσχίον, καὶ σκέλος ὀλοὸν παρὰ σφυρὸν τμηθεῖσα ἐράϊσι, καίτοι βόμοι τὸ σῶμα περικατέχον, ἀλλ' ὅτι τῶν προφάσιν χρὴ εἰδέναι καὶ τὴν προφάσιος τῶν ῥοφῶν. Ἱπποκράτης μὲν οὖν σοι τὴν πρόφασιν τοῦ νοσήματος ἐβιτάρειν λυτοῦς, καὶ τὴν προφάσιος τῶν γένεσιν. ὅσπερ ἄποις, ἐν αὖ οἶμαί γε πολύθρις αἵματος συνοχλοῦντος ἄλλοτι πρὸς τὴν φλεβοτομίαν εἰρῆσθαι, ὅτι γοῦν ἡ προεγκυμένης γυναικὸς, καίτοι βομώδης ὄσης, ἐν ἐμέλησι τίμνειν τῶν φλέβα, μηδενὸς αὖ ἄλλο τολμήσαντος αἵματος ἀφελεῖν σὺν βόμοις, ὥσπερ ἐδεῖ σὺν ὑδέρσοις, ἐδ' ἄλλῳ ψυχρῷ πάθει ἐδενί, δεῖν γὰρ σὺν τοῖς τοιούτοις ψυχῶν μὴν ἔτι καὶ μᾶλλον τὸ σῶμα τῇ τοῦ θερμοῦ χυμοῦ λυνόσει. καὶ πρότερον ἦδη τῷ πάθει κατεψυγμένον σύσθλιν τὸ τοῦ ἐμφύτου θερμόν. ἀλλ' Ἱπποκράτης σκεψάμενος, ὡς αὐτὸς λέγει, τὴν πρόφασιν τοῦ πάθους, τὸ πλῆθος τοῦ αἵματος. ἐ γὰρ ἐκαταρδὴ τὸ γυναῖον τὴν λοχείαν λαχλαμένων λάθαρσιν. ἡ ῥοφὴ δὲ προφάσεως, τοῦτ' ἐστὶ ἡ γένεσις καὶ ἡ πρώτη αὐτία, τὸ μὴ καταρδῶσαι λαχῶς, ἡ διαστροφὴ δὲ μήτρας, ἀπέρραπται γὰρ πρὸς τὸ ἰσχίον.

συνδεξε-

ἐνδιεξαμένης οὖν αὐτῷ δι μὲν ἐπισχέσεως τῶν λίνων σιν, δι δ' ὅτι μύρων ῥοπῆς, τὸν τόπον δι ὃ χρὴ λινῶσαι, τῶν παρὰ σφυρὸν ἑταμεῖν φλέβα. Qui Hippocratis locus ut est per se satis celebris, ita magnam habet ex Galeno dignationis accessionem. Atq; haud scio an sit alius hoc in lib. pulchrior. Ex his uerò Galeni locis etsi paulùm deprauatis, lectionis tamen uarietatem cuiuis uenari licet, si addidero unum exemplar. Στεμάρης, uetus uerò noſtrum τυμάργα legisse. Quæ lectio antiquitatẽ redolet, et à Dioscoride agnoscitur, ut scribit Galenus, ut etiam τόμαργον antiqui legerunt, quod pro furibundè loquaci sumpserunt, dum rabulam significat. Quin & τρύμαργον hîc Dioscorides agnouit, & hac dictione insano quodam ueneris æstu percitum expreßisse Hippocratem significat. Atq; adeò hunc locum subindicat Galenus, dum scribit τομάργου, ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ὑδατερικῶν ὁ Διοσκορίδης ὅτως γράφει, καὶ ἁπλῶς φησι τὸ λαλοῦντος μανικῶς. οἱ δὲ ἄλλοι τυμάργα γράφουσι, καὶ ὄνομα λύσεως ἀπόδοσι. Idem rursus τρυμάργα, οἱ δὲ καὶ ταύτῃ τῇ γραφῇ ὁ Διοσκορίδης, ὃ μόνον τῇ τομάργα, ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἔχοις λύσεως ὄνομα ἐξηγεῖται, ἀλλὰ τὸν μανικῶς ἐπλοκμένον πρὸς τὰ ἀφροδίσια ἁπλῶς φησιν. Caluus ut aliter hunc locum legit, purgamentorum quippe retentionem conuolutionis uteri causam addidit, ita & turpiter supe-

In Exegeſi.

In Exegeſi.

ter superiori sententiæ coniunxit. Cæterùm hîc quoq; addendum uidetur, hæc duo extremæ sectionis exempla in quibusdam codicibus tertiæ sectionis fini adscribi, ut per se anatomes ratio constaret. Sed qui hoc in libro, in quo consummatæ doctrinæ quædam est farrago, ordinis rationem quærunt, parùm mihi meminisse uidentur eorum quæ sæpius, & nunc quoq; cum tædio repetimus: Hunc librum cum quibusdam alijs, commentationis, non iusti libri existimatione, censeri. Est enim ὑπόμνημα, non σύγγραμμα, quod ex quibusdam aduersarijs collectum, à posteris successu temporis temerè est diuulgatum. Qua fortunæ iniuria, bona operum Hippocr. pars malè multata est: ut parùm consulti mihi uideantur, qui in Aphorismorum libris consecutionis ordinem, ut in continuo & non interspirante opere requirunt.

FINIS SECTIONIS QVARTAE.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE MORBIS VVLGARIBVS SECVNDVS.

Anutio Foësio Mediomatrico medico, interprete & enarratore.

ΤΜΗΜΑ ΓΕΜΠΤΟΝ.

ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΟΝΙΗ.

Κόσοι πυῤῥοὶ, ὀξύεινες, ὀφθαλμοὶ σμικροὶ, πονηροὶ. ὁκόσοι πυῤῥοὶ, σιμοὶ, ὀφθαλμοὶ μεγάλοι, ἑαδλοί. ὑλροπίωλεες χαροπωοὶ, φαλακροὶ ἔωσιμ. ἰσχνοφωνίλω λιρσὸς λύει. ὃν τὸμ ἀεισορὸμ ἢ τ δεξιὸμ ὄρχιμ ἄνδυτατέσ τοῖ ἑτέρε σχοῖόμ τε λύεδαι. μεγάλοι, φαλακροὶ, τραυλοὶ, ἰσχνόφωνοι, ἑαδλοί. νοσήμαπα ἢ ἔχσι, τραυ-

στραυλὸς, ἢ φαλακρὸς, ἢ ἰχνόφωνος, ἢ λαὰ σὺς, ἰχυρῶς μελαγχολικά. νοσήματα δ' ἔχουσιν, ὅσοι τῇ γλώσσῃ παφλάζουσιν, χειρῶν μὴ ἐγκρατέος ἑόντος, ἀνάγκη λυομένων ἐμπύους γίνεσθαι ὀλιγίστῳ χρόνῳ τοῖσι λάττω χωρίοισιν, ἰχυρὴ διαφόρησις λύει. καὶ αἷμα πολλὸν ἐκ τῶν ῥινῶν, ἢ μανίη. ἢν λέχοις ὠασμὸς ὠὸν γένηται, πῦρ ποιεῖ. καὶ ὃν λύσιν διαρρωσθῶ ἐγχέας πολλῷ χλιαρῷ, διαλύζειν. ἢν δὲ διαφλῆς ὁ ὀστέον καταγῇ, διαβύναι γάλακτι καὶ οἴνου τρίνειν, ἴσον ἴσῳ. ἢν δὲ ἕλκος ᾖ, φλεβοτομίειν τὰς εἴσω, ἢν μὴ πυρετοίνη. ἢν δὲ παραφρονέῃ τῷ διαφλῷ καταβρέχειν, ἢν μὴ τὰ ὑποχόνδρια ἐπηρμένα ᾖ. ἢν τῷ διαφλῷ ἀλγέῃ, ὃν σῆθος ἕρχεται. ἔπειτα δὲ τὸ ὑποχόνδριον. ἔπειτα δὲ τὸ ἰσχίον. ταῦτα δὲ χοίου τε ἀλείφειν, αἰμείλῳ, φλεβοτομίῃ, καὶ φαρμάκῳ τὸν ῥόον ἴσχειν ἐπαλείφων. ὅδε γὰρ ὁ ῥόος, ἐκ μεγάλης φλεβός. ἢν ἡ αὐτόματον ῥέῃ πολλὸν, νησθύετω. ἢ γάλα, διὰ ὕλατος, τέσσαρας γάλακτος, τὰς ἀγόνους πυέλῳ καὶ φαρμακοῦν.

SECTIO QVINTA.

ANIMI PER NATVRALES NOTAS COGNITIO.

Qui fuluo sunt colore, adũcis naríbus, & paruos habent oculos, íj maligni sunt. Qui uerò fului, simi, & grandioríbus sunt oculís, boni. Aqua intercutem, laborantes cæsios habent oculos, & capíllorũ defluuiũ patiuntur. Ex línguæ hæsitantia liberat uarix ad dextrũ aut sinístrum testem enatus, & absq; horũ altero solui non potest. Qui magni sunt, calui, balbi, & língua hæsitantes, boni. Balbus uerò caluus, & qui inter loquendum hæret, aut corpus híspidum habet, morbis conflictantur admodum melancholicís. Morbos quoq; habẽt, quícunque ínter loquendum hæsitant & balbutiunt, ut nec labrís moderari queant.

queãt. Eos neceſſe eſt illis deſinentibus, purulentos fieri. Validum, inferiorum partium dolorem ſurditas alleuat, & ſanguis ex naribus profluens. Furor, magnum morbum (ſic enim comitialem uocãt) ſoluit, ſed eum præcipuè qui ex inuadendi conſuetudine penè familiaris factus eſt. Puerperas ſi cõuulſio prehenderit, febrem excitare conuenit, immiſſoq; in ueſicam cerato multo tepido, aluũ infuſo colluere. Si capitis os fractum fuerit, lac & uinum æquali aquæ mixtura dilutum, propinandum. Quòd ſi ab ulcere contigerit, interiores uenas ſecare oportet, niſi ſi febris prehenderit. At uerò ſi delirium acceſſerit, caput perfundendum eſt, dum ne præcordiorum tumor adſit. Si caput doluerit, ad pectus, deinde ad præcordia, tum demum ad coxam procedit. Omnia autem ſimul dolere nequeunt,

Subuentaneos flatus incisa uena, fluxum uerò medicamentum illitum sistit: fluxus enim ab insigni & magna uena impetum habet. Quòd si exsese multus profluat, ieiunium confert aut lac, dum duabus aquæ partibus lactis, quatuor temperatæ propinentur. Fomentũ & medicamentum, restibilem fœcunditatem affert.

COMMENTARIVS,

PHysiognomia, quæ per naturales propẽsiones animi indicaturã præsefert, non minimum habet in Medicina locum. σημειώσεως enim tractatione penè tota absoluitur, dum ab externarũ partium circunscriptionibus, hominis naturam æstimamus. Quæ res illius celebritatem auget, magnamq; suæ cognitionis necessitatem indidit in propriæ cuiusq; naturæ inuestigatione. Ac ueluti oratio, mentis est character: ita & uultus, animi certissimus index. Cœlo enim capitis proximus, sensuum aciem, mentis regimen & altissimum culmen attingit, ex quo uelut altissima specula reconditas animi sensationes deprehendimus.

mus. Sic in uultu diuinus ille architectus, naturæ cuiusq; inflexiones & propensiones, ad certa morum, actionum, studiorum, & affectuum genera appendisse uidetur, ut latentes animorum motus in promptu essent, & ad manum expositi. In quo nos sibi propè æquauit, dum suarũ opum largitionẽ fecit amplissimã, et diuinæ naturæ participes in eruendis animorum sensibus esse uoluit. Vt eo prorsus nomine cum illo ex syngrapha agere possimus. frons homini tantùm, tristitiæ, hilaritatis, clementiæ, seueritatis index. Supercilia maximè fastum indicant, & in ijs animi pars. Negamus, annuimus. Superbia aliubi conceptaculum. sed hìc sedem habet. In corde nascitur, huc subit, hìc pendet. Nihil altius simul abruptiusq; inuenit in corpore, ubi solitaria esset. Oculi uerò pars corporis preciosissima, & quì lucis usu uitam distinguunt à morte, cõtuitu multiformes, uarios animorum sensus indicant. Vt in ijs animus inhabitare & profectò fenestratus esse dicatur. Neq; ulla ex parte maiora animi indicia cunctis animalibus, sed homini maximè, id est moderationis, clementiæ, misericordiæ, odij, amoris, tristitiæ, lætitiæ. Hos cùm osculamur, animum ipsum uidemur attingere. Animo autem uidemus, animo cernimus. Oculi ceu uasa quædam, uisibilem eius partem accipiunt atq; trans-

Quæst.69.libro 1.

mittunt,ut non temerè ſcripſerit Alex. Aphrodiſienſis, ὀφθαλμὸς δὲ ψυχῆς μάτοπτρον εἶναι. Magnam quoq; in animorum cognitione authoritatem habet,quem noui mores ſubdolæ irriſioni dicauêre,naſus. Hinc mentis & ingenij acumen expendimus,& ex illius uaria forma, multiplices animi mores efformamus. Vt nõ alia ſit pars quæ uultus integritatem magis augeat, aut animorum ſit capacior. Malarum exalbicans & uerè lacteus rubor, corporis benè nati genuinam ſucculentiam præſefert. Hìc pudoris ſedes. Hinc commendabiles muliercularum dotes petendæ ſunt. Atq; hæ ſunt ferè corporis partes quæ mores detegunt,& ex quarum intuitu animum ipſum deformes licet,cùm ex partium temperatura et prima naturæ delineatione,mentis affectus æſtimandi ſint. Ex his tota Phyſiognomia pendet quæ Ariſt. ἐστι, μαθάπερ καὶ τὄνομα αὐτὴ λέγει, πορὶ τὰς φυσικὰς παθήματα τῆ ἐν τῆ διανοίᾳ, καὶ τῆ ἀδιτήτων, ὅσα παραγινόμενα μηδίφησι τῆ σημείων τῆ φυσιογνωμονουμένων. Et uerò ut non ex omnibus corporis partibus,naturæ indiciorum notio peti debet: Sic quæ ſuprà enumeratæ ſunt, ad certiſſimam ſignorum rationem dicũtur efficaciſſimæ. Quod teſtatur Ariſtotel. ἐν ἁπάσῃ δὲ τῇ τῶν σημείων ἐπιλογῇ ἕτερα ἑτέρων σημεῖα, μᾶλλον δὲ πλῆσιν ἐναργῶς τὸ ὑποκείμενον. ἐναργέστερα δὲ τὰ ἐν ἀδηλοτάτοις τόποις ἐγ-

πους ἐγ-

ποις ἐγγινόμενα, ἐπιπαιρότατος δὲ τόπος, ὁ περὶ τὰ
ὄμματά τε καὶ τὸ μέτωπον, καὶ μυκτῆρι καὶ πρόσω-
που. δεύτερος δὲ ὁ περὶ τὰ σιάγονας καὶ ὦμους. ἔπειτα πε-
ρὶ τὰς σκέλας τε καὶ πόδας. τὰς δὲ περὶ τὴν λοιπίαν ἧ-
κιστα. ὅλως δὲ εἰπᾶν, ὅσοι οἱ τόποι, σύμφυτα σημεῖα
παρέχονται, ἐφ' ὧν καὶ φρονήσεως πλείστης ἐπιβήσα
γίνεται. Harum igitur partium, quæ in tota naturalium signorum cognitione plurimùm possunt, affectiones notat Hippocrates, ut de secretiore mentis recessu iudicium ferat. Et hæc demum uera est & Medico necessaria Physiognomia, non præstigiosa illa χειροσκοπικὴ uel χειρομάντεια, quæ ut nullas germanitatis notas retinet, ita profectò hominum mentes infatuat. Hæc illa est ueteribus celebratissima, Hippocrati, Platoni, Aristoteli, quorum uestigia pressit Galenus in libro cui titulus est Animi mores corporis temperaturam sequi. Vbi quidem hanc Hippocratem Physiognomiam comprobat. Quem iudicem eiurare certè nefas fuerit, cùm secundum nos sententiam ferat. Cuius authoritatis testimonium lubens affero, quòd ista quibusdam Hippocratis dignationē imminuere, nec maiestatem retinere uideantur. Quibus satis abundè factū esse oportuit his uerbis: ὅτι ἔτι ἔμοιγε τὰ κατὰ τὸ δόγμον τὸ ἐκεῖνον τῶν ἐπιλημπτικῶν γεγραμμένων φυσιογνωμονικῶν γνωρισμάτων ἁπάντων μνημονεύειν. Sparsa autem

sunt huiusce modi multa per totam Hippocratis πραγματείαν, quæ huius nominis titulum desiderant, & Medicum in naturarũ cuiusq; exploratione peritum faciunt.

¶ Οὁσοι πυῤῥοὶ.] πυῤῥὸν antiquis præter quàm quòd ruffum, fuluum etiam significare, etsi diffusius alibi demonstraturi sumus, non est tamen hoc instituto alienum, ut eo nomine quod recepimus nos quadantenus exoluamus, quibusdam inde rationibus adductis. Præstat enim uorsuram facere ex nostro præsertim penu, quàm rem & fortunas conturbare. πυῤῥὸν igitur fuluum colorem significare, & eum qui ex inæquali albi cum flauo mixtura nascitur, & uelut ex flauo candicantem, indicat Gal. lib. 1. de Cris. ἐγγυτάτω τῆῶ φύσιν ὄντων τὸ πυῤῥὸν χρῶμα τῷ ξανθῷ, διαφέρει δ' ἀλλήλων, τῷ τὸ μὲν λευκότερον εἶναι. τὸ δὲ φλογωδέστερον. καὶ γὰρ οὖν καὶ ἡ πικρὰ χολὴ ποτὲ μὲν πυῤῥὰ φαίνεται μᾶλλον, ποτὲ δὲ ξανθή. πολλάκις δ' αὖ σοι καὶ ὠχρὰ δόξειεν εἶναι. λευκοτέρα μὲν καὶ δολωδεστέρα γινομένη πυῤῥὰ, φλεβῶσα δὲ καὶ διαφανεστέρα ξανθή. τὸ γὰρ οἷον πυρῶδες ἐλλάμπον αὐτῇ, ξανθότερον ἀποδείκνυται. ὅσον δ' ὄζει τὸ πυῤῥὸν. τὸ ξανθὸν λευκότερον, τοσοῦτον ἐκείνου, τὸ ὠχρὸν. ὅσον δ' αὖ πάλιν ὑπέρυθρον λευκόν ὄζει τὸ ξανθὸν, ἢ πυῤῥὸν, τοσοῦτον τὸ ξανθὸν, τὸ ὑπυδρόν. Ex quibus conijcias, fuluum calorem flauo subesse, sed exalbescere aliquãtulum & can-

& candicante dilui, non secus ac si sandaracham paucam multa aqua suffundas, colorem non omnino ruffum nec luteum, sed ex ruffo & uiridi adumbratum, & quodammodo ex rubro pallescentem aut flauo igneſcentem elicias, qualis est aurichalci, aut multorum numorũ aureorũ Germanicorum color, quos florenos uocant. Galli interdum blandum, interdum etiam fauium nominant. Qui integerrimè à Latinis fuluus dicitur, dum—Fuluum descendere monte leonem: dixit Virgilius. Quo modo fulua sidera, fulua arena, & fuluum aurum dicitur. Galenus πυῤῥὸν, ex bilis & pituitæ mixtura facit, & obscurũ illum ex albo & pallido liueſcentẽ in cute colorem, qui tamen ex flauo plurimùm accipit, & frigidioribus atq; humentioribus naturis familiaris est, πυῤῥὸν dicit, ut Virgilius:

In Arte parua, lib. 11.

Libro 11.

—Fulua pugnas de nube tuentem.

Fit enim à magna humidi copia siccum inundante & exuperante. Quod scribit libro secundo de Temperamentis, dum infantium capillos, ijs quos Germani habent affines facit, & de fuluo capillitio scribit: ὑ πυῤῥὰ θρὶξ, ὥσπερ τῇ χρόᾳ μεταξὺ ξανθῆς ὄσα καὶ λευκῆς, ὅτω καὶ γρώσει μεταξὺ φλεγματώδους τε καὶ χολώδους ἰλύος. Non absimile est, nec aliunde petitum, quod scribit Aristot. libro περὶ χρωμάτων, de capillorum colore, dum germani

alimenti defectu fulueſcere facit. Ex ſicco enim uera eſt pilorum ſoboles, incrementum & propagatio. τῶν παιδίων ἁπάντων αἱ τριχαλαὶ, κατ' ἀρχὰς μὲν γίνονται πυῤῥαὶ, διὰ τὴν ἀπὸ τροφῆς ὀλιγότητα. φανερὸν δὲ τοῦτό ἐστι. καὶ γὰρ ἀδρυνθεῖσαι αἱ θρίχες καὶ ἀραιαὶ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. ἔτι δὲ καὶ βραχεῖαι τὸ πρῶτον ἅπασιν ἐπιγίγνονται τοῖς παιδίοις, προϊόσης δὲ τῆς ἡλικίας, μιλαίνονται. πάλιν χρωῒζομένοις αὐτοῖς διὰ τὸ πλῆθος τῆς ἐπιῤῥεούσης τροφῆς. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τὴν ἥβην καὶ τὸ γένειον. ὅταν ἄρχωνται τὸ πρῶτον ἡβᾶν καὶ γενειᾶν, καὶ αὗται γίνονται κατ' ἀρχὰς μὲν πυῤῥαὶ ταχέως, διὰ τὴν ὀλιγότητα τῆς ὑγρασίας, ἐν αὐταῖς κατατρεφομένης. τῆς τροφῆς δὲ πλείον ἐπὶ τὸν τόπον φερομένης μιλαίνονται πάλιν. Et uerò ex eodem fonte manat Germanorum, & eorum qui ad Septentriones habitant, fuluum eſſe, & lentitia quadam exuberans capillitium et planum. πάντες γὰρ οἱ πρὸς ἄρκτον πυῤῥόθριχες καὶ λιπόθριχές εἰσι, ut ſcribit Ariſt. in Quæſtionibus naturalibus. Gal. quoq; libro ſecundo de Temperamen. ὅσα δ' ἐμπαλιν τούτοις ὑγρὰν καὶ ψυχρὰν χώραν οἰκοῦσιν, Ἰλλυριοί τε καὶ Γερμανοὶ καὶ Σαλμάται καὶ Σαυρομάται καὶ σύμπαν τὸ Σκυθικὸν, σύαυξεῖς μὲν ἅπαντες καὶ λιπᾶς καὶ σύθεις καὶ πυῤῥὰς ἔχουσι θρίχας. Vt non admodum ſit difficile conijcere, fuluum eum eſſe colorem ex flauo candicantem, quem in puellari ingenuitate expaſſo crine, pudoris & decoris co-

Sect. ult. quæſtione 2.

ris comitem facimus. At uerò id magis testificabitur, quòd arenulas quæ in renum affectibus protruduntur, ψαμμία πυρρὰ uocat Hippocrates, colore ex flauo & ruffo candicante, & subrubro quodammodo pallescente, uelut sanguine à pituita crassa & lenta exassata diluto, Galeno teste lib. 6 Epidemiorum. ἐὰν μέν τοι μιχθῇ τισι ὀλίγον αἵματος φλέγματι παχέϊ καὶ γλίσχρῳ, λατὰ τὴν ἐπιγάτειαν ἡ χρόα γίνεται τῶν ὑφισαμένων τοῖς ὄργοις. σύνιστι μὲν οἷον ὠχρόλευκος, ἢ ὀρυδρόλευκος, ἢ ξανθόλευκος. ἔστι δ' ὅτε καὶ πυρράν, σωτελοῦντος εἰς τὴν τῶν χρωμάτων διαφορᾶς, καὶ αὐτὸ τὸ λατὰ τὸ αἷμα χρώματος. ὁ γὰρ ἀκριβῶς ὀρυδρὸν ὄν, οὐκ ἀεὶ τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλ' σύνιστι μὲν ἐπὶ τὸ μελανότερον, σύνιστι δὲ ἐπὶ τὸ ξανθότερόν τι καὶ πυρρότερον χρῶμα. ἢ τοίνυν ἁπάσας ἃς εἶπον ἅρτι διαφορὰς τῶν χρωμάτων πάλιν δὲ τεφρώδης, ὑγιεινὸν ὑπὸ δὲ τὸ πυρρὸν ἀπλοῦσθαι φωνῆς, ἀποντος αὐτὸ ψαμμία πυρρὰ ὑφίστασθαι, ἢ τὸ προσπέμπον τὸ αἱματῶδες ἀπὸ λοιπῶν ἀπτίον ἀρῆσθαι. Rursus uerò longè planius: ψαμμία δὲ πυρρά φησι ὑφίστασθαι ἀπλουστέροις τοῖς ὄργοις. καὶ γὰρ καὶ φαίνεται τοῦτο γινόμενον, ἐὰν τὸ πυρρὸν ἀπόσχῃς τοιοῦτον εἶναι τὴν χρόαν, ὁποία καὶ ἡ σανδαράχη λαλαμπάνη. διὸ λαί τινες μὲν τῶν ὁμιλησάντων ἀδιμελῶς τοῖς ἔργοις τῆς τέχνης ἐροβοαλεῖς ὑποστάσεις γίνεσθαί φασιν αὐτοῖς, σύνιοι ἢ σανδαραχώδεις, ἔστε δ' ὅτι καὶ ἔνιας πυρράς. Quæ omnia eò pertinent, ut

Commen. 1.

τὸ πυρ-

τὸ πυῤῥὸν, quamuis una omnium uoce authoribus Græcis ruffum significet. Medicis tamen & Philosophis liberaliori paulò esse significatione cõtendamus, dum intra flaui splendidioris limites consistit, & ad album magis declinat. Fuluum id Latinis nomen est. Arist. λευκόπυῤῥον etiam uocauit. Ruffum uerò flauum magis intendit, & ex rubro permixtum in nigri fines aberrat. Quæ hîc tentata & uelut inchoata, polituram & repumicationem in Œconomia nostra accipient. Cæterùm πυῤῥὸς siue fuluos siue ruffos intelligas, huc pertinet quod eos Arist. subdola morum calliditate & solertia minimè commendabili afficit. οἱ πυῤῥοὶ ἄγαν πανοῦργοι. πανουργία autem δοκεῖ δὲ εἶναι φρονησις, eodem interprete. In hac tàmen ingenij æstimatione, Galeni cautionẽ adhibeas oportet, ne ex leuibus quarundam partium notis, de totius naturæ temperamento iudicium feras. Sic enim ex unguibus leonem, & ex uestigio totum Herculem æstimaueris, fallaci interdum coniectura. Sed partium in sese diligens collatio facienda est, aut ex partis indicatura de uiscerum latentium dominio indubitata fides sumenda est. Sunt enim sua cuiq; parti temperaturæ indicia, quæ interdum cum toto corpore cohærent, interdum uerò longißimè dissentiunt, & infirmam de tota natura censuram faciunt, ut diligenter scribit Galen.

Galen. lib. de Temperamentis. In hac igitur de moribus quæstione, sobrium inest temperamentum, & ex cerebri notis hominis ingenium deformatur. Libro 2.

¶ ὀξύεινος.] ὀξύεινας simis opponit, ut aduncas nares intelligat, γρυπὰς græci uocant, quæ sub dolos & irrisioni dedicatos mores præseferunt. Hinc enim impudens illa cachinnatio suspēditur, quæ à poëtis sugillatur, & ingenua liberalitate indigna est. Intelligenda autem uenit illa nasi aduncitas, quæ ad extremas nares pertingit, easq; exacuit & elongat, retusis & simis præcipuè repugnans, ne aquilinas nares ex nasi radice protuberātes, præcipuo omine commendabiles hoc nomine infames. Hæc autem nasi aduncitas, ueteribus siccoris naturæ indicium esse uisum est, ut & simitas humentioris. Quod meritò reprehendit Galenus suæ cantionis memor. Illa enim ad partis de qua fit mentio, non totius corporis naturam, referenda fuerunt. Galeni locus est in hanc rem perneceſſarius. ἁμαρτάνεσιν οὖν οἱ τ εἰκείων μὴν ἀμιλλᾶντες γνωρισμάτων, ὅτι δὲ τὰ πόῤῥωτι καὶ ζητήσεως ἱκανῶς τετυχηκότα, καὶ μέχρι τοῦδε καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς ἀρίστοις φιλοσόφοις ἀπερέμνα μεταξαίνοντες. ἐδεῖ γὰρ ἐδεῖ ὅτι τὰ μὴν παιδία σιμότερα, γρυπότεροι δ' οἱ παράκμαζοντες, οὔλεγον, ὑγρὰς μὴν νομίζειν τὰς σιμὰς ἅπαντας, ξηρὰς δ' τὰς γρυπάς. ἀλλ' οὐ διέχεται Li.2.de Temperamen.

συλλήγεται μὴν καὶ ἡ διαπλαστικὴ δυνάμεως ἔργον εἶναι τὸ τοιοῦτον μᾶλλον, ἢ ἧς ὑγιάσεως. εἰ δ' ἄρα καὶ ἧς ὑγιάσεως ἔστι γνώρισμα, ἧς συ τῇ ῥινὶ μόνης ἔστι αὖ, ἢ ἧς ἐν ὅλῳ τῷ σώματι. μάτην οὖν ἐπ' αὐτῶν ὑπενόησαν λέγεται, τὸ ῥῖνά τι ἐξείαν γίνεσθαι καὶ ὀφθαλμοὺς μικροὺς, καὶ μετάφρους συμπιπτόντας συ ταῖς ξηραῖς φύσει ὑγιάσιν, ὅτι μὴν τοῖς πάθεσιν ὅτω συμπίπτει τοῖς σωτηρικοί τι καὶ ὠφέλιμον πρὸς τὸ μετρίου τὰ σώματα. πολλάκις μὴν γὰρ ὅτω συμπίπτει, πολλάκις δὲ οὐχ ὅτως, ἀλλ' ὑγιὴν ἰδεῖν καὶ μαλακὴν καὶ πιμελώδη, καὶ λοιπὴν καὶ πολύσαρκον, ὅλῳ τῷ σώματι τῷ ἕξιν ἐπὶ μικροῖς ὀφθαλμοῖς ἢ ἐξείᾳ ῥινί. καὶ ξηρὰν καὶ ἄσαρκον καὶ μίλαιναν καὶ λασιαν, ἐπί τι τοῖς μεγάλοις ὀφθαλμοῖς, σιμῇ τι τῇ ῥινί. βέλτιον οὖν εἴπωμεν ἄρα ἡ ῥινὸς μόνης, ὑγρότητα μὴν τῇ σιμότητι, ξηρότητα δὲ τῇ γρυπότητι τετμῆσθαι, καὶ μὴ πρὸς ἅπαντα τὸ ζῷον ὑγιάσεως συντείνειν ἀποφαίνεσθαι. Aristoteles in Physiognomicis τῷ ἐπὶ γρυπὸν ῥῖνα, impudentiæ labe suffundit, & coruorum naturæ attribuit. Et quia nulla ferè pars est in toto uultu, quæ cum oculis ampliorem segetẽ naturali præsensioni tribuat, nasi proprias affectiones & morũ ex his inclinationes paucis persequitur Arist. ubi & simis lasciuiæ & petulantiæ notam inurit. Eius uerba sunt συ τοῖς φυσιογνωμονικοῖς. οἱ δὲ τῷ ῥῖνα ἔχειν παχεῖαν ἔχοντες, ῥάθυμοι, ἀναφέρεται ἐπὶ τὸς βόας. οἱ δὲ τῷ ῥῖνα ἔχειν παχεῖαν ὑ-

χεῖαν ἔχοντες, αὐαίσθητοι, ἀναφέρεται ἐπὶ τὰς ὄς. οἱ τὴν ῥῖνα ἄκραν ἔχοντες, λυσόργητοι, ἀναφέρεται ἐπὶ τὰς λύ νας. οἱ ἢ τὴν ῥῖνα περιφορᾶ ἔχοντες, ἄκραν μὲ, ἀμβλεῖαν δὲ, μεγαλόψυχοι, ἀναφέρεται ὑδὲ τὰς λέοντας. οἱ ἢ τὴν ῥῖνα ἄκραν λεπτὴν ἔχοντες, ὀργιλόδειλοι. οἱ ἐπίγυπον ἀπὸ τοῦ μετώπου ὀδοὺς ἀγομένην, αὐαισθῆς. ἀναφέρεται ἐπὶ τὰς λύκους. οἱ δὲ γρυπὴν ἔχοντες καὶ τὸ μετώπου διηρθρωμένην, μεγαλόψυχοι. ἀναφέρεται ἐπὶ τὰς ἀετούς. οἱ δὲ τὴν ῥῖνα κοίλην ἔχοντες τὰ πρὸ τοῦ μετώπου πε ριφορᾶ, τὴν δὲ περιφέρειαν ἄνω ἀνειμένην, λάγνοι. ἀναφέρεται ἐπὶ τὰς ἀλεκτρυόνας. οἱ δὲ σιμὴν ἔχοντες, λάγνοι. ἀναφέρεται ὑδὲ τὰς ἐλάφους. οἷς δὲ οἱ μυκτῆρες ἀνατετα μένοι, θυμώδεις. ἀναφέρεται ἐπὶ τὸ πάθος, τὸ ἐν τῷ θυμῷ γινόμενον.

¶ Ὀφθαλμοὶ σμικροί.] *In parua ſed lucida oculorũ mole, magna ineſt animi pars, in quibus tanquã in ſpeculo cuiuſq; formã agnoſcas. Iidem in homine numeroſiſſimæ uarietatis atq; differẽtiæ, grandiores, modici, parui, prominentes, quos hebetiores putãt, cõditi quos clariſſimè cernere, ſicut in colore caprinos. Qui ſi uehementius condantur animi leuitatẽ, ut et parũ caui magnitudinem promittũt. Grandiores uerò ignauiã, ut parui animi demiſſionẽ, præmonſtrant. Adeò magna fœlicitatis pars in medio oculorũ temperamento ſita eſt. De his ſic Ariſtot.* οἱ τὸς ὀφθαλμὸς μι κρὸς ἔχοντες, μικρόψυχοι, ἀναφέρεται ἐπὶ τὴν ἐπιπρέπειαν καὶ ἐπὶ

καὶ ἐπὶ

περὶ ἐπὶ πίδηκον. οἱ δὲ μεγαλόφθαλμοι, νωθροὶ. ἀναφέρεται ἐπὶ τὸς βῶς, τὸν ἅρα οὐ φεύγα δεῖ μήτε μικρὸς, μήτε μεγάλους ἔχειν τὸς ὀφθαλμός. οἱ ὑγροὶ ἔχοντες, λακῶδεις. ἀναφέρεται ἐπὶ πίδηκον. ὅσοι ἐβόφθαλμοι, ἀβέλτεροι. ἀναφέρεται ἐπὶ τῶν ἐπιπρέπειάν τι ἢ ὄνος. ἐπεὶ δὲ ὅτι ἐβόφθαλμον, ὅτι λοιλόφθαλμον δεῖ εἶναι, ἡ μέση ἕξις αὖ λεκτέον. ὅσοις ὀφθαλμοὶ μικρὸν ὑγροιλότροι, μεγαλόψυχοι. ἀναφέρεται ἐπὶ τὸς λέοντας, οἷς δὲ ἐπὶ πλεῖον, πρακῦς, ἀναφέρεται ἐπὶ βῶς. Quæ uerba ex Physiognomicis lubens affero, uel eò maximè quòd Galeno τὰ φυσιογνωμικὰ consummatam Aristotel. doctrinam resipiant, nec disserendi subtilitatem illius eleuent. Idem quoq; Philosophus libro de Hist. anim. 1. probam oculorum naturam in mediocritate posuit. Quod eò lubentius dico, quòd multa naturæ incidia Plinius ex hoc loco decerpserit. & Galenus noster lib. cui titulum fecit Animi mores &c. Aristotelis in hanc rem nostram uerba sunt, τῶν ὀφθαλμῶν, οἱ μὲν μεγάλοι, οἱ δὲ μικροὶ, οἱ δὲ μέσοι. οἱ μέσοι βέλτιστοι, ἢ οἱ ἐντὸς σφόδρα ἢ ἐκτὸς, ἢ μέσως τούτων. οἱ δὲ ἐκτὸς μάλιστα ὀξυωπήσατοι, ἐπὶ παντὸς ἴσως. τὸ ἢ μέσον ἤδης βέλτιστον σκιμέον. Cæterùm quod superius de naribus ex Galeno diximus, idẽ hoc loco de oculis inaudiendũ est, lapsos esse in eorum æstimatione antiquos, dum paruos ficciori, grandiores uerò humentiori naturæ attribuunt. Nec enim usquequaq; constantem

Lib. quòd animi mo. cor por. temper. seq.

Libro 11.

constantem assensionem habent, ut ex Galeni doctrina audies. κατὰ τοῦτον οὖν τὸν τρόπον ἀεὶ χρὴ σκοπεῖσθαι πρὸς ἑκάστου, ἕκαστον ἰδίᾳ μέρος διατάξοντα, καὶ μὴ πρὸς ἑαυτῶν ἀποφαίνεσθαι τολμᾶν δι' ἐνός, ὥσπερ ἐποίησαν τινες, τοὺς μὲν σιμοὺς ὑγροὺς εἶναι φάμενοι, τοὺς δὲ γρυποὺς ξηρούς. καὶ οἷς μὲν οἱ ὀφθαλμοὶ μικροί, ξηροὺς, οἷς δὲ μεγάλοι ὑγρούς. τοῦτο μὲν οὖν καὶ διαπιφώνηται πρὸς αὐτοῦ. οἱ μὲν γάρ τινες ὑποδέμενοι τὸ ὑγρῶν εἶναι μορίων τοὺς ὀφθαλμούς, ἐν οἷς αἱ μέλαιναι ὑρίσκωσιν, ὑγρότητα ἰρᾶσιν ἐν τούτοις κρατεῖν ὑπολαμβάνουσιν. ἔνιοι δὲ τῇ ῥώμῃ τοῦ θερμοῦ κατὰ τὴν πρώτην διάπλασιν ἀναπνεύσαντος ἀδροώτερόν τι καὶ πλέον, οὐ ὀφθαλμοὺς μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας πόρους γίνεσθαι φασὶ μείζονας, ὅθεν οὐχ ὑγρότητος, ἀλλὰ θερμότητος εἶναι γνώρισμα. ἀμφότεροι δὲ διαμαρτάνουσι τῆς ἀληθείας, ἐνὶ μὲν καὶ κοινῷ λόγῳ, διότι περὶ παντὸς τοῦ σώματος ἐξ ἑνὸς ἀποφαίνεσθαι τολμῶσι μορίου. κατὰ δὲ τὸν τοῦτον τρόπον, ὅτι τῆς διαπλαστικῆς ἐν τῇ φύσει δυνάμεως ὁ μέμψεται τις ἐνίοτε ἀπολύθως, διαπλατύνοντας τὰ μόρια. πρὸς ταύτην γάρ τοι καὶ Ἀριστοτέλης ἀπορήσει, μήποτε οὖν ἀρχήν τινος ἀρχῆς εἴη, ἢ κατὰ τὸ θερμὸν ἢ ψυχρὸν, ἢ ξηρὸν, ἢ ὑγρόν. ἔκοιμα ὀρθῶς μοι δοκοῦσι ποιεῖν, οἱ προπετῶς ἅπαντας ὑπὲρ τῶν μεγίστων ἀποφαινόμενοι, ἢ ταῖς ποιότησι μόναις ἀναφέρουσιν τὴν διάπλασιν. σύλλογον γὰρ ὄργανα μὲν εἶναι ταύτας, τὸ διαπλάττον δ' ἕτερον. Quæ de re plura etiam habes

Lib. 2. de temp.

in Arte parua, ubi de oculorum magnitudine & paruitate abundè agitur. Qualem autem ex oculis censuram: & quánam ratione facias, ut de totius corporis natura securus, cautior euadas, monet paulò pòst, κατὰ ταῦτα δὲ καὶ πρὸς τῶν ὀφθαλμῶν καὶ πάντες ἕ τινος οὗ ἕτερος μορίου τὴν ἰδέαν ὑράσιν, ἐκ τῶν οἰκείων ἐπισκοπεῖσθαι γνωρισμάτων ἄμεινον. ὁ πρὸς τ ὅλης τ σώματος ὑράσεως ἀφ' ἑνὸς μέρους ἐπιλείξιν λαμβάνειν. ἅτε γὰρ ὑγρότητος, ἅτε δερμότητος ἐπηρεάσης. ἅτε καὶ ἀμφοτέρων, ὀφθαλμὸς γλαυκὸς τίθεσθαι χρὴ, γνώρισμα δὲ οἰκείας αὐ εἴη ὅτω γε καὶ ὁ δὲ ἁπάντων τῶν μορίων τ σώματος σύλειψιν ὑράσεως. ὁδὶ γὰρ εἰ σκληρὰ καὶ ἄσαρκα τὰ σκέλη, ξηρὰ πάντως καὶ ἡ ὑράσις ὅλ τ σώματος. σχοῖνοι γὰρ καὶ ἀναύως σύσαρκοι καὶ πιμελώδεις καὶ παχεῖς καὶ προγάστορες ἢ μέλανοι ἢ λευκοὶ γίνονται μετὰ τοιούτων σκελῶν. ἀλλ' εἰ μὲν ὁμαλῶς ἅπαν ἔχει τὸ σῶμα τῆς ὑράσεως, οἷς μὲν ἰσχνὰ τὰ σκέλη, ξηροὶ πάντως εἰσὶν, ὑγροὶ δ' οἷς παχέα, ἢ οἷς μὲν ἡ ῥὶς ὀξεῖα, ἡ γενὺς, ἤτοι ξηροὶ. σιμῆς δ' ὄσης, ὑγροὶ. κατὰ ταῦτα δὲ ἢ πρὸς τῶν ὀφθαλμῶν ἢ τῶν ὑποτάφων, ἁπάντων τε τῶν ἄλλων μορίων. εἰς δ' ἀνώμαλος ἡ ὑράσις, ἢ ὀχ ἡ αὐτὴ πάντων τῶν μορίων, ἄτοπόν ὅτι ἐξ ἑνὸς μορίου φύσεως ὑπὲρ ἁπάντων ἀποφαίνεσθαι. Porrò etsi suspecta est totius ex oculis æstimatio, seu uerum est eorum paruitatem ficciori naturæ deberi, seu

uerò

uerò conformatrici potentiæ attribui, certum est in sicciorib. promptius esse nequitiæ seminariũ, in quibus ingeniũ & mores ad uitia obriguere et callum quendam obduxere, ut & uim prudentiæ maiorem, si gemmantes fœlicis naturæ pullulos fruticescere nec situ mucescere permittant. Sic in humentioribus naturis magnus succorum riguus qui in sensuum adyta eriuatur, eorum spiritus opacat & frigore gelat, ut ad omnia tardiores, hebetiores, & obtusiores nati uideantur. Atq; hæ naturæ, mores minimè malos & simplices efformant, fereq; uentres pinguitudine saburrant, ut uix sit in crasso corpore mica salis.

¶ Χαροποί.] Χαροπὸν Latinis est rauum, quod colorem obtusum nigro & fuluo mixtum significat, mediumq; est inter flauum & cæsiũ, Nonio Marcello. Qua ratione mare rauũ uocat Cic. in Acad. et canũ oculos atq; arietum, colore rauo æstimat Varro lib. 2. de Re rustica. Theodorus Gaza doctrinæ merita præscriptione apud eruditos beatissimus, et quo uix fœlicior alter in uertendo fuit, fuluũ pro χαροπῷ apud Arist. poni motus fortè Homeri uberrimi ingeniorũ fontis authoritate & Vergilij, qui χαροπὸς λέοντας fuluos leones dixerit. Quanquã li. 5. de gen. anim. χαροπὸν ruffum et flauidũ dicit. At profectò utriusq; par nõ est relatio. χαροπὸν enim oculorũ attributionẽ esse cõ-

Χαροπὸν,

Lib. 1. de hist. anim.

Capite 2.

ſtans philoſophorum fides facit, ut non temerè de cutis aut pilorum colore dictum apud eos reperias. In quo illud Virgilij de leonibus fuluum, non aliter eſſe poſitum, cuiuis pro comperto eſt. Oculorum enim in leonibus color (in quibus omnis uis conſtat) ſupra fuluum nigricantior eſt, & ad cæſium declinans. Id ab Ariſt. χαροπὸν, à nobis rauum dicitur. Vnde & rauiliæ & rauiſtelli, Plauto dicuntur, qui præcipuum ingenuitatis in oculis ſpecimen habent, ut uix alius ſit color præſe cõmendabilior. Sic enim Feſto dicuntur qui rauos oculos habent. Ariſtot. in Phyſiognomicis rauis oculis animi magnitudinem attribuit, eosq; à glaucis et cæſiis ſeparat, ne quis χαροπὸν pro γλαυκῷ uſurpatum exiſtimet. οἱ ὀφθαλμοὶ μὴ γλαυκοὶ, ἀλλὰ χαροποὶ, σύψυχοι. ἀναφέρεται ἐπὶ λέοντα καὶ ἀετὸν. χαροπὸς eſſe quos rauos dicimus, addidit animos Plinius lib. 11. Varietatem enim oculorum ex Ariſtotel. lib. 1. de Hiſtor. anim. referens. Atq; (inquit) nigri, alijs raui, alijs rufi, alijs glauci coloris orbibus circundatis, ut habili miſtura & accipiatur circuniecto candore lux, & tẽperato repercuſſu non obſtrepat. Sic enim ex noſtro codice legimus, non quemadmodum cæteri, atri, ut non dubiè χαροπὸν Ariſtotel. referat. Hippocrat. lib. 3 Epidemiorum, χαροπὸς λευκοφλεγματίας, in tabidorum explicanda natura iungit. In quorum

Capite 37.

communio-

cõmunione, cùm latè inter se dißideant, uelut in ſalebra adeò hæret Galenus, ut pro glauco uſurpari neceſſe ſit. Illius uerba ſunt: καὶ μὴν καὶ περὶ τῶν χαροπῶν καὶ ὅλως περὶ τῶν κατὰ τὸς ὀφθαλμὸς χρωμάτων, ἐμαθὸν ἐν τοῖς περὶ κράσεως, ὡς οὐκ ἁπλῶς ἄν λαβεῖν ἐν τοιούτοις σημείοις βέβαιον τεκμήριον κράσεως ὅλου τοῦ σώματος, ὅτι μὴ μόνων τῶν ὀφθαλμῶν, ἀλλὰ τούτων ἐναργῶς ἐπὶ τῶν προειρημένων. πρῶτον μὲν γὰρ τὸς χαροπὸς λεγομένους ὀφθαλμὸς ὁποῖοί τινές εἰσιν, ἐννοῆσαι χρὴ τῶν ὑπὸ τὸ ποικτὸ γεγραμμένων ἀναμνησθέντες, ἔνθα φησίν:

Ἄρκτοι τ' ἀργότοροί τε σῦες, χαροποί τε λέοντες.

Εἶτα διασάφησον πολλὸς λέοντας ὅτω παραθέσθαι τῇ μνήμῃ τὸ χρῶμα τῶν ὀφθαλμῶν, ὡς ἐπ' ἀνθρώπων ἰδόντα σώσασθαι ῥᾳδίως γνωρίσαι, μᾶλλον δὲ φάναντος τοιοῦτοι καὶ τῶν κράσιν, ὁσῶν ἐπὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς ὁρμῶν καὶ ξηρῶν εἶναι φάναι. Ex quibus facilè intelligas χαροπὸν rauum eſſe colorẽ, fuluo, nigro cæſioq; permixtum, qui ignei caloris naturam habet, eiusq; ratione perficitur. Vt non minus hîc nobis deſudandum ſit, quòd aqua intercutem ſuffuſis oculos rauos faciat, repugnante admodum inter ſe temperie, quàm Galeno in eadem propè cauſa fuit lib. 3. Epidemiorum. Cuius quæſtionis iudicium cauſæ noſtræ æquitatem aliqua ex parte ſubleuabit, ſi quis parium rationum paria momenta faciat. Quæſtionem uerò ex Galeni uer-

Comment. 3.

bis exerceas licet. μάχεται δὲ τούτῳ διὰ τῶν πρόσθεν εἰρημένων ῥῆσιν ὀλίγα. πρῶτον μὲν γὰρ ἅμα τῇ ψυχροτέρᾳ κράσει τάττει τὸ χαροπὸν, εἶθ' ἑξῆς ὀνόμασι τοὺς πιπεροχόλους ὡς ἑτέρους τούτων ὄντας, καί τοι φανερῶς ὄντοι θερμῆς καὶ ξηρᾶς κράσεως εἰσί. ἀλλὰ καὶ μέντοι καὶ τὰ γεγραμμένα πάθη, μεθ' ὧν εἴωθεν ἄλλων τοῖς σώμασι συνίστασθαι καὶ αὐτὰ, τοὺς μὲν πρώτους εἶναι μέλανας ἅπαντας εἶναι ψυχροτέρους, τοὺς δ' ὑγροὺς θερμοτέρους, τοὺς δὲ πιπεροχόλους ἱκανῶς θερμούς. Quæ in controuersia paulò pòst, uelut in rem præsentem uentum sit, litis uindicias postulare uidetur. scribens. γεγραφότος ἦν τοῦ Ἱπποκράτους, εἰδέναι τι τῶν φθινάντων ἰῶ τὸ λεῖον, τὸ ὑπόλυπον, τὸ φλεγματῶδες, τὸ ὑπέρυθρον, ἀναμίξαντος ἦν τῷ λόγῳ καὶ τοὺς χαροπούς, ἄξιον ἐδόκει μοι ζητήσεως εἶναι τὸ λελειμμένον. σύλλογον ἰῶ δὲ χαροπούς. ἀλλὰ γλαυκοὺς μᾶλλον εἰρῆσθαι, λοπόντας εἶναι τοὺς μὲν ψυχρούς, τοὺς δὲ ὑγρούς, τοὺς ἦ ἅμα τι ψυχροὺς καὶ ὑγροὺς κράσεως, ὧν συνάπτεται τῷ προτέρῳ λόγῳ. παρατιθέντες γοῦν τάδε βρίφη, καὶ Σκύθας, καὶ Κέλτους, καὶ Γερμανοὺς ὑγροτέρους μὲν ὄντας ὁμολογουμένως τῇ κράσει, ψυχροτέρους δὲ οὐκ ὁμολογουμένως ἐμοί μὲν οὖν διὰ ταῦτ' ἐδόκει ἄξιον ζητήσεως τὸ περὶ τῶν χαροπῶν ὀφθαλμῶν χροιᾶς. τῶν δ' ἐξηγησαμένων τὸ βιβλίον, οἱ μὲν ἐμπειρικοὶ καὶ σὺν αὐτοῖς δὲ ὁ Λύκος ὥσπερ ἄλλα πολλὰ, καὶ τοῦτο τὸ χωρὶς τοῦ ζητῆσαι τὴν αἰτίαν παριᾶσι. οἱ δ' Ἱπποκράτειοί τινες μὲν θερμῆς κράσεως ἀπόντες εἶναι γνώσεσθαι

γνώρισμα τὸ χαροπὸν, οἱ δὲ ξηρᾶς. εἰσὶ δὲ οἱ καὶ ἀμφοτέρων, ὅλον ἔτι προσιδιάσιν. ὑφιστᾶσι γοῦν εἰπεῖν Σαβίνῳ τοῦτο μόνον. τὸ δὲ χαροπὸν πάνυ ξηρὸν ὄν, ἔχει ἰδιοπλινίαν πρὸς φθίσιν, ὅτι τὸν λαγισμὸν εἰπόντι δὲ ὃν τοῦτ' ἐγραψεν, ὅθ' ὅτι τἄλλα μιθ' ὧν γέγραπται τοῦτο, πανύ' ὅθι ψυχροτέρας τε καὶ ὑγροτέρας κράσεως γνωρίσματα. μήτι οὖν αὐτὶ τοῦ γλαυκοῦ τὸ χαροπὸν ἐγραψεν ὁ Ἱπποκράτης παρηγχθεὶς ἐν τῇ προσηγορίᾳ. τί γὰρ ἂν ἄλλό τις εἴποι. Quo in loco cùm pro χαροπῷ glaucum ſumi oportere contendat Galenus. An non hîc idem nobis quoq; licet? An uerò eum ex iure manu conſertum uocabimus, & uelut ex interdicto iuſtoq; ſacramento cum eo contendemus? At profectò nobiſcum lege aget et facilè uindicabit præiudicata Galeni doctrinæ poſſeſſio, de qua eum deijcere, ut eſt difficile, ſic ſanè illius caſtra prodere, præuaricatoris eſt publicæ omnium cauſæ & deploratæ impudentiæ. De loco Hipp. lib. 3. Epidem. hîc nihil agimus, cuius propria (ut ſua cuiq;) eſt tractatio. Tantùm eundum ſcenæ ſeruimus in proſcenium adduximus. Glaucos igitur oculos, quos cæſios dicimus, humidioris naturæ teſtes intelligas licet, cuius in aquã intercutem facilis eſt lapſus, præſertim ſi magnã frigoris habeat acceßionẽ. Id innuit Ariſt. in Nat. quæſt. cùm ijs qui cute ſunt albidâ glaucos oculos attribuit, quòd corporis colori, oculorũ quoq;

Sect. 14. quæſtion. 14. & ſect. 10.

color maximè respondeat, ex uiscerum imbecillitate. Atq; hoc pacto ὑδρωπικῶν χροιὰ, simul iunctum hydropicorum affectiones & naturales propensiones indicabit. Qui facilè calueſcẽt si φαλακρότητα pro μαλαφώσει sumas & capillorum defluuio, quod hydropicis ob prauorum humorum congeriem contingere potest, quæ pilorum nutricationem defraudat. Sic hydropicos glaucis esse oculis & capillorum defluuio laborare, non erit absonum. Nec omnino aspernanda uidetur hæc lectio, adeò subinde hîc φαλακρὸς humidioribus naturis iungit. Quod tamen ab Hippocratis disciplina non est alienum. Libro enim περὶ φύσ. παιδίου caluitij ortum, pituitæ tribuit his uerbis, ὁκόσοι δὲ φαλακροὶ γίνονται, ὅτοι δὴ φλεγματώδεις εἰσὶ. ἐπὶ τῇ ὑφαλῇ αὐτέων ἅμα τῇ λαγνείῃ ἐπονεόμενον ὑπ' ὀρμαινόμενον τὸ φλέγμα, προσπίπτον πρὸς τὴν ἀδιαφυΐδα, λύει τῶν τριχῶν τὰς ῥίζας, ὑπ' ἀκρίσιν αὐ τρίχες. Id secutus uidetur Aristotel. in Quæst. Nat. cùm nimiæ ueneris indulgentiæ pilorum in palpebris defluuium & caluitium acceptum refert, dum refrigerata cute subnatus humor capillorum alimoniam pabulatur, cuius defectu defluunt. διὰ τὶ ὅσοις αἱ βλεφαρίδες ῥέουσι, λάγνοι, ἢ διὰ τὸ αὐτὸ, ὑπ' διότι οἱ φαλακροί. ἴσως γὰρ μόρια ἄμφω ταῦτα τοῦ αὐτοῦ. ἴσως δὲ τὸ αἴτιον, ὁπόσαι πρισβυτέρα γιγνομένη μὴ αὐξάνονται τῶν συγγενικῶν τριχῶν

Vt Aphoris. 34. lib. 6.

Sect. 4. quæstione 19.

κῶν θριχῶν ἄπασαι, τοῦτο πάσχουσιν ἐν ταῖς λαγνείαις. λιφαλὴ γὰρ ἡ ὀφρὺς ἡ βλεφαρὶς, συγγενικαὶ θρίχες. τούτων δὲ μόνον ἐνίοις αἱ ὀφρύες ἀπορρέουσι περισβυτέροις γινομένοις· διὰ δὲ αἰτίαν, εἴρηται ἐν ἄλλοις, αἴτιον δὲ διὰ τὸ αὐτὸ ἄμφω λείπεσθαι, αἴτιον δὲ ὅτι ἀναψύχει τὰ ἄνω ἡ λαγνεία ὀλίγαιμα ὄντα. ὅτι δὲ πίττει τὴν ῥοφὴν ὁ τόπος. ἐὰν λαμβάνουσαι δὲ ῥοφὴν, ἐκρίπτουσιν αἱ θρίχες. Idem quoq; repetit lib. 3. de hist. animal. Ex quibus facilè conijcias caluos dici, quibus quauis ex causa capillus defluxit. Est enim φαλακρότης ἡ κατὰ λοιφὴν λειότης, ut scribit Aristotel. Quo nomine hydropicos caluos esse nihil uetat, ut & in nimis multa humorum corruptorũ congerie capillus deficit. Quod uidere est in alopecia & ophiasi. Sic inter se omnia facilè cohærebunt. Aristot. quoq; lib. 5. de gen. animal. caluitium hominibus ineſſe dicit, non nisi uenere utentibus, quòd cùm cerebrum frigidißimum sit & humidißimum, tunc quoq; intemperiei incrementum acquirat. αἴτιον γὰρ ἡ ψῦξις, εὔλειος ὑγρότητος καὶ θερμῆς. τοιοῦτον δὲ μάλιστα τῶν ὑγρῶν τὸ λιπαρόν. In hunc quoq; ſenſum, capillorum defluuiũ pro caluitio diximus, Plinium ſecuti, qui caluitiũ ita uertit. Inquit enim Lib. 11. de capillis loquẽs: Defluuium eorum in muliere rarum, in ſpadonibus nõ uiſum, nec in ullo ante ueneris uſum. Iſtud enim Hippocr. & Ariſtot. de caluitio dixerunt.

Capite 3.

Capite 27.

Quòd si oculos rauos in arenam adhibueris, debebunt ista extremis iungi, ut hũc sensum elicias, In aquam intercutẽ pronos, si oculos rauos cum caluitio habuerint, facilè ex morbo liberari. Siccioris enim & calidioris temperiei notas esse in rauis oculis, ex Gal. diximus. Quod et in caluitio confessum est. Hæc igitur salubris naturæ immutatio magno est cõmodo, non secus ac multi morbi ætatis progressu (Hippocr. teste) soluuntur. Porrò dicendum quoq; est χαροπὸν apud recentiores Græcos & Arabas inter urinæ colores celebrari in albedinis magna remissione. Actuarius enim χαροπὸν tanto interuallo à glauco in albedinis ratione præteriri dicit, quanto lacteus glaucum superat. Atq; amborum non inelegantem analogiam adfert, dum glaucum colorem ueluti cornu pellucidum esse scribit. Charopum uerò pilis cameli subalbidis, aut ungui capillo simillimum facit. Quod Latinè expressit Horatius dum rauam lupam dixit. Quo in significato rauus color, ingenuitatis nullam commendabilem notam habet, cùm à coctionis carentia fiat et caloris imbecillitate, materiæ humidæ in qua inest, ratione. Vbi colorum ratio non eas habet attributiones quas in solido, ut cuiuis est manifestum. Caluus hîc, ut semper, plurimùm sibi permisit, dum χαροπὸς gratiosos uocat, & de udis oculis ὑλαω-

πιώλιας interpretatur.

¶ Ισχνοφωνίλω.] Ισχνοφωνίλω linguæ hæsitantiã & ισχνοφώνες lingua hæsitantes uertimus, ex Theodoro Gaza. Sic enim eos uocant Philosophi qui iuter loquendum hærent, nec sermones inter se connectere aut uerba copulare possent, nec, ut illi loquuntur, λόγες συνείρειν. Quod de facundis & expedite loquentibus dicitur. Quintilianus connectere & uerba continuare dixit. Cicero aliquando declamare uocauit. ισχνόφωνι igitur balbutientem quandam linguæ impotentiam habent, ut & lingua hæsitantes à Marco Tullio in balborum genere Oratorio primo reponuntur. ισχνοφώνες Hippocrates libro primo Epidemiorum, inter frigidioris naturæ notas recenset, ac de his sic uerba facit Galen. Comment. in eum libro secundo: λοιπόν οὖν ὄφειν ἐδιασκέψασθαι περὶ τ ισχνοφώνων, ἢ βαχυφώνων ἢ βαυλῶν ἢ ὀργίλων, ἢ περῶδες γεγραμμένων τ ισχνοφώνων. εἰ μὲν οὖν ὅτως εἶχεν γεγραμμένον, τὰς ἰσχνὰς τῆν φωνῆν, ἰσχνόφωνοι γὰρ ἔτι, ἢ νῦν λέγονται τινὲς, ὥσπερ γε ἢ λιπόφωνοι, ὡς ἐν τοῖς περὶ φωνῆς εἴρηται, ἢ διαλειπεῖαι γίνεσθαι διὰ τῆν σφότητα τῆς βαχείας ἀρτηρίας τὸ βαρυγγ. οἱ δ' ἰσχνόφωνοι, τῆν φωνῆν, διὰ τῆν φυσικῆν μοχθηρίαν τῶν ἰνοιώτων τὸν βαρυγγα μυῶν, ἑκάτεροι δὲ διὰ ἀῤῥωστίαν τῆς ἐμφύτε θερμασίας ἀποβαλόντ ἴσιτοι, κατὰ τῆν περῶτην διάπλασιν.

Ισχνοφωνία.

Stat. 3.

ὥσπερ

ὥσπερ δ' ἐν τοῖς τὸν λάρυγγα λινοῦσι μυσὶ φαυλότερον ἐξ ἀρχῆς οἱ ἰσχνόφωνοι διεπλάσθησαν, ὅτως τοῖς τ γλώττης οἱ φαυλοὶ, βραχύφωνοι γίνονται, διὰ τὴν βραχύτητα τῶν φωνητικῶν ὀργάνων. Ex quibus uideas ἰσχνοφωνίλω in naturalis conformationis imbecillitate ex musculorum gutturis impotentia esse positã, frigidioriśq; temperiei sobolem, ut ferè omnia balbutientis linguæ uitia. Est enim uelut partis ad uocem destinatæ à frigido obstupescentia atq; syderatio, & uelut uocis ipsius offensa ac obstaculum, quo uelut impedimento actiones pigrescunt, nec sermones nectere aut orationem continuare possunt. Id ipsum uerò indicat Arist. Quæstion. Nat. Section. 11. dum scribit: ὀξυφωνίλω ἀποπληξίας ὅμοιον εἶναι τὸ πάθος μέρος τινὸς τῶν σύτος, ὃ ἀλλοιωτοσι λινεῖν, ἐμποδίζοντ& διὰ τὴν κατάψυξιν. Idem rursus. διὰ τί ἰσχνόφωνοι γίνονται, ἢ αἴτιον ἡ κατάψυξις τ τόπος ᾧ φθείγονται, ὥσπερ ἀποπληξία τοῦ μέρους τότε ἐστίν. διὸ κὴ δερμαινόμενοι ὑπὸ οἴνου κὴ τοῦ λέγειν σωνεχῶς, ῥᾷον σωείρουσι τὸν λόγον. Vnde satis constat id uitij hæsitantiam esse, & in sermonis connexione, uerborum continuitate, & orationis perpetuitate uersari. Quod Aristotel. uerba indicãt: ἡ μὲν οὖν φαυλότης, τῷ γράμματός τινος μὴ λέγειν, κὴ τοῦτο δὲ τὸ τυχὸν, ἢ ἦ ψιλότης, τῷ βραδέως τι ἢ γράμμα ἢ συλλαβὴν, ἢ ἦ ἰσχνοφωνία ἀπὸ τοῦ μὴ διώκεσθαι ταχὺ σωάψαι, τὴν ἑτέραν συλλαβὴν πρὸς

Quæstion. 36

Quæstion. 54

Quæstion. 30

βλὼ πρὸς τὸν ἕτερον. ἅπαντα δὲ λέ λωβαμίαν, τῇ γὰρ διανοίᾳ, ὀχυρωτέρᾳ ἡ γλῶσσα. Idem rursus, διὰ τί μόνον τῶν ἄλλων ζώων ἄνθρωπος γίνεται ἰσχνόφωνον, ἢ ὅτι λόγου μετέχει μόνον, τὰ δὲ ἄλλα φωνῆς, οἱ δὲ ἰσχνόφωνοι, φωνῆσαι μὲν, λίγον δὲ ἢ διὰ ἀναίτιαν σημῆναι. Rursus quoque sectione decima, ἔστι δὲ ἰσχνοφωνία, ἡ μὲν τὸ ὄνομα ἓν, ἢ δὲ συνεχῶς διεξιέναι. Quod à Gaza (ut multa alia) prætermissum est. Quæ omnia occasionem nostram urgent, ut ἰσχνοφώνους, lingua hæsitantes uocaremus. Quod uitium in infantes, mulieres, senes, ebriosos cadit, ob nimiam ab humoris inundatione, & frigidi stupiditate ad motum ignauiam. Restat ut uaricem ad dextrum aut sinistrum testem adnatum, huius affectus medelam significare, non admodum sit probare difficile, si linguæ hæsitantiam ut & cæteram balbutiem in frigidissimis & crassiore sanguine præditis naturis (quæ sunt melancholicorum ualde propriæ) inesse, in animum induxeris. Id quod postea ex Aristotele docebimus. Varix autem melancholici & crassioris humoris saluberrima efficacissimaq; est depulsio. Quin & decubitus ratione, testium tumor spiritalium partium & instrumentorum uocis affectus lenit, ut satis pro partium inter se consensione, sectione prima ostendimus. Quando autem ἰσχνοφωνία, frigidos morbos & stupiditatem quandam apoplexiæ aut epilepsiæ familiarem

Quæst. 55.

Quæst. 33.

familiarem sequitur, plurimùm ad huius loci sensum faciunt, quæ scribit Hipp. Prorrhetico secundo in Epilepsiæ depulsione, in quibus cum ἰσχνοφωνίᾳ tusses protrahentes & siccas, uaricũ progermina & testium tumorem ponit. Quæ postea cõmodùm in epilepsiæ sermone à nobis adducentur. Sic in epilepsiæ & apoplexiæ denunciatione βραδυτῆτα φωνῆς ponit in Coacis. Quod superest, ἰσχνοφωνίαν nõ aliunde medelã accipere, id hunc habet intellectum. Morbũ iam in uiris confirmatũ non aliter à natura expugnari posse, etsi alia sunt externa præsidia. Scribit enim Arist. διὸ καὶ θρμαινόμενοι κατὰ οἶνον καὶ τὸ λέγειν σωφρόνως, συνέφερεν τὸν λόγον. Rursusq; ὁ μὲν οὖν οἶνος καὶ φύσει θερμὸς ὢν, λύει τὴν κατάψυξιν μᾶλλον, ἡ δὲ ἀγωνία ποιεῖ. φόβος γάρ τις ἀγωνία, ὁ δὲ φόβος καὶ κατάψυξις. Caluus hanc sententiã cum superioris parte coniunxit & mirum sensum elicit, ut caluos & qui sunt naribus acutis, uocis esse exilis cõtendat. In quo ut sibi aliquid permisit (ὀξύρινας enim addidisse uidetur) ita & quo iure illud uelit, non uideo.

Sect. 11. quæst. 54. & 60.

¶ Μιγάλοι, φαλακροί.] Hæc ad ea referri possunt, quæ de simis & μιγαλοφθάλμοις prius diximus, ut ἰαθλὸς, σὐύθεις, simplices & minimè malos intelligas, dum caluos liberaliori nomine dones, & pro ijs quibus capillitium deperditur inaudias.

¶ Νοσήματα

¶ Νοσήματα διὰ ἰχῶρα.] Linguæ hæsitãtes et balbos melancholicos esse ostendit Arist. in Quæst. nat. διὰ τί οἱ ἰσχνόφωνοι μιλαγχολικοί, ἢ ὅτι τὸ τῇ φαντασίᾳ ἀκολουθεῖν ταχέως, τὸ μιλαγχολικὸν εἶναι ἐστίν. οἱ δὲ ἰσχνόφωνοι τοιοῦτοι. ψωτιᾷ γὰρ ἡ ἑρμὴ τὸ λέγειν δὲ διωάμεως αὐτοῖς, ὡς θᾶττον ἀκολουθήσης τῆς ψυχῆς τῷ φαντάσματι, ἢ οἱ βραχύλοι διὰ ὡσαύτως. βραχύτερα γὰρ τὰ μόρια τοῖς τοιούτοις, ταῦτα σημεῖον διὸ εἰωμένοι γὰρ τοιοῦτοι γίνονται, ὅτι μάλιστα τοῖς φαινομένοις ἀκολουθῆσι ἢ ὃ τῷ εἴνῳ. Sic quoq; Hippocrates ἀκρατῆ γλῶσσαν, τετίφι ἀσήμιτον ὡς μὴ διαρθροῦσαν ἀκριβῶς τὴν φωνὴν, melancholicis morbis annumerat Aphor. 40. libro septimo, dum scribit. ὧν ἡ γλῶσσα ἐξάφνης ἀκρατὴς γένηται, ἢ ἀποπληκτόν τι τοῦ σώματος, μιλαγχολικὸν τὸ τοιοῦτο γίνεται. Hispidorum ratio plenior est, quàm ut demonstratione indigeat. Calui uerò paulò pòst & suam tractationem expedient. Sect. II. quæstion. 38.

¶ Ὅσοι τῇ γλώσσῃ παφλάζουσιν.] Παφλάζοντες dicuntur, qui inter loquendum hæsitant & offendunt uerbaq; retexunt. A uerbo nautico ueluti à re nata ductum nomen. παφλάζω enim fluctuum exæstuationem, turbulentiam & ebullitionem significat, spumantemq; undarũ inter se collisione saliuationem cum magno sonitu. Vnde ad impeditum & ueluti bullantem sermonem translatum est, dum præ magna humoris copia, ad motũ lingua Παφλάζοντες

lingua expediri nequit, indeq; uerba alternare cogitur & resumere. Galenus in Exegesi, Παφλάζουσιν (inquit) ὀνομαζοπαποίηκε τὸς βαίσιονλας ἢ ἐπαναλαμβάνονλας ἐν τῷ διαλέγεσθαι ὀηλῶσαι βελόμενος. Eo utitur Hippocrates libro περὶ ἑρμηνίων, ubi hanc sententiam his uerbis repetit: ὁκόσοι ἐν τῇ γλώσσῃ παφλάζουσι τ χειλίων μὴ ἑρμηνεύονλες, ἢν ταῦτα παύσηλαι, ἐμπνοοι γίνονλαι. Cuius lectionis principium huc deriuasse uidetur Cornarius, ubi illud νοσήματα δ' ἴσχουσιν omisit cum Caluo. Quod tamen nostris in exemplaribus duobus apponitur, ideoq; nec prætereundum duximus. Idem ue rò χειλῶν, pro χειρῶν, ex superiore Hippocratis loco mutauit, nec id sine quorundam exemplarium testificatione & assensione nostra, nisi si ex uetustißimo nostro codice, χειρῶν retineamus. Cùm enim pueris hæc balbutiendi uitia contingant, in his ut ex uberrimo humorum prouentu reliquorum membrorum impotentiam, ita & linguæ ad obeundas actiones ineptam esse motionem conuenit. Id in Quæstionibus naturalibus, significauit Aristoteles, διὰ τὶ ἰσχνόφωνοι παῖδες μᾶλλον, ἢ ἄνδρες, ἢ ὥσπερ καὶ τ χειρῶν καὶ τ ποδῶν ἀεὶ ἧττον ἑρμηνεῦσι παῖδες ὄντες, καὶ ὅσοι ἐλάττους ὀ διώκουσαι βαδίζειν, ὁμοίως καὶ αἱ γλῶτλαι οἱ νεώτεροι ὀ διώκουσι. ἐὰν ἢ πανταπάσι μικροὶ ὦσιν, ὀδὲ φθέγγεσθαι διώκουσαι, ἀλλ' ἢ ὥσπερ τὰ ὀρνίθια διὰ τὸ μὴ ἑρμηνεῦν. εἶτα δ' αὖ ὁ μάνις

Quæst. 30. sect. 11.

ὃ μόνον ἐστὶ τὸ ἰσχνοφώνους, ἀλλὰ καὶ βραδεῖς καὶ ψελλούς.
Humoris igitur ratione, motuum imbecillitas oritur. Quæ si sextam, septimam, & octauam spinæ uertebram liberalius paulò imbuerit, neruorum ignauiam affert, eorumq; robur exoluit, qui inde ad munus pertingunt, ut scribit Galen. Comment. 3. in lib. 3 Epidemiorũ. Vbi igitur affectus conquieuit & emotus est humor, eo in thoracis amplitudinem transpositu purulentos fieri, uero est simile.

¶ Ὁλίων δὲ τοῖσι διάτω χωρίοισι.] Hæc sunt solutionum exempla, quæ per successiones morborum fiunt, quas Hippoc. διαδοχὰς νοσημάτων, aut διαδέξιας uocat, et sæpe uidendas monet, his præcipuè uerbis, ὅσα δὲ ὄφελος ἐς οἶα. Et αὖθ' οἷον αἱ νοῦσοι. Sunt enim certissima naturæ leuamenta, quæ morbum transmouet. Nec mirum est, transmutatis humoribus noxijs & uacuatis, morbum profligari. Quemadmodum bilioſos secessus humoris transpositione surditas liberat. Sic surditatẽ bilioſa deiectio, aut sanguinis ex naribus profluuium ex Aphoris. 28. & 60. lib. 4. Quod repetit lib. περὶ διαίτης. Vbi etiam hæ sententiæ leguntur, uaria tamen notione. sic enim scribitur continenter cum priore sententia: ὁκόσοι δὲ τῇ γλώσσῃ παφλάζουσι τῶν χειλέων μὴ διατείνοντες, ἢν ταῦτα παύσηται, ἔμπυοι γίνονται, ἢ ὀλίων ἰσχυρὴ δὲ

Sect. 3. lib. 1. Epid. & sect. 2. lib. 6.

Lib. 6. Epid. sect. 6.

τοῖς κάτω χωρίοις λύει, ἢ λυφότης, ἢ αἷμα πολὺ ἐκ ῥινῶν ῥυὲν, ἢ μανίη τὸ μεγάλε νοσήματος· ἢ ἰδέη γε νομιζέτω λύσις. In quo multa ab hac noſtra lectione uariant. Etſi enim pleraq; omnia ſunt tranſmutationis morborum exempla: incertum tamen eſt, an uni proprio per ſe morbo dicata ſint, an uerò ſeiunctam habeant naturam. In primis λυφότης, ſi ad παφλάζοντας referas, linguæ hæſitationem non minus ſubleuat, quàm ſuppuratio ipſa. Deinde τῶν ὀλίγων ἰσχυρῶν non legitur, ſed ἰσχυρὴν ad λυφότητα refertur. In eo quod ſequitur, aqua hæret, inquit ille. Neque uerò inde me facilè explicare poſſum, niſi codicum liberalitas noſtram tenuitatem ſuſtentarit. Quorum enim opera uſi ſumus, omnino inter ſe ſunt diſſimilimi, nec (ut fit in re difficilima) rem propius aggrediuntur. Tria enim exemplaria cum impreſſis magnam habent familiaritatem. Vnicum uetus & authoritate præſtans, lectionem libri περὶ μελαίνης ſequitur. Comitialem morbum ab inſania facilè uindicari & ſolui ſignificans. Quam lectionem ſecutus eſt Cornarius, uir in hoc opere non parum diligens. Sed profectò locorum inferiorum dolorem ab inſania tolli: quod omnes codices ſequuntur. Caluus quoque teſtatur: non omnino alienum fuerit, dum tanti futurus ſit dolor, ut in inſaniam erumpat.

rumpat. Aut profectò μανίαν liberaliorem habet significationem, et quamcunq; mentis motionem comprehendit, atq; à furibunda mentis agitatione deficit, nec παραφροσύνης est, quemadmodum libro περὶ ἱερῆς νόσου, & ἐν τῷ περὶ μανίης λόγῳ sumitur. Aut certè furor ipse magna causarum suarum perturbatione, uentriculorum cerebri obstructiones depulit, & comitialem morbum leuauit, deiecta magno naturæ conatu, lenta, crassa et frigida materia, quæ uehemēti motionis impetu sacra illa cerebri penetralia deseruit, non secus ac ualida mentis alienatio furorem soluit, Aphorismo quinto libro septimo, ἐπιλογιζόμεθα γὰρ (ut inquit Galenus) τῇ σφοδρότητι τῆς κινήσεως τῶν τοιούτων τὴν μανίαν αἰτίων, ἀκολουθῆσαι τὴν λύσιν, ὥσπερ ἤδη τοῖς ὀξέσι νοσήμασι τὰ σφοδρότατα τῶν συμπτωμάτων, ὅθεν ὅτι λύσεις ἀγαθὰς ὀργάζεται. Sæpe enim fit in præcipitantibus morbis, ut formidabilis ille decernentium morborum aspectus fœliciter succedat, ut etiam annotauit Galen. Comment. in aphorismo uigesimoseptimo, libro secundo. At uerò cùm Epilepsia ipsa humorem melancholicum ortus sui causam sæpissimè habeat, ut scribit Hippocrates libro sexto Epidemiorum, et Galenus lib. 3. de Locis affectis, sæpeq; à quartana leuetur: aut etiam occupetur, ut scribit Hippocr. lib. 6 Epidem. non mirum est

Sectione 2. Cap. 5. & 6.

Sectione 6.

eam ipſam in furorem erumpere, ſi humor qui uentriculos cerebri obſæpiuerat, in eius ipſius ſubſtantiam & corpus ſeſe immiſerit. Quod uidit Aretæus li. de Diuturnis morbis, cùm de Epilepſia ſcripſit: Capite 4. ἐμπίπτει δὲ λοιπὸν τῇ γνώμῃ ὃν μανίην. Tunc enim eam inſaniæ ſpeciem efficit, quæ melancholia dicitur, ut ſcribit Gal. Quæ cùm paruo interuallo à mania differat, eius nomen quandoq; occupat, ut apud Ariſt. ſect. 1. Quæſt. nat. dum Aphoriſmũ 14. lib. 3. explicat. Furorem igitur morbo comitiali ſuperuenire bono eſt, non ſecus ac febrem conuulſioni, ex Aphor. 26. lib. 2 & Hippocrate paſsim. Epilepſia autem corporis totius, quædam eſt cõuulſio. Etſi uerò hæ deteriores morborum ſucceſsiones miſerabilem affectuũ depulſionẽ faciunt, ſolutionis tamen nomen apud Hipp. ſæpiſsimè occupãt. Reſtat ut quoniã hunc locũ de morbo comitiali intelleximus, eum ab Hippocr. magnum morbum nuncupari uelut ex compromiſſo teſtificemur. At noſtræ cauſæ periculum præſtabit parentis noſtri authoritas lib. 6 Epidemiorum dum ſcribit, Quæſt. 12. Sectione 6. οἱ ὑπὸ τεταρταίων ἁλισκόμενοι, ὑπὸ δὲ μεγάλης νόσου οὐχ ἁλίσκονται, ἢν δὲ ἁλίσκωνται πρότερον, καὶ ἐπιγίνηται τεταρταῖοι, σῴζονται. Illic enim magnũ morbum epilepſiã intelligit, Gal. teſte. Vt et Aretæus, ἱερὸν νοῦσον à quibuſdam dici exiſtimat διὰ μέγεθος τοῦ κακοῦ, ἱερὸν γὰρ τὸ μέγα.

τὸ μέγα. Celsus quoq; lib. 6. morbum comitialem magnum morbum uocat. Cæterùm ualde est obscurum quod scribitur, σὺν ἔθει γεγονότι. Quo nomine comitialis morbus iam cõfirmatus & consuetudine inuadendi familiaris factus & quodam modo assuetus intelligendus est, non secus ac ἰδιάζειν σὺν τοῖς γυναικείοις, uocat Hippocrates, quos morbus familiariter & ex consuetudine afficit. Et uerò in ipso περὶ ἱερῆς νόσου libro, inueteratum morbum & penè confirmatione deploratũ consuetudineq; induratum significans, eo nomine utitur inquiens: ὁκόσοι δὲ ἤδη ἰδιάζουσι εἰσὶ τῇ νόσῳ πρὸ γινώσκουσιν ὁκόταν μέλλωσι λήψεσθαι, καὶ φεύγουσι ἐκ τῶν ἀνθρώπων, ἵν' μὴ ἐργὸς αὐτῶν ὁ οἶνος ἐν, οἰκάδε. ἵν' ἢ μὴ, ὅτι τὸ ὀρθρώτατον, ὅπη μέλλουσιν ὄψεσθαι αὐτὸν ἐλάχιστοι πιστεύοντα, σὺν δυσὶ τισὶ ἐγκαλύπτεται. Quãobrem epilepsiã iam usu cõfirmatam, et quæ ex propria cerebri affectione orta est, intelligo quæ ætatis præscriptionem habet, & ut loquitur Hippocrates Prorrhetico secundo, ἀπὸ παιδὸς ξυμβάσεται καὶ σιναυλεῳδῆ et incurabile malum reddit. Vt me herculè in animum inducam, σὺν ἔθει γεγόμενον πάθος dici, quod ab Aretæo ξύνηθες appellatur. Sic enim uocat comitialem morbum usu cõfirmatum, & qui ætatis immutatione solui nequit, qui ab eo differt qui primùm inuadit, & miserabilem morbi casum efficit, ut sæpe uno die in

Capite 7.

terficiat. Quæ una causa fuit, cur eum morbum acutorum & diuturnorum nomine insigniuerit, eiusq; duplicem adhibuerit tractationem. Cùm enim primòm horrendam sui insultus significationem præbet, ab eodem ἀξιώνυδϛ τὸ παθ& dicitur. In signis uerò de eodem scribit, ὅδε μὲν τοίν ἀπάτην γίγνεται, ὁκόσοισι τόδε πρῶτον τὸ λαικὸν ξυίστησι. οἷς δὲ ξιώνυδες τὸ πάθ&, λὼ ἐπίη μὲν ἡ νοῦσ&, ὀϛ λάπτυλον δὲ ἤδε ἀρίηται, ἢ ἀπὸ τοῦ ἄρξηται ξυνηδίας ἀρχὴ ς καλέσει τὸς παρόντας, προγνώσι τὸ μέλλοντ& ὑπ' ἐμπειρίης. In Cur. Ita enim illius affectus quem dicimus materiæ, uentriculis cerebri concepta sua pertinacia ineluibile malum facit, ac demum facilè in eius substantiam penetrat. Quòd si quis epilepsiam quæ ex partium consortio & communicatione oritur, sumat, eamq; per hæc uerba intelligat, quòd ex cerebri cum cæteris partibus consuetudine, consensione & familiaritate initiũ ducat, facilemq; noxiæ depulsionem habeat: Næ ille rationum momenta parum æstimat, si pro causæ facilitate leniorem affectum grauiore sibi dependendum putat. Morbi enim Comitialis per consensum & uiciniam geniti, cùm aura quædam uenenata, spiritus, quinetiam flatus, propèmodum unica causa sit, eius non uidetur tam facilis esse in insaniam transitus, quæ non nisi mente affecta, cerebriq;

cerebriq; uelut primæ & simplicissimæ naturæ temperamento immutato locum habet.

¶ Ἢν λιχοις.] Conuulsioni febrem remedio esse probat Aphorismo uigesimosexto libri secundi, & quinquagesimoseptimo lib. 4. & 70. lib. 5. & 5. lib. 5. & Hippocrat. disciplina passim. Vtriculus uerò in mulieribus qui (ut inquit Aretæus σπλάγχνον ὀπὶ γυναικήϊον ἄγχιστα ϝωῦλδ) recto intestino & uesicæ, quæ est νοῦσον πλατὺ, medius insidet. Quo fit, ut facilè conuulsionis & resolutionis, nisi succurratur, incommoda sentiat. Inflammato igitur utero & conuulsione tentato, ex loci uicinia, prouidet Hippocrates. Cæterùm ποιεῖν aut ϖοίει legendum, non ϖοιεῖ. Hìc uerò ϖῦς pro febre, & aliàs sæpissimè, apud Hippocratem sumitur. Quo magis miror Caluum pro fomento accepisse.

¶ Ἢν δὲ λιφαλῦς.] Κάταγμα, de ossium fracturis apud Hippocratem dici, satis est notum ex Galeno. In ossis igitur capitis fracturis inflammationem arcens, uinum æquali aquæ mixtura temperatum propinat, eamq; temperandi rationem locutione ueteribus familiari exprimit, οἶνον ἴσον ὕσῳ scribens. Qui etiam utitur sectione sequente & Aphor. 56. libri septimi, ἀλύκλω, χασμῶ, ῥῖκλω, οἶνος ἴσος ὕσῳ ϖινόμϵνος, λύει πλὴν νῦσον. Huiusmodi uinum οἶνον ἰσοκρατία uocat Hippocr.

lib. 2. de Morbis. Modum autem mixturæ his uerbis Galenus explicat τὴν συμμετρίαν δὲ κράσεως αὐτὸς ἐλάλησεν ἀπών. οἶνος ἴσος ἴσῳ πινόμενος. ὕδατι γὰρ ἁπλοῦν κρᾶναι βέλτιον τὸν οἶνον ἴσῳ, χάριν τοῦ, τὸ μὴ διῶσθαι καὶ ψυχῶσθαι τῶν λυπηρῶν, ὅσον ἂν ὑπερέχῃ τῇ ῥύμῃ δὲ τοῦ οἴνου φορᾶς, τὸ δ' ὑπόλοιπον ὑδατηρᾶσαι. Hæc autem mixturæ æqualitas ueteribus cognita, à Melampo primùm est tradita. Primus enim uinum æquali aquæ pondere diluit, ne præcordia incalescerent, aut caput facilè tentaretur, neue frigida interna uiscera oblæderit. Ex quo in ueteri Comœdia Aristophanis Pluto Hermes exclamat, οἴμοι δὴ λύλιος, ἴσον ἴσῳ λυκαμβύης. Meminit huius ueteris temperaturæ doctissimus Manardus in Epistolis. Lac autem pro antiqua consuetudine ad humorum ἐκπύρωσιν propinat.

Epist. 2. li. 19.

¶ Ἡ μὲν ἕλκη ἢ] Ελκη hîc διακοπὴν καὶ τάσιν (quæ sunt Hippocrati familiares dictiones) significare satis est notum, ut & ubiq; αὐτὶ τρώματος poni. In capitis igitur uulneribus uenæ sectionem præcipit inflammationis metu, ut & Aëtius lib. 6. Hîc uerò τὰς ἔσω uenas internas brachiorum intelligimus, quemadmodum iecoram sæpe Hippocrates & Galenus internam uocant. Nec uideo, cur nos ab instituto reuocet placitum 36. lib. 6. aut 48. lib. 7. ubi internas uenas popli-

Capite 47.

Lib. 4. de rat. uict. libro de sang. missi. & 14. meth.

nas poplitis & malleoli intelligit Hippocrates. Galeni enim commentarius τὰς ἔσω, tam de uenis brachij quàm poplitis efferri posse cõtendit, si quis diligentius aduertat. Intemperantis autem est ingenij & propè dissoluti animi, ueterum doctrinam leui ex occasione pessundare. Ex iecoraria uerò sanguinem mittit, quòd corporis molem & penetralia ipsa magis exhauriat. Atq; in eo mittendo febrium insultus uitari uult. Quam cautionem etiam adhibet Galenus libro de Sanguinis missione.

¶ Ἡ μὲ παραφροσύνη.] Desipientia quæ ex leui externarum causarum occasione orta est, nec aliunde uitij fomitem accersit, modica capitis perfusione sedatur. Quæ uerò ex internorum uiscerum inflammatione & uitio, non sine febre originem habet, operosiorẽ medelam requirit, nec nisi discussa febre aut liberatis obstructionibus conquiescit, συνοχώδεια autem ἐπιφλεγμονὴ uisceris alicuius interni phlegmonen Hipp. significant.

¶ Ἀντιμίλω φλεβοτομίη.] Non est absurdum in sanguinis multi, crassi, calentioris & feculentioris ubertate, spirituum magnam inesse copiam, quæ huc & illuc impetu quodam delata, in partes corporis nobiles momentum facit. Cui non aliud remediũ expeditius adhibetur, quàm uenæ sectio, quæ ut copiam & calorem leuat, ita flati-

bus uiam aperit & emissarium facit, magnoq; periculo totũ corpus liberat. Sic notæ sunt Hippocratis libro περὶ φυσῶν, αἱ τὸ αἷμα τὸ ἀπὸ τῆς ἀλλαι, quæ ex liberaliori sanguine ortæ, ui sibi exitum parant. Nam ut inquit Hippocrates, ὁ λιώκται πολλὸν αἷμα γινόμενον ἐρεμίξαν, sed continua caloris motione flatus plurimos gignit, non secus ac in lebete feruens aqua spumã facit. Cuius quoque beneficio incalescens ille spiritus, sensim in uitalitatis penetralia irrepens, cuniculos agit, & demum in auras capiat, impetu prorumpit, plerunque uerò incendium auget. Quod scribit Hippocrates libro περὶ φυσῶν. ὁκόταν δὲ ὑπὸ σαρκὸς ἀθροισθὲν τὸ πλεῖστον τοῦ αἵματος, διαθερμαίνεται πάλιν ὁ ἀὴρ, ὁ ψύξας τὸ αἷμα, ὑποτηκόμενος ὑπὸ τῆς θερμότητος. διάπνοος δὲ καὶ ἀληθὴς γενόμενος, ἐν ὅλῳ τῷ σώματι πῖον θερμασίαν συνεργάσατο. σωτηρίη γὰρ δὲ αὐτῷ τὸ αἷμα ὀχετὸν. πίνεται γὰρ πυρούμενον, καὶ γίνεται πνεῦμα. Hinc in corde palpitationis & syncopes, in pulmone uerò ruptionis, in toto denique corpore plenitudinis & suffocationis periculum imminet. Quibus facilimè emisso aëreo & uaporoso sanguine succurritur, tunc enim sanguinem deplere necesse est. ἀναπίλω etiam intelligere possumus, quas πνευμάτων ἀπολύσιας ἀνὰ τὰς φλέβας uocat Hippocrates lib. 4. de rat. uict. in morb. ac. cùm ex humorum illapsu & sanguinis

guinis flatulenti in partem aliquã ex dolore confluxione, aër angustis inanitatibus concluſus exitum quærens, magnorũ morborum cauſa eſt. Vertigines enim, epilepſiæ, ſyderationes, & partiũ reſolutiones oriuntur, totiusq; corporis perfrictiones, dum impactus in uenas, ſanguis aëris inopia calorem natiuum extinguit, & ueluti refrigeratus gelat. Quod his uerbis deſcribit Hippocrates, ὁκόταν ἀλγήματα προσγένηται, μιλαίνης χολῆς καὶ λεμφέων ῥευμάτων ἐπιῤῥύσιος γίνονται, ἀλγέει δὲ τὰ ἐντὸς λαγόνεα. διηχθῆσαι δὲ καὶ πίλον ξηρὸν γενέσθαι αἱ φλέβες, ἐντείνονταί τε καὶ φλεγμαίνουσαι ἀθισπῶνται τὰ ἐπιῤῥυέντα, ὅθεν διαφθαρέντα τὸ αἷματος, καὶ τοῦ πνεύματος ὁ λεπτομερέων ἐν αὐτῷ τὰς διὰ τὰ φύσιν ὁδοὺς βαδίζειν, διαταφύξιος γίνονται ὑπὸ ἀπάσεως, καὶ σκοτώσιος, καὶ ἀφωνίης, καὶ διαρθρίης, καὶ σπασμοί, ὧν ἤδη ἔστι τίσιν διαφθίνει, ἢ τὸ ἥμισυ, ἢ ἔστι τίσιν φλὲψ ἐλθὴ, ἔνθεν ἐπίληπτοι γίνονται, ἢ παραπλήγες ὧν ὅσοι τὸν πορίσχοντας τόπους ἐμπίσῃ τὰ ῥεύματα καὶ ὑπὸ τοῦ πνεύματος ὁ λεπτομερέων διεξιέναι διαταξηναθῇ. Quibus ſtatim uenæ ſectione ſuccurrendũ eſt. Quæ quia in totius corporis refrigeratione & ſanguinis cõgelatione, πύξει καὶ πάσῃ ægrè procuratur, fluxionis rationẽ adhibet Hip. ἀλλὰ χρὴ τὸν τοιοῦτον προπνεῖωντας, φλεβοτομέειν ἐν ἀρχῇσιν εὐθέως, μετίεντα μὲν ὄγκου πάντων τοῦ λυπέοντος πνεύματος καὶ ῥεύματος Violentã igitur ſpirituũ interceptionem, quæ in uenis

Lib. 4. de rat. uict.

uenis aut arterijs à crasso, melancholico, copioso & aëroso fit sanguine, uenæ sectio iuuat, ut ibidem scribit Hippocrates, ὅσοι μελαγχολικῶν διὰ φλεβῶν πνευμάτων ἀπολύψιες ὅταν ἴωσι, φλεβοτομίη λύει. Subuentaneos autem flatus diximus subuentitios & intus genitos, quasi leues & irritos, quì stare loco nesciunt. ἄνεμος enim ἀπονέμιον significat. Vim autem & lationis impetum ἀνεμίης uoce indicat Hippocr. cùm spiritus motione quadam totum corpus pererrat, & ui in partem eliditur. Est enim ἄνεμος (ut idem Medicinæ parens scribit) ὕλη & ῥεῦμα καὶ χεῦμα. cuius etiam notionem uerbum ἴσχειν auget, dum illius motum tardat. Quod sequitur sanguinis proflauium, de uenarum αὐλοῤῥύξει intelligendum συμβολικῶς. fit enim uenarum ῥῆξις, dum insignis uena (quã hìc μεγάλην, sæpe uerò αἱμοῤῥόην uocat Hippocrates) flatulenti sanguinis plenitudine distenta rumpitur, interdum uerò uulnere, contusione, profluit: modò etiam erosione, ut testis est Gal. 5. Meth. et

Capite 9. li. 4. de Loc. affect. διάβρωσιν indicat spontanea sanguinis profusio, quæ interdũ feruorẽ, interdum uerò uitiosam humorum temperiem causam habet. Cui lac adhibet ad ἐπίπηξιν & malignorum succorum contemperationem animum in-

Sectione 6. tendens, quemadmodum libro sexto Epidemiorum τῶν διακόρων γάλα medelam esse scribit, τε-

τύφι τῶν

περὶ τ κατὰ διάβρωσιν αἱμορρώντων. ἐπιπάσεως γὰρ δεῖται. Celsus quoq; in oculorum carbunculis lac potui dandum censet, ut acria quæ læserunt, leniantur. Humorum enim acrimoniam lac retundit, ideoq; in uteri ulceribus adhibet Hippocrates libro primo περὶ γυναικείων, ὅτε δὲ δώσειεν τὴν θερμότερα ὄξυ γάλα ταυτήσιν οἱ μέν, forte uerò & feruoris retundendi gratia & alimenti defectu lac propinat, cibi & medicamenti uice, ex Hippocratis consilio. Quod facit Aretæus lib. 2. de Cur. morb. acut. ubi eandem mixturæ rationem seruat. Duos enim lactis cyathos uno aquæ temperat. Cùm uerò ad hæmorrhagiam sistendam πάχυνσιν ξηρῶν cõsuluerit Hippocrates, inter ea quæ in uictus ratione succos cum siccitate incrassant, amylum, alicam et lac reponit Galenus, quæ ideo sanguinis impetum cohibent. Profluuio autem sanguinis medicamento consulit, quemadmodum libro sexto Epidemiorum ξηρῷ δεῖ λαγνῷ οἷον ἰσχάδι, συμφορήν. Et rursus, ἐν τῇ αἵματος φάσει τῶν φλεβῶν ἀπόλυψιν, μετώπου συσχολῶν, πρόσθησιν καὶ ἐπίδεσιν adhibet. De quibus abundè Galen. Method. 5. & Aphor. 19. & 23, lib. 5. Caluus hîc αὐχμῶν malaciã uocauit, suo (ut opinor) iure, quo in tanto Medicinæ authore multa sibi licere uoluit,

Lib. 6. cap. 6

Capite 7.

Sect. 3. lib. 6. Epidem.

Sectione 3.

Sectione 8.

¶ Τὰς ἀγόνους πνεῖν.] Hîc ἀγόνους uocat, eas quæ aut nunquam pepererunt, conceptus tamen habilitatem

habilitatem habent, aut eas quibus intercepta fœcunditas facilè restituitur. Quibus medicamentum & fomenta consulit. Impura enim humorum congeries (quam ex mensium profluuio dignoscit Hippocrates) conceptum impedit, ideoq; toti corpori et demum utero prouisum esse nult. Hinc crebra illa ἐν τοῖς γυναικείοις καθαρτικὰ, καὶ προσθετὰ καθαρτικὰ, καὶ πυριήσιος. Quorum longior hîc mentio odiosa esset. Vnum tantùm locum afferam, in quo ad impeditum conceptum et purgationem & fomentum probari ab Hippocrate reperies, ex lib. περὶ γυναικείων 1. ubi mensium dignationem per intinctũ facit. ὧν μὴ ὄν φλέγμα ἢ τὸ καλούμενον, μυξώδεα τὰ ῥάκια ἔσται. ὧν δὲ ἀλμυρὸν τι καὶ χολῶν, πυῤῥά τε καὶ ὑποπίλιδνα ταῦτ' οὖν ἰσιδίων καὶ γνώμῃ σκιδρῇ βασανίσας ὅλον τε τὸ σῶμα ἀθρέειν, ὧν δὲ πολλῆς καθαρσιος λοκεία δέεσθαι, ἤν τε καὶ μὴ. ἀποσκευάζεσθαι δὲ τῶν χροιῶν, καὶ τῶν ὑλικῶν, καὶ ῥώμης, καὶ ὥρων, καὶ οἵῃ διαίτῃ χρῆσθαι. ἐπιθρέξαι δὲ καὶ τὸ σώματος πάντος προνοεῖσθαι, ἢν τὰς ὑστέρας, καὶ τὸ στόμα ἰῆσθαι, καὶ ὧν μύκητος ἢ αὐαστομῶσαι. ὧν δὲ λοξωθέωσιν, ἀθιδύειν χρὴ. ὧν δὲ ὑγραὶ ἔωσιν αὐαίνειν, καὶ τ' ἄλλα δρᾶν ἐναντίον. σχεδὸν δὲ πάσησιν ἡ πολλὴ ὀδρακεία ἡ αὐτὴ ἔστι, πλὴν ἢ διαστασιάσαι τὰ ἐμμήνια. ὅσησι γὰρ γίνεται ὀλκὴ, δεῖ ταύτησι διαστασιάν. ἀλλ' ὅτι διαφὸν ἐν τοίσιν ἰδιημοισίοισιν ἔνι, τοῦτο ἀφαιρέειν χρὴ, ὅταν φλεγματώδεά τι καὶ

τι καὶ ὑμεννώδια καὶ ἰχωροειδία καὶ λιπία ἢ λοιμὰ καὶ δερμοειδία, καὶ ὅταν μελανά τι, καὶ ἀνδρακώδια, ἢ βοσειδία, ἢ λειμία, ἁλμυρὰ, δολορὰ, πυώδια. αὗται πᾶσαι αἱ προφάσιες ὑπορρεμπτέαι. μωλύουσι γὰρ λαμβάνειν σὺν γαστρί. ὅσοισι μὲν οὖν φλεγματώδια καὶ ὑμεννοειδία τῶν ἐπιμηνίων ἐστὶ, καὶ αὗται σαρκώδεις εἰσὶ. καὶ ταύτησι τὸ σῶμα ἐξυγρὸν καὶ πτύελον πολὺ, καὶ γλίσχρον. καὶ ἰὼ ὀξέως γένηται ἢ λειμώδες, τὸ πτύελον σὺν τῷ σώματι, πλαδαρώδες μέν τι ἔσται καὶ ἄναλτον. καὶ πρὸς πᾶν ὅ, τι αὖ φάγωσιν ἢ πίωσιν, ὄχλος. καὶ προσίσταται αὐτόισιν καὶ ἀείρεται καὶ ἡ μοῖρα λίη. καὶ ναυσίη, καὶ ἀλυσμὸς πολὺς, ἀπότε μιφαλῆς ῥοῦμα μιαταῤῥήσει, καὶ πάντ' ἐπιπλάσεται. καὶ πολλῷ ὑγρασίῃ ἐπάγεται. καὶ τὰ ὑποφθάλμια φιλιδνὰ καὶ φιφυσημένα. ταύτας χρὴ ὅλας πυελίῃ, καὶ πυρνὰ ἐμέειν καὶ ἀπὸ σιτίων καὶ ἀπὸ νηστείης. μαλάσσειν δὲ τῷ μάτῳ μοιρίῳ, φαρμάκοισι δὲ πάμπαν λύουσιν, ὅσοισι ἦκιστα χολὴν ἄγει. καὶ μονοσιτίειν, καὶ γυμνάζεσθαι συχνὰ. καὶ ὡς ξηροτάτῃ δοφῇ διαιτᾶσθαι, καὶ ποτῷ ἐλαχίστῳ ἀκρητισμένῳ. μοιρίη δὲ σύλλυτον ἀμέλγειν διαφυλάσσεσθαι τὰς δὲ ὑστέρας χρὴ ἰὼ μὲν πρὸς ταύτῃσι τῇσι διαίτῃσι καθαίρειν, μαλθακίζειν φαρμάκοισιν, ἀλύποισι προσφόροισιν. Quibus ex uerbis, conceptus impediti ratio eiusq; procuratio, ex Hippocratis mente satis aperta est.

HIPPO-

HIPPOCR.

Ὅσοι ἰξαπίνης ἄφωνοι ἀπύρετοι ἐόντες, φλεβοτομέειν. φλέγματος καταῤῥοοι ἐκ τῶν μαζῶν ἕλκουσιν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἰξερεύγεται καὶ τὰς ῥίνας ὀδυνᾶται μονα. οἷσι βὴξ ξηρὴ, ὁ λυέται, ἢν μὴ ὀλιγὴ ἰσχυρὴ ὀδυνᾶται τὰ ἰσχία. ἢ ὀδυνᾶται τὰ σκέλεα, ἢ ὀδυνᾶται ὄρχιν, ἢν ὑδροποιῶνται βὴξ ἔχῃ, ἢν μὲν αὐτίκα λῳποθυμέῃ, θερμοῖσι πᾶσι διαχρέωνται. ἢν δὲ μὴ θωρήξαι, καὶ σιτίων ἐμπλῆσαι. πάμπαν δὲ τὰς εἴσω. τοῦ νωσήματος τοῦ μεγάλου γὰρ τάσει γινομένου, λύσις, ἰσχίων ὀδύνη, ὀφθαλμῶν διαστροφαὶ, τύφλωσις, ὀρχίων οἴδησις, μαζῶν αἴρεσις, ἢν πυρετοῦ ἐόντος τὰ πρὸς τὸ πρόσωπον ἰσχνὰ ᾖ, γὰρ ἡμέρῃ γονίμῳ, τῷ ὠλέσαν λύσει, ὑδρωπὶ ἢν οἴδημα ἔχων γὰρ τοῖσι σκέλεσι, βήσσῃ. ἢν τὸ ὂς ἀλγέῃ, ἢ γάλακτι διαχρέωνται. ἢν μὴ γὰρ τῇ γονίμῃ μεθῇ ὁ πυρετὸς, ὑποτροπάζειν ἀνάγκη. ὃ ἂν ἡ φλὲψ ἡ γὰρ ἢ ἀγκῶνι σφύζῃ, μανικὸς καὶ ὀξύθυμος, ᾧ δ' ἂν ἀτρεμέῃ. τυφώδης. χῶμα ἢν αἱμορῥαγήσῃ, μὴ βρέχειν τὸ ἕλκος. τῷ δὲ κεφαλῇ βρέχειν θερμῷ. ἢν διαρθρίωσιν, θερμὸν αἶρε μετ'

μετ' οἶνον ἀκρήτου διδόναι. ἐμέτου λύσις, ὕδωρ θερμὸν διδόναι πίνειν, καὶ ἐμέτω. ὅσα σφακελίζει ἀκλαβόντα τῷ φλέβα ἕλκωσαι καὶ ὑγιῶσαι. Σπασμῷ χειρὸς διακτύλων αὖθι πυρετῶ ἁλόντα. ἢν μὴ τῷ διεφαλῷ ἀλγέει, εἰ δὲ μὴ ὕδωρ θερμὸν διαταχεῖν, ὀφθαλμῶν ποδιζόντων διωδέκατον, χειρόκτου πέμπτον, πυρετῶ ἕν. Ψιμμιθίου ἕν, σμύρνης. τὸ ὕδωρ ἡ ἢ διεφαλῆς ψυχρὸν διαταχεῖν, καὶ διδόναι σκόροδα σὺν μάζῃ. διρσοὶ δὲ φαλακρῶν ἢν μὴ μεγάλοι ἔωσι, μανιώδεις. ἄλφος καὶ λέπρης, πιπάνῳ ἐν ὕδατι ὡς μὴ ἕλκώσης. χορίου διάθεσις ἢν ὑποδέχῃ πρὸς τὰς ῥίνας προσιδῆναι. ὥστε παρυδᾶν καὶ ὠλαμβάνειν τὰς ῥίνας ἡ παρυμένης, καὶ τὸ σῶμα.

INTERPRETATIO,

QVi de repente ſine febre uoce deficiunt, iſs uenam ſecare oportet. Pituitæ defluxionibus dum tentantur oculi, ex mammis trahunt, & pituita quæ ad nares regurgitat, in pulmones redundat. Quibus tuſsis nihil elidit & ſicca

est, ea nõ nisi ualido coxendicum dolore, & crurum, aut testium soluitur. Aqua intercutem laborantem dum tussis prehenderit, si quidem protinus animo deficiat, calida omnia adhibeat necesse est. Sin minus, uinum & cibos ingerere conuenit. Venas uerò interiores secare oportet, dum magni morbi (quem Comitialem dicimus) uehementia intenditur, quem soluit coxendicum dolor, oculorum peruersiones, occæcatio, testium tumor, & mammarum eleuatio. Febris si apprehenderit & facies, die impari subsidat, in sequentẽ diem solutio expectanda est. Tussis in hydrope cum crurum tumoribus malo est. Ad auriũ dolorem lacte utendum est. Febris, nisi impari die remiserit, recidiuam timere necesse est. Qui uenæ in cubito conspicuum pulsum habet, is furibũdus in acerbam iracundiam facilè præceps est.

ceps est. Cui uerò quiescit, lentus est & quodammodo torpet. In uulnere sanguinem profundente, ulcus aqua ne aspersèris, caput uerò calida perfundito. Oris uentriculi morsum, merum in pane calido adhibitum sanat. Vomitum sedat calida in potu adhibita & uomitione reddita. Quæ syderatione periclitantur, ea uena intercepta ulcerare & curare conuenit. In conuulsione digitorum manus, sine febre, scarificatione opus est, dum capitis dolor non adsit: Sin minus, calidam affundito. Ad oculos: Spodij partes duodecim, croci quinq;, nuclei oliuæ, unam, cerussæ, myrrhæ, singulorum tantundem, frigida caput aspergito, & alia cum maza apponito. Varices qui in caluis apparẽt, nisi magni fuerint, furorem in ijs portendunt. Ad alphos & lepram, calcem elotã adhibeto ut ne ulceres,

Vt secundæ quæ superauerunt excidant, sternutatorio ad nares apposito, sternutantis nares & os comprime.

COMMENTARIVS,

Αφωνία. Οσοι βαρίνης ἄφωνοι.] Αφωνία apud Hippocratem quæ est uocis priuatio, interdum partium uoci destinatarum exolutionem sine mentis læsione, interdum uerò cerebri affectionem significat, qua simul motus & sensatio ipsa labant. Quod in attonitis & syderatis usuuenit. Hac ratione καταλήψιν ἀφωνίαν exuperantiæ quodam nomine uocat Hippocr. lib. 4. de rat. uict. in morb. ac. Eoq; pertinent αἱ ἐκ λιφαλαλγίης ἠρὶ μετ' ἐκλύσιος, ἠρὶ μετὰ λιαρῆς ἀφωνίκι, ex Prorrhetico & Coacis Prænotionibus, quæ profectò neruorum principium & mentis arcem affectã significant, quemadmodum & ἀφωνίκς nomine apoplexia ipsa denotatur Aphoris. 51. lib. 6. & 58. lib. 7. & 5. lib. 5. ἀφώνες γὰρ (inquit Galenus) ἔωθεν ὁ Ιπποκράτης ὀνομάζειν, ἐχοῖς ἡ φωνὴ μόνη βιβλαπ]αι, κατ' βοχλὴν δέ τινα τῆ ταύτης βλάβῃ συνιπνοεῖν ἡμᾶς συλείπνυται πάσας τὰς κατὰ προαίρεσιν συνεργείας. ἐνίοτε μὲν οὖν ἐκείνων βιβλαμμένων ὀκ ἀπόλωλεν ἡ αἴσθησις. αὐτὸς γοῦν ἔφη τὸς ἀφώνες, αἰσθανομένης συμβαίνει γίνεσθαι, πολλάκις δὲ ἄμφω πέπον

θεν, ὅπερ

θεν, ὅπερ ἀποπληξίαν ὀνομάζουσι. Idem rursus: ἐν δὲ τῷ Ἱπποκράτει πολλάκις ἀφ' ἑνὸς συμπτώματος τὸ προσλιπαρώτατόν τε ἀφωνίας ὀνομάζειν, οὕτω καὶ ἁπλοῦν, ὅσοι μηδ' ἄλλῳ τινὰ τῶν κατὰ προαίρεσιν ἀποσώζουσι κινήσεων, ἢ μηδ' ὅλως αἰσθάνονται. λείπονται δὲ ὡσαύτως τοῖς ἀποπληπτικοῖς ἀναίσθητοί τε ἅμα καὶ ἀκίνητοι. Rursus quoq; προσηκόντως δ' ἐνταῦθα μάλιστα τῷ εἴδει τοῦ Ἱπποκράτους, ἀφώνους ὀνομάζουσι τοὺς ὁπωσοῦν βεβλαμμένους, ἀλλὰ μυρίως λέγεται διάφορος ἡ πάντος τοῦ σώματος ἀφυΐα τε καὶ ἀναισθησία τε καὶ ἀκινησία. ταύτῃ οὖν τῇ διαθέσει ἀφ' ἑνὸς τῶν συμπτωμάτων ὀνομάζειν εἴωθεν ὁ Ἱπποκράτης, καὶ γίνεται ἁπλοῦν τι τὸ ἀρχῆς τῶν νοσημάτων παθόντος. ὁτὲ γὰρ ὁτὲ ἄλλως ὅλως εἶδόν τι σπασθῆναι τὸ σῶμα πρὸ τοῦ ταύτῃ παθεῖν, ἤτοι πρώτως, ἢ κατὰ συμπάθειαν ἑτέρου προπεπονθότος μορίου. Quibus ex uerbis ἀφωνίας nomine, cerebri noxia intelligitur, quæ modò actiones, modò uerò sensuum ministeria labefactat, quemadmodum in epilepsia, apoplexia, & syncope cardiaca contingit, ut scribit Galen. lib. 4. de rat. uict. in morb. ac. longè uerò apertius primæ Prorrhetico. φαίνονται δὲ τῶν ἀφώνων αἱ ὀξεῖαι νοσήμασι γιγνόμενοι, αἱ μὲν ὁτὲ αἰσθανόμενοι, διὰ τὸ δὲ ἀρχῆς πάθος ἀμφοτέρων αὐτοῖς τῶν συμπτωμάτων ἐπομένων. αἱ δὲ μόνον ἄφωνοι γιγνόμενοι, καὶ τούτων οἱ μὲν ἅμα τῷ καὶ τὰς ἄλλας λυπήσεις ὅσαι κατὰ προαίρεσιν γίγνονται, βλάπτεσθαι πάσας, οἱ δὲ τῷ

φωνὴν μόνον. καὶ οὐ ἅμα τῇ φωνῇ καὶ τῶν ἄλλων συνεργειῶν ἡ βλάβη γένηται, ἢ ἀρχῆς τῶν νοσημάτων ὄντι τὸ πάθος· καὶ ἐπὶ μόνης ἢ φωνῆς, μόνων τῶν φωνητικῶν ὀργάνων. Cæterùm ἀφωνίαν, quæ est uocis priuatio, ab ἀναυδίᾳ differre, quæ est ἡ ἐν τῷ διαλέγεσθαι ἀλωμαμία, satis indicat Galenus libro

Comment. 3. tertio Epidemiorum in hiſtoria Pythionis, ubi harum uocum uim aperit. Vt profectò cuiuis notum ſit, non idem eſſe uoce deſtitui & mutum eſſe. Quæ res effecit, ut ἄφωνον, mutum non reddiderimus, quod ferè faciunt omnes Hippocratis interpretes. De cuius dictionis notione fuſius in Œconomia noſtra dicendum eſt. Quòd igitur ad hunc locum attinet. Quibus ſine febre de repente uox deficit, & inſignis cerebri læſio motum & ſenſum intercipit, quæ ex φλεβῶν ἀπολύσει oritur, ijs non dilata uenæ ſectio auxilio eſt. Cònfertam enim uaſorum plenitudinem & farcturam, quæ reſpirationem in periculum adducunt, uena ſecta uacuat, & periclitantem calorem excitat, dum admiſſo aëre ſuffocationis metum adimit. Non ſecus enim in corporibus accidit ac dolijs muſto feruenti & aëroſo plenis, quæ intercepto aëre rumpuntur & ui libertatem quærunt. Atq; hæ ſunt τῶν φλεβῶν ἀπολύσεις, αἱ πλησώσεις τῶν φλεβῶν, ὑπὸ πλήθους γε νόμφην (ut ſcribit Galen. Comment. in lib. 4. de

rat. uict.

rat.uict. in morb. ac.) καὶ τῶν φλιβῶν ὑποπληρώσεις, ἐπειλαὶ ἀποῤῥῶσιν εἰς αὐάψυξιν διαπνοῆς, ut idem ſcribit libro περὶ σύνιξιας. ἀφωνίας igitur, hoc eſt (ut eodem libro ſcribit Galenus) τὰς βλαφυσίλιπς παραλύσεις τῶν σύνεργειῶν ἁπασῶν, ſanguinis miſsio iuuat. Quod teſtatur Hipp. lib.4. de rat. uict. qui noſtræ huius ſententiæ breuitatem ſuo more compẽſat. Eam enim explicat dum ſcribit, τὸ ἄφωνον βλάφυες γινέσθαι φλιβῶν ἀπολύσιδι ποιέουσιν, ὧν ὑγιαίνοντι τόδε ξυμβῇ αὖον περφάσιος, ἢ ἄλλης κίνης ἰσχυρῆς, φλιβοτομέειν οὖν χρὴ τὸν βραχίονα τὸν δεξιὸν τῶν ἔσω φλέβα, καὶ ἀφαιρέειν τοσοῦτον αἵματος κατὰ τῶν ἕξιν καὶ τῶν ἡλικίων διαλογιζόμενον τὸ πλέον καὶ τὸ ἔλασσον. Vbi quod hîc dixit βλαφύνης, illic ἐξαίφνης & αὖου περφάσιος ἢ ἄλλης αἰτίης ἰσχυρῆς extulit, & pro ἀπύρετοι ἔωσιν, ὧν ὑγιαίνοντι τόδε ξυμβῇ poſuit. Si enim febris accidat quæ congelatos huiuſmodi humores calefaciat & extenuet, aut craſſos, flatuoſos, & pituitoſos ſuccos liquet aut diſcutiat, morbi alleuationẽ facit, ut ſcribit Hip. Aph. 51. lib. 6. qui plurimùm ad iſtius loci notionẽ confert. ὀκόσοισιν ὑγιαίνουσιν ὀφθαλμῶν γίνονται βλάφυες ἐν τῇ διφθερῇ, ἢν παραχρῆμα ἄφωνοι γίνονται ἢν ῥήγνυσιν, ἀπόλλυται ἐν ἑπτὰ ἡμέρησιν, ὧν μὴ πυρετὸς ἐπιλάβῃ. Quã ſententiã repetit li. περὶ διαίτης ὀξέων, et li. 2. περὶ νόσων, ubi ut febris uehementiam ad ſubleuandum morbũ indicet, πῦρ uocat.

Incendio enim opus est in refrigeratis & obstupefactis sensibus. Sic lib. 2. περὶ νόσων, ἐπὶ τῇ ἀφωνίᾳ ἐν δωρύξι & febrem remedium esse dicit, ut & Aphoris. 5. lib. 5. Quantum uerò momenti et præsidij ponendum sit in curandorum attonitorum sanguinis missione, & quàm diligens cautio adhibenda sit, Aretæus author uetustissimus εὐ θεραπείᾳ ἀποπληξίης indicat. ἰσόῤῥοπον μὲν ὦν ἐστὶν, ὡς μεγάλῳ παθεῖ μέγα βούδυμα φλεβοτομίη, ἢν μή τις ὀλιγαρτωλίῃ εἴη τὸ πλεῖστον. λυσιτελέστερον δὲ τὸ μέτρον, ἤν τι γὰρ σμικρῷ πλέον ἀφέλῃς, πρόσαπέπνιξας τὸν ἄνθρωπον. ὀλιγαρτὸ τὸ ῥεῖν τετρόποισι, καὶ τὸ σμικρὸν αἷμα δυνατώτατον, καὶ ἡ ἀλίη δὲ ῥωῆς τὸ σθένος καὶ δὲ ῥοφῆς ἐόν. ἤν τι μεῖον τῆς αἰτίης, ἐλάσσω μέγα ὤνησας διὰ μεγάλου ἄνω. ἔτι γὰρ ἡ αἰτίη μίμνει. ἀσφαλέστερον δὲ ὀλίγον τὸ ἔλασσον ἁμαρτάνειν. ἢν γὰρ καὶ ὀλοπίη μὲν ἐνδιείη, χρηστὰ δὲ τινος ὑποφάσιος γίγνεσθαι, αὖθις ἐπανατάμνειν πλὴν φλέβα, τάμνειν δὲ πλὴν ἐν τῷ ἰσχίῳ τὸ ἀγκῶνος, σύριγξ γὰρ ἤδη ἐν τῷ λαιῷ.

¶ Φλέγματι & καταῤῥοαῖς.] Significare uidetur Hippocrates in magnis pituitæ cursibus, qui lippitudines faciunt, thoracis capacitates impleri et dolore affici, creberrimeq; tusses affligere ex humorum in pulmones illapsa. Insolens tamen est quod effert Hippocrates, oculos ex mammis attrahere, nisi id ad affectionis familiaritatem referas. Pectus enim in magna humoris confluxione la-

ne laborat, dum totum anhelum est, & pulmonum ministerio non deest. Mammas autem pro pectore efferri, Hippocrati satis est familiare, ut in his quæ priùs retulit: τῶν βηγμάτων ἢ τωμάτων, οἱ ὦμοι ἢ οἱ μαστοὶ ἐμφυσῶνται. Oculos uerò καταῤῥόας uocat eos qui pituitæ defluxionibus tentantur, ut & ὀφθαλμίας ῥοώδεις lippitudines manantes & fluidas dixit lib. 1. Epidem. Interpretes φλεγματ& καταῤῥας legisse uidentur. Caluus illud ἐξεφύγοντα omisit. Cornarius ἐξερύγοντα legere uisus est. Nos nullam in exemplaribus nostris uarietatem reperimus, ubi pro eo ac debebamus in insolenti phrasi nihil sumus adiuti. Quod in hoc difficilimo Hippocr. opere (ut & in cæteris) præter spem nobis infelicissimè cessit. Sectione 2.

¶ Οἷσι βὴξ ξηρὴ.] In siccis & trahentibus tussibus testium tumores apparere, & ea esse solutionis indicia, prius multis ex locis probauimus, indeq; crebros esse in fœmur et ischium decubitus. Quæ ideo hoc loco repetenda non sunt, quòd illinc facilè peti possint.

¶ Ἢν ὑδρωπικῶντα.] De hydropicorum tussi postea dicemus. Est autem aqua inter cutem laborantibus admodũ familiaris spirandi difficultas, tussis & animi deliquium, λειποθυμίαν dicimus, Aretæus uerò ἀψυχίαν uocat. Cui profectò prouidendum monet Hippocrates. Si quando enim in-

cidat, omnem curam uirium quædam prærogatiua in se intendit. Calida igitur omnia adhibenda sunt, cùm non sit aliud hydrops ἢ ῥοπὴ ὑγρῆς καὶ ψυχρῆς αἰτίης, ὃν τοιοῦδε ἔξιν ἐτεροιώσης τὸν ἄνδρωπον, ut inquit Aretæus. Vini autem meracioris potum adhibet, magnum in uirium lapsu auxilium. Quod sua tenuitate spirituum penetralia subiens, uires eorum reparat: & sensim uitalitatis quadam affusione, membra omnia penè emortua excitat. σιτίων ἐμπλῆσαι uerò dicit, peculiarem huius morbi affectionem indicans. Perpetuo enim ciborum fastidio laborant, & uel minimo cibo contenti, non secus ac liberaliori ingurgitatione distenduntur. Id testatur Aretæus his uerbis: ἀπόσιτοι. ὧν δ' ἔτι προσαίροντα τοῦτο βραχὺ καὶ ἄφυσον, φυσώδεσι, διατάσιος ὡς ἀπὸ πλησμονῆς. ὄρηξιν. Porrò interpretatur Galenus οἴνωσιν ἤτοι μέθην. Significat etiam antiquis ἀκρατοποσίαν, ut testis est Phauorinus. ὄρηξις κατὰ τοὺς παλαιοὺς ὅτε οἰνοποσία καὶ ἀκρατοποσία. Et ὀρήγασιν λέγουσι τὸ μεθύειν διὰ τὸ ὀρμαίνειν τὸ ὕδωρ, ἢ ὄρεγμα πληροῦσθαι. Vtitur ea dictione Hippocr. Aphorism. 21. lib. 2. et lib. 2. de Morb. & lib. 2. de nat. hum. Nec uerò quam in hac sententia aliam hydropis curationem adhibeat, uidere possum, in qua necdum mihi satisfacio. Omnium enim codicum opera, in loco admodum suspecto destituti,

In Exegesi, ὄρηξις.

destituti, cogimur aliunde fidem erogare.

¶ Τάμνειν δὲ τὰς ἄσας.] Nec minus obscurum est quod hîc scribitur. ἐν τάσει enim γινόμενον νόσημα, de morbi uehementia dici existimandum est, dum eius periculũ intenditur & uires acquirit, ut remissionem ἄνεσιν, ὕφεσιν, ἀφαίρεσιν καὶ ἔκλυσιν dici testatur Galenus libro de Temper. morb. Istud uerò de miserabili illo morbi comitialis insultu, qui sua fœditate terret, effertur, cui prouidendum monet Hippocrates. Portentosus enim morbus est, & (ut inquit Aretæus) ποικίλον, καὶ ἀλλόκοτον καὶ ὑπερφυέα. διαφοιτᾷ μὲν ἐν παροξυσμοῖσι καὶ λύσεσι, καὶ ἐλάνθανον. ἔκτεινε γὰρ ἤδη παροξυσμὸς ἕνα. Videtur enim Hippocrat. morbum τὸν ἐν τάσει γινόμενον, τῷ ἐν ἕδρῃ opponere. Quòd cùm utrunque de epilepsia intelligatur, hoc diuturnum morbũ et crebras accessionum successiones declarat, illud uerò præcipitem & primùm illum exitialem morbi casum significat, qui subita periculi denunciatione, acutissimum morbum facit. Plerosq; enim unica accessio iugulauit. Quæ iusta causa est, cur epilepsiam in acutis & diuturnis morbis reposuerit Aretæus, uir doctrinæ uetustate in morbis curandis acerrimus. Atq; adeò illa morbi huius intensio & uehementia, quæ breui uitam in discrimen adducit, non aliàs quàm celeri

sanguinis

ſanguinis miſsione curatur. Nec aliud eſt magis expeditum remedium, quo te à miſerabili fœdæ mortis imagine expedias. Quæ epilepſia diutius trahit, etſi inducias facit, dedecore tamen & probro reliquam uitam contaminat. De utroq; uerò uitij genere ſic Aretæus, in acutorum morborum curationibus. Ἡ ὠδιπλίνης ὀλιθρίη μὲν ἡ πρωτίστη καταπλῆσις, ὧν ὀξέως ἐσβάλλῃ ἡ νοῦσος. ἐκλείπει γάρ ἐστι κὴ ἡμέρῃ μιῇ. καὶ νεωτέρῃσιν δὲ κὴ οἱ ἐν τῇσι πυρετοῖσι παροξυσμοί. διὰ τάδε μὲν ὧν κὴ ἐν τοῖσι ὀξέσι καταγέγραπται ἡ ἐπιληψίη. ὧν ἧς ὅδε μελέτω μὲν ἥκιστα καὶ ἀνθρώπου, ἡ δὲ νοῦσος ἀπροίξεμφύσα ἔχηται, ὁ χρόνιη μοῦνον γίγνεται, ἀλλὰ μετοξετέροισι ἀιωνίη. ὧν γὰρ ἐπιβάλλῃ τῶν ἀκμῶν ἡ ὑλικίης, ξυγκρᾶσι κὴ ξηραπολύσηαι. ὁκόσα μὲν ὧν ὡς χρονίη ὀδὴν ἰκτύεια, ἐν τοῖσι χρονίοισι λελέξεται. ὁκόσα ἧς ὅδε τὸ τάχος τοῦ ὀλέθρου πρηκτία, τῶν δὲ τὰ πλεῦνα μὲν ἐπὶ τοῖσι ἀποπληκτικοῖσι λέλεκται, φλεβοτομίη. κλυσματα, χρίσιες, συκίη. τὰ δὲ γὰρ ὅδε αὐτηγόρεια δυνατώτατα. In quibus præſidijs, ut uides, uenæ ſectio ineſt, quæ etſi utrunq; morbi genus curat, de acceſſione tamen dici teſtantur, quæ in illius curationis fine ſcribuntur. τοίλε μὲν ὧν ὅδε αὐτηγόρειη τε παροξυσμῶ, τάδε ὅδε λύσιη τοῦ νοσήματος, ἐν τοῖσι χρονίοισι λελέξεται. Poſtea uerò idem author grauiſſimus uenæ ſectionem ex cubito in huius morbi depulſione conſulit. Quæ profectò mentem noſtram in admo-

in admodum obscura rerum imagine aperiunt. Cæterùm id de morbo comitiali intelligi debere, satis indicat duplex ille articulus, τὸ μιγάλης τὸ νόσματος, singulariter morbum quendam indicãs. Ex quo fortè superioris loci notio, cùm de eodem loqueremus, longè est apertior. Cuius enarrationis necdum me pœnitet. Hæc uerò inter se coniunxi nostris codicibus fretus, atque eò magis adductus quòd ad hydropẽ referri nequeunt. Quod & fecisse Cornarium, ut nec in cæteris, inuideo. Caluus codices nostros secutus, ad superiorem sententiam huius initium retulit.

¶ Λύσις ἰσχίων ὀδυνῶν.] Dissimiles sumus in eo quod sequitur. Cornarius ἰσχίων ὀδυνῶν & ὀφθαλμῶν διαλύσεως legit, ut dolorem coxendicum, oculorum peruersione & cæcitate solui intelligat: testium uerò tumorem, mammarum subleuatione. In quo uix ullam coxendicum dolorem tanti redimendum existimo. Cum Cornario consentit Caluus, nisi quod ἰσχίων ὀδυνῶν legit & ad superiora retulit, ut nos quoq; fecimus, dum nihil immutauimus, & hanc casuum congeriem morbi comitialis libertatem esse significamus. Hâc enim irruptionem fecisse uidetur, & miseræ labis quasdã dedisse reliquias, ut si perrarò aut ne uix quidem integritatem facit, nunquam tamen minori intertrimento quàm partium quarundam exolutione nobi-

ne nobiscum paciscitur. At uerò hoc magis detestabile malum facit, quòd cùm quadam nostri iactura dependendum sit, in præcipuas tamen partes sæuit, nobiles sensus omnibusq; conspicuos appetit, formæ quadam inuidia uultum deformat, atque eum ipsum iuuentutis florem qui uitam spectabiliorem facit, exitiabiliter depopulatur: ut non alio magis quàm prostituto fœditatis triumpho gaudeat, dum teneræ integritatis mollitudinem miseris modis traducit. Quod non minus eleganter quàm grauiter his uerbis significat Aretæus in Diuturnorum morborum signis. Capite 4. ῥᾳδίως δὲ ὃκ ἄπεισι ἡ νόσος, ἀλλὰ σὺ ἡλικίησι τέ τισι ὑφίστησι σύοικίει, καὶ ὥρῃ τῇ ὡραίῃ ξυνδιαιτᾶταί τι πᾶσι καὶ μηχανίοισι. ἐξηλάθη δέ ἐο τι ὑπ' ὀυτυχίης, δι' ἄλλης ἡλικίης μίζονος, ὅυτι τῷ ἰάλλει σωὶξεισι ἢ ὥρης, ἀλλὰ νῦ τότι μιτιξιτίρης αἰσχρὸς ἀποδείξασα, ἀπόλλυσι τὸς παῖδας φθόνῳ τῳ ἰάλλιος ἢ χειρὸς ἀνδρασίης, ἢ προσώπε διαφορῇ, ἢ πηρώσει τίνος αὐθήσιος. ὧν δὲ φωλσύσῃ τὸ ἰακὸν ὃς ῥίζαν, ὅτε ἐκφῦῃ, ὅτι ἡλικίης μεταβολαῖς ἐξοίσον πάθεϊ, ἀλλὰ ξυμβιοῖ μίσφι θανάτε. ποτὶ νῦ ἐπίπονος ἡ νόσος, σπασμοῖσι νῦ διαφορῇσι μείζων τε νῦ ὄψις. Hæc eadem quæ hîc describuntur solutionis epilepsiæ indicia, recenset cum multis alijs Hipp. Prorrhetico secundo. Quorum cùm prius leuiter memineri-mus, huc quoq; necessariò afferri debent, quòd sententiam

sententiam nostram non parum confirment. οἵσι ἢ τ παιλίων ὀξαπίνης, οἱ ὀφθαλμοὶ διεστράφησαν, ἢ μᾶλόν τι ἰκανὸν ἐπαθον, ἢ φύματα ὑπὸ τὸν αὐχένα ἐφύη, ἢ ἰσχνοφωνότεροι ἐγένοντο, ἢ βῆχες ξηραὶ χρόνιοι προσέχυσιν, ἢ ὅτ τῶν γαστέρα μέλλοσι γενεμένοισιν ὀδυνῶν φοιτᾶ ἢ ὑπαράσιται, ἢ ἐν τοῖσι πλευροῖσι διαστήμματα ἔχουσιν, ἢ φλέβας παχέας περὶ τὸν γαστέρα διεσώλιας, ἢ ἐπίπλοον διαβαίνει, ἢ ὄρχις μέγας γίγονεν, ἢ χεῖρ λιπῆ ἢ ἀκρατὴς, ἢ ὠὸς, ἢ ἰνύμη ξύμπασα ἐχωλώθη, ἄτερ προφάσιος ἄλλης, τούτοισι πᾶσιν ἐλκέα ἢν ὑσσ ἢ προεγένετο. πρὸ τούτων ἁπάντων, ἢ οἱ μὲν πλεῖστοι τ ῥιφόντων τὰ παιδία, ὁρατώμενοι ὁμολογέουσι, τὸς δὲ ἢ λανθάνει, ἢ ἃ φασὶν ἐλκέα τοιοῦτον ἐλκὸν γενόμενον. Ex quibus ἰσχίων ὀδύνῃ membri exolutionem & impotentiam intelligendam esse satis notum est. Oculi resolutionem ex morbo comitiali fatetur Celsus libro sexto, qua uehementer oculus ipse concussus est, ut neq; quoquam intendi possit, nec omnino consistat, sed huc illuc ue sine ratione moueatur, ideoq; ne conspectum quidem rerum præstet. Testium uerò tumor, etsi in his Hipp. uerbis alio sensu sumitur, uidetur tamen in præsentia ætatis mutationẽ et pubertatis uiciniam innuere, quo tempore pueri naturæ benignitate cõgenitum morbum maximè euadunt, ut scribit Hippocrates Aphoris. 45. lib. 2. & 7. lib. 5. & 28. lib. 3. & libro sexto Epidemiorum,

Capite 6.

Sectione 4.

Puber-

Pubertatis autem metam, testium tumor & mammarum subleuatio significat, dum dulcem genituræ titillationem testes inflati cum uocis mutatione ostendunt, quod βαγίζειν Hippocr. et Aristot. dixerunt. Mammæ uerò quæ uteri indicaturam faciunt, succulenta uiuacitate uegetantur, dum leui distensione nubiles annos adesse testãtur, quod σφιγᾶν ab Hippocr. ἐν γυναικείοις dicitur. Quæ duo pubertatis instantis signa in maribus & fœminis posuit Aristot. lib. 4. de gen. anim. inquiẽs: Capite 8. διὸ καὶ φωναὶ μεταβάλλουσι καὶ τῶν ἀφροδισίων καὶ τῶν θηλειῶν, ὅταν ἄρχωνται σπέρμα φέρειν. ἡ γὰρ ἀρχὴ τῆς φωνῆς ἐντοῦθεν, ἀλλοία δὲ γίνεται, ἀλλοία γινομένου τοῦ λιπαροῦ τόνου, καὶ τὰ περὶ τὸς μαστὸς αἴρεται καὶ τοῖς ἄρρεσιν ἐπιθήλεως, μᾶλλον δὲ τοῖς θήλεσι. Interpretes locũ de testium tumoribus ad mammarum eleuationem referentes, longè petitam notionem faciunt, nisi ad tussim respiciant, quæ (ut prius diximus) testium tumore sedatur, & contrà. Sic μαζῶν ἄρσιν pro thoracis explicatione quæ in tussi contingit, capere uidentur, insolenti prope significato. Cuius merito, ne prior quidem lectio immutanda erat, in qua tuenda constantes sunt omnes nostri codices. Quod effecit, ut huius loci dignitatem sartam tectam tueremur. Nec uerò nos ab hac constantiæ sede deijcit, quòd hæc uerba febri ardenti attribuit lib. περὶ διαίτων Hippoc. dum scribit,

scribit. ὅσοις μὲν τοῖσι λαύσοισιν ἰσχίων ἐλιών, ὀφθαλμῶν διαστροφή, ἢ τύφλωσις, ἢ ἐρχίων εἰλήσεις, ἢ λιτδῶν ἄψοις, λαῦσον λύει. Ista enim alium habere longè diuersum respectum uidentur. Qui μαζῶν ἄψοιν ad ea quæ ab Hippocr. prius dicta sunt, τὰ μὲν τοῖσι πλευροῖσι διαστρέμματα, retulit: hic profectò morbi comitialis limites non excedet, & in ijsdem solutionum generibus uersabitur.

¶ Ἢν τὸ ὦς ἀλγίσι.] Aurium inflammationes doloresq; interdum ad dementiã mortemq; præcipitant, ut scribit Celsus. Quo magis inter initia protinus succurrendum est, ne maiori periculo locus sit. Ergo ad inflammationum dolores lacte utitur Hippocrat. quo humorum asperitudinem leniat, in quem usum lac muliebre sæpe adhibemus ex lib. 2. κατὰ γυνή. Cap. 7. lib. 6.

¶ Ἢν πυρετὸ ἰσχυρῶ.] Solenne est in magnis febrium ardoribus ex uiolenta humorum & corporis concussione, faciem tumere, inflammari et uelut ignescere. Quæ si in ipso febris impetu subsidat, nulla magnæ inflammationis signa edet. Quod ut febris remissionem indicat, ita id iudicatorio die fieri, certam in propinquo esse salutem facit, præsertim si iudicatoria quædam excretio spem nostram fouerit. Similis quædam est sententia in Coacis: πρόσωπον ἢν μὲν μετρίως καὶ τακεινόμενον, καὶ φωνὴ λειοτέρη, καὶ ἀκοὴ ἐναργεστέρη γινομένη, καὶ

πνεῦμα μανώτερον, καὶ λειότερον, αἴνισιν ὃν τῶν ὑδρωπικῶν σημαίνει. Hîc igitur ἰσχνὸν idem quòd illic ἐν μετρίῳ ταπεινόμενον significat. Faciem igitur ex tumida subsidentẽ intelligimus. ἰσχνὸν enim de partibus subsidentibus & quæ tumore carent effertur, ut in Prorrhetico scribit Galenus familiare etiam est Hippocrat. τὰ περὶ τὸ πρόσωπον, de facie dici, ut satis ex Coacis patet.

¶ Υδρωψὶ ὧν οἴδημα ἔχων.] Spem tollit in hydrope tussis, ut scribit Celsus ex Hippoc. Aph. 25. lib. 6. & 47. lib. 7. Idem Prorrhetico secundo in bona aquæ intercutem fiducia, βῆχα μὴ προσεῖναι desiderat, quæ si adsit, desperatum malum facit. Quemadmodum in hydropico Ctesiphonte lib. 7 Epidemiorum ὑδρωπικῇ βηξ καὶ πνιγμοὶ ἐγένοντο ὃν νύκτα, & tandem ægrum sustulerunt. De tussi uerò, & ea tussis imagine qua laborant hydropici, agit in Prognostico Hippocr. ubi & tumorum qui crura affligunt, meminit. ὁκόσοισι δὲ ἀπὸ τῶν ἄκρων ὑδρωπικὸν γίνονται, βῆχές τε καὶ θυμοὶ τούτοισιν ἐγγίνεται, καὶ ἑλκός τι ἀποπύησιν ἄξιον λόγου. καὶ οἱ πόδες διίστασι. καὶ ἡ γαστὴρ ὑποχωρέει, ἐὰν μὴ σκληρύτητι καὶ πρὸς ἀνάγκην. Quæ in Coacis repetuntur, corruptè tamen Cornarius ἰκανὸν addidit ex codice quodam, aut ex Aphorismis cui suffragamur in uaria exemplarium copia: unum sequuti cui multùm fidimus. Hunc porrò locum esse pu-

Lib. 2. cap. 8.

esse putamus, quem designat in Exegesi Galenus ὕλεως. Διοσκορίδης ἐν τῷ β τῶν ἐπιδημιῶν ὀξύτονον ἀναγινώσκει καὶ λυπηδακύφυσι τὸν ὑλεως ποιεῖ λῆ.

¶ Ἡμῦ μὲν ἐν τῇ γονίμῃ.] Ista ad confirmandam dierum imparium dignationem pertinent, eaq; ex media Hippocr. schola desumpta esse testantur, quæ scribuntur Aphoris. lib. 4. πυρέσσοντι ἰῷ μὲν ἐν πρήσσῃσιν ἡμέρῃσιν ἀφῆ ὁ πυρετὸς, ὑποπροπιάζειν εἰωθεν. Et, τὰ ἐν ἀρτίοισι λειπόμενα λύσκεται καὶ φλυπόγροφα. Cuius sententiæ testem fert Medicinæ parentem Cornelius Celsus libro tertio, cùm scribit, Hippocratem si alio die quàm impari febris desiisset, recidiuam timere solitum. Libro quoq; περὶ κρισίων, præter abundè explicatam iudicatoriorum dierum facultatem, id quoq; ita effert: ὑποπροπιάζει δὲ καὶ ἡ δὶς πυρετὸς, ἰῷ μὲν πέμπτῃ ἡμέρῃ ἀφῆ. ὑποπροπιάσας τὰ πολλὰ ἰσχὺν ἀπίστων ἐόντων τῶν ὅρων, καὶ τῶν ἄλλων σημείων μὴ κατὰ λόγον ἐόντων ἡ νόσος λειποῖμῳ ἡμέρῃ ὑποπροπιάζει. Quæ profectò dierum parium authoritatem nullo modo conuellunt, imparium tamen præstantiam attollunt, ut quibus magna iudicationis pars cedat. Quin Hippo. lib. 4. de mor. morborum, sanitatis & mortis etiam ipsius decreta diebus imparibus attribuit, et ad eorũ celebritatẽ, humorũ motus, exagitationes, et medicamentorũ effectiones refert, sobriũq; intermissiones ijsdem fieri scribit.

Initio quoq; libri eiusdem, ὅτι αἱ νοῦσοι λῡ́νονται ἐν τῇσι κρισιμῇσι ἡμέρῃσι scribit. Credo equidem pro ueterum loquendi usu, iudicatorium dierum fidem, imparium authoritate cohonestatā. Quod testatur Celsus libro tertio. Atq; adeò optimi parentis sententia, firmißimis placitis nixa, perpetuam retinet constantiam. Scribit enim in Coacis: ὀκόσοισιν ἐκλείπουσιν οἱ πυρετοὶ μὴ κατὰ μερισμούς, ὑποτροπικόν. Et rursus: τῶν πυρετῶν οἱ μή τι ἐν ἡμέρῃσι μερισίμῃσι, μήτε κατὰ σημεῖον λυτήριον ἀφιστάντος, ὑποτροπιάζουσι. Quæ etiam in Prognostico repetita Celsum interpretē nacta sunt. Febris quæ subitò sine ratione, sine bonis signis finita est, ferè reuertitur.

Capite 4.

Cap. 7. lib. 2.

¶ Οὗ ἂν ἡ φλὲψ. Id de conspicua, uehementi, & celeri arteriarum pulsatione intelligendum, quæ cùm à natura ineſt, animosæ facultatis uim & impetum præsagit. Antiquum autem loquendi morem (ut semper) retinet Hippocrates, uenas pro arterijs usurpans. Non alio utar interprete in hac sententia quàm Galeno, qui lib. 6. de plac. Hippocr. & Pl. eam sic explicat: καλεῖται δ' ὑπὸ μὲν παλαιοτάτων ἰατρῶν καὶ φιλοσόφων, καὶ τοτὲ τὸ γένος τῶν ἀρτηριῶν ὡσαύτως ἅπαν φλὲψ. ὑπὸ δὲ τῶν ἄλλων, ἀρτηρία μὲν τὸ σφυγμῶδες, τὸ δὲ ἄσφυκτον φλὲψ. ὅτι δὲ ἅπαξ ὠνόμαζον οἱ παλαιοὶ, δῆλον ποιοῦσι τῶν ὑπ' ἐκείνων γραφέντων, ἐν οἷς διδάσκουσι δὲ καὶ πρὸς ἡμῶν ἐτέρω-

μῶν ἐτέρωθεν. νυνὶ δὲ τοσοῦτον μόνον ὅσον εἰς τὰ παρόντα χρήσιμον ὑπομνήσω τῆς κατὰ τὸν ἀγκῶνα, καὶ μάλιστα τὸν ἀριστερὸν ἀρτηρίας, ὅταν ἡ κίνησις ἰσχνοτέρα γιγνῆται ὑπάρχει, ταχεῖά τε ἅμα καὶ μεγάλη, καὶ σύτονος, ἰσχυρὰν μὲν σὺν εἰκότι τὴν καρδίαν δυνάμει δὲ ῥώμην, ἀκμαῖον δὲ καὶ ζωρὸν τὸ κατ' αὐτὴν θερμόν, ὅπερ ὀνομάζειν, μανιῶδές τε καὶ ὀξύθυμον εἰώθασι. ὁ τοίνυν ἱπποκράτης ὀνομάζων φλέβα τὴν ἀρτηρίαν ταύτην, ὥσπερ πως γράφει κατὰ τὸ δεύτερον τῶν ἐπιδημιῶν. ὧν δ' αὖ ἡ φλὲψ ἡ σὺν ἀγκῶνι σφύζῃ, μανικὸς καὶ ὀξύθυμος, ὧν δ' αὖ ἀρρύθμως τυφώδης. ὅτι δὲ καὶ τὸ σφύζειν ὄνομα καὶ ὁ σφυγμὸς ἐπὶ τῆς σφοδρᾶς ὡς τοσοῦτον τῶν ἀρτηριῶν κινήσεως, ὡς καὶ πρὶν ὑπολαβεῖν τὴν ἀφὴν, αἰσθητὴν εἶναι τῷ ἀνθρώπῳ τὴν κίνησιν, ὑπὸ τῶν παλαιῶν ἐλέγετο, καὶ δὴ ἄλλων μὲν ἀποδέδειπται, καὶ νῦν δ' ἐχόντως φαίνεται δὲ πρὸς τὸ ἀρρύθμως ἀντιδόσεως, καὶ τὸν τυφώδη δὲ ἀκολουθότι τῷ σὺν αὐτῷ μανικῷ ἢ καὶ ὀξυθύμῳ καὶ ἀόργητον. Commentario uerò primo in Prognost. huius quoq; loci memi nit Galenus: σύρίσκεται μὲν σὺν τισιν τῶν ἀντιγράφων, ὁ σφυγμὸν ἀλλὰ παλμὸς γεγραμμένον. ἐμάθομεν δὲ, ὅτι τὸ σύμπτωμα τοῦτο, διὰ πυκνότητα γίνεται φυσᾶσθαι, ἀλλ' ἐν τοῖς πλείστοις γέγραπται σφυγμός. ἤτοι γὰρ σωμὸν ταῖς μεγάλαις φλεγμοναῖς, ἢ καὶ δι' κατὰ ῥάχιν ἀρτηρίας τὴν μεγάλης ἡ αἰσθητὴ κίνησις τῷ μάμοντι, ὡς πᾶν μὲν τῷ δυτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν εἴρηται ὁ αὐτὸς, ὅταν ἡ φλὲψ ἡ κατ' ἀγκῶνα σφύξῃ, μανι-

νὸς καὶ ἐξύδυμος. σύλλογος γάρ ὅτι μαντικῶν τὸ σφόδρα ἐπὶ μεγάλης ὀργῆς καὶ σφοδρᾶς μανήσεως τ ἀρτηριῶν ἐπιφέρων, ὡς καὶ πρὸ τοῦ τὰς ἀφλὰς ἐπιβάλλειν αὐτᾶς, αἰσθητὰς εἶναι τὰς μανίσιν, σπάνιος μὲν αὐτῷ τῷ πάσχοντι μόνῳ, σπάνιος δὲ καὶ τοῖς ἐξωθεν ἐρῶσιν. Libro etiã cui titulus est Animi mores corporis temperaturam sequi, Hippocr. mentem longè clarius aperit. Qui locus etsi quadam ex parte prius à nobis adductus est. hîc tamen totus propriam habet collocationem. Scribit igitur Gal. ἀπὸ τ οὖν λόγου τῶν μετὰ τὸ λοιπὸν ἢ τὸ ἕκτον τῶν ἐπιδημιῶν γεγραμμένων τ φυσιογνωμονικῶν γνωρισμάτων ἀπάντων μνημονεύειν, ἀλλ' ἀρκεῖ παραγράψαι λέγοντος σπάνια, τοῦτ' ἔστι τὸ λέγειν αὐτ' ὧν ἡ φλὲψ ἡ σὺν ἀγκῶνι σφύζει, μανικοὶ καὶ ἐξύθυμοι, ὧν ἂν ἀφαιρεῖται τὴν φλέβα. καὶ πάλιν τοῦτο ῥῆσιν ὁ λόγος ὅτι τοιοῦτος ὢν ἀνθρώπων ἢ μετὰ τ ἀγκῶνα ἀρτηρία σφοδρῶς πάλλεται ποιεῖται τὴν μάνησιν ἤτοι μανικοί εἰσι. φλέβας μὲν γὰρ καὶ τὰς ἀρτηρίας ἐκάλουν οἱ παλαιοὶ, καὶ διαλείπει πολλάκις, ἐλλιπῶς ἢ πᾶσαν ἀρτηριῶν μάνησιν ὠνόμασον σφυγμὸν, ἀλλὰ μόνον τοῦτο ἀνθρώπῳ, παύσας ὅσαν σφοδρόν. Ἱπποκράτης ἢ ὡς καὶ πρῶτος ἄρξας τ μετὰ ταῦτα μεγάλης ἀρτηρίας, ἐρυθρὸν καὶ σφυγμὸν ἁπασῶν τ ἀρτηριῶν τὴν μάνησιν, ἀποδείξας σὺν ἐπιμελείᾳ τοῦτο τοῦτο ῥῆσιν. ἔτι τῷ παλαιστέρῳ τρόπῳ τ ἐρμηνείας χρώμενος, ἐπὶ σφοδρᾶς μανήσεως τ ἀρτηρίας, ἐπιμήκεσι τ μανικὸν καὶ ἐξύδυμον ἄνθρωπον, ἐπεὶ διὰ τὸ πλῆθος τ σὺν τῇ μεγαλοφυΐᾳ θορ-

διὰ θορμοσίας, ὅτι σφύζουσιν αἱ ἀρτηρίαι. μὴ μανι-
κὸς μὲν γὰρ μὴ ὀξυθύμως, τὸ πλῆθος δ' θορμασίας ὀργάζε-
ται. νωθρὸς δ' μὴ ἐαρεῖς μὴ δυσπινήτως, μὴ δ' ἰσχάσεως φυ-
χρότης. Quibus in uerbis abūdē explicatā habes σφυγμῶ appellationē, quæ ad ſequētia progreſſū faciūt. Quin et τυφώδη Gal. κόζγυτον, νωθρὸν, βαρὺ, μὴ δυσπινῆτον interpretatur, alibi quoq; σὺν hoc eſt mutū, ſurdum, ſtolidū ſignificare ſcribit. Nos apte reddidiſſe uidemur lentū quo iræ uacuitatē, naturarū frigidarū ualide propriā intelligimus, ut iracūdis et præcipitib. opponatur. Hac uerò dictione utitur Hip. li. 4. Epid. duab. in hiſtorijs in Attici puero et Emmyris uxore. Quibus in exēplis ut hic quoq; τυφλώδης legitur, quod quādoq; ſtupidū ſignificat. Quā lectionē ſecuti uidētur interpretes, quib. duo ex noſtris codicibus aſſentiūtur. Vetus uerò exēplar et recens alterū, utrobiq; τυφώδης legūt. Quæ lectio ex Gal. magis arridet. In Exegeſi,

¶ Τρῶμα δὲ αἱμορραγοῦσι.] Duplicē iſtud habere ſenſum poteſt, ut hæmorrhagiā ſanet, aut eam in uulneribus inflāmationis metu imperet. Quòd ſi ſanguinis profluuio ex uulnere medelā adhibet cùm in hæmorrhagia frigida adhibenda ſit, ex Aph. 19. et 23. li. 5. ulcus ipſum attingendū nō eſt, ſed partes quæ circumcirca ſunt, cautionē iſtā recipient. Caput tamen ipſum frigida non proluit Hipp. maius periculum ſuſpectans. Cogit enim

cutem frigidum, denſat, & adſtrictione ipſa cuticulæ manitates ita comprimit, ut excrementorũ uacuationi (quam uel ex uoto adeſſe neceſſe eſt) locus eſſe non poſsit. Quòd ſi capitis perfuſionẽ conſulit ad liberaliorem ſanguinis fluxum, ulcus aqua prohibens, idem ferè ſcripſit. lib. de rat. uict. in morb. ac. cùm balneum imperat, quibus infra modum ſanguis profluit. Inquit enim, ὧν ἀπέλασσον τὸ λαιμῶδες ῥέοι, λόσειν, ἤν τι ὅλον τὸ σῶμα, πρὸς τὰ ἄλλα ἀρύγη, ἤν τι τῶν λιφαλῶν μόνων. Quod etiã facit in Metone libro primo Epidemiorum.

¶ Ἢν λαρδίωσει.] In oris uẽtriculi morſu (quod antiqui καρδίαν, Galenus uerò tempeſtas ſtomachum uocauit) crebra eſt ſyncope, hoc eſt præceps caloris & ſpiritus exolutio. Cui maturè ſuccurrendum eſt. Non enim alia eſt peſtis capitalior, quæq; uitalitatis arcanis & ſpirituum officinæ, hoc eſt cordi ipſi, clãdeſtinas magis paret inſidias. τί δὲ λαρδίης ἄλλο λυγιώτερον ὀδὸν ζωῆς ἢ ὀδὸν θανάτου, ut inquit Aretæus. Cùm ſit igitur (ut idẽ inquit) τόδε τὸ πάθος, λύσις τῶν ἀτμῶν δὲ εἰς ζωὴν ἀπωάμιος, ἀντίξοως τῇ συστάσει τ' αὐδρώπου ἰὸν, magna diligentia adhibenda eſt, ut futuram ſyncopem præſentiamus, eiq; opportunis remedijs occurramus: παρεῖσαν γὰρ ὁ ῥιπὶδης ἀπὸ τῆς σωτῆρος. λύσις γὰρ δὲ φύσιος ἡ συγκοπὴ. ὁ παλαίστρος δὲ φύσις λυθεῖσα. Ad præcipitem igitur uiriũ lapſum

Lib. 2. de ſig. ac. morb. capite tertio.

lapsum usu quotidiano confirmatum est, panis calidi semiustulatas offas mero maceratas exhibere. Quod facit Galen. lib. 12 Method. suluũ præcipuè uinum ad celerem in corpus distributionem, & promptam uirium reparationem requirens, dum ne internum aliquod uiscus phlegmone laboret. Aretæus etiam in syncopes curatione, uinum inflammatione laborantibus, non nisi coactus adhibet, cæteris uerò ultrò, quibus & præsentissimum & uerò optimum est remediũ. Inquit enim, λύμ γαρ ὅτ ἀνάγκλω οἰνοποσίης ἔνεκ ὁ ἀνθρωπ&, ὁ καρτα ἀσφαλὶς ὅτι φλεγμονῆσι οἰνοποτέειν. οἶν& γαρ φλεγμαίνουσι μὲν πόνων ἐπίλοσις, ἀφλεγμάτοισι δὲ, φύσι& αὔξησις. Plinius quoq; lib. 23. Cardiacorum morbo unicam spem in uino esse scribit. Vinum igitur essentiæ tenuitate, promptè corporis partes peruadit, easq; refrigeratas caloris benignitate fouet. μῦν& γαρ οἶν& ἐλπὶς ὅτ ψυχροῖς, ut scribit Aretæus. Idem quoq; author grauissimus, panem calidum recentissimè coctum in syncope adhibet. Galenus etiam lib. 5. de loc. affect. in oris uentriculi offensione, quæ Grammatico morbum comitialem faciebat, panem uino intinctum adhibuit. Celsus quoq; lib. 5. in uulneris inflammatione præcauenda, dum cibum sustentat, & uirium imbecillitas cibum protinus necessarium facit, profluuio sanguinis intermorientes

Capite 1.

Capite 26.

ante ullam curationem uino reficit, quod alioquī inimiciſſimū uulneri eſt. Siue igitur ſyncopē ſtomachicā, ſiue cardiacā intelligas, celebre eſt remedium, quòd uitæ principiū, maximè hæ offenſiones petant. Illa enim etſi ſtomachi uitio accidit, nobili tamen uicinia cor ipſum noxiā ſentit, ut non aliò morbus ſit. Quod ſignificat Gal. li. 5. de loc. affect. & Aretæus in ſyncopes curatione. Vnde & καρδιώσσοντες καὶ καρδιαλγέοντες dicuntur qui hanc calamitatem ſentiunt. ἡ καρδίης γὰρ γε τόνημα καίεται ὅτι ὁ τόμαχος, ὃς ἔπαρ ἵληκεν ἡ καρδίη οἰνηῖον ἢ ἀξύμφορον.

Aret. lib. 2. de ſig. morb. ac. cap. 3.

¶ Ἐμέτου λύσις.] Vomitum uomitu curari ſatis indicat Hipp. lib. περὶ τόπων τῶν κατ' ἄνθρωπον. τοῦτο μὲν γὰρ ἔστιν ἐμέοντι ἀνθρώπῳ βέλτιον ὕδωρ δοῦναι πιεῖν πολύ, ἐπιλυθήσεται δὲ ἃ ἐμέει σὺν τῷ ἐμέτῳ. αὐτῷ μὲν διὰ τὸ ἐμέειν ὁ ἐμετος παύεται. Galen. uerò lib. 6. Epidem. id etiā apertè oſtendit. nec ideo tamen per ſimilia curationem fieri neceſſe eſt.

Comment. 2.

φασὶν οὖν ἔμετον ἐμέτῳ θεραπεύεσθαι πολλάκις καὶ λυούσῃ δεομένῃ διαχωρήματα λαμβάνειν. ἔστι δὲ καὶ ταῦτα μία μὲν ἴασις ἐπικόψαι τὴν διάθεσιν ὑφ' ἧς ὕγιοι ναυτίωδεις εἰσὶν, ἢ σωτηρίως ἀφίστασθαι δοκοῦσιν. γίνονται δ' ἔτι καὶ διττῶς, ὡς ἐμάθομεν. καθ' ἕνα μὲν τρόπον ἐπικινησάντων ἡμῶν τὰς χυμὰς, ὅσοι τῶν ναυτίαν, καὶ τὴν τῶν ἐντέρων δύξιν εἰργάσαντο. καθ' ἕτερον δ' ἢ πλεόντων ἢ καὶ μεταβαλλόντων εἰς ποιότητα χρηστὴν, ἢ ἐπιεικασάντων, ἰδέα-

τῶν. ὁδὸς ἄχθη ἢ μᾶλλον τούτων ἢ ἴασις ὑπὸ τ̃ ἐναντίων τι νομιζόμενον. τότε γὰρ ὅλως ἐπιχειρῶσαι τῶν ἀλλοτρίων τι καὶ παρὰ φύσιν χωρεῖν, ἐναντίον ὄφελος τῷ ἰσχύειν. ὅτι διὰ τὰς ποιότητας μεταβολὴ διὰ τ̃ ἐναντίας γίνεται ποιότητος.

¶ Ὅσα σφακελίζει.] Gangrænam quæ nondum planè tenet, ſed adhuc incipit, curare non eſt difficilimum. Cuius curationis admonet Hippocr. ne propter ſupinam negligentiam, cogimur poſtea miſerum quidem, ſed tamen unicum ſubire auxilium. Corruptelæ igitur partis rudimentũ et gangrænã ipſam nõdum confirmatã curat profundis uulneribus adactis & exhauſto ſanguine, interceptis tamen uaſis, ne periculum longè grauius ſentiant. Quæ cautio Hipp. in uſtionibus et ſectionibus eſt admodum familiaris. Sphacelus igitur, qui oſſis corruptionem apud Hippoc. ſignificat, hîc pro carnoſæ partis inflãmatione et deſperationis rudimẽto, quæ in uerã gangrænã tendit, ſumitur. Gangrænam enim proprie Medici de carnoſa, parte inflammationis ui emortua intelligunt, de qua et ſphacelus quandoq; effertur, ut ſcribit Galen. Comment. in Aph. 50. li. 7. Quin & ipſa partis inflammatio periculum denuncians gangræna dicitur, conſummata autem ſyderatio ſphacelos eſt. Paulo lib. 4. Quod etiam ſcribit Gal. Comment. 4. in lib. περὶ ἄρθρ. καὶ τὸ δὲ γαγγραίνης πάθημα παραγίνεσθαί φησιν αὐτοῖς, ἐμπλαθέντων τ̃ ἰχῶρος

χόντων

Capite 19.

χόντων ὀστῶν παρὰ τῷ μηλίδα λιπονότι τ̃ φλεγμονῆς. ὅταν γοῦν ὑπὸ τὰ πάθη τὰ φλεγμαίνοντα, τότ' ὄρυδρον δ̃ φλεγμονῆς ἀπόλλυται, πιλιλυῶν γιγνομένων τῶν σωμάτων, ἤτι ὀλιώη μιμεῖσθαι δοκεῖ, διότι καὶ ἡ αἴσθησις συγκρούεται, καὶ ὅταν γε τελέως αὐαίσθητα γένωνται τὰ ὅτως πάσχοντα σώματα, τὸ παλ& ὀνομάζουσι. μεταξὺ γὰρ τ̃ τε τ̃ σφακέλε καὶ τ̃ μεγάλης φλεγμονῆς ὀδὶν ἡ γάγγραινα, τοσοῦτον χεῖρον δ̃ τηλικαύτης φλεγμονῆς, ὅσον μυριάτερον τὸ σφακέλε. φθορὰ γὰρ ὅτός ὅτι δ̃ ὅλης ὀστέης τὸ σφακελίσαντ& μέλος, ὥστε οὐδ' αὖ ἰήσατό τις αὐτὸν ἤδη σωτήριον, ἀλλ' ἐπ' ἀρχόμενον, ὅπερ ὀλίγα σφακέλ& ὀδὶν ὄντως, ἀλλὰ γάγγραινα μεγάλη πλησίον ἤκουσα σφακέλε, ἐκτεταχρώμιδα δ' οὖν ἐνίοτε τοῖς τῶν παρακειμένων παθῶν ὀνόμασι, ἐπὶ τῶν ἀφικνουμένων μὲν εἰς αὐτὰ, μηδέπω δὲ ἐχόντων τὴν ἐκείνων ἰδέαν τε καὶ φύσιν. ὅτως οὖν καὶ τὴν μεγίστην φλεγμονὴν, ὅταν μήτε τὴν σύγχρουσαν διασῴζῃ τὴν ἰσχύν, μήτε τὴν ὀλιώλυν, ἐνίοτε γάγγραιναν ὀνομάζομεν, μηδέπω μὲν ὅσαν ἀκριβῶς γάγγραιναν, ἀλλ' ἀμυδράν. μικρὸν ὕστερον ἐσομένην. Quibus ex uerbis etsi sphacelum à gangræna differre indicat, pro eodem tamen sumi posse, & pro leui mali initio necdum confirmata syderatione, luce clarius est: quemadmodum Aphoris. 50. lib. 7. usurpatur. Est ubi σφάκελ& ossis corruptelam significat, ut Aphoris. 79. lib. 7. & lib. περὶ ἀγμῶν, ubi σφακελίσαι τὸ ὀστέον

τὸ δ̃

τὸ δὲ πτίφνης scribens Hippocr. διατὰ ἢ φθειρομένου δὲ ὅλης αὐτῆς ἐσίας ἐστὶ σφάκελον ὠδιφίρει. Interdū uerò qualemcunq; partis corruptelam significat. Est enim σφάκελος φθορὰ πᾶσα διαδ' ὃν αὐ γίγνεται βόπον, ut scribit Galen.in Exegesi. Et τῶν ὅλων δὲ ἐσίας ἑκάστε μορίε φθορὰν ἐνομάζεσιν οἱ παλαιοὶ σφάκελον, quēadmodū testatur Cōment.2.in li.de fract. Est et uaria multiplexq; huius uocis notio Gal. li.2.de loc. affect.cōtra Archigenē. Qua de re alibi plura dicēda sunt. Caluus τὰ σφακελίσαντα, quæ putruerunt non satis aptè reddidit, ut nec Cornarius, quæ corrupta torpescunt. Illud autē ἀναλαβόντα quàm obscurè per [resumito]expressit Caluus? Ita mediusfidius, ut Delio natatore opus sit in eo qui alterius sensa eruit explicando.

¶ Σπασμῶ χαλεπὸς.] In sola partis offensione deplenda est multitudo, ei noxam afferens. Quòd si cum febre fiat, & capitis dolore maior uacuatio necessaria est, & tunc uenæ sectio profuerit, quæ offensam minuat. Capitis autē intemperiem & mentis agitationem, quæ conuulsionem afferre potest, aquæ calidæ perfusio sanatura est, dum ea non temerè adhibeatur, non secus ac Metoni auxilio fuit, libro primo Epidemiorum. Quin et febris ipsa humorum copiam morbum facientiū dissipabit. De scarificatione uerò, hunc locum intelleximus propter dictas rationes, & quòd

σχάσας

σχάσαι (Galeno tria significans, ἀμύξαι, ἐκκρίναι, χαλάσαι) de scarificatione cutis & pertusione, Hippocrati cæterisq; ferè Medicis usurpetur. ἀποσχάσαι uerò de uenæ sectione, qualis est ἀπόσχασις βραχίονος, bis usurpata libro quinto Epidemiorum, ubi uitiosè ἀπόστασις legitur, & semel libro Epidemiorum septimo.

¶ Ὀφθαλμῶν.] Oculis fluxione acri tentatis de siccantia & digerentia adhibet. Quorum omnium repetitam habes materiam ἐν νόσοις Hippocratis. Frigidæ affusio capitis feruorem et intemperiem, humorum uerò acrimoniam diluit et temperat. Allium humores desiccat & calfacit, capitisq; grauitates alleuat, ex lib. 4. de rat. uict. in morb. ac. Hìc uerò secuti sumus nostra exemplaria. Vetus enim ψιμμιθίου, σμύρνης οὖ, legit. Duo uerò alia, ψιμμιθίου ἓν, σμύρνης ἓν. Quam lectionem tuentur interpretes. Nisi quòd Caluus ἀνθρήνατον μέρος iunxit. Porrò mazæ nomen, ambiguum retinuimus, ne uerborum lenocinijs calumniam accersendo, ueritatem ipsam proderem. Mazam Aristotelis in Naturalibus quæst. massam hordeaceam uertit Gaza, ut ἄλφιτα triticeam. Quin & Hesychio, ἄλφιτα πεφυραμένα ὕδατι καὶ ἐλαίῳ significat. Athenæo uerò panem offa madefactum, seu libum, seu placentam. Panem autem ex hordeo antiquis usitatũ, uita damnauit

nauit, quadrupedumq; tradidit refectibus, ut inquit Plinius. Maza autem refrigerat, siccat, flatibus uias aperit, & cum optima nutricatione corpus alleuat, ut scribit Hippocrat. libro secundo περὶ διαίτης. Lib. 18. cap.

¶ Κιρσοὶ δὲ.] Varicosis etsi raro caluitium inest, quibus tamen uitium in uarices secedit, ij posteà meliori fortuna utuntur. Varix igitur, cùm sit à natura humoribus destinatum repurgamentum, fœculentorum & crassiorum succorum depulsione mentem totumq; corpus liberat, quoq; crassior fuerit eò securiorem immunitatem facit. Sic & caluorum uarices subinde translata materia, pilorum fœcunditatem restituunt, & fœditas ipsa honestamento est. Quod scripsit Hippocr. Aphoris. 34. lib. 6. ὁκόσοι φαλαγγοὶ, τετίοισι λιγυοὶ μεγάλοι τε γίνονται. ὁκόσοισι δὲ ἂν φαλαγγοῖσιν ἐξῆσι λιγυοὶ ἐπιγένωνται. πάλιν ὅτοι γίνονται λασίοι. Ab Arist. uerò repetitur lib. 3. de hist. anim. his uerbis: οἱ δ' ἰξίαν ἔχοντες, ὕτιον φαλαγγοῦνται, λεῖον ὄντος φαλαγγοὶ λάβωσιν, εἴνιοι δασύνονται. Vbi ὀξέαν uitiosè pro ἰξίαν legitur.

¶ Λαφὲ.] Nomina ipsa retinuimus, quòd sint generum uniuersaliorum formæ quædam. Etsi enim utrunq; cutis defœdationẽ aspritudinẽq; potius quàm morbũ infert (ut scribit Hippoc. libro περὶ παθῶν) unum tamen uitiligine, alterum uerò

scabie

ſcabie comprehenditur. De quibus Celſus extremo libro quinto. Paulus libro quarto, ad utroſq; alphos & lepram, calcem indicit. Quòd uerò hîc κὶ ὕδατι dicitur, ad uſum retuli cùm calcem elutam & aqua maceratam dixi. Quòd ſi quis aqua dilutam & diſſolutam intelligat, non magni refert. Vtrunq; enim complectitur Paulus, cùm ſcribit ad lepram, καὶ τῷ τίτανον πεπλυμένῳ ἐχι ξηρᾷ. ἐπὶ δὲ τῆς χρείας ὕδατι διαλύων εἰς γλοιὸ πάχος καταχεῖ. Ad alphos uerò, πεπλυμένη τίτανος ὕδατι λυθεῖσα.

¶ Χορίων ἐκβάρσεις.] Fœtu excuſſo uelamentum quod intus fuit (ſecundas Celſus, Græci χόριον, ὕστερον, & λοπάριον uocant) firmiter tenet: cuius caſus omnibus modis procurandus eſt. Hîc ſternutatorium medicamentum adhibet, ut corporis totius concuſſu uis adhibita, inuolucrum illud deijciat. Quod etiam Aphoriſ. 49. lib. 5. monuit: ὑστέρων ἐκπτώσιας πταρμικὸν προσιδὲς ἐκβαλλαμβάνειν τὰς μήτρας καὶ τὸ τόκια. Sic lib. 2. περὶ γυναικείων: ſi ſecundæ remanẽt, πνεῦμα διαπέμπειν ſuadet, & in abortu τὸ πταρμικὸν προσφέρειν, ἐπιλαμβάνειν δὲ τὸν μήτρας καὶ πάρνυσθαι, καὶ τόκια πίπτειν, ὅκως ὁ πταρμὸς ὡς ἔτι μάλιστα συνεργήσῃ. Quod ſic expreßit Celſus libro ſecundo. Quæ locis laborat, aut difficulter partum edit, ſternutamento leuatur. Idem etiam conſulit Paulus libro

Capite 75.

bro ſexto. Porrò duo ex noſtris exemplaribus hîc ἐλλίβορον pro exemplo addunt, & ita legunt, ἐλλίβορον πρὸς τὰς ῥίνας προσφέρειν. Quam lectionem ſequitur Caluus. Nos nihil immutauimus, quòd πρὸς τὰς ῥίνας προσφέρειν ὅτι πταρνοῦται, ſternutatorium ſignificet.

FINIS SECTIONIS QVINTAE.

HIPPOCRATIS COI LIBER DE MORBIS VVLGARIBVS SECVNDVS.

Anutio Foësio Mediomatrico medico, interprete & enarratore.

TMHMA EKTON.

ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΟΝΙΚΟΝ.

ΗΝ κεφαλὴ μεγάλη, & οἱ ὀφθαλμοὶ σμικροὶ, τραυλοὶ, ὀξύθυμοι. οἱ μακρόβιοι, πλείους ὀδόντας ἔχουσιν. οἱ ξανθοὶ, τάχυγλωσσοι, μελαγχολικοὶ, καταπορέδες. ἀκροφαλαμύκαι, ὀξύθυμοι. μεγάλη κεφαλὴ, ὀφθαλμοὶ μέλανες καὶ μεγάλοι, ῥίνα παχέϊα καὶ σιμὰ, ἐσθλοὶ. χαροπωποὶ, μεγάλοι κεφαλὴ, σμικρὴ,

κρὴ, αὐχλὼ λεπτὸς. σύθεα σφὰ, ὀλιγάμοσοι. κεφαλὴ σμικρὴ, ὀλίγη ἔστι τραυλὸς, ὀλίγα φάλακρος, ἢν μὴ γλαυκὸς εἴη. ἀσασμὸν φωνὴ φθονίμως λύεται. ἀπόπλακτα τῶν μεγάλων νοσημάτων, λεχοῖ δὲ πυρετανόσῳ, καὶ ἀλγεδόσῳ, ὕδωρ καταχεῖν, ἢ πιοσάνιλω παχέϊ λιπόναι τρὶς ἢ ἡμέρης, θερμῶ. παιδίον τρέφει, ἐβδόμῳ μηνὶ, ἢ φθινάτῳ ἢ λεκάτῳ, καὶ ἵσταται τῇ φωνῇ, καὶ ἰσχὺς ἕπεται. καὶ τῶν χειρῶν κρατέει. ἢ φωνῆς λυομένης πάντα λύεται, ἡ γὰρ λύσις τῇ φθέγξει ὁμοίη. λύεται δὲ ἐν γονίμῃ. ἢν αἱ φλέβες σφύζωσιν ἐν τῇσι χοροῖσι, καὶ τὸ πρόσωπον ἐρρωμένον, καὶ ὑπόχονδρια μὴ λαπαρὰ ἦ, χρονίη ἡ νοῦσος γίνεται. ἄνευ ἀσασμοῦ δὲ λύεται, ἢ αἵματος πολλοῦ ἐκ τῶν ῥινῶν, ἢ ὀδυνίης δὲ τὰ ἰσχία, τὸ λαμπὸν ὕδωρ θερμὸν κατὰ ἢ κεφαλῆς καταχεῖν, ἢν μὴ ψύχος ἦ. ἢν δὲ μὴ, ἄλυτον ὡς θερμότατον λιπόναι, καὶ οἶνον ἄκρητον.

SECTIO SEEXTA.

ANIMI COGNITIONEM PER NATVRALES NOTAS FACIENS.

Vibus caput magnũ, oculi parui, ſi balbutiant, íj in íracundíam ſunt præcipites. Quibus longa uíta promittitur, plures dentes habent. Balbutientes & uolubilitate linguæ præditi, íj melancholici & plurimùm bilioſi ſunt. Qui inconniuentíbus oculis intuentur, íræ ſunt admodũ præcipitis. Quibus caput magnũ, oculi grandiores & nigri, nares craſſæ & ſimæ, íj boni ſunt. Qui oculos grandiores & rauos habent, caput paruum, ceruícem tenuem, pectus anguſtum, íj à natura concinnam partium proportionem acceperunt. Qui capite eſt paruo, neque balbutiet neq; calueſcet, niſi ſi cæſios habuerit oculos. Conuulſis, ſi uox die impari líbera reſtituitur, à

tur,à magno morbo immunitatem præstat. Febricitantem uerò puerperam & ex dolore laborantem aqua perfundito,eiq; ptissanã crassam calidã ter die apponito. Puer mense septimo,nono aut decimo nutricationem accipit, uoce pollet,inualescit & manuum compos est. Vox ubi absoluta fuerit & libera reddita,omnia etiam liberantur (ipsa quippe natura liberæ uocis emissioni quodammodo respondet.)Solutio autem ista,die impari contingit. Venarum in manibus conspicua pulsatio, & facies bene habita,cum præcordiorũ contensione & tumore, diuturnum morbum significat, qui ferè non sine conuulsione,aut liberali sanguinis ex naribus profusione,aut coxendicum dolore soluitur. Gula affecta calida caput perfundendũ est, dũ ne frigus adsit. Sin minus,farinã q; calidissimã & merum apponito.

COMMENTARIVS,

HIc labor operis noſtri ultimus, ſuperioris argumentum obtinet, non magis tamen explicatũ. Atq; haud ſcio (ut uerum fatear) an quicquã in hoc ceruicoſo opere, ſit his duobus Phyſiognomiæ capitibus difficile magis aut conciſum, quodq; maiorem in ſe operam intendat, aut per uarios rerum meandros ingenium uehementius diſtrahat. Non eſt tamen in extremo actu uelut exhauſto ſpiritu deficiendum, ſed ab argumenti coniunctione incipiendum. In cuius tractatione cùm ferè paria fecerit Hippocrates, duo ex noſtris exemplaribus ne ſectionem quidem hauc diſtinguunt. Vnum uerò peruetus tam aptè diſtinguit, ut φυσιογνωμονικὸν λόγον addat. Quod uidetur ſecutus Caluus. Sed ut fit in iudiciorum ratione, in optimorum pluriumq; conſenſum pedibus eundum eſt. Quæ etſi in Hippocrate explicando ſunt minimi momenti, apud quem ne ordinis rationem, uelut in Orcheſtra gradus facilè definias, dum Medicinæ parentem non uelut Roſcium numeros facientem in ſcena ſpectamus: Ne tamen omittenda quidem ſunt, quòd uelut in numinis religione, ita in hoc auguſto Medicinæ ſacrario, minimùm peccaſſe

nefaꝰ

nefas sit. Popularem igitur lectionem secuti, hîc Secturam sextam facimus.

¶ Ἡ μιφακὴ μεγάλη.] Τραυλότης est (ut inquit Aristot.) σύδεσις τῶν γραμμάτων, ubi uelut impedita lingua literam explicatè non profert. Quæ etsi in genere magis spectatur, hîc tamen pro præcipiti & inexplicata linguæ uolubilitate sumitur, quæ temerè magis quàm impigrè acribus sensuum actionibus præit magis quàm ministrat. Et ut scribit Arist. in Quæst. naturalibus, προτρέχει ἡ ὁρμὴ τοῦ λέγειν τῆς διωάμεως αὐτοῖς, ὡς θᾶττον ἀκολουθούσης τὴ ψυχῆς τῷ φαινόμενῳ. Quod in uehementissimis animi motibus facilè uidere est, in quibus balbutiens lingua mentis sensum non expedit, quemadmodum libro quarto Epidemiorum, προπετέως ταχυγλωσσότροι δωφήξαντες dicuntur, linguæ incontinentia & celeritate præditi. Quod uitij genus ebriosis accidit. Atque id magis aperit, cùm postea βαυλοὺς ταχυγλώσσους uocat. Quòd si paulò liberiore Medicinæ præscripto, leonem ex unguibus æstimare licet, capitis magnitudo, conformationis robur, & uiscerum præpotentem calorem ferè sequitur. Oculorum paruitas (si quæ de magnis oculis prius diximus, constant) cerebri siccioris indicium præ se fert. In quo sensationum ipsarum incitamentum, calcar & politura

Sect. II. quæstion. 38.

consistit, si (ut meritò quidem) qui humore diffluunt, rubiginem & situm contrahunt, & quodammodo mucescunt. Quam ob rem iure quidem iracundi sunt & præcipites, dum ad nobilissimi uisceris præscriptum, ut ad regis edictum, sensus ipsi imperata faciunt. Ex quo quicquid est uitalitatis & uerò æternitatis, mutuantur atq; accipiunt.

¶ Οἱ μακρόβιοι.] In dentibus augurium uitæ esse creditur. Quibus plures fuêre, longiora promitti spatia putant, inquit Plinius. Quare plures dentes ex hominum genere, maribus quàm fœminis insunt. Quæ prius Aristoteles expreßit, historiæ animalium libro secundo de dentibus loquens: ὅσοι πλείους ἔχουσι, μακροβιώτεροι, ὡς ἐπιτοπολύ εἰσιν. οἱ ἧττον δὲ, ἧττον καὶ ἀνόδοντοι, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ βραχυβιώτεροι. In quæstionibus uerò naturalibus causam etiam addidit, etsi non satis iustam. Scribit enim sect. 10. διὰ τί τῶν ἀνδρώπων οἱ ἀραιοὺς ἔχοντες τοὺς ὀδόντας, βραχύβιοι ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. ἢ ὅτι σημεῖον τὸ τὸ ὀστοῦν πυκνὸν εἶναι, ὡς ὁ ἰγκέφαλος ἀδρῶς ἐκ σύπνου, ὥστε ὑγρὸς ὢν τῇ φύσει, ταχὺ σήπεται. καὶ γὰρ τὰ ἄλλα μὴ λιπόμενα καὶ ἀπατμίζοντα. διὸ καὶ ἀνδρωπος τῷ λιφαλῷ λασύτατον, καὶ τὸ ἄρρεν τοῦ θήλεος μακροβιώτερον, διὰ τὰς ῥαφάς. διὰ δὲ ἰδίαν καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. Sectione uerò 34. διὰ τί οἱ μανοὺς ἔχοντες τοὺς ὀδόντας, ὀ μακρόβιοι, ἢ ὅτι τὰ μα-

Cap. 16. lib. 7

Quæstion. 41

Quæstion. 1.

τὰ μανικὰ πλείους ἔχουσιν, οἷον τὰ ἄσωτα τῶν θηλειῶν, αὐλῶν γυναικῶν, πρόβατα προβάτων, οἱ οὖν ἀφαιροῦντες ὥσπερ ἂν ἐλάττονας ἔχουσιν ὀλίγους ἐοίκασι.

¶ Κατακοίλους.] Hæc uox quæ ex media Hippocr. schola prodit, admodum est ambigua. κατακοίλους enim dicũtur, quicunq; multa bile abundant, quales sunt πικρόχολοι. Qua in significatione hîc sumi uidentur. Aut qui bilem multam colligunt, eamq; expurgant, quòd κατακοῖς de mera bile flaua & abundè saturata Hippocrati dicatur. κατακοΐα γὰρ καλεῖ τὰ ἀκρατοχολῆ διαχαρήματα, ut scribit Galenus. Quod etsi aliquando simpliciter effert, addit tamen sæpe χολώδια, & κατακοΐα χολῆς dicit in Eutychide lib. 5. & 7 Epidem. meram & abundè saturatam bilem intelligens, quæ in cholera morbo euomebatur. Synceram quoq; bilem uocauit Aretæus, κατακοΐα χολῆς in hepatis morbis. Sic postea τὰ ἄνω κατακοΐα, καὶ τήδια κατακοΐα dicet, τὰ τοιάδε χυμῶ γιγνητικά. ἀλλὰ καὶ κατακοΐς ἀνδρώπους ὁμοίως ὀνομάζει, ut inquit Galenus: quemadmodum ἰκτεροώδεις κατακοΐς dicuntur in Coacis, morbo auriginoso admodum fœdati, aut ij qui supra auriginem multa bile suffusi sunt. Quod ictero est maximè proprium. Sic ἰκτεροώδεις κατακοΐως dicit Aretæus cap. à nobis prius adducto. Eadem propè si-

In Exegesi.

Cap. 13. lib. 2. de mor. diut.

gnificatione ἰκτεροφόρα ὄρα in ictero scribit Aretæus, ex multa bilis flauæ perfusione, coloris intensionem denotans. Fit enim ut interceptis bilis repurgamentis, quæ per intestina eluuntur, multa bilis ad urinas deferatur, quæ sua copia impensè rubras urinas & nigrantes reddit. Abundè igitur saturatum illum colorem denotare possunt, non secus ac Aristot. libro περὶ χρωμάτων τὸ ποώδες ἰκτεροειὲς ἰσχυρῶς dixit, redundantem & expletum herbidum colorem significans. Et Dioscor. σανδαράχῃ ἰκτεροῦ πυρρὰν, sandaracham quæ ad satietatem rufescit, intellexit.

Lib. 4. histor. Plant.

Theophrastus etiam, χρῶμα ὁμοιον ῥόδῳ ἰκτεροειὲς uocauit colorem roseum in plenum. Φαρμακον uerò ἰκτεροειὲς dicitur, ὃ διὰ τὸν ἐγνουμενον, ἢ αὐτὸ χυμὸν ἢ διὰ τῶν ἐλίκων χρέων. Quin & ἰκτεροῦ λίψαν alia notione dicit Hippocrates, τῶν ἤτοι διὰ τὸν τοιοῦτον χυμὸν γιγονύιαν σφοδρὰν, ἢ ἐις ἄκρον τεταμένων, quemadmodum ἰκτεροῦ βῆχα dixit in Menonis historia lib. 7 Epidemiorum. Cuius uocis ὁμωνυμίαν tibi aliàs abundè explicatam esse uolumus. Hîc igitur πικροχόλους intelligo, qui multam bilem congerunt, & in îram sunt ualde præcipites. Quare plurimùm bilioſos uertimus, non bile suffusos, ut ad innatam naturam ista referremus.

Lib. 5. Epid.

¶ Ασπαραμύκτῳ.] Ασπαραμύκτου est incõ-

nüenter

niuenter aspicere & oculis esse fixis, immotis et inconclusis. σκαφλαμύτταν nictare dixit Plinius. Cap. 37. li. 11. Quod plerisq; adeò naturale est, ut nictare non cessent, quos pauidiores accepimus. Et Aristot. libro primo Historiæ anim. perpetuò nictantes oculos inconstantiæ, rigentes uerò & intentos impudentiæ indices esse testatur: scribens, ηκὶ οἱ σκαφλαμυκτικοὶ, ἢ ἀτινεῖς ἢ μίσοι, βελτίους δὲ ἦσαν οἱ μίσοι, ἐκείνων δὲ ὁ μὲν αὐθαδὴς, ὁ δὲ ἀβέβαιος. Præcipuæ uerò audaciæ & inuicti roboris inconniuentes oculi testes sunt. Quod de duobus gladiatoribus à Caij principis ludo scribit Plinius, qui contra comminationem aliquã non conniuerent, & ob id inuicti. Tantæ hoc difficultatis est homini. Nictationum officium in genis est, quas ea de causa natura dedit, ceu uallum quoddam uisus & prominens munimentum contra occursantia animalia, aut alia fortuitu incidentia. At uerò crebriorum nictationum in homine, causa est cutis mollities quæ genæ obducta est, ut scribit Aristoteles capite decimotertio libri secundi de Partibus animalium, ut facilè rigeant quibus durior palpebra est, quæ calidioris & siccioris naturæ nota est, qualis in ἀσκαφλαμύνταις, extremè bilioſis, præcipitibus & iracundis meritò esse potest. ἀσκαφλαμύνταις, rigentes & intentos oculos dicere potuimus,

potuimus, dum σπαρλαμνηστικοῖς ἀτρῳᾶς opponit Aristot. quales Caio principi fuisse notatum est. Sed significationẽ ipsam magis expreßimus, cùm conniuere utriusq; genæ ministerio ijs quæ animal pariunt, ex Aristot. addiximus. Etsi id in auibus contingit, ab angulis membrana obeunte. Vtrunq; Plinius nictatione expreßit, & μύειν quod inferiore gena in auibus obitur, conniuere dixit. Vtrunq; etiam iunxit in magna morbi offensione Hippocr. in Coacis, cùm dixit, ὅσοι ἐν νηχῷ ἄφωνοι λειμψνοι μύοντες σπαρλαμύσσουσιν. Quod ex maxima imbecillitate accidit.

Lib. 2. de par. an. cap. 13. & lib. 2. de hist. an. cap. 12. Cap. 27. li. 11.

¶ Ὀφθαλμοὶ μέλανες.] Humorum exuberantiæ, in qua moderatam morum simplicitatem posuimus, notam esse in oculorum magnitudine prius diximus. Quod peræquè de nigris oculis sentiendum est. Aquei enim & tenuioris humoris copia oculi nigricant, quæ certa sunt oculi humidioris indicia. Id scribit Galenus in Arte parua: μέλας δ' ὀφθαλμὸς, ἢ διὰ τὴν σμικρότητα, ἢ λευκαλοειδὴς, ἢ διὰ τὸ ἐν βάθει δύσει, ἢ ὅτι λαμπρόν τε καὶ αὐγοειδὲς, ἀκριβῶς δὲ ἴσμεν, ἢ ὅτι τὸ λιπαρὸν ὑγρὸν, ἧττον πλέον, ἢ ὑ λυκθαρόν ἐστιν, ἢ διά τινα τούτων ἢ διὰ πάντα τὰ φύσει γίνεσθαι. τὸ μᾶλλον δὲ καὶ ἧττον ἐν αὐτοῖς, ὡς ἔμπροσθεν εἴρηται. τὸ μὲν οὖν λιπαρὸν ὑγρὸν, ὑλατωδέστερόν τε καὶ πλέον γεγόνος, ὑγρότερον ἀποφαίνει τὸν ὀφθαλμὸν, ὥσπερ γε καὶ εἰ ψυχρότερον, ἢ ἐλαττον γένοιτο ἐπ-

τοξικρότερον. Aristot. quoq; lib. 5. de gen. anim. nigredinis oculorum, humorem multum causam facit. τὰ γὰρ ἔχοντα τῶν ὀμμάτων πολὺ τὸ ὑγρὸν μελανόμματά ἐστι, διὰ τὸ μὴ συλλίπασθαι εἶναι τὰ πολλά. De naribus simis abundè prius diximus. In quibus ἰσθλὸν, ut nunc, intelleximus, quem uera simplicitate bonum dixit Mart. Cæterùm quod hîc est sententiæ principium μεγάλα λιφαλὸν, Caluus omisisse uidetur. Capite 1. Li. 1. epig. 96

¶ Κιφαλὸν σμικρὸν.] Singulorũ corporis partiũ æstimatio non leuiter facienda, sed in sese ducenda est. Ceruicis gracilitas & thoracis angustia, quas commendabiles uirtutes habeant non uideo. Siquidem hæc spinalis medullæ (quæ cerebro respondet) uitium, illa uerò cerebri imbecillitatem & conformatricis penuriam, utraq; etiã materiæ inopiam ostendit, ut ex Gal. satis constat in Arte parua. Ceruicis igitur tenuitas uniuersum neruosum genus ex cerebri imbecillitate arguit, non secus ac ualida ceruix & optimè ossibus compacta, neruosum genus uegetum & robustum, ex concinna capitis figura significat. Thoracis uerò angustia, spinalis medullæ (quæ proportione cerebro respondet) cuiq; thorax ipse per uertebras iungitur defectũ, aut profectò in materiæ copia calidi imbecillitatem profitetur. Quæ nullo nomine probari possunt, nisi in partium

tium concinna & aptè respondente proportione. πλατυστρνότατον γὰρ οὔθρωπον facit Galenus in libro πρὶ ἄρθρ. ὅτι λαμπυλοτάτας πλευρὰς ἔχει, ut loquitur Hippocrates: idemq; Prorrhetico secundo, pectus laudabile sic circunscribit: τὸ ὃ στῆθος ἐπαινέσῃ χρὴ, τετράγωνόν τι εἶναι, καὶ λάσιον, καὶ ὀχνὸς & αὐτὸ μικρὸς ἔστω, καὶ σιφαρκωμένον & ἰσχυρῶς. ὄφις μὲν γὰρ ταῦτα πάντα ἔχει, πρηστικώτατος & γίνεται, ὃς δ' ἂν μηδὲν τούτων ἔχῃ, ὀλιγοψυχότατος &. σύμφοροι igitur ad concinnã partium interesse proportionem, quæ in naturæ conformatione consistit, referendum est. Sic enim probè inter se (etsi in naturæ officiorum uitio) consentiunt capitis paruitas, ceruicis gracilitas, & pectoris strictura, ut ex Galeni Arte parua, luce clarius cõstat. Quod profectò nos mouit, ut lectionem uulgatam non immutaremus, & ληφαλέῳ σμικρῷ retineremus, quamuis repugnantes habeamus duos codices, uetustißimum nostrum & alterum non æqua fide dignum. Quam lectionem secuti etiam sunt interpretes. Nec nos terret, quòd in hac affectione, oculi raui cùm magnitudine aptantur. Quæ etsi sunt humentioris quodammodo naturæ soboles, materiæ tamen copia necessarias bonitatis notas non inducunt, ut satis apertè prius iudicauimus.

Comment. 3.

¶ Ἦν μὲν γλαυκὸς ἐὼν.] Oculi cæsii in quibusdam præ-

dam præcipuæ ingenuitatis indices, splendoris ignei ubertate, humoris uerò aquei penuria fiunt. Quare ob splendoris copiam plus ignis habere existimauit Empedocles. Vnde non immeritò siccioris naturæ præsagia præmonstrant, cùm tenuioris humoris inopiam significent. Quod testatur Gal. in Arte parua. γλαυκὸς μὲν οὖν ὀφθαλμὸς ὕτοι διὰ μέγεθος, ἢ λαμπρότητα τοῦ ὑγροειδοῦς, ἢ πρόσιτῃ ὄψιν, ἢ διὰ τὸν τοῦ λιπτοῦ καὶ ὑδατώδους ὑγροῦ τοῦ κατὰ τὸν κόρην ὀλιγότητά τε καὶ καθαρότητα γίνεται. Idem testatur Aristot. libro quinto de gen. anim. τὰ μὲν οὖν ἔχοντα τῶν ὀμμάτων πολὺ τὸ ὑγρὸν μελανόμματά ἐστι, διὰ τὸ μὴ σὺ διόπτα εἶναι τὰ πολλὰ. γλαυκὰ δὲ τὰ ὀλίγον. καθάπερ φαίνεται καὶ ἐπὶ τῆς θαλάττης. τὸ μὲν γὰρ σὺ διόπτον αὐτὴ, γλαυκὸν φαίνεται, τὸ δ' ὕστερον, ὑδατῶδες, τὸ δὲ μὴ διωρισμένον διὰ βάθος, μέλαν καὶ κυανοειδές. Idem quoque in Quæst. nat. διὰ τί οἱ πρὸς μεσημβρίαν οἰκοῦντες μᾶλλόν εἰσι μελανόφθαλμοι, ἢ γλαυκά μέν ἐστι τὰ ὄμματα διὰ τὸν ὑπερβολὴν τοῦ σύντος θερμοῦ, μέλανα δὲ διὰ τοῦτο ἀπεψίαν. ὥσπερ καὶ Ἐμπεδοκλῆς φησι. καθάπερ οὖν τῶν πρὸς ἄρκτον οἰκούντων, γλαυκὰ ὄμματά ἐστι, τῷ τὸ σύντες θερμὸν ἰωλύεσθαι διικνεῖσθαι, διὰ τὸ σύντες ψυχρόν. ἕτω τῶν πρὸς μεσημβρίαν οἰκούντων, τὸ μὲν ὑγρὸν διὰ τὸ περίεχον θερμὸν ἐκκαίεσθαι. τὸ δὲ λειπόμενον ὑγρὸν, μέλαν ποιεῖ. Quæ omnia etsi uera sunt, neque tamen

Capite 1.

Sect. 14. quæstion. 14.

tamen pugnant cum his quæ superioribus locis ex Galeno adduximus, ubi glaucos oculos humidioris naturæ esse indices significare uidetur. Est enim γλαυκότης (ut scribit Arist.) ἀσθένειά τις, καὶ ὥσπερ ἡ πολιότης ἀσθένειά τίς ἐστι τοῦ ὑγροῦ τοῦ ἐν τῷ ὑγρῷ καὶ ἀπιφάλῳ, καὶ ἀπιψία, καὶ ἡ γλαυκότης. Quam ob causam & nuper natorum puerorũ oculi cæsii sunt. Atq; adeò quæ de eorum affectione ex Galeno et Arist. dicta sunt, relationem ad nigros oculos habent, ut cuiuis uidere licet. Hîc etiam ψαυλὸν, nõ alia significatione quàm prius accipi uolumus, ut non magno siccioris naturæ intertrimento simul inesse efferri possit.

¶ Σπασμῶν φωνὴ.] Morbi comitialis aut apoplexiæ solutionẽ significat, uox liberè restituta. In quibus uinctis sensibus uox ita præpeditur, ut sopita uideatur: quæ cùm redditur, sensationũ libertatem significat. Quòd si iudicij dignitas accedat, magna sit ad solutionis authoritatem accessio. Φωνὴν uerò λυθεῖσαν dicit, quàm ἀποδεδεμένην Arist. nos liberam & expeditam, aut explanatam dicimus, quamq; Hipp. in Coacis παραλελυμένῃ opponit, hac in sententia: ὑφαλαλγίαι μετ' ἴλιγγος, καὶ ἀυλοίων ἀλγήματος, καὶ νωθρότητα καὶ ἀκροσίλιν παρέχει, ἢ φωνὴν παραλύει, ταῦτα δὲ χαλεπὰ. γαυνώδεις ἢ ἢ λυγώδεις γίνονται σὺν τούτῳ μᾶλλον ἐν τούτῳ, φωνῆς λυθείσης ὅτι τὸ αὐτὸ ἐκδέχονται. So-

lenne

lenne autem est Hippocr. per ἀφωνίαν aut uocis impedimentum, apoplexiam ipsam aut epilepsiã denotare, maximè si λιφαλαλγίαν addat, ut ex unica Coacarum sententia tibi manifestum fiet, ut ne longius abeamus. Scribit enim, οἷσι λιφαλαλγίαι ἢ ἦχοι ἀπυρετοῖσι ἢ σκοτοδίνη, ἢ φωνῆς βραδύτης, ἢ νάρκη χειρῶν, ἢ ἀποπληξίης ἢ ἐπιληπτικὸς προσδοκᾶν τούτους ἰσχιάδα, ἢ ἢ ὑδρωψόμενος. Tritum est autem in Hippoc. γόνιμον ἡμέραν αὐτὶ τῆς λυσίμου poni, ut in Œconomia nostra pluribus ex locis probabimus. Vetus nostrum exemplar εἰ γονίμῳ legit. Cæterò potes hîc per magnũ morbum, apoplexiã aut epilepsiam exprimere. Hæc enim Galeni assensione, uelut prærogatiua quadam, præiudicatam habet istam appellationem. Illa uerò portentosæ calamitatis ergô, sumit superbiam quæsitam meritis (ut ait Flaccus) & ex miserabili mali specie, magnitudinis nomen sibi uendicat.

¶ Λειχοῖ δὲ πυρεταινόσῃ.] Veteri inflammationi medelam adhibet Hippocr. πλιγάνῳ ψαχάλῳ autem de crassiore ptissanæ non colatæ substantia dicit, non de cremore, quem Hippocr. χυλὸν uocat. Ptissanam autem integram simplici ptissanæ nomine, aut cùm λειοψάλῳ, aut ὅλῳ πλιγάνῳ addit, intelligi ab Hippoc. scribit Galen. lib. de rat. uict. in morb. acut. Crassiorem uerò facit consue-

tudinis & plenioris cibi nomine, quam horum quoq; gratia ter die apponit, ut nimiam uasorum inanitionem fugiat, qui craßioris & plenioris ptiſſanæ ſcopi ſunt, Hippocr. lib. 1. de rat. uict. in morb. ac.

¶ παιδίου ἔμφασις.] Fœtus in utero etſi ſomni & uigiliæ & nutritionis affectiones ſentiunt, uocis tamen nullum uſum habent. Sed ea lucis huius uſuram lamentabili uagitu teſtificatur, & ſerò admodum in homine expeditur. Adeò in miſerias natum eſt animal rationis capax, dum longo interuallo beatißimo orationis munere excluſi, uitam cum brutis rationis expertem communicamus. Nec ſatis fuerat naturæ, quòd omnes omnium partium actiones liberas brutis indulſit, nobis uerò infœliciter nouercata eſt, niſi & ſermonis uſum, ad quem unum nati uidemur, in longi temporis uſionem procul amandaſſet, & in præfinita tempeſtatum uadimonia deſtinaſſet. At certè meliore id fato factum eſt. Debuerat enim diuinæ mentis capax animal non niſi prius firmatis ſenſibus, expeditis actionibus, & obduratis ad rationis miniſterium organis, ſermonem ipſum mentis indicem diuinæq; particulam animæ, in medium proferre, ut in hoc uitæ theatro, nihil ad opificis admirationem deeſſet, cùm in pleniſſimam copiæ penum obſequentibus mi-

tibus ministerijs abundantem omnis generis supellectile instructam, uelut in amplam familiam, rationem diuini iussa parentis ferentem immitteret. Quæ uelut in regie adornatis ædib. cum magna rerum laude, non sine summi opificis gloria extremã operi manum adderet. In lucem igitur uenit infans uelut in media solitudine, omnibus naturæ munijs destitutus, cõductas operas emendicando, regiæ tamen proli similis, uitæ securus, magna seruitiorũ manu stipatus, quorũ opera ad necessitatẽ abutitur, & uicariã parentũ fidem nexu obligatã, in benignioris lucis usum fœnori accipit. Sic sensim naturæ largitione plenus æs alienũ dissoluit, liber à uindicta recedit, sensus emancipat, & temporis progressu incrementũ habet, naturaliũ actionũ libertatẽ cũ sermone uelut publica fide accipiẽs. Quod hîc uidetur innuere Hip. dum à natalibus uocẽ firmari, uires inualescere, et robur in dies augeri scribit. Demũ tamen expedita uoce et liberato sermone qui in imbecilliorũ sensuũ ergastulo delituerat, in omnes naturæ dotes ius illi permittit. Hunc enim sensum illa obscura sanè Hipp. uerba habere uidentur φονῦς λυομένης παύσα λύσαι, quæ præpeditam uocem & organorũ grauitate implicatã, temporis successu expeditã, liberatã, et uinculis solutã significãt. Vox enim in pueris λελυμένη ἢ καταδεδεμένη ὥσπερ

τοῖς ψιλοῖς καὶ τοῖς βαυλοῖς, tandem sed serò quidem ἀπολύεται. Id eleganter scribit Aristot. lib. 4. hist. anim. τὰ δὲ παιδία ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων μορίων ἀκίνητά ἐστιν ὀξέως δὲ τὸ γλωττίδος τοπρῶτον, καὶ ὀξὺν ἀτιλῆ καὶ ἀπολύεται ὀψιαίτερον, ὥσπερ ψελλίζεσι καὶ βαυλίζοντες τὰ πολλά. Quæ Arist. uerba plurimùm cum hoc loco consentiunt. Neq; mirandum est, φωνὴ cum αὐδῇ hîc confundi, quod & illi in Coacis familiare est. Vocem uerò tardè in homine absolui, testatur etiam Arist. in Quæst. nat. διὰ τί ἡ φωνὴ ὕστατον τελειοῦται τοῖς ἀνθρώποις τῶν φθεγγομένων, ἢ διότι πλείστας ἔχει διαφορὰς καὶ εἴδη. τὰ γὰρ ἄλλα ζῶα, ἢ ὀλίγον γράμμα, ἢ ὀλίγα διαλέγονται. τὸ δὲ ποικιλώτατον καὶ πλείστας ἔχον διαφορὰς, ἀνάγκη σὺν πλείστῳ χρόνῳ ἀποτελεῖσθαι. Quæ sequuntur ut sunt ualde obscura, ita uariam habent lectionem. Duo enim ex nostris exemplaribus, quorũ unum plurimùm apud me habet ponderis, propter uetustatem: alterum uerò non minimùm, φύσις non λύσις legunt. Quam lectionẽ secutus est Caluus. Quod ita accipi debebit. In uocis per ætatis incrementa absolutione, reliquarum omnium naturæ effectionum liberos esse impetus, tuncq; actionum omnium munia uigere, & quotidie confirmari, quæ non secus ac uox ipsa ob imbecillitatem præpediebantur. Natura quippe ipsa, liberæ uocis emißioni quodammodo respondere uidetur. φωνὴ enim

Sect. 11. quæstion. 57.

enim cùm sit (ut Aristot. placet) ἀνὴρ τις ἰσχνματισμένος, liberam spiritus uiam & instrumentorum explicationem, linguæ quoq; explanationem postulat. ὅσα γὰρ πολύμυνα μὴ ἔχει ὅλον φθέγγεται, ut inquit Aristot. καὶ ὅσα γλῶτταν μὴ ἔχει ἢ μὴ ἀπολελυμένην ὅτι φωνᾶ ὅτι διαλέγεται. At haud aliter in naturæ munijs obeundis accidit, ut per sensuum riuos liber spirituum aditus requiratur, & uitalitatis semina in partes corporis sensiles, ex paucis naturæ fontibus deriuent. Alioqui animæ ui intercepta, membrorum robur exoluitur et elanguescit. Quòd si λύσις placet, non longè diuersus erit sensus. Actionum omnium naturalium robur cum uocis libertate adolescere, quæ prius nõ secus quàm uox impeditæ erant & obligatæ. Earundem uerò affectionum explicationem atq; absolutionem, uocis emißioni in organorum libertate esse similem, ut proba naturæ concinnitas constet. Sic interceptarum per debilitatem actionum liberatio, nõ impeditam uocem imitabitur, in eo quòd in utroq; expeditas organorum sensationes adesse oportet. Tandem quod sequitur, eam solutionem die impari contingere, id decretoriorum prærogatiuæ (ut cætera multa) ab Hippocr. tribuitur. Naturæ enim motiones, decreta, statuta, ut & partus, uitam deniq; ipsam totam, dierum imparium uadimonio sistit, quod & in

Sect. 11. quæstion. nat.

Lib. 4. histor. anim.

rebus externis obſeruat, ut uidere eſt ex lib. 4. de Morbis. Porro hic quoq; locus aliò accommodari poteſt, ut ad apoplexiam aut morbum comitialem, qui puerorum quodammodo eſt proprius, referatur. Cuius opinionis me necdum pœnitet, Voce enim reddita, miſerabilis illa calamitas depellitur, & plurimùm ſoluuntur omnia morbi ſymptomata, liberq; ſenſus & motus reſtituitur. Quod & ſuperiori ſententia pene expreſſum eſt. Quid uerò ſit φωνὴ, φθέγξις, & ψόφος, quantumq; inter ſe differant, habes ex Hippocr. lib. περὶ σαρκῶν, & Ariſt. lib. 2. de Anim. & 4. de hiſtor. anim. Quod etiam quadantenus ex hac Coacarum ſententia conijcias licet. ὅσοι ἐν ξωιχῇ ἄφωνοι λελῦνται μύοντες σπαραλμύσσουσιν, ὑπ' ἄιματος ῥυέντος ἐκ ῥινῶν ἐμπεσόντος φθέγξονται, παρὰ ἑωυτοῖσι γενώνται, σώζονται. μὴ γενομένων δὲ τούτων δύσπνοοι γενόμενοι, δυήσκουσι σωτόμως. Duplicem igitur habes in obſtruſo rerum ſenſu notionem, non tamen, ut in re ab omnibus deplorata, pœnitendam. Quæ multa huius generis tædia, cùm nullo ſolatio, niſi animi de publica ſalute probè conſcij recordatione, in Hippocr. ſcriptis deuoranda ſint. Eo animo ab ijs quorũ uota legendis noſtris nuncupamus, accipienda ſunt, ut nec eos opera impenſæ, nec uerò nos nauatæ induſtriæ pigeat. Quòd ſi dies, quæ ſtudiorum curſus promouet,

mouet, hîc leuiter decursis accurationem aut meliorem assensionem addiderit: non committã, ut cùm in fortunæ nostræ tenuitate effusus uidear, in prælarga opum copia restrictum me esse sentiam. Cæterùm quod ad lectionem attinet, duo ex nostris exemplaribus quæ superiùs adduximus, παυλίαι pro παυλίου legunt. Quam lectionem secutus est Caluus.

¶ Ἢ αἱ φλεβῶν σφύξεσιν.] Σφυγμὸν antiqui de partium inflammatarum pulsu dixerunt, ut ex Aphorism. 21. lib. 7. & lib. 1. de loc. affect. & alijs passim apud Galenum locis patet. Postea uerò ad omnem arteriarum pulsum deriuarunt, maximeq; percussum uiolentum & conspicuum significarunt, ut prius ex Gal. ostendimus, quod etiam Comment. 4. in lib. de rat. uict. in morb. ac. & Commen. 3. in Prorrh. testatur. Quæ testimonia in aliud tempus differuntur. De eodem etiã arteriarũ pulsu παλμὸν sæpe dicit Hip. quandoq; etiam παλμὸν φλεβῶν uocat, ut lib. 7. Epid. Hic igitur sensilem & conspicuã pulsationem ex Galen. opinione diximus, quæ inflammationis uehementiam indicat, quam hac in sentẽtia manuũ arterijs tribuit, cùm in Coacis simplicẽ arteriarũ pulsationem efferat, quæ de temporũ arterijs meritò intelligitur. Hypochondriorũ coutensio cũ tumore et faciei bene colorata succulẽtia, hemor

rhagias aut parotidum indicia ſunt apud Hippocr. in Prog. et Coacis. In his igitur largum ſanguinis profluuiũ potius expectandum eſt, quàm neceſſaria conuulſio, aut longus morbi tractus. Poteſt tamen humorum μετασάσει morbus in coxendicem decubitu, aut per parotidas ſolui, niſi hæmorrhagia liberarit. πρόσωπον ἐρρωμένον faciẽ bene habitam ſanis ſimilem, optimè coloratam & corpulentã, in qua ſpiritus & ſanguinis copia ſucculentam molem facit, aliàs πρόσωπον ὑγρὸν dicit Hippocr. aliquando πρόσωπα ἰσχνοίσιν ἢ πρόσωπα ὑγρὰ ἡ μακρὰ. λαπαρὸν uerò hìc μαλθακὸν ἢ ἰσχνὸν ſignificat, ut λαπαχθῶσι μαλαχθῶσι: Quod cùm de hypochondrij mollitudine dicatur, μὴ λαπαρὸν de retinentia quæ extenſione et tumore conflatur intelleximus, quod ὑπερμεγέθη frequenter dicit. Porrò hæc ſententia ut eſt celebris, ita & ab Hippocr. ter repetitur. In Coacis quidem, uitioſè tamen, εἰσὶν ὑποχόνδρια μὴ λαπαρὰ, πρόσωπον ἐρρωμένον, ἢ λύονται χωρὶς αἵματος ῥύσιος ἐκ ῥινῶν πολλῆς, ἢ σπασμῷ, ἢ ὀδυνῶν ἰσχίων. Libro uerò περὶ ἑβδομάδων. ἐὰν αἱ φλέβες σφύζωσι, καὶ τὸ πρόσωπον ἐρρωμένον ᾖ, καὶ τὰ ὑποχόνδρια μὴ λαπαρὰ, ἀλλὰ ὑπερμεγέθη, χρονίη ἡ νοῦσος καὶ μὴ αὔτου σπασμοῦ ἢ λύεται, ἢ αἵματος πολλοῦ ἐκ τῶν ῥινέων ῥύσιος, ἢ ὀδυνῶν ἰσχυρῶν. Atque ut huic oraculo fidem faciat, addit: καὶ οἱ παλμοὶ σὺν τῇσι χροιῇσι πα-

λυχροίῃ

λυχρονίᾳ πύρετο σημεῖον, ἢ λιπόσιτος ξηρότερος ἐπὶ τὸ ἄκρον. In cuius libri calce ijsdem uerbis repetitur. ἢν αἱ φλέβες σφύζωσιν αἱ ἐν ταῖς χερσὶν, καὶ τὸ πρόσωπον ἐρρωμένον ᾖ, καὶ τὰ ὑποχόνδρια μὴ μαλακὰ, ἀλλὰ ἐπηρμένα ᾖ, χρονίη ἡ νοῦσος αὕτη τὸ σπασμῶδες. Quæ sanè manca & mutila esse uidentur, ut nec in ueteribus nostris exemplaribus leguntur. In his porrò casibus, affecto admodum cerebro, ex uaporum & materiæ ascensu, sanguinis effluxum aut conuulsionem præstò esse testantur quæ in Coacis scribuntur: τῶν πυριασόντων οἷσι μὲν ἐρυθήματα ὑπὸ τοῦ προσώπου, καὶ πόνος λιφαλῆς ἰσχυρὸς, καὶ σφυγμὸς φλεβῶν, αἵματος ῥύσις τὰ πολλὰ γίνεται. Idem λιφαλαλγίη ἐν ὀξέϊ, ὑποχόνδριον αἰσθανόμενον, μὴ ῥέοντος αἵματος ἐκ ῥινέων, ὃς φρενιτικὸν ποιέεται. Rursus quoq;: τὰ παρ' ὃς ἐκ τοῦ ἐμπροσθίου κλυσματος ἐρυθήματος ἐν πυρετοῖσι γινόμενα, σκοτοδίνη μὲν ἐρυσιπέλατος ἐπὶ προσώπου ἰσομένη, ἀταρ καὶ σπασμοὶ ἐκ τῶν τοιούτων γίνονται μετὰ ἀφωνίης ἢ ἐκπλύσιος. ὀλιώνης uerò lego, non ut impressa habent exemplaria uitiosè, quemadmodum ex adductis locis patet, ut ne addam exemplarium nostrorum consensum.

¶ Τῷ λαιμῷ.] Istud ἀλισθήσης scriptum est, ut multa alia. Credibile est autem, ex magna capitis intemperie excitata fluxione, affectum stomachum humore illabente frigido, cui per calida

ſuccurrit. λαιμὸν autem gulam uocaui, ſtomachum ſignificans, Pollucis authoritate fretus. Scribit enim, ὁμηρ& μέν τοι τὸν στόμαχον, καὶ λαιμὸν, καὶ λαιμαργίαν ἐκάλει, καὶ φησὶ ψυχῆς ὄνειαρ ὕδωρ εἶναι, ὅτι διαιρεθεὶς ἀπόλυσι τὸν ὀλοὸν τ& ῥοφῆτα. ἄλητον uerò tanquam ἄλημα farinam dixi, etſi farinam molitam aut tritam efferre potui, ab ἀλέω. Quid autem ſit ἄλητον, habes lib. 2. περὶ διαίτης, ubi huius dictionis frequens eſt mentio, ut et paſſim apud Hippocratem.

HIPPOCR.

Τ Αραχῆς γαστρὸς, λυάμους ἐφθὸς διδόναι, ἢν μὴ τὰ ἄνω διαταραχθῇ. ἢ λύμινον διδόναι πρώγειν, μετὰ τῶν λυάμων. ἀπόληψις δὲ τ& νοσήματ& ἐκ ἀρ. γήροιτο, εἰ μὴ ἐν γονίμῃ ἡμέρῃ. ἐὰν δὲ ἄρχηται γήροιτο, ἢν μὴ ἀγόνῳ ἡμέρῃ καὶ μιῇ ἔτι δὲ γονίμῳ. λίτρον αἰγύπτιον, ἢ διορίανον καὶ λύμινον τριβόντα σὺν ἀλείφατι σὺν ἀλείφειν. ὅσα θνήσκει ἀνάγκη γονίμῳ ἡμέρῃ, καὶ γονίμῳ μιῇ, καὶ γονίμῳ ἔτει. πολλάκις δὲ ὀρθῶς ἂν ἔχοι θάνατον ἢ ὀλιγωρίας ἰσχυρὰς. ὧν τὰ ὁμματα μὴ ἐρρώοντα, ὁ θάνατ& ἐν πάχει. ἢν δὲ ἐν γονίμῳ ἔτει γίνηται, ἀπ' ἀμφοτέρων γονίμων ἀνάγκη γηρᾶσθαι. ἢν δὲ ἀ-

γόνῳ ἔτει

γώνῳ ἔτει καὶ ἀγόνῳ ἡμέρῃ θνήσκειν ἀνάγκη γονίμῳ ἡμέρῃ τῷ ἀριθμῷ τρίτῃ ἰχυροτάτῃ. λιπαίγχλῳ καὶ ὀφθαλμίλῳ, φλεβοτομίη. τρωθέντος γὰρ ἔρευθος ἡ ἀναπνοὴ ἔρχεται κάτω ἀφανὴς ἐπὶ τὸ τρῶμα, καὶ λιγνῶται τὰ σήθεα, διὸ λόναι δὲ γάλα καὶ οἶνον ἴσον ἴσῳ. ὧν κατακορέα τὰ σήθεα, ψελλοί, μανιώδεες καὶ φαλακροί. τοτέων ὅσοι ἐκ γενέης καὶ σρέβλοι, ἀσώτεροι, ἢ λιθιῶντες, ἢ μανόμενοι οἵσι δὲ μὴ ἕτερα λιακὰ λύσιες πρὸς φύσιος. λιπαίνειν πλείσιν ἔχει πιτθὸς, ὀφθαλμὸς λεξιὸς. ταῦτα δὴ κάτω καὶ ὅτι ἐμπέφυκε τοῖσι λεξιοῖσι τὰ ἄρσενα. γυναῖκα ἐν ὠδῖνι ὡς εἰ ἔχειν, σικύην μεγίσην παρὰ τὸν πιτθὸν προσβάλλειν, τρίμοιρον παλίορ πάντα λιπεῖ, καὶ μέγα τότε ἔχει. ἢν πολλὸν ῥέῃ γάλα, ἀνάγκη ἀδενέειν τὸ γάστρι. ἢν σφριώτεροι ἔωσιν οἱ τιτθοὶ, ὑγιηρότερον τὸ ἔμβρυον. φλὲψ ἔχει παχέην ἑκατέρῳ πιτθῷ. ταῦτα μέγιστον ἔχει μόριον σωτῆρος. σραγγυρίλῳ λύει φλεβοτομίη.

ἢν τὰ ἄνω χωρία ἀσαρκέα, τὰ πρὸς τὴν λιφαλίν. ἐλκέων λιάθαρσις, ἔμετος, ὕδρωψ.

INTER-

INTERPRETATIO,

IN alui perturbatione fabas coctas apponito, nisi si partes corporis superiores admodum biliosæ fuerint, aut cuminum cum fabis in cibum dato. Morbus uerò ipse non nisi die impari intercipi poterit. Cuius neq; principium futurũ sit nisi die pari, mense quoq; & anno pari. Nitrum Ægyptiũ, coriandrumq; & cuminũ tritum cum unguine illinito. Qui in morbis pereũt, in diem imparem, mensem et annum quoq; imparem incidant necesse est. Pulchrum autem & ex Medici dignitate fuerit, mortẽ ipsam aut uehementes dolores prædicere. Oculorum uis nisi ualeat et constet, mortem in propinquo esse significat. Quòd si anno impari fieri contingat, imparitatem in utrisq; consentire necesse est. Sin uerò anno & die pari fiat, mors in diẽ imparem ex necessitate incidit.

Quod

Quod ad numerorum rationem attinet, dies tertius summam habet potentiam. Anginam & lippitudinem uenæ sectio sanat. Intestino uulnerato spiritus infra ad uulnus procedit sine manifesto sensu, & pectus uacuatur. Lac igitur cum uino, pari aquæ mixtura temperato exhibeto. Qui pectus admodũ bilioſum habent ij balbutiunt, furibundi sunt & caluí. Ex his qui etiã ab ortu distortum corpus habent, hebetes sunt & stolidi, aut calculo obnoxij, aut insanientes. Quibus uerò id non accidit, ij naturæ benignitate ab alijs malis uindicantur. Plurimũ habent dignitatis & præstantiæ mamma & oculus dexter, eademq; rectitudo in inferioribus partibus. Nam & mares in dextris innasci solent. Purgationes menstruas in mulieribus si sistere uoles, cucurbitulam maximam iuxta mammam defigito, Trimestris fœtus, de

tus de omnibus certitudinem facit, quippe tunc perfectionem accidit. Si lac magna copia profluat, fœtum imbecillum esse necesse est. Quòd si mammæ solidiores fuerint, fœtum esse saniorem indicãt. Vtraq; mamma uenam crassam habet. Qua in re maxima prudentiæ pars inest. Lotium substillum aut urinæ difficultatem, uenæ sectio soluit. Locis superioribus, qui ad caput sunt, ad humorum excretionem turgentibus, & suapte sponte motis, ulcerum purgatio, uomitus & sudor conferunt.

COMMENTARIVS,

Ταραχῦς γαστρὸς.] Κοιλίη ταραχώδης Hippoc. *dicitur uenter perturbatus & diffluens cùm multa deijcit, & à materia profluente intestina lancinantur dolentq;. Est & ἐκτάραξις alui procluuies atq; profusio cum perturbatione. Quòd si cruda multa deijciuntur, & humore frigido plurimo uentriculum fatigant, intemperie frigida laborantem stomachum offendant ne-*

dant necesse est. Cui offensioni omnino aluum proluenti cum fabis succurrit. fabæ uerò præter exiccantem uim quam habent, adstringendo quoq; proluuiem istam sistunt. Quod indicant Galen. uerba libro sexto simpl. med. μιτίχει δέ τι & ἐπ' ὀλίγον, καὶ ῥυπλικῶς δυνάμεως ἡ σαρξ αὐτου, καὶ δάπερ καὶ τὸ λέμμα τὸ ῥυπλικῶς· καὶ διὰ τοῦτο τῶν ἰατρῶν ἔνιοι τὸν λύαμον ὅλον ἐψήσαντες σὺν ὀξυμέλιτι, τοῖς δυσεντερικοῖς καὶ τοῖς λοιμικοῖς, καὶ τοῖς ἐμετικοῖς ἐδίδοσαν. Quæ ab Aëtio repetuntur lib. 1. Quinetiam Hippocr. lib. 2. περὶ διαίτης, fabis τὸ βάσιμον attribuit. Quod etiam in desperatis alui profusionibus fœliciſsimo successu in dies usurpamus, dum ex fabarum polline dulciarium panem in leues offas conficimus, medicatoq; succo intingimus. Quid uerò per τὰ ἄνω καταπορία intelligat, ualde est obscurum. Partium corporis definitionem ex iecore sumi, prius ex Cõment. 2. lib. 6 Epid. diximus. An tamẽ hîc τὰ ἄνω superius uentriculi oſculum appellet, in ambiguo est, cùm de uentre agat, & nõ sit admodum insolens Hippocrati (quod passim facit) dictionum proprias notiones detorquere. Bilioſum igitur alui profluuium ex humorum acrimonia & corruptela ortum, ut sistendum nõ est, sic neq; in his qui plurima bile suffunduntur, cohibendũ suadet Hippocrates. Caluus τὰ ἄνω καταπορία superiora satis ualere

ualere quomodo intellexerit, in mentem mihi inducere nullo modo possum, cùm de ualde biliosis inaudienda esse, superioribus annotationibus abundè probauerimus.

¶ Ἀπόλυψις.] Hæc dictio crebra est apud Hippocr. sed eo præcipuè significato, quo eorũ quæ in fluxu sunt, impetum cohibet. Sic ἀπόλυψιν ἔρωτος, πνεύματος καὶ φλεβῶν sæpe dicit Hippocr. Ergo eleganter admodum profluentis morbi coërcionem & currentis impetus retardationem, ἀπόλυψιν uocat. Nec eam sequuntur elegantiam exemplaria quæ ἀπόλειψιν habent, qua dictione morbi cessatio & defectio significatur. Quomodo legisse Caluus uidetur. Quo etiam uocis genere utitur Aretæus, cùm de morbo comitiali scribit: ἄσχετος δὲ καὶ ἡ ἀπόλειψις αὐτέων, eamq; παροξυσμῷ opponit. Quod de dierum ratione sequitur, id totum ad iudicationis authoritatem spectat, in cuius cõmendatione hîc prope totus est, ut eam multis alijs locis celebrat, cùm salubres naturæ motiones ad morborum propulsiones imparibus diebus excitat, infelices uerò morborum casus paribus donat, humorũm corporis lationem uelut die dicta iudicio sistens, à quo nec se in libertatẽ asserere, nec uerò sorũ declinare queant. Quod non tantùm in morbis, sed in quocunq; ferè effectionis naturalis genere, ut conceptibus, partubus,

Cap. 4. lib. de diut. morb.

partubus, abortionibus spectari uult. Vt nec solam in his dierum rationem, sed & mensium & annorum respectum haberi postulat Hippocr. libro περὶ ἑπταμήνων. Quod ad scriptionis genus spectat. Caluus, εἰ μὴ ἐν ἀτόνῳ ἡμέρῃ legisse uidetur. Idem quoq; sequentem sententiam permirè confundit, in quâ ἐτέῃ δὲ γονίμῳ legendum est ex omnibus exemplaribus.

¶ Λίπου.] Hæc medicamenta ut in humente morbo & frigida succorum copia diffluente, siccant, digerunt & calfaciunt. ἔλαιφα uerò ἔλαιον ἢ πίαρ significat Hipp. ut scribit Galen. Nos ideo unguen diximus. In Exegesi;

¶ Ὅσα θυήσκει.] Hoc, ut cætera plurima, ad dierum imparium authoritatem pertinet, quam magno censu redimit lib. de Morb. 4. Mortem enim & sanitatem ipsam in dierum imparitatem cadere uult. Quin cùm ijs diebus morborum grassationes irruant, & naturæ impetus excitetur ad iudicationem, tunc de summa ferè causa decernitur, ægriq; uiribus defecti hostium insidijs circumuenti manus dedunt & fidem deserunt, aut naturæ liberalitate tecti, egregiè dimicantes liberantur. Eodem enim foro & mors & salus ipsa sistitur, ijsdemq; penè diebus ægri aut damnãtur aut absoluuntur. Quod scripsit in Prognostico Hippocr. & libro περὶ διαίτων repetit, οἱ πυρετοὶ ὀξεῖς

νονται σὺν τῇσιν αὐτίῃσιν ὑμέρῃσιν τὸν ἀριθμὸν, ἐξ ὧν τι προηγίνονται οἱ ἄνδρωποι καὶ ἐξ ὧν ἀπόλλυνται. Quæ omnia fusissimè explicantur à Galeno libris de Diebus decr. Menses autem & annos addit Hippocrates, quòd ij in morborum iudicationibus partem habeant, ut ex Hippocrat. illis in libris probat Galenus.

¶ προλέγειν δὲ.] Prædictio in morbis cùm plurimùm ad artis dignitatem, tum uerò maximè ad Medici admirationem facit, penes quem & uitæ & necis potestas esse creditur. Sic Hippocrates in Prognostico, ueluti præmijs ad eam inuitat. τὸν ἰητρὸν δοκέειν μοι ἄριστον εἶναι, προνοίαν ἐπιτηδεύειν. προγινώσκων γὰρ καὶ προλέγων παρὰ τοῖσι νοσέουσι τάδε παρέοντα, καὶ τὰ προγεγονότα, καὶ τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι, ὁκόσα τε παραλείπουσιν οἱ ἀσθενέοντες ἐκλογιζόμενος, πιστεύοιτ' ἂν μᾶλλον γινώσκειν, τὰ τε νοσεόντων πρήγματα. ὥστε τολμᾶν ἐπιβάλλειν τὸν εὐβουλίας ἑωυτὸν τῷ ἰητρῷ τῶν ἐθελόντων ἄριστα ἂν ποιοῖτο προειδὼς τὰ ἰσόμενα ἐκ τῶν παρεόντων παθημάτων. ὑγιέας μὲν γὰρ ποιέειν ἅπαντας τοὺς ἀσθενέοντας ἀδύνατον. τοῦτο γὰρ τῶν προγινώσκειν τὰ μέλλοντα ἀποδέοι ἄν τι, ἥσσων δὲ τοῦτο ἂν εἴη. Per εὐλυίας autẽ ἰσχυρὰς, prænunciam crisis, εὐσημείαν intelligere uidetur.

¶ Ὧν τὰ ὄμματα.] Oculi qui mentis & arcis sunt uelut quædam specula, magnum in præsagio momentum faciunt. Ex eorum enim affectionibus

tribus totius corporis ualetudo dignoscitur, ut aliunde prolixius non sit æstimationẽ de toto morbo facere. Quod indicat Hipp. lib. 6. Epid. ὀφθαλμοὶ ὡς εὖ ἰσχύουσιν ὅτω καὶ γῆρυ. Vt enim oculus ualet, ita & corpus totum. Quod etiam in ægris uulgus annotat, firma enim & constans oculorum uis bonam de se spem concipit, cùm cerebri habitudinem & robur significet. Sic lucidus oculorũ splendor, animalis spiritus firmitudinẽ depromit: impuritas uerò spirituũ, obtenebrationẽ & facultatem animalẽ propè emortuã arguit. Hìc igitur ῥῶσις, σύντονίαν, καὶ ἰσχὺν significat, quod de ualente & bene sibi constante oculorum ui intelligimus, ut ad motionẽ prompti sint, nec lucem refugiãt, aut igneũ illum splendorem nulla impuritatis nubecula opacent. Quæ ut in acutissimis morbis contingunt, ita in præcipiti periculũ esse comprobant. ὑγρὰ γὰρ τὰ αὐγοειδῆ φοβέονται, καὶ δακρύουσιν ἀπροαιρέτως, καὶ διαταράσσονται, καὶ βάθος βαθέος ἐλάσσω γίνηται, καὶ τὰ νοσηλικὰ ἐρυθρὰ ἰσχύσιν, καὶ πελιδνὰ, καὶ μέλανα φλεβία ἐν αὐτοῖσιν ἔχουσιν, καὶ λῆμμα φαίνονται πρὸ τῶν ὄψιος, καὶ καὶ συναπορύμενοι, καὶ βλέφαρα ἰσχνότερα, καὶ ἐγκοίλοι ἰσχυρῶς γινόμενοι, καὶ αἱ ὄψιες αὐχμῶσαι καὶ ἀλαμπέες, καὶ τὸ χρῶμα τοῦ ξύμπαντος προσώπου ἀλλοιωμένου ἢ, ταῦτα πάντα λυκὰ νομίσεις, καὶ ὀλίθρια εἶναι. Ex quibus quódnam sit oculorum robur, aut quænam infirmitas, facilè conijcere licet, non secus ac ex his quæ

Sectione 4.

In prognost.

in Coacis ſcribuntur: τὸ ἀχλυῶδες τῶν ὀφθαλμῶν, ἢ τὸ λευκὸν ὑπερυθραινόμενον, ἢ πελιαινόμενον, ἢ φλεβῶν μελαίνων πλησμόν, ἢ ἀτρεμές. φλαῦρον δὲ καὶ τὸ τῶν αὐγῶν φεύγειν, ἢ δακρύειν, ἢ διαστρέφεσθαι. καὶ τὸ ἕτερον ἐλάσσω γίνεσθαι πονηρόν. καὶ τὸ τὰς ὄψιας πυκνὰ διαρρίπτειν, ἢ λημία μικρὰ περὶ αὐτὰς, ἢ αὐγίδα λιπαρὴν ἴσχειν. ἢ τὸ λευκὸν μέλαν γίνεσθαι. τὸ δὲ μέλαν ἐλάσσω, ἢ ὑπερπίπτεσθαι τὸ μέλαν, χεῖρον τὸ ἄνω βλέφαρον. πονηρὸν δὲ καὶ ὑγιεινότης ὀμμάτων. καὶ ἀνδρικὸν ἔξω σφόδρα, καὶ λαμπρὸν & ἀνδρικὸν, ὥστε μὴ δύνασθαι τὴν κόρην ἐντείνεσθαι, καὶ βλεφαρίδων λαμπρότης. καὶ πῆξις ὀμμάτων. σωτικῶς τε μύειν καὶ χρώματα μετὰ βάλλειν, καὶ βλέφαρα μὴ συμβάλλειν ἐν τῷ καθεύδειν ὀλίγιον. ἀκριβὲς δὲ καὶ ἀλλάνων ὀφθαλμός. Idem quoque in Prorrhetico, ὄμμα ἀμαυρόμενον, πιπτὸς, ἀχλυῶδες, καὶ ἐπίχνουν ἔχον damnat, ut ſexto Epidemiorum, ἐπιξηραινόμενον, αὐχμηρὸν, ῥυτιδόμενον, καὶ ἐν ἀνδρὶ νεανικῷ. In Coacis etiam oculorum λαμπρότητα commendat. Quæ paulò fuſius perſequi libuit, ut quodnam ſit oculorum robur, & quænam uirium firmitudo, intelligas.

Sectione 1.

¶ Ἦν δὲ ἐν γονίμῳ ἔτει. Id ex hac opinione pendet, qua mortem in impares dies cadere exiſtimauit. Hunc igitur habet ſenſum: Si oculorum uis anno impari deficiat, mors die impari contingat neceſſe eſt. Atq; adeò in utriſq; imparitas conſentit. Morbus enim annum imparē, mors uerò diem imparem

imparem sortitur. Sic enim capi uidetur ἀπ' ἀμφοτέρων γονίμως αὐξάνειν γενέσθαι. Quòd si oculorum uitium anno pari & mense pari accidat, nihilominus tamen mors die impari sentitur. Vetus unum exemplar, ἐπ' ἀμφοτέρων γονίμων habet, non aspernanda lectione. Idem tamen utrobiq; sensus est.

¶ Τῷ ἀριθμῷ.] In dierum iudicijs summa est potentia septimo, quam excipit decimusquartus, dein & uigesimus, ut scribit Galen. in lib. Decretorijs. Quod oraculum ex multis palantibus & fugitiuis Hippocr. locis, in ueram familiam adoptatum est. Ex Prognostico enim et Aphorismis & libro primo Epidemiorum, uelut ex locupletißimo promptuario desumptum est. Quibus maior fides debetur, quòd πρὸς ἐκλογὴν scripti sint, quàm ὑπομνηματισμοῖς, quæ temerè & tumultuariè congestarum rerum memoriam suggerũt. Et uerò libri Epidem. quòd ante illos scripti sint (ut testatur Galen. in lib. decretorijs) eorum quæ postea longa usus obseruatione definita sunt, aduersaria quædam continent, quæ pro re nata in pugilaribus descripta, tractationem postea & accurationem emendicant. Quòd igitur in numerandi ratione diem tertium plurimùm habere uirium scribit, de prima iudicij authoritate, quã uelut ex priuilegio habet, intelligendum est, etsi

(ut inquit Galenus) præoccupatione quadam potius quàm uera iudicij ratione decernit, aut profectò id hîc temerè adumbratum ex cæteris perfectionem & complementum accipiat, oportet. Caluus hanc sententiam superiori coniungit.

¶ Κυνάγχῶ.] In pestifero anginæ malo trahenda non sunt remedia, sed statim à uenæ sectione si uires remedia non auersantur inchoandum, ut quod strangulat, euocetur. Quin & eo nomine cucurbitulæ submento & ad fauces admouentur, ut irruentis materiæ impetus aliò auocetur. Quod consulit Hippocr. lib. 2. de Morbis. Curari uerò lippitudinem sanguinis detractione, memoriæ prodidit Hippocr. Sed eorum tempora & causas parum explicuit, in quibus Medicinæ summa est. Quæ postea à Gal. adhibitis circunscriptionibus distincta sunt in Aph. & lib. 6 Epid.

Celsus lib. 6.

Comment. 6.

¶ Τρωδύτου σύτιξε.] Nudata inteſtina cùm euoluũtur, insueto aëre tentata inflantur, & aquæ calidæ fotu conduntur, ut scribit Galen. libro Method. & Paulus libro sexto, & Celsus quoq; libro septimo. Sic igitur spiritu implentur qui sine manifesto sensu ad uulnus subit. De respiratione autem intelligi falsum est, cùm in pectoris ergastulo concipiatur. Ambiguum uerò est γύδια λιχνῆσθαι. ὄμφη enim Hippoc. aliquando uentriculi orificium significat, ut in Coacis, dum περὶ

τῦδ& λῦξιν ἡ πικρότητα scribit. Neq; enim bilis morsus in sterno sentitur. Sed externæ partis nomine & circunscriptione, nobilem illum totius corporis regem hac uelut aula circumseptum, intelligit. Hac notione uulnerata intestina uentriculi osculum, uentriculum deniq; ipsum deplent, cùm tenuibus intestinis dissectis cibus, crassis uerò ciborum reliquiæ effundantur. Quòd si codicis unius nostri lectionem sequaris, quæ non omnino aspernanda est, & σὐτοσιδία pro σὐτιξα scribas, thoracis cauum & capacitatem intelligas licebit. Qua in significatione σὔτορον pro intestina quauis parte sumi potest. Pertuso autem thorace spiritus per uulnus prodit, non tamen sine manifesto sensu, atq; adeò τὰ τύδια λιχνᾶσθαι uidentur. Lacte autem in recentibus ulceribus utitur acrium humorũ metu, ubi cibis lenibus opus est. Porrò monendum est in uno exemplari, σὔτορα pro σὐτιξα legi.

¶ Καταυγία τύδια.] Καταυγία τύδια, Gal. in Exegesi τὰ δὲ χολῶδες γεννητικὰ interpretatur, τινὲς μὲν τοι τὰ λάσια ἤκασαν, ut de thoracis calore intelligi par sit. Illic enim caloris est conceptaculum, ut scribit Aristot. in Quæstion. nat. Cordis autẽ exuperans calor, pulmones in cõsensum trahit, qui cum sanguine bilioso nutriantur (ut scribit Gal.) calorẽ facilè concipiũt et bilioſam natu

Sect. 27. quæstion. 4.

Lib. 4. de usu part.

ram præseferunt. ψιλὸς prius ex Arist. in balborum genere posuimus. Ita enim dicuntur, qui in pronunciatione literam aut syllabam eximunt & tortuosè loquuntur. Nec admodum est absurdum, balbutiem, furorem & caluitium biliosorũ humorum affectiones esse. Quod sequitur, ὅσοι ἐκ γχυτῆς καὶ τραυλοί, uariè legitur in nostris exemplaribus. Modò enim ἐκ γχυτῆς τραυλοί, modò uerò ἐκ γχυτῆς καὶ τραυλοί legitur. Quorum lectionem secutus uidetur Cornarius. Nos uetustißimi exemplaris literam secuti, codices impressos non defraudauimus. Vt præter ea uitia corporis, etiam distortionem ab ortu inesse significaremus, eosq; tum imprudentes, tum uerò calculo obnoxios, aut in insaniã procliues esse. A quibus facilè uindicabantur, qui corporis peruersionem ab ortu non accepissent, quòd ad naturam attineret, hoc est naturæ ipsius beneficio. Vt enim concinna corporis conformatio firmißimum mentis robur indicat, ita eiusdem peruersio ad omnes animi & corporis morbos magnum momentum facit. Atq; is mihi horum uerborum sensus esse uidetur. οἷσι δὲ μὴ, ἐτέρη λύσις περὶ φύσιν. Quæ ex uetusto exẽplari reposuimus. Etsi quædam exemplaria id ita legunt: οἷσι δὲ μὴ, ἐτέρη λύσις. & illud περὶ φύσιν ad sequentia referuntur. Quod etiam fecerunt interpretes. λιθιῶντες

uerò ex

uerò ex signis sunt ἰατρολογικοῖσι, quæ nec cum cæteris consentiunt.

¶ Διώκειν πλείστῳ.] Mares dextro uteri sinu concipi, fœminas sinistro, Hippocr. est oraculum 48. lib. 5. Quod etiam confirmat lib. 6. Epidem. ὅτι ἐν δεξιοτέρῳ τριωτέρων ἐν τοῖσι λεξιοῖσι, καὶ μέλανες διὰ τοῦτο, καὶ ἐξω αἱ φλέβες, καὶ χολωδέστεροι μᾶλλον. Eadem ueterum quoq; fuit opinio. Parmenides enim existimauit λεξιτόκοισι μὲν ἄρσεν, λαιοῖσι δ' αὖ θήλεας concludi. Quod & Empedoclis uerba testantur:

Ἐν μὲν γὰρ δεξιτέρῳ τὸ μὲν ἄρρεν ἐπλετο γάλακτι,
Καὶ μέλανες διὰ τοῦτο, καὶ αὐθαιρωδέστεροι αἵματος.
Καὶ παχείωνες μᾶλλον. Quam opinionem exagitat Aristot. lib. 4. de gen. animal. & lib. 7. hist. anim. Eam autem conceptus dignitatem calliditati dextrarũ partium attribuit Hippocr. quæ ideo robustiorem quoq; fœtum designant. Quod scribit lib. 6 Epid. ὅτι ἰητρικόν καὶ χολωδέστερον καὶ εὐαιμότερον τοῦτο δεξιότερόν ἐστι τὸ χωρίον τῷ ζώῳ. Dextræ igitur corporis partes, quòd ut plurimũ mares contineant, magnum habent dignationis & potentiæ momentum, in ijsq; mamma & oculus dexter, quæ concepti maris indicaturam præ se ferunt. Scribit enim idem Medicinæ parens libro περὶ ἀδινῶν & γυναικὶ χρὴ εἰδέναι τὸν μαζὸν ὁκότερος ὄγκον αὐτῇ μείζων, καὶ δι γὰρ τὸ ἔμβρυον. ὁμοίως δὲ καὶ

Sect. 2. & 4.

Capite 1.
Capite 3.

Sectione 2.

τὸν ὀφθαλμὸν. ἔστι γὰρ μίζων ἡ λαμπρότης & τὸ πᾶν εἴσω τῶ βλιφάρε ὀπότης & ἡ ὁ μαζὸς μίζων. Porrò hæc uerba ταῦτα τῶν λάτω, de partium inferiorum ad dextras rectitudine extuli. Cuius sensus fidem sequentia faciunt, cùm mares in dextris innasci partibus scribat. Idem de motionis sesu intelligi potest. Hanc uerò conceptus opinionem fusius persequitur Gal. lib. 14. de Vsu partium, & lib. 2. de Semine, & libro sexto de Locis affectis.

¶ Γωαιξίν.] Placitum est 50. lib. 5. Aphoris. Hîc uerò melius παρὰ τὸν τιτθὸν, quàm πρὸς τιτθὸν promitur, ut infra mammam defigendam cucurbitulã indicet, quæ uenas sanguinem deferentes occupet, mammas uerò ipsas non affligat. Eamq; ambiguitatẽ nostra uersione dissoluimus.

¶ Τρίμηνον παιδίον.] Fœtus certitudo motu maximè cõcipitur. Neq; enim aliud quoq; ad animantis uitam perfectius motione ipsa desideratur, cùm fœtus ipse membrorum distributionem trigesimo die accipiat, motionem uerò mense tertio in marium conceptu annotarunt Medici, & prius ex Hipp. adduximus. Etsi Arist. ipsum Philosophorum principem lib. 7. de hist. anima. hac in parte aduersum habemus. Ad perfectam igitur fœtus naturam non aliud quàm motus uitalitatis accessionem facit, quo abundè animal definitur, cùm ex cerebri animaliq; facultate pendeat, roburq;

roburq; & actionũ firmitudinem requirat. Quo fit, ut cùm infantis motio cerebri actio sit, non perinde cum corporis conformatione fœtui indatur, sed temporis successu neruorum duritiem & effectionum ualetudinem acquirat, cùm cerebrum inter principes partes ex humidiore seminis portione postremũ efformetur, proindeq; ultimum uim suam agendo exerceat. Quoniã uerò delicato sensuum ministerio fungebatur fœtus, solidiores quoq; motuum ministros temporis interuallo accipiat necesse est, ut & simul cum motus animantis perfectionem uelut operis, summã manum fœtui natura imponat. Huc accedit, quòd ex Philosophorũ antiquorum consensu, fœtus plantarum more animatus est, auctionemq; & nutritionem, cæteras quod his adiunctas facultates cũ plantis communes habet. Quæ causa est cur fœtum cum plantis & arboribus subinde conferat Hippocrates libro περὶ φυσ. παιδ. & Galenus libro de Semine & formatione fœtus. Non est igitur mirum, motus accessione animal perfici & complementũ accipere. Atq; hoc modo hæc uerba intelligi uidentur, πάντα ἀκλοῖ, ut uiuiscentis fœtus certitudinẽ, ex motu ipso qui animantis est ualde proprius, intelligamus. Motum uerò in maribus tertio mense significari, ut & in fœminis quarto, fatetur Hip. lib. περὶ φύσ. παιδίου (ut prius ostendimus)

oſtendimus) & Auicennas ipſe, qui ex fœtus cõformatione bis addito tantundem temporis ſpatio motum elicit. Quòd ſi quis tardiorem fœminæ motum cauſatur, & in medium adducit: Næ ille perfectum naturæ opus, quod in maribus efformandis impenditur, temerè ſugillat, & Philoſophiæ caſtra prodit, qui rerum naturalium indignitatem perfectioris operis dignatione cohoneſtari nolit. Quod uerò ſequitur, ἢ ὅτι μέγα ἴσχει, de fœtus augmento & perfectione intelligendũ exiſtimo, ſiue per μέγα magnitudinem intelligas, ſiue ἴσχει pro ἴσται accipias, quo modo et paulò pòſt ſumit Hippoc. cùm ſcribit, φλὲψ ἴσχει παχέην σὺν ἴσῃ τάχῃ τιτθῷ. Quò magis miror interpretes, Cornarium præcipuè, pro μέγα, γάλα legiſſe. Quod etiam prægnantibus attribuit Caluus. Cui lectioni ne cuiuſquam noſtrorum codicum fidem interponere poſſum, ut nec ſatis rationi conſentire uidetur, tertio menſe lac uterum ferentibus oſtentari, cuius indicatura ſexto, ſeptimo, aut demum octauo menſe præfertur, ut prius indicauimus. Etſi non ignoro, in plenioribus & menſtrui ſanguinis copia abundantibus, paulò tempeſtiuius deſignari.

¶ Ἢν πολλὸν ῥέῃ γάλα.] Placitũ eſt 52. lib. 5. Aphoriſ. cui conſentit 37. eiuſdem lib. de quo priore ſectione abundè diximus. Maximè uerò ad id facit

facit quod scribit Hippocr. lib. περὶ γυναικείων. ἤσιν δὲ γαστὴρ ἐχόσησι περὶ τὸν ὀμφαλὸν ἡδομένῃ ὀγλέειν μὴ ναὶ βαπίνης τὸ πλύσμα τῶν μαζῶν ἢ δὲ γαστὴρ ξυμπίπτει, ἢ εἱ μαζοὶ βισχνεῦνται. ἢ τὸ γάλα ὲ φαίνηται, φάναι τὸ παιδίον, ἢ τιθνηκὸς εἶναι, ἢ ξύειν τι ἢ εἶναι ἀνιηλαένῃ.

¶ Φλέχ ἔχει παχείη.] Mammæ ex uena cana plurimas sortiuntur uenarum propagines. Nam & interna quæ sub axillam fertur, & externa quæ super humores repit, ante suam diuisionem plurimos toti pectori ramos diuidunt, & in mammas inserunt. Quin & uena cana ipsa sub osse pectoris antequam thoracem elabatur, paulò supra uenæ paris expertis procursum, duas uenas prodit, quo introrsum ductæ ad elatiorem pectoris ossis sedem cõtendunt, ibiq; numerosa educta sobole, ad cartilaginum in costis compagines superioribus costis illapsæ subeunt, & ad abdominis superiora tendunt, rectisq; musculis inseruntur, & in mammillas propagantur. Atque hanc insignem uenarum propaginem hic significare uidetur Hippocrates, per quas utero cum mãmis magna est consensio. Concurrũt enim superiores propagines in musculis rectis abdominis, qui inferiore & interna sui parte exteriori uenæ cauæ & inferioris trunci ad crura delati, per peritonæum surculum accipiũt, qui sursum sub recto

musculo

musculo protensus paulò supra umbilici regionem ramulos spectat, quos à uena sub superiori pectoris osse illuc deferri diximus. Hæ tamen posteriores uenæ, etsi uterum non attingunt, non magno tamen interuallo ab eis originem ducunt, per eiusdemq; uteri cum mammis consensus expletur, qui toties ab Hippocr. celebratur. Quarum etiam meminit libro περὶ φύσιος ἀνθρώπου, & Galenus septimo & decimoquarto de Vsu partium. Quæ sequuntur, ad naturæ commendationem spectant, quæ hanc uenarum communionem prouidentiæ causa instituit, per quas commeatus fœtui emisso decerneretur, uterusq; sanguinis copia ingraueſcens depleretur, atque adeò uicissim turgentes mammæ fœtu excusso humoris pondus eriuarent. Quo in negotio, non minima pars prudentiæ inest. An uerò ista ad sanguinis in mammis collectionem quæ furorem præsagit, & de qua agit postea, referri possint, in eo assensionem nostram sustinemus superiore notione contenti.

¶ Στραγγίλω.] Id ex Aph. 36. lib. 6. & 49. lib. 7. sumptum est. Stranguriam autem retinere potui Latinorum more, quam urinæ stillicidium, modò distillationem, modò uerò lotium substillum dicimus: cùm urina, non nisi per interualla stillis fluit. Celsus στραγγίαν, difficultatem urinæ uertit.

uertit. Cicero, uesicæ morbum dixit.

¶ Ἢ τὰ αὖω χωρία.] Σπαργᾶν ὀργᾶν interpretatur Galenus, quod de luxuriante & ferociente humorum impetu, dum ad exitum pruriunt, intelligitur, translatione ab animalibus ducta, quæ in Venerem prona sunt, dum seminis prurigine titillantur. σπαργᾶν etiam de turgentibus mammis, glisscente lactis copia, ab Hippocrat. & Aristot. dicitur. Suapte igitur sponte turgentibus humoribus, uia medicamento facienda est. Qui cùm superiores corporis partes occupent, uomitione facilè repurgantur, cùm Hippocrat. doctrina superiores corporis partes uomitu, inferiores uerò deiectione liberet. Quid autẽ hîc per ὑδρωπα intelligat, conijcere non possum. Siue enim ὑδρωψ τὸ ὕδατος significet, quemadmodum lib. 4. de Morbis, sumitur: & per hanc dictionem pituitã, aqueam & fluxilem intelligas, quæ Hippocr. est opinio lib. περὶ γονῆς, siue bilem atram inaudias, quomodo li. 4. de Morbis capitur, difficilis est et obscurus utrobiq; sensus. Quod si ὑδρωπα τὸν ὑδρωποκηλῆ, hîc ex Dioscor. significari contendas, nõ uideo quid nã magni elicias. Potui dicere pituitã multã aqueam uomitione refusam cõducere. Sed id longè petitum uidetur. Vetus exemplar, à cuius fide temerè discedere mihi religio est, ὑδρὼς legit, quæ profectò tolerabilior est lectio, cùm

In Exegesi.

Σπαργᾶν.

ſudor capitis alleuationes ut plurimùm alleuet in magno humorum prouentu, quem ulcerum irruptio arguit. Cui uni uel ſudoris procuratio bono eſt. ὕλκωσα *Caluus cùm non uideret quò referre poſſet, temerè ſequentibus adiunxit.*

HIPPOCR.

Ἀπὸ γαστρὸς παραχῆς, ἢ ἀπὸ βηχὸς, λαφηίνα γγνομθνα, τὸ σῶμα πικραίνεται. διδόναι δὲ πίνειν, ἐλατήριον δὶς ἢ τρὶς, ἢν μὴ ψελλὸς ᾖ. ἀποδεῖν δεῖ, χαλκῷ ἀνθ@ λαύσας, ἕως ἂν πυῤῥὸν ᾖ, καὶ πρόσχριν ἢν μὴ ψελλὸς ᾖ, ἀλύκης, φρύκης, χάσμης, οἴν@ ἴσ@ ἴσῳ, ἢ γάλα, ὠτὸς πολιωδεστέρην σικύῳ προσβάλλειν. ὅτι ἂν τῶν ἄνω πονέῃ, σώδη δὲ τὰ ἰχία, ἢ δὲ τὰ γοώδεα, καὶ ἄδηλα λύει πάντα τοτέων γινόμενον. ἐλλεβόλαπάρσ ψυχρὸν οἶνον πολλὸν ἄκρητον ἐπὶ λόγον διδόναι, ἕως ἂν ὕπν@, ἢ σκελέων ὀδύνη γένηται. λύει δὲ καὶ πυρετὸς, καὶ διυσεντερίη ἄνευ ὀδύνης. ἢν ὑποχόνδριον τὸ ταμθὸν ᾖ, πιέζειν τῇ χειρὶ καὶ λύειν. πάρωνυχίης λιπὶς μέλαινα σὺν μέλιτι, ὕλατ@ ἐφιεμθνσ, γάλακτ@ ὀκτὼ λωτύλας δοῦναι πιεῖν, ἢν δὲ ἐμέῃ, καὶ μὴ πίνῃ μυττωτὸν μ

δίεμμένσ

λειμμώ. ὥστε ἔχειν γυναῖκα γὴ γαστρὶ. πω-
λύπια ὑπὲρ φλεγμὸς ὀπτῶντα ὡς θερμότα-
τα. καὶ πλεῖστα ἡμίφλεκτα διδόναι τρώγειν
καὶ τρίψαντα λίτρον αἰγύπτιον, καὶ διορία
νον καὶ μύμινον διόλικας ποιοῦντα. πο-
θεῖναι ἐφ' αὐδοίῳ. ἢν ἐκ διαπάλης διεφα-
λῶ ἀλγέῃ, οἶνος ἀκρήτου διοτύλῳ πιεῖν.
ἢν δὲ ἄλλως διεφαλῶ ἀλγέῃ, ἄρτον ὡς θερ-
μότατον σὺν οἴνῳ ἀκρήτῳ ἐδέειν, ἢν ἄν-
θρωπον θέρμη ἔχῃ μὴ ἀπὸ χολῆς, μηδὲ ἀπὸ
φλέγματος, ἀλλ' ἢ ἀπὸ διόπος, ἢ ἄλλως πυ-
ρεταίνῃ, ὕδωρ θερμαίνειν πολλόν. ἔπειτα
ὑπερχέειν τῇ διεφαλῇ βρέχειν, μέχρις ἂν
σὺν πόδας ὑδρώσῃ. καὶ ἄλητον ἑψεῖσθαι ὡς
παχύτατον, ἐπὶ δὲ ἱδρόσῃ σὺν πόδας,
ἄλητον ὡς πλεῖστον καὶ θερμότατον ἐδέειν,
καὶ οἶνον ἄκρητον ὠὴ πίνειν, πρόσκειλάμε-
νον ἱματίοις, ἀναπαύεσθαι, δυκόπως, ἢ μὴ
ναρκίσσου δύο ἢ τρεῖς διεφαλὰς ὠδῖ ἐφ' ἑκά-
πνῳ ἐδιέτω, ἐφ' μέλοντι μαίνεσθαι τόδε
προσημαίνει τὸ σημεῖον, αἷμα συλλέ-
γεται αὐτῷ ὠδῖ σὺν
τιτθοῖς.

INTERPRETATIO,

EX alui perturbatione aut tussi cancro oborto os amarum redditur. In potu dandum elaterium bis aut ter, dum ne balbus fuerit: florem æris ustum dum rufescat apponere oportet, & spongiam, nisi si balbus fuerit. Anxietudinis & molestæ corporis iactationis incontinentiæ ue, horroris & oscitationis remedium, est uinum pari aquæ mixtura temperatum aut lac. Grauissimos aurium dolores affixa cucurbitula tollit. Superiorum partium dolorem genuum aut coxendicum dolor, aut anhelatio oborta, hæc omnia soluit. In tenuioris intestini morbo, eoq; non intenso sed leui, frigidum uinum multũ & meracum quantũ conuenit dandum, quoad somnus aut crurũ dolor obortus fuerit. Quẽ febris quoquè & intestinorum difficultas sine dolore soluunt. In præcordiorũ

conten-

contensione, manus compressio & balneum prodest. Ad reduuiam galla nigra cum melle facit. Aqua inuadente & imminente, lactis cotylas octo in potũ exhibeto. Quòd si uomat neq; bibat, pulmentarium ruris acre, quod ex intrito allio & cepa fit (myttoton uocant) apponito. Ad conceptum: Polypos paruos in prunis assatos quàm calidissimos & propè semiustulatos esui dato, pastillosq; ex nitro Ægyptio trito, coriandro & cumino, naturalibus subdito. In capitis dolore ex crapula, meri cotyla potui danda. Quòd si aliter dolor contingat, panis quàm calidissimus cum mero in escam exhibendus. Si quem calor aut febris prehendat, neque ex bile, neque ex pituita, sed aut ex lassitudine, aliáue de causa febricitet, calida multa affusa caput irrigato, quoad in pedibus sudor excitetur, farinamq;

quàm craſsiſsimam coquito. Excitato uerò in pedibus ſudore farinam plurimam & calidiſsimam edat ſuper ebibito mero, & ſtragulis coopertus placidè quieſcat. Aut certè narciſsi duo aut tria capita in cœna edat. Venturum furorẽ prænunciat, cui in mammis ſanguis colligitur.

COMMENTARIVS,

Πὸ γαστρὸς ταραχῦς.] *Etſi obſcurè admodum morbi huius cauſa definitur, populárem tamen appellationẽ ſequitur, dum ex rara obſeruatione in oris ulceribus cancrum ſubortum animaduertit. Quem nos ſæpiſsimè ex acri & ſalſo pituitæ curſu, in ſaliuante oris cauo conſpicimus, eiuſq; ſerpentem ferociam adurentibus medicamentis circũſcribimus. Vt non mirum ſit hîc elaterium aut florem æris uſtum adhiberi, cùm Celſus lib. 6. in oris cancro ſi penitius malum deſcendat, calcem, chalcitidem, auripigmentum & chartam uſtam, necnon acetum ſcillinum imponat. Chirurgi uerò noſtri fœlici admodum ſucceſſu, ſpecillum lana inuolutum in medicamentum adurens demittunt, & ſuper ulcus te-*

Capite 15.

cus tenent, eoq; modo gliscentem ulceris rabiem frenant. In hoc autem oris ulcere siccissima medicamenta admouet, offensionis & loci ratione ductus. Quod etiam facit Celsus. ἄλλως non est cur alios intelligas, quàm quos prius subinde etiam cum tædio designauimus. Caluus hîc omisit ἕως ἂν πυρέσσῃ.

¶ Ἀλύκης.] Ἀλύκλω, molestam corporis iactationem & incontinentiam intelligimus, quam anxietudinem uocant, cùm à feruente & corpus inæqualiter commouente materia primis in uenis, uellicatur stomachus, adeoq; natura exagitatur, ut præsentem rerum statum fastidiat, subindeq; corporis figuram mutet, membraq; dissolutè admodum dispergat, ἀλυσμὸν, ῥιπασμὸν, ἄλυσιν ἢ ἄλυξιν, ἀπορίαν ἢ ἀυσφορίαν, ἢ ἄλλω Græci dicunt. Eiusdem enim esse notionis ἀλυσμὸν & ἀλύκλω, ἀλύειν uerbum indicat, ex quo uelut nouam deduxerunt coloniam. ἀλύειν δὲ λέγουσιν (ut scribit Galenus) ἐκείνους τῶν ὑγιαινόντων, ὅσοι πρὸς μὲν αἰεὶ τοῖς παροῦσι δυσχεραίνουσιν, ἄλλοτε εἰς ἄλλα μεταβαίνουσι πράγματά τε καὶ πράξεις. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ τῶν νοσούντων, ἐκείνους ἀλύειν φασὶν, ὅσοι μὴ φέροντες τὴν κατάκλισιν, ἐξαλλάττουσι τὰ σχήματα διὰ τὸ δύσφορον αἰεὶ τὸ παρὸν εἶναι. τοῦτο δὲ ἔγνωμεν ἐκείνοις μάλιστα συμβαῖνον, οἷσπερ ἂν τῷ στόματι τὸ γαστρὸς ὅπερ ἐνίοτε κατασχόμενοι στόμαχον ὀνομά-

Ἀλύκη.

Aph. 56. li. 7.

ζουσι, περιέχεται δέ τις ἰλιώτης ὑγρότητος ἀνιαρᾶς, ὅτε πολλῆς, ὅτ' ἐμπλήσοις τῷ λύτρῳ δ' γαστρὸς, αὐαίρεσθαι μελύης δὲ εἰς τὸς χιτῶνας αὐδ'. De ἀλυσμῷ autem

Commen. 1.

sic scribit in Prognostico: τοῦτο δ' αὐτὸ τὄνομα δηλοῖ τὸ ἀνοφορεῖν ἅπαντι σχήματι, καὶ μεταβάλλειν ἄλλοτε εἰς ἄλλο, καὶ ἄγε τὸ παρόντος ὡς εἴρηται διατεταμένως ὁ διάμενων αὐτίκα μεταβάλλοι τὸ πρώτερον σχῆμα πρὸς ἕτερον, ἅμα τῷ καὶ τὰ ἱμάλα διηρθρωμένα ἀνωμάλως ἔχειν, ἢ καὶ τλίω τὸ βραχήλα θέσιν, ἴσθι τοῦτον, ἢ διὰ τλίω τὸ στομάχε διάπνοιν, ἢ δι' ἀρρωστίαν διαφόρως ἀλύουσι. Quibus ex uerbis perspicuum est ἀλυσμὸν & ἀλύειν, de ægris animi anxijs & doloris intolerantia laborantibus dici. Cuius quoq; explicationem locupletiorem, ut et uerbi ἀλύειν ampliorem significationem in Œconomia nostra, ex Plutarchi libello de poëtis audiendis, scribimus. Huius porrò sententiæ authoritas, ut & causarum explicatio ex aph. 56. lib. 7. petenda est, unde tota ducitur. Cuius fidem exemplaria quædam secuta sunt, quæ interciſam habent scriptionem. Neq; enim ἢ γάλα legũt. Quod & fecit Corn. Vetus tamen exemplar cum duobus alijs, in eam lectionem nos traxerunt, & non insolens Hippocr. phrasis: ut ne addam lac maximè διαπεπτικὸν esse, & plurimùm humorum acrimoniã aut uitium temperare. Etenim si æqualem aquæ mixturam uino adhibet Gal. ἐπιτρόσιως

ratione,

ratione, id genus auxilij in lacte negari nefas est, cùm sit ἐπίσασις Gal. li. 9. meth. uitioſorũ ſuccorũ curatio, in qua paulatim depletũ humorem uitioſum bono ſenſim oppoſito cõpenſamus, tandemq; ex huius copia totius uitij reliquias temperamus.

¶ Ὠτὸς ὠδυνῶλίω.] ὀδυνῶλίω de intenſo dolore & uexatione intelligimus, quã τῇ ὠδυνχαρείᾳ opponit Plato lib. de legib. ut & ὠδυνώλιωσν ſumit Demoſth. pro eo qui toto corpore uexatur & dolet. Dioſc. uerò lib. 2. ὀφθαλμῶν ὠδυνῶλιας grauiſſimos oculorum dolores intelligit, ut rectè uiderunt interpretes. Auriũ dolor cùm ſæpe ad dementiam præcipitet, Medici conſiliũ ad ſe uocat & leuamentum poſtulat. Quod penitioris mali euocatione facit cucurbitula. Aſthmata cũ Plinio anhelationes diximus. Quod ſequitur λύει ὠαὐτα τετίωσν γινόμενον, Caluus ad cucurbitulam refert, eamq; repetit, cùm potius uideatur dolores ſuperiorum partium eſſe alleuatio quædam ἐκ τῶν χυμῶν μετασάσεως.

Cap. 54. & capue 124.

Lib. 23. cap. 1.

¶ Εἰλιοῦ λαπαρου.] Εἰλιὸν tenuioris inteſtini morbum cum Celſo dicimus, alij uoluulum. Mollem uerò hìc dicit leuem, nec dolores intenſos excitantem, qualis eſt qui inflammationem ſecum non habet, ἔπιφανῆ Aretæus uocat. Eſt enim interdum ubi ex cauſæ ui offenſio intenſionem acquirit, interdum etiã de ſumma iniuria

Cap. 1. lib. 2. & cap. 13. libri 4.

aliquid remittit, ubi ex frigida & lenta materia tenuiorum inteſtinorum inanitas oppletur, & humorum ignauia dolor inducias facit, nec adeò uarijs tormentis corpus exagitat. Cuius reſpectu merum & febris prodeſſe poſſunt (ut ſcribit Hippocr. aphoriſ. 44. lib. 6. & Celſus lib. 2. cap. 8.) cùm flatus plurimùm diſcutiant, qui præcipuus eſt in morbi huius curatione ſcopus. Sic Aretæus lib. 2. de Cur. diutur. morb. uinum cæteraq; calfacientia adhibet, cùm ſcribit: ὕπν δὲ ἄκρον ἦν, καὶ οἶνον ὅτε τὸ πλῶτον τῶν σύντερων διήμυε, ἀταρ ὑπὲρ ὅτε ἀνάπλησιν ἢ λιπάρμον ἀφύγει, καὶ μαράθρε ῥίζης ἕψημα ποδὸν, καὶ ἀλίκτρυον, καὶ λιπάμαμον. Etſi ea aliter legiſſe interpres uiſus eſt. ψυχρὸν cur adhibeat, non eſt facilè cõſequi. Quoddam exemplar ψυχρὸ legit, ad ſuperiora referens, ut ad cauſam intendiſſe uideatur. Caluus hanc dictionem omnino neglexit, codicum fide fortè adiutus, neq; enim magnum momentum habet. Quæ ſequũtur, alieniorem curationem habent. Neq; enim ſomno aut crurum dolore, ut neq; febre morbus alleuatur. Etſi ſomnus doloris ratione magnam habet auxilij partem, ubi præſertim uicta malo ſenſuum acies, obſtupeſcentibus medicamentis retundenda eſt. Quod non rarò hac in offenſione accidit, ut notat Aretæus. Crurũ dolor huic morbo ſatis familiaris eſt, adeò ut uix in melius nertat. Id

Capite 5.

tat. Id annotat Hipppocrates libro περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν. τὰ δὲ σκέλεα βαρέα αὐτοῖσι, καὶ ἧσσον τοῦσι φέρειν. Μεταπλώσιος tamen ratione iuuare poteſt, dum materiæ tranſpoſitu morbus in crura ſecedat. Quæ ſolutionis ratio, crebrò ab Hippocrate annotatur. Vt mirum ſit, Caluum hunc crurum dolorem in aliam ſententiam retuliſſe. Huic etiam ſolutioni accenſeri poteſt, quam hîc ἀνοιστορίαν dixit, pro alui quouis profluuio capiens. Paulùm enim à nomine deflectit, & id ſatis indicant quæ adduntur, αὖον ὀλιγόνις. Effuſa uerò aluus obuolutam in inteſtinis materiam & ui interceptam demittens, morbum liberat. Quod unicum remedium propè procuratur, etſi quibuſdam parum proficit, ut ex hiſtoria mulieris uoluulo laborantis dignoſcas licet. Ἀνοιστηρίαν, inteſtinorum tormina ex Celſo dicere potuimus, non τροφὰς accipientes, quibus plurimùm exagitantur, qui hoc morbo cõflictantur, ſed nominis propriam ſignificationem quodam iure uendicantes. Lib. 3. Epid.

¶ Ἦν ὑποχόνδριον.] Id quoq; ad ſuperioris morbi curationem pertinere uidetur, in quo præcordia plurimùm laborant & contenduntur. Quorum mollitudinem omnibus modis molimur, balneum, fomenta, & inunctiones adhibentes. Quin & ægrum ipſum in oleum ſæpe demittimus. τῇ χειρὶ igitur manus miniſterium indicauit, inun-

ctiones & fomenta designans. Hanc sententiam Caluus longè transposuit.

¶ παρωνυχίης.] παρωνυχίλω reduuiã Latinè aut rediuiam dicimus. Abscessus uerò est, qui ad radices unguium coit. Quidam paronychiam, alij paronychia, neutro genere, seruata dictione Græca uocant. De reduuia Paulus lib. 3. ὁ παρωνυχία ἀπόστημά ἐστι παρὰ τὴν ῥίζαν τοῦ ὄνυχος συνιστάμενον. Curationis uerò eiusdem etiam meminit, μικρὰν μὲν ἔσαν ἔτι τὴν παρωνυχίαν καὶ ἀρχομένην, λύπης μετὰ πίλητος καταφύλλει, καὶ συστῶσα ἀωλύτως. Nigram autem gallam addit Hippocrates, maioris adstrictionis nomine. Galla enim nigra quæ Dioscoridi omphacitis, nobis Romana dicitur, tuberosa, solida & grauis, flauam, manem & leuem adstrictionis robore uincit, ut scribit Dioscor. libro primo, & Galenus libro septimo simpl. med. Quam opinionem Paulus lib. 7. & Aëtius lib. 1. sequuti sunt. De nigra etiam & candida galla agit Theoph. lib. 3. capite sexto.

Capite 18.

¶ Υδατος ἐφιεμένου.] His obscuris uerbis quid intelligendum sit, non satis planum est. Mihi ex hyperbato ad uolumen ista referri placet, ex quo imminentis aquæ periculum metuendum sit. Quod testatur Hippocrates libro περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν· τότε ὕδατος ἐνίοτε ἐγκύητο ἐν τῇ λοιπῇ, ὅταν οὖν ἐγγένηται, τάμνειν αὐτὸν δὲ χρὴ, ἀποθανέεται γὰρ

ται γὰρ θραπσύειν δὲ τοῖσιν αὐτοῖσιν, οἵσι καὶ τὸν ἀπὸ σπλῆνος ὑδρεῶντα. τοῦτον μάλιστα μὲν οὐκ ἀρχὰς βόλεσθαι μιλτᾶν, καὶ ὅτω ταχέως ὑγίεα ποιήσης. ὑ δὲ νῆσος δίεται μιλτης πολλῆς χαλεπὴ γάρ. Sic ὕδωρ ἐφίμενον impendentem & imminentem aquam significare uidetur. Lac uerò in huius morbi curatione adhiberi, etsi hîc definitum est, illic tamen quodammodo circunscribit: τῇ δὲ ὑγιαίῃ ὀνείῃ γάλακτος ἑφθῆς χόες δύο δίδοναι, δὶς ἐκπιεῖν. Rursus: δίδοναι δὲ ὀυ τὼ πάσαρσιν ὀνείῃ γάλακτος ἑφθῆς ἑστύλας ὀκτὼ, μέλι παραχέων. πινέτω δὲ καὶ βόειον τλιῶ ὤρῃ, πρασάμενα ἡμέρας. πινέτω δὲ καὶ τὸ ὑδρὶν ἢ βοείῃ γάλακτος, ἄνο ἑστύλας, δίτον μιλιηρήτου παραμίσγοντας. Quòd uerò myttoton adhibet, id causæ ratione facere uidetur, nõ secus ac libro prius adducto in multis uoluuli flatibus allium adhibet. Praxagoras etiam contra morbum regium, allium uino miscuit, & contra ileum in oleo & pulte. Cum lacte etiam apponitur, quemadmodum suspirijosis tritum in lacte datur. Est autem μυττωτὸς aut μυττωτὸν, ut ex Dioscor. Galen. interpretatur ὑπόῤῥιμμα σκορόδων ἢ ὀμμύου. Polluci uerò ῥίμμα ἐκ σκορόδων λειμόν. nos pulmentum ex intrito allio & cepa dicimus, quod præcipuè fiebat ex allio Cyprio, quod ulpicũ à Col. & Pl. dicitur, & cæteris est grandius. Plinius μυττωτὸς Theophrasti intelligens, pulmentaria ruris uer-

Pl. ca. 6. l

Μυττωτὸι.

ris uertisse uidetur. Theophrasti uerba sunt ex
Capite 4. lib.7.de hist. plant. μάλιστα δὲ τὸ λύπειον καλόμενον τοιοῦτον ὅπερ ἐχ ἴψοσι, ἀλλὰ πρὸς τὸς μυτίωτὸς χρῶνται. Quæ sic expressisse uidetur Plinius libro
Capite 6. » 19. Vlpicum quoq; in hoc genere Græci appella
» uêre allium Cyprium, alij antiscorodon, præci-
» puè Africæ celebratum inter pulmentaria ruris,
» grandius allio. Vbi Aphroscorodon, pro Antisco rodon legendum censeo. Siue enim id Aphricæ tribuas, unde & Punicũ dicitur: siue spumæ, quæ eo trito plurimùm increscit, hanc inde appella-
Capite 3. tionem retinere debet. Quod satis indicat Colu-
» mella lib. 11. Vlpicum quod quidam allium Puni-
» cum uocãt, Græci autem ἀφροσκόροδον appellant, longè maioris est incrementi quàm allium. Quæ profectò expressit Plinius, ut et illud Theophrasti, trito allio mirum in modum spumam increscere, cùm dixit: Tritum in oleo & aceto, mirum
» quantum increscat spuma. In quibus Aphroscorodon legi debere, fidem satis nostram obstringimus. πρὸς τὸς μυτίωτὸς Theophrasti, in Myttotis dixit Gaza, nomen retinens. Plinius uerò satis significauit, in oleo & pulte allium ileo & tenasmo admouens, ubi Dios. secutus uidetur. Is enim
Lib. 20. capite sexto. de allio loquens scribit: τὸ δὲ ἀπ' αὐτο καὶ ἀπὸ μελάινης ἐλαίας γινόμενον ῥίμμα, καλόμενον δὲ μυτίωτὸν, ὄρεξιν λιναῖ καὶ ἀναστομοῖ. χρήσιμον δὲ καὶ ὑ-
Lib. 2. capite 182. ἀμφικ-

ἀρωπικοῖς ὄξυμ. Vbi uitiosè μύρτου pro μυτίωτὸν legitur. Ex quibus colligimus pulmentum ex allio & nigris oleis μυτίωτὸν dici. Quibusdam etiã reliquias & genus edulij ex alijs uarijsq; condimentis concinnatum, caseo, oleo aut porro significat. Dictum quasi μυσωτὸν, παρὰ τὸ μυσάττεσθαι, contemptum uidelicet esculentum, ut annotat Aristoph. interpretes σὺν ἰππούσι, & Cælius Rhodigimus lib. 3. cap. 30. μυτίωτὸν autem λειμὼν dixit, ut Pollux ῥίμμα λειμών, propter allium & lachrymosam ceparum acrimoniam, ex quibus intritum fieret. Aut quia præcipuo quodam modo ex allio Cyprio generoso & grandiori, pulmentaria huiusmodi condirentur, cùm et allia quædam ingenio condulcescant, et in Ægypto satiuum singulari capite, gustu dulci nascatur, ut scribit Dioscor. Errant uerò qui allium Cyprium, quia sit generosius, sylueſtre esse credant: quod à Dioſc. & Gal. ὀφιοσκόροδον aut ἐλαφόσκορδον dicitur, & medicamentosas magis uires habet. Siue igitur hunc locum singulari quodam modo de aqua intercutem per se impendente intelligas, hydropicis confert myttoton, ut ex Dioſc. diximus: Siue ex ileo consequutum hydropem intelligas, habes in ea re non leuem Plinij assensionem. Quorum authoritas in re obscura non parum habet momenti. Cæterò hîc, cotylæ nomen propter ambiguitatem

guitatem retinui. Cùm enim duplex sit Cotyla, Attica & Italica, hæ plurimùm inter se pondere dissentiunt. Attica enim uncias mensurales nouē, ponderales autem septem cum semisse capiebat. Italica uerò mensuræ pondo æquat. Potui sequi nobilißimos interpretes & literarum lumina in hemmæ ratione, sed me nominis ambigua notio retardauit, præsertim cùm in eo doctißimos quosque inter se repugnantes sentiam. Sunt enim qui cotylam, heminam esse credant: alij uerò acetabulum uertunt. Quod fecit Valla in Thucydide, & hìc sibi permisit Caluus.

¶ Ὡς τὶ ἔχαν.] Hæc materia tota ex τῶν γυναικείων sylua cæsa est, ubi uteri usibus pro uarijs scopis accommodatur. Modò enim ad uteri purgationes, modò uerò ad inflammationes & sanguinis profluuia adhibetur. Quin ad secundas extrahendas ibidem præbet, σπόγγοι ἐφθὰ ὑπὸ ἐν οἴνῳ καὶ ἐλαίῳ μετὰ πολυπόδιων καὶ σηπιδίων. Vt facilè intelligas uterorum perpurgationi accommodatam in primis esse materiam, libro etiam περὶ ἀδινῶν, polypum in uino dulci coctum ad conceptum adhibet.

In Exegesi. ¶ Κόλικας ποιοῦντα.] Κόλικας Gal. interpretatur τὸς ῥοχίσκους καὶ τὰ μικρὰ ἀρτίδια. καὶ τὸ ἐν Ἀχαρνεῦσι, λολλικοφάγι βοιώτιε, ἐπὶ τῶν σμικρῶν ἀρτίσκων ἔφηται. Est igitur λόλιξ ὁ λόλιξ ἕλιξ & ἄρτος περιφερὴς

Κόλιξ.

τροφοφόρος, ut ait Aristophanis interpres, unde λολλιποφάγος dicitur. Sunt & λόλλιβοι ἄρτοι οἱ νῦν λόλλαβοι λεγόμενοι Athenæo. λόλλαβοι uerò dicuntur fidium τόνοι, hoc est uerticilla & clauiculi in cythara, quibus intenduntur aut remittuntur fides. Qui melius λόλλοπες dicuntur, ut ait Phrynichus. A quorum similitudine panes quidam dicti sunt λόλλαβοι, ut refert Sudas. Alij speciem placentæ quadrangulæ aut minuti panis intelligunt, παρὰ τὸ ἐν τῶν μεγάλων λολοβᾶσθαι. De quibus Cælius lib. 16. Nos Galenum in suo regno secuti, pastillos diximus, quæ est materia suffitibus paratissima. Capite 46.

¶ Ἡ γὰρ κεφαλαλγὶς.] Galenus omnem capitis offensionem ex uimolentia κεφαλαλγίαν uocat, παρὰ τὸ κάρηνον πάλλεσθαι. Aëtius lib. 4. ἡ οἴνου γινομένη ἀπεψίαν κεφαλαλγίαν dicit. Plato uerò in Symposio cum cæteris, hesternam ingurgitationem crapulam esse significat. Plinius etiam, ex capitis dolore & uertigine crapulam deductam esse testatur. Tanto labore tantoq; opere & impendio constat quod hominis mentem mutet, ac furorem gignat, millibus scelerum hinc deductis tanta dulcedine, ut magna pars nõ aliud uitæ præmiũ intelligat. Vina ex libidine hauriuntur, atq; etiã præmio inuitatur ebrietas, et per sexcentas corporis offensiões prædicatur sitis quæri. Nãq; & hæc

Κεφαλαλγὶς. Aph. 5. lib. 5.

Capite 51.

Lib. 23. cap. 1

& hæc neceßitas uitium comitatur, ut bibendi conſuetudo augeat auiditatem. Vino enim debemus homines, quòd ſoli animalium non ſitientes bibimus. Et tamen uitijs laudem præteximus, & Medicorum placitis commendationem accepit ebrietas. In manibus eſt Mneſithei Atheniẽſis medici apud Athenæum de λωδωνισμῷ epiſtola, quæ docet, qua ratione citra animi & corporis offenſam inebriari quis poßit. In qua compotationis laudatione, primas tenet humorum uentris cauo ingurgitatione continenti collectorum, per uomitionem expurgatio. Nec enim ſtomachus, humorum corporis ſaburram commodius quàm repletus exonerare poteſt. Hinc etiam pendet ueteribus Medicis fama magis quàm re, attributa uomitionis menſtruæ approbatio, qua corporis alueus & ſentina exonerarentur. Cui ſuffragatur Galen. lib. 5. de uſu partium. Crapula etiam, medelam apud optimos quoſq; Medicos meruit. In quo Apollonium ſecutus eſt Gal. lib. 2. κατὰ τόπους. Huic quoq; ſuccurrit Aëtius lib. 4., At uerò ut nec iſta ſatis definita ſunt quæ ab Hippoc. ſcribuntur, ita profectò à nullo attinguntur, ſed in capitis dolore ex meri potu, uini uſus circunciditur, ne oleum camino addas, ſed incendium frigidæ potu extemplo reſtinguitur. Aquæ potum interponere utiliſſimum, itemq; iugi ſuperbibere

Libro 11.

ebrietati.

ebrietati. Vinum ieiunos bibere principali inuento inutilissimum est. Vigorem enim animi impedit, & ad articulorum morbos rectissima est uia, ut scribit Galen. Comment. in aphor. 28. lib. 6. Et malo exemplo ex Homero doctrinarũ fonte, licentia inducitur. Somno enim ac securitatibus donat Homerica illa Helena, quòd uinum ante cibum ministrauit. Sic quoq; in prouerbium cessit, Sapientiã uino obumbrari. Quin & nondum exhalatæ popinæ redintegratio, & iucundum nefas, principum edictis uindicatur. Tiberio enim Claudio Principe institutum, ut ieiuni biberent, potusq; uini cibos antecederet, externis & hoc artibus, ac Medicorum placitis nouitate sese aliqua commendantium. In quo ut nec omnino iniquum fuit iudicium, sic nec semper impunè, nec uerò semper malè cedit. Sed ferè quos ratio non restituit, eos plerunq; temeritas iuuat. Est ubi quoq; non sine ratione uinum accommodari possit. In quibus enim frigida uentriculi natura, uini copiam malè coxit, & stomachi imbecillitas nauseas, redundantias, & humorum cruditatem, cum oris uiscida saliuatione inuexit, ea ut concoquentibus & calefacientibus, ita profectò moderato uini usu iuuatur. Excitatus enim qui quodammodo sopitus erat uentriculi calor, cruditatis reliquias & grauitates facili leuamine Odyss. 8.

propellit. Vino nempe stomachus recreatur, appetentia ciborum inuitatur, tristitia & cura hebetatur, urina & algor expellitur, somnus conciliatur, quod unicum est ad cruditatis fotum auxilium. Quod in dies prospero successu experiuntur, qui bibendi leges dant & accipiunt, & diligenter legum scita contra uinolentiam obseruant. Homines planè ad perdenda uina geniti, tanquam effundi illa non possint nisi per humanum corpus. Qua in re sibi Salernitano edicto cauent (quando & hæc ars suis legibus & patrocinijs constat) quo hîc lusisse non pigebit:

Si nocturna tibi noceat potatio uini,
Hoc matutina rebibas & erit medicina.

Ita Hollerius et ipse Duretus in cap 3 Holler. Berlinus 703.

Ipse quoq; Medicinæ parens lib. 4. de rat. uict. in morb. ac. in stomachi cruditate & inconsueta ingluuie, uinum meracũ exhibet, non alio quàm hîc consilio coctionem intendens. Vbi breuiter totius crapulæ medelam indicat, in eiusq; curatione ieiunio parcit. Scribit enim, γυμνάσιον κοινὸν πρὸς τὴν λιμφαλαγίαν καὶ λιμώττειν. Cibo enim humorum acrimonia retunditur, qui uapores in caput subleuant & ieiunio exasperantur. Quod sequitur, ὕψος δὲ ἄλλως, capitis grauitatem ex humorum corruptela in uentriculi ore infarctorum respicit, à quibus sublati quoq; uapores tentant caput. Quibus semiustulati panis offa uino intincta, quo-

cta,quotidie succurritur,ἀναπάτισμα antiquis dicitur, διὰ τὸ εὖ ἀναπάτῳ βρέχειν ψαμὺς, si Athenæo credimus.

¶ Ἡμ αὔθημερον.] Placitum est 42. lib.7. quod huic sententiæ facilè assentitur. ὃν πυρετὸς μὴ ἀπὸ χολῆς ἔχῃ, ὕδατι & πολλῷ καὶ θερμῷ καταχρομένῳ κατὰ δὲ ψαλῆς, λύσις τοῦ πυρετοῦ γίνεται. Vtrobiq; uerò Hippocr. febres putridas excludere uidetur,cæterarumq; curationem instituere, diariarum tamen præcipuè,quæ uel ex lassitudine,insolatione,algore, uel cutis stipatione ortum habent.Quibus uel maximè balneum succurrit.Cibo quoq; tempus idoneum prænonstrat,id quod cùm in omnibus morbis, tum uerò in acutis periculis & quibus febris subest uehementior, præcipuum habet momentum.Ea uerò cibi exhibendi occasio,declinatione maximè urgenda est,cũ calor qui prius corporis penetralia subierat,deinde uerò totam planitiem æquauerat, in habitũ corporis et superficiem euaserit,extremasq; partes leui quodam sudore affuderit. Idq; hîc per pedum sudorem omnino exprimere uidetur quod lib.1.de rat.uict.in morb.ac.dum febricitantium cibandorum tempus, pedum calore circũscribit. Scribit enim, ὅταν μὲν οἱ πόδες ψυχροὶ ἐῶσιν, ἐπισχεῖν χρὴ τὸ ῥόφημα· μᾶλιστα δὲ τοῦτο ποιεῖν ἀπίχεσθαι, ὅταν δὲ ὁ θερμὸς καταβῇ ὑπὸ τοὺς πόδας,

τότε διδόναι. Neque uerò quemlibet pedum calorem intelligit, quando incrementum ad corporis extrema calorem diffundit, aut cùm per statum ex æquo corpus occupat, sed cùm per declinationem ipsam relicto corporis cauo, per summas partes exspirat. Porrò hîc febres putridas non ita difficili negotio quàm in Aphorismis excludit. Addit enim μηδὲ ἀπὸ φλέγματος, cùm tamen per febres bilioſas intelligi potuerint, ut patet ex Galeni Commentario.

Capite 7.

¶ Τῷ μέλλοντι μαίνεσθαι.] Aphoriſmus eſt 40. lib. 5. quem uertit Celſus lib. 2. Suffuſæ ſanguine mulieris mammæ, furorem uenturum eſſe teſtantur. Hîc autem συλλέγεσθαι, quod in Aphoriſmis συρίσσεσθαι dixit, utrobiq; propria admodum ſignificatione. συρίσσεσθαι enim Hippocr. dicitur lib. 4. de rat. uict. in morb. ac. ὅταν χυμοί τινες μοχθηροὶ συρρέωσί τε καὶ ἀθροίζωνται κατά τι μέρεον. Vnde συρφετὸς καὶ συρίγματα, φύματα καὶ σκληρίας ſignificant, ut prius diximus. Collectiones, uſitato nomine Latini uocant, prauorũ humorum in aliquam corporis partem confluxum & coaceruationem.

HABES Lector candide, lucubrationũ nostrarum in Hippocratem Medicinæ parentem, primùm delibatas nominis nostri primitias, quas tibi magna uotorum nuncupatione asserimus, & tanquam

De primo matrum lacte colostra damus.

Quibus si candore tuo aspiraueris, ex eodem oleo & opera longè plurima (neq; enim maiora in re Medica tractari possunt) exarabimus.

FINIS SECTIONIS SEXTAE ET VLTIMAE LIBRI SECVNDI.

INDEX ALPHA-
BETICVS.

ABortum indicat mammarũ extenuatio. 54
abscessus 62. 79
abscessus ad unguium radices 490
æstatis incommoda 2
ἄγονα 288
ἀγόν῾ 397
αἱματοφιλοισάσιδ῾. pag. 277
αἱματοφλιδησάσις 277
αἱμορραγία 89. 90
ἀκμὴ 35
ἀκρασία 298
ἀκράτισμα 499
ἄκρατον 132. 134
ἄκρητον 132. 133
ἀκρισία 46. 298
ἄλειψα 465
ἄλσυρον 129
ἄλημα 458
ἄλητον 458
ἁλυσμὸν 486
ἀλλοφάσεντδ῾ 196
ἀλύλη 485. 486
ἄλφιτον 129. 130
ἄλφ῾ 432
ἀμέλει 35
ἀμύξαι 430
ἀναλάβοντα 429
ἀνεμία 397
ἄνεμ῾ 396
angina 184
animi cognitio per naturales notas 436
& 437
anni occasus, autumnus 20
ἀνδὴν 35
ἀνυδρία 7
ἄνυδρον 207
ἀπόγονον 288
ἀπόδυσις 76
ἀπόληψις 464
ἀπόλειψις 464
ἀποφάσεις 76
ἀπόφασις 64

Index.

ἀποφθορὰν 56
ἀφανίζεσθαι 236
ἀφεμὴν 122
ἀφροσκόροδον 492
ἀφωνία 404.405.
& 407
ἀψυχίη 409
ἀῤῥωστίαι 293
ἀσθένεια 273
ἀσπαρίδες 15.20.21
ἀσπαραγμούσεων 442
& 443
asspredines 211
ἀστιγμίαι 293
ἀθυμία 339
aurium inflammationes 417
αὐτόπυα 35
autumnus, anni occasus 20
autumni malignitas. 15.16. 17

B

BAlbus 439
βαφαὶ 302
βλαστήματα 241
blondus 361
βοβὼν 185.186
βοβῶνες 123.241
βραγχόδους 195
βραχυμογὲς 195
βρώματα 52

C

CAius princeps 443 444
capitis forma 100 101.102. 103 & 104
carbunculi 2
ceres 5
coctio à natura, quæ sit 38
collectiones quæ Latinis medicis 500
colostra lactis 305 & 501
comitialis morbus, magnus dictus 402
cotyla 493.494
cranônis fontis uirtus quæ 5
crapula quid 495
crapulæ medela 495 496 497

Diuer-

Index.

D

Diuerticulum, quid 66
διυτιεον 432
διαφθοραὶ 56
διασφαγὴ 111
διασφάξις 111
διαχειρισμοὶ 225
διαχωρήματα 133
διίχνεσθαι 171
διῦλυσν 171
dolere omnia simul ne queunt 355
δειμὼ 493
δυσιλιγγία 118
δυσεντερία 75.489
δύσκριτα 11.43

E

Εγχονδρος 162
ἐγκαταλιμπανόμενα 124.258
ἑλίκια 226
ἑλιὸν 488
ἔμποι 157
ἐμβύματα 157
ἐμπίνειν 430
ἐμπλύεσθαι 255
ἐμροὰι 84
ἐμροὴ 65
ἐντάραξις 462
ἐντροπαὶ 84
ἐντροπὴ 65
ἐγχιλῶνται 156
ἐγχολῶνται 155
ἐγχλοιῶδαι 152.155 & 156
ἐγχλοῶδαι 153
ἐγχλοῶνται 156
ἐγχύματα 345
ἐγχυμώσι& 344.346
ἐλαφόσπορδον 494
ἐνιὸν 423
ἔντερον 471
ἔντομα 310
ἐπανάληται 242
ἐπιχλαίνιτο 141
ἐπιμελὲς 456
ἐπισκῦ 488
ἐδιγάστειον, partes corporis supremæ 73
ἐπίκιψις 104
Epilepsia, corporis totius conuulsio 388
ἐπίπονα 231.232

ἐπίφλυσοι 105
ἐστιόῤῥοπα 173
ἔσφυξι 171
ἐτέτατο 170
ἦτρον 114
ὄλι& 206. 207
ὄξος 157
ὄσφρησοι 105
βαιδνειαζόμενον 208
βαυθύματα 37. 81

Excrementorum indicia. 130. 131. 132 133 134

F

FAuius color 361
febres à lumbricis 18
febres ardentes 12
febres resiccatæ 14
febriũ solutio, sudor 8
fœminæ frigidæ & iracundæ 340
fœtus absq; osse 163
florenorum color. pag. 361
fuluus 360. 361 364 373

G

GAlla Romana 490
galenus nonnunquam hæret 85
γάλα 476
gangræna 427
gladiatores incõniuentes 443
glandulæ, uiscerũ sentina 241
glauci oculi 375
γόνα 288
γονὴ 61
γόνιμα 288
γονυαλγὶς 339
graciles amplas habẽt uenas 106. 107

H

HElena Homerica 497
hemina 494
heraclidis Tarentini iudicium 165
hydrops suspecta 115
HISTORIAE quorũdam medicæ, quid nonnullis

Index.

nonnullis contigerit.
Æno 335.337.338
Ageſii puellæ 146
Alcibiadi cuidã 137
Aleuæ 114
Andronico 309
Antigeni 266
Antilocho 114
Anomini 159
Apemanti 138.147
Archelai hoſpiti 160
Ariſtæi uxori 137
Bioni 168
Calliæ 186
Charioni 127
Coi ſorori 168
Demenetæ 167
Dexippo 128
Heragoræ 84
Herculi cuidam 150
Hieroni 168
Hippoſtrati 274
Lyciæ 167
Lyriæ 170
Mediomatricis 214
Moſcho 125
Myriochaunæ 121
Nicoſtrati 138.147
Perinthis 26.200
Philiſci 170.173
Pittaco 113
Polemarcho 229
Pythioni 146
Serapi 128
Sileni 209.212
Stymargi uxori 128
Stymargi ancillæ Idumeæ 336.347
Temeno 64
Zoilo 228

I

Ἰδρωα 7
ἰδρὼς 479
ἰδρωτήρια 7
iecur, ſanguinis officina 323
ἰσχὺν 57.418
ἰσχνοφωνία 57.379 380 381
ἰσχνόφωνον 57

K

Κακοχυμίαι autumnalis 18
καρδία 424

λιχριαλγία 18.19
126 127
λιχριασμὸς 126
λίταγμα 391
λιτανορίης 441
λιταρρυπικώτερον 267
λιτάψυξιν 282.283
λιτιψύγμῳ 343
λιτρὸς 69
λιτροὶ 431
λιτιλώσιαι 213
λοιλίη ἀπολελαμμένη.
pag. 230
λοιλίη ταραχωλὺς 462
λόλλαβοι 495
λολλιποράγῳ 495
λόλλιξ 494.495
λόλλοπις 495
λοπιώδεις 214
λότῳ 192
λυφισμὸς 237
λυμπάλη 496
λυρίσιμα 43
λυρίσις 40
λυριδὴ 135
λυσάγχη 470
λυφώματα 70

κατάσασις 24 Μ 33

L

LAbrorum rimæ quid denotant.
pag. 120
lac ἐπιπλατινὸν 487
lactis origo 298
λαμὸν 458
λαπαρὸν 456
λαπάτειν 236
λάπη 269.271
λαχανίζεσθαι 154
λαποδυμίη 409
leucophlegmatia, hydropis pars 117
& 118
λευκὰ ἄλφιτα 129
λευκόπυρρον 364
λιθιῶντες 472
λιμαγχικοὶ 110
λιμοπληνία 110
λοπὸς 80.81
λόχωσις 180
lotium ſubſtillũ 478
lumbrici 15.17.19
lumbrici cur ueſpere nocentiores 20.21
lumborũ grauitas unde

Index.

de 70.71
λύσις 453

M

Μαδάρωσις 376
μάλιστις 81
μακρόβιοι 440
μακροκέφαλοι 98.99
& 100
malleoli phlebotomia pag. 347
μανία 387
manna Græcis, quid. pag. 162
manuum fissuræ quid denotant 120
maza 403.431
meconium 268
μεγαλόφθαλμοι 382
μελάγχωροι 118
melampus mixturarũ inuentor 392
μετριότητα 109
micæ thuris 162
μιννύσματα 193
μιννύσεις 193
molles 92
morborum principia ut dignoscantur 32
morbus magnus qualis sit 402
μυσητὸν 493
μύειν 444
μυτίσατος 491.493
μωλυόωσαι 140
μωλύεσθαι 140
μωλυόμενα 140
μωλύσει 140

N

Nasus mores indicat 358
naturæ emendatio & corruptio 112

O

Obesi, angustas habent uenas 106 107
oculi cæsii 375 446.447 448
oculi glauci 448
oculi nigri 445
oculorũ medela 403
oculorũ paruitas 439
oculorũ præsagia 366
ὀδόντα 183.325

ὀμαλὸς

Index.

ὀμαλὸς 310
ὀριοσκόροδον 494
oratio, mentis character 356
ὀργίλοι 340
ὀσπρίων 338
ὀξυρεγμία 281
ὀξύοινις 365
ὀξυδυμία 339.340

P

Pandiculatio. 214 253
Παπαλὴ 128.129
παλὰ 128
παλὴ 128
παλίγκοτος 192
παλιγκοτώτατοισιν 192
παλινδρομῆν 50
παλμὸν 455
πανουργία 364
papularũ origo 211
παραπαίοντες 196
παραφορὰ 208
παραφρονοῦντες 196
παρωνυχίη 490
παφλάζοντες 383
parmenidis existimatio 473
partus dies 291
partuum casus 287
pedum rhagades quid denotant 120
πίπλιον 267
πίπλος 267.268
πορίῤῥος 76
πορισόλιθον 487
pestis tempore, eriſes paucæ, difficiles & incertæ 8.9
πικρόχολοι 441.442
πῖον 108
πλατυφρονέστατος ἀνδρωπος 446
pluuiæ æſtiuales putrilaginem humorũ concitant 4
πνοῦμα μιτίωρον 186 & 187
πνοῦμα προσηκτὸν 250
πνοῦμα ὑποπνικὸν 266
πνεύματα 242
πνεύματος κατάλυσις 253
πολύθριμοι μεγαλόφωνοι

Index.

πρᾶγμα 95
πρᾶγματα 289.295
πράγματα κοινὰ 39
πραγματεύεσθαι 39
praxagoræ remedium pag. 492
primiparārum difficultates 306.307
προκηρίνεσθαι 28
προκηρύττεσθαι 28
προκρίνεσθαι 44.45
προσισχναίνεσθαι 56
πρόχειρον 187
πρωϊαίτερον 39
πτύελα 37
πτύσματα 38
pubertatis meta 415 & 416
πῦρ 391.407
πυελικαὶ τῆτες 6
πυρρὸν 360.261 & 364

R

RAua lupa 375
ῥαφάνη 193
rauiliæ 372
rauistelli 372
rauum 371.322
rediuia 490
reduuia 490
ῥῆγμα 114
ῥικίον 193
ῥῆξις 114
rigor 282
rigores mulierũ 275
ῥοπὴ 50
ruffus 360.364
rupta ut fiant 113

S

SAlernitani carmen 498. 499
ſandarachæ color 361
ſanguis, naturam indicat 107.108
ſanguinis eruptio libera morbũ ſoluit 84
ſanguinis ſerum, aliud eſt quàm ſanies 5.6
σκαρδαμύττειν 443
σκληρὸς 95
σκορδίνημα 214
σκωλίωσις 180
ſecundæ 432
ſigna iudicatoria 42 & 49

Index.

& 49
ſimi 445
ſimi, petulantes 367
σπαργᾶν 479
σπασμῶν φανὰ 448
σφακηλίσαντα 429
ſpina longa, ineptum indicat 101
σφάσιμον 463
ſternutatorium medicamentum 432
σῦδον 470
σόμαργον 350
σραγγεία 79
σρόφον 116
σρύμαργον 350
σύμαργον 350
ſudor criticus 8
ſudum cœlum 7
ſugillata, liuores ſunt. pag. 345
ſupercilia, faſtum indicant 357
ſuſpirioſi 186
ſycen 268
συλλίγεσθαι 501
συρίφεσθαι 501
σύσασις 10
σωιλεσαίνιτο 141
συρίμματα 271.272
σφυγμὸν 171.455
σφύξασιμ 278
σχάσαι 430
σχῆμα 278

T

TArgai 80
Temeritas quandoq; iuuat, quos ratio nõ reſtituit 497
τίνοντα 67
τιδύτα 208
θηριώδεις 18
θηριῶδις 16.18
thorax, uocis officina 60
thoracis anguſtia 445
θώρηξις 410
tiberij inſtitutũ 498
τίνασμον 75
τραχίζειν 60
τραυλότης 439.448
τραχέια 95
τρυχίσματα λιγχρώδια 212
τρίμμα λειμὼ 493

Index.

τρόπος 9.10.11
τρώματα, 37.392.423
τρωσμὸν 56
tumores omnes foris prominentes phymata dicuntur 51
tuſsis diuturnæ ceſſatio indicatur ex teſtiũ tumore 43.54 57.58 88
τυφλώλυς 423
τυφώδης 423

V

VArix, depulſio efficax 381
uarix 431
uarices 62
uarices quid portendant 69
uarices, lumborũ grauitates leuant 70
uenæ 92.93
uenæ, pro arterijs 420
uenæ an eundem ſeruant numerum 111
uenæ cauæ progreſſus 324.325.326
uenæ internæ 392
uenæ ſectio quando utilis 393.394 395.396 412
uenæ, uim corporis indicant 111
uenarũ diuortiũ 111
uentriculi oris offenſio 425
uentris ſaburra, pinguedo 371
uer ſaluberrimũ 30.31
uertebra ſecunda ut uocatur 183
uertebrarum propulſio, anginam parat. 184 185
uiciſsitudines, tempora ſequuntur 23 24 25
uictus, iuxta regionem cœlum et ætatẽ 295
uinum fuluum 425
uinũ, refrigeratas partes calefacit 425
uini uires 498
uino panis intinctus

ad quid 425
uino quid debent homines 496
uirgunculæ quartanis affliguntur 218
uitalitatis arcana 424.
ulcerum instar, papulæ 7
ulceribus lienosi abundant 119
ulpicum 492
uox aspera 92 94 96
uox exilis naribus acutis 382
uox mutatur mammarum tumore 60
uocis asperitas unde 94
uomitus prænotio. 134 135
urina rubra aut nigra bilem purgat 442
urinæ color 271
uterus 86.87
uteri affectus 84.85 86 87
uultus, sæpe animi index 356

Y

ὑαλαινόμενοι 117
ὑδρώδεις 117
ὑδραπιόδης 378
ὕδροπα 479
ὕδαρ ἰφίμυλον 491
ὑπανθηρὸν 141
ὑπομνήματα 330
ὑποσφιφύλια 46
ὑποσφοφαὶ 46
ὑποφακώλιδι 118
ὑποχόνδρια, partes imæ corporis 73
ὕσφρον 432

Φ

Φλαμπρότητα 376
φάρμακα 221
φλὲψ 169.476.477
φθίγξις 454
φιλυπόσφοφα 46
φλέβες τεταμέναι 171
φλιξόσησι 278
φλύκταναι 6
φλυζόσησι 278
φλυκτὶς 272
φοινίδιες πυρετοὶ 214

Index.

φ 216
φύματα 51.501
φυσιογνωμονία 438
φυσιογνωμία χειροσκοπική 359
φύσις ἀρχαίης 97
φωνὴ 454

X

Χαλάσαι 430
χαροπὸν 371
372.373 378
χειρομάντεια præstigiosa 359
χειροσκοπικὴ medicis nõ necessaria 359
χλοάω 156
χλοιῶντας 154
χλοῦνται 154
χλοώδεις 154
χλωρᾴζεσθαι 154
χλωραίνεσθαι 153
χλωρὸν 154
χόειον 432
χυλὸς 490

Ψ

Ψαμμία πυρῖτις 362
ψόφος 454

Ω

Ὦσπερ 52
ὠχρὸν 154
ὠτὸς 232

FINIS.

ERRATA.

Pagina,	Versu,	
18	20	ἀκειώλιθος
18	24	interpretatur
20	20	enim
27	6	χυμῶν.
27	18	ſcribuntur
70	19	omnino
70	27	humorum
85	21	interponit
94	24	ἀφροδισιάζειν
104	12	Hippocrates
107	18	corpus
180	11	anginæ
240	26	eluuies
377	1	τειχῶν
477	7	φλίψ

Series chartarum,

α β γ δ a b c d e f g h i k l m n
o p q r s t u x y z A B C D E F
G H I K.

δ & K simul habentur
in eadem charta.

BASILEÆ
EXCVDEBAT IACO-
BVS PARCVS, EXPEN-
SIS VIDVAE MICHAE-
LIS ISINGRINI, ANNO
M. D. LX. MENSE
MARTIO.

I B